

THE ODYSSEY

HOMER

Tên eBook: Iliad và Odyssey
(full prc, pdf, epub)

Tác giả: Homer

**Thể loại: Sứ thi, Trường ca, Văn học
phương Tây**

Dịch giả: Đỗ Khánh Hoan

Nguồn: tve-4u.org

Ebook: Đào Tiếu Vũ's eBook
- <http://www.dtv-ebook.com>

Giới thiệu:

Iliad và **Odyssey** của đại thi hào **Homer** chính là hai thiên sử thi kinh điển và là cột trụ của văn minh phương Tây. Ngay cả những chính trị gia lỗi lạc như Plato, Aristotle hay bậc quân vương như Alexander Đại Đế cũng xem việc đọc hai tác phẩm này là một.

Bắt đầu từ những nhà truyền giáo cho tới kỹ nguyên toàn cầu hóa và tiếp tục trong tương lai, những ảnh hưởng của văn minh phương Tây tới Việt Nam không chỉ dừng lại ở khoa học cơ bản, mà còn mở rộng đến các ngành khoa học xã hội và nghệ thuật. Vì vậy, để thực sự khai thác xu hướng này, chúng ta cần tìm hiểu nền tảng và cội nguồn của văn minh phương

Tây: Hy Lạp cổ đại. Không hề quá lời khi cho rằng, việc tìm hiểu Hy Lạp cổ đại là một điều kiện tiên quyết nhằm mang lại sự hiểu biết thấu đáo liên quan đến những luận điểm và học thuyết chủ đạo đang chi phối thế giới mà chúng ta đang sống: *Lịch Sử và Thần Thoại, Giới Tính và Xác Thân, Tôn Giáo và Hôn Nhân, Chính Trị và Dân Chủ...*

Iliad và **Odyssey** là những bản trường ca của binh lửa và giáo gươm. Ở đó những kẻ nhút nhát và rụt rè trước chiến trận mới chính là đối tượng bị dè bỉu. Nhưng **Homer** không cổ súy cho chiến tranh mà dùng chiến tranh để thử thách con người và dùng Cái Chết để bộc lộ đức hạnh của họ.

Aristotle diễn giải bi kịch Hy Lạp là sự kết hợp của số phận và sai lầm cá nhân. Nghĩa là một kết cục không vui chỉ thành bi kịch khi phẩm chất trí tuệ và đức hạnh của nhân vật chính phải vượt hẳn người thường. Và từ những biến cố đó người ta phát lộ ra những gì đẹp đẽ nhất của mình. Còn *Karl Jaspers* cho rằng ý chí đương đầu và chấp nhận những bóng tối và sụp đổ, những điều sản sinh từ hiểm nguy và nghiêm trọng của cuộc đời vượt quá sự tri nghiêm của con người, chính là tinh thần gây dựng nên văn

Bên cạnh đó, *Iliad* và *Odyssey* còn là những suy tư và chiêm nghiệm của người Hy Lạp cổ đại về mối quan hệ vừa thân

thuộc vừa xa lạ giữa con người và vũ trụ, của linh hồn và thế giới, của bên trong và bên

Phương Tây xem trọng hai bản trường ca này vì chúng là biên niên sử của quá trình tiến hóa của ý thức con người, nhất là ý thức về thời gian. Điều đặc biệt của quá trình tiến hóa ý thức là nó tiếp tục diễn ra ngay cả khi xác thân đã hoàn tất quá trình biến đổi. Chẳng phải thế mà ta luôn coi vóc dáng cơ thể của

Achilles là hình mẫu cho nam và Helen cho nữ.

Cuộc chiến thành Troy có thể coi như dấu chấm hết cho sự ngây thơ còn sót lại

tù thuở hồng hoang. Nó kết thúc không phải vì kẻ này mạnh hơn kẻ kia, mà vì có kẻ này “láu cá” hơn kẻ kia. Người quyết định vận mệnh cuộc chiến không ai khác hơn là Odyssey.

Nhưng tại sao một kế hoạch rất “thô sơ” như Con ngựa thành Troy lại có thể thành công? Bối cảnh bấy giờ là buổi hoàng hôn của ký ức cộng đồng khi mỗi thành viên có thể nhìn thấy được dòng ý thức của người khác, và khái niệm lừa lọc, hay chính xác hơn là che giấu dòng ý thức cá nhân, hoàn toàn không tồn tại, cho đến khi Odysseus xuất hiện. Đó chính là mánh khéo đầu tiên trong lịch sử loài người.

Nhưng điều đặc biệt và thú vị hơn cả là sự tương tác giữa thần và người trong hai thiên sứ thi này. Các thần Hy Lạp mang hình dáng con người, khác với các nền văn minh đương thời khác như Ai Cập hay Mesopotamian. Họ không phải là những đấng toàn năng vô biên, lại còn mang đầy đủ những thói hư tật xấu như con người. Nhưng điều này lại chính là ý tưởng đột phá vĩ đại: Vũ Trụ mang vẻ đẹp và huyền bí của con người. Con người chính là trung tâm của vũ trụ. Cuộc chiến thành Troy được các vị thần bắt đầu, can thiệp và kết thúc, nhưng tới cuộc đại hải trình của Odysseus thì quyền tự quyết định vận mệnh của cá nhân mới là yếu tố chủ đạo.

Trong quá trình đọc, hẳn quý độc giả sẽ tìm thấy cho mình những trải nghiệm hữu ích từ những tương đồng và dị biệt giữa hiện tại và quá khứ.

Những người Hy Lạp và Trojan kia cũng thấy mặt trời lặn và mọc. Họ cũng băn khoăn và suy nghĩ trước quy luật bất biến của cuộc sống: tuổi già, bệnh tật, tình yêu, khát vọng, nô dịch, hạnh phúc... Và chính những người Hy Lạp và Trojan kia cũng hiểu sự hoang tàn và chết chóc của chiến tranh, của nô dịch

Với tâm thế đúng mực, chúng ta sẽ thu hoạch được nhiều điều hữu ích từ những tác phẩm cổ điển. Vì suy cho cùng, việc mắc kẹt hoàn toàn trong hiện tại hoặc

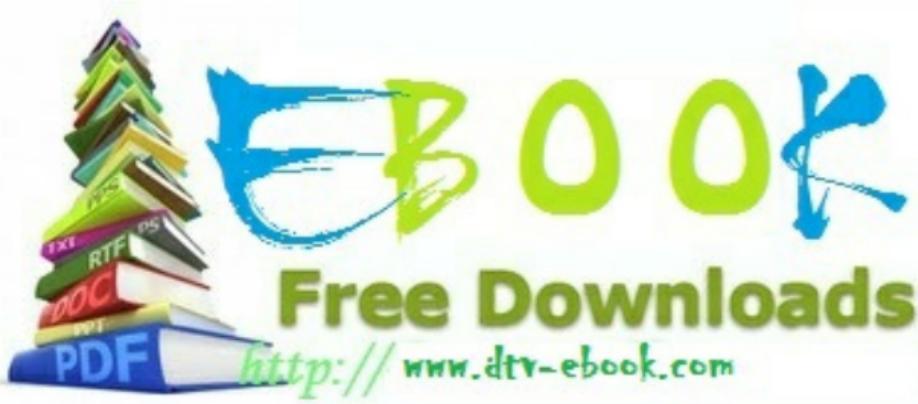
luôn ngoài đầu hoài vọng về quá khứ chỉ dẫn ta vướng vào hết sự vô tri này đến sự vô tri khác.

Dịch giả **Đỗ Khánh Hoan** nguyên giáo sư và trưởng ban Anh văn, Đại học Văn Khoa, Viện Đại học Saigon (1964-1979). Trước kia, khi còn ở trong nước, ngoài việc giảng dạy văn chương, văn học Anh Mỹ, ông thường chuyên dịch danh tác văn chương hai xứ này. Từ ngày ra nước ngoài, định cư ở Canada, ông dành thì giờ tìm hiểu văn nghệ xứ tuyết rùng phong, giới thiệu một số cây bút sáng giá, chuyên ngữ nhiều truyện ngắn giá trị.Thêm vào đó, qua tìm hiểu văn học châu Mỹ Latinh, từ 1983 đến nay, ông giới thiệu cây bút đặc sắc. Ông đã

xuất bản *Văn học Brasil* (1997) và dự tính xuất bản bộ *Văn học Châu Mỹ Latinh*.

Hai cuốn sử thi *Iliad*, *Odysssey* được GS Đỗ Khánh Hoan chuyển ngữ trọn vẹn từ tiếng Hy Lạp.

Mời các bạn đón đọc.

Đọc Iliad và Odyssêy của đại thi hào Homer

“Là một cách trau dồi trí tuệ và đức hạnh”

Bắt đầu từ những nhà truyền giáo cho tới kỹ nguyên toàn cầu hóa và tiếp tục trong tương lai, những ảnh hưởng của văn minh phương Tây tới Việt Nam không chỉ dừng lại ở khoa học cơ bản, mà còn mở rộng đến các ngành khoa học xã hội và nghệ thuật. Vì vậy, để thực sự khai thác xu hướng này, chúng ta cần tìm hiểu nền tảng và cội nguồn của văn minh phương

Tây: Hy Lạp cổ đại. Không hề quá lời khi cho rằng, việc tìm hiểu Hy Lạp cổ đại là một điều kiện tiên quyết nhằm mang lại sự hiểu biết thấu đáo liên quan đến những luận điểm và học thuyết chủ đạo đang chi phối thế giới mà chúng ta đang sống: Lịch Sử và Thần Thoại, Giới Tính và Xác Thân, Tôn Giáo và Hôn Nhân, Chính Trị và Dân Chủ...

Sau khi đã ra mắt hai tác phẩm được coi là “gối đầu giường” của mọi chính trị gia Cộng Hòa (Plato) và Chính Trị Luận (Aristotle), Alpha Books tiếp tục mang đến hai thiên sử thi kinh điển và là cột trụ của văn minh phương Tây: Iliad và Odyssêy của đại thi hào Homer. Ngay cả những chính trị gia lỗi lạc như Plato,

Aristotle hay đến cả bậc quân vương như Alexander Đại Đế cũng xem việc đọc hai tác phẩm này là một cách trau dồi trí tuệ và đức hạnh.

Thế nhưng lời giới thiệu này rất có thể sẽ gợi nỗi băn khoăn nơi số đông độc giả phổ thông là việc đọc những tác phẩm cổ điển như Iliad và Odyssêy có thực sự mang lại bất kì lợi ích thiết thân nào hay không, khi khoảng cách không gian và thời gian giữa tác phẩm và độc giả cách nhau trùng khơi vời vợi.

Câu trả lời ở đây là CÓ.

Iliad và Odyssêy là những bản trường ca của binh lửa và giáo gươm. Ở đó những kẻ nhút nhát và rụt rè trước chiến trận

mới chính là đối tượng bị dè bỉu. Nhưng Homer không cǒ suy cho chiến tranh mà dùng chiến tranh để thử thách con người và dùng Cái Chết để bộc lộ đức hạnh của họ.

Aristotle diễn giải bi kịch Hy Lạp là sự kết hợp của số phận và sai lầm cá nhân. Nghĩa là một kết cục không vui chỉ thành bi kịch khi phẩm chất trí tuệ và đức hạnh của nhân vật chính phải vượt hẳn người thường. Và từ những biến cố đó người ta phát lộ ra những gì đẹp đẽ nhất của mình. Còn Karl Japers cho rằng ý chí đương đầu và chấp nhận những bóng tối và sụp đổ, những điều sản sinh từ hiểm nguy và nghiêm trọng của cuộc đời vượt quá sự tri nghiêm của con người, chính là tinh

thần gây dựng nên văn minh phương Tây.

Bên cạnh đó, Iliad và Odyssêy còn là những suy tư và chiêm nghiệm của người Hy Lạp cổ đại về mối quan hệ vừa thân thuộc vừa xa lạ giữa con người và vũ trụ, của linh hồn và thế giới, của bên trong và bên ngoài.

Phương Tây xem trọng hai bản trường ca này vì chúng là biên niên sử của quá trình tiến hóa của ý thức con người, nhất là ý thức về thời gian. Điều đặc biệt của quá trình tiến hóa ý thức là nó tiếp tục diễn ra ngay cả khi xác thân đã hoàn tất quá trình biến đổi. Chẳng phải thế mà ta luôn coi vóc dáng cơ thể của Achilles là hình mẫu cho nam và Helen cho nữ.

Cuộc chiến thành Troa có thể coi như dấu chấm hết cho sự ngây thơ còn sót lại từ thuở hồng hoang. Nó kết thúc không phải vì kẻ này mạnh hơn kẻ kia, mà vì có kẻ này “láu cá” hơn kẻ kia. Người quyết định vận mệnh cuộc chiến không ai khác hơn là Odysseus.

Nhưng tại sao một kế hoạch rất “thô sơ” như Con ngựa thành Troy lại có thể thành công? Bởi cảnh bấy giờ là buổi hoàng hôn của ký ức cộng đồng khi mỗi thành viên có thể nhìn thấy được dòng ý thức của người khác, và khái niệm lừa lọc, hay chính xác hơn là che giấu dòng ý thức cá nhân, hoàn toàn không tồn tại, cho đến khi Odysseus xuất hiện. Đó chính là mánh khéo đầu tiên trong lịch sử

loài người.

Nhưng điều đặc biệt và thú vị hơn cả là sự tương tác giữa thần và người trong hai thiên sử thi này.

Các thần Hy Lạp mang hình dáng con người, khác với các nền văn minh đương thời khác như Ai Cập hay Mesopotamian. Họ không phải là những đấng toàn năng vô biên, lại còn mang đầy đủ những thói hư tật xấu như con người. Nhưng điều này lại chính là ý tưởng đột phá vĩ đại: Vũ Trụ mang vẻ đẹp và huyền bí của con người. Con người chính là trung tâm của vũ trụ.

Cuộc chiến thành Troy được các vị thần bắt đầu, can thiệp và kết thúc, nhưng tới

cuộc đại hải trình của Odysseus thì quyền tự quyết định vận mệnh của cá nhân mới là yếu tố chủ đạo.

Trong quá trình đọc, hẵn quý độc giả sẽ tìm thấy cho mình những trải nghiệm hữu ích từ những tương đồng và dị biệt giữa hiện tại và quá khứ.

Những người Hy Lạp và Trojan kia cũng thấy mặt trời lặn và mọc. Họ cũng băn khoăn và suy nghĩ trước quy luật bất biến của cuộc sống: tuổi già, bệnh tật, tình yêu, khát vọng, nô dịch, hạnh phúc... Và chính những người Hy Lạp và Trojan kia cũng hiểu sự hoang tàn và chết chóc của chiến tranh, của nô dịch và toàn trị.

Với tâm thế đúng mực, chúng ta sẽ thu hoạch được nhiều điều hữu ích từ những tác phẩm cổ điển. Vì suy cho cùng, việc mắc kẹt hoàn toàn trong hiện tại hoặc luôn ngoài đầu hoài vọng về quá khứ chỉ dẫn ta vướng vào hết sự vô tri này đến sự vô tri khác.

Trân trọng giới thiệu đến bạn viên kim cương tuyệt hảo của nền văn minh phương Tây.

Tháng 9 năm 2013

ĐẶNG HOÀNG QUÂN

CÔNG TY CỔ PHẦN SÁCH ALPHA

Thế giới Homer và Odyssêy

Trước công nguyên (niên đại phỏng đoán)

* 1650-1400: Thời kỳ Mycenaean, còn gọi là thời kỳ đồ đồng bởi đồ đồng được sử dụng rộng rãi làm vũ khí, phát triển rực rỡ. Pylos và Mycenae thị quốc Homer nhắc tới trong thi phẩm giai đoạn này trong lịch sử Hy-lạp là trung tâm thương mại trù phú và thế lực vùng biển Aegean.

* 1200-1100: Thành Troa sụp đổ chấm dứt cuộc chiến Homer miêu tả sinh động

trong *Iliad*. Người Dorian xâm lăng, văn hóa Mycenaean suy tàn, thời kỳ gọi là thời kỳ đen tối bắt đầu. Dạng chữ B hệ thống chữ viết của người Mycenaean biến dạng. Trường ca Homer tồn tại qua hình thức truyện ký truyền khẩu.

- * 1100-700: Thành Troa bỏ hoang, không người ở, tình trạng xác minh nhận xét, miêu tả của Homer về cuộc sống trong thành phố diễn ra trước thế kỷ XII TCN.
- * 800-750: Người Hy-lạp sử dụng mẫu tự Phoenician ghi chép *Iliad* và *Odyssēy* lần đầu.
- * 500-400: Lo sợ Ba-Tư kéo quân xâm lăng, người dân Hy-lạp coi Homer như bùa hộ mệnh có khả năng đoàn kết cả

ngõ hầu đương đầu với kẻ thù chung.

* 30-19: Viết trường ca Aeneid, Virgil thi sĩ La-mã vay mượn khá nhiều từ trường ca Homer.

Sau Công nguyên (niên đại xác định)

* 450: Đế quốc La-mã suy tàn, Tây Âu bắt đầu lạnh nhạt với ngôn ngữ Hy-lạp, văn học Hy-lạp, trường ca Homer; thái độ thay đổi vào thời Trung cổ khi văn nghệ nơi này phục hưng, trí thức nơi này tái sinh, con người nơi này bừng tỉnh sau giấc ngủ mê mẩn triền miên.

* 600-700: Nhân vật của Homer bắt đầu xuất hiện trong truyện Sindbad, truyện Ả-rập *Nghìn lẻ một đêm*.

- * 1870: Do say mê trường ca, quý trọng tài năng Homer, thương gia Đức Heinrich Schliemann bắt đầu làm công việc khảo cổ: khai quật di tích tìm hiểu sự thật lịch sử.
- * 1876: Khai quật ngôi mộ hình tròn ở Mycenae thấy di vật, Schliemann khẳng định văn minh Mycenaean mà Homer miêu tả trong thi tập hiện hữu thực sự. Kết quả khiến các nhà khảo cổ khai quật cả vùng.
- * 1900-1950: Arthur Evans, nhà khảo cổ người Anh, khai quật thành phố Knossos trên đảo Krete. Ông khám phá thấy trong số di vật liên hệ văn hóa Mycenaean có nhiều phiến đất sét nung trên mặt ghi chũ

sau này mệnh danh là dạng chữ B. Kết quả xác định sự thật: tác phẩm của Homer ghi chép biến sự lịch sử thời kỳ Mycenaean.

* 1920-1950: Quan sát sinh hoạt văn nghệ, tìm hiểu sáng tác thi ca hiện thời nghệ sĩ bán đảo Balkan, nhất là Nam-Tư, ứng khẩu thành thơ kể chuyện trước khán giả, kể dài dòng, kể liên miên, Milman Parry, học giả người Mỹ kết luận trường ca Homer tồn tại với thời gian là nhờ trải qua hình thức truyền khẩu vô vàn thế hệ.

Hy-lạp, Tiêu Á và Văn Minh Lân Cận

* 3000 TCN: Thành Troa xây dựng trên lãnh thổ ngày nay thuộc Thổ-nhĩ-ky. Khoảng 3100 TCN chữ viết tượng hình

xuất hiện ở Ai-cập.

- * 3000-1450 TCN: Văn minh rực rỡ phát triển trong vùng Cyclade, mạn nam biển Aegean, đông nam Hy-lạp trên 200 hòn đảo diện tích 2.650 km², quần đảo tạo thành vòng tròn bao quanh đảo Delos. Người sau gọi là văn minh Cyclade. Khoảng 2650 TCN Phara-ông Kleops (Ai-cập) ra lệnh xây Kim-tự-tháp.
- * 2700-2000 TCN: Trên đảo Krete xuất hiện văn minh Minoian (gọi theo tên Minos, vị vua trị vì hải đảo).
- * 2600-2300 TCN: Chữ viết hình nêm (écriture cunéiforme) phát triển ở Mesopotamie (tiếng Hy-lạp nghĩa là hai

sông, tây nam châu Á, giữa sông Euphrates và sông Tigris, nay là Irac). Chữ viết hiện thành dấu hình tam giác do dùng chiếc đinh ấn trên phiến đất sét. 2600 trường ca *Gilgamesh* ra đời ở Mesopotamie.

* 2200-2100 TCN. Người Achaian xâm lăng Hy-lạp. Homer dùng tên này gọi chiến binh Hy-lạp trong trường ca Iliad và Odyssêy. Thế kỷ XX-XVIII TCN ở Mesopotamie thành phố Babylon là trung tâm sinh hoạt quan trọng, nhất là dưới triều vua Hammourabi (1792-1750 TCN).

* 2000-1700 TCN: Nhiều cung điện xây cất trên đảo Krete. Khoảng 1300 TCN ở

Trung-Quốc xuất hiện chữ viết tượng hình (idéogrammes, ghi ý không ghi âm).

- * 1700 TCN: Chữ viết theo âm tiết (écriture syllabique) xuất hiện; chữ viết ghi tiếng Minoan; chữ viết dạng A vừa gạch thăng vừa tượng hình sử dụng trên đảo Krete từ 1900 đến 1500 TCN.
- * 1650 TCN: Văn minh mới xuất hiện ở Hy-lạp quy tụ xung quanh thành phố Mycenae. Người sau gọi là văn minh Mycenaean. Nhiều cung điện được xây dựng.
- * 1400-1200 TCN: Chữ viết theo âm tiết khác xuất hiện; chữ viết tượng hình ghi tiếng Mycenaean; chữ viết dạng B có lẽ cải biến từ dạng A sử dụng ghi chép tài

liệu từ thế kỷ XIV đến XII TCN. Năm 1952 kiến trúc sư, học giả cổ học người Anh Michael Ventris giải đoán thành công. Thế kỷ XIV-XIII TCN dân Do-thái bị bắt làm nô lệ ở Ai-cập.

* Thế kỷ XIV TCN: Văn minh Minoian biến dạng. Pha-ra-ông Ramses II ra lệnh xây đền Abou-Simbel. Đền và tượng cao 61m ở phía nam Ai-cập trong thung lũng sông Nil gần làng Abou-Simbel.

* Khoảng 1250 TCN: Cuộc chiến thành Troa kết thúc, quân Hy-lạp toàn thắng. Thế kỷ XII TCN Moise dẫn dân Do-thái trở lại đất hứa ngày nay là lãnh thổ Israel.

* Cuối thế kỷ XII đầu thế kỷ XI TCN:

Văn minh Mycenaean biến dạng. Từ 1200 TCN không thấy dấu tích chữ viết trên đất Hy-lạp. Thé kỷ XI và X TCN David trị vì Israel chọn Jerusalem làm kinh đô. Con trai Solomon nối ngôi mở ra triều đại thịnh vượng. Mẫu tự Phoenician xuất hiện. Thé kỷ XI TCN thành phố Carthage xây dựng (trên lãnh thổ Tunisie hiện thời). 1184 TCN thành Troa thất thủ theo nhà toán học kiêm thiên văn Eratosthenes (276-194 TCN).

* Cuối thế kỷ X đầu thế kỷ IX TCN: Văn minh Hy-lạp hồi sinh. Năm 850 Homer và Hesiod ra đời theo sử gia Herodotus (484-425 TCN).

* Đầu thế kỷ VIII TCN: Mẫu tự Hy-lạp,

mô phỏng mẫu tự Phoenician, xuất hiện 753 TCN thành phố Rôma xây dựng. * 750-700: Homer tại thế, thời gian ngày nay thừa nhận.

* 776 TCN: Đại hội thể thao toàn quốc tổ chức lần đầu ở Hy-lạp. Năm 734 TCN thực dân Hy-lạp xây dựng thành phố Syracuse trên đảo Sicile.

* 750-700 TCN: Homer sáng tác *Iliad* và *Odyssêy*.

* Khoảng 700 TCN: Thi sĩ Hesiod kể chuyện nông nghiệp trong Ngày và Việc và chuyện thần linh ra đời trong *Theogonia* (Thần Phả).

* Thế kỷ VII TCN: Tác phẩm của Homer

truyền miệng rộng rãi trong dân gian. Khoảng 600 TCN Aesop (620-560) bắt đầu kể chuyện ngụ ngôn. Người Phoenician thiết lập thành phố Marseille trên đất Pháp.

* Thế kỷ VI TCN: Quân vương chuyên chế Peisistratos thiết lập thư viện công cộng đầu tiên ở Athens. 561 Quân vương hạ lệnh án loát thi phẩm *Iliad* và *Odyssêy*. Mẫu tự La-tinh xuất hiện. 528-527 Hippias và Hipparchus, con quân vương cũng độc tài chuyên chế như bố, hạ lệnh *Iliad* và *Odyssêy*, và chỉ hai trường ca, sẽ tuyên đọc trong đại hội thể thao liên-Hy-lạp. 510, sau khi ném mùi chua cay mẫn chát, vua thay nhau lên xuống ngai vàng, Rôma thiết lập chế độ

cộng hòa.

* Thế kỷ V TCN: Văn minh Athens đạt cao điểm. Sử dụng bi kịch Aeschyleus, Sophocles, Euripides đưa anh hùng trong trường ca Homer lên sân khấu. 490 Chiến tranh Medes (Ba-tư): trận Marathon dân quân Athens đánh bại xâm lược Ba-tư. 484 sử gia Herodotus ra đời. 450 Polygnotus với họa phẩm đề tài rút ra từ trường ca Homer, như Nekuia (xuống âm phủ). 447 Pericles hạ lệnh đúc khắc gia Phidias xây điện Parthenos (đền Parthenon thờ Athena). Thế kỷ III và II TCN Rôma và Carthage đụng độ, cuộc chiến dài dai (264-241; 218-201; 149-146), cuối cùng La-mã toàn thắng, uy quyền trải khắp Địa-trung-hải.

* Thế kỷ II TCN: Hy-lạp trở thành quận huyện của La-mã. 194 Eratosthenes qua đời. 153 Zenodotos, Aristarchus, học giả, quản thủ thư viện Alexandria hiệu đính thi phẩm Homer, công trình lưu truyền tới thời Trung cổ ở Tây Âu.

* Thế kỷ I TCN: Julius Caesar chinh phục Gaule. La-mã trở thành đế quốc. 19 TCN thi sĩ La-mã Virgil qua đời, tác giả trường ca Aeneid phỏng theo trường ca *Iliad* và *Odyssêy*.

Khái lược về tác giả Homer và trường ca Odyssêy

Đến bây giờ lúc tôi viết những dòng này giới thiệu trường ca thứ hai của Homer với độc giả xa gần vẫn chưa ai biết *Iliad* và *Odyssêy* sáng tác bao giờ trong khi trải qua ba ngàn năm hai thi phẩm đã và vẫn chiếm chỗ ngồi đặc biệt, đặc đằng trên thi đàn quốc tế, cả Đông phương lẫn Tây phương không ngót lời ca ngợi. Học giới Tây Âu sáu trăm năm qua thay nhau đưa ra giả thuyết nhằm giải quyết nan đề văn học, song cố gắng đến mấy hầu như chưa có giả thuyết nào có thể giải đáp

dứt khoát. Dẫu thế học giới ở đó đồng ý chấp nhận hai thi phẩm xuất hiện khoảng gần ngàn năm trước công nguyên, *Iliad* trước *Odyssêy* sau. Từ khi dân tộc Hy-lạp có lịch sử hǎn hoi, trong sinh hoạt cộng đồng trên đất liền, trên đảo mạn tây, trên đảo rải rác trong biển Aegean, trong thị xã, trong thành phố dọc bờ biển Tiểu Á, người ta thường tổ chức diễn xuất, ngâm vịnh hai thi phẩm. Suốt thời gian văn minh Hy-lạp phát triển, hai thi phẩm là chất liệu chủ yếu trong việc giáo dục thiếu niên, trong việc giải trí đối với quần chúng. Hai thi phẩm đã ảnh hưởng sâu rộng tinh thần, tình cảm dân tộc đó. Tuy thế bên ngoài hiểu biết về tác giả rất thô sơ, nhất là bối cảnh đưa ông lên tầm vóc vĩ đại, vượt thời gian, vượt không

gian. Nhìn chung trong lịch sử nhân loại, về mặt văn hóa tư tưởng, người sáng lập quả thực đếm trên đầu ngón tay. Họ là bóng mờ đứng ở khởi điểm kỷ nguyên họ sáng tạo. Tiếp cận chán chê tới khi thấu hiểu tầm nhìn thâm trầm, nhận thức siêu việt, tư tưởng khai phóng hậu thế mới quay ra tìm hiểu con người. Lúc đó họ đã biến dạng vào cõi hư vô, kín đáo ẩn mình đằng sau tác phẩm vô tiền khoáng hậu.

Mặt khác vấn đề Odyssêy viết bao giờ, ai là tác giả không đơn giản để có thể giải thích ngắn gọn, dễ dàng. Tác phẩm kiệt xuất như sông lớn bắt nguồn từ nhiều sông nhỏ, suối nhỏ tản漫 khắp nơi. Dù có khả năng sáng tạo phong phú đến mấy

người sáng tạo thế nào cũng sử dụng ít
nhiều chất liệu có sẵn. Khi viết kịch diễn
cho khán giả Luân-đôn thường lâm
Shakespeare ít sáng tạo cốt truyện. Ông
lấy nhân vật, cảnh trí, đối thoại từ truyện
ký, lịch sử đã xuất hiện và còn lưu
truyền. Có khi ông sửa lại kịch cũ truyền
tụng trong xã hội. Có khi chiều theo thị
hiếu đương thời ông tân trang, đổi mới
ngay cả kịch phẩm mình đã viết. Như
vậy, theo nghĩa nào đó, tác phẩm chẳng
thể hoàn toàn do một người sáng tạo và
tác phẩm cũng chẳng thể tránh khỏi tình
trạng tu chính do tác động từ bên ngoài.
Hơn thế vào thời kỳ sống theo truyền
thống, coi nhẹ khả năng sáng tạo cá nhân,
nội dung thi phẩm mang dấu vết nhiều
tâm hồn. Odyssêy chứa đựng hàng đống

lịch sử, dã sử, truyền thuyết, huyền thoại, phô hé, quan niệm, tập quán, lối sống - tất cả đòi hỏi hàng thế kỷ mới phát triển tới mức độ sung mãn. Thi phẩm là bức tranh tóm lược hình ảnh nền văn minh cùng ước mơ, thành tích, sáng tạo màu sắc khác biệt của nền văn minh đó.

Thi tập nói đến cuộc chiến thành Troa, thế kỷ vừa qua nghĩ cuộc chiến đó là huyền thoại, nhưng do khám phá khi làm công việc khảo cổ, sau khi khai quật thành phố chìm sâu dưới đất, Heinrich Schliemann đã chứng minh di tích có thực trong lịch sử. Sự cố nhắc tới như sau: Pâris, con Priam, quân vương thành Troa, quyền rũ Helen, vợ Menelaos quân vương Lakedaimon, mang về thành Troa.

Theo lời kêu gọi của anh, Agamemnon, quân vương Argos và Mycenaean, quân vương Hy-lạp và hải đảo lân cận dấy binh cùng nhau thực hiện cuộc viễn chinh nhằm đòi lại giai nhân. Thành Troa cũng dấy binh, đồng thời kêu gọi đồng minh trợ giúp, đương cự cuộc bao vây kéo dài mười năm. Sau khi đỗ bộ trót lọt, bên Hy-lạp dàn quân dọc bờ biển. Cùng thời gian bên thành Troa huy động nhân dân canh phòng cẩn mật, quyết tâm chống trả không cho địch quân tràn vào cướp phá, sát hại. Giữa doanh trại và thành phố có cánh đồng bao la ngăn cách, song nơi này là chiến địa hai bên liên tục đâm chém lẫn nhau. Cuối cùng thù nghịch và bệnh dịch xuất hiện trong doanh trại quân Hy-lạp. Tiếp theo là hàng loạt dụng độ

đẫm máu Homer miêu tả trong Iliad. Cảm thấy tuyệt vọng vì không thể dùng vũ lực đánh chiếm thành phố, quân Hy-lạp sử dụng mưu thuật: chèo thuyền ra khơi làm như rút lui, song bỏ lại trên bờ ngựa gỗ khổng lồ trong bụng giấu Menelaos cùng nhóm quyết tử. Tưởng thật quân Trojan ngây thơ kéo chiến phẩm vào thành. Ban đêm quân nằm mai phục trong bụng ngựa gỗ bò ra mở cổng thành cho đồng đội từ ngoài biển vừa quay lại tràn vào cướp phá thành phố giàu có. Mục đích cuộc viễn chinh hoàn tất, thủ lĩnh các đoàn quân chia nhau chiến phẩm, sau đó tập trung hải thuyền dong buồm hồi hương sum họp với gia đình.

Mọi người trở về an toàn, trừ một, so với tất cả đồng đội, ra đi xa nhất, trở về lâu nhất, vì từ nhà đến chiến trường và ngược lại từ chiến trường về nhà, đường dài nhất. Trong số người gan dạ nüp trong bụng ngựa gỗ có Odysseus, sau này người La-mã và người theo La-mã gọi là Ulysses, quân vương hải đảo Ithaka mạn tây Hy-lạp. Mười năm trước lúc ra đi tham dự viễn chinh quân vương để vợ trẻ Penelope và con nhỏ Telemachos ở lại hải đảo. Mười năm sau vẫn xa vợ dại con thơ, quân vương lang thang vô định trên biển cả, lạc vào hết đảo này đến đảo nọ, vì xúc phạm hải thần Poseidon. Nửa thời gian đó trôi qua, quân vương vẫn chưa trở về. Tin đồn lan rộng, tin nói quân vương không còn nữa, Penelope

buộc phải lấy chồng. Trong lúc vương chủ vắng mặt, hoàng tử là thiếu niên nhỏ dại, hoàng hậu là phụ nữ nhan sắc, hải đảo hổ lánh rơi vào tình trạng hỗn quân hỗn quan. Hoàng thân vương quốc và thủ lĩnh hải đảo kế cận kéo tới cung điện, số lượng vài trăm. Lấy có muôn tính chuyện trăm năm với hoàng hậu xinh đẹp, ngỏ ý cầu hôn, họ ở lì làm như ở nhà, ban ngày chè chén ăn hại gia chủ, ban đêm hú hí với kẻ hầu người hạ. Bất lực trước cảnh hỗn loạn, xác xược, đành bó tay, song Penelope vững tin Odysseus không chết mà lưu lạc, lang thang đâu đó. Muốn bảo vệ phẩm giá, đồng thời thủ tiết trung trinh, nàng nhất định không bước đi bước nữa. Tránh né hôn nhân ép buộc, đơn độc trước đám nam tử thô bạo, sử dụng tài trí

người chân yếu tay mềm, nàng âm thầm
đương cự sức mạnh rùng rợn.

Bởi thế về hình thức *Odyssêy* là một, song về nội dung *Odyssêy* gồm hai chuyện: chuyện người vợ thủy chung trải qua năm tháng hãi hùng vẫn kiên nhẫn chờ chồng và chuyện người chồng đảm lược mặc dù bị tha nhân, thần linh, thiên nhiên vùi dập, thắng vượt tất cả, nhò tinh khôn, nhẫn nại, kiên trì, trong nguy nan không thối trí, đơn độc mở đường khai lối, vượt khó thoát hiểm, một mình chống chọi nghịch cảnh, nhưng để tai lắng nghe tiếng nói sáng suốt, tư tưởng thâm trầm, nhò thề trở về với vợ con, lấy lại vương quốc. Chủ đề của *Odyssêy* là tinh thần chê ngự hoàn cảnh, chủ đề ăn sâu cắm rẽ

trong lòng dân tộc Hy-lạp, Homer liên tục nhấn mạnh qua mấy phẩm từ nổi trội gắn liền với ba nhân vật chủ chốt: Odysseus khôn khéo, Penelope kín đáo, Telemachos thận trọng. Về hình thức thi phẩm là chuyện phiêu lưu, kết hợp tài tình giản dị với phong phú, thực tế với tưởng tượng, hữu hình với vô hình, thần linh với thế nhân, ảnh hưởng sâu đậm văn hóa, văn minh Tây phương hơn bất kể sáng tác văn chương nào từ trước tới giờ.

Thi phẩm chia thành hai phần tương phản rõ rệt về đề tài, phương thức và diễn biến. Mười hai khúc phần trên kể cảm nghĩ của Odysseus trên đường trở về - lênh đênh trên biển cả, lạc vào đất liền

trong đó cư dân không phải người Hy lạp, vùng đất mà mọi sự kỳ diệu đều xảy ra dễ dàng, nơi thần linh, sinh vật nửa người nửa ngọc, hồn ma người chết xuất hiện bình thường. Trong phần đầu, trang nối trang, chuyện đầy biến sự. Biến sự hiện thực khiến Odyssêy hấp dẫn. Mỗi khúc hấp dẫn một khác. Độc giả ưa rành mạch muốn tìm biến sự độc lập sẽ thấy phần này lôi cuốn lạ kỳ. Mười hai khúc phần dưới kể sự kiện Odysseus lấy lại vương quốc, biến sự diễn ra trên đất liền, trong nhà, giữa tập quán quen thuộc trong đó cái kỳ diệu hầu như biến dạng. Phần này dung độ không diễn ra với thần linh, thiên nhiên mà diễn ra với tha nhân độc ác.

Năm trong hai phần rộng lớn các khúc xếp theo bốn nhóm, mỗi nhóm mang đề tài riêng biệt, song góp phần vào tình tiết tổng quát. Tình tiết diễn ra nhiều lớp, kết hợp chặt chẽ, sắp xếp khít khao khiến khán giả chú ý. Tình tiết bắt đầu với việc mô tả tình huống trên trời và trên đảo Ithaka. Bây giờ là năm thứ hai mươi kể từ ngày Odysseus xa gia đình, năm thứ mươi kể từ lúc Odysseus lên thuyền rời thành Troa trở về quê hương. Ba năm ròng rã trên đường trở về Odysseus không về được vì Poseidon thịnh nộ bắt lệnh đênh trên biển. Bảy năm tiếp theo trôi dạt tới đảo Ogygia, Odysseus bị yêu my Calypso, do ham tài hiếu sắc muốn khách lạ trở thành người yêu muôn thuở, giữ ghịt không cho ra đi. Cuối cùng

(Khúc 1) nữ thần Athena lên tiếng phản đối tại sao để thần linh hành hạ, đồng thời yêu cầu Chúa tể phái sứ giả Hermes giáng thế gặp Calypso truyền lệnh buông tha thế nhân khôn ngoan, đĩnh đạc. Cùng lúc Athena cải trang tới Ithaka khuyến khích Telemachos bây giờ đã khôn lớn xác định vị thế trong vương quốc, tỏ rõ thái độ với đám cầu hôn. Trong buổi họp trước mặt dân chúng (Khúc 2) Telemachos yêu cầu đám này ra về đừng đóng đô ở nhà mình nữa, và yêu cầu họ vui lòng cho chiếc thuyền để ra đi tìm thân phụ. Họ cười khẩy từ chối. Nhưng nhờ Athena trợ giúp nên có thuyền và tay chèo Telemachos thực hiện điều mong muốn: dong buồm tới Pylos. Đến nơi nghe lão vương Nestor kể (Khúc 3) gặp

bố lênh đênh trên sóng nước hâu như vô định Telemachos càng muốn tìm cho ra. Có Peisistratos con Nestor ngỏ ý đi cùng, Telemachos âm thầm lên thuyền rời bến. Tới thành phố Lakedaimon hai thanh niên trực chỉ cung điện Menelaos và Helen. Mới trở về có hai năm (Khúc 4), chuyện còn nóng hổi, Menelaos kể mình đã lang thang như thế nào. Gặp Proteus, Ông già Biển cả, trên bờ đảo Pharos ‘phía trước Ai-cập’ bèn nắm chặt, Menelaos năn nỉ hải thần thay hình đổi dạng liên miên kể cho hay Odysseus cùng thủ lĩnh, chỉ huy Hy-lạp tham dự cuộc chiến thành Troa bây giờ ra sao. Proteus kể Odysseus hiện giờ bị giam trên đảo Ogygia trong khi đám cầu hôn ở Ithaka rủ nhau mai phục hạ sát

Telemachos trên đường trở về. Độc giả vừa biết tình hình trên đảo Ithaka cảnh chuyển sang Ogygia (Khúc 5). Thần linh họp lần thứ nhì. Hermes mang lệnh trao Calypso, nữ thần yêu mị miến cưỡng trả tự do cho khách lạ. Odysseus đóng thuyền ra khơi, nhưng sau mười tám ngày gặp trắc trở. Nhìn thấy dập dèn trên mặt biển, Poseidon do thù ghét bèn nổi sóng sát hại, thuyền dập nát trôi dạt vào đảo Phaiakia. Mệt dù, trần như nhộng, gắng sức bơi vào cửa sông, lóp ngóp bò tới khu rừng cây cối um tùm, Odysseus thiếp ngủ. Đất này là đất quân vương Alkinoos (Khúc 6). Làm theo giấc mơ đêm trước ái nữ Nausikaa xin thân phụ cho phép cùng tỳ nữ ra sông giặt quần áo. Lúi húi hết vò lại giũ rồi nô giỡn công chúa và tỳ

nữ nói cười vui vẻ. Nghe tiếng người Odysseus giật mình tỉnh giấc. Nhóm dậy thấy bóng phụ nữ, Odysseus vội vơ lá khô che thân. Lại gần xem khách lạ là ai, Nausikaa cất tiếng hỏi tông tích, Odysseus đáp từng lời, song không nói tên mình. Dẫu thế Nausikaa vẫn hứa sẽ giúp đỡ. Trong lúc cất bước về thành phố nàng dặn khách lạ nên gặp thân mẫu Arete trình bày sự việc. Nhìn cung điện nguy nga, ngự uyển ngoạn mục, lòng dạ ngây ngất (Khúc 7), Odysseus vào yết kiến hoàng hậu. Bà điềm đạm lắng nghe Odysseus kể chuyện đắm tàu. Triều đình họp (Khúc 8) quyết định giúp đỡ để Odysseus ra đi, sau đó tổ chức thi đấu tranh tài. Odysseus biểu lộ sức khỏe phi thường. Nhưng khi dạ yến bắt đầu, nhất

là lúc thi sĩ ca công nânng đàn ca hát kể chuyện cuộc chiến thành Troa, không sao cầm nổi nước mắt, Odysseus đành nói thực tên mình, mọi người hồi hộp yêu cầu kể chuyện phiêu bạt trên biển cả.

Sử dụng phương thức kín đáo như thế Homer khiến thi tập thêm vẻ hào hứng, đồng thời ngắt chuyện trở về dài dòng thành hai phần. Độc giả (ngày xưa là khán giả) sẽ nghe phần hai trước, từ đảo Ogygia tới đảo Phaiakia. Phần này diễn ra cụ thể. Nhưng phần một, từ thành Troa tới đảo Ogygia, độc giả chỉ nghe gián tiếp. Thuật lại hải trình ngoằn ngoèo, vòng vo Odysseus kể chuyện lữ khách lang thang, chuyện kéo dài bốn khúc hấp dẫn lạ kỳ. Chuyện bắt đầu (Khúc 9) lúc

rời thành Troa. Odysseus cướp phá thành phố của người Kikon, viếng thăm người ăn hạt sen, lạc vào động dã nhân độc nhãn Polyphemos; tay chèo (Khúc 10) tò mò mở túi tìm vàng, gió lành phong thần Aiolos giữ kín bên trong cát cánh bay đi. Tai họa ập đến. Người Laistrygon tấn công, tất cả chết chìm, trừ một thuyền thoát hiểm theo sóng tới đảo yêu phụ Circe. Đến đây nhiều biến sự kỳ lạ tiếp tục diễn ra. Yêu phụ Circe khuyên Odysseus nên xuống suối vàng cõi âm phủ xứ sở người quá cố tìm Teiresias, thầy đoán sẽ chỉ đường cho hay. Đi xuống vùng âm u, giá lạnh (Khúc 11), phía bên kia sông Đại Dương, Odysseus lần lượt gặp tay chèo dưới quyền, thân mẫu, phu nhân và ái nữ người nổi tiếng

lừng danh, đồng đội ngày trước từng tham dự cuộc chiến thành Troa, anh hùng huyền thoại xa xưa và Teiresias, thầy đoán khuyên chớ làm điều bất chính. Trở về đảo dưới quyền yêu phụ Circe (Khúc 12), nhận đồ tiếp liệu và lời chỉ dẫn, Odysseus lại lên đường, băng qua hải đảo trên đó yêu nữ Seirênh đang cất tiếng hát bài ca ngây ngất không gặp trắc trở, song đến hang ngầm Skylla mắt sáu tay chèo, cuối cùng tấp vào cô đảo trên đó nhan nhản gia súc của thần linh Mặt Trời tung tăng gặm cỏ. Bất chấp lời thầy đoán Teiresias căn dặn, vì đói tay chèo giết bò ăn thịt. Trừng trị đám người phạm tội bất chính, Chúa tể nổi phong ba vùi dập chiếc thuyền, tất cả chết chìm, trừ Odysseus sống sót nhờ bám chặt sống

thuyền mặc dù bị xoáy nước Charybdis cuốn hút như muốn nuốt chửng. Sau mười ngày lênh đênh Odysseus tới đảo nữ thần yêu mị Calypso độc giả đã gặp đầu Khúc 5.

Phần hai diễn tiến tuần tự. Về kỳ diệu của biển cả vẫn tràn ngập phần đầu Khúc 13. Nghe Odysseus kể chuyện lang bạt kỳ hồ người Phaiakian thích thú khôn xiết. Vì thế không những cho vô số phẩm vật để lên đường họ còn tặng chiếc thuyền kỳ diệu chỉ một đêm dong buồm lèo lái đã tới hải phận Ithaka. Quyết định trùng tri lần cuối và lần chót Poseidon nổi sóng nhận chìm lúc chiếc thuyền đang trên đường tới đảo Scheria. Athena xuất hiện dặn dò Odysseus dự trữ vật dụng cần

thiết, cùng lúc cho hay thế nào Odysseus cũng chạm trán đám cầu hôn. Trong khi bàn tính kế hoạch nữ thần khuyến khích Odysseus nên tạm trú trong nhà Eumaios, nô bộc chăn heo trung thành vẫn hằng tưởng nhớ. Tránh không để lộ hình dạng nữ thần biến Odysseus thành ăn mày già nua, quần áo tả tơi. Đến nhà Eumaios (Khúc 14) ăn mày được tiếp đón niềm nở, phục dịch chu đáo. Lúc dùng bữa vui miệng ăn mày kể hết phiêu lưu này đến phiêu lưu khác, hoàn toàn tưởng tượng, trong khi phiêu bat trên đất lạ có nghe người ta nói về Odysseus, bởi thế theo ăn mày nghĩ sớm muộn Odysseus sẽ trở về. Ban đêm trong lúc hai người nằm chờ giấc, muốn đề cao tò thám bản thân, ăn mày kể chuyện cuộc chiến thành Troa.

Thời gian đó, do Athena hướng dẫn, Telemachos (Khúc 15) tạm biệt Menelaos xuống thuyền ở Pylos. Ra đi bình an Telemachos thoát phục kích đám cầu hôn bồ trí. Nhưng thay vì trở về cung điện, Telemachos lần đường tới nhà Eumaios. Nô bộc tiếp đón trọng (Khúc 16). Telemachos phái nô bộc ra thành phố gặp Penelope nói cho mẹ hay Telemachos đã trở về. Lúc chỉ còn một mình chuyện trò với ăn mày cao niên Telemachos kể nồng nỗi cực khổ, nhục nhã bản thân và mẹ để phải gánh chịu trong cung điện. Qua kỳ tài Athena lại biến ăn mày thành quân vương, Odysseus hé lộ cho con hay con người thực sự của mình. Hai bố con bàn kế tống cổ đám cầu hôn. Tới cung điện trao mật tin thấy đám

cầu hôn vẫn ở đó sau khi phục kích không thành, Eumaios lặng lẽ về nhà.

Tình tiết số khúc tiếp theo diễn biến từ từ, động tác vì thế trì trệ, để khán giả thuở đó chứng kiến cảnh Odysseus âm thầm chịu đựng uất ức ngay trong nhà mình, mặt khác để khán giả mục kích cảnh đám cầu hôn ngạo mạn, qua quá trình sửa soạn, sẽ hả hê chấp nhận màn trả thù đẫm máu sắp diễn ra. Sáng sớm tinh mơ Telemachos (Khúc 17) lên đường về thành phố kể lại cho Penelope hay Menelaos đã nói gì về Odysseus. Trên thuyền tới Ithaka, thày đoán Theoklymenos cũng khẳng định Odysseus đã đặt chân lên đất liền. Penelope không tin. Lại là ăn mày trên

đường tới cung điện do Eumaios dẫn đường Odysseus bị nô bộc chăn dê Melanthios hạ nhục. Tới sân trước Odysseus gặp Argos da bọc xương bị bỏ đói. Chó già nhận ra chủ nhân trước khi gục chết quẩy đuôi, mở mắt trống nhìn. Bước vào đại sảnh Odysseus chìa tay xin đồ bốc thí. Thoạt đầu có người cho, sau đó không ai cho, nhất là lúc Antinoos dáng vẻ trich thượng, tên cầu hôn cao ngạo, cầm ghế ném vừa xua đuổi vừa thỏa mãn. Từ tư phòng nghe tiếng có người bị hành hung, bất bình hết sức, Penelope sai Eumaios xuống xem người đó là ai dẫn lên gặp mặt. Mặc dù tuyên bố có nghe tin Odysseus, song ăn mày không lên ngay, mà trì hoãn tới tối mới bê kiến. Đang ngồi gần ngưỡng cửa ăn

xin (Khúc 18) Odysseus thấy Iros, ăn mày thực thụ xuất hiện. Tức giận vì bị chiếm chỗ, lại nghe đám cầu hôn vui vẻ chào đón, ăn mày đặc quyền bấy lâu bèn thách thức Odysseus tỉ thí. Giơ tay đấm một cú đối thủ ngã quay lơ Odysseus kéo ra ngoài sân, cùng lúc dǎn mặt Amphinomos huênh hoang lớn tiếng bênh vực nên lánh xa kẽo tai họa xảy ra đến nơi. Đứng trước cửa phòng, sắc đẹp lộng lẫy, Penelope nói cho tất cả cùng hay nương nương sắp quyết định chọn một trong số những kẻ cầu hôn chầu chực bấy lâu và đón nhận của hồi môn. Odysseus lại bị nhục mạ, lần này do nữ tỳ Melantho và kẻ cầu hôn Eurymachos. Đêm xuống đám cầu hôn ra về. Lúc chỉ còn hai cha con, Odysseus bảo

Telemachos (Khúc 19) mang hết vũ khí
để trong đại sảnh vào kho chứa đồ. Sau
đó Telemachos về phòng nằm chờ giặc.
Penelope cùng tỳ nữ xuống phòng dưới
nhà gấp ăn mày. Trả lời câu nương
nương hỏi ăn mày thắc lời kể chuyện đã
nom thấy Odysseus trên đảo Krete, song
do miêu tả cụ thể, tỉ mỉ khiến nương
nương xúc động úa nước mắt. Ăn mày
khẳng định cuối năm Odysseus sẽ trở về.
Nương nương bảo ăn mày nên đi tắm rửa
cho sạch sẽ, lên giường nghỉ lại qua
đêm, vú già Eurykleia sẽ cọ giùm cặp
chân dơ bẩn. Đầu gối có sẹo do vết
thương ngày nhỏ đi săn bị heo rừng vồ
trúng. Sờ sẹo nhận ra chủ nhân vú già rú
kêu, ăn mày vội vàng bịt miệng. Athena
hóa phép Penelope không nghe thấy.

Đúng lúc đó nương nương kể giấc mơ
đêm qua, giấc mơ cho thấy đám cầu hôn
sẽ bị sát hại. Và nương nương kể đám
cầu hôn cố nâng chiếc cung, song không
nâng nổi. Ngày mai nương nương sẽ
quyết định cầu hôn, người nào sẽ là phu
quân bất đắc dĩ của mình. Đêm dài
(Khúc 20), song khó ngủ, Odysseus và
Penelope đều trằn trọc. Lịm dần thiếp
mơ nương nương thấy phu quân bên
cạnh. Nóng mặt vì đám cầu hôn không
những lì lợm mà còn trơ trẽn, nhận thấy
cần ra tay khẩn cấp, Odysseus sững sờ,
nao núng trước nghịch cảnh búa vây.
Athena hứa trợ giúp. Cùng lúc Chúa tể
truyền gửi điềm lành. Sáng ra để chào
mừng xạ thủ thần linh Apollo nhà dọn
dẹp, bầy biện ngăn nắp. Củi, nước, heo,

dê săn sàng. Odysseus nghe tin Philoitios, nô bộc chăn bò, trước sau trung thành ước ao chủ nhân trở về. Chẳng mấy chốc đám cầu hôn đã tè tựu, trong lòng âm mưu hạ sát Telemachos, nhưng nhìn dấu hiệu Chúa tể biểu lộ tất cả đều ngần ngại. Âu đả xảy ra giữa bữa sáng. Thấy Odysseus nhận từ tay Telemachos phần ăn như mọi người, Ktesippos bức mình cầm móng bò ném thẳng. Cùng lúc tiếng người nhao nhao đòi Penelope phải quyết định cấp kỳ. Telemachos im lặng đồng ý, song đại sảnh hầu như tràn ngập biến sự ghê tởm. Penelope (Khúc 21) sai gia nhân vào kho chứa đồ mang ra chiếc cung đồ sộ Odysseus ngày trước thường dùng. Vừa nom thấy liền xúc động Eumaios và

Philoitios bật khóc. Telemachos nhanh tay xếp rìu thành hàng, lỗ hồng trên cán nối nhau chạy thẳng tắp, xạ thủ nhắm bắn, mũi tên xuyên qua. Telemachos nói bắn thân cũng tham dự cuộc tranh tài. Nâng cung gắng sức kéo dây đến lúc hầu như kéo được Telemachos lại ngừng vì thấy Odysseus ra dấu. Đám cầu hôn cũng làm tương tự, song thất bại, bèn bôi mỡ hâm nóng dây cung. Dấu vậy cũng chẳng ăn thua. Hì hục đến mấy tất cả không đủ sức kéo dây nhắm bắn. Lúc đó Eumaios, Philoitios và Odysseus ra ngoài sân. Odysseus cho nô bộc hay mình là ai, rồi dặn mọi việc phải làm. Quay lại đại sảnh ba người thấy Antinoos và Eurymachos loay hoay kéo dây cung, song không giương nỗi. Odysseus ngỏ ý muốn thử

xem sao. Tỏ vẻ khinh bỉ đám cầu hôn không chịu. Thấy vậy Penelope can thiệp. Bảo mẹ về phòng đứng xía vào chuyện đàn ông, Telemachos đồng ý để Odysseus nâng thử. Odysseus giương cung bắn qua hàng rìu. Đứng trán trước cửa (Khúc 22) Odysseus bắn hạ Antinoos, tuyên bố mình là Odysseus. Sợ hết hồn, chỉ có kiếm trong tay, đám cầu hôn hốt hoảng, đúra tìm cách làm lành, đúra co giò tháo chạy, đúra liều mạng xổ túi tấn công. Nhưng tất cả lần lượt theo nhau gục ngã. Lúc tên trong bao gần hết Telemachos vào kho chứa đồ lấy vũ khí mang ra. Melanthios cũng vơ mười hai cây thương đem đến cho đồng bọn. Đám này lao vun vút nhằm hạ sát Odysseus cùng nô bộc. Nhưng không để tên bay

trúng đích mà lái tất cả quay lại, Athena gieo kinh hoàng. Tất cả lăn ra chết trù thi sĩ ca công Phemios và lệnh sứ Medon. Odysseus bảo vú già Eurykleia tập trung mười hai nữ tỳ phản bội bắt khênh xác chết ra ngoài, lau chùi sạch sẽ đại sảnh, sau đó treo cổ ngoài sân. Đót lưu huỳnh cho khói lan tỏa Odysseus tẩy uế ngôi nhà trong khi tỳ nữ chung thủy vui mừng chào đón chủ nhân. Trong lúc diễn ra cuộc đụng độ Athena nhẹ đưa Penelope vào giấc ngủ êm đềm. Vú già Eurykleia (Khúc 23) lên đánh thức kể cho nương nương hay Odysseus đã trở về, đám cầu hôn không còn nữa. Nghe thì nghe Penelope không tin. Nương nương thầm nghĩ nếu bọn cầu hôn chết chắc hẳn thần linh ra tay vì thịnh nộ đối với tội ác

chúng gây ra. Dẫu thế Penelope vẫn xuồng gắp. Vừa vui mừng vừa lưỡng lự nương nương im lặng không nói một lời. Thấy vậy Telemachos trách khéo. Nhận thấy cần thời gian mới nhận ra Odysseus quay sang chuyện khác. Cần tiếp tục ca hát, khiêu vũ kéo thấy ngôi nhà im lặng dân chúng sẽ nhòm ngó. Trong lúc thi sĩ ca công phô diễn tài nghệ Odysseus đi tắm. Tắm gọi xong xuôi, thay quần áo tươm tất, Odysseus lại gặp Penelope. Thủ xem có phải người đối diện đúng là Odysseus, nương nương bảo Eurykleia sửa soạn giường ngủ cho ăn mày, vú già mang chiếc giường ra khỏi phòng tân hôn khi hai người lấy nhau, chiếc giường ngày đó Odysseus tự tay xẻ gỗ đóng thành. Nhưng vú già không thể mang đi

vì chân giường là gốc cây. Trù vú già, Odysseus và Penelope, không ai biết chuyện chiếc giường. Nóng mặt Odysseus bèn hỏi phải chăng trong thời gian Odysseus vắng nhà có người đã chặt cây ô-liu? Câu hỏi cho thấy người hỏi đúng là phu quân. Hầu như ngắt lịm muốn xỉu Penelope từ từ ngả người vào tay. Năm trên giường hai người kể cho nhau nghe chuyện xảy ra suốt thời gian xa cách lâu dài. Sáng sớm thức dậy Odysseus gọi Telemachos và hai nô bộc bảo sửa soạn đến nông trại gặp thân phụ Laertes. Tiết mục chuyển tiếp (Khúc 24) mô tả Hermes dẫn hồn ma các cầu hôn xuống âm phủ. Tới nơi họ gặp thủ lĩnh, chỉ huy Hy-lạp đã từ trần trong cuộc chiến, Agamemnon thảo luận sôi nổi với

Achilleus. Agamemnon than phiền đám tang Achilleus trang trọng, đám tang bắn thân thảm thương. Hồi chuyện hồn ma Amphimedon nêu biết đám cầu hôn đã bị tiêu diệt, Agamemnon ca ngợi Penelope tiết hạnh, thủy chung khác hẳn Klytaimestra, vợ mình hư thân mất nét. Tới trại trước còn nói dối sau nói thật, Odysseus tuẫn tự hé lộ bản thân cho bố già hay. Trong khi đó tin đám cầu hôn bị giết lọt ra ngoài, thân nhân hè nhau vũ trang trả thù. Eupeithes bố Antinoos dẫn đầu, cả bọn kéo tới tấn công nhà Laertes. Chóng trả quyết liệt, lão nhân Laertes lao thương giết chết thủ lĩnh, thân nhân hoảng hồn tháo chạy. Theo lệnh Chúa tể, Athena đứng ra hòa giải. Giả dạng hình thù, giọng nói y hệt Mentor, nữ thần

thuyết phục hai bên ngừng gieo hận thù, thay vì thế nên sống hòa bình với nhau.

Căn cứ vào nội dung học giới Tây Âu cho rằng Odyssêy ra đời sau Iliad, hai thi phẩm cổ nhất trong văn học Hy-lạp nói tới nguyên nhân và hậu quả cuộc chiến thành Troa. Tuy nhiên, khi bàn tới lịch sử cuộc chiến, học giới vừa kể lại dè dặt vì hầu như không ai hay biết. Người sau phỏng đoán chắc hẳn giữa các sắc tộc có ít nhiều quan hệ thân thuộc sống trên hải đảo, bờ biển mạn tây, mạn đông biển Aegean xảy ra tranh giành, tranh giành dẫn đến đổ máu, đổ máu đưa tới chiến tranh, chiến tranh ác liệt gây ấn tượng đậm nét trong lòng dân chúng. Do vậy để tưởng nhớ bất hạnh tương tàn,

người cùng huyết thống phải gánh chịu, truyền thuyết và huyền thoại ra đời, mới đầu tản mát đó đây, bồng bềnh bất định, về sau bám sát, gắn chặt với tên tuổi các anh hùng, thế hệ mai sau thay nhau ca ngợi. Tới khi tinh thần quốc gia ý thức vai trò của mình, ca công, thi sĩ, tu sĩ ra tay thu nhặt, gom góp chất liệu tạo thành khối lượng văn chương cụ thể.

Khi sáng tác Odyssêy chắc hẳn đầu óc đã chưa hàng lô truyền thuyết và huyền thoại, thi sĩ chỉ lựa chọn chất liệu cần thiết để xây dựng tác phẩm dự định. Tác giả Iliad hiếu cẩn kẽ, sâu sắc truyền thuyết tản漫 khắp Hy-lạp, hình ảnh thân thương đối với tâm tư người dân sống trên đó dù họ là Theban, Pylian,

Mycenean hay Argive. Hơn thế, tác giả Iliad và Odyssêy mặc nhiên cho rằng không những đã biết hai thi tập khán giả thời ông còn biết truyền thuyết lưu truyền trong dân gian. Chuyện trở về của Odysseus kể trong Odyssêy là truyền thuyết xuất hiện không biết từ bao giờ trước khi kết tụ thành thi hệ thành Troa. Khởi đầu rời rạc, về sau quấn quyện, truyền thuyết biến thành thi phẩm cụ thể nhờ bàn tay nghệ sĩ tài hoa. Iliad là chuyện bi thương kể lớp lớp thanh niên Hy-lạp dấn thân vào cuộc chiến, vì chỉ huy trẻ tuổi phẫn nộ trong doanh trại trước thành Troa, nên chịu đựng biết bao gian lao, cực khổ. Odyssêy là chuyện phiêu lưu trũ tình của người đứng tuổi trải qua gian truân, nguy hiểm, lưu lạc

nhiều năm sau khi thành áy sụp đổ, cuối cùng trở về sum họp với gia đình. Chuyện bắt đầu: “Hỡi Thi Thần, xin kể cho bần nhân hay chuyện người áy, người trăm phương nghìn kế, đã cướp phá thành Troa thiêng liêng, sau đó lang thang góc biển chân trời, gặp nhiều sắc dân, tới nhiều thành phố, hiểu phong tục tập quán của họ. Người trải qua vô vàn gian truân, lo lắng ngấm ngầm vò xé tâm can khi lệnh đênh trên biển cả, quyết tâm phấn đấu sống còn, cùng lúc ra tay lèo lái đưa đồng đội về với gia đình, nhưng không thể dù cố gắng hết sức.” Khi Odyssêy bắt đầu, thành Troa đã sụp đổ, quân vương Priam mãn phần, bầy con chết hết, doanh trại quân Hy-lạp gần bờ biển bỏ hoang ròng rã mười năm.

Nhiều người Hy-lạp, cả già lẫn trẻ, nắm giữ vai trò quan trọng trong Iliad cũng không còn. Ngày chót đồng đội lên thuyền trở về quê hương Achilleus, Aias to con, vô số chỉ huy, biết bao binh sĩ đã nằm im dưới mộ trên đất Troad bao la. Nhiều người trong hải trình hồi hương khi vượt biển Aegean lạc đường, trôi dạt tới bến bờ xa lạ. Sóng gió vùng đó từ trước tới giờ vẫn nổi tiếng dữ dằn và nguy hiểm. Mặt khác, khi chiếm thành Troa quân Hy-lạp tỏ ra kiêu ngạo, bất kính, thái độ lỗ mãng, xác xược khiến một số thần linh trong quá khứ từng có cảm tình bây giờ cũng giận dữ, ghét bỏ. Vì ngạo mạn, các lắc Aias nhỏ thó ngồi trên mỏm đá bị Poseidon vung đinh ba cuốn phăng xuống nước. Quân vương

Agamemnon về tới nhà ở Argos không được nghênh đón trọng thể mà chỉ gặp phản bội rình mò, âm mưu chờ đợi, phu nhân toa rập với tình nhân rút dao đâm lúc đang ngồi dự tiệc đón mừng. Số kiếp nhục nhã vẫn là hình ảnh ghê tởm lảng vảng trong tâm trí mọi người, mặc dù con trai Orestes có trả thù, giết mẹ ngoại tình và đồng lõa đê tiện. Dẫu thế trong số chỉ huy và thủ lĩnh vẫn có người trở về an toàn, gia đình êm ám. Diomedes dũng cảm, Nestor cao niên... là số người trong đám chiến binh lừng danh. Menelaos với Helen yêu kiều lại sống yên vui trong cung điện ở Sparta làm như thế giới thanh bình, xung quanh êm ả. Sắc đẹp chim sa cá lặn vẫn là trường thành ngăn cách nàng với đau khổ giăng mắc

thế nhân.

Nhưng có một thủ lĩnh tài ba biến dạng.
Không ai nom thấy ở đâu kể từ lúc thủ
lĩnh cùng đồng đội lên thuyền rời thành
Troy cách nay mươi năm. Ở nhà trên đảo
Ithaka cây cối um tùm, núi đồi lởm chởm
vợ đẹp Penelope và con trai Telemachos
vẫn mong manh hy vọng thủ lĩnh sẽ trở
về. Vài nô bộc trông nom gia súc, vài gia
nhân lo việc nội trợ lòng dạ trung thành
cũng nôn nóng chờ đợi. Ngược lại, mấy
năm nay có đám người chẳng mời cũng
tới, từ lãnh trang kế cận, hải đảo xung
quanh, ăn rầm rề trong nhà, không
những thế còn lớn tiếng tuyên bố chủ
nhân chết rồi, yêu cầu phu nhân xác nhận
tình trạng góa bụa, chọn một trong số làm

phu quân chung chǎn chung gối. Sử dụng phương kế mềm dẻo, nàng lần lượt đẩy họ vào vòng chờ đợi. Lặng lặng vào khung đập cò dệt chỉ làm vải liệm khi thân phụ chủ nhân già nua qua đời, nàng tuyên bố chừng nào dệt xong nàng sẽ rời mái nhà đang ở bước đi bước nữa tính chuyện trăm năm. Ban ngày cặm cui đưa thoi, ban đêm lúi húi tháo chỉ. Suốt thời gian đó không ai hay ý định. Cuối cùng một nữ tỳ mách lẻo. Hay chuyện càng sốt ruột đám cầu hôn khăng khăng đe dọa. Tuổi còn trẻ, Telemachos chưa biết xử sự ra sao đối phó với lũ người lì lợm trong khi chúng kiến thân mẫu bị ức hiếp, gia phong tai tiếng, của cải sa sút trầm trọng.

Chưa ai biết trong số đảo mạn tây Hy-lạp đảo nào là đảo Ithaka. Rất có thể đó là đảo ngày nay Hy-lạp gọi là Thiaki hoặc đảo gần đảo đó. Đảo với bến tàu nhỏ hẹp, núi đồi chập chùng, cây cối um tùm, hang động âm u dâng hiến nữ thần sông nước, như Homer miêu tả, không phải hiếm thấy trong vùng này, không những thế còn mang dấu vết con người từ lâu. Dù đảo nào là đảo Ithaka đi nữa, đảo đó cũng nằm ven biển mạn đông Địa-trung-hải, sâu khoảng năm nghìn mét, dài gần bốn ngàn cây số, rộng chừng một ngàn bốn trăm cây số, diện tích xấp xỉ ba triệu cây số vuông, nằm giữa Phi châu, Âu châu, Á châu. Và đảo đó thời Homer không xa lạ với người Achaian. Tổ tiên người Hy-lạp mấy thế kỷ trước

từ miền núi mạn bắc Thrace kéo xuống định cư trên đất liền Hy-lạp, dọc bờ biển Tiểu Á sau khi năm vũng nghè đi biển đã đem thuyền đi đánh cá, đột nhập vùng lân cận cướp của bắt người, buôn bán với dân tộc văn minh ở Krete, Phoinicia (Syrie, Lebanon ngày nay), và Ai-cập. Thời Homer, tám hoặc chín trăm năm trước khi Giê-su ra đời, đến mùa gió thuận, sóng êm thương nhân thường tổ chức đội thuyền xuôi nam mang hàng đi bán, hàng gồm rượu vang, dầu ô-liu, vượt biển thuyền tới trước tiên Krete, tiếp theo Syrie, cuối cùng Ai-cập. Đến nơi thuyền nhập đoàn sở tại xuôi sông Nil tới thành phố Thebes trao đổi hàng hóa lấy phẩm vật quý hiếm. Từ Thebes hoa khôi Helen đã mang về Sparta rõ

bằng bạc, mép lát vàng đế trên xe và chất thuốc kỳ diệu hòa vào rượu vang uống là hết đau nhức. Dẫu vậy phía tây Ithaka và Ai-cập vẫn là vùng biển bao la, mung lung người Hy-lạp thời đó chưa dám mò tới. Chỉ có người Phoinician nhờ kinh nghiệm lâu năm tiến sâu vào vùng mặt trời chìm lặn, lập thương điếm chỗ này, dựng lanh địa chỗ kia, cuối cùng tới eo biển dẫn vào đại dương phía tây, nơi mặt trời như chuông lửa đến tối tụt xuống tựa trái rụng. Có lẽ lúc đó họ đã phác họa hải đồ và xác định hải trình, ghi bến đậu trên đường đi, điểm nguy hiểm cần tránh, nơi an toàn có thể rẽ vào xin tiếp liệu, thực phẩm, nước uống. Trái lại, đối với người Hy-lạp bên kia bờ biển và hải đảo quen thuộc là thế giới hoang vu, vô cùng

huyền bí. Khi không tìm thấy Odysseus ở đâu trên thế giới quen thuộc mạn đông mọi người đều nghĩ thủ lĩnh biệt tích không tài nào tìm ra.

Trong vùng đất mạn đông nơi người Hy-lạp định cư đã có nền văn minh phát triển rực rõ sứ gia sau này gọi là văn minh Mycenaean. Thủ lĩnh, quân vương, như lãnh chúa phong kiến thời Trung cổ ở châu Âu, trị vì, làm chủ ruộng đất, sống trong tư thất bằng đá, bằng gỗ, tường cao vây quanh, nô lệ, nông nô, tôi bộc phục vụ. Quân vương hay đầu lĩnh vùng rộng lớn sống trong biệt thự cột, tường lát đồng, nạm bạc, tráng men bóng loáng, óng ánh như mặt trời hoặc mặt trăng. Bước qua ngưỡng cửa vào cung

điện Menelaos ở Sparta, Telemachos ngắn ngoi trước vẻ rực rõ toát ra từ đồng, vàng, bạc, ngà voi chẳng khác dinh thự của Chúa tể trên núi Olympos. Ngay cả Odysseus đi nhiều, biết nhiều vừa chợt nhìn cũng sững sờ trước cung điện của Alkinoos, quân vương trị vì người Phaiakian giàu có, cổng vào có chó bẳng vàng, bẳng bạc đứng canh, sảnh đường rộng rãi đuốc sáng trưng, thanh niên bẳng vàng đứng trên đôn đá đẽo gọt kỳ khu cầm tay giơ cao.

Tuy là quân vương Ithaka nổi tiếng khắp vùng, có gia súc đưa vào đất liền chăn nuôi, Odysseus không có dinh thự như thế. Dẫu vậy tư thất cũng nguy nga, đồ sộ. Sân trước rộng rãi, cổng ngoài ngất

ngưởng, bên trong cất nhà kho chứa đồ, nhà phụ cho gia nhân. Ở giữa dựng bàn thờ to lớn để làm lễ tế sinh dâng Chúa tể. Từ đó băng qua hàng cột mái băng và cổng thứ hai chắc nịch là bước vào tiền đình rộng lớn mái che cột cao nâng đỡ. Lò sưởi lúc nào cũng đốt củi, chưa có ống thông hơi, khói bốc chui qua lỗ hổng trên rui thoát khỏi mái nhà. Hàng ghế trang trí mỹ thuật đặt sát tường. Vải mịn phủ lên trên, ghế để chân đặt phía trước nhằm tạo cảm giác thoải mái cho người ngồi. Bàn nhẵn bóng kê trước hàng ghế khi dùng bữa, lúc đó người Hy-lạp cũng như người La-mã sau này chưa có thói quen vừa ngả lưng trên đì-văng vừa ăn uống. Từ tiền đình đi theo hướng này là tới nhà bếp và phòng phục dịch. Từ đây

nữ tỳ, tôi bộc mang ra sảnh đường nước đựng trong bình và chậu bằng bạc, bằng vàng cho khách rửa tay, sau đó rỗ đựng thịt, rỗ đựng bánh mì, rỗ đựng trái cây, cúp bạc và bình rượu vang. Đi theo hướng kia là tới dãy phòng nơi bà chủ làm việc, quay tơ, dệt vải, sai bảo nữ tỳ. Trên cao là phòng ngủ của gia đình Odysseus có phòng đặc biệt dành riêng cho mình cất sát ngôi nhà, tự tay xé gỗ làm giường gần cây ô-liu bất ngờ mọc ở đó. Kế cận là phòng tắm, nước đun nóng đổ vào chảo lớn, nữ tỳ kỳ cọ xong xuôi mới lấy dầu ô-liu thoa thân thể. Cuối hành lang dài dẫn tới nhà sau là phòng chứa vũ khí trong để mũ, khiên, thương, kiếm cùng vũ khí chiến trận, và phòng chứa vật dụng khóa kỹ trong để rương

đựng châú báu, y phục thêu thùa, bình cỗ dài quý giá, bình loe miêng đựng vang hảo hạng, nén bạc, nén vàng chưa tói. Tiền đúc chưa phát minh, song giá cả tính bằng trọng lượng kim loại.

Tuy có phòng riêng, song chẳng chút ngại ngần, khi có chuyện Penelope vợ Odysseus thường xuống sảnh đường nói cho các cầu hôn hay ý định. Trong khi chồng vắng nhà, trước mặt họ, luôn luôn có hai nữ tỳ bên cạnh, mặt che voan, nàng nói năng bình thường, nhưng không bao giờ nán lại lâu dài. Trái lại, nếu chồng có nhà săn sàng bảo vệ, nàng thường ngồi bên cạnh gần lò sưởi, dáng vẻ chững chạc, đường bệ. Helen đón tiếp Telemachos trong tư thế đó khi thanh

niên tới Sparta, và cũng trong tư thế đó Arete hoàng hậu khả kính của người Phaiakian lắng nghe Odysseus kể chuyện đắm tàu. Phụ nữ trong Odyssêy, cả thần linh lẫn thế nhân, đều là nhân vật cởi mở, mạnh dạn, không như hiền nội các đấng nam nhi thành phố Athens sau này phải buồng khuê vò vĩnh một mình. Con gái nhà quyền quý chưa lập gia đình, như thiếu nữ Nausikaa, không xuất hiện giữa đám đông trong sảnh đường, song trà trộn với mọi người trong gia đình, ngoài xã hội muốn đi đâu tùy ý. Lúc có chuyện cần nói nàng tới gần Odysseus ngỏ lời tự nhiên.

Bên ngoài và xung quanh ngôi nhà là vườn rau, vườn nho, vườn cây ăn trái.

Khu vườn ngoạn mục trước dinh thự của Alkinoos rộng bốn mẫu tây, tính ra xấp xỉ hai mươi ngàn mét vuông, có hàng rào bao quanh. Lê, táo, vả, ô-liu, thạch lựu trổ quả đầy cành. Phía đối diện nho trĩu trái rủ buông chò chín mọng. Bên kia hàng cây là luống hoa nở quanh năm. Nước lấy từ suối theo máng chảy vào tưới cho rau cỏ, cây cối. Khi trở về gặp bố già, Odysseus thấy lão nhân Laertes cuốc đất ngoài vườn. Muốn lão nhân lụ khụ nhận ra thằng con xa cách hai mươi năm, nhắc khéo số cây bố già trồng cho lúc còn nhỏ, Odysseus nói: “Bố cho con mười ba cây lê, mười cây táo, bốn mươi cây vả, cùng lúc lại chỉ năm mươi hàng nho bố hứa cho con, mỗi hàng ra quả theo thời, bởi thế chùm chín theo đợt như

các mùa Chúa tể trên cao bồi sinh lực
làm sống lại trên nhánh, trên cành.”

Bên kia khu vườn là vựa lúa, nhà chái, chuồng gia súc, tiếp theo đồng cỏ, đồng ruộng, rừng cây. Nông nô chăn bò, chăn dê, chăn cừu, chăn heo thả rong thành đàn. Là hải đảo núi non lởm chởm, Ithaka không có cánh đồng bằng phẳng cho ngựa kéo xe hoặc đường đất cho xe chuyên chở. Bởi thế khác hẳn quân vương Menelaos trong đất liền, Odysseus không có tuấn mã ngoạn mục phi nhanh. Thay vì dùng ngựa di chuyển, người ta dùng chó. Quý tử Telemachos có hai con chó luôn luôn theo sát bên cạnh. Sinh vật duy nhất nhận ra khi Odysseus trở về chỉ qua giọng nói là chó

già Argos. Lúc Odysseus rời nhà vượt biển lên đường chinh chiến, nghĩa khuyển còn bú sữa mẹ. Bây giờ già nua, ôm yếu, cô đơn, bỏ rơi trên đồng phân bò ngoài sân, lão khuyển nghe tiếng lúc chủ nhân đi qua. Vành tai, quẩy đuôi, gồng mình bệnh khuyển gắng gượng nhoai đầu phía trước. Tiếc thay nguồn vui chưa dâng, cố gắng đã xẹp. Lịm dần, màn tối từ từ buông phủ, Argos từ giã cõi đời sau khi nhận ra chủ nhân xa mặt cách lòng ròng rã hai mươi năm.

Ở nhà quân vương có nhiều việc phải làm. Mấy năm liền chỉ chè chén, ăn không ngồi rồi tại nhà vô chủ, dẫu bù khú đến mấy, đám cầu hôn cũng chán. Dĩ nhiên quân vương và quý tộc có quyền

tiệc tùng, ca vũ, lắng nghe thi sĩ ca công biểu diễn ngâm vịnh, quan sát thanh niên ném banh, khiêu vũ, hoặc đúch thân tham dự cuộc tranh tài, đấu võ, phi ngựa, cưỡi tạ, song đó chỉ là giây phút xả hơi sau khi đã lao động cùng mình. Cũng như địa chủ giàu có nếu quân vương và phu nhân sở đặc nghề nghiệp thủ công, cơ ngơi sẽ phát đạt. Penelope không những nổi tiếng về nhan sắc mà còn lừng danh về thêu dệt, đảm đang công việc nội trợ. Khi còn ở nhà Odysseus danh tiếng là có tài giải quyết mọi việc tại chỗ. Nhắc đến Odysseus là người ta nhắc tới công việc Odysseus hoàn thành. Ở nhà Odysseus chẻ củi, cưa gỗ. Ra đồng Odysseus cày ruộng, cắt cỏ, luyện bò, nuôi heo. Odysseus còn là thợ mộc khéo tay. Chiếc

giường kê trong buồng ngủ đêm tân hôn là chiếc giường Odysseus tự tay xẻ gỗ đóng thành. Chiếc giường vẫn nằm đó không ai động tới từ ngày Odysseus khoác áo chiến binh lên đường. Vào rừng săn thú, tên săn sàng, cung nặng khác thường, Odysseus là xạ thủ lành nghề.

Không những là chủ nhân ruộng đất, quân vương còn là người trị vì nhân dân, có quyền sinh sát đối với nô lệ. Nếu xảy ra chuyện tranh giành ruộng đất giữa địa chủ, quân vương sẽ phái lệnh sứ đi khắp vùng rao tin mời nhân dân đến họp tại quảng trường. Trước mặt hội đồng bên nguyên trình bày lý do, bên bị giải thích, vấn đề mổ xẻ, bàn cãi cẩn kẽ. Trong khi họp đến lượt ai muốn phát biểu ý kiến,

lệnh sứ sẽ trao quyền trượng và nhường chỗ. Tham dự hội đồng thầy đoán hay tu sĩ thường giải thích điềm triều nếu điềm triều biểu thị phán xét của thần linh. Chưa có luật lệ thành văn để tuân theo. Bởi thế thẩm quyền thuộc tập quán lâu đời và giải thích của tu sĩ. Quyết định tất nhiên sẽ do đa số, phe thắng và bằng hữu sẽ túc khắc thi hành. Pháp luật dựa vào tập quán, tục lệ, giải thích của tu sĩ và quyền lực cá nhân để thi hành như vậy khi áp dụng không sao tránh khỏi tình trạng giới hạn và tính cách địa phương. Chết, quá yếu hoặc ở xa không thể tới đối chất với người đả thương, người bị thương không có quyền đòi bồi thường. Hay tin quân vương Agamemnon bị đâm chết, dân Argos phẫn nộ, song chẳng thể

làm gì. Người vợ giả dối của ông và người tình nham hiểm của nàng sống bình thản trong cung điện. Tình trạng thay đổi khi Orestes xuất hiện ra tay trả thù cho cha. Bởi thế hải tặc tràn vào bờ biển xa xôi cướp phá là việc làm khả dĩ chấp thuận và hợp lý, vì dân cư xa lạ nằm ngoài biên giới luật pháp Hy-lạp. Odysseus có vẻ tự hào khi nói tới đột nhập, cướp bóc thành phố Ismaros trên bờ biển Thrace, giết đàn ông, bắt đàn bà, lấy của cải chia chác với đồng đội, tha mạng sống cho tu sĩ phục vụ Apollo đổi lấy bảy ta-lăng vàng, một tô bằng bạc, mười hai bình đựng rượu vang. Nhưng đây chỉ là một phần tục lệ phổ thông thời đó. Ý niệm về pháp luật, công lý khắp nơi đều bán khai, áp dụng không cho con

người như con người mà chỉ áp dụng cho cá nhân trong cộng đồng của cá nhân đó.

Thủ lĩnh trong trường ca Homer sống theo danh dự như thi phẩm Iliad miêu tả. Trước hết thủ lĩnh là chiến binh lực lưỡng, can trường, cương quyết đánh gục quân thù trên chiến trường, song không tàn nhẫn đến mức lạnh lùng. Bất kể tình huống thế nào thủ lĩnh cũng chung thủy với đồng đội, tử tế với tùy tùng, nhã nhặn và ân cần với khách lạ. Giữ lời hứa, tôn kính thần linh, thủ lĩnh còn thương xót, tỏ lòng trắc ẩn với người thất thế tới nhà van xin bảo vệ. Nghe lời người bất hạnh năn nỉ mà không thể nhân nào đứng ra bao che, nóng mặt hết sức, Chúa tể Cha thần linh và thế nhân thảng tay trùng tri

kẻ ngạo mạn, vì nhẫn tâm quên mình cũng là thế nhân. Đức tính hào hùng xuất hiện đầy đủ trong con người Odysseus nổi danh vừa là chỉ huy vừa là chiến sĩ. Nô lệ nhắc đến quân vương như nhắc tới chủ nhân nhân đạo. Liên hệ giữa gia đình và tôi bộc trước sau thân thiết, đậm đà. Tinh thần hiếu khách, dù khách bệ rạc, hèn mọn, vợ và con chân tình duy trì nhu truyền thống bất biến của gia đình. Tuy nhiên, đức tính đặc biệt trong con người Odysseus, đức tính sở đặc từ lúc trai trẻ đã khiến Odysseus bỏ xa thanh niên gan dạ, táo bạo cùng trang lứa là tài ba, mưu trí. Odysseus ưa dân thân vào kế hoạch liều lĩnh, phiêu lưu khác thường. Nhận thức bén nhạy, trong tiếp xúc, Odysseus đoán độ ý nghĩ, tư tưởng người đối diện,

năm vũng tình hình, phản ứng mau lẹ, mưu lược và cương quyết. Cùng lúc Odysseus tỏ ra thận trọng, điềm tĩnh, biết kìm hãm cảm xúc dâng cao, đầy mạnh trong lòng. Khi thực hiện kế hoạch nghiên cứu chi li, Odysseus nhất định thực hiện bằng được, không bỏ dở, không làm hỏng do khinh suất, do nồng nỗi, thiếu kiên nhẫn, thiếu cẩn trọng. Âm mưu đưa ngựa gỗ để chiếm thành Troa, lúc Helen đi qua cất tiếng gọi, giữ bí mật tuyệt đối, tránh bại lộ tai hại, Odysseus nhanh tay bit miệng không để Menelaos và Diomedes đáp lời. Khi cân đo thực tế đòi hỏi, Odysseus thắc lời thật tài tình. Có lần trong khi chuyện trò tỏ ý tán thưởng, Athena buông lời nhận định: “Ai gấp người, dù là thần linh, ắt phải thuộc

hàng xảo trá, tinh ranh nhất đời mới hy vọng tranh tài mánh lói. Thủ đoạn siêu việt, xảo diệu vô song, bởi thế người không muốn, dù ở trên quê hương, gạt bỏ mưu mẹo, chấm dứt chuyện tào lao tự lòng ưa thích vô cùng” (13.291-295). Penelope khách quan nhận xét: “Từ trước tới giờ, trong số khách lạ từ nơi xa xôi đến nhà này, tiện phụ chưa thấy người nào suy tư chín chắn, nói năng ý nhị như quý khách” (19.350-353). Và sau bao năm xa cách gặp lại lần đầu Penelope khẳng định: “Phu quân trước sau là người sáng suốt, tinh tường” (23.209).

Mở đầu Odyssêy là bức tranh miêu tả Odysseus trở về sum họp gia đình sau

hai mươi năm lên đường chinh chiến. Ở nhà lúc này Penelope đã đi tới chỗ thầm nhủ chắc hẳn chồng không còn nữa, chàng chết rồi, song không biết chết ở đâu, cùng lúc nên thành thực nói cho Telemachos hay mình phải tái giá, chấp nhận lấy chồng lần nữa, như vậy sẽ giải thoát con trai khỏi cảnh nhìn đám cầu hôn bất trị chầu chực suốt ngày, của cải gia đình vô cớ đội nón ra đi. Dẫu vậy vẫn chưa thể thuyết phục bản thân chọn một trong số, đêm đến lên giường chờ giấc hết thốn thức đến nghẹn ngào, nàng thường vừa âm thầm nức nở vừa im lặng tưởng nhớ người đàn ông không bao giờ trở về hoặc một lời nhắn gửi. Trong số người buồn nhớ Odysseus biệt tăm biệt tích, người cần Odysseus hơn hết là

Telemachos. Mới lớn nghĩ tới bố, con trai mơ tưởng người bố nổi tiếng lừng danh, nhắc tới thiên hạ hình dung nhiều điều kỳ dị. Bây giờ dò hỏi tông tích con nghe người ta nói bố chết rồi, chết âm thầm, chết bí hiểm, không để lại dấu vết, không để lại một lời nhăn nhú để tưởng nhớ, để xót thương. Rồi ra thay bố, con sẽ là cột trụ gia đình, bảo vệ mẹ đẻ, trông nom tài sản, cai quản vương quốc. Nhưng con không biết làm thế nào để xác định quyền uy đối với tình trạng hỗn loạn diễn ra trong sảnh đường. Con cảm thấy tuyệt vọng, bản thân thấp kém so với người bố tầm vóc hơn đời.

Dẫu sao Chúa tể cũng không có ý định để thế nhân như Odysseus héo hon, phiền

muộn, lưu vong mãi mãi. Mặc dù trước kia có làm phật ý Poseidon, vì thế ném đủ mùi cay đắng, song bây giờ Odysseus được phép trở về. Thoạt tiên Chúa tể phái Athena giả dạng thân hữu gia đình tới chuyện trò, khuyến khích, nâng đầy Telemachos ra khỏi tình trạng chán chường, mặc cảm. Nữ thần nói với Telemachos thân phụ vẫn còn sống, ngày không xa sẽ trở về. Lúc này có việc cần làm - triệu tập hội đồng, công khai yêu cầu đám cầu hôn ra về, không tụ tập ở nhà mình nữa, thân chinh lên đường vào đất liền tìm kiếm đồng đội ngày trước của bố, lão vương Nestor, quân vương Menelaos, hỏi hai vị tin tức. Phấn khởi, quyết tâm đóng vai chủ nhân, Telemachos sai lệnh sứ triệu tập hội

nghị. Trước mặt nhân dân Telemachos trình bày nồng nỗi khốn khổ của gia đình, yêu cầu tất cả cầu hôn rút lui. Nhưng gần chót xúc động vì tủi hổ, bất bình vì tức giận bỗng dung dâng cao chẳng thể đè nén, Telemachos bật khóc, quyền trượng đang cầm rơi xuống đất. Mọi người nhao nhao ra về, đám cầu hôn xác xược hơn bao giờ âm thầm rủ nhau mai phục hạ sát.

Lại được Athena trợ giúp nhờ thế có thuyền và tay chèo, đêm xuống Telemachos lén đi, đám cầu hôn không biết. Lên đất liền Telemachos được Nestor và Menelaos tiếp đón nồng hậu, hơn thế còn gấp Helen sắc đẹp nghiêng nước nghiêng thành. Được hai quân vương đối đãi ân cần, cùng lúc tưởng

nhớ bố đẻ lừng danh, lòng bỗng dung
dấy lên cảm nghĩ tự tin, Telemachos
không còn ủ dột, buồn rầu nữa. Không ai
thấy bố ở đâu, trừ Menelaos. Quân
vương kể trên đường từ Ai-cập trở về có
gặp Ông già Biển cả. Phát biểu tiên tri,
lời lẽ thâm thúy, hải thần khẳng định với
quân vương Odysseus còn sống, song
hiện nay bị giam giữ trên đảo vô danh.
Sau hai tuần Telemachos cáo lui ra về.
Mặc dù vẫn lo lắng số phận bố đẻ,
Telemachos vững tin có thể đứng bên
cạnh trợ giúp, không chút sơ sệt, khi
ngày tiên đoán diễn ra. Phần riêng thần
linh biết Odysseus biến dạng từ lâu hiện
nay ở đâu. Đối với đồng đội và gia đình
Odysseus chết rồi, vì bão biển kéo
thuyền sang mạn tây, xuống mạn nam, xa

tít mù tắp trên đại dương mênh mông, từ thế giới hữu hình quen thuộc vào thế giới vô hình xa lạ, vùng khiếp đảm, ma quái. Nay giờ đồng hành chết hết, một mình sống sót, Odysseus đang là tù nhân trên đảo Ogygia xa xôi, nơi bảy năm trước đặt vào yêu mị Calypso xinh đẹp giữ lại, hải đảo là thiên đường, cây xanh rợp bóng, nữ thần tìm cách biến Odysseus là người yêu muôn thuở, quên thế giới thế nhân, trở thành thần linh bất tử. Nhưng Odysseus không hề cúi đầu khuất phục trước dụ hoặc nữ thần sử dụng và cũng không chịu thưởng thức thực phẩm thần linh, thủy chất trường sinh và mật hoa bất tận biển mình thành bất tử. Odysseus giữ vững ý định trở về với Penelope thế nhân. Không làm thế nào trốn thoát được

Odysseus bức dọc, buồn bã vô cùng. Đúng lúc đó Chúa tể phái lệnh sứ Hermes tới bảo Calypso buông tha Odysseus.

Khéo léo, lanh lẹ như bao giờ, dùng cây rừng và dụng cụ nữ thần cung cấp, Odysseus đóng thuyền sống chắc, thành cao, rồi vui vẻ dong buồm lên đường, theo sao trời lèo lái trực chỉ hướng đông. Sau mười tám ngày đêm gần tới quê hương Odysseus gặp bất hạnh. Poseidon nom thấy bèn nổi bão dữ dằn. Thuyền vỡ, Odysseus chìm nổi hai ngày, có lúc hầu như chết đuối. Cuối cùng nhờ có Athena hướng dẫn Odysseus đặt vào cửa sông hải đảo Scheria, xứ sở trù phú của người Phaiakian. Nơi này không phải

Ithaka, nơi này là quê hương sắc tộc tử tế, hiền lành. Nom thấy tiều tụy mà chạnh lòng thương hại, con gái quân vương, thiều nữ xinh đẹp Nausikaa dẫn về hoàng cung gặp thân phụ. Tới nơi trước mặt quân vương Alkinoos, hoàng hậu Arete và quần thần im lặng, ngạc nhiên, Odysseus kể chuyện lênh đênh, khốn khổ liên tục mười năm.

Chuyện Odysseus kể trong cung điện quân vương Alkinoos là chuyện phiêu lưu đầu tiên trong văn học châu Âu, tình tiết ly kỳ, bối cảnh khác biệt, tưởng tượng mãnh liệt, từ đó đến nay chưa có chuyện nào cùng loại có thể sánh kịp. Chất liệu để xây dựng Homer rút ra từ trường ca kể sự tích anh hùng tham gia

viễn chinh đánh chiếm thành Troa, thi sĩ ca công khai hé trước ông biểu diễn, ngâm咏 và phần riêng ông sáng tác bao nhiêu không ai rõ. Theo lời ông sau biến sự, thời gian chưa quá mười năm, nhiều thi sĩ kể chuyện ngựa gỗ, thành Troa thất thủ, số phận oan nghiệt xảy ra với nhiều chiến binh. Mấy dòng mở đầu trường ca cho thấy Odysseus là người lang thang gốc biển chân trời trước khi trở về mái ấm gia đình. Lạc vào thế giới kỳ diệu phương Tây, chạm trán với siêu lực rùng rợn, nguy hiểm, chi tiết đó có lẽ là một phần trong huyền thoại Odysseus mà Homer chọn làm chủ đề. Nhưng hình thức độc đáo truyền lại mai sau chắc chắn do thi hào sáng tạo.

Phần đầu cuốn Địa-lý hoàn tất năm 23 SCN miêu tả dân tộc cùng xứ sở người Hy-lạp biết dưới thời Augustus Caesar, hoàng đế đầu tiên của đế quốc La-mã, nhà địa lý kiêm sử học Hy-lạp Strabo, sống gần thời với Giê-su, nghiên cứu tường tận Địa-trung-hải, cho rằng Homer biết phương Tây và nơi chốn nhân vật của ông đặt chân tới là qua người Phoenician. Địa danh ông dùng đôi khi cho thấy đó là tiếng Hy-lạp dịch từ tiếng Semite, tiếng nói của mấy dân tộc mạn tây nam châu Á. Miêu tả hình ảnh đặc thù, nét vẻ địa phương như xoáy nước Charybdis gần eo biển Messenia, hải đảo lộng gió Aiolia ngoài khơi đảo Sicile, mũi đất nhô ra che lấp bến cảng Lamos phía bắc Sardinia, cánh đồng ngò

tây gần eo biển Gibraltar, chắc hẳn ông dựa vào nhật ký hàng hải của hoa tiêu phát xuất từ Sidon hoặc Tyre. Ngọn núi người Ý gọi là Monte Circeo nhô cao từ đồng lầy phía bắc vịnh Naples tàu buôn đi qua nom thấy tưởng lầm là hải đảo, Homer miêu tả đó là Aiaia, tiếng Semite nghĩa là “ung biển”, tên này nghĩa như chữ Circe (hoặc Kirke) tiếng Hy-lạp, ám chỉ yêu phụ kiều diễm, sắc đẹp mê hồn dùng ma dược biển đồng hành của Odysseus thành heo. Cảnh trí triển diễn trước mắt tay chèo coi như hiện tượng thông thường, Homer nhìn như sinh vật hiểm độc. Hang ngầm Skylla nguy hiểm, nhìn từ xoáy nước Charybdis, dưới mắt ông là quái vật sáu đầu nhô ra ngoạm sáu tay chèo bứt khỏi lòng thuyền, họ kêu la

giữa giữa, Odysseus nắm chặt giật lại, song không ăn thua. Hình thù khổng lồ, mắt tròn xoe rực lửa từ đó đá bay ra rơi xuống biển, đối với ông không phải núi lửa Vesuvius cao 1280m mà là yêu tinh khổng lồ, phát điên vì đau đớn, Odysseus cầm chày gỗ thọc nát mắt. Ngồi trên cồn đá chênh vênh, chồng chất xương người, yêu nữ Seirênhay nhau cất tiếng ca hát, giọng dùu dặt, lời du dương, điệu lá lướt lôi cuốn tay chèo vô tình đưa vào cõi chết. Vì thế khám phá của Odysseus, căn cứ vào nhật ký hàng hải của thương nhân Phoinician, diễn ra trong khung cảnh có vẻ ít sự kiện hiện thực, song nhiều huyền thoại tượng trưng của thi sĩ kể chuyện tài tình. Trong bộ Les Navigations d'Ulysse (Hải trình của Odysseus), 1927-1930,

bốn cuốn, tái bản năm 1971, học giả kiêm dịch giả Pháp Victor Bérard phân biệt khá tường tận đâu là cụ thể, đâu là tưởng tượng Homer kể trong thi tập.

Tuy nhiên, dù phải kinh qua nguy hiểm, kinh hoàng khó lường đến đâu trong khi lạc đường, lang thang qua thế giới trong đó xuất hiện độc dược, dã nhân, thần linh quá quắt, Odysseus vẫn bình tĩnh, táo bạo, kiên cường như ở trong thế giới con người bình thường. Sợ bị mang tiếng là thối chí, ngã lòng, trí tò mò muốn khám phá thúc đẩy, Odysseus cố phát hiện lối sống, nhà ở, bếp núc nơi xa lạ. Vì vậy Odysseus gặp trắc trở khủng khiếp. Tới lúc đạt vào đảo gặp Calypso, Odysseus vẫn tìm cách tháo gỡ mối bòng bong để

giải thoát bản thân và đồng đội. Chỉ khi yêu phụ Circe bảo nêu xuống âm phủ tới cung điện Diêm Vương gặp thầy đoán Teiresias xin ý kiến, Odysseus mới rùng mình, nổi da gà, sờn tóc gáy. Cung điện Diêm Vương hình như không hiện hình trên hải đồ hoa tiêu Phoenician. Nhưng nằm ở ven biển mạn tây trái đất, chắc hẳn cung điện cũng không xa vùng đất người Hy-lạp xây nhà ở cho người quá cố. Rời đảo yêu phụ mới một ngày Odysseus đã tới đó do trận gió đặc biệt nổi cơn thổi ác liệt. Đặt chân lên bãi cát, sóng biển bao quanh trái đất tràn vào vỗ đập liên hồi, Odysseus thấy mình bước đi trên xứ sở ướt át, lạnh lẽo, buồn thảm, tang tóc, cây cối xơ xác tàn lụi, sông suối gào thét ầm ầm, đêm dài bất tận. Nhưng

sau đó Odysseus điều động hết sức tài tình hồn ma ùn ùn kéo tới bu quanh, chỉ cho hồn ma mình chọn uống máu cùu mình cắt chảy xuống hố sâu để hồn ma có sinh lực nhận ra mình rồi nói chuyện.

Ngoại trừ thầy đoán Teiresias, nhiều hồn ma là nhân vật lẫy lừng trong quá khứ Odysseus thấy ở đó. Thoạt tiên đoàn phụ nữ nhan sắc, nổi danh, phu nhân thần linh, thân mẫu anh hùng, trong số có cả mẹ đẻ chết vì buồn do mất con xếp hàng đi qua. Tiếp theo nhóm thủ lĩnh, quân vương, đồng đội tham gia bao vây thành Troa: Agamemnon, Achilleus, Patroklos, Aias. Odysseus nán lại nói chuyện, song lại thấy hồn ma quan tòa Minos từng tuyên án trùng trị vì tội ác họ gây ra.

Odysseus cũng hy vọng thấy vài hồn ma lờ mờ, xa xa, những người đã chết từ lâu, như Theseus, con cái thần linh. Nhưng trừ lúc uống máu sẽ khiến thân thể ám áp, mạnh mẽ, sống lại chốc lát, họ đều là hình bóng xanh xao, nhợt nhạt, thiểu não, buồn rầu như ngày trước. Achilleus vẫn giữ hào khí thuở nào hả hê khi nghe Odysseus kể con trai dũng cảm. Nhưng tướng quân lại nói theo tướng quân thà là người tầm thường chân lấm tay bùn làm việc nhọc nhằn, cực khổ trên trần gian còn hơn làm quân vương lừng danh trị vì người quá cố! Trong khi đó hàng ngàn, hàng vạn hồn ma chưa ném máu vừa bu quanh vừa khóc lóc, tiếng nức nở không phải tiếng thế nhân. Bởi thế rùng mình hết hồn, bỗng dung lo sợ quái vật

Gorgon, hình thù gó m ghiếc, sẽ từ nơi sâu thẳm nhô lên trước mặt biển mình thành đá, Odysseus vội vã quay về thuyền. Đặt chân lên đảo cũng như tay chèo, Odysseus đói meo vì yêu phụ Circe chẳng thèm đếm xỉa. Sự thật rùng rợn đối với người đã để mắt nhìn hồn ma mình sẽ thế nào, đời mình sẽ đương nhiên chấm dứt, bản thân sẽ chết hai lần như yêu phụ nói. Ngoài nơi này còn nơi khác người qua đời có thể tới. Menelaos đã được hứa trong tương lai sẽ lên miền lạc cảnh, nơi gió hây hây, cuộc sống êm á, thanh bình. Nhưng Menelaos là người hết sức may mắn, một trong muôn vàn, không phải do bản thân có gì đặc biệt, mà vì là phu quân Helen, ái nữ Chúa tể.

Odysseus dứt lời. Sảnh đường sáng rực im lặng một lúc khá lâu, không ai nhúc nhích. Đúng lúc đó Alkinoos lên tiếng. Trần an khách lạ, quân vương nói ông sẽ tặng thuyền đặc biệt và nhiều phẩm vật quý giá, khách lạ ra về nhất định không ra về tay không. Hôm sau ông làm lễ tế sinh dân Chúa tể, mọi người tham dự đại tiệc. Lúc màn đêm nhẹ buông Odysseus lặng lẽ xuống thuyền khua chèo chém nước ra đi. Tay chèo lèo lái suốt đêm. Odysseus ngủ mê mệt trên boong. Bình minh ló rạng, tay chèo tiến vào bến cảng đìu hiu. Khênh Odysseus nằm như khúc gỗ, tay chèo nhẹ nhàng đặt xuống bãi cát bên cạnh phẩm vật mới nhận. Odysseus không biết mình đã trở về quê hương. Trở về một mình, trở về

tay không sau hai mươi năm gian lao, cực khổ ngay cả vợ cũng không nhận ra. Trước hết Odysseus phải di chuyển hết sức cẩn thận, âm thầm tìm hiểu trong nhà người nào còn tốt với mình, người nào theo kẻ thù, người nào chiếm của đoạt quyền. Chỉ sau khi thâu góp đủ sức mạnh để quật ngã kẻ thù lúc bấy giờ Odysseus mới cho mọi người biết mình là ai. Trong quá khứ đã tôi luyện kiên trì, thận trọng, điềm tĩnh bấy giờ cần sử dụng để ứng phó với tình hình, thản nhiên chịu đựng châm chọc, lăng mạ đám cầu hôn thay nhau tuôn ra. May thay có thể trông cậy Athena, nữ thần bất quyên thoát tiên biến Odysseus thành ăn mày lụ khụ, tiêu tụy, rách rưới, tiếp theo đứng bên trợ giúp tới cùng.

Cải trang như thế Odysseus mò đường tới nhà Eumaios. Chuyện trò với nô bộc chăn heo chung thủy để dò hỏi, Odysseus nắm vững tình hình, biết chắc mình có thể trông cậy vào ai khi bước vào chính nhà mình. Tại đây Odysseus còn gặp Telemachos, vừa từ đất liền đặt chân lên hải đảo. Chộp ngay cơ hội hân hữu Odysseus hé lộ cho Telemachos hay mình là ai. Sững sờ, ngắn ngoơ như mất hồn, quý tử vui mừng khôn xiết. Hai cha con bàn tính kế hoạch, theo đó bè ngoài vẫn là ăn mày đáng khinh, Odysseus lẩn bước giữa đám cầu hôn say bét nhè trong khi Telemachos tìm cách che đây khéo léo mang vũ khí từ sảnh đường vào kho chứa bên nhà. Böyle giờ chỉ cần làm sao có cơ hội cây cung rơi vào tay

Odysseus! Penelope bảo gia nhân đem vũ khí không lồ ra để các cầu hôn thi bắn tranh tài. Tranh nhau biếu diễn, không cầu hôn nào có thể kéo dây. Odysseus ngó ý muôn thử. Tất cả cười khẩy. Giận dữ dồn nén lâu năm cộng với tức giận mới bột phát, nâng cung như sư tử Odysseus đứng thẳng trố mắt nhìn đàn bò ngơ ngác, khiếp đảm. Nhờ có Telemachos, Eumaios và nô bộc chăn bò tín cẩn trợ giúp, Odysseus bắn chết tất cả ngay trong sảnh đường, bàn ghế lật đổ tú tung, ly tách rơi vỡ tan tành. Tỳ nữ đám cầu hôn hủ hóa bấy lâu gọi tới mang xác chết ra ngoài, lau chùi máu đồ lênh láng, rồi phun lưu huỳnh tẩy uế sạch sẽ. Sau đó cả bầy bị treo cổ ngoài vườn. Vú già Eurykleia vừa định cất tiếng hát mừng

thắng lợi trước đống xác người, Odysseus chặn ngay: “Vui mừng trước xác chết là việc làm báng bổ, thô bạo. Do thần linh phán quyết chúng gục chết. Chúng bỏ thây vì tội ác chúng gây nên.” Odysseus hiểu chết nghĩa là gì.

Bây giờ mọi chuyện đã qua, chỉ còn nhận mặt và vui mừng. Muốn tỏ ra bất thiệp và hiếu khách khi người lạ tới nhà, Penelope sai vú già rửa chân cho hành khát cao niên. Nhìn vết sẹo trên chân vú già nhận ra chủ cũ khi còn nhỏ đi săn bị heo rừng vồ. Mặc dù vừa nghi ngờ vừa ngần ngại, Penelope dần dà nhận ra người đối thoại đúng là phu quân cứ nghĩ chẳng bao giờ gặp nữa. Suốt đêm nàng để tai lắng nghe chuyện Odysseus kể cho

Alkinoos hay. Hôm sau Odysseus tới nông trại gặp bố, cha con nhận ra nhau, cả hai mừng rỡ nước mắt. Thân nhân các cầu hôn kéo tới đòi trả thù. Athena giảng hòa hai bên. Chúa tể cũng muốn Odysseus sống hòa bình trên đảo Ithaka.

Kết cấu Odyssêy chỉ chiếm gần sáu tuần cuối cùng trong thời gian mười năm Odysseus lưu lạc. Nhưng hai đêm trong sáu tuần đó Odysseus lại sử dụng kể chuyện phiêu lưu trong mười năm vừa qua cho người Phaiakian nghe. Bởi thế trước khi đi vào kết cấu thực sự của trường ca cần bắt đầu với phần kể có tính cách giải thích. Sau khi thành Troa thất thủ Odysseus tới tấn công, cướp phá Ismaros, thành phố của người Thracian,

song bị đẩy lui. Gió bắc đưa thuyền
xuống Maleia, mõm cực nam Hy-lạp.
Nếu vòng nơi này an toàn thì có lẽ chỉ
vài ngày là tới Ithaka, Odysseus sẽ gặp
Telemachos và Penelope đang bị đám
cầu hôn quấy nhiễu. Tiếc thay sự thế
không diễn ra như vậy. Gió tai ác đẩy
Odysseus và đồng đội suốt mười ngày.
Sau đó thuyền đặt vào đảo người ăn hạt
sen, hoa và hạt cây loại này kỳ diệu lắm,
ăn vào là mắc chứng lâng quên. Đất hạt
sen người sau suy đoán có lẽ là mạn tây
Libya, nhưng rất có thể trong thời gian
đó từ mũi cực nam Hy-lạp gió đã đưa
Odysseus vào vùng đất thần tiên chưa có
dấu chân, bóng dáng con người. Ai-cập
không xa lạ với Homer. Từ Krete tới đó
đong buồm ra đi chỉ mất năm ngày. Như

vậy đất hạt sen ở ngoài thế giới quen thuộc đối với con người, bởi từ Maleia mất mười ngày mới tới. Từ đất này Odysseus đi tiếp tới đất người Cyclop, sắc tộc to lớn, hoang dã, man rợ. Sau này, không muốn giải thích, Hy-lạp bảo người Cyclop sống gần núi Etna trên đảo Sicile. Homer không nói rõ họ ở chỗ nào. Gặp dã nhân Cyclop, Odysseus đi vào phiêu lưu rùng rợn. Odysseus đâm mù mắt khổng lồ Polyphemos, con Poseidon. Trừng trị hành động bất chính hải thần đầy Odysseus lang thang mười năm ròng rã, bắt chịu đựng gian khổ triền miên mới cho đặt chân lên Ithaka “cô đơn, tuyệt vọng, nhìn tận mắt cảnh đau lòng triển diễn ngay trong nhà mình.” Từ đất người Cyclop cùng đồng đội

Odysseus dong buồm tới đảo Aiolos thuộc vua gió. Nơi này cũng không được xác định, chỉ biết nếu gió thuận thì sau mười ngày thuyền tới Ithaka. Odysseus ở lại đảo một tháng. Trước khi ra đi vua Aiolos cho chiếc bao trong đựng đủ thứ gió, trừ gió đưa Odysseus về quê hương. Thấy Ithaka hiện hình lờ mờ tưởng đã tới đích, đồng đội của Odysseus mở bao ra xem vì nghi có vàng, gió ùa bay đi, thuyền bị thổi trở lại đảo Aiolos. Chèo bảy ngày thuyền tới Lamos, thành phố của người Laistrygon, dân ăn thịt người. Đất của họ cũng không biết ở đâu, trừ chi tiết nói ở đó có dòng sông mang tên Artakie, chẳng rõ có phải đó là dòng sông cùng tên ở Cyzicus, thành phố tây nam Tiểu Á thuộc Mysia trên bán đảo

đâm ra biển Marmara không. Người Laistrygon đập nát thuyền, trừ một chiếc, Odysseus dùng trốn tới đảo của Circe. Yêu phụ biển tất cả thành heo trừ Odysseus. Nhờ Hermes trợ giúp Odysseus cứu họ khỏi cảnh rùng rợn, ghê tởm. Sau đó Odysseus trở thành người yêu yêu phụ yêu đắm đuối. Chuyện xảy ra với người Kikon, người ăn hạt sen, người Cyclop, người Laistrygon và thần gió Aiolos chiếm gần hết năm đầu sau khi thành Troa rơi vào tay địch. Năm sau lưu lại đảo của yêu phụ, sau đó tay chèo nôn nóng muối trở về quê hương. Yêu phụ bảo họ nên xuống âm phủ hỏi hồn ma Teiresias đường đi. Thầy đoán cho hay nếu muối đem tay chèo trở về an toàn, Odysseus không được đựng túi gia súc

thiêng liêng của thần linh Mặt Trời thả ăn cỏ trên đảo Thrinacia. Nếu gia súc bị ám hại Odysseus sẽ trở về Ithaka một mình hoặc như lời khỗng lồ Cyclop cầu nguyện ‘tuyệt vọng, mất hết đồng đội, trên thuyền người xa lạ, chứng kiến cảnh đau lòng triền diễn ngay trong nhà mình.’ Quay về đảo Aiaia Odysseus gặp Circe. Yêu phụ phác họa guy hiểm Odysseus sẽ gặp. Cùng đồng đội Odysseus tìm đường lánh xa yêu nữ Seirên, lẩn tránh đá ngầm, chạy trốn hang đá, mất mấy đồng đội, tới đảo Thrinacia, vương quốc của thần linh Mặt Trời. Lên bờ vì đói đồng đội giết gia súc ăn thịt. Xúc phạm như vậy nên bị trừng phạt, thuyền đắm, tay chèo chết hết, trừ Odysseus. Ôm bè trôi dạt mười ngày Odysseus tới đảo nǚ

thần Calypso. Yêu mị giữ lại không cho đi. Odysseus sống với yêu mị như người tình tám năm.

Hai năm đầu sau khi thành Troa sụp đổ đến đây được giải thích. Thời gian đó là chuyện liên hệ tới người Kikon, người ăn hạt sen, người Cyclop, thần gió Aiolas, người Laistrygon, sống trong nhà yêu phụ, xuống âm phủ, gặp yêu nữ Seirêne, hang đá Skylla, dừng bước tai hại trên đảo Thrinacia. Lòng buồn rười rượi, Odysseus sống trên đảo thần tiên với Calypso tám năm. Ở Ithaka mọi chuyện dường như trôi qua êm đềm. Tới khoảng năm thứ sáu sau khi thành Troa sụp đổ mới có thay đổi. Lúc đó đám thanh niên con nhà quyền quý, thủ lĩnh hải đảo, bắt

đầu đẽ ý Penelope, thuyết phục nàng lấy mình làm chồng. Telemachos còn trẻ không biết phản ứng. Laertes quá già chẳng thể làm gì giúp đỡ. Muốn kéo dài thời gian, sử dụng phương kế trì hoãn, Penelope bịa chuyện dệt vải. Phải làm vải liệm cho xong trước khi bỏ chồng Laertes qua đời. Ban ngày dệt, ban đêm tháo gỡ. Đám cầu hôn sốt ruột, kéo tới nhà ăn rầm ở rề, tán tỉnh, ân ái với nữ tỳ. Sống trong nhà mình mà Penelope buồn hiu hắt, Telemachos cảm thấy bứt rứt, Odysseus vừa râu rի vừa nhớ nhà trong khi nằm trên đảo của Calypso.

Với hàng lô nhân vật, quái vật, hình ảnh, cảnh trí trường ca Iliad và Odyssêy đã xâm nhập, quán quyền trí tưởng tượng

Tây phương hơn bất kể tác phẩm nào từ trước tới giờ, kể cả cuốn Kinh Thánh của Thiên Chúa giáo. Cũng như cuốn kinh vừa kể, hai thi phẩm xét tự căn nguyên không phải tác phẩm Tây phương hoặc châu Âu. Kể lại đầy đủ câu chuyện đằng sau bức màn có vẻ mâu thuẫn là đặt Odyssêy vào bối cảnh lịch sử, làm sáng tỏ mối liên hệ giữa thi phẩm với thời đại lúc đó và thời đại sau này. Trước khi đi vào chuyện cần kể ba thời kỳ lịch sử hình thành thi phẩm. Thứ nhất, cảnh trí biến sự diễn ra trường ca Homer miêu tả (cuộc chiến thành Troa) là kỷ nguyên trù phú lịch sử gọi là thời kỳ Mycenaean. Là thủ lĩnh đa số thành quốc quan trọng trên bán đảo, nói tiếng Hy-lạp buổi đầu, người Mycenaean là sắc dân sử dụng

vũ khí bằng đồng khi lâm chiến. Thời kỳ này chấm dứt khoảng giữa năm 1200-1100 TCN. Thứ nhì, nhân vật, tình tiết, khung cảnh xuất hiện trong trường ca, mặc dù phần lớn gốc gác có thể thuộc thời kỳ Mycenaean, song tiếp tục phát triển suốt giai đoạn truyền đạt truyền khẩu kéo dài ba thế kỷ từ 1100 tới 800 TCN. trong lịch sử Hy-lạp gọi là ‘thời kỳ đen tối’. Thời kỳ này trình độ văn hóa suy đồi thảm hại nên đa số sử gia tin có bộ lạc (bộ lạc Dorian) nói thô ngū khác thuộc tiếng Hy-lạp tách riêng đi cướp phá, chinh phục nhiều nơi trừ vài thành quốc của người Mycenaean. Sắt xuất hiện thay đồng, bánh xe lịch sử quay nhanh, tình trạng thay đổi mau chóng. Chữ viết người Mycenaean từng quen

thuộc biến dạng khiến thời kỳ không còn phương tiện ghi chép. Thứ ba, Iliad và Odyssêy là tác phẩm cổ xưa được ghi chép khi người Hy-lạp lại làm quen với văn tự khoảng đầu thế kỷ VIII TCN.

Quan niệm ngày nay về ‘châu Âu’ và ‘Hy-lạp’ không đúng như thời kỳ buổi đầu vừa nêu. Khi chuyện Odysseus lang thang và chuyện Odysseus trở về được ghi lại thành văn, không ai coi các vùng đất khác biệt ngày nay xác định trên bản đồ bằng hai chữ ‘châu Âu’ là thực thể địa lý thống nhất, và cũng không ai chia sẻ gia tài văn hóa hợp nhất các dải đất đó với nhau. Dẫu thế Homer miêu tả rõ ràng nước Phoinicia (trong Kinh Thánh là Canaan, ngày nay là Lebanon) và Ai-cập

như đối thủ và đồng sự lợi hại đối với vùng đất nói tiếng Hy-lạp. Trong khi Homer mặc nhiên công nhận bản chất ngôn ngữ và văn hóa phân biệt người nói tiếng Hy-lạp với người không nói tiếng Hy-lạp, tiếng nói lúc đó chia thành nhiều thô ngữ đan kẽ, trà trộn lẫn lộn. Và mặc dù phân biệt như thế, đi trước lịch sử, Homer khẳng định Hy-lạp hình thành và thống nhất về mặt chính trị khoảng bốn trăm năm sau, dù đó là thống nhất tạm bợ do Philip II (382-336) và con ông Alexandre Đại đế (356-323) vương quốc Macedonia đại diện bộ lạc miền bắc chủ xướng, thủ lĩnh văn hóa Athens coi là man rợ, bán khai. Thế kỷ mù chữ trong thời kỳ đen tối của Hy-lạp khi chuyện Odysseus bắt đầu hình thành từ

của miệng thi sĩ ca công dĩ nhiên sớm hơn sự hình thành nước Hy-lạp thống nhất. Khi kể chuyện Homer không có từ xứng hợp với chữ Hy-lạp ngày nay để gọi cùng lúc cư dân, ngôn ngữ, văn hóa và quốc gia. Ông gọi người ta gọi là Hy-lạp là Danaan, Argive hoặc Achaian, cả ba liên hệ với tên gọi nơi chốn có người nói tiếng Hy-lạp kéo tới sinh sống. Nói tới thế giới của Homer phải hết sức thận trọng, vì cần phân biệt với tình trạng và giả thuyết thời kỳ Hy-lạp-hóa, La-mã-hóa, Âu-châu-hóa đã vô tình ảnh hưởng đường lối đa số độc giả ngày nay tiếp cận thi phẩm. Vì chuyện đó nên câu ‘thế giới Homer’ tạo thành vấn đề: câu đó ám chỉ giai đoạn nào trong mấy giai đoạn lịch sử thi phẩm hình thành? Về vài

phương diện chất liệu tạo thành thi phẩm có vẻ như bắt nguồn từ thời kỳ Mycenaean. Chẳng hạn thành quốc Pylos và Mycenae Homer xác định là vương quốc của Nestor và Agamemnon trở nên cường thịnh khoảng thời gian 1650-1400 TCN. Mốc thứ hai (1400) là thời gian tương ứng với di vật tìm thấy trong mộ phân thời Mycenaean. Khai quật năm 1879 nhà khảo cổ Heinrich Schliemann tưởng lầm là mộ phần Agamemnon. Mốc thứ nhất (1650) là thời gian thành phố của người Minoan ở Knossos trên đảo Krete, trước kia giữ vai trò quyền lực mạn đông bắc Địa-trung-hải, bắt đầu lu mờ và dường như bị người Mycenaean (dân thành phố Mycenae) đông bắc bán đảo Peloponnesos chinh phục. Hơn thế,

nếu cuộc chiến thành Troa thực sự xảy ra, cuộc chiến đó xảy ra vào thời kỳ Mycenaean phát triển rực rỡ từ 1600 đến 1200 TCN, chứng liệu khảo cổ cho thấy thời kỳ phồn thịnh trong lịch sử thành Troa đã chấm dứt một cách đau thương vào cuối thế kỷ XIII TCN, học giả Tây Âu sau này không rõ do chiến tranh hay thiên tai. Vì thành Troa rơi vào cảnh điêu tàn, hoang phế khoảng từ 1100 đến 700 TCN nên hình ảnh xuất hiện trong thi phẩm, miêu tả là nơi giàu có, hùng cường, hẳn phải bắt nguồn từ thời kỳ Mycenaean (2000-1100 TCN). Dẫu vậy người sau chẳng thể miêu tả một cách chính xác thế giới Mycenaean là thế giới của Homer và cũng không thể khẳng định thi phẩm được ‘hình thành’ vào thời đó.

Sau năm 1200 TCN khi văn hóa Myceanean suy thoái trầm trọng, chữ viết văn hóa đó sử dụng, dạng chữ B, bị lãng quên (đến nay vẫn chưa thấy bản văn nào theo dạng chữ đó). Lịch sử giai đoạn đó là lịch sử âm thầm, đen tối. Đó là thời gian trường ca của Homer bắt đầu thai nghén. Nhưng làm thế nào bảo tồn quá khứ Mycenaean trong thi phẩm? Và nếu bảo tồn thì bảo tồn tới mức nào? Câu hỏi đơn sơ mà hóc búa. Học giả Tây Âu trả lời ngắn gọn: trường ca sống được là nhờ bàn tay bà mụ truyền khẩu. Khoảng 1920 qua các cuộc ca hát, ngâm vịnh, do quan sát hình thức sáng tạo thi ca trực khẩu vẫn thực hiện thường xuyên trên mấy nước thuộc bán đảo Balkan, nhất là Nam Tư, học giả trẻ tuổi người Mỹ, ông

Milman Parry kết luận trường ca Iliad và Odyssêy đã được sáng tác, lưu truyền dưới dạng truyền khẩu qua vô vàn thế hệ trước khi ghi lại thành văn. Theo phương thức sáng tác vừa kể, thi sĩ ca công từng quen thuộc huyền thoại, truyền thuyết ứng khẩu thành thơ ngân nga kể chuyện trước khán giả trong sinh hoạt văn hóa giải trí hàng giờ hết đêm này qua đêm khác. Để lấy cảm hứng đồng thời tạo cảm giác, thi sĩ ca công thường dựa vào câu, dòng tiền chế, âm vận theo hình thức thi ca quy ước. Lặp lại câu như ‘Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng’, ‘Poseidon rung chuyển trái đất’, ‘lời như có cánh bay xa’ chứng tỏ Odyssêy xuất thân từ thi ca truyền khẩu gồm từ ngữ tiền chế và cú pháp công thức.

Mặt khác, cũng không nên nghĩ thi phẩm không thay đổi, chuyện Homer kể phản ánh thực trạng sinh hoạt xã hội thời Mycenaean. Thơ truyền khẩu theo công thức thay đổi theo bản chất và hoàn cảnh. Không những khi kể lại mỗi loại thay đổi đôi chút, mà vì miếng cơm manh áo thi sĩ ca công còn phải tìm đủ cách làm vừa lòng khán giả an tọa trước mặt. Cảm hứng dâng cao, thay lời đổi ý, thi sĩ ca công phải sáng tạo thế giới ý nghĩa đổi với khán giả, không duy trì hay bảo tồn một cách chính xác, cung ngắt nếp sống thuộc tiền nhân. Homer đặt chuyện của ông vào thời đại hoàng kim, ấy là quá khứ xa xôi, ngay cả đổi với khán giả thế hệ đầu tiên, bằng cách khéo léo đưa vào thi phẩm phẩm chất cổ xưa như giao

chiến bằng xe, vũ khí bằng đồng đã biến dạng khỏi thời đại ông sống. Việc ông làm khiến các nhà khảo cổ nại cớ khẳng định trường ca của ông không phản ánh trung thực thế giới Mycenaean. Chiến binh trong Iliad và Odyssêy chiến đấu như thời Homer: đi bộ, ném thương, cận chiến rút kiếm đâm chém. Khi bước lên xe ra chiến trường, chiến binh trong Iliad chỉ muốn chứng tỏ ta đây oai hùng. Tới chiến trường chiến binh xuống xe rút vũ khí giao chiến với quân thù. Trái lại, theo sử liệu, người Mycenaean dùng xe như pháo đài di động từ đó bắn tên nhắm thẳng quân thù. Bởi thế có học giả nghĩ họ chinh phục bán đảo Hy-lạp cơ bản là nhờ xe có khả năng áp đảo, khống chế chiến trường. Thế giới của Odyssêy

không phản ánh trung thực thời kỳ Mycenaean ở chỗ xuất hiện cuối thời gian ba trăm năm không có chữ viết Homer không biết gì nhiều lối sống đã biến dạng. Hơn thế, Odyssêy cũng không phản ánh thế giới cuối thế kỷ VIII TCN khi trường ca dường như được ghi lại thành văn. Homer chỉ sáng tạo quá khứ huyền thoại, đối với ngày nay là tưởng tượng, song đối với khán giả ngày xưa là chân thực, tiếng nói phản ánh truyền thống nhằm chuyển dịch phong tục, tập quán thời minh thành hình ảnh, ước mơ mang giá trị phổ quát và ý nghĩa trường cửu.

Trái lại, tin tưởng là tài liệu chính xác về lịch sử dân tộc thuở lập quốc, kho

tàng trí thức phong phú, rực rỡ người Hy-lạp trong các thành quốc coi trường ca Homer như tác phẩm quốc hồn quốc túy có khả năng rèn luyện tâm trí, thống nhất nhân tâm. Trực diện với cuộc xâm lăng vũ bão quân Ba-Tư thực hiện thế kỷ VI và V TCN, tìm tiền lệ trong huyền thoại, gạt khác biệt sang bên để đương đầu với kẻ thù chung, thành quốc lấy thi tập làm nền tảng giáo dục thanh thiếu niên. Lý do thúc đẩy một phần vì chính trị. Tuy nhiên, ảnh hưởng sâu đậm của thi phẩm vượt xa giá trị tuyên truyền nhất thời. Quá khứ cho thấy không phải ai cũng nhắm mắt coi sáng tác của Homer là ích dụng. Trong triết phẩm Cộng Hòa (Politeia), đối thoại triết lý ra đời thế kỷ IV TCN bàn về cấu tạo và tổ chức nhà

nước lý tưởng, Platon coi trường ca của Homer như đối thủ đáng gờm hơn hết trong việc giáo hóa người dân Athens: làm thế nào chỉnh lý, điều xử cuộc sống, chấp nhận cái hay, phủ nhận cái dở, công nhận giá trị chân thực của thần linh và con người. Đặc biệt khó chịu trước tác phong phi đạo đức của thần linh Homer miêu tả, không có cảm tình với cái triển diễn trước mắt, triết gia lên án thái độ tiêu cực nùp bóng thi ca gợi nên cảm xúc nhợp nhúa trong tâm hồn khán giả! Thái độ hoàn toàn trực giải với đầu óc trí thức siêu việt, triết gia hầu như nhắm mắt, bịt tai đối với ý nghĩa bóng bẩy diễn tả trong thi phẩm. Mạn Tây vào hạ bán thế kỷ V sau khi đế quốc La-mã tan rã, việc bảo tồn nguyên cảo định trê, việc học hỏi

tiếng Hy-lạp suy vi, bởi thế tiếng nói của Homer trầm lắng, im bặt đến thế kỷ XV mới ngoi ngóp, vang vọng trở lại. Suốt thời Trung cổ ở châu Âu không có thư viện nào có nguyên cảo hai trường ca. Văn chương Hy-lạp, nhất là văn chương phong phú thời kỳ cổ điển, không tồn tại ở Tây Âu dưới bất kể hình thức nào, trừ một số do ký lục triều đình Charlemagne (742-814) vô tình bỏ công lưu trữ. Mạn Đông (đế quốc Byzantin) tập trung quyền lực ở Constantinople thực hiện mọi dịch vụ bằng tiếng Hy-lạp, bảo tồn hai thi phẩm suốt thời gian tồn tại. Giữa thế kỷ VII và thế kỷ XV đạo Hồi càng ngày càng phát triển, tiến sâu lan rộng vào đế quốc, cùng thời gian Odyssêy cũng thâm nhập huyền thoại Ả-rập mở đường cho

bảy chuyến phiêu du của Sindbad trong Nghìn lẻ một đêm, trong đó thủy thủ khuất phục khổng lồ ăn thịt người bằng cách chuốc rượu rồi đâm lòi mắt. Trong khi đó trong Inferno đặt Homer trên hàng ghế danh dự trong số năm thi bá trường ca bất hủ, Dante thi sĩ Ý để Odysseus ở vòng thứ tám dưới địa ngục, vòng dành cho kẻ bịp bợm, dối lừa. Tóm lại, thi phẩm sau này coi như cột trụ xây dựng văn minh châu Âu đã vắng bóng nhiều thế kỷ suốt thời gian kiến tạo văn hóa châu Âu, trừ ảnh hưởng gián tiếp thi sĩ La-mã, song về tư tưởng thẩm mỹ và đạo đức rất khác biệt. Tuy thế, việc khám phá Homer, sau khi các học giả bỏ chạy, vì Thổ-nhĩ-kỳ chinh phục chiến thuyền cuối cùng của đế quốc Byzantin năm 1453, đã

tạo âm điệu đặc biệt khắp nước Ý thời Văn nghệ Phục hưng, âm điệu rền vang khắp lục địa, bây giờ vẫn còn ngân nga. Lúc thế kỷ XV từ từ chuyển bước sang thế kỷ XVI Giáo hội Ki-tô rạn nứt, chia thành giáo phái, bè ngoài cũng như bên trong, luôn luôn hục hặc, chống đối, kình địch lẫn nhau. Người châu Âu phát triển tầm hoạt động cả về địa lý lẫn khoa học, nhờ thế nhìn thế giới khác xưa, song tầm nhìn dường như vẫn chưa xuyên suốt để giải thích sự việc. Cùng thời gian chính quyền phong kiến địa phương liên hiệp kết hợp thành quốc gia. Trong thế giới như vậy bản chất và uy quyền trở thành vấn đề nhức nhối cần giải quyết dứt khoát. Tiêu chuẩn theo đó người dân quyết định họ là ai, họ làm gì trong cộng

đồng không còn lý do tồn tại. Bởi thế vẫn đề minh định bản thân, duy trì trật tự xã hội sẽ xác định năm trăm năm giữa lúc đó và bây giờ. Và bởi thế câu nói ‘châu Âu thời mới’ hàm ý tình trạng tiếp nối thời trước với thời nay nhiều sử gia Tây Âu đã thay bằng chữ ‘tái sinh’ hoặc ‘phục hưng’. Dù sao từ mới sử dụng ở phương trời ấy cũng thừa nhận thế kỷ XV là khởi đầu kỷ nguyên mới. Nên chỉ theo nghĩa nào đó lúc thế giới mới chào đời cũng là lúc Odyssêy tái sinh. Ngày nay đọc thi phẩm, mạn đàm của thi phẩm về vấn đề uy quyền và bản chất vẫn là sức mạnh lôi cuốn khác thường.

Odyssêy dài 12.110 câu chia thành 24 khúc, dài ngắn khác nhau, ngắn nhất

331 câu (khúc 6), dài nhất 847 câu (khúc 4), đánh số theo chữ thường từ alpha đến omega. Nội dung thi tập theo bố cục từng khúc có thể tóm lược như sau:

Khúc 1 (444 câu). Thi sĩ cát tiếng khẩn cầu Thi Thần. Chủ đề thi tập là ‘người trăm phương nghìn kế’ (1-10). Theo yêu cầu của Athena, trong khi hải thần Poseidon vắng mặt, thần linh họp hội đồng, Chúa tể quyết định để Odysseus trở về quê hương (11-95). Giả dạng là Mentes, quân vương người Taphian, Athena đến Ithaka. Telemachos tiếp đón nồng hậu. Muốn nâng cao tinh thần ủ dột, nữ thần khuyến khích Telemachos đi Pylos cát bụi ngàn gấp Nestor, rồi Sparta tới nhà Menelaos dọ hỏi tin tức thân phụ

(96-324). Phấn khởi hơn bao giờ Telemachos gọi mẹ Penelope lên phòng vì bà xuống đại sảnh nghe thi sĩ ca công Phemios biểu diễn, ngâm nga, sau đó báo cho đám cầu hôn hay ngày mai sẽ ra quảng trường nói rõ quyết định trước nhân dân. Màn đêm buông, mọi người ra về nghỉ ngơi, Telemachos đi ngủ, vú già cần mẫn Eurykleia lo việc chăn giường (325-444).

Khúc 2 (434 câu). Hôm sau theo lời triệu tập của Telemachos rạng đông dân Ithaka tụ tập ở quảng trường. Telemachos tỏ ý than phiền về thái độ của đám cầu hôn ăn hại, phá phách, đồng thời tuyên bố sẽ đi Sparta và Pylos tìm thân phụ. Antinoos chống đối, Penelope lập kế,

Chúa tể gửi điềm triều, Halitherses tiên đoán tốt lành, nhưng Eurymachos bẽ queo chế giễu. Bất kể Halitherses và Mentor đưa ý kiến khuyên can, đám cầu hôn nhất định không rời lanh trang Odysseus. Không những thế mặc dù Telemachos yêu cầu họ còn từ chối cấp thuyền và tay chèo. Hội nghị giải tán (1-259). Lặng lặng ra bờ biển, Telemachos cầu khấn Athena. Giả dạng Mentor xuất hiện nguyên hình, nữ thần hứa trợ giúp (260-298). Trở về gấp đám cầu hôn, Antinoos mòi mọc một cách mỉa mai, Telemachos khước từ, song ra lệnh vú già Eurykleia sửa soạn mọi thứ để ra đi. Athena cung cấp thuyền và tay chèo (299-404). Chiều xuống. Trời tối. Thực phẩm, vật dụng sẵn sàng, tạm biệt vú già

tận tụy, Telemachos xuống thuyền rời Ithaka cùng Athena-Mentor ra khơi âm thầm trực chỉ Pylos (405-434).

Khúc 3 (497 câu). Tới Pylos trong lúc dân sở tại làm lễ tế sinh ngoài bãi biển dâng hải thần Poseidon, Athena và Telemachos được đón tiếp ân cần (1-66). Đáp lời Nestor văn hỏi Telemachos nói mục đích chuyến đi, cùng lúc xin lão công cho biết có hay tin gì về thân phụ không (67-101). Nestor kể thử thách, gian nan, nguy hiểm, cực khổ quân lính Achaian gánh chịu trước thành Troa và trên đường trở về quê hương, song không hay biết gì về Odysseus (102-200). Trò chuyện thân mật hai người nói tới đám cầu hôn, cơ may trả thù và Odysseus trở

về (201-238). Do Telemachos yêu cầu Nestor giải thích làm sao việc Menelaos vắng nhà lại tạo điều kiện cho việc mưu sát Agamemnon (239-328). Sau khi làm lễ tế sinh dâng thần linh, Nestor mời khách quý ở lại nghỉ đêm, Athena khước từ (329-370). Nữ thần biến dạng thành con chim. Nhận ra khách quý là thần linh Nestor quyết định cúng bái (371-403). Sáng hôm sau lão công làm lễ tế sinh dâng nữ thần (404-463). Sau bữa ăn theo nghi thức, cùng Peisistratos con út chủ nhân, Telemachos lên xe nhắm hướng Sparta, nghỉ đêm ở Pherai, hôm sau đi Lakedaimon (464-497).

Khúc 4 (847 câu). Chiều tối hai người tới Lakedaimon, đúng lúc Menelaos tổ

chức đám cưới, dựng vợ cho con trai, gả chồng cho con gái. Quân vương tiếp đón nồng hậu (1-67). Telemachos ngây ngất trước vẻ đẹp cung điện vừa lộng lẫy, vừa nguy nga khiến quân vương kể lại ông sở hữu của cải như thế nào. Trong lúc chuyện trò ông khẳng định trong số đồng đội ra đi rồi trở về ông thương tiếc Odysseus hơn cả (68-112). Telemachos rơm rớm nước mắt. Menelaos và Helen nom thấy (113-154). Peisistratos nói rõ lý lịch hai người, đồng thời giải thích mục đích chuyến đi. Menelaos bày tỏ tiếc nuối, mọi người xúc động khôn nguôi, trừ Peisistratos (155-234). Helen mời nước, được chất népenthes thơm phức nhằm xua đuổi ký niệm đau buồn, rồi kể lại thái độ can trường của

Odysseus, Menelaos hồi tưởng chuyện ngựa gỗ, chiến công Odysseus thực hiện, sau đó mọi người đi ngủ (235-305). Hôm sau, Telemachos tỏ ý muốn biết tin thân phụ. Menelaos bắt đầu kể lại những gì ông biết về người vắng mặt, tiên đoán đám cầu hôn sẽ chết, bản thân trở về quê hương (306-350). Tới Ai-cập được nữ thần biển cả Eidothea giúp đỡ, gặp Proteus nhờ thế ông có cơ may vẫn hỏi, Ông già Biển cả kể lại thủ lĩnh Achaian trở về sum họp gia đình, Aias con Oileus đắm tàu, Aigisthos ám sát Agamemnon (351-547). Odysseus còn sống, song bị nữ thần biển cả Calypso giữ gìn trên đảo (548-569). Telemachos ngo ý muốn trở về Ithaka. Tỏ lòng hiếu khách Menelaos trao tặng phẩm, Telemachos đón nhận

(570-624). Trong thời gian đó vì hay Telemachos trốn đi, đám cầu hôn rủ nhau mai phục đón đường thanh toán (625-674). Ở nhà đã lo lắng lại buồn rầu, do biết đám cầu hôn âm mưu thực hiện ác ý, theo lời vú già, Penelope cầu nguyện Athena (675-794). Nữ thần phái bóng ma giả dạng Iphthime, vợ Eumelos, em Penelope, đến an ủi (795-841) đưa Penelope vào giấc mơ êm đềm. Để phục kích, đám cầu hôn hy vọng nhìn tận mắt Telemachos gục chết (842-847).

Khúc 5 (493 câu). Thần linh lại họp hội đồng. Theo lời Athena cầu xin, Chúa tể quyết định để Odysseus trở về (1-42). Hermes đem lệnh trao Calypso bắt trả tự do cho tù nhân (43-147). Đứng không xa

thần động là bao, đứng lẻ loi một mình, không sao cầm nổi nước mắt, Odysseus bật khóc. Nói rõ sự thê, nữ thần biển cả ngỏ ý biến đương sự thành bất tử, cùng lúc theo lệnh Chúa tể bảo đương sự đóng thuyền, song tìm đủ cách giữ lại sống với mình (148-227). Trong bốn ngày Odysseus đóng xong, sang ngày thứ năm ra đi, đến ngày thứ mười tám tới gần đất người Phaiakian (228-281). Bất đồ nhìn thấy hải thần Poseidon nổi phong ba nhấn chìm thuyền, giết sạch tay chèo, trừ Odysseus (282-332). Lệnh đênh trên biển cả, nhờ nữ thần Leucothea (tức Ino) hộ mệnh (333-353) bám chặt sống thuyền Odysseus thoát hiểm. Chèo gãy phải bơi vào bờ, nhờ cánh buồm Leucothea đưa cho và Athena dang tay che chở, nhìn

thấy đất liền, Odysseus lên đảo Scheria (354-423). Bờ biển lởm chởm khó leo, cố gắng hầu như tuyệt vọng, cuối cùng đặt vào cửa sông, Odysseus mò lên rừng nằm nghỉ dưới lùm cây rậm rạp, lấy lá khô phủ kín thân thể, lịm ngủ vì kiệt sức (424-493).

Khúc 6 (331 câu). Athena xuất hiện trong giấc mơ khuyên Nausikaa, con gái Alkinoos, quân vương người Phaiakian, ném ra sông giặt quần áo cho gia đình (1-47). Sáng ra thiếu nữ xin phép bố dùng xe la kéo và đem nữ tỳ đi theo (48-84). Giặt giũ, xuống sông tắm rửa xong xuôi, mấy thiếu nữ lên bờ chơi bóng chuyền, tiếng cười đùa khiến Odysseus tỉnh giấc (85-126). Nausikaa vào rừng xem khách

lạ là ai. Luồng cuồng, khó xử trước thiếu nữ nhan sắc trong khi mình trần truồng, vội vàng lấy lá khô che thân, đứng cách xa Odysseus ngỏ lời xin giúp đỡ (127-197). Nausikaa bảo nữ tỳ đem quần áo và thực phẩm cho khách lạ (198-250). Sau đó Nausikaa cùng nữ tỳ ra về. Odysseus đi theo tới ven thành phố (251-315). Nhưng sợ cùng đi như thế sẽ bất tiện, Nausikaa đề nghị khách lạ vào rừng chờ lúc thuận tiện tới hoàng cung điện kiến hoàng hậu Arete. Vào rừng âm u, cây cối um tùm, rậm rạp, Odysseus khấn vái, cầu xin Athena phù hộ (316-331).

Khúc 7 (347 câu). Nausikaa về tới cung điện cũng là lúc Odysseus vào thành phố, lẩn mình trong sương mù theo bước

thiếu nữ dẫn đường (Athena), ngắn ngo
trước vị trí đặc biệt, kiến trúc ngoạn
mục, nhất là hoàng cung và ngự uyển (1-
132). Đi qua đại sảnh vào nội cung yết
kiến hoàng hậu Arete, Odysseus thấy
hoàng thân và thủ lĩnh Phaiakian tụ tập
đông đảo trong cung điện, tất cả để mắt
nhìn, im lặng và ngạc nhiên. Trưởng
thượng Echeneos trịnh trọng giới thiệu,
quân vương Alkinoos vừa ngỏ lời chào
đón vừa đưa tay đỡ dậy. Thầm nghĩ
khách lạ có lẽ là thần linh, quân vương
hứa sẽ đưa về quê hương (133-232).
Mọi người ra về, hoàng hậu hỏi chuyện:
Chẳng hay mặc quần áo vừa đưa khách
lạ thấy thế nào? Đáp từng lời, khách lạ
nói lý do, tiếp theo kể gian truân, thuyền
chìm, đồng đội chết hết, lên đảo ở với

yêu mị Calypso bảy năm. Lúc khách lạ rời đảo Ogygia, biển vẫn nổi sóng dữ dằn, thuyền trôi dạt biền biệt. Nghe mà xúc động, quân vương lại khăng định người Phaiakian sẽ đưa khách lạ trở về quê cha đất tổ, cùng lúc ngoỷ ý muốn gả con gái. Màn đêm buông, mọi người đi ngủ (233-347).

Khúc 8 (586 câu). Giả dạng lệnh sứ Athena kêu gọi người Phaiakian ra gấp khách lạ. Sáng hôm sau triệu tập hội nghị, quân vương Alkinoos chỉ thị bầy tôi lo việc đưa khách lạ ra về (1-45). Trong khi sửa soạn thuyền cụ và mọi thứ cần thiết cho chuyến đi, cung điện tổ chức đại tiệc. Thi sĩ ca công Demodokos trình diễn, bắt đầu ca khúc miêu tả xích

mích giữa Odysseus và Achilleus, rồi đến ca khúc kể chuyện cuộc chiến thành Troa, Odysseus xúc động khôn xiết, lệ tuôn ướt gò má. Nom thấy bèn an ủi, quân vương mời thực khách trở lại quảng trường tham dự cuộc đua tranh tài lực sĩ (46-103). Qua vài thử thách Euryalos cười khẩy tỏ ý giễu cợt; thái độ lỗ mãng của thanh niên khiến Odysseus quyết định tham dự. Ném đĩa Odysseus thắng tất cả. Bộ môn khác cũng vậy Odysseus bỏ xa đối thủ người Phaiakian. Không khí căng thẳng. Muốn xoa dịu tức giận trong lòng lực sĩ, quân vương ra lệnh vời thi sĩ ca công tới biểu diễn (104-265). Demodokos cất tiếng ngân nga ca khúc kể chuyện mối tình giữa thần linh chiến tranh Ares và giai thần tuyệt mỹ

Aphrodite (266-366). Tiếp theo là khiêu vũ. Nhìn mọi người dặt dù, thân hình nhịp nhàng nhún nhảy, Odysseus cảm thấy thích thú, mê mẩn. Quân vương giục hoàng thân và thủ lĩnh đem phẩm vật tặng khách lạ, làm vậy là muốn Euryalos giải hòa. Chiều bắt đầu buông. Mọi người trở lại cung điện. Nausikaa rảo bước tới chào Odysseus lần cuối (367-469). Dạ tiệc kết thúc. Demodokos hát bài ngựa gỗ thành Troa. Vì thấy khách lạ che mặt, nước mắt từ từ úa ra, quân vương bèn hỏi tên tuổi và lý do vì sao nhô lê (470-586).

Khúc 9 (566 câu). Sau khi ngỏ lời tán thưởng thi sĩ ca công, khách lạ xưng tên và nói rõ xứ sở cho người Phaiakian hay,

đoạn kể chuyện phiêu lưu từ lúc rời đất Troad trở về quê hương (1-38). Gồm bốn khúc (từ 9 đến 12) phần này chiếm vai trò chính yếu trong thi phẩm và vị trí đặc biệt khách lạ vượt biển tuyệt vời năm giữ. Khách lạ rời biển lên bờ đất Thrace, cướp phá thành phố Ismaros, bị người Kikon phản công đánh đuổi phải chạy thực mạng xuống thuyền. Lệnh đèn trên sóng nước gấp gió nghịch chiều thổi như muốn nhận chìm, tới mũi Maleia định vượt, sau chín ngày ròng rã trên mặt biển, khách lạ đạt vào đất người ăn hạt sen, thực phẩm kỳ lạ ăn vào là mắc chứng lăng quên, mất ý định muốn trở về (39-104). Sợ mắc căn bệnh rùng rợn, vội vàng bỏ đi, khách lạ tới đảo đối diện đất người Cyclop (105-169). Để mười một

thuyền ở lại, lấy một thuyền ra đi cùng mười hai đồng đội, khách lạ vào hang động Polyphemos, không lồ đã ăn thịt nhiều người, trong hai ngày nuốt tươi sáu tay chèo vừa tới, bắt giam tất cả. Nhưng chiều tối ngày thứ hai, tìm cách hạ thủ, chuốc rượu cho say, khách lạ đâm nát mắt, không lồ độc nhãn không nom thấy gì. Mù đặc, lồng lộn như điên như cuồng, không lồ kêu gọi thân phụ hải thần Poseidon cứu nguy (170-436). Sáng sớm hôm sau khách lạ cùng đồng đội vội lẩn xuống thuyền. Ra khơi khách lạ ‘vô danh’ quay lại cất tiếng cả cười chế nhạo không lồ đang loay hoay sờ soạng kiếm tìm đá tảng để đập nát mũi thuyền (437-566).

Khúc 10 (574 câu). Tới đảo thuộc quyền Aiolos, Odysseus và đồng hành được vua gió hiếu khách tiếp đón niềm nở, không những thế lại chỉ đường trở về. Nhưng do tò mò muốn tìm vàng bạc, tay chèo mở túi xem bên trong đựng gì, gió nghịch chiều vùn vụt bay đi, phong ba đồ tới, thuyền dạt trở lại đảo Aiolos, vua gió bất bình từ chối giúp đỡ (1-76). Odysseus và đồng hành đành nhổ neo, tới đất người Laistrygon, dân ăn thịt người, đến nơi mười một trong số mười hai thuyền bị sóng đánh chìm, tay chèo chết hết, vật dụng mất nhẵn (77-132). Odysseus quay thuyền trực chỉ đảo Aiaia, quê hương yêu phụ Circe. Sáng ngày thứ tư Odysseus phái mấy tay chèo do đồng hành thân tín Eurylochos dẫn

đầu đi dò la tin tức, tìm hiểu tình hình. Gặp yêu phụ vốn là phù thủy cao tay, nàng cho tất cả uống thuốc lú, sau đó biến tất cả thành heo, trừ Eurylochos trở về kể đầu đuôi sự thể cho Odysseus hay (133-273). Nhờ thần linh lệnh sứ Hermes trợ giúp cho uống được chất lấy từ cây môlu, cây kỳ diệu rẽ đen, hoa trắng, có khả năng vô hiệu hóa mọi bùa phép yêu phụ yểm đặt, Odysseus giải thoát đồng hành trở lại thành người, không những thế còn chiếm được cảm tình vì yêu phụ muốn là người yêu muôn thuở (274-405). Ở lại đảo một năm, sau thời gian đó, tay chèo đòi về. Đồng ý, song yêu phụ nhẹ lời khuyên nhủ nếu quả thực muốn vậy trước hết Odysseus nên xuống âm phủ hỏi thầy đoán Teiresias

đường đi nước bước. Hơn thế yêu phụ còn chỉ cách gọi hồn ma người quá cố (406-540). Đêm trước ngày ra đi bất đồ Odysseus mất tài công Elpenor, ngã từ nóc nhà lạnh trang rơi xuống đất, giãy đành đạch, chết đú đù (541-574).

Khúc 11 (640 câu). Đến xứ người Kimmerian, bước vào âm phủ, Odysseus cắt tiết vật tế thần cho máu chảy xuống hố vừa đào (1-50), kêu gọi hồn ma và ngỏ lời với Elpenor. Hồn ma đồng hành lù lù xuất hiện nặng nặc đòi mai táng, dựng mộ phần (51-83). Tách xa mẹ (83-89) Odysseus để tai lắng nghe thày đoán Teiresias tiên báo thử thách, gian nan đang chờ đợi (90-149). Gặp thân mẫu bà nói cho hay tình hình đảo Ithaka (150-

224). Sau bà hàng loạt mệnh phụ lùng danh hiện hình (225-332). Đàm đạo với Arete, Echeneos, Alkinoos, ba người yêu cầu Odysseus hoãn chuyến đi, ngày mai hãy lên đường, thay vì thế tiếp tục kể chuyện cho mọi người cùng hay (333-384). Odysseus kể đã chuyện trò với Agamemnon (385-464), Achilleus (465-540) và Aias lúc nào cũng im lặng vì lòng còn mang mối hận khó quên (541-567). Tiếp theo là miêu tả địa ngục trong đó có quan tòa Minos, thợ săn Orion, khổng lồ Tityos, hung thần Tantalos, quân vương Sisyphos, xạ thủ Herakles (568-626). Cuối cùng thấy người quá cố kéo tới ùn ùn, mỗi lúc một đông, bất giác hoảng sợ, Odysseus vội vàng quay về thuyền, rồi lặng lẽ xuống sông Đại

Dương (627-640).

Khúc 12 (453 câu). Trở lại đảo Aiaia, Odysseus làm lẽ mai táng tưởng nhớ Elpenor; yêu phụ Circe giải thích, chỉ lối nên theo, song báo động nguy hiểm Odysseus sẽ gặp trên đường trở về (1-141). Ra đi mới đầu thuyền xuôi gió thuận, về sau tới vùng yêu nữ Seirênh, thuyền gặp trắc trở. Bỗng dung tiếng hát đượm vẻ dụ hoặc, dối lừa, lôi cuốn quyết liệt, quyến rũ khác thường ngân vang, dẫu vậy bản thân không mấy may xao xuyến, Odysseus bảo đồng hành tất cả lấy sáp ong bịt kín lỗ tai, lấy thùng trói chặt mình vào cột buồm (142-200). Tới hải đảo nằm giữa hai chướng ngại rùng rợn, theo lời yêu phụ Circe khuyên

nhủ, Odysseus lái thuyền gần hang ngầm Skylla để tránh xoáy nước Charybdis. Thuyền băng qua an toàn, nhưng quái vật Skylla nuốt mất sáu đồng hành (201-259). Thuyền tới đảo Đinh Ba thuộc quyền thần linh Mặt Trời. Nhớ lời thầy đoán Teiresias tiên báo, Odysseus chỉ ngừng lúc Eurylochos khẩn thiết yêu cầu (260-302). Gió ngược chiều ngăn không cho tiến tới, thuyền phải dừng một tháng trong bến đậu Messene khuất kín, đồ ăn thức uống cạn dần. Đúng lúc đó, trong khi Odysseus thiếp ngủ, đồng hành bắt bò của thần linh Mặt Trời làm thịt (303-373). Nỗi giận vì hành động lỗ mãng, táo tợn, và lại thần linh Mặt Trời lại yêu cầu, bèn ra tay trừng phạt, Chúa tể nổi bão đánh chìm thuyền, tất cả chết, chỉ có

Odysseus thoát hiểm. Quay lại hang ngầm Skylla và xoáy nước Charybdis, Odysseus lách qua hải lộ, chuyền dòng mất chín ngày, cuối cùng nhờ gió nam thổi mạnh dạt tới đảo Ogygia, lén bờ yêu mị Calypso tiếp đón niềm nở; chuyện Odysseus kể cho người Phaiakian nghe kết thúc (374-453).

Khúc 13 (440 câu). Nghe chuyện Odysseus kể cử tọa vừa kinh ngạc vừa thán phục. Thấy thế quân vương Alkinoos vời thủ lĩnh, hoàng thân tỏ lòng hiếu khách tặng thêm phẩm vật, rồi sửa soạn thuyền đưa khách lạ về quê hương. Chiều hôm sau, sau lễ tế sinh và yến tiệc, Odysseus xin phép cáo lui. Ban đêm trong lúc ngon giấc Odysseus được tay

chèo Phaiakian đem xuống thuyền chở về Ithaka (1-92). Tới đảo nằm giữa hai bến tay chèo men theo ven biển trước khi cập cảng Ông già Biển cả (Phorkys), sau đó đưa khách lạ lên bờ cùng tặng phẩm. Thấy trở về, không xa bến đậu, nổi giận vì người Phaiakian ra tay trợ giúp khách lạ, hải thần Poseidon tức thì biến chiếc thuyền thành khối đá. Người Phaiakian chấm dứt nhiệm vụ lái thuyền đưa đường (93-184). Tỉnh dậy không nhận ra xứ sở Odysseus thầm nghĩ bị đánh lừa. Thấy vậy Athena bèn lấy sương mù bao phủ. Nữ thần hiện hình dưới dạng mục phu trẻ tuổi. Phần mình, do nghi ngờ, Odysseus muốn biến thành người đảo Krete ham thích phiêu lưu (185-286). Hiện nguyên hình nữ thần cho khách lạ biết mình là ai,

đoạn đánh tan sương mù. Odysseus cúi chào quê hương (287-360). Athena gợi ý trước hết Odysseus nên tới nhà nô bộc chăn heo Eumaios, từ đó đến nay vẫn một lòng một dạ, tiếp theo cải trang giả dạng Odysseus là ăn mày (361-438). Sau đó nữ thần lên đường tới Lakedaimon để đưa Telemachos trở về (439-440).

Khúc 14 (533 câu). Odysseus lóp ngóp mò tới nhà Eumaios, suýt nữa bị chó cắn nát thây, ngôi nhà đơn sơ, tiêu tụy (1-47). Tỏ lòng hiếu khách tiếp đón niềm nở, nô bộc soạn bữa ăn thanh đạm mời khách lạ, trong lúc ăn thốt lời than phiền, chỉ trích cung cách cao ngạo của đám cầu hôn, lo sợ tính mạng Telemachos không an toàn, đặc biệt tỏ ý thương tiếc chủ nhân chẳng

hiểu vì sao đi biền biệt (48-108). Giả dạng người đảo Krete ham phiêu lưu mạo hiểm, khách lạ khẳng định rồi ra thế nào Odysseus cũng trở về, bởi mới nghe tin lúc ở Thesprotia (109-161). Nghe vậy thì nghe, kể cả lời thè thót, song trong thâm tâm nô bộc không tin chút nào (162-190). Odysseus liền thác lời kể chuyện phiêu lưu, nửa phần hư cấu, nửa phần hiện thực. Odysseus nói trong lúc lang bạt kỳ hồ nay đây mai đó góc biển chân trời có để ý theo dõi, dò la tin tức người vắng mặt (191-359). Nô bộc lại tỏ ý không tin. Dẫu vậy khách lạ vẫn khẳng định sự thật (360-408). Từ cảnh đồng mục phu xua đàn trở về; nô bộc giết heo làm bữa tối, xử sự đúng cung cách người cha già đình (409-456). Vì mùa đông bắt

đầu trời trở lạnh, muôn thử lòng, Odysseus bịa chuyện khéo léo nhầm gợi ý nô bộc cho áo ấm đắp qua đêm. Chẳng chút ngần ngừ nô bộc chiêu ý thật tự nhiên, khách lạ lảng lặng ngon giấc bên đồng lửa bập bùng (457-533).

Khúc 15 (557 câu). Pallas Athena lên đường tới Lakedaimon giải thích cho con Odysseus hay đám cầu hôn phục kích mưu sát làm thế nào thoát hiểm, đồng thời thúc giục đã đến lúc phải trở về. Quân vương và hoàng hậu sở tại tặng nhiều phẩm vật. Lúc tạm biệt Helen còn tiên báo điềm tốt: chim ưng cặp con ngỗng mang đi (1-181). Rời Pherai lên đường Telemachos trực chỉ Pylos. Tới nơi chia tay Peisistratos, không đến chào

tạm biệt lão vương Nestor, Telemachos xuống thuyền. Nom thấy Theoklymenos bèn leo lên đi theo. Là con nhà có tài tiên tri, song vì vừa giết người, đương sự bỏ đất Argos trốn đi (182-300). Hôm sau sẩm tối Odysseus ngỏ ý muốn rời nơi tạm trú ra đi, nhưng nô bộc ngăn cản giữ lại. Dò hỏi tin tức, qua nô bộc chân thật, chất phác, Odysseus hay thân phụ sống cuộc đời buồn thảm, thân mẫu già nua qua đời vì thương nhớ. Nô bộc kể bản thân thuộc hàng vương giả, song lúc nhỏ bị bắt cóc đem bán ở Ithaka (301-492). Đêm sau Telemachos cập bờ phía nam Ithaka, lên đất liền an toàn. Để mặc Theoklymenos tự mình đi về thành phố, lại thấy điềm triệu, Telemachos lặng lẽ băng qua cánh đồng đến nhà nô bộc

Eumaios (493-557).

Khúc 16 (481 câu). Rạng đông Telemachos tới nhà nô bộc lúc này đã dẫn heo ra đồng. Thoát chết không bị phục kích đám cầu hôn âm mưu thực hiện, Telemachos bước vào ngôi nhà tầm thường, đàn chó xổ túi quần quít, quẩy đuôi rít kêu, cảnh khiến Odysseus mừng thầm (1-39). Nô bộc ngoẻ lời nhờ khách lạ để ý trong nom chủ nhân trẻ tuổi, song can ngăn đừng về nhà, bởi cần cảnh giác đề phòng thái độ xác xược của đám cầu hôn. Nô bộc ra thành phố báo tin cho Penelope hay quý tử đã trở về an toàn (40-155). Athena biến khách lạ trở lại nguyên hình. Theo lời nữ thần, Odysseus lộ diện cho Telemachos hay (156-219).

Bố con gặp nhau lần đầu, bàn tính thanh toán đám cầu hôn. Telelemachos nói rõ số lượng, đồng thời can ngăn bố đừng hiện hình thực sự khi gặp đám này; bố con đồng ý để mặc Odysseus bị giễu cợt, lăng mạ, nhẫn nhục tới lúc trả thù (220-320). Nghe tin thuyền vào vũng đậu không có Telemachos, ngạc nhiên hết sức, đám cầu hôn lại tổ chức mưu sát. Biết sự thê Penelope nặng lời trách cứ Antinoos đã chủ mưu tìm cách giết con mình (321-451). Nô bộc quay về ngôi nhà lụp xụp. Odysseus lại trở thành ăn mày già nua (452-481).

Khúc 17 (606 câu). Sáng hôm sau Telemachos ra thành phố gặp thân mẫu, nói cho bà hay theo Menelaos kể

Odysseus còn sống. Cùng đi với Theoklymenos đến nơi vừa bước vào cung điện Telemachos gặp nhũ mẫu và thân mẫu. Eurykleia và Penelope vui vẻ đón tiếp. Telemachos kể cho hai người hay Menelaos và Helen hiếu khách hết sức đã tiếp đón niềm nở. Sau đó Telemachos ra quảng trường. Telemachos muốn thân mẫu cư xử với Theoklymenos thật ân cần vì thầy đoán khăng định Odysseus đã về Ithaka (1-165). Đúng lúc đó đám cầu hôn kéo vào đại sảnh, vì đã tính chuyện nhậu nhẹt linh đình. Trái lại, Odysseus và Eumaios âm thầm lết bước tới cung điện (166-178). Trên đường đi bất đồ gặp Melanthios, nô bộc chǎn dê nhục mạ hai người, đánh đập Odysseus, trước khi nhập bọn với

đám cầu hôn (179-260). Hai người tới cung điện, không ai nhận ra Odysseus, trừ chó già Argos (261-327). Thầy ăn mày đi theo Eumaios vào đại sảnh, Antinoos nặng lời mắng nhiếc, dọa nạt nô bộc chăn heo; hai bên cãi nhau, Telemachos phải can thiệp (328-404). Odysseus chìa tay xin đồ bộ thí, Antinoos cười giễu, mạt sát, cầm ghế ném trúng đầu (405-491). Nghe tiếng ồn ào từ trên lầu vội vàng đi xuống, Penelope lên tiếng bênh vực, cùng lúc muốn hỏi khách lạ về tin tức phu quân. Nhưng tỏ ra ý tú, thận trọng, ngại có khá chính xác, khách lạ xin tới tối sẽ hàn chuyện (492-590). Bởi thế bây giờ chỉ còn một mình Eumaios lùi thui đi qua cánh đồng về nhà (591-606).

Khúc 18 (428 câu). Odysseus chìa tay xin ăn mấy câu hôn. Đúng lúc đó ăn mày Iros tới. Thấy vậy phần tức phần ghét Iros lớn tiếng gây chuyện đuổi đi. Odysseus cự nự chống lại. Antinoos khoái trí đỗ thêm dầu vào lửa cho hai bên cãi nhau. Âu đả quyết liệt. Iros bị đánh nhừ tử. Odysseus cầm chân lôi ra ngoài cửa. Đám cầu hôn khen ngợi Odysseus (1-117). Quay lại dùng lời kín đáo Odysseus nói với cầu hôn Amphinomos người vắng mặt trở về thế nào cũng thăng tay trùng trị, nhưng lời cảnh cáo chẳng khác gió thoảng ngoài tai (118-157). Penelope muốn xuống đại sảnh, song buồn ngủ. Athena gợi ý nương nương nên trang điểm cho thêm xinh đẹp. Penelope làm theo rồi đi xuống. Chuyện

trò với Telemachos nương nương khuyên con tìm cách bảo mọi người đừng sốt sắng với khách lạ đáng thương (158-242). Tiếp theo trước mặt đám cầu hôn, đáng vẻ quyền rũ, lời lẽ lôi cuốn, nương nương nói sẽ kết hôn với người tài ba hơn hết. Đám cầu hôn thi nhau trao phẩm vật, sau đó giải trí tìm vui qua trò chơi và khiêu vũ (243-301). Trời tối, Odysseus ngỏ ý muốn thay tỳ nữ lo việc đèn đuốc. Tỳ nữ Melantho quát tháo nhục mạ, Odysseus đe dọa sẽ trùng trị thằng tay. Cầu hôn Eurymachos nặng lời siết, trong lúc chuốc rượu cầm ghế quăng, song không trúng. Telemachos và Amphinomos can thiệp, tìm lời xoa dịu. Cuộc rượu thỏa thuê. Telemachos giục đám cầu hôn ra về vì đêm xuống rồi

(302-428).

Khúc 19 (604 câu). Đám cầu hôn đi rồi Odysseus mới rỉ tai con đem vũ khí từ đại sảnh qua nhà kho để chúng khỏi sử dụng. Tay cầm bó đuốc, bức tường sáng rực, Athena tỏ ý tán thành (1-46). Rời tư phòng xuống đại sảnh, Melantho theo sau, nghe nữ tỳ lại sĩ nhục ăn mày, Penelope tức thì trách mắng sao lại lỗ mảng đến thế (47-102). Penelope hỏi khách lạ từ đâu tới. Khách lạ im lặng. Penelope tỏ ý muốn biết (103-163). Khách lạ đành trả lời. Khách lạ nói khách lạ là người đảo Krete. Penelope lắng nghe, xúc động khôn xiết, nước mắt tuôn trào, khi khách lạ kể đã nom thấy Odysseus lang thang ở đó. Penelope thử

lòng xem khách lạ nói thật hay nói dối (164-284). Khách lạ miêu tả quần áo và khăng định Odysseus sắp trở về (285-307). Vẫn nghi ngờ, song Penelope sai vú già Eurykleia rửa chân cho khách lạ mặc dù là ăn mày (308-385). Nhìn vết sẹo trên chân nhận ra chủ nhân vú già rú kêu (386-475). Odysseus ra hiệu phải im lặng giữ kín (476-507). Penelope kể cho khách lạ hay nàng nằm mơ thấy chim ưng vồ đàn ngỗng. Đi qua hai cửa, cửa bằng ngà và cửa bằng sừng, giấc mơ cho thấy dường như bọn cầu hôn sẽ chết, phu quân sẽ trở về. Penelope đè nghị mở cuộc bắn cung tranh tài với đám cầu hôn, khách lạ đồng ý. Penelope lên phòng đi ngủ, song không hay mình sẽ trở thành phu nhân khách lạ, người thắng cuộc thi bắn (508-

604).

Khúc 20 (394 câu). Năm trong tiền sảnh không chớp mắt, nghe tiếng mây tý nữ về phe đám cầu hôn, Odysseus nghĩ cách trùng phật, song tự nhủ nên kiên nhẫn trước khi ra tay. Athena nhẹ ru, Odysseus thiếp ngủ (1-57). Tỉnh giấc cảm thấy tuyệt vọng, muốn chết cho rồi, Penelope cất lời cầu xin Artemis ái nữ Chúa tể phù hộ. Nghe tiếng Odysseus van vỉ muôn thấy điểm triệu thuận lợi để trả thù, Chúa tể chấp thuận lời cầu xin (58-121). Trời vừa sáng Telemachos tới quảng trường. Tý nữ lau dọn nhà cửa, mục phu mang tế sinh tới làm lễ dâng thần linh (122-163). Nô bộc chăn dê Melanthios muôn tống cổ ăn mày ra ngoài cổng; nô

bộc chăn bò Philoitos tỏ vẻ thương hại khách lạ số phận hẩm hiu kể chuyện Odysseus, lời lẽ cảm động; cầu hôn Ktesippos hung bạo cầm chân bò ném Odysseus (164-239). Điem báo rùng rợn khiến lo lắng, đám cầu hôn bỏ mưu đồ hạ sát Telemachos (240-256). Phát biểu trước mặt mọi người, Telemachos khẳng định là chủ nhân ngôi nhà, rất mong đừng ai xúc phạm khách lạ vô tội (257-274). Lễ tế sinh xong xuôi, ăn uống bắt đầu (275-319). Đám cầu hôn vừa cười vừa khóc, đưa thịt lên miệng, thịt rόm máu. Agelaos yêu cầu tất cả cầu hôn bình tĩnh, đồng thời đề nghị Telemachos hối giục thân mẫu quyết định lấy chồng (320-344). Theoklymenos, một trong số thực khách, lên tiếng tiên đoán bất hạnh sắp

đỗ lên đầu lên cổ đám cầu hôn, bị đuổi ra ngoài. Nghe tiếng ồn ào Penelope cảm thấy lòng dạ bồn chồn. Giờ trùng trị đã điểm (345-394).

Khúc 21 (434 câu). Mang cây cung của Odysseus ra đại sảnh, Penelope bật khóc. Sau đó mời tất cả cầu hôn tham dự cuộc đua, nàng dõng dạc nói sẽ kết hôn với người nào giương nổi cây cung, nhắm thẳng bắn qua lỗ hàng rìu (1-79). Nhìn vũ khí của chủ nhân mà ghẹn ngào, Eumaios sụt sùi xếp rìu thành hàng thẳng tắp (80-101). Ba lần Telemachos gắng sức nâng cung, kéo dây, đúng lúc dường như có thể thấy thân phụ ra dấu liền chún tay (102-139). Leodes cũng nâng cung, kéo dây, nhưng thất bại; Antinoos lấy mõ

bôi cho dây chùng dãn, thử mấy lần đều không ăn thua (140-187). Odysseus rời đại sảnh cùng Eu-maios và Philoitos, ra ngoài mới cho nô bộc chăn heo và nô bộc chăn dê biết mình là ai, cùng lúc ra lệnh phải làm gì (188-244). Đến lượt giường cung, nhưng không sao giường nổi, Eurymachos bức túc ra mặt. Thấy vậy, muốn lấp liếm sự thật, Antinoos đề nghị rời cuộc tranh tài đến ngày mai (245-272). Odysseus xin phép thử sức xem sao; Antinoos phản đối quyết liệt. Telemachos tuyên bố khách lạ có quyền làm như mọi người, đồng thời bảo mẹ về phòng (273-358). Eumaios đưa cung cho Odysseus bắt kể đám cầu hôn la ó. Đúng lúc đó Telemachos ra lệnh Eurykleia đóng hết cửa trong nhà, Philoitos đóng

hết cửa ngoài sân (359-393). Odysseus giương cung bắn một phát, phát đầu tiên, mũi tên bay thăng xuyên qua cán hàng rìu. Vũ khí sẵn sàng, Telemachos nhào tới đứng bên cạnh thân phụ (394-434).

Khúc 22 (501 câu). Odysseus nhắm bắn Antinoos trước tiên; đám cầu hôn túc thì kéo bè đe dọa: Odysseus khẳng định mình là ai (1-41). Eurymachos xin tha mạng sống, cùng lúc muốn xoa dịu tình hình nói sẽ đèn bù bội hậu, nhưng bị khước từ (42-67). Odysseus bắn chết Eurymachos; Telemachos đánh gục Amphinomos, rồi đi lấy vũ khí cho thân phụ, cho Eumaios, cho Philoitos và bản thân (68-125). Do vô ý, thiếu cẩn trọng, Telemachos không khóa cửa nhà kho.

Vốn phản bội Melanthios lén vào mang vũ khí cho đám cầu hôn; nhưng vừa quay lại y bị hai nô bộc xổ tới ôm chặt trói kỹ (126-199). Athena hiện hình giả dạng Mentor. Biến thành chim én nữ thần tuôn lời khuyến khích (200-235). Bất thình linh nữ thần vung thần khiên. Đám cầu hôn khiếp đảm, tàn sát tiếp tục (236-309). Leodes lạy van xin tha làm phúc, song vô ích, Odysseus tiếp tục hành hình. Chỉ có thi sĩ ca công Phemios và lệnh sứ Medon thoát chết (310-380). Mười hai nữ tỳ phản trắc bắt phải lau sạch máu lênh láng trên sàn đại sảnh, khênh xác chết ra ngoài sân, sau đó bị Telemachos treo cổ ngoài vườn (381-473). Sau nhục hình rùng rợn đưa Melanthios về chín suối, sàn đại sảnh phun lưu huỳnh,

Odysseus sai gia nhân đi tìm Penelope và nữ tỳ chung thủy (474-501).

Khúc 23 (372 câu). Vú già Eurykleia lên đánh thức nói cho Penelope hay phu quân đã thực sự trở về, đám cầu hôn đã bị giết sạch, song nàng không tin (1-84). Rời tư phòng xuống đại sảnh, nơi phu quân đang ngồi, nàng ngập ngừng như không muốn bước, có lúc tưởng chừng nhận ra, có lúc vẫn còn nghi ngờ. Telemachos trách sao lại lạnh lùng đến thế. Hiểu sự tình, tỏ ra tinh tế, bảo con không nên hối thúc, rồi ra sự thật sẽ hiện hình, Odysseus đi tắm, thay quần áo. Đàn cy-tha ngân vang dìu dặt. Bố con bàn kế đối phó vì gia đình đám cầu hôn thế nào cũng kéo tới trả thù (85-152). Vẫn muốn

thứ lòng, Penelope hỏi chuyện chiếc giường tân hôn. Odysseus miêu tả chính xác, không những thế lại còn nêu rõ điểm bí mật. Hết nghi ngờ Penelope ôm chầm người từng chờ đợi bấy lâu (153-240). Odysseus kể cho Penelope hay lời thầy đoán Teiresias tiên tri ngày trước (241-287). Giọng đầm ấm, lời chân thật hai người kể cho nhau nghe nỗi đau khổ, cảnh buồn rầu hai người cùng chịu đựng bấy lâu (288-343). Sáng ra Odysseus rời nhà đi gặp thân phụ Laertes ở miền quê (344-372).

Khúc 24 (548 câu). Lệnh sứ thần linh Hermes dẫn vong linh cầu hôn xuống âm phủ trình diện Diêm Vương. Tới nơi tất cả gặp Agamemnon và Achilleus đang

chuyện trò (1-97). Biết Odysseus đã thanh toán đám cầu hôn Agamemnon hăng giọng hỏi, hồn ma Amphimedon cất tiếng trả lời kể lại cuộc tàn sát trên trần gian, Penelope thủ tiết, chung thủy ngoài sức tưởng tượng, Klytaimestra hư thân mất nét quá độ (98-202). Odysseus về quê thăm lão nhân Laertes, song nói dối là con quân vương Apheidas. Thủ chán chê rồi mới nói thực kể vết seo trên chân, số cây trong vườn, Odysseus chứng tỏ với thân phụ mình đã trở về. Bố con nhận ra nhau (203-360). Trong lúc mọi người dùng bữa, từ ngoài đồng trở về, nhận ra chủ cũ, nô bộc làm vườn cao niên Dolios và mấy người con vui mừng khôn tả (361-412). Cùng lúc tin thảm sát lan rộng. Eupeithes bố Antinoos dẫn thân

nhân kéo tới tấn công nhà Odysseus (413-471). Athena hỏi ý kiến Chúa tể quyết định thế nào. Chúa tể nói lúc này muôn thấy hòa bình trở lại Ithaka (472-488). Giao chiến diễn ra, Eupeithes bị đâm chết. Hỗn loạn dâng cao. Athena can thiệp, giảng hòa hai bên (489-547).

Odyssêy là sản phẩm truyền thống thi ca phát triển qua nhiều thời kỳ trong lịch sử Hy-lạp buổi đầu, thời kỳ đó để lại dấu vết đậm nét trong trường ca. Huyền thoại thành Troa, chuyện tàn phá, chuyện chết chóc diễn ra với người Trojan thất trận và người Achaian (Hy-lạp) thắng trận, là huyền thoại kể phần cuối giai đoạn đầu lịch sử Hy-lạp thời cổ xưa, gọi là thời kỳ đồ đồng, do đồng sử dụng rộng rãi

(không phải sắt vẫn chưa sử dụng phổ thông) hoặc thời kỳ Mycenaean, gọi theo tên thành phố Mycenae, trung tâm quyền lực bấy giờ. Sau 2000 TCN văn minh Mycenaean phát triển kéo dài mấy thế kỷ, văn minh đó diễn ra xấp xỉ thời kỳ người nói tiếng Hy-lạp lần đầu đặt chân tới vùng đất cực nam bán đảo Balkan ngày nay ta hiểu là Hy-lạp. Theo thời gian số người đó tạo dựng ở đó nền văn minh trù phú, một số thành phố cường thịnh xây cất quanh cung điện nguy nga ảnh hưởng, chi phối. Số cung điện này có thời là thành lũy quân sự và trung tâm thương mại, đặc biệt buôn bán với các đảo nằm trong biển Aegean, mạn đông Hy-lạp đất liền. Lúc người Mycenaean tới Hy-lạp trên các đảo lớn, nhất là đảo

Krete, đã có nền văn minh phát triển phong phú và rực rỡ, người sau gọi là văn minh Minoan, người Mycenaean chịu ảnh hưởng nặng nề, song cuối cùng không chế.

Ngoài định chế và khá nhiều công nghệ tiếp thu từ người Minoan người Mycenaean còn đón nhận hệ thống chữ viết: bảng ký hiệu âm tiết, trong đó mỗi ký hiệu tiêu biểu một vần đặc biệt, khác với mẫu tự, trong đó mỗi ký hiệu tiêu biểu một âm đặc biệt. Viết tiếng Hy-lạp người Mycenaean phỏng tác bảng ký hiệu âm tiết người Minoan sử dụng viết ngôn ngữ của họ, ngôn ngữ mặc dù ngày nay còn lưu trữ, song chưa thể đọc ra hay xác định. Hệ thống chữ viết này học giả

Tây Âu ngày nay gọi là dạng B. Khai quật ở Krete, Mycenae, Pylos và nhiều nơi trên đất liền các nhà khảo cổ tìm thấy phiến đất sét ghi theo dạng đó. Theo các nhà khảo cổ phiến đất sét không ghi hiệp ước chính trị, thi ca huyền thoại, lễ nghi tôn giáo, mà ghi tỉ mỉ dịch vụ hành chính, hoạt động kinh tế trong cung điện: bản kê lúa gạo, gia súc, danh sách viên chức phục vụ trong cung điện, vai trò đặc biệt như ‘người nấu thuốc cao’, ‘người làm ghé’, ‘người đỗ nước tắm’.

Văn minh Mycenaean phát triển huy hoàng khoảng năm 1600 TCN rồi suy đồi, do thiên tai và biến động chính trị diễn ra chừng 400 năm sau đó tức khoảng 1200 TCN Người sau không rõ

cái gì thực sự xảy ra, song các nơi khảo cổ thăm dò cho thấy có sự đột phá tan hoang, sự vội vã bỏ đi vào thời điểm này, văn hóa sau đó vì thế xuống dốc. Một trong số nơi khai quật là thành Troa. Dựa theo chi tiết trắc đồ trường ca Iliad cung cấp, Heinrich Schliemann tìm thấy cuối thế kỷ XIX. Qua khám phá ông đã xác định giá trị lịch sử của Homer, đồng thời góp phần xây dựng ngành khảo cổ.

Liên hệ tới chừng mực nào đó với tình trạng hỗn loạn chấm dứt thời kỳ đồ đồng là sự quật khởi của nhóm người mới nói tiếng Hy-lạp có khả năng áp đảo, khuynh loát trên lục địa. Người Hy-lạp thời cổ xưa gọi lớp người này là Dorian và tin rằng họ từ miền bắc kéo xuống xâm lấn

Hy-lạp. Sử gia sau này không biết họ là di dân mới tới hay sắc dân đã cư ngụ ở Hy-lạp mới lên cầm quyền khi biến động diễn ra. Vì thế nhiều người bỏ đất liền sang mạn đông định cư trên các đảo trong vùng biển Aegean, dọc bờ biển Tiểu Á, trong vùng ngày nay là mạn tây Thổ-nhĩ-kỳ, nhưng lúc đó là phần đất thuộc Hy-lạp. Người Hy-lạp sống trên đất liền cũng như người Hy-lạp di dân sang Tiểu Á sống trong điều kiện nghèo nàn về mặt vật chất, yếu kém về mặt chính trị và quân sự thua xa thời kỳ Mycenaean. Thời kỳ của họ thường gọi là ‘thời kỳ đen tối,’ vì di vật họ để lại cho thấy văn minh ở mức độ tầm thường, vì họ không có gì để người sau tìm hiểu. Chuyển tiếp sang thời kỳ đen tối gây ra

nhiều hậu quả, cụ thể là chữ viết, có lẽ trong thời kỳ Mycenaean chỉ số nhỏ chuyên nghiệp sử dụng, chữ viết biến dạng, người Hy-lạp lại trở thành khôi dân với nền văn hóa không chữ viết. Thay vì thế họ dựa vào và tiếp tục dựa vào khả năng truyền khẩu như phương tiện chính yếu để ghi chép, bảo tồn, truyền đạt hồi ký lịch sử, tín ngưỡng tôn giáo, chia sẻ văn chương. Đặc biệt người Hy-lạp ở Tiểu Á, gọi là người Ionian, phát triển truyền thống trường ca, qua đó họ ghi lại lịch sử dân tộc, hồi tưởng quá khứ, kinh nghiệm thời kỳ không còn nữa. Loại thơ này xoay quanh nhân vật huyền thoại, sự tích huyền thoại. Nổi bật là sự tích bao quanh cuộc chiến thành Troa, có vẻ như phản ánh giây phút cuối cùng của

văn minh Mycenaean.

Thời kỳ đen tối chấm dứt vào giai đoạn tương ứng xấp xỉ với thế kỷ VIII TCN. Chuyển đổi văn hóa người sau mệnh danh cuối thời kỳ đen tối và khởi đầu thời kỳ cổ điển không liên can tới biến động như cuối thời kỳ đồ đồng, mà liên hệ tới hoạt động mới trong nhiều môi trường. Dân số gia tăng dẫn tới làn sóng di dân lặp áp, người Hy-lạp thiết lập thuộc địa ở những nơi như Hắc Hải, Sicile, mạn nam Ý, mạn nam Pháp.Thêm vào đó là tiếp xúc rộng rãi giữa các cộng đồng, về mặt chính trị khác biệt hàng thế kỷ. Kết quả dẫn tới việc phát triển định chế nhằm thống nhất các cộng đồng về mặt văn hóa, đồng thời cung cổ di sản

quốc gia, như lập đền thờ Apollo ở Delphi, tổ chức cuộc đua thể dục toàn quốc (776 TCN). Khoảng thời gian này người Hy-lạp bắt đầu xây đền thờ đồ sộ bằng đá, đắp tượng cỡ lớn, làm đồ sú loại mới họa hình rất kỳ khu, khúc chiết, chính xác. Nhiều đặc trưng văn hóa người Tây Âu sau này kết hợp với thời kỳ cổ điển - thời kỳ tương đối xấp xỉ thế kỷ V và IV trước công nguyên - bắt nguồn từ thế kỷ VIII.

Thêm vào việc di dân lập ấp là thời kỳ gia tăng thương mại, do đó tiếp xúc rộng rãi với văn hóa Địa-trung-hải. Hậu quả của việc buôn bán là tái lập liên hệ với văn hóa Cận Đông phát triển mãnh liệt thời kỳ Mycenaean. Qua tiếp xúc với

người Phoenician, dân Semite sống trên phần đất ngày nay là Lebanon, người Hy-lạp học hệ thống chữ viết mới, không phải bằng ký hiệu âm tiết như dạng B, mà là mẫu tự, mẫu tự áp dụng để viết chữ Hy-lạp, rồi cải biên trở thành mẫu tự Latinh, ngày nay nhiều ngôn ngữ sử dụng, kể cả chữ quốc ngữ của ta. Chữ mới mau chóng trở thành phổ biến, phát triển hơn dạng B, đem ra ứng dụng rộng rãi. Cụ thể là ghi chép thi ca. Học giả Tây Âu bấy lâu thường nghĩ Odyssê, Iliad của Homer, Thần Phả, Việc và Ngày của Hesiod, một số bài thơ lưu truyền, một nhóm thần ca bảo là của Homer ra đời dưới hình thức chữ viết ta biết xuất hiện từ thời đó.

Chuyển dịch Odyssêy cũng như Iliad trước đây tôi cố xóa bỏ lằn ranh ngăn cách nguyên tác với dịch phẩm. Trước sau tìm cách đưa rung động, cảm xúc, tư tưởng, phô diễn của Homer tới thăng độc giả, một cách đơn giản, song vẫn trung thực và chính xác; đặc biệt trình bày nét vẻ khách quan, hồn nhiên, hiện thực, nôm na trong chuyện nguyên thủy, kể lại biến sự với mọi vẻ ý nhị Homer kể lại, biểu lộ thái độ của thi sĩ đối với biến sự, và dẫn tới cảm nghĩ ông sáng tạo: sự việc xảy ra thế thật. Về ngôn từ tôi sử dụng ngôn ngữ bình dân, ngôn ngữ văn xuôi thay vì ngôn ngữ thơ mộng, ngôn ngữ thi ca, ngôn ngữ vương giả như ông, mặc dù hiểu thơ bao giờ cũng cần thi vị, hoa mỹ, văn trước sau phải sáng sửa, khúc chiết.

Dẫu vậy tôi thấy tác phẩm không phải cuốn sổ ghi sự kiện, mà từ đầu chí cuối như áng thơ bồng bềnh, lấp lánh với niềm vui nhẹ lẩn bên trong. Bởi thế trong quá trình lột tả thi phẩm, cần phải lột tả thực chất, ngõ hầu trút món nợ tình cảm đè nặng tâm hồn đôi với thân hữu vong niên cách biệt không gian quá xa, thời gian quá lâu như bông hoa quý hiếm bùng nở đầu mùa mấy chục năm qua đã cho tôi thấy cái đẹp tuyệt vời trong ông và cái đẹp ý nhị trên trần gian.

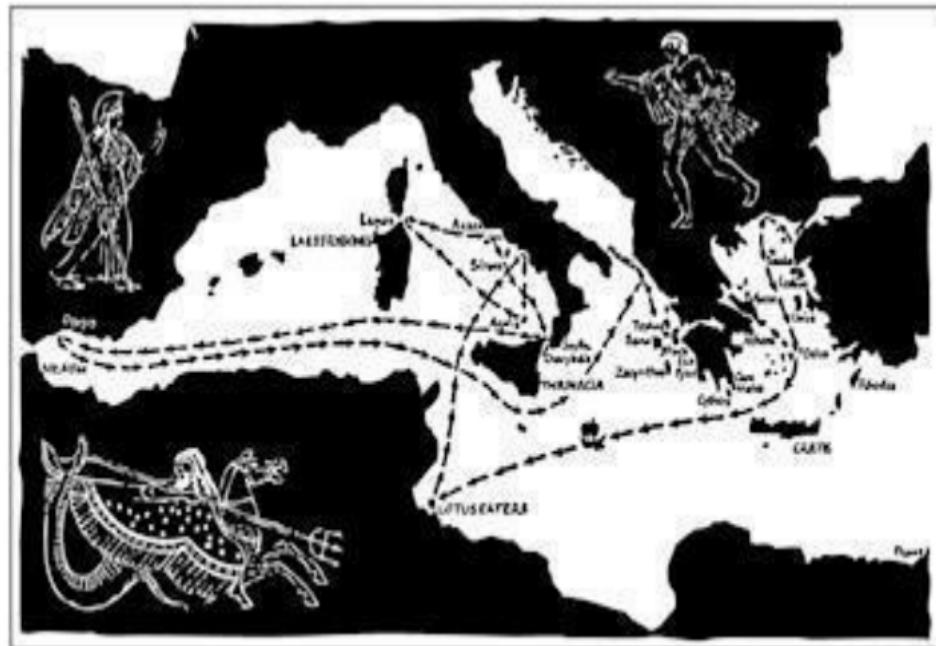
Nhin nguyên tắc, nghĩ đến dịch phẩm tôi thấy mình mang trong lòng trách nhiệm lưỡng diện; trách nhiệm đối với tác giả và trách nhiệm đối với độc giả. Tôi tự nhủ đối với người thứ nhất phải chân

thành kẽo ông buồn lòng; đối với người thứ hai tôi nghĩ cũng phải chân thành nếu không họ thất vọng. Trong quá trình chuyển dịch thi phẩm ai cũng biết là hay, là khó, là cao siêu, là phức tạp tôi cố viết lại trung thực như Homer sáng tác ngày xưa ngày xưa. Không thêm, không bớt, không xa vời, không lạc điệu. Nếu không nâng cao thì duy trì, chứ nhất định không hạ thấp giá trị tác phẩm. Chỗ nào khúc mắc, nghi ngờ tôi chú thích để độc giả tự mình nhận định. Nhằm tránh thiếu sót, sai lầm, mặt khác học hỏi kinh nghiệm, tôi bỏ thì giờ tìm hiểu nhiều người đã làm việc mình đang làm; tôi lần lượt xem hàng chục bản dịch tiếng Tây-ban-nha, tiếng Đức, tiếng Pháp, tiếng Anh. Đối chiếu hai bên tôi thấy người

nào cũng cố đạt mức thi phẩm phô diễn, song có người đạt nhiều, có người đạt vừa, có người đạt ít. Hơn thế, tôi cũng thấy, do vẫn điệu đòi hỏi, âm tiết quyết định, dịch phẩm bằng thơ nhiều lúc có vẻ cường điệu, thiếu chính xác, không gần nguyên tác, ngược lại dịch phẩm văn xuôi đôi khi kém về đậm đà, lôi cuốn. Và trong khi tìm hiểu tôi còn thấy có chỗ vụng về, thiếu sót, dư thừa, thậm chí sai lầm có người phạm phải. Phần mình theo nguyên tác xuất bản năm 2003 ở Cyprus, tôi cố gắng trung thực, đơn giản, óng ả, lánh xa vết xe đổ hằn sâu trên mặt đường chữ nghĩa. Dẫu thế, xin thưa, nếu chẳng may vấp phải, do nhận thức còn hạn hẹp, vì phô diễn còn non nớt, tôi cúi đầu nhận lỗi. Trân trọng.

Maple, Ontario, Canada mùa thu năm
2008

Đỗ Khánh Hoan

Odysseus lưu lạc khắp Địa-trung-hải
sau khi rời thành Troa về đảo Ithaka

Khúc 1

Hỡi Thi Thần, xin kể cho bản nhân hay
chuyện người ấy, người trăm phương
nghìn kế đã cướp phá thành Troa thiêng
liêng, sau đó lang thang góc biển chân
trời, gặp nhiều sắc dân, tới nhiều thành
phố, hiếu phong tục, tập quán của họ,

người trải qua vô vàn gian truân, lo lắng
ngầm ngầm vò xé tâm can khi lệnh đênh
trên biển cả, quyết tâm phán đấu sống
còn, cùng lúc lèo lái đưa đồng đội trở về
với gia đình, nhưng không thể, dù cố
gắng hết sức. Họ mất mạng vì việc làm
bất chính. Do điên rồ, mù quáng họ bắt
bò quý tử Mặt Trời làm thịt, vì thế Đấng
Trên Cao bí lối ngăn đường nhất định
không cho nhìn thấy ngày về. Và hỡi nữ
thần, ô ái nữ Chúa tể, cùng lúc cất lời kể
cho ngô bối hay chút ít chuyện phiêu lưu,
bắt đầu bất kỳ chỗ nào tùy ý.

Người sống sót sau cuộc chiến bây giờ
đã trở về, nguy hiểm ngoài chiến trường,
ngặt nghèo trên biển cả đã trôi qua. Chỉ
có Odysseus dù rất mong muốn không trở

về gấp lại hiền thê. Yêu mị Calypso, nữ thần nhan sắc, quyền lực kỳ lạ hăm hở muốn lấy làm chồng giữ ghịt trong động vòm cung. Thời gian xoay vần, năm tháng đổi thay, kéo tờ dệt chỉ, thần linh quyết định cho về Ithaka. Ngay cả lúc ấy Odysseus vẫn chưa hết gian nguy, và lúc ấy Odysseus cũng chẳng hề đoàn tụ với gia đình. Bởi thế thần linh đều thương hại, trừ Poseidon, thịnh nộ khôn nguôi, tìm đủ cách hăm hại không để Odysseus kiên cường trở về quê hương. Nhưng hiện giờ hải thần đang trên đường tới vùng xa xôi thăm người mặt sạm nắng, vùng tận cùng trái đất, cư dân chia đôi, nửa sống nơi mặt trời chìm lặn, nửa sống chỗ mặt trời nhô lên. Hải thần tới đó tiếp nhận lễ bách sinh, bò dê cúng đường hậu

hī, đến đó ngồi vào bàn tiệc, tận hưởng nguồn vui. Thần linh còn lại tụ tập trong cung điện Chúa tể trên núi Olympos. Khai mạc hội nghị, Cha thế nhân và thần linh lên tiếng trước tiên. Lòng riêng canh cánh Cha nhớ Aigisthos tuẫn tú, Orestes lừng danh, công tử Agamemnon đâm chết. Lúc này đầu óc vấn vương nghĩ tới đương sự, Cha nói với hàng bát tử: “Ô, thế nhân ngoan cố! Chúng cáo buộc thần linh, chúng nói ngô bối là cội nguồn sinh ra đau khổ chúng phải gánh chịu, trong khi thực ra do điên rồ khiến số phận thêm phần đen tối, chúng tự gây đau khổ cho bản thân. Mới đây thôi bắt kể số phận thế nào Aigisthos cướp vợ giết chồng khi Agamemnon trở về. Y hiểu thế nào y cũng chết, vì ngô bối đã cảnh cáo,

phái Hermes, sứ giả tinh tường, dẫn đường rạng rỡ, hạ sát khỗng lồ Argos tới nói cho hay đừng giết chồng và cũng đừng cướp vợ. Bởi khi lớn khôn, tưởng nhớ quê hương, Orestes thế nào cũng trả thù cho Agamemnon. Theo lệnh ngô bối sứ giả thận trọng nói vậy. Bất kể thân tình khuyên nhủ thế nào sứ giả cũng không thuyết phục được y. Vì thế bây giờ Aigisthos phải đền trả tội ác tự mình gây ra.”

Nữ thần mắt xanh lam lục Athena tiếp lời: “Thưa phụ vương, quý tử Kronos, quân vương quyền uy tối thượng, Aigisthos chết là xứng đáng với việc y làm. Kẻ nào xử sự như y sẽ chịu số phận tương tự! Nhưng phần riêng lòng thần nhi

quặn đau thương hại Odysseus, khôn ngoan như vậy mà bất hạnh đến thế, chia tay cách biệt quá lâu với thân nhân, lại đang ôm sầu trên cô đảo hai bờ. Đảo rậm rạp, cây cối um tùm trên rốn biển mênh mông, nữ thần sông ở đó, ái nữ Atlas, đầu óc độc ác, hiểu biết biển cả sâu thẳm, một mình nâng cột trụ khổng lồ tách trái đất với bầu trời. Ái nữ giữ ghịt không cho về nhà nên thế nhân bất hạnh ứa lệ, buồn da diết. Ngày lại ngày dùng lời ngon ngọt, mê hoặc, nàng tìm đủ cách tẩy xóa hình ảnh Ithaka khỏi ký ức thế nhân. Nhưng thà hy sinh tất cả, miễn sao có ngày nhìn thấy khói lam nhẹ vươn trên quê hương, Odysseus chỉ muốn nhắm mắt vĩnh biệt cõi trần! Thế mà phụ vương chẳng mấy may động lòng! Xin cho thần

nhi hay phải chăng tết sinh thể nhân dâng hiến gần thuyền quân Argive trên cánh đồng thành Troa bao la không hợp nhã, chăng vừa lòng? Tại sao đến nay vẫn ôm thù nuôi hận với Odysseus, hổ phụ vương?"

"Sao lại thốt lời như thế, hoàng nhi!" Chúa tể thu thập mây trời đáp. "Làm sao ta có thể quên Odysseus khả ái? Không những là thế nhân tinh khôn còn tại thế, Odysseus còn là thế nhân hào hiệp hơn mọi thế nhân khi làm lễ tế sinh cúng đường hàng bất tử sống trên thiên cung bao la. Không! Chỉ có Poseidon bao quanh trái đất là hần học muốn trả thù vì Polyphemos khủng khiếp, cường tráng trong hàng quái nhân Cyclop bị đương sự

đâm mù mắt. Mẹ đẻ là nữ thần sóng nước Thoosa, ái nữ Phorkys, ông già dẻo dai trị vì biển cả cằn cỗi, vô sinh; Poseidon tặng quý tử khi ngon giấc với nàng trong động dưới biển thăm thẳm. Đó là nguyên có vì sao từ lúc Polyphemos bị mù, không thèm giết chết, Poseidon rung chuyển trái đất bắt Odysseus lưu lạc biển biệt xa quê cha đất tổ. Nhưng thôi bây giờ tất cả hiện diện ở đây ngô bối hãy cùng nhau tìm cách đưa đương sự trở về. Poseidon sẽ phải kiềm chế, đè nén hận thù. Bởi một mình hải thần không thể cưỡng lại thần linh bất tử đoàn kết một lòng.”

Athena mắt xanh lam lục nói tiếp: “Thưa phụ vương, quý tử Kronos, ô quân vương

quyền uy tối thượng, nếu quả thực bây giờ thần linh hạnh phúc bằng lòng để Odysseus thận trọng trở về Ithaka, ngô bối nên phái Hermes rạng rõ tới đảo Ogygia để sứ giả đưa đường cấp tốc nói cho nữ thần sóng nước Calypso mái tóc yêu kiều hay ngô bối đã quyết định dứt khoát Odysseus nhẫn nại sẽ lên đường trở về quê hương! Phần riêng thần nhi sẽ thân chinh tới Ithaka khuyến khích, động viên tinh thần quý tử Odysseus, thúc đẩy công tử triệu tập người Achaian tóc dài tới quảng trường nói rõ ý định, tống cổ đám cầu hôn ăn dầm ở đê nhà mình, hằng ngày hết giết cừu núng nục lại hạ bò sừng cong, dáng đi ì ạch. Sau đó thần nhi sẽ phái công tử đi Sparta, rồi Pylos cát bạt ngàn nghe ngóng tin tức thân phụ. Nếu

tìm ra tông tích, công tử sẽ nổi tiếng, mọi người ngợi khen.”

Dứt lời Athena xỏ chân vào đôi dép vàng óng, xinh đẹp, bất tử, lướt đi nhanh như gió thổi trên mặt nước hoặc cánh đồng bao la, nắm trường thương mũi bọc đồng nhọn hoắt, to nặng, chắc nịch, lúc bức mình nổi nóng, ái nữ thần linh phi thường, đánh tan biết bao chiến binh dũng mãnh. Từ đỉnh núi Olympos như tia chớp lao xuống đất Ithaka nữ thần băng qua sân ngoài đến cổng chính. Đứng trước ngưỡng cửa cung điện Odysseus, tay cầm thương đồng, nữ thần giả dạng thân hữu gia đình, Mentes, hoàng thân hải đảo Taphos, thủ lĩnh người Taphian. Nữ thần nom thấy đám cầu hôn hung hăng

ngồi trước cửa trên miếng da bò chúng
giết làm thịt, tiêu khiễn thời giờ chơi thẩy
khớp xương; lệnh sứ và tôi bộc hối hả
tới lui phục dịch, đúra đỗ rượu vang, pha
nước hòa trong liễn lớn, đúra cầm nắm
bọt biển lỗ chỗ lau bàn, rồi mang thịt cắt
thành miếng to tướng đặt trước mặt tùng
cầu hôn.

Người đầu tiên nom thấy nữ thần là Telemachos, thanh niên khôi ngô khác
thường, đang ngồi dáng vẻ râu rի, bức
bội giữa đám cầu hôn, tướng tượng thân
phụ quả cảm từ mây xanh trở về, tống cổ
đám cầu hôn khỏi nhà, lấy lại danh dự
hoàng gia, làm chủ vương quốc, trị vì
muôn dân. Trong lúc tướng tượng bay
cao chót thấy nữ thần, Telemachos tức

tốc chạy xổ ra cỗng, lòng những ngại ngùng để khách lạ chờ lâu. Tiến thăng tới khách lạ, Telemachos nắm tay phải, đỡ thương đồng, ngỏ lời chào đón thân tình. Telemachos nói lớn, lời như có cánh bay xa: “Kính chào quý khách! Bước vào tệ xá xin quý khách tự nhiên như ở nhà; trước hết mời dùng bữa; sau đó cho ngô bối hay cần gì nên tới đây.”

Nói rồi Telemachos đi trước dẫn đường, Pallas Athena theo sau. Vừa vào đại sảnh cao rộng Telemachos cầm ngay thương cầm trên giá gỗ bóng lộn bên cạnh vô số thương Odysseus dùng cầm thường dùng. Sau đó dẫn nữ thần tới chiếc ghế chạm trổ ngoạn mục, Telemachos lấy vải mỏng mịn phủ lên

mời an tọa, cùng lúc kéo ghế đầu để nǔ
thần đặt chân. Phần mình Telemachos
kéo ghế bành trang trí hoa mĩ, cách khá
xa đám cầu hôn, sợ khách lạ khó chịu, ăn
không ngon miệng, vì tiếng ồn ào bỗng
dưng thấy mình giữa đám đông lõ mäng.
Ngoài ra Telemachos muốn hỏi khách lạ
về thân phụ biệt tăm biệt tích bấy lâu.
Đúng lúc đó nữ tỳ hầu phòng đi vào hai
tay bung bình bằng vàng xinh xắn đầy
nước, đổ xuống chậu bằng bạc để hai
người rửa tay. Quản gia đĩnh đạc kéo
chiếc bàn bóng lộn tới bên cạnh, bày
bánh mì, vô số thức ăn sửa soạn từ
trước. Đầu bếp nhanh nhẹn nâng khay
khỏi giá đầy thịt nhiều thứ đem ra mời
từng người. Tiếp theo đặt cúp bằng vàng
bên cạnh, lệnh sứ nhanh nhau rót vang

đầy ắp, hết một vòng lại sáp tới rót thêm.

Dáng vẻ kêu kiệu lần lượt đi vào, đám cầu hôn ngồi thành hàng trên ghế thường, ghế bành. Lệnh sứ dội nước để đám này rửa tay, nữ tỳ bỏ bánh mì vào rổ đem để bên cạnh trong khi gia nhân pha vang với nước xấp xỉ miệng bình. Đám này đưa tay với thức ăn ngon lành bày trước mặt. Sau khi dầm cơn đói, chặn cơn khát thỏa thuê, đám này quay ra nghĩ tới nhu cầu khác, âm nhạc, khiêu vũ để bữa tiệc thêm phần vui nhộn, thích thú. Lệnh sứ mang đàn cy-tha xinh xắn đặt vào tay Phemios, thi sĩ ca công cất giọng biểu diễn múa vui trước mặt đám này mà lòng chẳng thích. Thi sĩ ca công vừa trỗi mấy nốt mở đầu ca khúc thú vị, Telemachos ngả đầu

sát tai để người khác không nghe tiếng nói nhỏ với trinh thần mắt xanh lam lục: “Thưa, chẳng hay quý khách có buồn lòng nếu bản nhân bộc bạch đôi điều? Quý khách chứng kiến tận mắt đám người ngồi kia không nghĩ gì mà chỉ bận tâm với âm nhạc, ca hát. Ôi chao! Muốn vậy dễ như trở bàn tay! Bởi chúng sống phè phỡn trên đầu trên cổ người khác, người phơi xương dưới mưa tầm tã trên đất lạ xa xôi hay lăn lộn trong sóng biển ngút trời. Ôi chao! Ờ phải rồi, chỉ thoảng thấy người đó ở Ithaka, tất cả sẽ cầu mong có cặp chân thoăn thoắt hơn là thấy vàng bạc nặng trĩu hay áo quần lượt là, diêm dúa! Nhưng xem ra người đó không còn nữa mà đã chấm dứt cuộc đời một cách đáng thương. Không ai trên trần gian đem

lại chút an ủi kể cho ngô bối hay người
đó sẽ trở về. Ngày ấy đã vĩnh viễn ra đi!
Dẫu thế xin thành thật cho bản nhân hay
quý khách là ai? Từ đâu tới? Thành phố
nào? Song thân ra sao? Vì chắc chắn
không thể cuốc bộ, thuyền nào đưa quý
khách tới đây? Làm thế nào tay chèo đưa
quý khách lên bờ ở Ithaka? Họ là người
đất nào? Nói thật, bản nhân muốn biết
đây đủ, phải chăng quý khách tới Ithaka
lần đầu, hay trước kia thân phụ bản nhân
đã tiếp đón? Ông thường đón tiếp khách
bạn ở nhà y như ông hay đi chơi thăm
viếng thân hữu!”

“Bỉ nhân sẽ kể, kể thành thật mọi điều
công tử hỏi,” nữ thần Athena mắt xanh
lam lục đáp. “Bỉ nhân là Mentes, công tử

hoàng thân Anchialos tính tình thận trọng. Bỉ nhân là thủ lĩnh người Taphian, tay chèo lành nghề. Tới Ithaka bỉ nhân dùng thuyền của mình cùng tay chèo vượt biển màu đen đậm. Trực chỉ bến Temese gấp người nói tiếng xa lạ, chở sắt óng ánh, ngô bối muôn đỗi lấy đồng. Thuyền bỉ nhân không đậu gần thành phố, mà neo mãi đằng kia ngoài cánh đồng trong vũng Rheithron dưới rừng Neion cây cối um tùm. Do di truyền từ thời xa xưa thân phụ công tử và thân phụ bỉ nhân coi nhau như khách-bạn. Nếu công tử tới gấp hỏi chuyện, lão nhân tăm tiếng Laertes sẽ kể đầu đuôi. Bởi bỉ nhân biết lão nhân không ra thành phố nữa, mà sống cuộc đời cực nhọc trong nông trại hẻo lánh miền quê, lòng buồn rười rượi, nũ tỳ già

nua giúp việc, săn sóc miếng ăn, chăm lo thức uống khi lão nhân lên vườn nho trên đồi nai lưng làm bụng, gối mỏi chân chồn mới trở về. Bỉ nhân tới đây vì nghe người ta nói người ấy đã trở về, bỉ nhân muốn nói thân phụ công tử, nhưng có thần linh ngăn đường cản lối. Bởi Odysseus vương giả không chết, mà vẫn sống đâu đó trên trần gian. Ông ở cuối biển xa xôi trên cô đảo hai bờ, đátm người bất trị, man rợ dùng bạo lực giữ ghẹt không cho đi. Không phải thầy đoán, không phải tiên tri thông thái, song khẳng định với công tử điềm triệu thần linh bất tử nhẹ gieo vào lòng, bỉ nhân tin chắc điều đó sẽ xảy ra. Thân phụ công tử sẽ không biệt xứ tha phương xa cách vùng đất ông mến yêu hết lòng lâu nřa, dù bị giam giữ

bằng xích sắt. Ông sẽ nghĩ cách trở về, vì là người trăm mưu ngàn chước. Nay giờ xin nói cho hay và trả lời chính xác. Có thực công tử là con Odysseus không? Sao chóng lớn thế! Mái đầu ngoạn mục, cặp mắt xinh đẹp! Giống như hai giọt nước! Bởi ngô bối thường lui tới nhà nhau, trước khi thân phụ và thủ lĩnh tài ba đất Argos lái thuyền rỗng không trực chỉ thành Troa. Nhưng từ đó đến nay bỉ nhân không gặp thân phụ và thân phụ cũng không gặp bỉ nhân.”

“Quý khách,” Telemachos ngược nhìn nhã nhặn đáp, “bản nhân cũng sẽ thành thực đáp lời. Thân mẫu thường nói bản nhân là quý tử Odysseus; nhưng phần riêng bản nhân không hiểu thế nào. Chẳng

ai biết thân phụ mình thực sự ra sao. Ôi, ước chi bản nhân là con người may mắn, tuổi già đè nặng trên vai, ngược nhìn của cải! Nhưng vì quý khách hỏi xin thưa, người mà người ta bảo bản nhân là con là người xấu số, bất hạnh nhất đời!"

"Dẫu thế," nữ thần mắt xanh lam lục tiếp lời, "song với thân mẫu là Penelope hạ sinh quý tử như công tử, bỉ nhán không nghĩ thần linh sẽ biến tương lai công tử thành u tối. Còn điều nữa bỉ nhán muốn biết, xin cho hay rõ ràng. Tiệc tùng kia là thế nào? Tại sao đông thế? Công tử có cần số người ấy không? Bữa ăn thân mật công tử thất đai hay tiệc tùng cưới hỏi? Hiển nhiên số người đó không góp phần. Và hiển nhiên bỉ nhán thấy người ăn uống

bùa phúra trong nhà công tử có vẻ ngạo mạn, xác xược. Nhìn cung cách túc tǎn, phóng đãng người đàng hoàng sẽ tóm lợm buồn nôn!”

“Thưa,” Telemachos ý nhị tiếp tục, “hỏi như vậy là quý khách muốn biết sự thật. Có thời khi Odysseus còn ở bên ngô bối, ngôi nhà nổi tiếng giàu có, quy mô. Nhưng kể từ đó, muốn ngô bối đau khổ, thần linh thay đổi ý định: biến Odysseus biệt tích biệt tăm! A! Nếu gục cùng đồng đội trước thành Troa trên đất Troad hay chết trong cánh tay thân hữu khi già từ cuộc chiến, ông sẽ không khiến bản nhân đau lòng. Vì trong trường hợp đó người Achaian sẽ hiệp lực dựng mộ dài, ông sẽ để lại danh thơm cho quý tử. Nhưng

cuồng phong bão táp dập vùi, nhấn chìm
danh thơm cuốn phăng mang đi. Ông tới
nơi nào không ai thấy, không ai hay, và
chẳng để lại gì trong lòng bản nhân, trừ
nước mắt và đau khổ. Không phải chỉ vì
ông bản nhân thở dài, buồn bã, mà còn vì
thần linh đã chòng chất trong tâm trí bản
nhân biết bao bức bối, biết bao lo âu.
Thủ lĩnh quyền thế cai trị đảo
Doulichion, Samos và Zakynthos cây cối
um tùm, cả con nhà thế lực Ithaka núi
non trùng điệp, ánh nắng chan hòa kéo
tới ve vãn, cầu hôn thân mẫu, cùng lúc
phá hại tài sản bản nhân. Phần mình, mặc
dù ghê tởm ý nghĩ tái giá, bà không thể
quyết định dứt khoát, từ chối tất cả hay
chấp nhận một trong đám cầu hôn. Trong
khi đó chúng kéo tới nhà ăn uống dầm

dè. Chẳng bao lâu chúng sẽ giết hại cả bản nhân!”

Xúc động tột vェ túc giận và thương hại Pallas Athena lớn tiếng: “Ôi đau khổ, vắng bóng thân phụ! Công tử cần ông ra tay dǎn mặt đám người phóng đãng biết nhường nào! Ước chi giờ phút này ông xuất hiện ở cổng ngoài trang bị mũ, khiên, hai thương, đúng như lần đầu bi nhân thấy vui vẻ uống rượu trong nhà ngô bối. Lần đó từ Ephyre sau khi tới thăm Ilos công tử Mermeros ông chèo thuyền đến tìm độc dược giết người để bôi vào mũi tên bằng đồng. Nhưng e sợ thần linh bất tử, Ilos từ chối. Trái lại do thân thiết, quý mến hết lòng, thân phụ bi nhân cho ông túc thì. Ô, nếu như lúc ấy Odysseus

trực diện lũ cầu hôn, đời chúng sẽ ngắn ngủi, hôn nhân sẽ thê lương. Nhưng thôi chuyện đó để thần linh quyết định. Thần linh phải dứt khoát để ông trở về hay không trở về ngõ hầu giải quyết mọi chuyện trong cung điện. Trong khi chờ đợi bỉ nhẫn yêu cầu công tử tìm cách xua đuổi đám cầu hôn ra khỏi nhà. Xin lắng nghe và cân nhắc điều bỉ nhẫn đề nghị. Sáng mai triệu tập chức sắc Achaian tới hội nghị, thông báo quyết định cho tất cả cùng hay, cầu xin thần linh chứng giám những gì công tử phát biểu. Yêu cầu đám cầu hôn ra về, người nào nhà nấy. Còn thân mẫu, nếu định lấy chồng, mời bà về nhà thân phụ. Lão công là nhân vật tai mắt, gia đình sẽ lo đám cưới, của hồi môn tất nhiên dồi dào, vì đó là quyền lợi

dành cho ái nữ thương yêu. Riêng công tử bỉ nhán có lời khuyên. Lời khuyên chí lý, bỉ nhán hy vọng công tử nghe theo. Kiếm chiếc thuyền thật tốt, hai mươi tay chèo điều khiển, ra đi dò la tin tức thân phụ vắng bóng lâu ngày. Rất có thể có thể nhân sỹ nói cho hay, hoặc rất có thể công tử thu nhặt tin tức Chúa tể truyền ban thường khi là sự thật. Trước tiên tới Pylos, dọ hỏi lão công Nestor khả kính; sau đó đến Sparta diện kiến Menelaos tóc vàng vì quân vương là người cuối cùng trong đoàn quân Achaian áo lát đồng trở về quê hương. Nếu ở đó hay tin thân phụ còn sống và đang trên đường hồi hương, dù hiện tại nhà mình đang bị phá hại, công tử nên nán lại thêm năm nữa. Ngược lại, nếu hay tin ông không

còn mà đã vĩnh viễn ra đi, công tử quay về xứ sở túc thì, lập mộ phần, làm lễ mai táng đúng nghi thức, và để thân mẫu kết hôn với phu quân. Việc giải quyết xong xuôi, công tử phải nghĩ cách thanh toán bọn vô lại khỏi nhà bằng mưu mẹo khéo léo hay hành động thăng tay. Không còn trẻ nữa nên công tử phải xua đuổi khỏi tâm trí ý nghĩ mình còn non dại. Công tử chưa nghe tin hay sao trong hàng thế nhân Orestes đã đưa tên tuổi vang lừng thiên hạ khi hạ sát Aigisthos nham hiểm đã đâm chết thân phụ lừng danh! Công tử, bỉ nhẫn coi như thân hữu quý mến, đã khôn lớn và trở thành thanh niên lực lưỡng, khôi ngô, phải dũng cảm, thế hệ mai sau sẽ hết lời ca ngợi. Rất tiếc tay chèo mỏi mắt trông chờ, có lẽ phát cáu nổi khùng,

vì thế bỉ nhân phải xuống thuyền bây giờ. Bỉ nhân để công tử tự giải quyết vấn đề. Hãy suy nghĩ cho chín, cân nhắc cho kỹ điều bỉ nhân vừa nói.”

“Thưa,” Telemachos thốt lời dâng vẻ ung dung, điềm tĩnh, “do yêu thương phát xuất từ đáy lòng, quý khách nói với bản nhân như người cha nói với đứa con; bản nhân sẽ ghi lòng tạc dạ lời vàng ngọc. Dẫu muốn lên đường cấp kỵ, xin nán lại chút nữa! Mời quý khách tắm rửa, lót dạ cho ấm lòng, nghỉ ngơi cho tỉnh táo. Sau đó xuống thuyền quý khách sẽ thấy đầu óc thanh thoái, mang theo kỷ vật quý báu, kỷ vật đẹp mắt mến tặng khách lạ trở thành thân hữu bản nhân trao tay giữ làm kỷ niệm.”

“Đa tạ,” nữ thần mắt xanh lam lục đáp, “song xin đừng giữ lại, bỉ nhâm phải đi ngay. Phẩm vật công tử có lòng trao tặng bỉ nhâm sẽ nhận lần tới. Và thưa, kỷ vật quý báu công tử triều tặng bỉ nhâm sẽ giữ làm kỷ niệm và sẽ đáp đèn xứng đáng mai sau.”

Dứt lời quay gót như chim nữ thần biến dạng vào không gian. Nữ thần đã nhẹ gieo vào lòng tinh thần bất khuất, chí khí can trường, cùng lúc đây đưa hình ảnh thân phụ vào đầu óc khiến Telemachos trở nên cương quyết. Cảm thấy tâm trí thay đổi Telemachos rùng mình khiếp sợ, thầm nghĩ thần linh đã đến với mình. Hiện ngang hơn bao giờ, Telemachos liền bước đến gần đám cầu hôn.

Telemachos thấy đám này ngồi im lặng
lắng nghe thi sĩ ca công nỗi tiếng lừng
danh biểu diễn ca khúc kể chuyện quân
Achaian rời thành Troa trở về cay đắng,
gian truân Pallas Athena bắt phải gánh
chịu. Từ tư phòng trên lâu, nghe lời ca
truyền cảm, Penelope ái nữ diễm kiều
lão công Ikarios theo thang dốc thẳng đi
xuống, không phải một mình mà có hai tỳ
nữ bước theo. Lúc gần đến đám cầu hôn,
vén voan che mặt óng ả sang bên má,
nương nương bước tới đứng gần thân cột
nâng đỡ mái nhà hùng vĩ, nữ tỳ chung
thủy trực sẵn hai bên. Liền đó nức nở bật
khóc, lệ nồng lâ chã tuôn rơi, nương
nương cất tiếng nói với thi sĩ ca công
đang cao hứng phô diễn: “Phemios, ca
công thừa biết, muốn làm ngô bối ngắt

ngây, thi sĩ sẽ ca ngợi hết lời chiến công
thế nhân và thần linh thực hiện. Ca công
nên hát bài khác, ngừng bài này. Chọn
một trong số bài đó để khán giả ngồi đây
lắng lắng thưởng thức rượu nồng. Đừng
hát bài vừa hát, buồn quá, nghe bao
nhiêu lại đau lòng bấy nhiêu. Bởi trong
bất hạnh đau thương không ai đau khổ
bằng tiện phụ, biết bao ngày nhỏ lệ
thương xót phu quân yêu quý, truỵt phu
tên tuổi vang lừng, tiếng tăm lan truyền
mọi nẻo từ Hellas đến Argos.”

“Mẹ,” Telemachos dáng vẻ thận trọng
vừa nhìn vừa ngắt lời, “sao lại ngăn chặn
không để thi sĩ ca công điêu luyện phô
diễn tài nghệ trước mọi người khi cảm
hứng dâng cao? Thi sĩ không có gì đáng

trách. Đáng trách là Chúa tể khi thấy cần bắt thế nhân cực nhọc trên trần gian, chẳng chừa ai cả. Ngô bối không có quyền trách cứ Phemios nếu thi sĩ ca công hát bài kể ngày trở về bi thảm của người Danaan, vì bài ca mới ai cũng thích, khán giả tán thưởng hơn bao giờ. Mẹ nên can đảm, bình tĩnh lắng nghe. Odysseus không phải người duy nhất rời thành Troa chẳng bao giờ trở về, thành đó còn chôn vùi biết bao người nữa. Vậy bây giờ mẹ về phòng lo chuyện của mình, dệt vải, cuốn tơ, sai bảo tỳ nữ chạy việc trong nhà. Quyết định là việc đàn ông sẽ lo, nhất là con, vì là chủ nhà này.”

Penelope về phòng, sững sốt đến ngạc nhiên, tâm trí bàng hoàng vì lời nói ý

nghĩa của quý tử. Nương nương lên cầu thang, tỳ nũ theo sau. Vừa bước vào nương nương bật khóc tưởng nhớ Odysseus, phu quân yêu quý, nức nở khôn nguôi, thốn thúc khó ngừng tới lúc Athena mắt xanh lam lục nhẹ khép vành mi đưa vào giấc điệp êm đềm. Trong khi đó dưới đại sảnh âm u đám cầu hôn nhao nhao lớn tiếng, tên nào cũng cầu nguyện mình may mắn được nằm ngủ với nương nương. Thấy vậy, dáng vẻ đĩnh đạc, Telemachos lớn tiếng yêu cầu tất cả giữ trật tự. Công tử hét to: “Quý ông, muốn cầu hôn với thân mẫu bản nhân mà làm vậy là thô lỗ quá độ. Bây giờ tận hưởng nguồn vui hãy cùng nhau ăn uống, nhưng im lặng, từ tốn, vì lắng nghe thi sĩ ca công, giọng hát tựa giọng thiên thần, thú

vị vô cùng! Sáng mai đê nghị tất cả ra quảng trường, tập họp đông đủ đê nghe thông báo bản nhân yêu cầu tất cả rời cung điện về nhà. Quý ông muốn ăn uống ở đâu tùy ý. Hơn thế, nếu ăn uống thì ăn uống đồ của mình ở nhà mình, thay nhau lần lượt. Nhưng nếu nghĩ muốn hãm hại người khác, không bù đắp đèn trả, tiếp tục ăn cho hết, ăn thả cửa, quý ông phá hoại gia sản bản nhân. Bản nhân sẽ kêu thấu thần linh bất tử, cầu xin Chúa tể cho phép trùng phạt, bản nhân sẽ tiêu diệt quý ông trong nhà này, khỏi đèn trả bù đắp.”

Nghe Telemachos táo tợn lên giọng nói thế, ngạc nhiên hết sức, tất cả cắn răng bậm miệng. Một lúc khá lâu Antinoos,

con Eupeithes, lên tiếng: “A! Telemachos, chắc hẳn thần linh đã truyền dạy nên mới táo bạo thốt lời ghê gớm! Là quý tử thân phụ thừa hưởng hải đảo biển bọc hai bờ, song ta cầu mong công tử Kronos sẽ không bao giờ để công tử lên ngôi quân vương trị vì hải đảo Ithaka!”

“Antinoos,” Telemachos dáng vẻ nghiêm nghị đáp, “để quý ông khỏi ngạc nhiên, bản nhân khẳng định bản nhân sẵn sàng đón nhận quyền bính nếu Chúa tể trao phó. Quý ông nghĩ năm quyền cai trị là bất hạnh phải không? Ngược lại, bản nhân nghĩ làm quân vương chẳng hề bất hạnh - trông nom nhà cửa, phát triển tài sản, gia tăng quyền hành. Biển dội sóng vỗ hai bờ Ithaka hiển nhiên không thiếu

quân vương, trẻ có già có. Nhưng vì Odysseus lùng danh không còn, vậy để một trong số lên ngôi kế nghiệp. Dù sao bản nhân cũng nhất định làm chủ nhà mình, kể cả nô bộc thân phụ chiếm đoạt trong cuộc chiến để lại cho quý tử.”

Nghe nói vậy Eurymachos công tử Polybos bèn chen lời: “Telemachos, dĩ nhiên thần linh quyết định người nào trong đám người Achaian sẽ là quân vương trị vì Ithaka hai bên là biển. Dẫu thế ta hy vọng công tử vẫn nắm giữ của cải và cai quản nhà mình. Và ta cầu mong chừng nào Ithaka còn có người sinh sống, không ai tới sấn sổ cướp đoạt tài sản của công tử. Nhưng Telemachos quý mến, vui lòng nói cho ngô bối hay

khách lạ. Từ đâu tới? Đất nào? Gốc gác ra sao? Quê hương ở đâu? Có mang tin tức thân phụ công tử trở về hay tới đây lo chuyện làm ăn? Trông có vẻ khác thường. Bất thình lình vội đi, biến mất, không để lại dấu vết, không ai hay. Cú nhìn đủ biết không phải người tầm thường.”

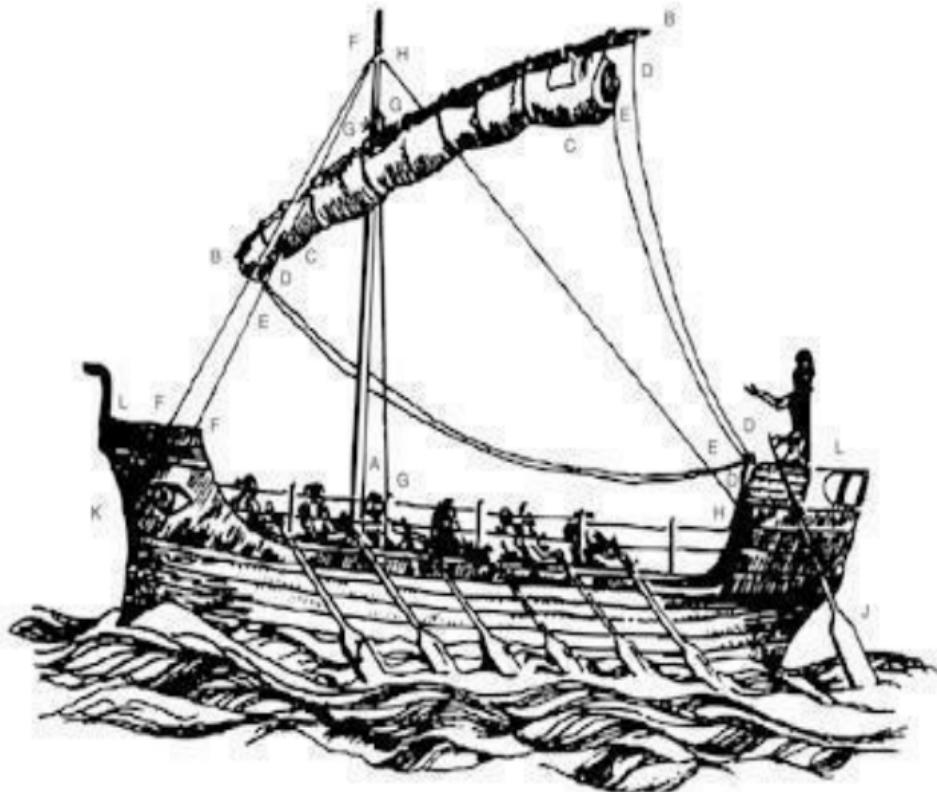
“Eurymachos,” Telemachos bình thản đáp, “chắc là thân phụ bẩn nhân sẽ không bao giờ trở về. Bởi thế bẩn nhân không tin tin đồn bất kể phát xuất từ đâu, và bẩn nhân cũng không để ý lời đoán độ của thầy đoán đưa ra mấy lần thân mẫu mòi tới nhà dò hỏi ý kiến. Khách lạ quý ông muốn biết là thân hữu ngày trước của thân phụ. Từ Taphos tới ông tự giới thiệu

là Mentes, quý tử lão công Anchialos, thủ lĩnh người Taphian ưa đi biển, giỏi cầm chèo.” Telemachos nói thế, song trong lòng thầm hiểu khách lạ là nữ thần bất tử.

Từ lúc đó tới chiều tối chỉ nghĩ tìm nguồn vui đát cầu hôn hết khiêu vũ lại ca hát. Màn đêm buông cả bọn vẫn vui chơi, tiêu khiển. Mai rồi tất cả mới ra về, người nào nhà này, lên giường chò giác. Đầu óc còn vẩn vương suy nghĩ, Telemachos về phòng cất riêng cho mình, góc kín đáo trong cung điện, chót vót trên lâu, hai bên nhìn ra sân sau xinh xắn rõ mồn một. Cầm đuốc sáng rực Eurykleia tận tụy theo hầu. Vú già là con gái Ops, cháu gái Peisenor, Laertes bỏ

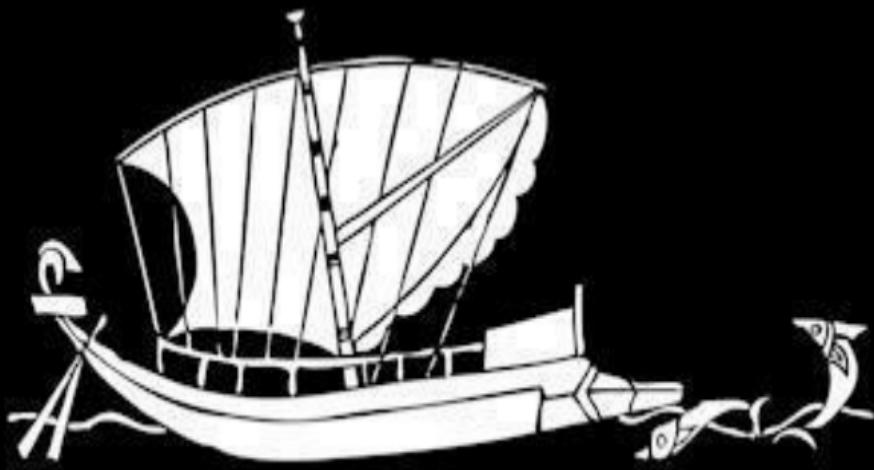
của giá hai mươi bò ra mua trước kia, lúc còn là con gái ngây thơ. Trong nhà lão công cư xử thận trọng như với hiền nội tận tình, song không bao giờ tìm thú vui ăn nằm với nàng, vì sợ hiền thê chính thức nổi ghen. Bây giờ vú già là người cầm đuốc soi đường cho cháu lão công; trong số phụ nữ phục dịch tại gia vú già là người yêu thương công tử hơn hết vì đã nuôi nấng từ trứng nước. Mở cửa bước vào phòng xây cất vững chắc ngồi xuống giường Telemachos cởi tu-ních mỏng mịn đưa cho vú già. Cầm trong tay vuốt cho phẳng phiu, gấp cẩn thận treo lên móc gần khung giường bằng gỗ trồ lỗ xong xuôi vú già bước ra. Năm tay cầm bằng bạc giật mạnh, kéo dây da buộc then gài đura vào chốt, vú già đóng cửa.

Suốt đêm cuốn mình trong tấm da cừu
mềm mại Telemachos nằm mơ màng dự
tính cuộc ra đi mà Athena khuyên nhủ.

Thuyền Homer mô tả trong trường ca *Odyssê*

A cột buồm; B-B trục buồm; C-C cánh buồm; D, D dây chằng; E, E dây lèo cột góc dưới cánh buồm; F, F dây trước cột buồm phía mũi; G, G-G dây giữa song song cột buồm buộc chặt ở dưới để kéo và hạ cánh buồm; H-H dây sau ghì cột cánh buồm; I mái chèo; J bánh lái; K sóng thuyền; L, L sàn thuyền, boong trước, boong sau.

Khúc 2

Rạng Đông non trẻ ngón tay ửng hồng
vừa xuất hiện, công tử yêu quý của
Odysseus đã thức dậy mặc quần áo.
Choàng kiém sắc ngang vai, tra chân
bóng lẫy vào đôi dép bền chắc, rời
phòng bước ra, Telemachos trông oai

nghiêm, đùòng bê khác thường. Giọng sang sảng Telemachos tức thì ra lệnh lệnh sứ triệu tập người Achaian tóc dài tới quảng trường. Lệnh sứ lớn tiếng rao truyền, người Achaian tập họp mau lẹ. Lúc họ kéo tới, quảng trường đông nghịt, Telemachos mới rời nhà, tay cầm thương đồng, hai chó thính tai hộ tống. Nhờ Athena riêng ban thiên ân nên phong nhã khác thường, Telemachos vừa bước vào mọi người quay nhìn, trầm trồ khen ngợi. Bậc cao niên né sang bên nhường lối lúc Telemachos ngồi vào chỗ dành cho thân phụ.

Aigyptios trưởng thượng, lưng còng vì năm tháng, kinh nghiệm trường đời già dặn, phát biểu đầu tiên. Tham gia cuộc

chiến, Antiphos, công tử trưởng thượng, tay thương lừng danh, cùng Odysseus oai hùng theo thuyền vượt biển tới thành Troa, nổi tiếng nhiều ngựa, Cyclop hạ sát trong động vòm cung, tay chèo cuối cùng đã nhân làm thịt. Mặc dù còn ba con nữa, Eurynomos nhập bọn với đám cầu hôn, hai con lao động cần cù trong nông trại gia đình, song trưởng thượng buồn nhó Antiphos khôn nguôi. Lòng rầu như dưa, lệ tuôn lã chã thương xót thằng con không còn nữa, bây giờ đứng dậy, trưởng thượng cất tiếng nói với hội đồng:

“Hỡi dân đảo Ithaka, xin để tai lắng nghe điều lão hủ muốn bày tỏ. Kể từ ngày Odysseus lừng danh lên thuyền rỗng không ra đi chưa bao giờ ngô bối gấp

mặt, họp bàn. Vậy bữa nay ai triệu tập hội nghị? Người thế hệ trẻ hay thế hệ già? Cần gì mà phải làm vậy? Phải chăng nghe tin hàng quân kéo về, người đó muốn nói cho ngô bối hay tin nóng hổi vừa nhận? Hay có vấn đề liên hệ tới nhân dân muốn nêu lên để bàn luận? Người tuyệt vời, khả ái! Lão hủ khẳng định bất kể thế nào. Cầu mong Chúa tể tưởng thưởng điều tốt lành người đó ấp ủ trong tim!”

Lời đầy hảo ý khiến công tử Odysseus vui mừng. Hăm hở muốn phát biểu, chăng giả bộ bày vẽ, không hình thức lấy lệ, lăng lặng rời chỗ ngồi, Telemachos bước ra đứng giữa quảng trường. Lệnh sứ Peisenor đã khôn khéo lại kinh

nghiêm nhanh nhau đặt quyền trượng vào tay. Quay nhìn nói với Aigyptios trước tiên, Telemachos bắt đầu:

“Lão công khả kính, chẳng cần chờ đợi lão công sẽ hay sự thật tức thì. Người triệu tập hội nghị bữa nay không ở đâu xa khiến mất công tìm kiếm. Người đó là bản nhân đau khổ khôn xiết. Tin hàng quân kéo về bản nhân không hay để thưa chuyện cùng quý vị. Vả lại cũng không có vấn đề liên hệ tới quần chúng bản nhân muốn đem ra thuyết trình, bàn luận, trừ chuyện riêng tư cần quý vị giúp đỡ, bởi đau khổ, đau khổ đôi bè, đã dồn đổ vào nhà bản nhân. Thứ nhất, bản nhân mất thân phụ cao cả, một thời là quân vương quý vị hiện diện ở đây, quý mến

quý vị như người cha hiền hòa đối với bầy con. Hơn thế bấy giờ lại xuất hiện tai ương tệ hại hơn nhiều khiến nhà bản nhân rồi ra sẽ suy sụp thảm thương, và bản nhân mất hết chẳng còn gì để sống. Đám cầu hôn kéo tới quấy rầy thân mẫu, bày tỏ ý định bà nhất định khước từ, đám này là con cái yêu quý của hoàng thân, thủ lĩnh hiện diện nơi đây. Quá ư nhút nhát chẳng dám vác mặt tới nhà gặp thân phụ, vì muốn trao tay gả con gái, Ikarios sẽ án định của hồi môn với kẻ đầu đơn lão công kén chọn, suốt ngày họ tới lui, ở lì nhà ngô bối. Hạ bò, giết cừu, cắt tiết dê béo mập làm thịt, đánh chén với nhau, rượu vang óng ánh uống thả cửa, họ chẳng hề bận tâm để ý của cải trong nhà tiêu xài hoang phí. Bởi bấy giờ không có

người nào tầm cỡ Odysseus ra tay tống khứ tai ương khỏi ngôi nhà! Bản nhân vẫn chưa tới tuổi bảo vệ bản thân. Yếu kém đến mức thảm thương bản nhân không biết làm thế nào đối phó. Dẫu vậy nếu có sức mạnh bản nhân sẵn sàng chống trả. Vì xin nói quý vị hay việc họ làm vượt xa khả năng chịu đựng.”

“Phá hại gia cư bản nhân là việc làm khá ố, quý vị phải đỏ mặt, phẫn nộ không những vì bản thân mà còn vì tai tiếng đối với lối xóm xung quanh. Quý vị nên để ý thần linh sẽ nổi giận. Quý vị không sợ do thái độ thờ ơ của quý vị thần linh sẽ phẫn nộ, trùng phạt hay sao? Nhân danh Chúa tể trên núi Olympos, nhân danh Themis nữ thần công lý triệu tập, giải tán hội

đồng, đủ rồi, thừa quý vị! Bản nhân trân trọng xin quý vị thôi đừng lạm dụng, để bản nhân yên thân, một mình ôm nặng sâu cay đắng! Trừ phi quả thực thân phụ cao cả của bản nhân lúc nào đó do nóng giận dùng mưu độc làm hại người Achaian xà-cạp gọn gàng, vì thế mà bức tức bắt đèn trả, quý vị sử dụng mưu meo tương

tự hãm hại bản nhân bằng cách để số người này tiếp tục tác họa. Dẫu thế và giả như quý vị ăn hết tài sản, ngốn sạch gia súc bản nhân nghĩ cũng không sao! Nếu quý vị xài nhẫn nhụi, ngày nào đó sẽ có đèn bù. Vì ngô bối sẽ đem chuyện khắp thành phố nói cho mọi người cùng hay, theo dõi chặt chẽ, bám sát quý vị, đòi lại của cải, chừng nào trả lại đầy đủ

mới thôi. Nhưng hiện thời làm sao chịu nổi đau khổ quý vị chồng chất trong lòng bản nhân?”

Tiếp tục tuôn lời, vẫn còn phẫn nộ, nhiệt huyết dâng cao, cuối cùng bật khóc, Telemachos đánh rơi quyền trượng. Cảm nghĩ thương hại lan rộng hội nghị. Mọi người ngồi im bất động, không ai nỡ lòng đáp lời chua chát, gay gắt. Im lặng kéo dài, cuối cùng Antinoos lên tiếng:

“Diễn văn tuyệt vời, Telemachos! Diễn giả tuyệt hảo giữa quảng trường! Công tử vừa bêu rếu, trách cứ ngô bối. Nhưng đau khổ đó lỗi tại ai? Không phải các cầu hôn mà thân mẫu công tử, mưu mẹo vô song. Ba năm liền, sắp năm thứ tư,

nương nương mơn trớn cảm nghĩ trong lòng các cầu hôn, tạo điều kiện để ngô bối hy vọng. Qua lời hứa hẹn, nhẫn gửi tới từng người, nương nương không mấy may có ý định bắt chờ đợi. Nhưng trong thâm tâm nghĩ khác nương nương sắp đặt mưu kế. Đặt khung cửi trong phòng sửa soạn việc làm nương nương bắt đầu dệt tấm vải lớn rộng, mịn màng. Chẳng chút đắn đo, rào đón nương nương nói với ngô bối: ‘Quý vị cầu hôn trai trẻ, dẫu Odysseus không còn, xin đừng nóng lòng, chó vội hối hả thúc giục hôn nhân, hãy chờ tới lúc hoàn tất công việc, như vậy đường chỉ tiên phụ kéo dệt sẽ không vô ích. Vải dệt sẽ là vải liệm dành cho Laertes. Khi lão công cúi đầu bước theo định mệnh tàn nhẫn chìa bàn tay khiếp

đảm vãy gọi đưa vào giấc ngủ ngàn thu,
tiên phụ không muốn mang tiếng, phụ nữ
Achaian chê trách người giàu có như thế
nằm xuống không có tấm vải che thân!”
Nương nương nói thế, ngô bối đồng ý
nghe theo, mặc dù lòng nôn nóng. Bởi
vậy ban ngày ngồi vào khung cửi nương
nương đưa thoi dệt vải, nhưng ban đêm
đốt đuốc bên cạnh nương nương tháo chỉ
gỡ sợi đoạn vải đã dệt. Ba năm liền
nương nương bí mật thực hiện mánh khóe
che mắt đánh lừa ngô bối. Sang năm thứ
tư, bốn mùa lặng lẽ trôi qua, mùa xuân
vừa rồi, thấy chủ nhân làm vậy, một trong
số nữ tỳ tố giác. Bắt quả tang đang tháo
sợi rút chỉ làm sơ đoạn vải, ngô bối ép
phải dệt cho xong, nương nương miễn
cưỡng đồng ý.”

“Nhưng Telemachos ơi, đây là câu các
câu hôn sẽ đáp, bản nhân muốn công tử
và mọi người lắng tai nghe, hiểu cho kỹ
để biết sự thật. Bảo thân mẫu về nhà bố
để lấy người thân phụ chọn cho và nương
nương cũng ưng thích. Trái lại, nếu tiếp
tục hành hạ con cái người Achaian, nhò
Athena ban phú tinh khôn vượt bậc, khéo
tay thêu thùa, tính tình tao nhã, mưu mô
xảo diệu, ngay cả phụ nữ Achaian mái
tóc diễm lệ ngày xưa ngày xưa, những
Tyro, những Alkmene, những Mykene đội
vòng nguyệt quế yêu kiều về mưu mô
không người nào sánh kịp, nhưng trong
chuyện này nương nương suy tính sai
lầm. Bởi nếu nương nương còn giữ thái
độ như thế, thần linh chỉ dẫn cho theo,
các câu hôn sẽ tiếp tục ăn hết, ăn nhẫn

của cải nhà công tử. Nương nương sẽ nổi tiếng lừng danh, song công tử gánh chịu tai họa trọn vẹn! Do vậy ngô bối sẽ không về trang trại, ngô bối cũng chẳng đi đâu, chừng nào nương nương chưa lựa chọn, kết hôn với người trong đám ngô bối.”

“Antinoos,” dáng vẻ thận trọng Telemachos đáp, “bản nhân không thể đuổi bà đi, nếu bà không muốn, thân mẫu sinh hạ, nuôi nấng, trong khi thân phụ lưu lạc biệt tích biệt tăm, không biết còn sống hay đã chết. Bản nhân sẽ phải trả Ikarios bao nhiêu nếu có tình trả bà về với lão nhân! Ngoài đau khổ phải gánh chịu vì lão nhân, bản nhân sẽ khổ đau hơn nữa do thần linh, bởi khi ra về thân

mẫu sẽ réo gọi cầu xin Pháp Thần buồn
thảm trùng phạt. Bản nhân sẽ bị dân
chúng phẫn nộ chê bai, ghét bỏ. Không!
Bản nhân sẽ không bao giờ nói lời tàn ác
như thế! Nếu cảm thấy bức không vừa
lòng xin rời cung điện. Đánh chén, tiệc
tùng nơi khác, lần lượt thay phiên, hết
nhà này đến nhà kia, đem đồ của mình
đến đó mà ăn! Nếu định bụng phá hại gia
cư người khác, không đèn bù hoàn trả,
như vậy tiện lợi và thú vị, quý vị cứ việc
ăn cho no, ăn thật nhiều! Bản nhân sẽ cầu
xin thần linh bất tử, Chúa tể định ngày
tính sổ đoạn trường, quý vị sẽ gục chết
trong nhà này, không hoàn trả đèn bù.”

Đáp lời Telemachos, Chúa tể nhìn xa
trông rộng lớn tiếng sai hai chim ưng rời

đỉnh núi lao xuống. Theo gió hai chim dang cánh bay song song. Vừa tới nơi hội họp, tiếng người rền vang, hai chim vỗ cánh đánh vòng liếc nhìn khuôn mặt đám đông, ánh mắt tiết ra điểm báo chết chóc. Sau đó co móng quắp chân hết má đến cổ, hai chim rẽ sang bên phải, lướt qua mái nhà, thành phố ồn ào, náo nhiệt. Ngược nhìn điểm triệu mọi người rùng rợn. Tất cả ngỡ ngàng tự hỏi không biết chuyện gì sẽ xảy ra. Một lúc khá lâu chiến binh cao niên Halitherses quý tử Mastor mới lên tiếng. Lão binh hiểu chim muông, đọc điểm báo hơn mọi người cùng thời, cùng thế hệ. Cầu chúc ai nấy may mắn, tốt lành, lão binh giải thích: “Hỡi dân Ithaka, xin lắng nghe điều lão hủ phát biểu. Lão hủ muốn đặc

biệt nhẫn nhủ đám cầu hôn, vì tai ương
khủng khiếp sắp nuốt chửng, nhẫn chìm.
Odysseus sẽ không xa gia đình lâu nữa.
Lúc này đang ở đâu đây, quân vương sẽ
gio rắc chết chóc đẫm máu cho đám cầu
hôn, tung tên và tất cả, nghĩa là tai họa
cho nhiều người trong số ngô bối sống
trên đảo Ithaka nhìn thấy từ xa. Bởi thế,
trong khi còn thì giờ, ngô bối hãy dự
tính, không chần chờ, làm thế nào ngăn
chặn số người này đừng quá độ, nhưng
trước hết để họ tự ngăn chặn chính họ,
như vậy sẽ tốt hơn. Lão hủ không phải
non dại trong nghề bói toán mà tiên đoán
theo kinh nghiệm chín muồi. Với
Odysseus lão hủ khẳng định mọi chuyện
xảy ra y hệt lão hủ tiên đoán khi người
Argive xuống thuyền cùng quân vương

mưu lược trực chỉ thành Troa. Lão hủ tiên đoán quân vương sẽ kinh qua muôn vàn thử thách, mất hết đồng đội, sau hai mươi năm trở về không ai nhận ra. Mọi điều lão hủ dự tính bây giờ diễn ra đúng sự thật.”

Eurymachos công tử Polybos đứng lên đáp lời: “Lão nhân tiên tri, ba hoa như thế đủ rồi, nên ba chân bốn cẳng về nhà đọc điềm triệu cho bầy con nghe, kéo tai họa sẽ đổ lên đầu lên cổ chúng. Về giải đoán điềm triệu bản nhân tài ba gấp bội lão nhân. Xét cho cùng trên không trung chóい chang ánh nắng biết bao chim bay qua bay lại, song không phải con nào cũng mang điềm triệu. Odysseus hả! Y đã gấp định mệnh ở nơi xa xôi! Ước chi lão

nhân chia sẻ cùng số phận! Như vậy ngô bối khỏi phải nghe tiên đoán nhạt nhẽo bay ra từ cửa miệng, và lão nhân cũng không mất thì giờ hâm nóng tâm can Telemachos. Chắc hẳn lão nhân hy vọng lúc nào đó gã mang phẩm vật tới nhà dâng biếu! Dẫu thế bản nhân tiên đoán, lời tiên đoán sẽ là sự thật. Nếu lão nhân lạm dụng tuổi già, kinh nghiệm lâu năm lừa bịp thanh niên trẻ người non dạ, nếu lời ăn tiếng nói của lão nhân thúc đẩy gã nổi đóa sử dụng bạo lực, hậu quả sẽ tai hại, đau đớn sẽ đến với gã trước tiên, căn cứ vào tiên đoán, chim bay gã sẽ chẳng thể làm gì nên chuyện. Còn lão nhân, xin thưa, ngô bối sẽ phạt vạ, nộp đủ sẽ đứng tim, não nề, đau đớn vô cùng!”

“Với Telemachos, trước mặt quý vị, bản nhân có lời khuyên hữu lý: gã nên bảo thân mẫu trở về nhà thân phụ, gia đình sẽ thu xếp đám cưới, của hồi môn nộp thân phụ thế nào cũng đòi dào, vì đó là quyền lợi dành cho ái nữ thương yêu. Nếu việc đó chưa xong bản nhân thấy con cái người Achaian chẳng việc gì phải bỏ dở ý định khiến quý vị khó chịu. Dù thế nào ngô bối cũng chẳng sợ bất kỳ ai, ngay cả Telemachos nói năng văn hoa, trôi chảy. Còn tiên đoán, lão nhân bém mép ơi, ngô bối cũng không bận tâm để ý; tiên đoán chẳng đi tới đâu mà chỉ làm lão nhân đáng ghét bội phần. Telemachos sẽ nhìn tận mắt của cải không cánh bay đi sạch sành sanh, không hy vọng đèn bù hoàn trả chừng nào Penelope còn giờ trò bắt ngô

bối chờ đợi chuyện hôn nhân. Trong khi giậm chân tại chỗ, thay vì mỗi người tự tìm cô dâu thích hợp, ngô bối tiếp tục nuôi hy vọng ngày này ngày nữa chiếm đoạt phần thưởng vô giá cùng nhau ganh đua.”

“Eurymachos,” Telemachos kín đáo đáp lời, “và tất cả quý vị cầu hôn khả kính, về chuyện đó bản nhân không kêu gọi hay phát biểu gì nữa. Thần linh và nhân dân đã nghe bản nhân trình bày! Bởi thế bây giờ xin quý vị vui lòng cấp cho chiếc thuyền lướt sóng cùng hai mươi tay chèo để bản nhân ra đi rồi trở về. Bản nhân sẽ tới Sparta và Pylos cát bụi ngàn dò hỏi tin tức thân phụ vắng bóng từ lâu, hy vọng có người biết chuyện cho hay hoặc

lượm lặt tin đồn Chúa tể truyền giao thường khi là sự thật. Nếu hay tin ông còn sống, đang trên đường trở về, lúc đó dù kiệt sức, bản nhân cũng nán lại năm nữa. Ngược lại, nếu hay tin ông chết rồi, ra đi vĩnh viễn, bản nhân sẽ trở về, dựng mộ dài với lễ nghi mai táng đúng cách, và để thân mẫu kết hôn với người khác.”

Dứt lời Telemachos ngồi xuống, Mentor đứng dậy phát biểu. Mentor là thân hữu của Odysseus. Khi lên thuyền ra đi quân vương nhờ trông nom toàn bộ tài sản, giữ gìn mọi thứ cẩn thận, giúp đỡ, chiều ý lão công. Dáng vẻ chân tình Mentor cất tiếng giữa hội trường:

“Hỡi dân Ithaka, xin để tai lắng nghe bi-

nhân muốn nói đôi lời. Bỉ nhân ước ao từ đây về sau không quân vương nào quyền trượng trong tay cư xử nhân từ, độ lượng, công bằng! Bỉ nhân mong muốn quân vương nào cũng trở thành độc tài, tàn bạo! Vì trong số người Odysseus tuyệt vời cai trị với lòng yêu thương người cha đối với đứa con không có người nào bây giờ nghĩ tới quân vương. Bỉ nhân cũng không trách cứ, chê bai việc làm bất chính của đám cầu hôn cao ngạo, đầu óc hung hăn, lòng dạ đen tối. Họ tự lao đầu vào chỗ chết khi sử dụng phí phạm tài sản Odysseus, vì nghĩ quân vương sẽ không bao giờ trở về. Bỉ nhân bất bình với quý vị, ngồi đó mà ngâm miệng làm thính, không một lời lên án hoặc ngăn cản, mặc dù họ ít, quý vị đồng!"

Leokritos công tử Euenor đứng phắt dậy
quát to: “Mentor, nói thế là thế nào?
Điên khùng giờ thói lưu manh! Ngươi
thúc đẩy dân chúng ngăn cản ngô bối.
Ngươi sẽ thấy không dễ gì giao chiến với
số người đông đảo hơn mình đang dùng
bữa. Nếu Odysseus bắt chẹt trở về thấy
ngô bối tiệc tùng trong cung điện, và
định tâm tống cổ ngô bối ra ngoài, vợ y
sẽ không vui thấy y trở về dusk mong mỏi
vô cùng. Y sẽ gục chết ô nhục nếu cầm
vũ khí chống lại đa số. Bởi thế điều
ngươi nói là lời rõ đại. Thôi đủ rồi. Bây
giờ mọi người giải tán, ai nấy về nhà.
Mentor và Halitherses, vì là bạn thân
của thân phụ, sẽ hối hả thúc giục
Telemachos ra đi. Dusk vậy bản nhân dám
chắc gã sẽ không bao giờ lên đường, trái

lại muôn nán lại Ithaka lâu ngày thu thập tin tức.”

Dứt lời Leokritos giải tán hội nghị tức thì, mọi người nhanh nhau chấp nhận ra về trong khi đám cầu hôn lần đường tới cung điện Odysseus. Tách xa tất cả Telemachos ra bờ biển. Tới nơi nhúng tay xuống nước xanh lơ rửa sạch Telemachos giơ cao cầu khấn Athena: “Ô nữ thần, xin lắng nghe, hôm qua hạ giá tới tệ xá. Nữ thần khuyên bỉ nhâm lấy thuyền vượt biển mò sương ra đi nghe ngóng tin tức liệu thân phụ vắng bóng từ lâu có trở về hay không. Nhưng than ôi, dân đảo, nhất là bọn cầu hôn do ác ý và kiêu ngạo phá hỏng dự định.” Cầu xin vừa chấm dứt Telemachos thấy Athena

bước lại gần. Giả dạng hình dáng và bắt chước giọng nói Mentor, nữ thần cắt lời như có cánh bay xa: “Telemachos, từ rày về sau, công tử sẽ không nhút nhát hay ngó ngắn, nếu khí phách bất khuất của thân phụ truyền nhập cơ thể; ông là người từ lời nói đến việc làm bao giờ cũng trọn vẹn, chu đáo. Cuộc ra đi công tử thực hiện sẽ không vô bổ hoặc vô ích. Trừ phi công tử không phải hòn máu Odysseus và Penelope sinh thành, bản nhân mới nghĩ dự tính của công tử sẽ không đạt kết quả, chẳng dẫn tới đâu. Trên đời ít con bằng cha. Thông thường nhiều con kém cha, chỉ số ít hơn cha. Vì từ nay trở đi không hè thiếu tinh khôn, mưu trí của Odysseus, vì rồi ra sẽ không là kẻ nhút nhát hay đúra ngó ngắn, bản nhân thấy, công tử có thể

hy vọng thành công trong dự định. Bởi thế bây giờ hãy quên lũ cầu hôn, đừng bận tâm nghĩ tới âm mưu, tính toán của chúng. Chúng là bọn hung hăng, bất trị, không hiểu phải trái là gì. Và chúng cũng không nhìn ra số phận đen tối đang lén lút lại gần, từ thàn hắc ám chỉ trong một ngày quật ngã, chôn vùi tất cả.”

“Đừng chần chừ mà chuẩn bị cấp tốc cuộc ra đi công tử dự tính. Vì vừa là thân hữu của thân phụ, vừa là thân hữu của công tử, tiện nhân sẵn sàng kiểm chiếc thuyền và cùng công tử dong buồm vượt biển. Bây giờ công tử hãy về nhà cho đám cầu hôn nom thấy. Sau đó chuẩn bị lương thực sẵn sàng, bỏ tất cả vào thùng, rượu vang đổ vào bình, lúa mạch giữ cho

tay chèo dai sức dồn vào bao da bền
cứng. Tiện nhân sẽ vào thành phố kiếm
tay chèo tình nguyện. Đảo Ithaka hai bên
là biển có vô số thuyền, cả cũ lẫn mới.
Tiện nhân sẽ thân chính tìm chiếc tốt hơn
hết cho công tử, ngô bối sẽ bảo tay chèo
cấp kỳ sắp xếp thuyền cụ, sau đó hạ thủy
ra khơi.”

Athena ái nữ Chúa tể dặn dò. Vừa nghe
giọng nói nữ thần Telemachos dừng bước
không đi thơ thẩn nữa. Telemachos quay
về cung điện tức thì, mặc dù lòng nặng
trĩu ưu tư. Tới nơi Telemachos thấy đám
cầu hôn hung hăng lột da mấy con dê,
nướng heo mập trong sân. Antinoos cười
ha ha chạy tới vừa nắm tay vừa lớn
tiếng: “Telemachos, nói năng hoa mỹ,

phát biểu nóng nảy, cất bỏ dự tính dũng dã, kế hoạch khủng khiếp, đừng lo lắng làm chi! Hãy hoan hỉ cùng ăn, cùng uống như mọi khi với ngô bối. Người Achaian sẽ thu xếp thuyền, kén chọn tay chèo để công tử mau mau lên đường tới Pylos thiêng liêng tìm tông tích thân phụ lừng danh.”

Nhưng Telemachos khôn ngoan đáp: “Antinoos, cảm ơn! Ngòi với đám đông ôn ào như quý vị bản nhân sẽ không thể nào ăn ngon miệng hoặc cảm thấy thoái mái trong lòng. Ô cầu hôn, quý vị phung phá nhiều thứ trong nhà khi bản nhân còn nhỏ chưa đủ hay sao? Nay giờ bản nhân đã lớn. Nghe xung quanh, người này nói, người kia nói, bản nhân hiểu sự việc

thực ra thế nào, tinh thần quả cảm lên cao! Bởi thế bản nhân sẽ tìm cách đem bất hạnh, tai ương đổ lên đầu, chòng lên cổ quý vị, dù đi Pylos hay ở đây trên quê hương. Bản nhân sẽ đi, hành trình dự tính sẽ không vô ích, dù chỉ quá giang, vì không có thuyền và tay chèo, sự thể đúng như quý vị mong muốn.” Dứt lời Telemachos lặng lẽ rút tay khỏi tay Antinoos. Đang sửa soạn bữa ăn trong đại sảnh, đám cầu hôn đồng loạt thốt lời chế giễu, thỏa mạ. Một cầu hôn trẻ tuổi hơm hĩnh lên giọng: “Ta nghĩ như vậy là Telemachos muốn cưa cỗ ngô bối! Đi Pylos cát bụi ngàn lìa nó tìm vây cánh. Có lẽ nó còn tới tận Sparta rồi mới trở về, vì thèm máu ngô bối. Hoặc rất có thể đất Ephyre phì nhiêu, màu mỡ nó thấy cần

đến viếng thăm. Trở về nó sẽ mang theo thuốc độc giết người, bỏ vào bình đựng vang kết liễu đời ngô bối.”

Cầu hôn trẻ tuổi khác vênh vang chêm lời: “Nhưng biết đâu nếu xuống thuyền ra đi, nó sẽ xa thân nhân, lạc đường, mất tích như bố nó? Như vậy nó lại gây khó khăn cho ngô bối gấp bội, do phải cùng nhau phân chia của cải, trả lại ngôi nhà để thân mẫu nó cư ngụ cùng phu quân!”

Để mặc đám cầu hôn ba hoa Telemachos lảng lặng xuống phòng chứa đồ của thân phụ. Phòng cao rộng chất đầy vàng, đồng, rương quần áo, thùng dầu thơm. Bên trong sát tường hàng bình vang thơm dịu đầy rượu nguyên chất chưa pha dung

san sát thành hàng chờ ngày Odysseus sau bao gian truân, cực khổ tìm ra đường về. Cửa vào gài then kép, cửa hai cánh bền chắc đóng khít khao. Báu vật bên trong quản gia Eurykleia ái nữ Ops, đích tôn Peisenor, tinh mắt lanh trí ngày đêm qua lại canh chừng. Gọi nhũ mẫu xuống phòng chứa đồ Telemachos nhỏ nhẹ: “Nhũ nương quý mến, nhũ nương lấy vài bình vang cho con được không? Chọn thứ ngon nhất, gần thứ nhũ nương cất giữ cẩn thận dành cho người bất hạnh, dòng dõi thần linh, Odysseus, lúc nào cũng hy vọng thoát khỏi định mệnh khắc khe trở về an toàn. Đồ đầy mười hai bình, đầy nắp cẩn thận. Lấy bột lúa mạch đổ vào bao da bền chắc, vâng, hai mươi hộc xay rồi. Giữ kín không nói với ai! Chuẩn bị

lương thực săn sàng, tối đến lúc mǎu
thân lên giường trên lâu, con thân chinh
đến lấy mang đi. Con tới Sparta và Pylos
cát bụi ngàn hy vọng tìm ra tông tích
chừng nào thân phụ yêu quý trở về.”

Lời vừa dứt vú già Eurykleia rú kêu, nức
nở bật khóc, lắp bắp lời như có cánh bay
xa: “Con yêu quý, trời đất ơi, ai xui con
nghĩ vậy? Tại sao phải ra đi lang thang
góc biển chân trời, con là quý tử độc
nhất, báu ngọc của gia đình! Bởi
Odysseus, dòng dõi Chúa tể, không còn,
biệt tích nơi đất lạ quê người, xa cách
quê hương! Con vừa quay lưng là đám
cầu hôn âm mưu ám hại; sau khi hạ sát
con, chúng sẽ chia nhau những thứ này. Ở
nhà đừng đi. Không ai réo gọi con vác

thân kiếm tìm gian nan, khổ sở trên mặt biển bao la, cằn cỗi.”

“Đừng sợ nhũ nương quý mến,” Telemachos thận trọng đáp lời. “Dự tính này có thần linh trợ giúp. Dẫu thế nhũ nương phải thề với con nhũ nương sẽ không nói cho mẫu thân hay ít nhất mười một, mười hai ngày, hoặc tới lúc tìm mà không thấy mới hay con đi rồi. Ngô bối không nên để lệ nồng tuôn chảy khiến cặp má nõn nà mòn mỏi, phôi pha!”

Làm theo lời dặn vú già thề trước thần linh sẽ giữ bí mật. Trang trọng tuyên thệ xong xuôi vú già đổ rượu vang vào bình hai quai, dồn bột lúa vào bao da bền chắc. Telemachos trở lại đại sảnh ngồi

cùng đám cầu hôn. Bây giờ Athena nữ thần mắt xanh lam lục lại dự tính. Giả dạng như Telemachos, nữ thần cất bước khắp thành phố tìm gặp thanh niên, rỉ tai từng người, đêm xuống gặp nhau gần thuyền lướt sóng. Sau đó tới gặp Noemon công tử tiếng tăm, hào hiệp của Phronios, nữ thần ngỏ lời xin chiếc thuyền lướt sóng, Noemon hứa sẵn sàng cung cấp.

Mặt trời lặn bốn bề bắt đầu âm u. Đúng lúc đó nữ thần đẩy thuyền xuống nước, chất dụng cụ lên boong. Xong xuôi, nữ thần đưa thuyền đậu tại góc xa bến cảng. Tay chèo tập trung đầy đủ, nữ thần ngỏ lời khuyến khích từng người. Sau đó Athena mắt xanh lam lục lại dự tính. Cất

bước tới cung điện Odysseus oai hùng nữ thần nhẹ ru đâm cầu hôn vào trạng thái mơ màng thú vị. Trong khi chúng nhấm nháp nữ thần làm tâm trí mù mờ, đập cúp rơi khỏi tay. Mí mắt chập chờn buồn ngủ, chúng không ngồi lì ở bàn mà nhởm dậy lết qua thành phố về nhà lên giường ngon giấc. Tiếp theo lại giả dạng, nhái giọng Mentor gọi Telemachos ra ngoài, nữ thần dặn dò: “Telemachos, đồng hành xà-cạp gọn gàng đang ngồi bên mái chèo chờ công tử ra lệnh bắt đầu. Vậy lên đường! Không nên trì hoãn cuộc ra đi.” Dứt lời Pallas Athena vun vút cát bước, Telemachos hối hả theo sau. Tới nơi gần thuyền, gần biển hai người thấy tay chèo tóc dài đứng chờ trên bãi cát. Telemachos oai phong, bê

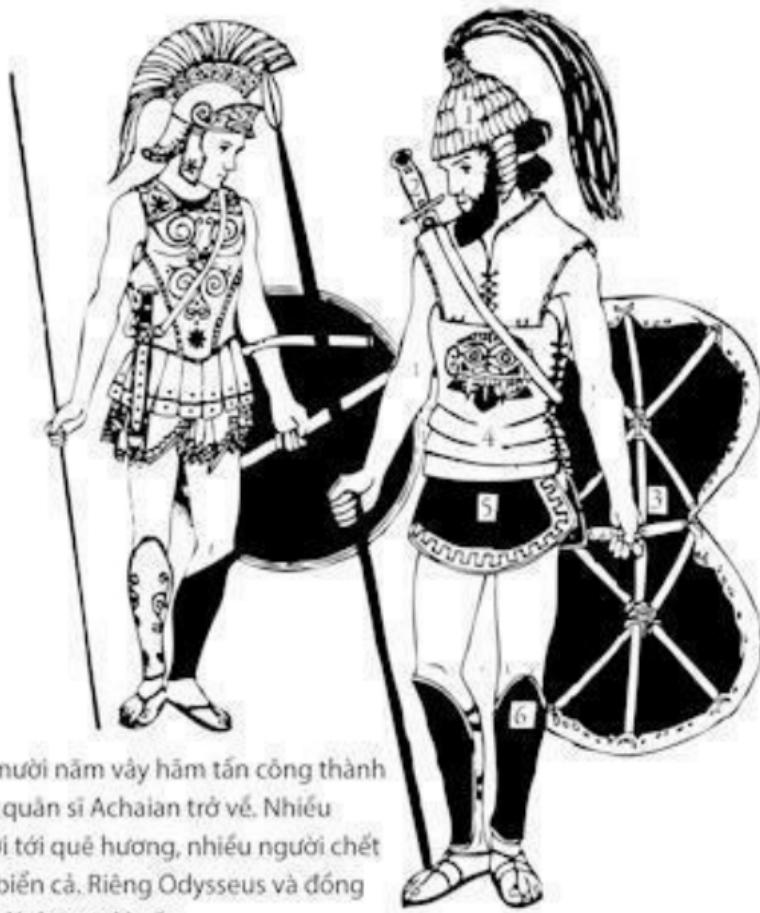
về ngỏ lời: “Quý hữu, đi theo bản nhân! Ngô bối phải đem lương thực, dụng cụ xuống thuyền. Tất cả chất đống, sẵn sàng trong cung điện. Thân mẫu bản nhân không hay chuyện, nữ tỳ cũng vậy, trừ một bản nhân tin tưởng.”

Dứt lời Telemachos quay gót, tay chèo theo sau. Mang lương thực, dụng cụ chất trên thuyền vững chắc xong xuôi, tay chèo chờ lệnh công tử Odysseus. Telemachos theo Athena xuống thuyền. Nữ thần ngồi phía sau, Telemachos ngồi bên cạnh. Tháo cáp đằng đuôi, tay chèo lên thuyền, vào chỗ. Lớn tiếng gọi gió tây lồng lộng Athena mắt xanh lam lục phái đi như ca hát, như thi thảm trên mặt biển đen đậm. Telemachos ra dấu tay chèo

chuẩn bị thuyền cũ, tất cả hối hả theo lệnh. Họ nâng cột buồm gỗ thông cắm vào hốc xà ngang, nhanh tay chằng dây néo mũi thuyền, kéo dây bện da bò đưa buồm trắng lên cao. Gió thổi, buồm căng phồng, sóng đen ngòm rú rít quanh mũi lúc thuyền xoay hướng, lao vun vút trên biển cả.

Mọi thứ thực hiện mau lẹ trên thuyền màu đen lượt sóng xong xuôi, rót vang vào cúp đầy tới mép, họ rẩy rượu lễ dâng thần linh bất tử, nhất là ái nữ Chúa tể, trinh thần mắt xanh lam lục. Suốt đêm, đến bình minh vẫn vậy, liên miên đè sóng, thuyền phăng phăng lên đường.

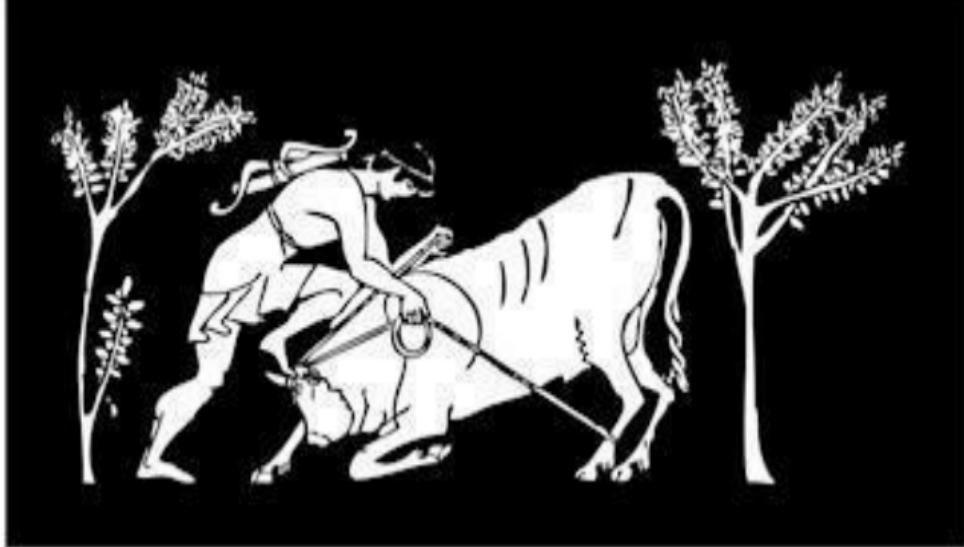
GIÁP Y VÀ VŨ KHÍ THỜI MYCENNEAN

Sau mươi năm vây hãm tấn công thành Troa, quân sĩ Achaian trở về. Nhiều người tới quê hương, nhiều người chết trên biển cả. Riêng Odysseus và đồng đội trôi dạt mười năm.

Giáp Y sử dụng trong cuộc chiến thành Troa. Hình vẽ theo giáp y tìm thấy ở Dendra.

1. Mũ bằng đồng hoặc da, gài răng heo rừng hay lông đuôi ngựa để trang điểm.
2. Kiếm choàng qua vai, kích thước và hình thù tùy người đeo.
3. Khiên hình số 8 hoặc tròn, da căng kín mặt bằng đòn tay bắt chéo.
4. Tranh thủ lát đồng vẽ hình quái vật Gorgon để trừ khử tai ương, xua đuổi bất hạnh.
5. Tạp dề bằng da mềm, kích thước và hình dạng phản ánh sở thích của người mang.
6. Xà-cap bằng da hoặc đồng có móc gài để che ống chân.

Khúc 3

Rời mặt hồ rực rỡ vàng dương nhô lên
không gian đem ánh sáng cho thần linh
trên bầu trời vàng ửng và thế nhân dưới
mặt đất lúa trổ tốt tươi. Pylos thành phố
thuộc quyền Neleus tường quách vững
chắc hiện hình. Người trên thuyền thấy

trên bãi cát dân chúng đang làm lễ tế sinh, bò mộng lông đen trinh nguyên dâng hải thần rung chuyển trái đất, mái tóc xanh lơ. Người dự lễ ngồi trên chín hàng ghế, mỗi hàng năm trăm chỗ, trước mỗi hàng chín bò mộng. Lúc thuyền từ ngoài khơi tiến vào bờ họ đã ăn nội tang và đang nướng đùi cúng thần linh. Tay chèo cuốn buồm vào bên, thả neo lên bờ. Athena dẫn đường, Telemachos bước theo. Đúng lúc đó đột nhiên quay lại nữ thần mắt xanh lam lục nói nhỏ: “Telemachos, bây giờ dù thế nào hiền điệt cũng đừng ngượng nghịu, rút rè. Hiền điệt băng qua đại dương cốt để thăm dò tin tức xem thân phụ vùi thây nơi nào, gấp số phận ra sao. Vậy, đừng dùng dằng, chó chần chừ mà đến gấp gáp

Nestor, lão nhân luyện ngựa tài tình. Hỏi lão nhân tin tức. Xin lão nhân cho hay sự thực, không giấu giếm, đừng ngại trả lời, vì lão nhân bao giờ cũng thật tình.” Telemachos thận trọng tiếp lời: “Thưa thúc phụ Mentor khả kính, làm sao đi? Làm thế nào tới gấp? Đến gần nói nǎng ra sao? Tiểu điệt không nắm vững ngôn từ nhằm thuyết phục, đây là chưa kể người trẻ gồm ngại hỏi chuyện người già.” Athena nữ thần mắt xanh lam lục liền đáp: “Telemachos, cứ nói điều tự lòng đã biết, còn lại thần linh sẽ gợi ý trợ giúp. Bởi ta nghĩ thần linh không ngăn cản hiền điệt ra đời hay ngăn cấm hiền điệt khôn lớn.” Dứt lời Pallas Athena nhanh nhau dẫn đường, Telemachos hối hả theo sau. Chẳng mấy

chỗc hai người tới hàng ghế và chỗ dân Pylos đang tụ họp. Nestor ngồi với bầy con; số còn lại túm tụm xung quanh sửa soạn bữa tiệc, nướng hoặc xiên thịt. Nhìn thấy khách lạ, họ ùa tới vây quanh, dáng điệu thân thiện, cử chỉ bắt thiệp níu kéo mời vào ngồi cùng. Người đầu tiên tới ngồi gần là Peisistratos, công tử Nestor cầm tay từng người lần lượt mời an tọa trên miếng lông cừu mềm mại trải trên bãi biển gần thân phụ và bào huynh Thrasymedes. Peisistratos đưa mỗi người phần nội tang và rót mỗi người phần rượu vang vào cúp vàng óng ánh, rồi ngỏ lời chào đón nói với Athena ái nữ Chúa tể mang khiên thần: “Quý khách, hãy cầu xin Poseidon, quân vương ngô bối, vì bữa tiệc quý khách vừa tới may

mắn tham dự là để tạ ơn hải thần. Cầu xin, rẩy rượu làm lễ theo nghi thức xong xuôi, quý khách đưa đồng hành cúp vang dịu ngọt, đồng hành sẽ dâng lễ đấng bất tử, bởi đồng hành cũng như tất cả thế nhân đều cần và cầu xin thần linh. Nhưng đồng hành còn trẻ, chắc hẳn bằng tuổi tiện nhân, vì thế quý khách là người đầu tiên tiện nhân trao cúp vàng.” Dứt lời Peisistratos đặt cúp vang dịu ngọt vào tay Athena. Vui mừng trước phong cách lịch thiệp thanh niêん biếu lộ, trao cúp vàng trước tiên cho mình, dáng vẻ hăm hở, nữ thần lắp bắp cầu xin: “Xin lắng tai nghe, ô hải thần Poseidon, rung chuyển trái đất, đừng khước từ sự việc ngô bối ước ao. Trước hết xin ban vinh dự cho Nestor và bầy con! Tiếp đến xin

lưu tâm, tưởng thưởng dân thành Pylos
đã sửa soạn bách sinh linh đình. Sau hết
xin phù hộ Telemachos và bỉ nhâm hoàn
thành tốt đẹp dự định đã đưa ngô bối trên
thuyền lướt sóng sơn đen tới đây, rồi lại
đưa ngô bối trở về an toàn.”

Nữ thần cứ thế cầu xin. Mỗi lần ngoảnh lời
nữ thần đều tin thế nào cũng trở thành
hiện thực. Tiếp theo nữ thần đưa cúp hai
quai ngoạn mục cho Telemachos, công tử
Odysseus lặp lại nguyên lời. Tế sinh lúc
này đã chín, thịt tuốt khỏi xiên, chia
thành phần, mọi người bắt đầu bữa tiệc
sang trọng. Mọi người ăn uống xong xuôi,
Nestor mã phu cao niên mới ngoảnh
lời: “Quý khách đã vào bàn dùng bữa
ngon lành, đầy đủ, bây giờ là lúc muốn

hỏi đôi lời. Quý hữu là ai? Từ bến nào
đong buồm vượt biển ra đi? Tìm đường
buôn bán hay vượt biển phứa phưa, như
hải tặc lang thang, liều mạng cướp của
hãm hại người khác?" Cảm hứng dâng
cao, nhờ Athena vốn lo lắng cho mình
khi hỏi lão vương về chuyện thân phụ
biến dạng, như vậy sẽ nổi danh với mọi
người, Telemachos vận dụng can đảm
đưa mắt nhìn, hăng hái đáp lời: "Bẩm
lão vương Nestor, quý tử Neleus, vinh
quang chói lợi của người Achaian, lão
vương hỏi ngô bối từ đâu tới, xin thưa.
Ngô bối từ Ithaka dưới chân núi Neion.
Ra đi ngô bối lo chuyện riêng, không
phải việc công. Tiện nhân tìm kiếm khắp
nơi dò la tin tức thân phụ cao cả,
Odysseus dũng dũng gian truân, người ta

nói, chiến đấu cùng lão vương bao năm
về trước, dùng mưu kế chiếm đoạt thành
Troa. Ngô bối hay chuyện mọi người
tham dự cuộc chiến. Ngô bối biết nơi
từng người gục chết thảm thương. Nhưng
ngô bối không rõ Odysseus chết thế nào,
hoàn toàn bí mật, Chúa tể giữ kín như
bung. Không ai kể cho hay ông chết bao
giờ, nạn nhân bộ lạc thù nghịch trên đất
liền, hay chìm nghỉm dưới sóng đại
dương bao la. Vì thế tiện nhân tới đây
năm đầu gối van xin, hy vọng lão vương
cho biết sự thật về cái chết đáng thương
của thân phụ, nếu do ngẫu nhiên chứng
kiến tận mắt hoặc nghe người phiêu lưu
như ông kể lại. Bởi trên đời nếu có
người nào sinh ra là đau khổ, đau khổ
hơn hết, người đó là ông. Xin đừng vì

thương hại hay mũi lòng đồi với tiễn nhân mà e ngại nhẹ lời, xin thành thực miêu tả cảnh tượng lão vương mục kích. Tiễn nhân khẩn thiết van xin, nếu trước kia Odysseus dũng cảm, thân phụ tiễn nhân, suốt năm tháng quân lính Achaian chịu đựng gian khổ trên đất Troad, có bao giờ hứa hẹn với lão vương, sau đó thực hiện lời nói bằng việc làm, bây giờ xin nhớ lại, kể đầy đủ cho tiễn nhân hay.”

“Ôi chao, quý hữu,” Nestor mā phu cao niên thốt lời, “quý hữu khiến tâm trí ta nhớ lại gian nan, cực khổ con cái người Achaian kiên cường chịu đựng, vượt biển mù sương cướp phá liên tục bất kể nơi nào Achilleus ra lệnh, giao chiến liên miên quanh tường thành lớn rộng

quân vương Priam, nơi biết bao chiến binh can trường bỏ mạng! Aias chiến đấu hăng say gục chết ở đó, Achilleus trút hơi thở cuối cùng ở đó, Patroklos khôn ngoan, ý nhị nhắm mắt lìa đời ở đó, Antilochos quý tử của ta, khôi ngô, lực lưỡng, chạy việt dã vô song, chiến đấu lừng danh cũng nằm ở đó! Và biết bao gian nguy, cơ cực quân lính Achaian can đảm gánh chịu trước thành Troa! Không ai trên trần gian có thể kể lại đầy đủ, đầu đuôi cho quý hữu nghe mọi chuyện thảm thương. Dù lưu lại năm năm, sáu năm văn hỏi, lắng nghe ta kể nồng nỗi cực khổ binh sĩ Achaian anh dũng chịu đựng, trước khi biết hết, trở về quê hương, quý hữu rã rời, mệt lử.

“Chín năm sử dụng quý kế hạ thành, song Chúa tể khiến dự định trở thành cực kỳ khó khăn, ngô bối không đạt chiến thắng. Suốt thời gian đó không người nào khả dĩ thi tài với Odysseus muru lược, thân phụ quý hữu, trong bất kể chiến thuật nào cũng tỏ ra xuất sắc, nếu quả thực quý hữu là quý tử. Bởi thế nhìn quý hữu ta không khỏi ngỡ ngàng. Quý hữu nói năng y hệt thân phụ. Làm sao còn trẻ mà đã sử dụng ngôn từ chẳng khác người sinh ra mình? Thời gian ở hội đồng nhân dân hay hội đồng quân vương, Odysseus và ta không bao giờ có ý kiến đối chơi. Ngô bối dường như chia sẻ cùng ý tưởng, cùng cảm nghĩ, cùng ước muốn. Khăng khít đến độ đồng tâm nhất trí về nhận thức, ngô bối trình bày với hàng quân Argive

nhằm đạt kết quả tốt đẹp. Nhưng sau khi hạ thành Troa ngất ngưởng, ngô bối xuống thuyền hồi hương, thần linh phân tán hạm đội, Chúa tể trù tính cuộc trở về sẽ cực khổ, gian truân, bởi đồng đội ngô bối cư xử không đúng cách, không thành thật! Nhiều người gục chết thảm thương, vì trinh thần mắt xanh lam lục, ái nữ thần linh siêu phàm, biểu lộ phẫn nộ khủng khiếp. Nữ thần gieo hục hặc khiến hai công tử Atreus cãi lộn. Hành động theo cảm tính không thèm để ý thực tế và lẽ phải, hai người hạ lệnh toàn quân tập hợp lúc hoàng hôn, để khi tới là binh sĩ say mềm, cùng lúc giải thích cho họ hay lý do tập họp. Phần riêng Menelaos khuyến khích binh sĩ Achaian đừng nghĩ gì mà chỉ nghĩ tới vượt biển trở về quê

hương xa xôi. Agamemnon dự định khác
hắn. Nguyên soái muốn họ ở lại làm lễ
bách sinh dâng Athena, hy vọng nữ thần
người giận. Ngớ ngẩn đáng thương!
Nguyên soái không nghĩ nữ thần sẽ bỏ
ngoài tai. Vì dễ gì bỗng dung lay chuyển
ý định thần linh bất tử. Trong khi hai
người đứng đó, lời qua tiếng lại gay gắt,
quân lính xà-cạp gọn gàng, ý kiến cũng
phân chia khác biệt, la ó ầm ĩ, hội nghị
tan vỡ. Đêm đó nằm dài chờ giấc, đầu óc
căng thẳng, Ngô bối nung nấu ý nghĩ đen
tối chống đối lẫn nhau, bởi Chúa tể đã
sửa soạn tìm cách phang đòn chí tử!
Sáng sớm nửa số binh sĩ đầy thuyền
xuống biển sóng im gió lặng, đem cả
chiến phẩm lẫn phụ nữ thắt lưng thon thả
bắt làm nô lệ lên boong. Nửa số còn lại

đứng trên bờ, nhất định ở lại cùng
nguyên soái Agamemnon. Ngô bối xuống
thuyền ra khơi.”

“Thuyền đi nhanh nhò có thần linh giữ
sóng im lặng trên biển thăm bao la.
Chẳng bao lâu tới đảo Tenedos, hăm hở
trở về, ngô bối sát sinh dâng thần linh.
Nhưng lòng dạ trợn trợn, không muốn ngô
bối trở về, Chúa tể lại nhẫn tâm gây bất
hòa khủng khiếp. Bởi thế một đội lái
vòng quay thuyền mũi cong trở lại thành
Troa. Nhóm này là đồng đội theo lệnh
Odysseus, quân vương mưu trí, linh hoạt,
tâm đầu ý hợp với Agamemnon, công tử
Atreus. Trái lại, thầm hiểu ý định ghê
t้อม của thần linh, ta lái thuyền tháo chạy
cùng đồng đội. Công tử háo chiến của

Tydeus cùng đồng đội hành động tương tự. Sau đó Menelaos tóc vàng cũng làm theo. Tới đảo Lesbos, Menelaos đuổi kịp. Lúc này ngô bối phân vân suy tính hải trình dài đặc, tiến lên phía trên đảo Chios bờ biển lởm chởm, băng qua Psyra, giữ phía trái đảo này, hay đi xuống phía dưới đảo Chios, men theo dãy núi Mimas đỉnh cao lộng gió. Ngô bối cầu xin điềm triều, thần linh báo hiệu ngô bối nên cắt ngang mặt biển trực chỉ đảo Euboia ra khỏi vùng nguy hiểm khôn lường càng nhanh càng tốt. Hú rít àm àm gió bắt đầu thổi mạnh, thuyền lao vun vút trên hải lộ cơ man là cá, đến đêm tới mũi Geraistos. Sau hải trình mệt mỏi, vượt sóng nước mênh mông, ngô bối đặt vô số đùi bò lên bàn thờ làm lễ dâng

Poseidon.”

“Đến ngày thứ tư đồng đội của Diomedes, công tử Tydeus, luyện ngựa tài tình, mới cắm thuyền hạ neo cập bến ở Argos. Phần riêng ta tiếp tục nhắm hướng Pylos, thần linh thôi thúc gió thôi như điên như cuồng từ lúc ra đi. Bởi thế, con yêu thương ơi, ta trở về không chút tin tức đồng hành bỏ lại đằng sau, chẳng biết ai còn, ai mất. Dù vậy tin tức ta biết trong lúc ngồi đây ngồi nhà tĩnh mịch con sẽ biết, và con nên biết, ta sẽ kể đây đủ, không che đây, không giấu giếm. Người ta kể dưới quyền chỉ huy quý tử anh hùng của Achilleus lừng danh binh sĩ Myrmidon thương giáo lành nghề trở về an toàn. Philoktetes công tử lỗi lạc của

Poias cũng buồm xuôi gió thuận. Idomeneus đem hết đồng đội về đảo Krete, số người sống sót sau cuộc chiến biển cả không nuốt mất người nào. Còn Agamemnon, dẫu sống ở xa chắc hẳn quý hữu cũng nghe, vừa mới trở về gục chết, nạn nhân đáng thương Aigisthos âm mưu sát hại. Nhưng toan tính tàn bạo đèn trả rất ư thảm khốc! Sự thế cho thấy khi bố nầm xuống điều may mắn là con còn sống! Vì con sẽ trả thù kẻ giết bố, Aigisthos xảo quyết đã hạ sát thân phụ lừng danh. Bởi thế con ơi, quý hữu thân thương, vì ta thấy con là thanh niên cường tráng, khôi ngô, hãy dũng cảm, nếu muốn thế hệ mai sau hết lời ca ngợi!"

Telemachos dáng vẻ thận trọng đỡ lời:

“Thưa lão vương Nestor, quý tử Neleus, vinh quang chói loι của người Achaian, như vậy là báo thù! Tên tuổi người đó sẽ vang dội khắp đất Achaia, thế hệ mai sau hết lời ca ngợi. Ôi, ước chi thần linh phù cho sức mạnh tương tự để trả thù tội ác ghê tởm đám cầu hôn gây nên, thái độ các lắc, cung cách ngang tàng nhầm hãm hại thiện nhân. Tiếc thay thần linh không dành cho thiện nhân và thân phụ may mắn như thế. Vì vậy thiện nhân chỉ biết chịu đựng đến cùng.”

“Quý hữu,” Nestor mā phu cao niēn tiếp lời, “nhận xét của quý hữu khiến ta sực nhớ, người ta kể chǎng hè mời thế mà lū cầu hôn cứ kéo tới, không những đòi lấy thân mẫu mà còn phá hại gia cư, âm mưu

sát hại quý hữu. Nói ta hay, quý hữu cúi đầu chấp nhận tai ách, hay theo tiếng nói thần linh dân gian nghiêng lòng ghét bỏ quý hữu? Ai hay ngày nào đó Odysseus sẽ trở về, có lẽ một mình, hoặc cùng đồng đội, bắt đám cầu hôn đèn tội vì hung bạo, xác xược? Lòng riêng ta cầu mong trinh thần mắt xanh lam lục sẽ biểu lộ quan tâm thương yêu quý hữu như đã dành cho thân phụ lừng danh suốt cuộc chiến cam go trên đất Troad, nơi binh sĩ Achaian gánh chịu nhọc nhằn, cực khổ. Bởi bình sinh ta chưa hề thấy thần linh nào biểu lộ thương yêu thế nhân như Pallas Athena đối với Odysseus. Ôi, ước gì nữ thần cũng yêu thương, chăm sóc quý hữu như thế, nếu vậy đám người cố ý ve vãn sẽ thôi ve vãn, nhất định cầu hôn

sẽ ngừng tính chuyện trăm năm với thân mẫu thân thương!"

"Lão vương khả kính," Telemachos dáng vẻ thận trọng nhìn rồi tiếp lời, "tiện nhân không hy vọng những gì lão vương đề cập sẽ trở thành sự thật. Điều lão vương nói là bất khả. Lão vương khiến tiện nhân ngỡ ngàng. Tiện nhân không bao giờ hy vọng điều đó xảy ra, dù thần linh muôn thế."

"Ô, Telemachos," nữ thần mắt xanh lam lục chen lời, "hiền điệt nói gì vậy? Nếu muôn thần linh vẫn có thể mang bất kể người nào trở về an toàn dấu cách xa đến mấy. Phần riêng ta thà trải qua trăm cay ngàn đắng rồi trở về nhìn ngày tươi đẹp

hơn là quay về mái nhà êm ám chết như Agamemnon, phu nhân và Aigisthos xảo trá dụ lừa! Theo lẽ tự nhiên con người đều chết. Dù có yêu thương thần linh cũng không cứu nổi thế nhân khi Tử Thần ghê rợn dang tay khiếp đảm nắm cổ mang đi.”

“Bá phụ Mentor,” Telemachos thận trọng nhìn rồi đáp, “ngô bối ngừng nói chuyện đau lòng dusk buồn da diết. Thân phụ tiều diệt sẽ không bao giờ trở về. Chắc hẳn thần linh bất tử đã đưa vào đường đen tối dẫn đến quê hương Tử Thần. Nhưng vừa chợt nghĩ tiều diệt muốn hỏi lão vương điều nữa, bởi về nhận thức, suy tư, khả năng giải quyết vấn đề thâm hậu, vượt xa mọi người. Người ta kể lão

vương là quân vương trị vì ba thế hệ, mỗi lần nhìn tiểu diệt thấy hình như đang nhìn đắng bất tử. Thưa lão vương Nestor, công tử Neleus, xin cho tiên nhân hay sự thật. Quân vương oai phong, lẫm liệt Agamemnon công tử Atreus chết như thế nào? Menelaos lúc đó ở đâu? Bằng mưu kế hiềm độc ra sao Aigisthos xảo trá hạ sát người can đảm hơn y gấp bội? Menelaos không ở Argos mà lang thang xứ người? Phải chăng vì thế Aigisthos cả gan thực hiện ý đồ?”

‘Con ơi,’ Nestor mĩ phu cao niên dặn từng lời, ‘ta sẽ kể con hay đâu đuôi sự thật. Tự mình con có thể tưởng tượng chuyện gì sẽ xảy ra nếu bào đệ Agamemnon, Menelaos tóc vàng rời đất

Troad trở về thấy Aigisthos ở trong cung điện. Y sẽ chết không chồ chôn! Quăng thây qua tường thành ra ngoài cánh đồng y sẽ làm mồi cho chó cùng chim, phụ nữ Achaia không buồn nhỏ lệ xót thương. Tôi ác y gây ra lớn lăm! Trong khi ngô bối bao vây thành Troa, hùng hục thực hiện chiến công anh hùng, sống nhàn rỗi giữa lòng Argos, nơi ngựa tung tăng gặm cỏ, suốt ngày y tiê, ve vãn, quyến rũ phu nhân Agamemnon. Mới đầu vì bản tính chân thật nên khước từ tình yêu tội lỗi Klytaimestra vương giả không buồn để ý hành vi nhơ nhuốc. Hơn thế, bên cạnh công nương lại có thi sĩ ca công khi rời nhà tới thành Troa Agamemnon dặn dò phải trông nom, đỡ đần. Nhưng khi định mệnh giăng bẫy, thần linh xui khiến, công

nương xiêu lòng, Aigisthos đưa thi sĩ ca công sang đảo hẻo lánh làm mồi cho chim, cùng lúc đem công nương về nhà, hai bên tâm đầu ý hợp, yêu đương y muối, tình tứ nàng ưng. Việc làm táo bạo hoàn tất, y chất đùi bò lên bàn thờ hào quang óng ánh, treo trên tường đèn thờ vô số cúng vật, lụa mỏng mịn, vàng óng ả, tạ ơn thần linh vì đã thành công ngoài dự tưởng. Rời thành Troa, vì là thân hữu chí thiết, ta và Menelaos cùng lênh đênh trên biển cả. Nhưng lúc ngô bối tối mũi Sounion thiêng liêng, đúng chỗ Athens nhô ra biển, Phoibos Apollo giương cung bắn mũi tên không gây đau đớn cắt đứt cuộc đời tức thì, hoa tiêu của Menelaos gục chết, tay vẫn cầm bánh lái, thuyền vẫn đè sóng lướt đi, Phrontis

công tử Onetor, đà thủ lối lạc điệu khiễn thuyền trong mọi phong ba bão táp. Mặc dù hối hả trở về Menelaos nán lại mai táng đồng đội đúng nghi thức xong xuôi mới lên đường. Menelaos lên thuyền rỗng không vượt biển đen đậm nhắm hướng mũi Maleia dốc đứng. Đúng lúc đó Chúa tể nhìn xa trông rộng dội sấm ngăn chặn hải trình, thả bão gào thét, nổi sóng ngất trời. Đoàn thuyền tách thành hai. Menelaos đưa một nửa vào đảo Krete, tới chỗ người Kydonian sinh sống trên triền sông Iardanos. Cuối vùng Gortys ngoài khơi sương mù bao phủ mặt biển có vách đá dốc thăm dâng thẳng xuống nước. Gió tây nam đầy sóng lừng đồn dập về mũi đất hướng tây, gần thành phố Phaistos, không có gì ngăn chặn lưỡi

sóng điên cuồng trù cồn đá nhô xíu. Lúc thuyền tới chỗ này, khó khăn, cực nhọc lăm tay chèo mới thoát hiềm, nhưng thuyền đâm vào đá vỡ tan, vì biển cả nổi sóng kinh hoàng. Năm thuyền mũi xanh đậm còn lại gió thổi, sóng đầy xuống Ai-cập. Phiêu bạt trên đất dân nói tiếng khác lạ, Menelaos làm giàu, vơ vét vàng, thu mua hàng hóa. Thời gian đó ở nhà Aigisthos dự tính ý đồ xấu xa. Giết Agamemnon xong kẻ tiếm quyền lên ngôi cai trị Mycenae nổi tiếng nhiều vàng, đè đầu cưỡi cổ dân chúng bảy năm ròng rã. Đến năm thứ tám bất hạnh xảy ra khi Orestes xuất hiện. Từ Athens trở về thanh niên đậm chết Aigisthos đã hạ sát thân phụ vương giả. Chôn cất thân mẫu bỉ ổi và Aigisthos đê tiện xong xuôi sau

đám tang Orestes tổ chức tiệc mời bằng hữu. Cùng ngày Menelaos lớn tiếng hô chiến đấu mang về biết bao vàng bạc, châu báu chất đầy kho chứa.

“Hãy thận trọng, quý hữu! Đừng đi quá xa, đừng rời nhà quá lâu. Và cũng đừng để của cải không canh gác, trông nom nơi nhan nhản côn đồ các lắc, vì chúng sẽ ăn hết, ngốn sạch, chia chác những gì quý hữu sở đặc, như vậy cuộc ra đi trở thành vô ích. Ta khuyên quý hữu dù thế nào cũng tới thăm Menelaos. Bởi Menelaos, người cuối cùng, vừa trở về từ miền xa xôi, xa xôi đến độ chẳng ai hy vọng trở về, gió thổi tan tác, phiêu bạt trên vùng biển quá ư bao la, rất đỗi nguy hiểm nên cả năm chim cũng không dang cánh bay

qua. Bởi thế lấy thuyền cùng tay chèo ra đi bây giờ. Nếu muốn theo đường bộ, ta sẵn sàng trao ngựa và xe tùy nghi sử dụng. Con ta cũng sẵn lòng đi cùng tới tận Lakedaimon thơ mộng, nơi Menelaos tóc vàng cư ngụ. Thân chinh diện kiến nài nỉ, nếu muốn Menelaos cho hay sự thật. Mặc dù rất ư kín đáo, Menelaos sẽ không trả lời.”

Lúc Nestor ngừng kể, mặt trời đã lặn, hoàng hôn buông từ từ. Nữ thần mắt xanh lam lục Athena cất tiếng: “Lão vương khả kính, chuyện kể nghe thật ý nghĩa. Nhưng thôi, bây giờ xin bảo gia nhân cắt lưỡi tế sinh, pha vang để ngô bối rẩy rượu cúng Poseidon và thần linh bất tử, sau đó tính chuyện ngủ nghê, kể cũng

muộn rồi, ánh sáng tàn dần, bóng tối phủ buông. Chẳng nên ngồi lâu, ngay cả dự tiệc dâng thần linh, ngô bối phải rời bàn ra về.”

Ái nữ Chúa tể vừa dứt lời, mọi người liền làm theo. Lệnh sứ lấy nước mọi người rửa tay. Gia nhân trẻ tuổi pha vang đầy bình, sau khi rót vài giọt khai vị vào mỗi cúp, đi vòng mời mọi người thưởng thức. Bỏ lưỡi tế sinh vào lửa, mọi người đứng dậy rây rượu làm lễ. Xong xuôi mọi người uống thỏa thuê. Đúng lúc đó, vẻ mặt rạng rõ, Athena và Telemachos ngoảnh lời cáo lui ra thuyền rỗng không. Nhưng Nestor vừa chặn bước vừa lớn tiếng: “Xin Chúa tể và thần linh bất tử trợ giúp khỏi gấp cảnh khó coi! Quý hữu

muốn từ biệt ta trở lại thuyền? Quý hữu
nghĩ ta nghèo khổ, đáng thương, tệ xá xo
xác, tiêu tụy, không chǎn, không mèn để
bản thân và quý hữu phủ đắp ngon giấc
qua đêm! Không! Không! Ta có mèn, ta
có nệm êm ám. Ta nhất định chừng nào
còn sống không để công tử thân hữu, quý
tử Odysseus nằm ngủ trên boong, và nhất
quyết sau khi ta qua đời bầy con trống
nom trang viên vẫn tiếp đãi khách lạ tới
cổng nhà mình!”

“Lão vương quý mến, lời ngỏ ý nhị, tuyệt
vời,” nữ thần mắt xanh lam lục đỡ lời,
“vì thế Telemachos nên hoan hỉ đón
nhận. Công tử sẽ đi cùng lão vương sau
đó đón giấc trong cung điện. Tiện nhân
trở lại thuyền đen cho tay chèo yên chí

cùng lúc chỉ thị công việc phải làm. Bởi trong bọn tiện nhân là người lớn tuổi; số còn lại đều là thanh niên, do tình bằng hữu ra đi, phần lớn cùng tuổi Telemachos quả cảm. Đêm nay cho phép tiện nhân quay về ngủ trên thuyền màu đen. Rạng đông sáng mai tiện nhân lên đường đi gặp người Kaukon lì lợm, họ nợ món nợ từ lâu, số lượng lớn chứ không nhỏ. Nhưng vì Telemachos là khách quý tới nhà, nên chi rất mong lão vương cho xe, cắp ngựa chân cung vó mạnh phi nhanh và để quý tử cùng lên đường.”

Dứt lời Athena mắt xanh lam lục biến dạng thành ưng biển bay đi. Mọi người sững sờ. Lão vương ngạc nhiên theo

vừa nắm tay Telemachos vừa ngỏ lời:
“Quý hữu, ta hy vọng quý hữu sẽ không
nhút nhát, nhu nhược; quý hữu còn trẻ,
song bây giờ đã có thần linh đi cùng bao
che. Trong số thần linh cư ngụ trên núi
Olympos, thần linh này đúng là ái nữ
Chúa tể, Tritogenia khả kính, luôn luôn
có cảm tình với người Argive và thân
phụ dũng cảm. Hỡi nữ thần, xin khoan
dung vui lòng ban danh thơm cho lão
phu, bầy con cùng tiện nội khả ái! Đổi
lại lão phu sẽ hạ bệ tơ một tuổi, trán
rộng, chura thuần, chửa đóng ách. Lão
phu sẽ làm lễ tế sinh dâng nữ thần cùng
cặp sừng vàng óng.”

Lão vương cầu xin như thế, Pallas
Athena nghe thấy. Dứt lời lão vương về

tư thất nguy nga, con trai, con rể theo sau. Tới hoàng cung lộng lẫy tất cả lần lượt ngồi vào ghế dài, ghế bành. Trong lúc mọi người đi vào, muôn khoản đai tất cả, lão vương ra lệnh pha vang dịu ngọt vào cúp, lấy từ bình quản gia giữ cẩn thận suốt mười một năm bây giờ mới mở nắp, tháo dây, khui nút. Pha xong rót ra một chút, lão vương làm rầm khăn vái, trịnh trọng kính dâng Athena, ái nữ Chúa tể mang khiên thần. Rẩy rượu lễ xong mọi người uống thỏa thích, sau đó ai nấy về nhà nghỉ đêm. Phần mình lão vương thu xếp để quý tử Odysseus, Telemachos ngủ tại tiền sảnh, giường gỗ cột dây kê dưới trụ quan cao rộng tiếng dội lao xao, không xa Peisistratos, tay thương lỗi lạc, thủ lĩnh chiến binh can trường, con út

trong nhà chưa lấy vợ. Lão vương về phòng riêng phía sau ngôi nhà đồ sộ, hoàng hậu hiền thê đã sửa soạn giường chiếu nghỉ ngơi.

Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng vừa xuất hiện, Nestor mã phu cao niên dậy giường. Lão vương ra ngoài ngồi xuống ghế đá nhẵn thín, trắng bong, bóng lộn kê trước ngọ môn cao ngất. Chỗ này là chỗ ngày trước Neleus, thân phụ thường ngồi chủ trì hội nghị ban phát ý kiến thâm thúy chẳng kém thần linh. Nhưng sau đó qua đời, khi Tử Thần tới mang đi, rời bỏ ngai vàng, cố vương xuống âm phủ trình diện Diêm Vương. Bởi vậy bây giờ đến lượt Nestor thay thế, quyền trượng trong tay trị vì bảo vệ

Achaia. Mấy con ròi phỏng ra đứng xung quanh. Đầu tiên Echephron, Stratios, tiếp theo Perseus, Aretos, rồi đến Thrasymedes lực lưỡng. Peisistratos dũng cảm sau cùng và là người thứ sáu. Telemachos chững chạc tới ngồi bên cạnh. Đúng lúc đó lão vương cất tiếng: “Nhanh lên, các con yêu quý, thực hiện điều ta mong muốn để tạ ơn Athena, vì trong hàng thần linh, đến trước tất cả, nũ thần thân chinh tham dự yến tiệc linh đình ngô bối dâng cúng hàng bất tử. Vậy! Một ra đồng cỏ bắt bê tơ để nô bộc chăn bò đem về càng nhanh càng tốt; một xuống thuyền màu đen của Telemachos quả cảm dẫn hết tay chèo về đây trừ hai người để lại trên boong; một đi gọi thợ vàng Laerkes đến mạ cặp sừng bê tơ. Số

còn lại ở đây với ta, vào trong nhà bảo
gia nhân sửa soạn yến tiệc, đồng thời
mang ghế, cùi, nước trong vắt.”

Lời vừa dứt tất cả túi bụi chạy việc. Bê
tơ từ đồng cỏ mang về; tay chèo gan dạ
của Telemachos dũng cảm từ thuyền
vững chắc kéo tới; thợ kim hoàn đến
mang theo đồ nghề, dụng cụ bằng đồng:
đe, búa, kìm tinh xảo sử dụng khi gia
công; Athena cũng tới nhận tế sinh. Lão
vương đưa vàng, sau khi rát mỏng, nện
khe khẽ, dát cẩn thận, thợ kim hoàn mạ
kín cặp sừng, trang trí ngoạn mục để nhìn
là nữ thần băng lòng vừa ý. Stratios và
Echephron nắm sừng bê tơ dẫn ra. Từ
phòng chứa đồ Aretos bước tới, tay phải
cầm chậu chạm hoa đựng nước phép, tay

trái xách rõ đựng lúa mạch. Năm chặt
chiếc rìu sắc lưỡi, thân hình vạm vỡ,
dáng vẻ hung hăng, Thrasymedes đứng
chờ đập sọ quật ngã té sinh. Perseus
nâng chậu hứng máu. Nestor làm lễ, rẩy
nước phép, rắc hạt lúa, khấn vái khá lâu,
khấn khoản cầu xin Athena. Ném túm
lông bứt khỏi đầu té sinh vứt vào lửa lão
vương ê a. Cầu xin, rắc lúa xong xuôi,
công tử lão vương, Thrasymedes dáng vẻ
hăm he bước tới vung cao chém mạnh.
Lưỡi rìu chặt đứt gân cổ, bê tơ đuối sức
quy từ từ. Vừa nom thấy con gái, con
dâu, vợ yêu quý Eurydike, gái đầu lòng
Klymenos rú kêu truy niệm. Nâng đầu bê
tơ khỏi mặt đất, con trai, con rể năm
chặt, thủ lĩnh chiến binh Peisistratos cùa
cổ. Máu đậm đổ ra, sức sống rời bỏ thân

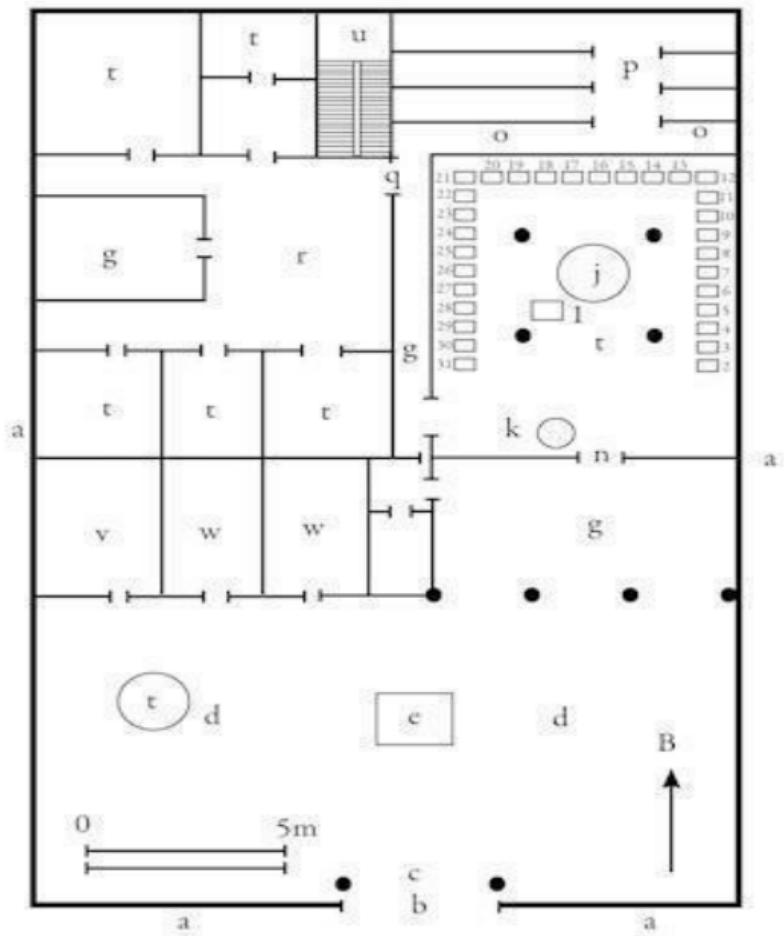
xác bê tơ. Mây thanh niên nhanh tay phanh thân thể, cắt đùi theo cách thông thường, lấy mỡ bao kín, đắp thịt còn máu lên trên. Lão vương khả kính đem nướng trên dàn củi, rẩy vang đỏ lên lửa hồng trong khi thanh niên xúm quanh, tay cầm nĩa năm ngạnh. Lúc đùi đã chín và nội tạng thường thức, họ cắt phần còn lại thành miếng nhỏ, cắm vào xiên, cầm tay nướng trên lửa.

Polykaste xinh đẹp, gái út lão vương, quý tử Neleus, bây giờ dẫn Telemachos đi tắm. Tắm xong thoa dầu ô-liu bóng lẫy, nàng mặc cho Telemachos chiếc tunich và chiếc áo choàng lộng lẫy để lúc rời phòng tắm đi ra trông bè thé, đường bê. Telemachos bước tới ngồi bên cạnh

lão vương. Lúc thịt nướng đã chín và lấy khỏi xiên, mọi người ngồi xuống thưởng thức; gia nhân phục sức lịch sự túc trực phục dịch, tiếp rượu, tuần tự rót vang đầy cúp bằng vàng. Mọi người ăn uống thoải mái xong xuôi, lão vương mới lên tiếng: ‘Các con chọn cặp ngựa bờm dài thắng vào xe để Telemachos lên đường!’ Vừa nghe bầy con tuân lệnh rầm rắp. Chẳng mấy chốc cặp ngựa gân guốc đóng ách vào xe, quản gia chất bao bột mì, bình rượu vang cùng thức ăn cao lương mỹ vị quân vương thần linh bao che thường dùng. Telemachos lên xe ngoạn mục ngồi vào chỗ, công tử Nestor, Peisistratos thủ lĩnh chiến binh ngồi bên cạnh, tay cầm cương, tay giơ roi quất nhẹ thúc ngựa tung vó. Hăng hái phi ra cánh

đồng, cắp ngựa giã từ thành phố Pylos
nhà cửa cao ngất, suốt ngày ách nhô lên,
tụt xuống trên cần cỗ.

Mặt trời lặn, đường xá tối om. Tới Pherai hai người đánh xe vào nhà Diokles, con trai Ortilochos, cháu nội Alpheios. Nghỉ đêm ở đây, hai người còn đón nhận phẩm vật chủ nhân hiếu khách trao tặng. Rạng Đông non trẻ ngón tay ứng hồng vừa xuất hiện, hai người lại đóng ách cắp ngựa, lên xe màu sắc rực rõ lái qua ngọ môn và trụ quan tiếng dội lao xao. Nghe roi vun vút cắp ngựa hăng hái phóng như bay. Ra đồng lúa bát ngát, mênh mông hai người hối hả phi nhanh, cắp ngựa ráng sức rút ngắn đường trường tới lúc mặt trời lặn, đường xá tối om.

Cung điện Odysseus (họa đồ theo J. Bérard, H. Goube, R. Langumier)

a: Tường cung điện. b: đường vào cung điện. c: lối vào sân với trụ quan và hàng cột. d: sân chính. e: bàn thờ Chúa tể. f: nhà tròn. g: tiền đình đại sảnh, h: cửa vào đại sảnh. i: đại sảnh. j: bếp lò giữa bốn cột. k: bình pha vang. l: cửa

Khúc 4

Vượt thung lũng ngoằn ngoèo, sâu thăm
tới Lakedaimon hai người đánh xe đến
cung điện Menelaos lừng danh. Hai
người thấy bên trong đông đúc, quân
vương tiếp đãi thân nhân ăn mừng đám
cưới công tử và ái nữ tuyệt vời. Quân

vương gả con gái cho con trai Achilleus, chiến binh dũng mãnh ngoài chiến trường. Khi còn trên đất Troad đã hùa, gật đầu đồng ý gả cho, bởi thế bây giờ làm theo ý định thần linh tổ chức hôn lễ, quân vương cho xe, ngựa đưa cô dâu về thành phố nổi tiếng người Myrmidon, chú rể là quân vương. Chọn cô dâu cho con trai yêu quý mới lớn, Megapenthes cường tráng, quân vương nhãm ái nữ Alektor ở Sparta mang về. Chú rể là con phụ nữ nô lệ sinh hạ với quân vương, vì sau khi hạ sinh ái nữ kiều diễm, Helen không sinh nở nữa, thiếu nữ xinh đẹp như Aphrodite óng vàng.

Bà con, hàng xóm Menelaos tiếng tăm dự tiệc dưới mái đại sảnh nguy nga, ai nấy

đều vui vẻ. Thi sĩ ca công nâng đàn dạo khúc ca hát; hai nghệ nhân nhào lộn múa vũ theo nhạc điệu, uốn éo, lượn vòng tới lui quanh thực khách. Đúng lúc đó Telemachos quả cảm và công tử đĩnh đặc của Nestor dừng xe trước cổng ngoài. Vừa ra sân nom thấy lệnh sứ lực lưỡng Eteoneus vội chạy vào đại sảnh cấp bão Menelaos. Tới gần đứng thẳng, lệnh sứ lắp bắp lời như có cánh bay xa: “Bẩm đại vương, dòng dõi Chúa tể, có khách lạ, hai thanh niên khuôn mặt dường như thuộc dòng dõi Chúa tể phi thường. Xin cho biết tôn ý, lệnh sứ tháo ách tuấn mã hay bảo khách lạ đi nhà khác người ta tiếp đón.”

Dáng vẻ bức bối Menelaos tóc vàng hạ

giọng: “Ô, công tử Boethoos, Eteoneus, trước kia ngươi không hề đần độn, bây giờ ngươi nói năng ngớ ngẩn như trẻ con! Trước khi lên đường trở về ngươi và ta biết bao lần được người khác tỏ lòng hiếu khách, cho ăn cho uống tử tế, ngô bối thầm mong Chúa tể chấm dứt cuộc đời buồn khổ từ đó về sau! Tháo ách tuấn mã túc thì, mời khách lạ vào dự tiệc cùng mọi người!”

Rời đại sảnh vừa chạy Eteoneus vừa gọi gia nhân mau mau ùa theo. Dắt cặp ngựa mồ hôi nhẽnhại, ách còn nguyên, buộc gân máng cổ trong tàu, họ đổ lúa mì trộn lúa mạch cho ăn. Sau đó dựa xe vào tường bóng lộn gân cổng họ dẫn khách lạ vào cung điện. Telemachos và đồng hành

trô mắt tỏ vẻ ngạc nhiên trước những gì nhìn thấy lúc lần bước đi qua hoàng cung dòng dõi Chúa tể. Hai người dường như cảm thấy đại sảnh cao vút của Menelaos rực rỡ là do mặt trời chói lọi, mặt trăng óng ả rơi vào. Nhìn chán chê, nhìn đến no con mắt mới bước đi, hai người vào bồn tắm bóng lộn. Tắm xong, thoa dầu, tỳ nữ phục dịch đưa tu-ních và áo choàng cho mặc; hai người đến ngồi trong ghế bành bên cạnh Menelaos lừng danh, công tử Atreus. Tỳ nữ hầu phòng mang nước đựng trong bình bằng vàng xinh xắn vừa đổ ra để hai người rửa tay, vừa nâng chậu bằng bạc hứng phía dưới, rồi kéo chiếc bàn bóng lộn tới bên cạnh. Quản gia đĩnh đạc đem bánh mì bày bên món cao lương mĩ vị, sẵn sàng phục vụ để hai

người thường thức. Tôi bộc ngự thiện mang đủ thứ thịt kén chọn kỹ lưỡng từ chặn gỗ bày trong đĩa đem ra mời, cùng lúc đặt cúp bằng vàng bên cạnh.

Menelaos tóc vàng dáng vẻ lịch thiệp ngỏ lời: “Trân trọng mời! Xin bắt đầu. Lót dạ xong xuôi ngô bối mới hỏi quý khách là ai. Dòng máu phụ mẫu nổi bật trên khuôn mặt, quý khách đúng là công tử quân vương, dòng dõi Chúa tể, tay cầm quyền trượng, bởi cha mẹ ti tiện không thể sinh hạ con cái tương tự!” Trong khi phát biểu quân vương cầm sống lưng bò béo ngậy nướng thơm phức dành riêng cho mình như món ăn danh dự đặt trước mặt mời hai người. Ăn no uống đủ Telemachos mới ngả đầu gần công tử

Nestor nói nhỏ để người khác khỏi nghe: “Công tử Nestor, thân hữu chí thiết, quay nhìn đại sảnh âm thanh lao xao! Toàn bộ lấp lánh ánh đồng, vàng, bạc, hổ phách, ngà voi. Châu báu nhiều quá đỗi! Nội cung Chúa tể trên núi Olympos chắc cũng chỉ thế này. Cảnh tượng khiến bản nhân ngạc nhiên!”

Menelaos tóc vàng thoảng nghe bèn thốt lời như có cánh bay xa: “Các con quý mến, không thể nhân nào có thể sánh bì cùng Chúa tể. Nhà Ở, của cải của người đều bất tử. Tuy nhiên, khi nghĩ đến thế nhân, ta thấy dường như rất ít hoặc chẳng có ai khả dĩ thi thố, sánh bì với ta về của cải. Sau bảy năm cực khổ triền miên rời thành Troa trở về hết chịu đựng đến

phiêu bạt, ta thu thập từng ấy đem xuống
thuyền! Lang thang ròng rã ta tới Cyprus,
Phoinicia, Ai-cập; ta đến đất người da
xám nắng, người Sidon, người Erembi; ta
còn tới cả Libya, nơi vừa lọt lòng mẹ
cừu non mọc sừng, nơi mỗi năm cừu nái
ở cũ ba lần, nơi từ hoàng tử đến mục phu
không ai thiếu thịt, thiếu sữa, thiếu phô-
mai, vì cừu nái nhả sữa quanh năm. Nào
ngờ trong khi ta lang bạt kỳ hồ trên biển
cả, trên phần đất vừa kể, kiếm của làm
giàu, ở nhà có kẻ sát hại bào huynh, vốn
không để ý, không đề phòng, qua mưu kế
nham hiểm của hiền thê khả ố. Do vậy ta
chẳng vui chút nào khi làm chủ tài sản
như thế. Chắc hẳn các con đã nghe thân
phụ kể chuyện, bất kể thân phụ là ai. Ta
đau lòng vô cùng, ta buồn rầu vô hạn; ta

phá hại ngôi nhà, ngôi nhà sinh sống êm
ấm, ngôi nhà ngoạn mục chứa đầy báu
vật. Dẫu thế ta cầu mong trời phù hộ tiếp
tục ở đây, ngay nhà mình, dù chỉ một
phần ba tài sản trong tay, nếu số thân hữu
đó còn sống - đồng đội bỏ mạng vùi thây
trên cánh đồng bao la đất Troad, xa cách
Argos muôn trùng, nơi ngựa tung tăng
gặm cỏ! Mặc dù ngồi đây giữa lòng đại
sảnh tĩnh mịch ta nhỏ lệ, thương nhớ tất
cả, ta buồn khôn nguôi! Nghĩ tới mọi
người, có lúc rên rỉ vãi nước mắt, có lúc
nín nhịn cầm giọt lệ, vì thương tiếc, buồn
nhớ khiến rung mình, chẳng mấy chốc
phát mệt! Thương nhớ tất cả, lòng buồn
da diết, nước mắt giàn giụa, ta không
thương xót ai bằng người đó, nghĩ tới là
ăn không ngon, ngủ không yên. Bởi trong

số người Achaian chiến đấu ở thành Troa, không ai gian khổ, hy sinh bằng Odysseus. Nào ngờ gian khổ như thế lại dẫn tới buồn phiền đối với anh ấy, tiếc nuối khôn nguôi đối với riêng ta. Ra đi đã lâu anh ấy còn sống hay đã chết ngô bối không biết. Chắc hẳn ở nhà gia đình đã than khóc thảm thiết: Laertes cao niên, Penelope chung thủy, Telemachos bé bỏng còn ấm trên tay lúc anh ấy rời nhà!”

Nghe Menelaos nói, xúc động khôn xiết, Telemachos muốn bật khóc. Lúc nghe nhắc tên thân phụ, Telemachos úa nước mắt, lệ làm ướt vành mi, lăn trên gò má rơi xuống đất. Đưa hai tay Telemachos nâng áo choàng màu huyết dụ che mặt.

Nhìn thấy Menelaos đắn đo suy nghĩ nên đợi thanh niên kể tên thân phụ hay đặt câu hỏi xem sao. Menelaos còn đang chần chờ tự hỏi, tâm trí chưa quyết định, Helen từ phòng thượng ngào ngạt hương thơm đi xuống dáng vẻ tựa Artemis tay nâng niu cuộn chỉ vàng. Tỳ nữ Adreste vội kéo ghế sang trọng mời ngồi; Alkippe nhanh nhau mang đệm len mềm nhẹ để dưới chân; Phylo bung rổ kim chỉ bằng bạc, phẩm vật Alkandre, phu nhân Polybos sống ở Thebes Ai-cập trao tặng, nơi đó nhà nào cũng trưng bày kiểu cách, trang hoàng xa hoa. Phu quân biếu Menelaos hai bờn tăm bằng bạc, hai kiềng ba chân bằng vàng và mười ta-lăng vàng. Phần mình phu nhân tặng Helen phẩm vật xinh đẹp, trong số có guồng

quay bằng vàng, chiếc rõ bằng bạc vành viền vàng đặt trên xe có bánh. Hầu phòng Phylo mang chiếc rõ vào để bên cạnh. Chiếc rõ đầy chỉ xe mìn, con suốt quần len màu đỏ thắm để nằm bắc ngang. Ngồi xuống ghế, chân đặt trên đệm lót chân, chẳng ngàn ngừ, Helen cất tiếng dồn dập hỏi Menelaos: “Thánh thượng, dòng dõi Chúa tể, ngô bối có hay khách lạ đến nhà là ai chưa hở? Thần thiếp nên giữ lời hay nói ra? Lòng thoi thúc chẳng thể nín nhịn. Bởi thần thiếp thấy từ trước tới giờ không có thanh niên, thiếu nữ nào lại giống đến thế. Càng nhìn càng ngạc nhiên. Nhất định thanh niên là Telemachos, con trai Odysseus dũng cảm, can trường, thân phụ để lại, hài nhi mới lọt lòng còn ấm trên tay, khi quân

lính Achaian các người hăm hở kéo tới bao vây, tấn công thành Troa, vì thần thiếp hư thân mất nét!”

“Hiền thê,” Menelaos tóc vàng đáp, “vẽ tương tự hiền thê vừa nêu ta cũng thấy. Cặp chân, đôi tay, mái đầu, làn tóc giống thanh niên; cặp mắt, cách nhìn y hệt. Lúc nãy do nhớ nên kẽ lại Odysseus gian khổ, hy sinh vì ta ra sao, ta thấy khách lạ úa lè, nước mắt lăn trên gò má, nâng áo choàng đỏ như son che mặt.”

Công tử Nestor, Peisistratos chêm lời: “Bẩm đại vương, công tử Atreus, dòng dõi Chúa tể, thủ lĩnh chiến binh, đại vương nói chí lý khi bảo thân hữu bỉ nhân hiện diện nơi đây là công tử

Odysseus. Nhưng thân hữu bỉ nhâñ vốn
khiêm nhường, lần đầu trực diện thế này
ngại ngùng tự nhiên ngó lời trước mặt
đại vương chuyện trò vui vẻ khiến ngô
bối có cảm tưởng đang nghe thần linh
phán truyền. Bởi thế mā phu cao niên
Nestor phái bỉ nhâñ đi cùng dẫn đường,
vì Telemachos nóng lòng muốn bệ kiến,
hy vọng đại vương khuyên nhủ, chỉ bảo
xử sự ra sao. Khi cha vắng mặt, đại
vương thừa hiểu, ở nhà con gặp vô vàn
khó khăn, nếu không có người giúp đỡ!
Như Telemachos hiện nay, thân phụ ra đi
biền biệt, chuyện chẳng lành xảy ra, xung
quanh không có ai che chở.”

“Ôi trời đất ơi!” Menelaos tóc vàng thốt
kêu. “Nào ngờ khách lạ tới nhà lại là

công tử thân hữu chí thiết, người đã vì ta
nhiều lần trực diện biết bao nguy hiểm,
khuất phục vô vàn khó khăn! Ta định
bung tiếp đón long trọng hơn mọi người
Argive khi anh ấy tới nhà. Nếu Chúa tể
thần sấm trên núi Olympos, nhìn xa trông
rộng, bao che hai đứa vượt đại dương
trở về an toàn trên thuyền lướt sóng, ta sẽ
nhường thành phố, xây biệt điện trên đất
Argos để anh ấy nghỉ ngơi; ta sẽ đưa anh
ấy, quý tử, của cải, thần dân từ Ithaka về
đó; ta sẽ di dân bỏ trống để tất cả vui
sống gần thành phố nằm trong lãnh địa
của ta. Ngô bối sẽ sống cùng xứ sở, gặp
nhau thường xuyên. Không gì có thể ngăn
cách chủ khách trò chuyện thân mật, thú
vị, tới ngày tử thần buông màn đen bao
phủ mới thôi. Nào ngờ vì thế có thần linh

nỗi đóa sinh lòng đố kỵ, quyết định thế nhân bất hạnh là thế nhân duy nhất không bao giờ trở về!”

Nghe Menelaos kể lể mọi người xúc động muôn bặt khóc. Helen đất Argos ái nử Chúa tể nức nở, Telemachos nghẹn ngào, Menelaos công tử Atreus thốn thúc. Công tử Nestor cũng không cầm nổi nước mắt khi hình dung Antilochos dũng cảm gục chết dưới tay công tử Rạng Đông rực rỡ. Hồi tưởng bào huynh quay sang Menelaos, Peisistratos nói lời như có cánh bay xa: “Thưa công tử Atreus, ở nhà bát kể lúc nào ngô bối nhắc tên hỏi chuyện, Nestor thân phụ cao niên của bỉ nhân cũng kể trên đời không ai mẫn cảm bằng đại vương. Bởi thế tối nay, nếu

không quản ngại, xin vui lòng để tai lắng nghe bỉ nhân thưa chuyện. Bỉ nhân không muốn lệ rơi khi dùng bữa; nhưng bình minh sắp rạng, ngày nãa sẽ tới, bỉ nhân sẽ là người đầu tiên nhỏ lệ thương khóc ai đó già từ cõi đời, đi theo tiếng gọi định mệnh. Ngoài lọn tóc cắt khỏi mái đầu, ngoài giọt lệ lăn trên gò má còn biểu lộ nào để tỏ lòng tôn kính thế nhân bất hạnh sinh ra trong bể khổ trầm luân? Trong số người qua đời có bào huynh bỉ nhân, nổi tiếng can trường trong hàng quân Argive. Chắc hẳn đại vương nghe tiếng. Phần riêng bỉ nhân chưa hề sống cùng, chưa hề gặp mặt, song nhiều người kể cho hay chạy viet dã, giao chiến ngoài chiến trường ít ai sánh kịp Antilochos!"

“Quý hữu,” Menelaos tóc vàng tiếp tục, “lời vừa thốt nghe chí lý, cách diễn tả khéo léo như người kinh nghiệm già dặn. Nói nǎng ý nhị, quý hữu đúng là quý tử thân phụ! Dòng dõi tốt đẹp lộ nguyên hình Chúa tể ban hồng ân cho thân phụ, lúc kết hôn, khi sinh con đẻ cái. Từ đâu chí cuối suốt cuộc đời luôn luôn may mắn, bây giờ về già dưới mái ấm gia đình, Nestor sống sung sướng với bầy con đã giỏi võ lại tài văn. Nên quên cảm nghĩ đẫm lệ ngô bối mang trong lòng, hãy nghĩ tới tiếp tục bữa ăn khi gia nhân mang nước rửa tay. Rạng đông sáng mai ta và Telemachos sẽ cùng nhau bàn chuyện quan trọng!”

Asphalion, tôi bộc đặc lực của

Menelaos, dội nước cho mọi người rửa tay. Tiếp theo mọi người dùng bữa ngon lành, món ăn bày trước mặt. Đúng lúc đó Helen ái nữ Chúa tể thực hiện ý định. Helen lén bỏ được chất vào cúp vang, được chất có khả năng làm tan buồn, tan giận, tan nhớ mọi thắc mắc, mọi lo âu. Người uống suốt hôm đó sẽ không nhỏ giọt lệ, dù cha mẹ qua đời, dù em hay con yêu quý bị đâm chết bằng kiếm ngay trước mặt. Đây là được chất tinh chế Polydamna phụ nữ Ai-cập, hiền thê của Thon, riêng tặng ái nữ Chúa tể. Đất Ai-cập phì nhiêu sản sinh hàng ngàn thứ lúa khác nhau có vô vàn được thảo, nhiều thứ làm thuốc rất tốt, song cũng có nhiều thứ làm thuốc rất độc. Về kiến thức y khoa người Ai-cập vượt xa mọi người

trên thế gian. Ở đó ai cũng là thày thuốc. Họ là bầy con mang dòng máu danh y Paieon.

Sau khi bỏ được chất vào cúp và bảo rót đầy rượu vang, Helen lại nói với mọi người: “Đại vương Menelaos, công tử Atreus, dòng dõi Chúa tể và quý khách công tử đại nhân, ngô bối đều biết, vì siêu phàm mọi việc nắm trong tay, Chúa tể lần lượt ban may rủi, nay người này, mai người nọ. Do vậy bây giờ và tiện đây thần thiếp đề nghị ngô bối thành thoi an tọa, vừa dùng bữa trong đại sảnh, vừa giải trí tìm vui nghe từng người kể chuyện. Phần riêng trong dịp này thần thiếp cũng góp phần kể mọi người cùng hay. Thần thiếp không thể kể, không thể

đêm chiến công Odysseus trái tim kiên cường thực hiện. Song đây là chiến công tuyệt vời Odysseus đã liều mạng anh dũng hoàn thành trên đất Troad, nơi quân lính Achaian các người gánh chịu vô vàn gian khổ. Lấy roi quất mình mẩy thâm tím, quàng qua vai đồ rách bướp, Odysseus trông như tên đầy tớ. Lần vào thành phố quân thù phố xá rộng dài, muốn kín đáo hơn nữa, đóng vai ăn mày, Odysseus trông khác hẳn Odysseus trong doanh trại gần đây thuyền! Người Troian không để ý. Chỉ thần thiếp nhận ra; thần thiếp vặn hỏi, Odysseus sử dụng mưu trí tránh né. Nhưng khi dẫn đi tắm, xoa dầu, đưa quần áo cho mặc, và trang trọng thế sê không tiết lộ Odysseus đã vào thành phố trà trộn với người Troian trước khi

trở lại doanh trại gần dãy thuyền. Lúc đó Odysseus mới cho thần thiếp hay toàn bộ kế hoạch quân Achaian dự định. Trước khi trở về doanh trại quân Argive, Odysseus dùng kiếm đồng hạ sát nhiều quân Trojan. Hơn thế Odysseus còn mang về nhiều tin tức quan trọng. Phụ nữ Trojan thót kêu kinh hãi, nhưng thần thiếp mừng thầm, bởi trong lòng đã có ý định trở về quê hương. Thần thiếp úa nước mắt, do mù quáng, điên rồ nghe lời Aphrodite dụ dỗ khi nữ thần mang khỏi quê hương yêu dấu đưa tới thành Troa, bỏ lại ái nữ, phòng khuê và phu quân thông minh, tuấn tú hơn người!"

"Hiền thê," Menelaos tóc vàng đõ lời,
"chuyện hiền thê kể nghe chí lý và ý

nghĩa. Bình sinh từng lang thang góc biển
chân trời, từng tìm hiểu đầu óc, tâm hồn
nhiều người, đời mệnh danh là anh hùng,
song chưa bao giờ ta thấy tận mắt người
nào gan dạ, kiên cường như Odysseus.
Hành động của anh ấy trong lòng ngựa gỗ
tiêu biểu tinh thần kiên định, ý chí sắt đá
của con người. Ngô bối ngồi trong đó
với nhóm quyết tử Argive chờ lúc mang
tàn phá, chết chóc cho người Trojan.
Bỗng dung hiền thê xuất hiện. Ta đoán
chắc hẳn muốn quân Trojan chiến thắng
nên thần linh xúi giục hiền thê tới đó.
Deiphobos dáng vẻ oai nghiêm, hùng
dũng đi cùng. Ba lần bước quanh ngựa
gỗ ngô bối núp trong bụng, ba lần hiền
thê đưa tay vỗ nhẹ, cất tiếng gọi tên chỉ
huy Danaan, gọi lần lượt, nhái giọng vợ

từng người. Công tử Tydeus, Odysseus trầm tĩnh và ta ngồi ở giữa nghe tiếng nheo nhéo. Nôn nao khôn xiết chẳng thể ngồi im nữa ta và Diomedes định đứng dậy chui ra hay từ bên trong đánh tiếng cấp kỳ trả lời. Nhưng Odysseus nắm chặt giữ ghịt không để ngô bối nôn nóng. Chiến binh còn lại im lặng như tờ, trừ Antiklos lăm le mở miệng. Odysseus đưa hai tay nùng nục bịt chặt không cho nhúc nhích tới lúc Pallas Athena mang hiền thê đi mới thôi. Nhờ thế đoàn quân thoát hiểm.’

Dáng vẻ trầm ngâm Telemachos đưa mắt nhìn rồi nói: ‘Thưa đại vương, công tử Atreus, thủ lĩnh chiến binh, dòng dõi Chúa tể, điều đại vương vừa nói càng

suy ngẫm càng đau lòng! Tổ chức khéo léo đến thế mà không thể bao che Odysseus khỏi thất bại thảm thương, và cũng chẳng dẫn tới đâu dù tim ông là sắt. Nhưng thôi, bây giờ ngô bối nên ngừng để nghỉ ngơi chờ giấc qua đêm.'

Vừa nghe Helen đắt Argos tức tốc sai tỳ nữ kê hai chiếc giường trong tiền sảnh, trước hết trải mền lông cừu màu đỏ tía, tiếp theo trải khăn phủ, sau cùng trải chăn đắp lên trên. Tay cầm đuốc, tỳ nữ rời đại sảnh đi làm giường. Lệnh sứ dẫn khách tới lối vào. Telemachos đĩnh đặc và công tử điềm đạm của Nestor nghỉ đêm ở tiền đình cung điện. Menelaos chờ giấc trong biệt phòng phía sau tòa nhà mái cao, Helen xiêm y thưốt tha nằm bên

cạnh.

Rạng Đông tươi mát, ngón tay ửng hồng vừa xuất hiện, Menelaos lớn tiếng hô hào chiến đấu thúc dậy, thay quần áo. Choàng kiém sắc qua vai, thắt dây đôi dép xinh đẹp bó chặt cặp chân bóng loáng, rời phòng đi ra quân vương trông thật oai nghiêm. Tới gấp ngỏ lời chào hỏi, ngồi bên cạnh, quân vương cất tiếng: “Ô, Telemachos anh hùng, cần gì mà hiền diệt vượt biển bao la tới đất Lakedaimon dễ thương thế hở? Lo việc công hay chạy việc tư? Nói ta hay đừng giấu giếm.”

“Thưa đại vương Menelaos, công tử Atreus, thủ lĩnh chiến binh, dòng dõi Chúa tể,” Telemachos thận trọng đáp,

“tiểu điệt đến dò hỏi hy vọng đại vương
cho hay tin tức thân phụ. Gia cư đang bị
ăn sạch; ruộng đất trù phú phá hại tan
hoang; cung điện đầy bọn người thù
nghịch, hằng ngày giết cừu ngòn ngonen, bò
nùng nục bước đi vòng kiềng làm thịt;
chúng kéo tới ganh nhau đòi lấy mẫu
thân, thái độ cao ngạo khác thường. Bởi
thế tiểu điệt tới đây năm đầu gối van xin
đại vương cho hay tin tức về cái chết
đáng thương của ông, nếu đại vương thấy
tận mắt, hoặc nghe tận tai người lang bạt
kỳ hồ như ông kể lại. Bởi trong đời nếu
có người nào đau khổ hơn hết người đó
là ông. Xin đừng vị nể hay thương hại mà
nhẹ lời nhằm xoa dịu cõi lòng. Xin miêu
tả cảnh tượng trung thực, không giấu
giếm, đại vương mục kích sở thị. Tiểu

điệt khẩn thiết van xin, nếu trước kia Odysseus dũng cảm, thân phụ tiêu diệt, năm tháng quân lính Achaian chịu đựng gian khổ trên đất người Troian, có bao giờ hứa hẹn với đại vương, sau đó thực hiện lời nói bằng việc làm, bây giờ xin nhớ lại, kẻ đây đủ cho tiêu diệt hay.”

Mặt nóng ran Menelaos tóc vàng thốt lời: “Ôi! Đau đớn thay! Bọn hèn nhát muôn ngủ trên giường người dũng cảm! Sư tử dũng mãnh rời hang, hươu mẹ mang hai con mới ra đời để trong đó, lên dốc đồi um tùm, xuống thung lũng xanh ròn găm cỏ, sư tử trở về, hươu non chết thảm, đám cầu hôn sẽ chết tương tự dưới tay Odysseus! Ô Cha Chúa tể, ô Athena, ô Apollo! Cầu mong như ngày trước trên

đảo Lesbos, đứng dậy đáp lời Philomeleides thách đố thi vật, cánh tay dũng mãnh quật ngã đối thủ, người Achaian đứng xem đều khoái trí, Odysseus trở về đương đầu với bọn đó! Chúng sẽ chết đú đù, tất cả không chừa đúa nào; đám cưới chúng hy vọng sẽ tang thương, bi thảm! Điều hiền điệt gạn hỏi, kêu gọi da diết, ta không muốn nói đối đánh lừa hoặc trả lời ầm ờ, bâng quơ. Ta sẽ nhắc lại hiền điệt hay, không quanh co, không che đây, từng lời nghe từ cửa miệng Ông già Biển cả. Chuyện xảy ra ở Ai-cập. Lúc đó ta nôn nóng trở về, nhưng thần linh giữ lại, vì chưa cúng dường đúng cách, và thần linh muốn lúc nào ta cũng chấp hành luật lệ nghiêm chỉnh, không được phép lâng quên. Ở

cửa sông Egyptos ngoài biển sóng ngút trời có hòn đảo mang tên Pharos, nếu gió thổi mạnh, mất một ngày thuyền rỗng không sê tới. Đảo có vũng kín hạ neo rất tốt, tay chèo tạt vào giếng sâu lấy nước ngọt đem lên boong, rồi lại hạ thuyền xuống biển thăm thăm ra đi. Thần linh giữ ta ở đây hai mươi ngày; suốt thời gian đó ngoài khơi không thấy dấu hiệu gió thổi thuận chiều đẩy thuyền ra biển bao la. Đò dự trữ cạn dần, tay chèo mệt nhoài, nếu không có thần linh mũi lòng thương hại. Eidothea ái nữ Ông già Biển cả Proteus quyền uy tới ra tay cứu giúp. Một hôm thấy ta thơ thần một mình, không có tay chèo đi cùng, vì đói dần vặt hằng ngày họ phải tản mác khắp bờ biển dùng lưỡi câu cong khoằm kiếm cá,

Eidothea xúc động sâu xa.

“Tiến lại gần nàng cất tiếng hỏi: ‘Ô, khách lạ, chết nỗi! Ngày thơ, mất trí hả? Buông tay đầu hàng, chấp nhận đau khổ? Bị giam cầm trên đảo lâu thế mà không tìm cách vượt thoát! Không thấy tay chèo kiệt sức hay sao?’ Nghe nàng nói thế ta đáp lại tức thì: ‘Thưa, bỉ nhẫn không biết nữ thần là ai, song xin nói nữ thần hay bỉ nhẫn không muốn nán ná ở lại nơi này. Chắc hẳn bỉ nhẫn đã thiêu xót đối với thần linh sống trên bầu trời bao la. Thần linh biết hết mọi chuyện. Vậy xin cho bỉ nhẫn hay vị nào giam hãm bỉ nhẫn ở đây, không để bỉ nhẫn ra đi, và cũng xin cho bỉ nhẫn biết làm thế nào vượt biển nhanh như cá trở về quê hương.’”

“Nữ thần dẽ thương trả lời tức khắc: ‘Ồ, không sao, khách lạ, ta sẽ thành thật cho hay những gì khách lạ muốn biết. Đảo này là nơi Ông già Biển cả bất quyên, bắt tử Proteus người Ai-cập thường lui tới, vì muốn tỏ ra là bầy tôi trung thành của Poseidon và hiểu thấu biển cả sâu thăm. Người ta nói lão cũng là thân phụ sinh ra ta. Nếu khách lạ chịu khó mai phục, nằm chờ, chộp bắt, lão sẽ nói cho hay hải trình, khoảng cách vượt qua trên biển cả lúc nhúc cá trở về quê hương. Không những thế, ô dòng dõi Chúa tể, lão còn nói cho hay, nếu khách lạ muốn biết, những gì xảy ra ở nhà, chuyện lành, chuyện dữ, chuyện vui, chuyện buồn trong khi khách lạ tha phuơng biển biệt.””

“Ta đáp: ‘Xin nữ thần vui lòng cho biết cung cách bỉ nhẫn mai phục, đón đường, tóm cổ thần linh cao niên? Bỉ nhẫn sợ nom thấy bỉ nhẫn từ xa, đoán biết kế hoạch bỉ nhẫn dự định, lão sẽ nhanh gót lánh xa. Khuất phục, kiềm chế thần linh là việc khó làm đối với thế nhân thường.’”

“Nữ thần óng ả tiếp lời: ‘Ồ, ta sẽ cho khách lạ hay kế hoạch, đầy đủ và chi tiết. Lúc mặt trời lên cao tới đỉnh thiên cung, Ông già Biển cả bất quyết sẽ nhô khỏi mặt nước, gió tây thổi mạnh, sóng đen đậm nhấp nhô che kín mái đầu. Ngoi lê, lão sẽ mò tới động sâu hoắm chờ giấc. Lách qua lớp bọt biển, hải cẩu quý tử giai thần biển cả kéo đòn đến ngủ xung

quanh, toát mùi tanh nồng, mùi nước biển từ đáy sâu mằn mặn. Bình minh ló rạng ta sẽ thân chinh dẫn khách lạ tới nơi, tìm chỗ cho từng thế nhân ẩn núp. Phần mình khách lạ chọn ba tay chèo, chọn thật kỹ trong số xuất sắc trên thuyền. Dẫu thế ta phải nói khách lạ hay hành tung lắt léo của lão. Trước hết lão đi một vòng l่าน lượt đếm đầu hải cẩu; tiếp theo sau khi đếm xong, mỗi lần năm con, và thấy đầy đủ, lão sẽ nằm cùng tất cả như mục phu ngả lưng với đàn cừu. Vừa thấy lão phủ phục chờ giấc, thế nhân túc tốc tập trung sức lực và can đảm đè xuống, bắt kề lão giãy giụa, vùng vằng quyết liệt, nhất định thoát thân. Lão sẽ tìm đủ cách thay hình đổi dạng, biến mình thành đủ loại sinh vật bò trên mặt đất, lướt dưới mặt nước

hay lách trong đống lửa kỳ diệu. Dù thế
thế nhân vồ thật nhanh, nắm thật chặt,
càng chặt, càng nhanh, càng tốt. Nhưng
lúc lão cất tiếng hỏi khách lạ về hình
dạng tự nhiên của lão, như lão xuất hiện
khi thế nhân thấy ngả thân nằm ngủ, đúng
lúc đó khách lạ buông tay, để lão đi,
song hỏi lão thần linh nào nổi giận gây
khó khăn cản trở khách lạ, và làm thế nào
trở về quê hương theo hải trình đầy cá.””

“Sau khi nói cho ta biết như vậy nữ thần
biển vào sóng biển nhấp nhô, ta cất bước
tới nơi thuyền đậu trên bãi cát. Lòng rộn
ràng ta rùng mình, lo sợ. Lúc ta tới bãi
biển, nom thấy thuyền ở đó, ngô bối sửa
soạn bữa tối. Màn đêm trùng điệp nhẹ
buông. Ngô bối nằm ngủ trên bãi cát gần

mép biển. Rạng Đông tươi mát, ngón tay ửng hồng xuất hiện, ta nhởm dậy, van vái cầu xin thần linh, lần bước dọc bờ biển mặt nước trải rộng xa xa, ba tay chèo đi cùng, đồng hành tín cẩn có thể cậy trông khi nguy nan cần cấp cứu.”

“Eidothea biến dạng xuống biển bao la, song bây giờ trở lại mang theo da bốn hải cẩu vừa mới lọc như phần kế hoạch đánh lừa thân phụ. Nữ thần bới cát trên bãi biển làm chỗ nấp cho ngô bối, rồi ngồi chờ. Ngô bối tới, nữ thần nhét ngay vào chỗ nấp gần nhau, lấy da hải cẩu phủ kín tất cả. Nằm im canh chừng, khiếp quá không sao chịu nổi, vì mùi hôi tanh tẩm lợm toát ra từ sinh vật nước mặn, ngô bối hết hồn. Trên đời ai lại chọn quái vật

biển sâu làm bạn ngủ chung bao giờ?
Nhưng tự lòng nghĩ ra thuốc chữa kỳ
diệu, nữ thần mang thần phẩm bất tử đến
cứu ngô bối, nhô vào mũi từng người;
mùi thần phẩm thơm dịu đánh tan mùi hải
cẩu hôi nồng.”

“Ngô bối kiên nhẫn nằm chờ suốt buổi
sáng. Hải cẩu lúc nhúc từ biển đi lên,
nằm thành hàng ngũ trên bãi cát. Đến trưa
nhô lên thấy hải cẩu bóng lóng đã ở đó
lão vòng một tua đêm đầu, nằm đầu một
lần. Bị bịp mà không hay, bắt đầu đếm
lão tính cả bốn người ngô bối trong đàn.
Xong rồi lão cũng nằm xuống ngủ. Sau
tiếng quát long trời lở đất ngô bối chồm
dậy nằm cổ. Nhưng vốn khôn khéo lại
ranh mãnh lão tận dụng tài năng túc tốc.

Lão bắt đầu biến thành sư tử râu xồm xoàm, tiếp theo con rắn, sau đó con beo, cuối cùng con heo rừng khổng lồ. Lão còn đổi thành nước chảy ròng ròng, cây cao cành lá um tùm. Dẫu vậy ngô bối vẫn nghiến răng nắm chặt, nhất định không buông. Miết rồi tới lúc dù biết nhiều mưu kế cũng mệt nhoài, lão lắp bắp thốt lời hỏi ta: ‘Công tử Atreus, nói lão hủ hay thần linh nào bầy mưu tính kế để nhà ngươi đón đường, mai phục, chộp vỏ lão hủ? Nhà ngươi muốn gì bây giờ?’’

“Ta đáp: ‘Lão nhân, tại sao nói năng lập lò, vòng vo tam quốc làm chi? Lão nhân thừa biết bỉ nhân bị giam giữ trên đảo này từ lâu, không cách nào trốn thoát, càng ngày càng yếu mệt. Bởi thế, vì thần

linh biết mọi chuyện, xin lão nhân vui lòng cho hay thần linh nào giam giữ bí nhân ở đây, ngăn cách cản trở hải trình, đồng thời vui lòng cho biết làm thế nào vượt biển đây cá trở về quê hương.””

“Ta nói thế, lão đáp tức thì: ‘Trước khi xuống thuyền nhà ngươi phải làm lễ tế sinh hậu hĩ dâng cúng Chúa tể và thần linh, nếu muốn vượt biển đen đậm trở về quê hương. Đúng rồi! Nếu chưa dong buồm rẽ nước sông Egyptos theo lệnh thần linh, và chưa làm lễ bách sinh dâng cúng hàng bất tử sống trên bầu trời cao rộng, nhà ngươi không được phép trở về quê hương, và cũng đừng hy vọng nhìn thấy bạn bè cùng mái nhà êm ám. Chỉ khi nào làm xong việc ấy, lúc đó thần linh

mới để nhà ngươi ra đi, bắt đầu hải trình lòng mong mỏi bấy lâu.””

“Nghe lão nói lại vượt biển mù sương, thực hiện hải trình dài dặc, gian nan trên sông Egyptos, lòng bùn rùn, ta rụng rời chân tay. Mặc dù vậy, trán tĩnh tìm lời, ta lắp bắp: ‘Lão nhân, bỉ nhân sẽ làm đúng như lão nhân chỉ bảo. Song còn điều này bỉ nhân muốn lão nhân cũng cho hay đầy đủ sự thật. Đồng đội Nestor và bỉ nhân để lại khi rời thành Troa xuống thuyền trở về quê hương an toàn cả chứ? Có người nào chết thảm trên thuyền hay trong tay chiến hữu sau khi già từ trận địa, vĩnh biệt cuộc chiến không hở?’”

“Lão đáp: ‘Công tử Atreus, tại sao hỏi ta

như thế? Nhà ngươi không cần biết hoặc thăm dò làm chi. Nói trước cho hay, nhà ngươi sẽ khóc tức thì, lệ tuôn lũa sau khi đẻ tai lắng nghe. Bởi có nhiều người mất mạng, có nhiều người thoát hiểm. Trong hàng quân Achaian áo lát đồng chỉ có hai chỉ huy mất mạng trên đường về. Ta không cần nhắc tới người hy sinh trên chiến trường, vì nhà ngươi cũng tham dự. Người thứ ba còn sống bị cầm tù đâu đó trên biển cả bao la.’

‘Aias gặp nạn đầu tiên cùng đoàn thuyền chèo dài. Poseidon đẩy tất cả lao vào vách núi ngất nghussed trên đảo Gyrai, song nhờ sóng Aias vượt thoát. Mặc dù Athena căm giận, nếu không thốt lời ngạo mạn, mù quáng biểu lộ ước muốn man

rợ, điên cuồng, Aias không chết thảm: Aias lớn tiếng huênh hoang, dẫu thần linh thù ghét, vẫn thoát nanh vuốt biển cả ra đi an toàn! Nghe tiếng oang oang báng bổ, cầm ngay đinh ba trong tay vạm vỡ phang mạnh, Poseidon đập vách đá vỡ thành hai; một phần đứng nguyên, một phần rào rạo sập xuống biển, phần Aias ngồi lúc nói lời hung hăng, quái gở; phần này tụt xuống đại dương bao la, sâu thăm, sóng cao, Aias uống nước mặn, chết chìm dưới đó.'

‘Dẫu thế bào huynh nhà ngươi tìm cách vượt thoát số phận đen tối nhờ nữ thần Hera bao che đưa đoàn thuyền lướt đi. Nhưng gần tới mũi Maleia gặp bão lớn rú rít àm àm, gió cuốn bào huynh vun vút

trên biển đầy cá đưa tới biên giới vùng đất ngày xưa Thyestes và bây giờ quý tử Aigisthos cư ngụ. Tuy nhiên dù đến đó bào huynh vẫn hy vọng có đường trở về. Thần linh làm gió trở lại bình thường, bào huynh và đoàn thuyền hồi hương êm á. Đặt chân lên quê cha đất tổ, lòng vui như mở hội, bào huynh quỳ gối đưa tay nắm đất thân yêu, hôn đi hôn lại nhiều lần, lệ nồng úa vội lăn nhanh trên gò má, vì vui sướng lại thấy quê hương! Nhưng tên quan sát trên tháp canh nhìn thấy, Aigisthos gian xảo thuê đứng đó theo dõi, hứa sẽ cho hai ta-lăng vàng trả công. Nó canh chừng suốt năm đè phòng bào huynh đỗ bộ không ai hay, lén vào đất liền không ai biết, hoặc dàn quân biếu lộ khí phách anh hùng. Nó hối hả tới cung

điện cấp báo. Aigisthos tức tốc hoạch định mưu kế nham hiểm. Chọn trong nhân dân hai mươi binh sĩ tinh nhuệ đặt mai phục phía này gần đại sảnh, cùng lúc ra lệnh tổ chức yến tiệc phía kia cung điện, y thân chinh đi đón bào huynh mời dự đại tiệc, ngồi trên xe ngựa kéo trầm ngâm suy ngẫm thực hiện tội ác. Từ bờ biển về thành phố bào huynh không hề nghĩ mình sẽ gặp số phận buồn thảm; bào huynh vừa vào bàn nhập tiệc, bất thình lình y rút dao đâm như đâm con bò gần máng cỏ. Không người nào cùng đi với bào huynh sống sót, ngay cả người theo y cũng vậy. Tất cả đều bị giết trong đại sảnh.””

“Lão kê vậy ta buồn khôn xiết. Ngồi

xuống bãi biển ta khóc rưng rức. Ta không muốn sống và không muốn nhìn ánh sáng mặt trời. Lúc ta ngừng tuôn lệ, thôi quay cuồng trên bãi cát, đau đớn, chua xót tan biến, Ông già Biển cả thày đoán không thể sai lầm lại nói: ‘Công tử Atreus, nhà ngươi khóc đã nhiều, ngừng là vừa, thôi đừng khóc nữa. Buồn như vậy đủ rồi, buồn hơn thế chẳng dẫn tới đâu. Nên cố gắng lần nữa tìm cách trở về quê hương càng nhanh càng tốt. Một là nhà ngươi sẽ thấy Aigisthos còn sống, hai là Orestes đã nhanh tay hạ sát y rồi, về tới nơi nhà ngươi chỉ còn dự tiệc đưa đám ma thôi.’ Nghe lời như thế, mặc dù buồn não nuột, ta thấy lòng lâng lâng, tâm hồn bừng tỉnh, tinh thần phấn khởi. Hắng giọng ta nói lời như có cánh bay xa: ‘Lão

nhân mới kể có hai, thế người thứ ba là ai, còn sống, bị cầm tù đâu đó trên biển cả bao la hay chết rồi? Bỉ nhân muốn hay tin dù buồn đến mấy.’

“Lão đáp chẳng ngần ngừ: ‘Người thứ ba là Odysseus, công tử Laertes, ở phải rồi, nhà ở Ithaka. Ta thấy đương sự trên hòn đảo đâu đó, trong lãnh địa yêu mị Calypso, nước mắt tuôn chảy ướt đẫm gò má. Yêu mị giam lỏng bắt ép ở đó vì không thuyền, không mái chèo, không tay chèo vượt biển bao la đương sự không thể trở về.’

‘Còn nhà ngươi, Menelaos, ô dòng dõi Chúa tể, thần linh chưa quyết định số phận, thần linh không muốn nhà ngươi

nhắm mắt kết thúc cuộc đời trên đất Argos nơi ngựa tung tăng gặm cỏ. Thay vì thế thần linh bất tử sẽ gửi nhà ngươi tới cực lạc tinh thố, tận cùng trái đất gặp Rhadamanthys tóc vàng, nơi cuộc sống đối với thế nhân êm á, thanh thơi, tuyết không rơi, trời không lạnh, mưa không đổ, hằng ngày khắp nơi chỉ có gió tây hây hây từ đại dương như ca như hát tràn vào đem không khí mát rượi cho thế nhân sống trên đó. Sự thế như vậy là vì nhà ngươi là phu quân Helen, và dưới mắt thần linh là tế tử Chúa tể.””

“Dứt lời, lão lặn xuống biển ngầu bọt, sóng nhấp nhô dâng cao, ta cất bước trở lại thuyền cùng đồng đội dũng cảm, lòng nặng trĩu ưu tư. Lúc tới mép biển, nhìn

thầy thuyền, ngô bối sửa soạn bữa tối.
Màn đêm trùng điệp nhẹ buông, ngô bối
nằm ngủ trên bờ biển sóng vỗ dạt dào.
Rạng Đông tươi mát, ngón tay ửng hồng
xuất hiện, ngô bối đẩy thuyền xuống biển
sáng ngời trước tiên, đưa cột buồm, cánh
buồm vào chỗ thích hợp trên thuyền cân
bằng. Tiếp theo tay chèo lên boong, tới
nơi cầm lái, nhịp nhàng khua mái chém
nước xám xanh. Cứ thế ta đưa thuyền trở
lại sông Egyptos, nước từ trên trời đổ
xuống. Tới nơi thả neo, cột thuyền ta làm
lễ tế sinh theo đúng nghi thức. Sau khi
cầu xin thần linh bắt tử nguôi giận ta
dựng gò đất lập mộ để uy danh
Agamemnon sống mãi với đời. Mọi việc
xong xuôi ta ra khơi, lên đường bắt đầu
hải trình. Thần linh gửi gió thuận chiều

đưa ta vun vút trở về quê hương yêu dấu.

“Còn quý hữu, ở lại cung điện với ta. Ở lại mười một, mười hai ngày. Ta sẽ tiến đưa thật hào phόng; ta sẽ trao phẩm vật quý giá, ba ngựa và chiếc xe gỗ bóng lấp. Ngoài ra ta sẽ tặng quý hữu chiếc cúp ngoạn mục nhất đời; hằng ngày rẩy rượu dâng thần linh bất tử, quý hữu sẽ nhớ ta, nhớ suốt đời.”

“Công tử Atreus,” Telemachos trân trọng đáp, “xin bá phụ đừng giữ tiểu điệt ở đây lâu. Nghe chuyện và lời kể thú vị vô cùng, tiểu điệt có thể nán lại cả năm, không cảm thấy nhớ nhà hay cha mẹ. Nhưng rất tiếc trong khi bá phụ giữ lại,

đồng hành ở Pylos thiêng liêng nóng lòng
sốt ruột vì mong đợi ngóng chờ. Phẩm
vật bá phụ có lòng cho tiểu điệt xin nhận
cái có thể cất giữ làm kỷ niệm, nhưng
ngựa tiểu điệt sẽ không đem về Ithaka,
xin gửi lại như phẩm vật quý giá, vì
vương quốc bá phụ trị vì là đồng bằng
rộng lớn, sơn nại, cù gấu mọc um tùm;
lúa mì, tiểu mạch, đại mạch bông lớn
trắng phau tròng nhan nhản. Ithaka trái lại
không có đất cho ngựa chạy, và cũng
không có đồng cỏ cho ngựa ăn. Có chăng
chỉ là bãi cỏ cho dê, vậy mà tiểu điệt
thấy đẹp mắt hơn vùng đất ngựa sinh sôi
này nở. Trên đảo, bá phụ biết, không có
đồng cỏ hoặc lối mòn cho ngựa chạy, mà
chỉ có bờ biển dốc thoai thoải, so với
đảo khác Ithaka của tiểu điệt tệ hơn

nhiều.”

Ý kiến phát biểu khiến Menelaos lớn tiếng hô hào chiến đấu mỉm cười. Dưa tay vỗ nhẹ Telemachos quân vương tiếp lời: “Con yêu quý, ta thích cách con nói chuyện. Rõ ràng huyết quản mang dòng máu hào hùng. Ô, ta sẽ đổi phẩm vật vì ta dư sức. Ta sẽ tặng phẩm vật hết sức xinh đẹp, vô cùng quý báu lấy từ kho cung điện làm kỷ niệm. Ta sẽ tặng con chiếc cúp pha vang lộng lẫy thân bằng bạc, miệng mạ vàng, Hephaistos tự tay chế tạo. Quân vương anh hùng Phaedimos đất Si-don riêng tặng khi ta ghé thăm, nghỉ lại trong cung điện, trên đường trở về. Bây giờ tặng phẩm đó ta trao riêng con.” Hai người tiếp tục

chuyện trò, thực khách bắt đầu tới cung điện quân vương lùng danh. Họ đánh xe mang cùu, rượu vang uống cho ấm bụng; phu nhân xiêm y thưốt tha, voan trùm ngoạn mục còn mang cả bánh mì góp phần. Họ túi bụi sửa soạn đại tiệc. Ngược lại trong khi đó trước cung điện Odysseus đám cầu hôn rủ nhau ném đĩa, lao sào vẫn chõ cũ trên mặt đất bằng phẳng, dáng vẻ ngang tàng, hung hăng giết thì giờ tiêu khiển. Tách riêng Antinoos ngồi với Eurymachos diện mạo bảnh bao, ngay bên cạnh, cả hai là cầu hôn táo tợn, nổi trội hơn hết. Noemon công tử Phronios bước tới cất tiếng hỏi Antinoos: “Ngô bối có biết chừng nào Telemachos từ Pylos cát bat ngàn trở về không hở? Nó lấy thuyền của ta ra đi;

bây giờ cần để qua biển sang Elis, bên đó ruộng đồng lớn rộng ta giữ mười hai ngựa nái với bầy la cường tráng làm bạn làm bè, chưa dứt sữa, chưa huấn tập. Ta muốn đánh một con đi luyện cho thuần.”

Nghe tin thất kinh, tất cả không ngờ Telemachos đã qua Pylos, thành phố dưới quyền Neleus, mà cứ tưởng công tử còn lẩn quẩn đâu đó ngoài miền quê có lẽ với đàn cừu hoặc nô bộc chăn heo. Antinoos công tử Eupeithes quay lại hốt hoảng lớn tiếng: “Ta muốn biết sự thật. Nó đi lúc nào? Dứa nào đi với nó? Nó lấy thanh niên khắp Ithaka hay lập bọn với đám nông nô, tôi tớ dễ dàng như vậy? Và nói ta hay điều này nữa, đừng giấu giếm, để ta biết rõ sự thật. Nó dùng

vũ lực bắt người đưa thuyền phải không?
Hay là người tự ý dâng khi nó hỏi?"

"Ta tự ý đưa cho nó," Noemon công tử Phronios ôn tồn đáp. "Thử hỏi người khác xử sự ra sao khi có người như nó, tâm tư tơ vò như mó bòng bong, ngoảnh lời xin giúp đỡ? Nỗi lòng nào từ chối. Còn đám thanh niên cùng đi với nó, sau bọn mình, thuộc hạng xuất sắc khắp xứ sở. Ta thấy nó dẫn Mentor đi xuống làm thuyền trưởng, hoặc thần linh giống hệt Mentor, vì thế ta thắc mắc. Hôm qua tờ mờ sáng ta còn thấy Mentor thanh cao, đường bệ trong thành phố, thế mà ông đã lên thuyền trực chỉ Pylos lúc nào không hay."

Dứt lời Noemon quay gót về nhà thân

phụ. Trái lại, trong lòng hậm hực, Antinoos và Eurymachos kinh hãi khôn xiết; cả hai bảo mọi người ngừng chơi, ngồi xuống. Antinoos công tử Eupeithes trút cơn thịnh nộ. Lòng sôi sục ý nghĩ đen tối, mắt hùng hực ánh lửa tức giận, Antinoos đứng thăng quát to: “Gớm thật! Vượt biển ra đi, việc làm táo tợn Telemachos cả gan thực hiện! Ngô bối nhất quyết không để nó thành công. Ngô bối số đông! Nó là thằng nhãi! Ấy thế mà bất chấp lăng lặng ra đi, kiếm tay chèo hảo hạng trong thành phố, đưa thuyền xuống biển. Nó sẽ tạo khó khăn cho ngô bối không chừng. Ta cầu mong Chúa tể giáng đòn đừng để nó sống trước khi khôn lớn thành người! Nhưng thôi, cho thuyền lướt sóng và hai mươi tay chèo ta

sẽ mai phục nằm chờ, tóm cổ khi nó trở về eo biển giữa Ithaka và Samos vách đá gập ghèn. Vượt biển tìm bô sẽ kết thúc bi thảm!” Nghe hắn thao thao tất cả đồng thanh tán thành, đồng thời hối thúc thực hiện kế hoạch. Rồi tất cả tức tốc đứng dậy đi vào đại sảnh.

Âm mưu đâm cầu hôn áp ủ trong lòng chặng mấy chốc đến tai Penelope. Lệnh sứ Medon cho nương nương hay. Chúng bàn tính ở trong nhà, lệnh sứ ở ngoài sân nghe lỏm nên biết. Lệnh sứ vội vàng băng qua đại sảnh cấp bão. Lệnh sứ vừa qua ngưỡng cửa biệt phòng nương nương cất tiếng: “Lệnh sứ, đâm cầu hôn sai tới đây làm gì hả? Phải chặng bảo nữ tỳ quân vương Odysseus ngừng việc sửa

soạn tiệc tùng? Ôi chao ta cầu mong chúng ngừng theo đuổi, và không trù tính kế hoạch nào nữa! Ta van vái thần linh bữa này là bữa cuối cùng, đúng rồi bữa cuối cùng trên trần thế!... Hằng ngày tụ tập ở đây các người rủ nhau ngồi sạch của cải Telemachos thura hưởng! Chắc hẳn ngày trước lúc còn bé bỗng các người không nghe thân phụ kể chuyện Odysseus cư xử ra sao. Không bao giờ nặng lời, không bao giờ mắng mỏ, không bao giờ xử tệ với bất kỳ ai khắp xứ sở. Khác hẳn cung cách thông thường quân vương đối xử với thần dân, ban ân người này, trừng phạt người kia, Odysseus chẳng hề làm ai buồn lòng. Nhưng thâm tâm vị kỵ ôm áp hành vi khẩn, các người không nhớ đức nhân từ, lòng tử tế thể

hiện ngày đó.”

“Thưa nương nương,” Medon kính cẩn đáp, “chuyện này đối với ngô bối nguy hại vô cùng! Không những thế đám cầu hôn còn suy tính chuyện táo tợn, ghê rợn hơn nữa. Hy vọng Chúa tể sẽ phá hỏng kế hoạch! Mục đích của chúng là dùng kiếm sắc hạ sát Telemachos trên đường trở về. Hoàng tử tới Pylos thiêng liêng và Lakedaimon ngoạn mục nghe ngóng tin tức thân phụ.”

Vừa nghe Penelope run bần bật, mặt tái nhợt. Một lúc khá lâu nương nương không nói nên lời; mắt đẫm lệ, cổ nghẹn ngào. Mãi sau nương nương mới thốt thành tiếng: “Lệnh sứ, nói ta hay tại sao

con ta ra đi? Cần gì phải lấy thuyền lướt
sóng băng qua biển cả, ngựa biển chở
con người vượt mặt nước mênh mông.
Nó muốn tên tuổi sống mãi với đời hay
sao?”

Medon lẽ độ đáp: “Tôi bộc không biết
do thần linh xúi giục hay tự lòng nẩy ý ra
đi, song tôi bộc biết tới Pylos là hoàng
tử nhằm tìm thân phụ xem có trở về hay
đã vĩnh viễn ra đi.”

Dứt lời Medon quay gót trở lại cung
điện. Penelope rùng mình lo sợ. Trong
phòng lộng lẫy kê nhiều ghế, song chân
tay bùn rún, nương nương không thể vào
ngồi trên chiếc nào, mà thụp xuống ngay
ngưỡng cửa, bật khóc thảm thiết. Tỳ nũ

già trẻ trong cung điện xúm quanh thút
thít hòa theo. Vừa nức nở nương nương
vừa thốt lời: “Các ngươi, nghe ta nói,
trên đời có phụ nữ nào cùng thế hệ Chúa
tể bắt đau khổ, buồn tủi như ta không?
Trước kia ta mất chồng, nam nhi hào
hiệp, dũng cảm, mưu trí hơn đời, tên tuổi
vang lừng khắp nơi từ Hellas tới Argos
người Danaan nào cũng biết. Nay giờ ta
lại mất con thương yêu! Cuồng phong
bao táp cuốn mang khỏi nhà không ai
biết, và ta cũng không hay nó ra đi. Sao
tàn ác thế các ngươi! Nỗi lòng nào không
đứa nào đánh thức ta dậy khi biết nó rời
nhà xuống thuyền màu đen rỗng không.
Nếu biết nó định lên đường, dù muốn
đến mấy, ta nhất quyết giữ lại hoặc nhắm
mắt chết cho xong! Nhưng mau lên, có tỳ

nữ nào đi gọi Dolios, tôi bộc cao niê, nô lê thân phụ cho khi ta mới về nơi này làm dâu, bây giờ trông coi vườn cây ăn trái lớn rộng. Tôi bộc phải tức tốc tới gặp Laertes, ngồi bên cạnh nói cho lão công hay mọi chuyện. Biết đâu nảy sinh kế hoạch, lão công rời nơi ở ẩn, xuất hiện trước nhân dân than trách đám người có ý thủ tiêu dòng giống bản thân, và tận diệt cả mầm mống quân vương Odysseus.”

“Gái thương yêu,” nhũ mẫu Eurykleia rên rỉ, “dù cầm dao tàn ác cắt đứt cuộc đời hay tha mạng cho sống trong cung điện, già không thể im lặng mà phải nói nên lời. Già biết hết mọi chuyện; già đưa bánh mì, rượu vang cùng đủ thứ hoàng tử

hỏi. Nhưng hoàng tử bắt trang trọng húa không được nói cho con hay ít nhất mười hai ngày hoặc tới lúc sức nhớ mới hỏi hoàng tử đã lên đường. Hoàng tử không muốn lè nồng làm nhan sắc tiêu tụy, cắp má nõn nà phôi pha. Vậy con nên đi tắm, thay quần áo, sau đó lên phòng trên lâu cùng nữ tỳ cầu xin Athena, ái nữ Chúa tể mang khiên thần, vì nữ thần có thể ra tay cứu vớt dù hoàng tử đã rơi vào tay tử thần. Còn lão công Laertes, đừng làm buồn phiền nữa, lão công buồn phiền nhiều rồi. Già không tin thần linh hạnh phúc lại tị hiềm đem lòng ghét bỏ dòng máu Arkesios. Thế nào cũng có hậu duệ sống sót làm chủ đại sảnh nguy nga nơi này và đồng ruộng phì nhiêu đằng kia.”

Eurykleia dứt lời, Penelope thôii núc nở và ngừng tuôn lệ. Sau khi tắm rửa, mặc xiêm y sạch bong, nương nương lên phòng lâu thượng cùng nữ tỳ. Mang theo rõ đựng tiểu mạch nương nương làm lễ cầu xin Athena: “Ái nữ Chúa tể mang khiên thần, Atrytone, xin lắng nghe! Trong quá khứ Odysseus mưu trí từng nướng đùi bò mập mạp, đùi dê mỡ màng dâng nữ thần trong cung điện, bây giờ xin nhớ tế sinh đó, cứu quý tử giùm tiện phụ, bảo vệ, bao che khỏi bàn tay tàn ác của đám cầu hôn thâm độc.” Lời cầu xin vừa dứt nương nương rú kêu truy niệm. Nữ thần nghe thấy. Nhưng trong đại sảnh âm u đám cầu hôn phá ra cười. Một cầu hôn trẻ tuổi mặt kiêu căng nói oang oang: “Nghe như hoàng hậu đáng yêu của ngô

bối sửa soạn làm đám cưới! Nàng không hay số phận quý tử đã an bài!” Huênh hoang như thế là lè lối thường làm, họ không biết cái gì đã thực sự quyết định. Vừa nghe Antinoos đứng phắt dậy quát to: “Các người điên hả? Đừng ba hoa như vậy kéo có đúra vào trong kháo chuyện. Câm miệng! Bây giờ im lặng giải tán. Kế hoạch ngô bối đã chấp thuận, vậy thi hành.” Không chần chừ gì nữa, hắn chọn hai mươi thanh niên táo tợn hơn hết, tất cả ra thuyền đèn lướt sóng đậu trên bãi biển, hùa nhau đầy xuống nước sâu thăm, dựng cột buồm, kéo cánh buồm, lấy dây da buộc mái chèo, mọi thứ trật tự, gọn gàng, rồi giăng buồm trắng phau. Cùng lúc tôi bộc hối hả mang thuyền cụ để trên boong. Họ hạ neo đậu thuyền

ngoài khơi xa xa, sau đó lên bờ dùng bữa
chờ màn đêm nhẹ buông.

Penelope nằm trên lâu thượng, không ăn, không uống, lòng hỏi lòng liệu quý tử trẻ dại thoát hiểm hay gục chết dưới tay bọn cầu hôn cao ngạo. Đầu óc bàng hoàng, hết nghi ngờ đến lo sợ, nương nương như sư tử khiếp đảm lúc thợ săn mánh lới rón rén khép chặt vòng vây. Trở đầu nằm ngửa, toàn thân đờ đẫn, tay chân thư giãn, cảm giác mơ màng lan nhẹ, nương nương từ từ khép mi mắt thiếp ngủ. Đúng lúc đó Athena mắt xanh lam lục nảy sinh ý định. Nữ thần sáng tạo hình bóng, biến hình bóng giống hệt Iphthime, em gái Penelope, ái nữ quân vương Ikarios hào hiệp, kết duyên với Eumelos sống ở

Pherai. Nữ thần phái hình bóng tới cung điện Odysseus an ủi Penelope khỏi thở dài, thôi than van, ngừng khóc lóc. Cầm dây kéo then cửa bước vào phòng đứng đầu giường hình bóng nhỏ nhẹ cất tiếng: “Penelope, ngủ hả, buồn nã nè phải không? Lắng nghe. Thần linh sống thành thơi, vui sướng không muốn nghe chị buồn rầu nức nở, phiền muộn than vãn, quý tử sẽ trở về an toàn, vì không làm gì xúc phạm hàng bất tử.”

“Ô, em, tại sao tới đây?” Penelope khôn ngoan dứt mực, thiu thiu ngon giấc, từ cửa cõi mộng êm đềm đáp lời. “Trước kia chẳng mấy khi đến chơi, vì em ở nơi quá ư xa xôi. Em bảo chị quên sầu muộn, bỏ ưu tư từng dặn vặt tâm trí khiến đau

đón cõi lòng. Trước kia chị mất phu quân dũng cảm, đức độ, lừng danh người Danaan từ Hellas đến Argos đều biết. Nay giờ quý tử duy nhất lại lấy thuyền dong buồm ra đi, thiếu niên trẻ dại, việc làm, lời nói còn non nớt, biết gì? Chị lo cho nó hơn người ấy. Chị rùng mình nghĩ nó gấp bất hạnh trên đất lạ quê người hoặc lênh đênh vô định trên mặt biển bao la. Có nhiều kẻ thù âm mưu sát hại và muốn thủ tiêu trước khi nó về nhà.”

“Hãy can đảm, đừng lo sợ,” hình bóng mờ mờ trấn an. “Cháu ra đi có hộ tống, ai này đều van vái cầu mong, Pallas Athena kiên cường bên cạnh. Do thương hại chị buồn rầu, lo lắng nữ thần phái em tới đây mang theo truyền điệp an ủi.”

“Nếu quả thực là thần linh,” Penelope ý nhị khôn xiết tiếp lời, “nếu tới đây là do thần linh truyền sai, xin em cho chị hay người ấy, buồn khổ, đáng thương. Còn sống đâu đó, vẫn nhìn ánh nắng mặt trời, hay chết rồi, bây giờ đang ở dưới âm phủ với Diêm Vương?”

“Người ấy sống hay chết,” hình bóng mờ mờ nhấn mạnh, “em sẽ không nói chị hay sự thật. Bởi nói lấy lệ, nói qua loa, nói lăng nhăng chẳng nên nói làm gì.”

Dứt lời lại lướt qua then gài trên cửa hình bóng lẩn vào cơn gió. Giật mình tỉnh giấc, tâm hồn lâng lâng, ái nữ Ikarios hít mạnh cảm giác âm âm toát ra từ huyền mộng bồng bềnh lan nhẹ trong

bóng tối màn đêm. Đám cầu hôn trong khi đó đã xuống thuyền dong buồm ra khơi nhằm hạ sát Telemachos tức khắc. Ngoài biển giữa Ithaka và Samos vách đá lởm chởm có hòn đảo núi non trùng điệp tên là Asteris, tuy nhỏ song có bến hai lối vào cho thuyền hạ neo, chúng núp đó nằm chờ.

Ngựa gỗ thành Troa (Hình trên chiếc vại đất nung tìm thấy ở Mykonos, đầu thế kỷ VII TCN, viện bảo tàng Mykonos).

Ngô bối ngồi trong bụng ngựa gỗ với nhóm quyết tử Argive chờ lúc mang tàn phá, chết chóc cho người Trojan (4.271-272).

Khúc 5

Rạng Đông ngon giấc bên Tithonus tuyệt vời vừa rời giường mộng đem ánh sáng cho thần linh và thế nhân thần linh ngồi họp xung quanh Chúa tể thần sấm quyền uy tối thượng. Athena bắt đầu kể cho thần linh hay vô vàn đau khổ Odysseus trải qua lại xuất hiện trong tâm tư khiến nữ

thần bút rút, áy náy khôn xiết vì đương sự vẫn bị giam cầm trong tư thất nữ thần yêu mị:

“Cha Chúa tể và các người, thần linh bất tử hạnh phúc, thần nhi mong mỏi từ rày về sau không quân vương nào cầm quyền trượng trong tay sẽ cư xử nhân từ, độ lượng, công bình, quảng đại, thần nhi ao ước quân vương nào cũng độc tài, tàn ác, vì không ai trong nhân dân còn tưởng nhớ quân vương Odysseus một thời trị vì đức độ, nhân hậu như người cha. Đổi lại hiện thời đương sự bị giữ chặt trên cõi đảo, buồn khổ vô cùng; đương sự ở trên lãnh địa Calypso, yêu mị giữ ghìt không cho trở về quê hương dù muốn đến mấy; đương sự không có thuyền gắn mái chèo

và cũng không có tay chèo để vượt trùng dương. Hơn thế bấy giờ thế nhân lại âm mưu hãm hại quý tử thương yêu trên đường trở về vì đã rời nhà qua Pylos thiêng liêng và Lakedaimon sáng ngời nghe ngóng tin tức thân phụ.”

“Ô hay,” Chúa tể thu thập mây trời dặn lời, “hoàng nhi nói gì vậy? Thế hoàng nhi đã chẳng tự mình dự tính chuyện này hay sao? Phải chẳng hoàng nhi không muôn Odysseus trở về trùng trị đám người đó? Còn Telemachos hoàng nhi hãy khôn khéo vận dụng khả năng cá nhân đem thanh niên trở về Ithaka bình yên vô sự, đồng thời để đám cầu hôn lên thuyền trở về tay không.”

Dứt lời Chúa tể quay sang nói với Hermes, quý tử thương yêu: “Hermes, vì là lệnh sứ luôn luôn mang truyền điệp, hoàng nhi đi ngay mang lệnh tối hậu trao yêu mị mái tóc yêu kiều, nói cho yêu mị hay Odysseus chịu đựng gian khổ bấy lâu bấy giờ phải được tự do về nhà. Trên đường vượt biển đương sự sẽ không có thần linh hay thế nhân trợ giúp. Đương sự sẽ một mình ra khơi trên chiếc thuyền tự tay ghép gỗ làm thành. Sau hai mươi ngày vượt qua vô vàn cực nhọc, trăm mối khó khăn, đương sự sẽ tới Scheria, đất trù phú của người Phaiakian, bà con gần gũi với thần linh. Họ sẽ vui mừng đón tiếp, đối đãi bắt thiệp. Họ sẽ cho đương sự thuyền trở về quê hương, cùng lúc cho đồng, vàng và quần áo, số lượng

đương sự không bao giờ có khi cướp phá thành Troa, dẫu phần chia khá lớn trong số chiến phẩm. Lệnh quyết định theo vận số đương sự sẽ gấp lại thân nhân, nhìn lại ngôi nhà mái cao và thấy lại quê cha đất tổ.”

Chúa tể truyền phán, lệnh sứ dẫn đường rạng rõ ngoan ngoãn tuân theo. Lệnh sứ cấp tốc tra chân vào đôi dép bằng vàng óng ả, buộc dây chặt chẽ, đôi dép bất tử sẽ đưa lướt đi trên sóng biển hay mặt đất bao la nhanh như gió. Lệnh sứ cầm đũa thần sử dụng bất kỳ lúc nào phả phép làm thế nhân nhăm mắt thiếp ngủ hoặc đánh thức thế nhân mở mắt thức dậy. Đũa thần trong tay lệnh sứ hùng dũng ra đi. Từ thượng tầng không khí lệnh sứ sà xuống

dãy núi Pieria, rồi từ đó bay là là mặt biển, luót vun vút trên sóng như hải âu đuối cá trên luồng nước hãi hùng giữa biển cả vô sinh, lông cánh dày cộm ướt đẫm vẫy vùng bọt bắn tung. Lệnh sứ cú thế bước đi trên sóng, hết đợt này đến đợt kia, cuối cùng tới đảo xa xôi. Lên bờ, tạm biệt mặt nước xanh lơ, lệnh sứ cuốc bộ tới động đồ sộ, nơi yêu mị mái tóc diễm kiều cư ngụ. Lệnh sứ thấy yêu mị ở nhà. Lửa cháy bùng bùng trong lò sưởi, củi gỗ đỗ tùng, bá hương dễ ché lém bén, mùi thơm dập dờn lan rộng hải đảo. Bên trong giọng thánh thót, du dương, yêu mị vừa hát vừa bước quanh khung cửi, tay thoăn thoắt đưa đầy thoi vàng. Xung quanh động cây mọc chi chít, chằng chịt: bạch dương, hắc dương, bách

diệp hương thơm dùu dịu. Dưới cành chim cánh dài làm tổ: cú mèo, bồ cát, quạ khoang sống trên biển, tìm mồi ngoài khơi. Quanh động rỗng không, cây nho tròng đúng chỗ phát triển xum xuê, chùm mơn mởn treo lơ lửng, nhánh cành tươi tốt chạy dài trải rộng phủ kín mặt tường. Gần đó bốn suối đua nhau róc rách, nước trong veo; tách biệt song gần kề cả bốn tuôn chảy đổ ra bốn hướng khác nhau. Bốn bờ bãi cỏ xanh mịn tử sắc và cần dại thi nhau phô màu tốt tươi. Nơi này ngay cả du khách bất tử, nếu lạc bước đi vào, thế nào cũng dùng chân ngắm nghía, cặp mắt ngạc nhiên, tâm hồn thích thú. Lệnh sứ dẫn đường rạng rõ cũng dùng bước đứng nhìn quang cảnh. Sau khi nhìn chán chê, nhìn no con mắt lệnh sứ rảo bước

vào động lớn rộng. Vừa ngược nhìn khuôn mặt, nữ thần Calypso nhận ra ngay khách lạ, vì thần linh bất tử không xa lạ với nhau, dù sống xa xôi cách biệt. Nhưng lệnh sứ không thấy Odysseus qua cảm trong động. Đương sự ra ngoài bãi biển ngoài chỗ quen thuộc, thở văn than dài, trồ mắt đăm đăm nhìn biển cả vô sinh, lệ buồn lâ chã tuôn rơi.

Mời Hermes an tọa trên ghế bóng lộn, nữ thần yêu mị Calypso cất tiếng hỏi: “Hermes mang đưa thần, thân hữu khả kính, vì sao tới đây? Người là khách danh dự ta quý mến, hân hoan chào đón, mặc dù trong quá khứ ít khi quá bộ tới thăm. Nói ta hay muốn gì. Ta sẵn lòng đáp lời, nếu đó là việc có thể và nếu đó

là việc phải làm như người mong muốn. Dù sao trước hết hãy đi theo, ta hân hạnh tiếp đãi.” Dứt lời nữ thần đem thần phẩm để trên bàn, kéo gần lại phía khách, sau đó pha thần tửu đỏ chót vào cúp mời nhâm nhi. Lệnh sứ bắt đầu vừa ăn vừa uống. Xong xuôi, lòng dạ trở lại thư thái, lệnh sứ mới hắng giọng: “Mi nữ thần hỏi ta nam thần vì sao tới đây; ta sẵn sàng trả lời không giấu giếm, do mi yêu cầu. Chúa tể phái đi, ta không tự ý. Bởi ai dại gì đem thân vượt biển mênh mông, nước mặn, sóng chát dường như bất tận? Trên đường đi quanh nơi mi sống không thấy thành phố, không thấy thế nhân làm lễ tế sinh và lễ bách sinh chọn lọc dâng thần linh. Dẫu thế khi Chúa tể mang khiên thần quyết định, thần linh nào dám trái

lời, lẩn tránh hoặc thoái thác?”

“Người nói mi giữ ở đây thế nhân, nam
nhi bất hạnh gấp bội so với chiến sĩ anh
hùng cùng chiến đấu, cùng bao vây thành
Troy chín năm ròng rã, năm thứ mươi
xông vào cướp phá rồi trở về quê hương.
Nhưng trên đường hồi hương đám đó xúc
phạm Athena, nữ thần bèn nổi gió, nâng
sóng khiếp đảm trùng trị. Đồng đội can
trường chết hết trừ một, song bị gió thổi,
sóng đánh thế nhân đó trôi dạt tới đây.
Chúa tể ra lệnh mi thả ngay bây giờ,
không chần chờ. Bởi định mệnh không
muốn thế nhân đó nhắm mắt lìa đời ở đây
xa cách bằng hữu, thân nhân. Định mệnh
muốn thế nhân đó gặp lại thân nhân, bằng
hữu, nhìn lại ngôi nhà mái cao, thấy lại

quê cha đất tố.”

Nghe nói thế yêu mị Calypso rùng mình.
Giọng cất cao, nữ thần đáp lời như có
cánh bay xa: “Nam thần các người tàn
ác, mang lòng hiềm khích, đố kỵ vô song!
Các người không đồng ý để nữ thần công
nhiên chung chǎn chung gối với thế nhân
dù đã âu yếm chọn làm bạn đường trăm
năm. Bởi thế khi Rạng Đông non trẻ,
ngón tay ửng hồng đem lòng thương yêu
Lạp Hộ các người phẫn nộ khôn nguôi.
Sóng sung sướng các người ám úc! Bởi
thế rời ngai vàng ở Ortygia trinh thần
Artemis giường cung nhǎm bắn, mũi tên
êm dịu nhẹ lướt kết liễu đời chàng. Bởi
thế khi Demeter mái tóc diễm kiều nghe
theo tiếng gọi con tim, nôn nóng và ao

ước, chia sẻ tình yêu với Iasion hiến thân
cho chàng trên cánh đồng hưu canh cày
ba luống, hay tin như chim bay, Chúa tể
nổi sấm dùng dùng đánh chết. Và bởi thế
bây giờ, ô thần linh, các người lại đem
lòng ghen ghét, vì ta sống với thế nhân.
Ta cứu lúc thế nhân một mình chìm nổi,
rập rờn bên sườn thuyền dập nát, khi
Chúa tể phóng chớp sáng lòe đánh vỡ
trên mặt biển nước đậm màu. Đồng hành
chết hết. Gió thổi, sóng đầy thế nhân trôi
dạt vào đảo, ta dang tay tiếp đón; ta yêu
thương, ta trông nom săn sóc; ta ngỏ ý
biến thế nhân thành bất tử, giữ thế nhân
suốt cuộc đời trẻ mãi không già. Nhưng
khi Chúa tể mang khôn thần quyết định
thần linh không thể trái lời, lẩn tránh
hoặc thoái thác. Nếu Chúa tể giữ nguyên

ý định, ta sẵn lòng để thế nhân vượt biển
vô sinh đi đâu tùy ý. Ta sẽ không giúp đỡ
trên đường trở về. Ta không có thuyền, ta
không có mái chèo, ta không có tay chèo
chở thế nhân băng qua biển cả mênh
mông. Nhưng ta hứa ta không giấu giếm,
ta sẵn sàng vẽ lối chỉ đường đưa thế
nhân trở về quê hương bình yên vô sự.”

“Vậy để thế nhân ra đi túc khắc,” lệnh sứ
tia sáng rạng rõ tiếp lời, “như thế tránh
làm Chúa tể phật ý. Nếu không nỗi giận
có ngày người trùng phạt mi sẽ biết
thân.’ Dứt lời lệnh sứ tia sáng rạng rõ
quay gót cáo lui. Nữ thần yêu mi túc tốc
đi tìm Odysseus quả cảm, vì tai vẫn nghe
truyền điệp Chúa tể vừa trao. Yêu mi
thấy đương sự ngồi trên bãi cát; mắt đẫm

lệ làm như không khô; cuộc đời êm ám trôi theo nước mắt đương sự tuôn đổ vì nhớ nhà. Bởi lâu rồi đương sự thấy yêu mị không còn mê hoặc, quyến rũ. Ban đêm đương sự ngủ với yêu mị trong động vòm cung, song đấy là ngoài ý muốn, yêu mị nôn nóng, đương sự lạnh lùng. Nhưng ban ngày ra ngồi trên mỏm đá hay bãi cát, đương sự rên rỉ, thở dài, lệ tuôn đầm má, mắt đầm đầm trồ nhìn biển cả vô sinh.”

Yêu mị đến gần, đứng cạnh cất lời: “Thế nhân đáng thương, đừng khóc nữa và cũng đừng phí phạm cuộc đời trên đảo hoang vu. Bởi thiếp sẵn sàng giúp chàng rời nơi này. Vậy dùng rìu hạ mấy cây cao, cành dài làm đáy lớn rộng, trên lắp

rẻ sườn thành cầu cao để thuyền đưa chàng vượt biển mù sương. Phần riêng thiếp sẽ tự tay mang bánh mì, nước uống, rượu vang xuống thuyền để chàng khỏi lo chết đói, khỏi sợ chết khát; thiếp còn đem quần áo và gửi cả gió theo sau đưa chàng về quê hương bình an vô sự, nếu thần linh trên trời bao la vừa lòng đặc ý cho phép, bởi về hoạch định, hoàn tất công việc, khả năng mãnh liệt hơn thiếp rất nhiều.”

Nghe nữ thần nói thế Odysseus quả cảm từng chịu đựng biết bao thử thách rùng mình lo sợ, song lên giọng nói lời như có cánh bay xa: “Ô, nữ thần, khanh dự tính như vậy chắc hẳn vì lý do nào đó, không phải vì an ninh của ta, khi bảo vượt biển

bao la, biết bao khủng khiếp, biết bao gian nguy bằng chiếc thuyền như thế. Ngay cả thuyền lướt sóng, cân bằng cũng không qua nổi dù nhờ Chúa tể gặp gió thuận chiều. Bởi vậy ta sẽ không ra đi trên chiếc thuyền như khanh mong muốn, nếu khanh không long trọng tuyên thệ khanh sẽ không âm mưu hãm hại, thủ tiêu ta.”

Yêu mị Calypso mỉm cười, đưa tay vuốt nhẹ, ngo lời nhận định: ‘A, gian hùng độc đắng, mưu kế xảo diệu, toan tính chi li, nên mới suy ngẫm, thốt lời như thế! Xin mặt đất, bầu trời bao la trên cao, nước sông Căm Hòn tuôn chảy phía dưới chứng giám lời thề vô cùng trang trọng, vô cùng nghiêm túc thần linh hạnh phúc

thường làm thiếp không âm mưu hãi hại, thủ tiêu chàng, mà chỉ suy tính do hoàn cảnh đòi hỏi phần riêng phải xử sự thế nào nếu chính mình rơi vào khó khăn tương tự. Bởi chàng biết lòng thiếp không dối trá, tim thiếp không là sắt, mà chưa đầy trắc ẩn, yêu thương.' Dứt lời nữ thần yêu kiều nhanh nhẹn bước đi, Odysseus thoăn thoắt theo sau.

Nữ thần và thế nhân cùng vào động vòm cung, Odysseus ngồi xuống ghế Hermes vừa bỏ đi. Nữ thần bày trước mặt Odysseus đủ thứ thực phẩm và đồ uống thế nhân thường dùng, rồi an tọa đối diện. Tỳ nữ đem thần phẩm và thần túu để gần nữ thần. Hai người đưa tay lấy món ăn. Thường thức đồ ăn thức uống

xong xuôi, nữ thần bắt đầu lên tiếng: “Như vậy là công tử Laertes, dòng dõi thần linh, Odysseus mưu trí, bây giờ nhất định trở về mái nhà êm ám, quê hương yêu dấu phải không? Dù vậy và dù thế nào xin có lời tạm biệt, chúc thượng lộ bình an! Tuy nhiên, nếu lòng cảm thấy buồn rầu số phận bắt gánh chịu trước khi về tới quê cha đất tổ, chàng nên ở lại, chia sẻ nhà này với thiếp, chàng sẽ trở thành bất tử, mặc dù mong muôn gấp lại hiền thê, không lúc nào thôi tưởng nhớ, ngừng thở vẫn than dài. Dẫu thế thiếp hân diện không thua kém nàng về tầm vóc hoặc dáng dấp, bởi phụ nữ thế nhân chẳng thể sánh bì với nữ thần bất tử về thân hình cũng như vẻ mặt.”

Nghé vậy Odysseus trăm phuong nghìn
kế liền đáp: “Nữ thần khả ái, lắng nghe
và lượng thứ, đừng nổi nóng vì điều ta
sắp nói. Ta hiểu sự thật; ta biết Penelope
kín đáo, ý nhị, song để mắt nhìn, ta thấy
về vóc dáng và nhan sắc không xứng
đáng với nhan sắc và vóc dáng như
khanh. Bởi nàng là thế nhân, khanh là
thần linh không chết, không già. Dẫu vậy
ngày đêm ta vẫn ước ao, cầu mong trở về
mái nhà êm ám và nhìn thấy ngày hồi
hương. Nếu thần linh đập thuyền đánh
đắm trên đại dương màu rượu chát, ta
sẵn sàng chịu đựng, song nhất định giữ
lòng kiên cường, bất khuất. Ta từng ném
mùi quá nhiều đau khổ, kinh qua vô vàn
gian lao trên sóng nước, trong chiến
tranh! Cứ để đau khổ tiếp nối đau khổ,

gian lao theo gót gian lao, đau khổ nữa,
gian lao nữa cũng không sao!"

Lúc này mặt trời đã lặn, màn đêm phủ buông. Bởi thế hai người lui về phòng kín trong động vòm cung. Nằm bên nhau, tay trong tay ôm áp, hai người tận hưởng tình yêu suốt đêm trường. Rạng Đông tươi mát, ngón tay ửng hồng xuất hiện, Odysseus dậy giường, mặc tu-nich, khoác áo choàng. Yêu mị vận xiêm trắng như tuyết, mịn màng, mềm mại, thưốt tha, nhìn là mê. Quanh eo thắt dải lụa bằng vàng óng á; trên đầu choàng voan dài rủ buông. Xong xuôi yêu mị vui vẻ nghĩ cách tiễn đưa Odysseus quả cảm lên đường. Thoạt tiên yêu mị đưa cho chàng chiếc rìu bằng đồng, hai lưỡi đều sắc,

cán nhẵn nhụi bằng gỗ ô-liu gắn chặt vào đầu nên cầm êm tay. Tiếp theo yêu mì đưa cho chàng chiếc rìu lưỡi cong bằng kim loại bóng lộn. Sau đó yêu mì dẫn đường đưa chàng tới chỗ xa tí cuối mũi đảo. Ở đó cây mọc um tùm: trăn, dương, tùng cao ngất nghêu, tất cả chết khô từ lâu, vì hết nhựa nên sẽ là chất liệu dễ nổ để đóng thuyền. Chỉ cho biết chỗ cây già xong rồi, nữ thần duyên dáng quay về. Odysseus bắt đầu chặt. Odysseus chặt nhanh, hạ hai mươi cây tất cả, sau đó dùng rìu cắt cành, đẽo nhẵn nhụi, xén mép đều đặn. Yêu mì mang ra đồ khoan. Dùng dụng cụ Odysseus khoét lỗ, ráp chốt, bắt giằng nối ván xen kẽ ghép sàn cho rộng, cho dài. Như thợ chuyên nghiệp, Odysseus uốn vỏ phình ra tựa

thuyền buôn chở hàng hóa. Odysseus làm boong, đóng rẻ sườn khoảng cách ngăn ngắn, ghép mạn hai bên bằng ván dài. Odysseus làm cột buồm, dựng trực cảng buồm, đặt tay lái để điều khiển. Từ đầu đến đuôi Odysseus lấy cành hà liễu nhiều lá bắt tréo đan kín đằng sau để chống lại sóng biển dữ dằn. Bụng thuyền Odysseus lấy ván dày dặn chặt. Yêu mị lại ra lắn này đem vải để Odysseus làm buồm. Khâu này Odysseus cũng hoàn thành khéo léo. Sau đó Odysseus cột dây chằng, dây kéo, dây leo vào chỗ trên thuyền. Cuối cùng đặt trực lăn Odysseus đẩy thuyền xuống biển sóng dồn dập nhấp nhô.

Hết ngày thứ tư mọi việc làm xong; sang

ngày thứ năm Calypso sửa soạn để Odysseus rời đảo. Nàng tắm cho chàng, thay quần áo thơm phức. Nàng còn kéo hai túi da xuống thuyền, một đầy vang đỏ đậm, một to hơn ắp nước uống, cả bao da đựng lúa mạch cùng vô số thực phẩm ngon lành. Sau đó nàng triệu gọi gió hây hây, man mát... Lòng cảm thấy tràn trề vui thích vì gió thổi Odysseus căng buồm. Tay đặt trên cần lái, dáng dấp thành thạo, Odysseus điều khiển thuyền đi. Ngồi không chớp mắt, Odysseus đăm đăm nhìn chòm sao Thất Tinh, sao Mục Đồng lặn muộn, sao Đại Hùng còn gọi là Xa Tà xoay quanh tại chỗ mắt lo âu canh chừng xạ thủ Lạp Hộ, sao duy nhất trong các chòm sao không chìm dưới chân trời, không nhúng mình trong nước

Đại Dương. Calypso khôn ngoan, tinh tường dặn khi lái trên biển, mọi hải trình ngoài khơi, luôn luôn giữ Đại Hùng bên trái. Mười bảy ngày Odysseus liên tục dong buồm. Sang ngày thứ mười tám Odysseus thấy núi non, rùng cây đát người Phaiakian hiện hình lờ mờ trước mặt, chỗ có vẻ gần nhất trông như tẩm khiên trên mặt biển mù sương.

Lúc này Poseidon, thần linh rung chuyển trái đất, đang rời xứ người da xạm nắng trở về. Từ chỗ xa xôi trên đỉnh núi Solyme đất người Solymoi, để mắt nhìn, hải thần thấy Odysseus chèo thuyền trên biển. Nỗi giận khôn xiết, hải thần lắc đầu tự nhủ: ‘A! Gớm chưa! Trong khi ta tới đất người da xạm nắng, thần linh thay đổi

ý định đối với Odysseus! Lúc này y sắp tới đất dân Phaiakian; đến nơi định mệnh run rủi y sẽ trút hết buồn rầu bấy lâu đè nặng cõi lòng. Nhưng dù vậy ta vẫn không để y yên thân mà trùng trị đích đáng!' Dứt lời hải thần triệu gọi mây trời, năm chặt đinh ba đập mạnh, sóng nổi dữ dằn; hải thần trỗi gió bốn phương từ chân trời đỏ tới ào ào, thúc thổi sương mù bao phủ mặt đất và biển cả. Từ trên cao màn đêm trùng điệp nhẹ buông. Gió đông, gió nam ập tới, gió tây dùng dùng, gió bắc phẫn phật từ bầu trời rực rỡ quay cuồng gấp nhau, dâng sóng nhấp nhô, cuồn cuộn ngút trời. Đúng lúc đó Odysseus thấy đầu gối run rẩy, tinh thần bấn loạn. Tuyệt vọng, chán nản Odysseus nói với mình: "Khốn nạn thân ta! Rồi sẽ

ra sao? Ta sợ Calypso nói đúng, đúng
quá khi tiên báo ta sẽ gặp gian truân
khủng khiếp trên mặt biển trước khi đặt
chân lên quê hương. Sự thề bây giờ diễn
ra như thật! Mây man rợ Chúa tể trải
khắp bầu trời bao la! Sóng dữ dằn dâng
trên đại dương mênh mông! Gió rú rít
như điên như cuồng xung quanh! Thôi thế
là hết, chẳng còn gì chỉ còn chờ chết,
chết không biết lúc nào. Ôi, sung sướng
biết bao, hả dạ nhường nào đồng đội
Danaan trước kia hết mình phục vụ công
tử Atreus gục chết bỏ thây trên đất Troad
bao la! Ước chi cũng gặp số phận nhắm
mắt lìa đời ngày quân Troian đỗ xô lao
thương mũi bọc đồng nhắm ta trong cuộc
loạn đả quanh xác Achilleus! Ít nhất ta
được mai táng lễ nghi trọng thể, khắp đất

Achaia người Achaian sẽ nhắc nhở, vinh danh. Nhưng bây giờ than ôi! định mệnh bắt ta chết cái chết thảm thương!"

Odysseus vừa dứt lời ngọn sóng cao như thú dữ sầm sập tiến tới đỗ ập xuống đầu, chiếc thuyền lật ngửa. Tay bật khỏi cần lái Odysseus lăn xuống nước; gió bốn hướng hợp thành luồng ghê rợn ầm ầm thổi tới chè cột buồm thành hai, thổi cánh buồm, trực cảng buồm bay xa rơi xuống biển. Odysseus chìm dưới nước một lúc khá lâu. Quần áo yêu mì Calypso bảo mặc đầm nước kéo xuống, Odysseus không thể ngoi lên tránh sóng lớn trút đổ. Mãi rồi Odysseus mới nhô đầu khỏi sóng, nhở như xua đuổi nước mặn từ trên đầu xối xả chảy xuống. Mặc dù kiệt sức,

Odysseus không quên chiếc thuyền. Như mũi tên luôn qua cơn sóng nhào vào bờ Odysseus đuổi theo, bò lên, ngồi giữa tránh chết tất nhiên. Sóng biển ngần ngại tung qua bên này hất tới bên kia. Như gió bắc vào thu thổi cọng thảo nhi thành bó lăn lóc quanh cánh đồng, gió bốn phương tụ lại hiệp lực đẩy chiếc thuyền hết phía này đến phía kia trên mặt biển. Gió nam thổi qua, gió bắc vòn giỡn, gió đông thấy lại, gió tây đuổi bắt.

Ino, ái nữ Kadmos gót chân thon nhỏ còn gọi là Leukothea nhìn thấy. Trước kia là thế nhân nói tiếng thế nhân, bây giờ sống dưới biển sâu nước mặn, nàng mang danh vị nữ thần. Thấy Odysseus nổi trôi, cực khổ, động lòng trắc ẩn thương hại,

nhô khỏi mặt nước, theo phong cách hải âu vẫy cánh đậu trên mép thuyền, nàng cất tiếng: “Thế nhân đáng thương, vì sao Poseidon rung chuyển trái đất giận dữ đến thế nên gieo rắc tai ương chấn đường ngăn lối? Dẫu vậy hải thần cũng chẳng thể giết thế nhân dù có gắng đến mấy. Hãy bình tĩnh nghe ta nói, thế nhân có vẻ tinh táo, bình thường. Cởi quần áo, bỏ thuyền cho gió mang đi, bơi vào bờ, lên đất Phaiakia người ta sẽ giúp đỡ. Cầm voan này quấn quanh lồng ngực. Voan có sức bao che thần thánh thế nhân khỏi lo sợ thương tích hay chết chóc. Nhưng vừa đặt chân lên đất khô ráo, cởi ngay voan ném thật xa xuống biển đậm màu, lúc làm vậy nhớ ngoảnh mặt đừng nhìn!”

Dứt lời nữ thần đưa cho tấm voan. Liền đó như hải âu nữ thần lao xuống biển sóng bạc đầu, nước đen đậm dâng cao phủ kín. Từng quen gian nguy lúc này cảm thấy lúng túng, chán nản, vừa rên rỉ Odysseus bất khuất vừa chua chát nói với mình: “Khốn nạn thân ta! Thần linh nào lại bày cảnh đánh bẫy bảo ta bỏ thuyền. Không! Ta không muốn nghe lời làm theo; bởi đất liền lên đó thần linh nói sẽ có trợ giúp vẫn còn khá xa. Ta sẽ làm thế này theo cách ta nghĩ hay nhất. Nếu chồ nối chốt đóng khít, ván thuyền còn dính chặt vào nhau, ta cứ ngồi tại chồ gồng mình chịu đựng bất kể gian nguy. Nhưng khi sóng đập bể thuyền ta sẽ bơi vào bờ; như vậy hay hơn.”

Trong lòng trong trí Odysseus đang trăn trở suy nghĩ, Poseidon rung chuyển trái đất lại dội đợt sóng khổng lồ. Hung dữ, đe dọa đợt sóng vươn cao, đồ ập, đập vỡ ván thuyền như cơn gió thổi mạnh cuốn đồng chấu khô hất bay tứ tung. Odysseus lóp ngóp bò lên tấm ván nồi lèn bènh như người cưỡi trên lưng ngựa đua, quần áo Calypso đưa cho mệt hết. Vội vàng lấy tấm voan quấn quanh lồng ngực, hai tay duỗi thẳng, úp mặt chúc đầu nhảy xuống nước, Odysseus cố sức bơi. Poseidon nom thấy lắc đầu tự nhủ: “Ồ, bây giờ cứ nồi, cứ trôi trên biển cả, sau khi trải qua biết bao gian truân, nhồi lên nhận xuống, mi sẽ gặp thế nhân dòng dõi Chúa tể. Dẫu vậy ta nghĩ mi vẫn chưa thoát khỏi tai ương.” Dứt lời giơ roi quất

ngựa bờm óng mượt trực chỉ Aigai, hải thần phi nhanh về cung điện lừng danh. Lúc này Athena, ái nữ Chúa tể, mới quyết định can thiệp. Rà xét hướng thổi nữ thần bắt gió ngưng nghỉ, nằm im ngon giấc. Sau đó nữ thần ra lệnh gió bắc giữ sóng biển trước mặt phảng lặng. Nhờ thế Odysseus Chúa tể yêu thương không những thoát chết mà còn gặp người Phaiakian, tay chèo lão luyện.

Odysseus trôi dạt trên biển cả hai ngày, hai đêm nhiều lần tưởng thế nào cũng chết! Rất may sáng sớm ngày thứ ba, lúc Rạng Đông mái tóc diễm lệ, nhan sắc yêu kiều xuất hiện, bỗng dừng gió ngưng thổi, bốn bề im lặng như tờ. Vừa trố mắt quan sát, đợt sóng không lồ đưa lên cao,

Odysseus thoáng thấy đất liền. Ôi chao, vui mừng như trẻ thơ thấy cha ốm nằm liệt giường lâu ngày sống lại, vì căn bệnh đau đớn, dai dẳng, vượt qua tình trạng hiểm nghèo, sức mạnh tàn ác, độc địa gây nên, thần linh ra tay cứu vớt, giải thoát! Vui mừng của Odysseus giống thế khi bắt đầu thấy đất liền, rùng cây dường như đón chào. Hy vọng dâng cao, hăng hái bơi vào bờ, Odysseus bước lên đất liền. Nhưng vừa qua bãi biển không xa, khoảng cách gọi nhau có thể nghe rõ, Odysseus nghe tiếng sóng trào àm àm đổ vào bờ đá. Gầm thét như điên như cuồng biển cả tràn vào vùng đất núi non, bụi nước tung bay lan tỏa mù mịt. Chỗ này không có vũng nhỏ, không có bến đậu để thuyền hạ neo; chỉ có mũi đất nhô ra,

vách đá dựng đứng và cồn đá nhấp nhô. Nhìn cảnh tượng bùn rùn chân tay, trái tim như ngừng đập, rên rỉ lầm bầm Odysseus nói với trái tim dũng cảm: “Ôi bất hạnh! Cho nhìn đất liền, Chúa tể không cho hy vọng, sau khi ta vượt mặt nước mênh mông, từ biển đến bờ qua sóng bạc đầu không thấy lối thoát, mọi cố gắng xem ra vô ích! Ngoài khơi cồn đá khi ẩn khi hiện; xung quanh biển cả nổi sóng điên cuồng; đằng sau vách đá dựng đứng; gần bờ nước thăm thăm; không chỗ nào có thể chạm đáy đứng lên, không chỗ nào có thể bám vào thoát hiểm! Vừa muôn lên bờ ta bị sóng cồn đồ vào nhắc bổng, hất tung lên mỏm đá tràn trui; nhọc nhằn chẳng dẫn tới đâu! Nếu bơi xuôi bờ tìm bãi cát cong cong, chỗ

sóng đánh xiên xiên, nơi có thể nấp tránh, ta sợ cơn gió dữ dằn bất thình lình ào tới vồ chộp mang ra ngoài khơi đây cá mập ta gào thét, rên la, ta sợ thần linh nào đó thả quái vật kỳ dị Amphitrite nuôi dưới biển nổi lên hâm hại! Ta biết thần linh rung chuyển trái đất mang lòng đố kỵ khôn dò!"

Đối thoại nội tâm ngừng bặt, tâm trí không biết giải quyết thế nào, đợt sóng cao ngất đầy Odysseus vào bờ đá gồ ghề. Da có thể rách, xương có thể gãy nếu Athena nữ thần mắt xanh lam lục không báo động. Vừa nhoai lên Odysseus đưa hai tay ôm móm đá. Thở dốc hơi Odysseus bám chặt mặc sóng lớn đỗ dồn dập. Nhưng vừa thoát đợt sóng điên

cuồng Odysseus lại bị đợt sóng hung hăn ôm chặt lôi ra. Như bạch tuộc bứt khỏi hang, sỏi vẫn bám chặt vòi, Odyseus bị cuốn phăng, da bàn tay gân guốc bám sát móm đá sần sùi. Sóng cao ngất đỗ trúng đầu. Vì thế Odysseus sẽ chết thảm nếu Athena mắt xanh lam lục không nhanh trí giúp ý kiến. Odysseus cố ngoi lên mặt nước, bơi ra xa, ngoài tầm sóng dội vào bờ, sóng đỗ nghiêng nghiêng, vừa bơi vừa nhìn đất liền, hy vọng nom thấy bến đậu tự nhiên dọc bãi biển lồi lõm, thoai thoái. Cố gắng chăng mấy chốc Odysseus tới cửa sông chảy xiết, chỗ này có vẻ an toàn, vì không có đá lại kín gió. Dòng nước cho hay đang ở cửa sông, Odysseus lầm nhầm cầu khấn: “Xin thần linh lắng nghe, dù người là ai. Phàm nhân đến cầu

xin vì đang tìm đường chạy trốn trên biển cả lo sợ Poseidon dập vùi. Ngay cả thần linh bất tử cũng động lòng trắc ẩn khi thấy nhân lạc loài tới van vái, phàm nhân cũng vậy, bữa nay đến sông của người, sau biết bao chìm nổi gian truân, nắm gối năn nỉ thương hại. Ôi thần linh cao cả, phàm nhân van vái cầu xin!"

Đáp lời, thần linh rà xét dòng nước, không cho nổi sóng, giữ phía trước phẳng lặng, đưa Odysseus vào cửa sông an toàn. Nhưng đầu gối run rẩy, cánh tay gân guốc buông thõng, vì Odysseus vật lộn cam go với biển cả. Toàn thân sưng vù, nước biển từ mồm, từ mũi đổ ra ồng ộc. Thở không ra hơi, nói không thành tiếng, Odysseus nằm bất động, mệt mỏi,

kiệt sức. Nhưng lúc lấy lại hơi thở, tập trung tinh thần, Odysseus tháo tấm voan quấn quanh lồng ngực nữ thần đưa cho ném xuống dòng sông chảy biển biệt ra biển. Nước cuồn cuộn vun vút mang đi, nhanh như chớp Ino đưa tay nắm chặt. Odysseus lết khỏi dòng sông, tới đầm sậy phủ phục, cúi hôn mặt đất phì nhiêu đã cho thế nhân hạt lúa. Lúc này tuyệt vọng quá đỗi Odysseus lâm bẩm với tâm hồn quả cảm: ‘Ôi bất hạnh thân ta! Chịu khổ bao lâu nữa? Rồi ra sẽ thế nào? Nếu nằm trên bờ sông, thức không ngủ nhìn đêm tối khắc khoải trôi qua, sương giá thăm sâu quấn quyện sương mai ướt đẫm ta sợ quá nhiều không chịu nổi, vì hiện giờ gần ngất xỉu, hầu như rã rời! Gió lạnh căm căm từ sông trỗi lên lúc rạng

đông xuất hiện. Nhưng nếu men sùờn đồi leo lên khu rừng, tìm chỗ nằm trong lùm cây rậm rạp, cho khỏi lạnh, cho khỏi mệt... nếu thiếp ngủ, ta sợ ta sẽ làm mồi cho thú dữ lang thang!"

Suy đi tính lại cuối cùng Odysseus quyết định tới khu rừng không xa dòng sông. Đến nơi Odysseus chui dưới cụm chòi hai nhánh, một là ô-liu ghép, một là ô-liu dại, mọc cùng gốc, cành đan kẽ chằng chịt, gió lạnh thổi khí âm không lọt qua, mặt trời chiếu tia nắng không xuyên tới, mưa đỗ nước không ngấm xuống. Odysseus bò vào nằm dưới, nhanh tay quơ lá khô trải rộng làm giường, mặt đất chồng chất đủ che kín hai ba người khi thời tiết mùa đông cực lạnh. Chịu đựng

gian khổ bấy lâu, nhìn chiếc giường thích thú, Odysseus kiên cường ngả lưng nằm giữa, vơ lá khô đắp kín làm chăn. Như người cô đơn ở đồng quê hẻo lánh, không có hàng xóm láng giềng, vùi cùi khô đỏ rực dưới tro đen giữ lửa khỏi tắt, giữ mình khỏi phải lò mò đi xin chỗ khác, vơ đắp cẩn thận, Odysseus vùi thân dưới lá khô. Đúng lúc đó Athena nhở giấc ngủ vào mí mắt giúp đương sự xua đuổi mau le cảm giác đau đớn, mệt nhọc, rồi nhẹ nhàng khép kín vành mi.

Telemachos diện đàm lão vương Nestor (Hình trên chiếc bình, thế kỷ VI TCN, Berlin, SMPK, Antikenmuseum).

Bẩm Lão vương Nestor, quý tử Neleus, vinh quang chói lọi
của người Achaian. Lão vương hỏi ngô bối từ đâu tới xin
thưa. Ngô bối từ Ithaka dưới chân núi Neiron (3.79-81).

Khúc 6

Kiên nhẫn chịu đựng nên rã rời, mệt lử Odysseus nằm đó ngủ như chết. Athena trái lại đi miền quê tới thành phố người Phaiakian. Thời trước dân này sống ở Hypereia biên cương bao la và là láng giềng của dân Cyclop, vốn hống hách, kiêu ngạo thường sử dụng bạo lực cướp

bóc, phá hại. Vì thế Nausithoos diện mạo phuơng phi di chuyển họ từ Hypereia tới Scheria định cư xa hẵn sắc dân nghèò khó. Quân vương lập thành phố tường vây xung quanh, làm nhà ở, dựng bàn thờ thần linh và chia ruộng đất để cày cấy. Nhưng định mệnh đưa đây nêñ qua đời từ lâu, quân vương xuống âm phủ chầu Diêm Vương. Vì thế bây giờ Alkinoos, thần linh ban hồng ân, trị vì xứ sở Athena nữ thần mắt xanh lam lục tới cung điện, chuẩn bị kế hoạch đưa Odysseus quả cảm trở về quê hương. Nữ thần lên đường trực chỉ căn phòng trang hoàng ngoạn mục, nơi ái nữ Alkinoos hào hiệp, Nausikaa thiếu nữ vóc dáng, khuôn mặt xinh đẹp khác thường ngon giấc. Gần đó hai nữ tỳ nhan sắc Mỹ Thần ban cho nằm

ngủ, mỗi người một bên. Cửa vào bóng lộn đong kín. Như gió thoảng Athena lách qua đến đầu giường. Giả dạng con gái Dymas, nổi tiếng nhiều thuyền, trinh nữ cùng tuổi và bạn thân của Nausikaa, nữ thần cùi đầu, nhỏ nhẹ. Hóa thân như vậy Athena mắt xanh lam lục cát lời: “Nausikaa, ngủ hả! Mẹ sinh ra con gái sao mà lười thế? Quần áo bóng lộn vắt ngổn ngang! Chẳng mấy nữa lấy chồng. Bởi thế ngươi sẽ cần quần áo đẹp, không những cho mình, mà cho cả người đưa mình về nhà mới! Làm vậy là được tiếng thơm với mọi người, cha mẹ khả kính vui lòng khôn tả. Vậy sáng nay lúc bình minh ló dạng hai đứa mình đi giặt. Ta sẽ đi theo giúp một tay, nhờ vậy việc chóng xong. Chắc hẳn ngươi chẳng cô đơn lâu

nữ mà sắp lập gia đình. Thanh niên quý tộc khắp Phaiakia, nơi người chào đời, nơi người khôn lớn, đều muốn đầu đơn lấy người làm vợ. Sáng ra xin thân phụ cho chiếc xe với cắp la chở voan, thắt lưng, khăn trải giường màu sắc sỡ; người nên tự tay đánh xe đi hơn là cuốc bộ, vì người biết từ thành phố tới chỗ giặt đường khá xa.” Dứt lời Athena mắt xanh lam lục biến dạng rút về núi Olympos, nơi người ta nói thần linh sống vĩnh viễn. Gió không thổi, mưa không rơi, tuyết không đổ, mây không giăng, tư thất thần linh chìm trong không khí trong lành, vẻ rực rỡ, trong trắng bao phủ xung quanh. Đó là nơi hằng ngày thần linh hạnh phúc vui chơi, và đó là nơi nữ thần mắt xanh lam lục tới sau khi nói chuyện dặn dò

trinh nữ.

Đúng lúc đó Rạng Đông xiêm y óng ả lêng
ngự ngai vàng. Nausikaa trong áo ngủ
yêu kiều tinh giác. Ngạc nhiên vì giác
mơ nàng tức tốc đi qua đại sảnh kề cho
bố mẹ hay. Nàng thấy hai người ở cuối
biệt điện. Mẹ ngồi gần lò sưởi với nử tỳ
quần len màu đỏ tía. Bố sắp đi dự hội
nghị với quân vương tiếng tăm, quý tộc
Phaiakia triệu tập. Bước lại gần nàng cất
tiếng: “Bố kính yêu, con không biết bố
có băng lòng cho gia nhân chuẩn bị chiếc
xe thành cao, bánh chắc mang quần áo tốt
đẹp mà dờ bắn ra sông giặt không? Phần
mình bố cũng cần mặc y phục không vết
nhơ khi vào hội đồng ngồi họp bàn quốc
sự với các quân vương. Hơn thế, đừng

quên trong cung điện bố có năm con trai, hai đã lấy vợ, ba còn độc thân lúc nào cũng đòi quần áo mới giặt thằng bộ đi khiêu vũ. Chẳng có ai chỉ có con lo việc này.”

Nàng không nói nữa. Vì e thẹn nàng không dám ngỏ lời với bố chuyện hôn nhân. Nhưng hiểu tức thì ông bèn đáp: “Con thương yêu, bố không tiếc con cặp la hay bất kể thứ gì. Cứ sửa soạn ra đi, gia nhân sẽ lấy chiếc xe ngoạn mục, bánh chắc, thành cao với bạt che.”

Ông sai bảo gia nhân, họ tuân lệnh tức thì. Trong khi ở bên ngoài họ chuẩn bị chiếc xe bánh vững chắc, đưa la vào càng đóng ách, thằng yên cương, buộc

dây chằng, Nausikaa vào phòng thu nhặt quần áo màu sắc tươi rói cuốn chặt đem để trên xe bóng lộn. Mẹ lấy rõ đựng đủ thứ thức ăn ngon lành để mang theo, bà còn lấy bao da dê làm chai đựng rượu vang. Nàng chèo lên xe, mẹ đưa cho bình bằng vàng đựng dầu ô-liu để nàng và tỳ nữ thoa da sau khi tắm. Cầm roi, nắm cương óng ánh, nàng quắt bảo la lên đường. Vó nện lách cách cắp la hăng hái chở quần áo và công chúa, không lẻ loi vì có tỳ nữ theo hầu.

Xe tới dòng sông ngoạn mục, chỗ có nhiều vũng giặt, nước dưới đá trong vắt đầy ắp quanh năm, hết dâng lên lại xoáy xuống khiến quần áo bẩn đến mấy cũng mau sạch. Đến nơi các cô tháo ách, nhả

cương, đưa cặp la ra bờ sông chảy cuồn cuộn găm cỏ xanh rì. Tiếp theo nhắc quần áo tung ôm từ xe đem nhúng nước màu tói tối, hết giãm đạp lại vò vỗ, các cô thoăn thoắt thi nhau. Sau khi giữ không còn vết nhơ, các cô trải thành hàng trên bờ biển, gần chỗ sóng đồ vào bãi cát táp rửa sỏi đá sạch bong. Tắm rửa, thoa dầu xong xuôi, chờ cho quần áo khô hẳn, các cô dùng bữa trên bờ sông dưới ánh nắng chan hòa. Ăn uống thỏa thuê vừa dứt cô chủ và tỳ nữ gỡ voan khỏi đầu vắt sang bên ùa ra chơi banh. Nausikaa cánh tay trắng ngàn cát tiếng hát, chân nhún nhảy bắt điệu điệu khiến cuộc chơi. Như Artemis xạ thủ men theo dãy Taygetos hay dãy Erymanthos cao ngất, xuống núi hùng hục đuổi heo rừng hay nai tơ, như

nữ thần đồng nội, ái nữ Chúa tể mang
khiên thần, kéo tới nhún nhảy nhập cuộc,
Leto trong lòng vui khôn tả, thấy con
ngảng đầu, hất trán cao hơn hết. Mặc dù
tất cả đều xinh đẹp, song ai cũng nhận ra
nàng. Trinh nữ chưa chồng nổi bật giữa
đám tỳ nữ. Lúc nàng sắp đóng ách la, gấp
quần áo, trở về nhà, nữ thần Athena mắt
xanh lam lục nảy sinh ý định mới mẻ; nữ
thần muốn Odysseus tỉnh dậy, thấy trinh
nữ xinh đẹp, nàng sẽ vui lòng dẫn đường
về thành phố người Phaiakian. Nàng vứt
quả banh cho tỳ nữ, song không vứt
trúng, quả banh rơi xuống hố sâu, nước
xoáy cuộn. Thấy vậy các cô hét inh ỏi!
Odysseus thức giấc, nhởm dậy, ngờ ngác,
vừa nói vừa rên: “Khốn nạn thân ta! Lần
này lạc đến xứ nào? Dân ở đây ra sao?

Dã man, hung dữ, văn minh, hiền lành, tử tế, hiếu khách, tôn kính thần linh? Tiếng la lanh lảnh bên tai. Phải chăng tiếng con gái hay tiếng nữ thần sống trên đỉnh núi chót vót, dưới lòng sông cuồn cuộn, đồng cỏ rậm rạp? Hay do ngẫu nhiên ta lạc vào nơi thế nhân nói tiếng nói như ta? Ô, phải đi, nhìn tận mắt xem sao.”

Dứt lời đưa bàn tay cường tráng với bụi cây bẻ cành rậm lá để phủ tấm thân trần trụi, che chõ kín hở hang, Odysseus từ dưới lách khỏi lùm cây chui ra. Sau đó Odysseus như sư tử bước đi trên núi xông thăng, tự hào cường tráng, bất kể gió mưa, cặp mắt nảy lửa, quật ngã bò, cừu hay rượt đuổi nai rừng. Bị đói giày vò, sư tử tấn công cả gia súc bảo vệ kín

đáo trong chuồng. Bởi thế, mặc dù trần như nhộng, do nhu cầu cần thiết đòi hỏi, Odysseus tiến tới gặp mấy cô gái tóc kết lọn. Da thịt đầy muối Odysseus trông gớm ghiếc. Mấy cô gái chạy tú tán töi cồn cát nhấp nhô tìm chỗ nấp. Chỉ còn Nausikaa ái nữ Alkinoos bình tĩnh ở lại, vì Athena phả can đảm vào tim, bứt sọ hãi khỏi tú chi. Nàng đứng im, nhìn chằm chằm. Odysseus luống cuống, lúng túng không biết nên vung tay ôm đầu gối thiều nữ xinh đẹp van xin cứu giúp hay dừng lại, đứng xa, nhã nhặn, lịch sự ngoảnh lời xin quần áo, chỉ đường về thành phố. Thầm nghĩ nếu ôm đầu gối thiều nữ sẽ thất kinh, Odysseus quyết định đứng xa lẽ độ trình bày hoàn cảnh. Rồi nhanh như chớp Odysseus nói vừa tao nhã vừa gợi

cảm: “Ô gai nhân! Bỉ phu đến bên đầu
gối van xin. Chẳng hay là nữ thần hay thế
nhân? Nếu là nữ thần sống trên bầu trời
bao la, bỉ phu nghĩ chắc hẳn gai nhân là
Artemis, ái nữ Chúa tể siêu phàm, vóc
dáng, nhan sắc, cử chỉ y hệt! Nếu là thế
nhân sống trên mặt đất mênh mông, bỉ
phu nghĩ chắc hẳn thân phụ, thân mẫu
diễn phúc vô cùng; bào huynh, bào đệ
cũng may mắn chẳng kém. Lòng thân phụ,
thân mẫu, bào huynh, bào đệ đạt dào
nguồn vui khôn tả mỗi lần thấy hoa khôi
gia đình tham gia vũ khúc. Nhưng người
vui hơn hết, vui thực sự, là người với
tặng phẩm phong phú bày tỏ tình yêu đủ
khả năng chinh phục trái tim đưa gai
nhân về nhà! Bình sinh bỉ phu chưa thấy
người nào, nam hay nữ, như gai nhân.

Để mắt nhìn lòng bỉ phu tràn ngập nỗi sợ!
Trước kia trên đảo Delos, bên đền thờ
Apollo, bỉ phu thấy hình ảnh tươi đẹp
tương tự: cây chà là mơn mởn vươn lên
không gian. Bỉ phu cũng tới đó, nhiều
người nườm nượp theo sau, bước vào
hành trình ai ngờ gây ra biết bao kinh
hãi. Nhìn hình ảnh bỉ phu đứng như trời
trồng, mê mẩn hồi lâu, bởi không có cây
nào bao giờ nhô khỏi mặt đất ngoạn mục
như thế. Nay giờ ngược mắt nhìn, ô già
nhân, lòng cũng ngạc nhiên, nỗi vì tương
tự, mặc dù đau khổ đã nhiều, gian truân
đã lắm, bỉ phu không dám ôm đầu gối.
Thấu chăng nỗi buồn ngang trái xâm lấn,
đè nặng cõi lòng! Mới đêm qua, sau hai
mươi ngày, bỉ phu còn chạy trốn mặt biển
màu rượu chát. Suốt thời gian đó sóng

dâng ngùn ngụt, gió thổi dữ dằn, liên tục
đưa bỉ phu từ đảo Ogygia tới đây. Bây
giờ không biết thần linh nào lại đẩy vào
chỗ này bắt chịu khổ gánh cực thêm nữa.
Bởi bỉ phu thầm nghĩ gian truân vẫn chưa
chấm dứt. Thần linh còn bắt kinh qua
nhiều cực hình sâu thảm. Ôi! Xin giai
nhân rủ lòng thương hại. Giai nhân là
người đầu tiên bỉ phu may mắn gặp mặt
sau khi trải qua biết bao tang thương,
nhọc nhằn. Bỉ phu không quen biết ai
trong thành phố, trên đất này. Xin vui
lòng chỉ đường tới đó, làm ơn cho chút
đồ cũ để quấn quanh, che kín tấm thân,
dù chỉ là vải bọc giai nhân mang theo khi
tới nơi này. Cầu xin thần linh ban điều
giai nhân mong muốn: tấm chồng, mái
nhà, hạnh phúc hòa hợp ai nấy đều ao

ước. Bởi không gì lý thú, thi vị cho bằng khi tâm đầu ý hợp, một lòng một dạ, hai người gìn giữ ngôi nhà như vợ với chồng. Thù địch bức tức ganh ghét, bằng hữu hồn hở vui tươi, hai người thầm hiểu sự thật, tiếng thơm lan rộng bay xa.”

Trinh nữ cánh tay trắng ngàn ôn tồn đáp: “Khách lạ, vẻ mặt chúng tỏ khách lạ không phải người tầm thường, kẻ xấu xa. Chúa tể trên núi Olympos phân phát hạnh phúc cho thế nhân, người lành cũng như kẻ dữ, tất cả không trừ một ai, tùy ý người muốn. Nếu người cho số phận hẩm hiu dù thế nào khách lạ cũng phải gánh chịu. Nhưng vì đã tới xứ sở ngô bối và muối vào thành phố, khách lạ đừng sợ thiếu quần áo hoặc đồ cứu trợ ngô bối

sẵn sàng cung cấp cho người bất hạnh trong trường hợp tương tự. Tiện phụ sẽ dẫn đường tới thành phố, cùng lúc cho khách lạ hay dân này là ai. Đất này, thành phố này thuộc người Phaiakian. Tiện phụ là ái nữ Alkinoos, quân vương hào hiệp, nguồn suối nuôi dưỡng sức mạnh và quyền lực bảo vệ dân Phaiakian.”

Dứt lời nàng quay đầu lớn tiếng nói với tỳ nữ tóc óng mượt: “Đứng lại, gia nhân! Mới nom thấy đàn ông các ngươi chạy đi đâu vậy! Các ngươi tưởng người này là kẻ thù phải không? Trên thế giới không có, và sẽ không bao giờ có, người đem chết chóc đặt chân lên đất Phaiakia, bởi thần linh thương yêu đất này vô kể! Ngõ bối sống cách biệt, bốn bề biển bao vây,

tú phía sóng bạt ngàn; ngô bối ở ven biển
thế giới, không tiếp xúc với dân nào.
Người các ngươi thấy là người đắm
thuyền bất hạnh trôi dạt vào bờ biển, ngô
bối phải giúp đỡ. Chúa tể bao che, trợ
giúp khách lạ, hành khát bắt kể thế nào.
Với người như thế tặng vật nhỏ mọn ý
nghĩa lớn lao, bát cơm phiếu mẫu nghĩa
bao nghìn trùng. Vậy gia nhân, mang thức
ăn, nước uống, rồi lấy voan, lấy áo dẫn
khách lạ xuống sông tắm chỗ khuất gió.”

Tỳ nữ đứng im, thúc giục lẫn nhau. Lát
sau các cô dẫn Odysseus xuống chỗ kín
gió như Nausikaa ái nữ Alkinoos hào
hiệp ra lệnh. Trên mặt đất ngay bên cạnh
sau khi để tu-ních và áo choàng cho mặc,
đỗ chút dầu ô-liu vào bình băng vàng

cho dùng, các cô bảo Odysseus xuống sông tắm một mình. Vừa nghe Odysseus nói liền: “Thị nữ, vui lòng lui lại đằng kia để bỉ phu ở đây xuống tắm cho hết muối bám trên bờ vai, sau đó lấy dầu ô-liu xoa thân thể. Lâu rồi da dẻ không biết mùi vị. Bỉ phu sẽ không xuống tắm nếu thị nữ còn đứng đó ngắm nhìn. Bỉ phu xấu hổ đến chết trước mặt thiếu nữ xinh đẹp mà bẩn thân trần truồng.”

Nghe nói thế nữ tỳ rút lui, lặng lẽ đến kể lại sự thê cho cô chủ hay. Xuống nước tắm Odysseus cọ hết muối đóng vẩy trên lưng, trên vai vạm vỡ, vò đầu rũ sạch bọt gầu nước biển vô sinh để lại. Odysseus vừa tắm xong, xoa dầu ô-liu, mặc quần áo nữ tỳ đưa, Athena trinh thần bất

quyện, ái nữ Chúa tể liền trang điểm từ đầu đến chân. Nữ thần biển thân hình cao hơn, mạnh hơn, mái tóc bù xù trên đầu quăn xõa tựa cánh hoa dạ hương đang nở. Như nghệ nhân tài hoa, Hephaistos và Pallas Athena đào luyện bí quyết nghệ thuật, nhẫn耐 trau chuốt nghệ phẩm, trải vàng trên bạc, chà cho óng ả, nữ thần làm mái đầu, bờ vai thêm rực rỡ, thanh tao. Ra bờ biển ngồi chơi, Odysseus trông rạng rỡ, vẻ mặt tuấn tú, thân hình tươi đẹp. Đăm đăm nhìn với vẻ ngạc nhiên Nausikaa quay lại nói với nữ tỳ tóc thướt tha: “Nghe ta nói, tỳ nữ tay trắng ngần! Đến Phaiakia diễm phúc người này không hề trái ý thần linh ngự trị núi Olympos. Lúc mới gặp ta cứ tưởng chàng ghê tởm, bây giờ chàng trông như

thần linh sống trên thiên cung bao la. Ta ước mơ có người như chàng làm chồng, nếu chàng đồng ý ở lại sống ở đây... Nhưng thôi tỳ nữ, đem thức ăn, đồ uống cho chàng.”

Chăm chú lắng nghe, theo lệnh tức thì, tỳ nữ mang đồ ăn, thức uống bày trước mặt. Odysseus nhấm nháp với vẻ thèm thuồng, bởi lâu rồi người gian truân cực khổ, dẻo dai chịu đựng không biết mùi vị miếng ăn! Lúc này trinh nữ tay trắng ngàn dự tính chuyện khác. Bảo gia nhân gấp quần áo bỏ vào rõ đặt trên xe bóng lộn, thắt yên cương cắp la móng guốc vững vàng, chèo lên ngồi vào chỗ, nàng cất tiếng gọi Odysseus: “Bình thân khách lạ, chuẩn bị về thành phố, tiện phụ sē chỉ đường đến

tư thất thân phụ ý tú, thận trọng. Tới nơi thế nào khách lạ cũng gặp đông đủ quý tộc Phaiakia. Tuy nhiên, có điều rất mong làm theo, tiện phụ tin tưởng khách lạ thừa hiểu. Trong khi qua đồng quê, vượt ruộng đất cây cày, tròng trọt, khách lạ bước nhanh cùng tỳ nữ theo xe la kéo, tiện phụ dẫn đường. Nhưng khi tới thành phố, bờ lũy cao ngất bao vây, hai bên bến đậu ngoạn mục, ở giữa lối đi nhỏ hẹp dẫn vào, chỗ thuyền mũi cong kéo lên vệ đường, mỗi thuyền có chỗ đậu riêng... Chỗ này là quảng trường dân chúng tụ họp, xây cát gần đèn thờ Poseidon, nền đá tảng đặt sâu dưới đất. Chỗ này cũng là nơi tay chèo sửa soạn dụng cụ cho thuyền màu đen, ché biến dây cáp, cánh buồm, mái chèo cẩn thận.

Vì không dùng cung tên, chỉ dùng mái chèo, cánh buồm điều khiển con thuyền cân bằng, người Phaiakian hớn hở vượt biển ngầu bợt. Họ sẽ đàm tiếu, lời ra tiếng vào, tiện phụ không muốn nghe; tiện phụ sợ họ chế giễu sau lưng; trong dân gian chẳng thiếu kẻ ngồi lê đôi mách; tiện phụ hình dung sau khi nom thấy chúng mình, kẻ xấu miệng sẽ kháo chuyện: ‘Khách lạ cao ráo, bảnh trai đi với Nausikaa là ai thế nhỉ? Nàng vó được ở đâu? Chắc hẳn sẽ là phu quân! Phải chẳng người lạ đắm thuyền đặt vào bờ nàng ra tay tế độ? Nhưng từ đâu tới? Vì ngô bối không ở gần ai. Hay có lẽ đáp lời cầu xin da diết, thần linh từ trên trời trao xuống giữ chàng cho nàng mãi mãi về sau. Thà thế còn hơn để nàng khỏi

phải nhìn quanh tìm bên ngoài kiếm tấm chồng! Bởi rõ ràng nàng coi nhẹ người Phaiakian. Dẫu vậy rất nhiều thanh niên quý tộc muốn đầu đơn nàng tha hô lựa chọn!' Họ sẽ nói với nhau như thế, tên sạch mang tiếng nhơ, tiện phụ đau đớn cõi lòng. Thật tình mà nói tiện phụ cũng chê trách thiếu nữ xử sự như vậy, không cho gia đình hay biết, trong khi cha mẹ còn sống sờ sờ, bí mật giao du, kết hợp với thanh niên trước khi cưới hỏi hăm hoi!"

"Xin lắng nghe lời chỉ dẫn, đừng lợi là, nếu khách lạ muốn thân phụ tiện phụ giúp đỡ trở về quê hương càng sớm càng hay. Gần đường đi khách lạ thấy rừng bạch dương cao bóng cả, rùng ngoạn

mục hiến dâng Athena, bên trong dòng suối lượn khúc, nước tuôn róc rách, xung quanh bãi cỏ trải dài. Đó là nơi thân phụ tiễn phụ lập cơ ngơi, vườn cây ăn trái xum xuê, gần thành phố khoảng cách gọi nghe tiếng. Đến đó dừng lại, ngồi chờ tới lúc ngô bối vào thành phố, về tới nhà. Biết chắc ngô bối đã vào cung điện, lúc đó khách lạ hãy một mình đi vào thành phố, hỏi đường tới dinh thự thân phụ tiễn phụ, Alkinoos hào hiệp. Rất dễ nhận ra. Em bé cũng có thể chỉ cho khách lạ thấy. Bởi khắp Phaiakia đa phần nhà cửa không xây cất theo kiểu cung điện Alkinoos, quân vương ngô bối.”

“Đi thẳng chỉ một lát khách lạ sẽ qua sân vào tòa nhà, bước nhanh qua đại sảnh

khách lạ sẽ gặp thân mẫu tiện phụ. Bà ngồi gần lò sưởi lửa cháy bập bùng, quần len đỏ tía nhìn mà mê, trên ghế dựa sát cột, tỳ nũ ngồi đằng sau. Ngai vàng thân phụ tiện phụ gần kề, xây lung vào ánh lửa, an tọa thảm thơi, ông nhâm nhi rượu chát. Đừng ngừng, đi qua ông tới năm đầu gối bà, nếu khách lạ muốn vui sướng nhìn thấy ngày về, dù xa xôi đến mấy. Bởi nếu bà có cảm tình, chắc chắn khách lạ sẽ nhìn thấy thân nhân, trở về mái nhà êm ám, đặt chân lên quê hương.”

Dứt lời Nausikaa giơ roi bóng loáng quắt cắp la. Chẳng mấy chốc chiếc xe bỏ dòng sông tuôn chảy lững lờ lại đằng sau. Lúc nhanh lúc chậm cắp la tung vó thoăn thoắt vượt đường. Áng chừng

khoảng cách mới dùng roi hối thúc, nàng đánh xe tốc độ vừa đủ để tỳ nữ và Odysseus bước kịp theo sau. Lúc mặt trời lặn, xe tới rừng cây thiêng liêng, rừng cây lừng danh hiến dâng Athena. Đến chỗ này Odysseus ngồi xuống, hỏi hả cầu xin ái nữ Chúa tể siêu phàm: ‘Xin lắng nghe, Atrytone, nữ thần bất quyết, ái nữ Chúa tể mang khiên thần. Lần này thế nào cũng lắng nghe phàm nhân cầu xin. Lần trước lúc hải thần rung chuyển trái đất đập nát thuyền, phàm nhântoi tả, nữ thần ngoảnh mặt làm ngơ. Xin nữ thần xui khiến người Phaiakian thương xót, thân tình đón nhận phàm nhân.’

Nghe tiếng cầu xin, song Pallas Athena chưa xuất hiện nguyên hình, mặt đối mặt,

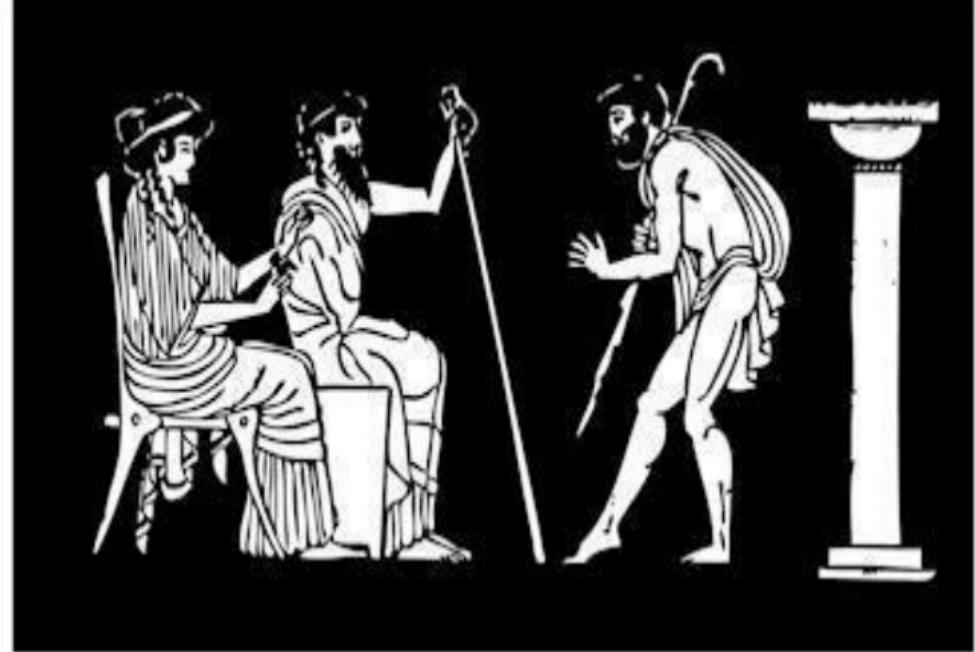
vì kính nể không dám xúc phạm bao đê
thân phụ, vẫn còn ấp ú tù hận trong
lòng, chừng nào Odysseus tới đất liền
mới thôi.

Odysseus gặp Nausikaa

(Hình trên chiếc bình đất nung tìm thấy ở Vulci, Ý, 450-440 TCN, Munich, Staatliche Antikensammlungen und Glyptothek, ảnh AKG).

Mặc dù trần như nhộng, do nhu cầu đòi hỏi, Odysseus tiến tới gặp mấy cô gái tóc kết lọn. Da thịt đầy muối Odysseus trông gớm ghiếc. Mấy cô gái chạy tú tán臻 cồn cát nhấp nhô tìm chỗ nấp. Chỉ còn Nausikaa ái nữ Alkinoos bình tĩnh ở lại vì Athena phả can đảm vào tim, bứt sợ hãi khỏi tứ chi. Nàng đứng im nhìn chằm chằm. Odysseus luống cuống, lúng túng (6.135-141).

Khúc 7

Kiên nhẫn, chịu đựng ngồi trong rừng cây
Odysseus cú thế cầu xin trong khi hai la
lực lưỡng đưa trinh nữ vào thành phố.
Tới cung điện nguy nga của thân phụ,
đánh xe sát cổng vào, nàng dừng lại.

Nom thấy các anh dáng dấp thanh tú ùa ra bao quanh, tháo la khỏi xe, mang đồ giặt vào nhà. Thiếu nữ về phòng riêng trong đó Eurymedousa đã nhóm lửa. Già là hầu phòng thuyền chở từ Apeire về đây làm nô lệ nhiều năm về trước vì được chọn làm chiến phẩm dành cho Alkinoos, quân vương người Phaiakian, dân đảo tin tưởng, tôn thờ như thần linh. Già đã nuôi Nausikaa cánh tay trắng ngần trong cung điện, bây giờ già nhóm lửa, sửa soạn cơm chiều trong phòng thiếu nữ.

Đúng lúc đó Odysseus đứng dậy lên đường đi vào thành phố. Lo an ninh cho đương sự, Athena tung sương mù dày đặc bao phủ, nhằm tránh trường hợp bất

đồ trên đường bắt gặp người Phaiakian nào đó các lắc dùng lời khiêm nhã, sốt sàng vặn hỏi tên tuổi. Lúc Odysseus sắp vào thành phố ngoạn mục, nữ thần mắt xanh lam lục cải trang như thiếu nữ ngày thơ tay mang chiếc bình dừng bước trước mặt. Odysseus cất tiếng hỏi: “Bé ơi, chẳng hay có vui lòng chỉ đường ta tới tu tháp Alkinoos quân vương trị vì đất này không? Ta vừa trải qua gian khổ; ta là khách lạ từ đảo xa xôi; ta không quen biết ai trong thành phố hoặc xứ sở.”

“Khách lạ khả kính,” Athena mắt xanh lam lục đáp, “con sẽ chỉ ngôi nhà cha muôn tới, vì thân phụ khả ái của con sống gần kề. Nhưng trong khi con dẫn đường, cha phải lặng lẽ đi theo, không nói một

lời, không nhìn một ai, không hỏi một câu. Bởi người ở đây ít có cảm tình và không vui vẻ, thân thiện chào đón khách lạ từ bên ngoài. Họ chỉ nghĩ tới thuyền lướt sóng, vì đại dương sâu thẳm, biển cả mênh mông Poseidon rung chuyển trái đất đã nhường cho, thuyền họ đi vun vút như ý nghĩ, như cánh chim.”

Dứt lời Pallas Athena bước đi thoăn thoắt, Odysseus hối hả theo sau. Người Phaiakian, thợ biển lành nghè, không để ý lúc Odysseus đi qua theo đường vào thành phố. Được vậy là nhờ Athena tuyệt vời, mái tóc diễm lệ, bao che vung trãi sương mù kỳ diệu xung quanh vì lo cho an ninh của thế nhân nữ thần thương yêu. Trong lúc cát bước Odysseus để mắt

nhìn bến đậu, thuyền cân bằng xếp thành hàng, quảng trường chức sắc thành phố hội họp, tường cao ngất, hàng rào cọc chạy dài trên chóp, nhìn khiến ngây ngất. Vừa tới cung điện nổi tiếng của Alkinoos, nữ thần mắt xanh lam lục hạ giọng: “Thưa khách lạ khả kính, đây là ngôi nhà khách lạ hỏi con dẫn tới. Khách lạ sẽ thấy thủ lĩnh, hoàng thân của chúng con, dòng dõi Chúa tể, đang tiệc tùng. Khách lạ cứ đi vào, đừng ngại ngùng. Bởi trong mọi thử thách, quả quyết luôn luôn đạt kết quả tốt đẹp, dù từ xứ xa xôi. Người đầu tiên khách lạ nom thấy trong đại sảnh là bà chủ, nhũ danh Arete. Bà chào đời cùng cha mẹ đã hạ sinh quân vương Alkinoos. Nausithoos là con Poseidon, hải thần rung chuyển trái đất

và Periboia, phụ nữ xinh đẹp tuyệt vời, gái út Eurymedon hào hiệp có thời là quân vương Khồng Lồ, sắc dân cao ngạo khác thường, nhưng đã đưa không những dòng giống mà cả bản thân tới chỗ diệt vong. Do thương yêu Poseidon ăn nằm với Periboia sinh ra Nausithoos sau này trở thành quân vương cao thượng trị vì người Phaiakian. Nausithoos sinh hai con trai: Rhexenor và Alkinoos. Nhưng mới lập gia đình chưa có con trai, bị Apollo dùng tên bắc bắn chết trong cung điện, Rhexenor để lại con gái duy nhất Arete. Bào đệ Alkinoos lấy làm vợ, ban vinh dự không phụ nữ nào trên thế gian ngày nay sở đặc, cai quản nhà cửa theo luật lệ phu quân. Bởi thế con, chồng, dân chúng quý mến. Kính trọng như nữ thần,

họ ngỏ lời chào hỏi mỗi khi bà ra phố. Bà cũng là phụ nữ ý tú, đĩnh đạc. Sử dụng cảm tình nhân hậu bà giải quyết tranh cãi đàn ông hục hặc với nhau. Nếu được lòng bà tỏ ra thân thiện, khách lạ hy vọng nhìn thấy thân nhân, trở về ngôi nhà mái cao và đặt chân lên quê cha đất tổ.' Dứt lời tạm biệt Scheria dễ thương, vượt biển vô sinh, Athena mắt xanh lam lục quay về Marathon, rồi Athens phố xá rộng dài, sau đó vào cung điện Erechtheus xây cất đồ sộ, nguy nga.

Odysseus bắt đầu đi vào cung điện tráng lệ của Alkinoos. Lòng dạt dào cảm nghĩ vẫn vơ, Odysseus thường dừng bước trước khi tới ngưỡng cửa lát đồng. Vé sáng tựa vẻ sáng mặt trời, mặt trăng tràn

ngập đại sảnh trần cao của quân vương bè thế. Tường bằng đồng chạy hai phía phải trái từ cửa tới cuối nhà, gờ viền men sứ xanh đậm. Cửa bằng vàng mở ra giữa tường dày cộm, cánh bằng bạc đặt trên ngưỡng bằng đồng. Đà ngang bằng bạc, then gài bằng vàng. Hai bên có chó bằng bạc, bằng vàng Hephaistos sử dụng tay nghề thâm hậu tạc thành gác cung điện Alkinoos hào hiệp như lính canh bất tử không chết, không già. Bên trong ghế bàn xếp thành hàng dọc tường, từ ngưỡng cửa vào cuối phòng, ghế nào cũng phủ nệm len tỳ nữ đan khéo léo. Chỗ này là chỗ hoàng thân, thủ lĩnh Phaiakian thường ngồi, thưởng thức món ăn, nhâm nhi rượu vang lúc nào cũng cung ứng thừa thãi. Thanh niên bằng vàng

đặt trên bệ đá chắc nịch đứng thẳng, tay cầm đuốc cháy rùng rực giờ cao soi sáng đại sảnh và thực khách suốt đêm.

Cung điện dùng năm mươi thị nữ. Số điều khiển cối xay nghiền ngô vàng ửng, số vào khung cửi dệt vải hay xe sợi, tay rung rinh như lá trên ngọn bạch dương cao nghều trong khi dầu ô-liu lỏng loãng nhỏ giọt từ từ trên mặt tấm đan sát kín họ đã làm xong. Đàn ông Phaiakian điều khiển tài tình thuyền lướt sóng trên biển cả, chẳng chịu thua kém đàn bà Phaiakian cũng sử dụng nhuần nhuyễn khung cửi con thoi, vì Athena đã phú cho đầu óc tinh khôn, bàn tay khéo léo vượt bức sáng tạo vật dụng dễ thương. Ngoài sân gần cổng ra vào là vườn cây ăn trái

rộng bốn ác-păng, hàng rào vây quanh. Bên trong trồng cây cao lớn, cành lá xum xuê: lê, lựu, táo trái đỏ chót, vả ngọt lịm, ô-liu mơn mởn. Trái không bao giờ khô héo, không bao giờ ngừng ra, mùa đông cũng như mùa hè, trái trổ quanh năm. Hơn thế, gió tây thổi nhẹ, thổi đều, thổi không ngừng, làm chõ này trái nảy, chõ kia trái chín. Lê non cứ thế thi nhau ló thay lê già, táo non cứ thế thi nhau nở thay táo già, nho non cứ thế thi nhau nhú thay nho già, hết chùm này đến chùm kia, vả non cứ thế thi nhau chồi thay vả già, phát triển chín mọng. Phía xa xa lại có khu trồng nho trĩu quả; nửa này khoảnh đất bằng phẳng ấm áp nho trải phơi dưới nắng mặt trời; nửa kia khoảnh đất thợ đang hái, thợ đang đưa vào máy ép. Phía

trước hàng hoa rủ xum xuê, hàng quả buông trĩu trít, vỏ bắt đầu tím nhạt. Bên kia hàng nho cuối cùng là khu trồng rau, luống gọn gàng, đủ loại phát triển xanh tươi quanh năm. Vườn có hai dòng suối; một chia nhánh lượn khúc khascar vòi; một tuôn chảy gần cổng sân hướng về ngôi nhà đồ sộ mái cao. Đây là chỗ dân thành phố thường tới lấy nước. Và đó là tặng phẩm tuyệt vời thần linh ban cho quân vương Alkinoos.

Kiên nhẫn, bình tĩnh Odysseus dừng chân trước ngôi nhà, ngắm nghía. Sau khi ngắm chán chê, nhìn mê mệt, lanh lẹ bước qua ngưỡng cửa, Odysseus vào đại sảnh. Tới nơi Odysseus thấy thủ lĩnh và hoàng thân người Phaiakian đang nâng

cúp rẫy rượu xuống đất dâng Argeiphontes, lệnh sứ cắp mắt tinh tường. Họ có thói quen làm vậy, đỗ cúp cuối cùng dâng thần linh trước khi lên giường đi ngủ. Dẫu thế Odysseus từng chịu đựng gian khổ cứ bước giữa sương mù Athena nhẹ thả xung quanh. Đến gần Arete và quân vương Alkinoos, Odysseus dang tay ôm đầu gối hoàng hậu. Đúng lúc đó sương mù kỳ diệu bao phủ tú bè bỗng dung nhẹ nhàng cuốn cuộn bay đi. Nhìn thấy người như thế, đang dở tiệc tùng, thực khách khắp đại sảnh, dằng đầu dằng cuối, bỗng dung im lặng. Mọi người tró mắt nhìn ngỡ ngàng. Odysseus lắp bắp năn nỉ: “Bẩm nương nương, ái nữ đại nhân Rhexenor, quyền uy vô hạn! Sau biết bao gian khổ, tiện

nhân đến trước hoàng thượng, đầu gối nương nương và quý vị thực khách. Cầu mong thần linh ban hồng ân mẫn đời cho tất cả, và cầu mong tất cả để lại cho con cái của cải, cơ nghiệp, vinh dự nhân dân trao tặng. Dẫu vậy xin quý vị vui lòng cho tiện nhân phương tiện trở về quê hương, càng sớm càng quý, vì tiện nhân đã sống qua nhiều gian truân xa cách thân nhân, bằng hữu.”

Dứt lời van xin Odysseus ngồi xuống đống tro bên lò sưởi gần ngọn lửa. Mọi người nín thinh, không nhúc nhích. Một lúc khá lâu Echeneos tuổi hạc, trưởng thượng trong hàng thực khách, diễn giả hùng hồn, kinh nghiệm thâm hậu, kiến thức uyên bác đứng lên phá tan im lặng.

Chúc lành mọi người lão nhân cất tiếng:
“Thưa đấng chí tôn, theo phong cách
vương giả xem ra không hợp lễ, không
tao nhã chút nào nếu để khách lạ ngồi
trên mặt đất, ngay đống tro, gần lò sưởi,
bên ngọn lửa. Ngô bối im lặng chờ tôn ý.
Vậy xin đấng chí tôn hoan hỉ bảo khách
lạ bình thân, an tọa trên ghế nạm bạc, sai
bồi tửu pha thêm vang để ngô bối lại
rưới rượu làm lễ dâng Chúa tể thần sấm
hằng dẫn đường đưa tới, hằng dặn dò
khuyên nhủ ngô bối kính trọng người cầu
xin, và truyền quản gia sửa soạn cơm
nước, thức ăn đồ uống lấy trong kho đãi
khách lạ.”

Vừa nghe lão nhân phát biểu quân vương
Alkinoos quyền uy, khang kiện liền đưa

tay nắm Odysseus thâm trầm, ý nhị kéo khỏi lò sưởi mời an tọa trên ghế bàn lộng lẫy, cùng lúc bảo Laodamas cao lớn, quý tử đặc biệt yêu thương đang ngồi bên cạnh đi chỗ khác. Tỳ nữ bước vào mang nước trong bình ngoạn mục bằng vàng rót ra để khách lạ rửa tay, chậu bằng bạc hứng phía dưới, sau đó kéo bàn bóng lộn tới phía trước. Dáng vẻ mẫn cán, đặc lực, quản gia đem bánh mì bày trước mặt cùng đủ thứ thức ăn. Odysseus trường kỳ chịu đựng bắt đầu ăn uống. Đúng lúc đó Alkinoos nói với lệnh sứ: “Pontonoos pha liễn vang lớn, mời mọi người trong đại sảnh để ngô bối lại rưới rượu làm lễ dâng Chúa tể thần sấm hằng dẫn đường đưa tới, hằng dặn dò khuyên nhủ ngô bối kính trọng người cầu

xin.”

Tuân lệnh lệnh sứ pha vang thơm phức, lấy ra một ít nhỏ vài giọt vào cúp từng người. Mọi người rưới rượu lễ, rồi uống cạn cúp đầy ắp. Lúc đó Alkinoos mới ngỏ lời: ‘Thủ lĩnh và hoàng thân người Phaiakian, lắng nghe quả nhân có điều gì muốn nói. Đêm nay sau dạ tiệc chư khanh về nhà nghỉ ngơi. Sáng mai rạng đông vừa ló ngô bối sẽ triệu tập đông đủ trưởng thượng để chiêu đãi khách lạ trong đại sảnh, đồng thời làm lễ tế sinh vinh danh thần linh. Ngô bối sẽ lo hành trình để khách lạ không gặp khó khăn, không phải lo lắng mà vui vẻ, nhanh chóng trở về quê hương, dù xa xôi đến mấy. Ngô bối sẽ hộ tống, canh chừng trên

đường trở về để khách lạ không gặp tai ương, trắc trở tối khi đặt chân lên quê hương. Sau đó khách lạ phải gánh chịu bất kể cái gì số phận và định mệnh khe khắt dệt cho bằng sợi chỉ nhân sinh lúc lọt lòng mẹ chào đời... Nếu khách lạ là hàng bắt tử từ thiên cung xuống hạ giới, như vậy chắc hẳn thần linh lại muốn thử lòng ngô bối. Trong quá khứ biết bao lần các người xuất hiện nguyên hình. Khi ngô bối làm lễ bách sinh, đến dự các người ngồi cùng bàn, cùng ăn, cùng uống. Trên đường hoang vắng, nếu người nào trong ngô bối gặp mặt, các người không lẩn tránh, không biến dạng, bởi ngô bối với các người là bà con thân tộc, như sắc tộc Cyclop và bộ lạc Khổng Lồ dã man.”

“Thưa đại vương Alkinoos,” Odysseus khôn khéo, chín chắn đõ lời, “xin đại vương đừng nghĩ vậy. Tiện nhân không có vẻ mặt, vóc dáng thần linh bất tử sống trên trời bao la, mà chỉ là thế nhân nhỏ bé, tầm thường. Nếu có thể nhân đại vương nom thấy chìm đắm trong bể khổ trầm luân, về mức độ bi thương, thảm khốc, tiện nhân sẵn sàng xếp hàng đứng chung với họ. Nếu phải kể những gì thần linh bắt gánh chịu, tiện nhân cũng có thể kể đại vương hay đau khổ vô cùng khủng khiếp. Nhưng thôi, mặc dù tiện nhân buồn khôn xiết, xin đại vương vui lòng cho lót dạ. Trên đời không gì ê chè, nhục nhã cho bằng bao tử dễ ghét réo gọi. Bất kể con người đau khổ thế nào, buồn rầu ra sao, không cần biết, bao tử cứ lớn

tiếng bắt trả lời. Sự thề đúng với tiễn nhân. Lòng tiễn nhân buồn da diết, song chẳng thèm đếm xỉa, bao tử cứ đòi ăn, đòi uống, và tìm đủ cách bắt quên đau khổ từng chịu đựng. Giọng áp đảo, ngạo mạn bao tử thốt lời đòi thỏa mãn. Dẫu thế rạng đông sáng mai tiễn nhân xin quý vị ra tay giúp đỡ trở về quê hương. Tiễn nhân là kẻ bất hạnh, tiễn nhân đau khổ quá nhiều; tiễn nhân sẵn sàng nhắm mắt lia đời, già từ trần thế nếu lại nhìn thấy cơ ngơi, gia nhân, mái cao ngôi nhà đồ sộ!

Odysseus dứt lời, thực khách rầm rầm tán thưởng. Vì khách lạ nói nǎng rành mạch, tất cả nghĩ nên giúp đỡ trở về quê hương. Sau khi rẩy rượu lễ, uống thỏa

thuê ai nấy về nhà lên giường đi ngủ. Riêng Odysseus ở lại đại sảnh với Arete và Alkinoos. Tỳ nữ bắt đầu dọn bàn. Arete cánh tay trắng ngần mở màn vào chuyện. Nhìn áo choàng và tu-ních nhận ra y phục mịn đẹp tự tay may cắt với tỳ nữ, bà nói lời như có cánh bay xa: “Khách lạ, bản nhân có điều muốn hỏi. Khách lạ là ai, từ đâu tới? Ai cho áo mặc? Sau khi đắm thuyền ngoài khơi khách lạ tới đây phải không?”

Odysseus trăm phương nghìn kế đáp: “Ô nương nương, tiện nhân chẳng thể kể hết nồng nỗi đắng cay, vì thần linh trên cao dành cho quá nhiều! Dẫu vậy vì nương nương hỏi và muốn biết, xin đáp từng lời. Cách đây xa xa, ngoài khơi trên

biển, có hòn đảo tên Ogygia. Ai nő Atlas, Calypso mưu kế, mái tóc diễm lệ, nữ thần khủng khiếp sống trên đó. Không có thế nhân hay thần linh nào tới thăm. Nhưng do số phận hẩm hiu, sức mạnh huyền bí đầy đưa, tiện nhân trôi dạt vào cô đảo. Một mình sống sót lúc Chúa tể đội sấm rùng rợn đánh bể nhận chìm chiếc thuyền luốt sóng tiện nhân lái trên biển cả màu đen đậm. Đồng hành gan dạ chết hết. Tiện nhân vung tay ôm sống thuyền, lênh đênh chín ngày ròng rã; đêm thứ mười trời tối như bung thần linh đưa tới Ogygia, đảo nhỏ giữa lòng đại dương, quê hương Calypso mái tóc yêu kiều. Nữ thần âu yếm tiếp đón, thân mật tận tình trông nom săn sóc, cho ăn cho uống, hứa biến thành bất tử, trẻ mãi

không già. Dẫu vậy nữ thần không thể làm chủ trái tim, tiễn nhân luôn luôn khước từ. Tiễn nhân ở với nữ thần bảy năm, không làm sao ra đi, suốt thời gian đó khóc khôn nguôi, lê lã chã ướt cả y phục bất tử nữ thần đưa cho mặc. Nhưng thời gian xoay vần đến năm thứ tám nữ thần cho hay, hơn thế còn thúc giục tiễn nhân trở về, có lẽ vì tuân theo truyền điệp Chúa tể đe dọa, có lẽ vì về tình cảm nữ thần bắt đầu thay đổi. Sau khi cung cấp bánh mì, rượu thơm, khá dồi dào, lại cho quần áo bất tử, nữ thần để tiễn nhân lên chiếc thuyền vững chắc ra đi. Nữ thần còn nỗi gió ám theo sau khiến không cực nhọc. Mười bảy ngày tiễn nhân dong buồm vượt biển. Ngày thứ mười tám nom thấy quý quê hương, núi non, rùng rậm

hiện hình lờ mờ tiện nhân mừng khôn tả!... Nào ngờ vì số phận hẩm hiu tiện nhân còn phải chịu thêm trăm cay ngàn đắng Poseidon rung chuyển trái đất sẽ gây ra. Nỗi gió àm àm khép đường bít lối hải thần không cho tiện nhân tiến tới. Trong lúc tiện nhân vừa dừng lại vừa rên rỉ, hải thần khuấy động biển cả điên cuồng không sao tả xiết, sóng nổ dữ dằn cuốn phăng tiện nhân mang đi, khỏi nước khổng lồ dội xuống, chiếc thuyền vỡ tan. Dẫu vậy tiện nhân tìm cách bơi vượt biển chỗ đó, cuối cùng gió và sóng đưa vào bờ.”

“Tới nơi tiện nhân cố lết lên đất liền, nhưng đợt sóng ôm chầm hất mạnh vào tảng đá khổng lồ trên bãi biển lạnh lùng.

Vì thế tiện nhân bơi ra khơi. Miết rồi đến cửa sông, tiện nhân thấy có vẻ là chỗ lén bờ tốt đẹp, phẳng phiu, kín đáo, không núi, không gió. Vừa bước lên gục liền, nằm thẳng cẳng khá lâu tiện nhân mới lấy lại sức. Màn đêm trùng điệp rủ buông. Từ lòng sông nước thần linh ban phát llop ngóp bò lên mặt đất tiện nhân chui vào bụi rậm, vơ lá khô phủ kín thân thể. Nhờ có thần linh trợ giúp tiện nhân lăn ra ngủ ngon lành. Rã rời, mệt lả tiện nhân nằm trong lá khô ngủ suốt đêm qua sáng đến trưa mới mở mắt. Mặt trời xế bóng, sau giấc ngủ ngon lành, vừa tỉnh dậy tiện nhân thấy tỳ nữ theo hầu ái nữ chơi banh trên bãi biển. Ái nữ trông như tiên nga cũng chơi với tỳ nữ. Tiện nhân ngo lời xin cứu giúp. Tỏ vẻ đồng điệu đồng cảm,

ái nữ đon đả đáp lời, cung cách nương nương không thể mong chờ hay nhìn thấy ở thiếu nữ cùng tuổi, vì tuổi trẻ thường khinh suất, kém ân cần, thiếu thận trọng. Trái lại, ái nữ cho tiện nhân khá nhiều bánh mì, rượu vang óng ánh, bảo tắm dưới sông và cho quần áo như nương nương thấy. Chuyện là thế và đó là sự thật, mặc dù đau lòng tiện nhân kể hết.”

“Khách lạ,” Alkinoos tiếp lời, “nhận xét của tiện nữ xem ra có chỗ còn thiếu xót. Đáng lẽ tiện nữ phải cùng tỳ nữ dẫn đường đưa khách lạ về nhà. Bởi tiện nữ là người đầu tiên khách lạ yêu cầu giúp đỡ.”

“Bẩm Hoàng thượng,” Odysseus mưu

lược chối ché, “xin đừng vì tiện nhân mà chê trách tiểu thư tuyệt vời. Tiểu thư có bảo tiện nhân cùng tỳ nữ theo sau, song do khiêm tốn tiện nhân không chiều lòng; tiện nhân ngần ngại vì e sợ. Nếu thấy tiện nhân đi với tiểu thư, Hoàng thượng sẽ bất bình. Bởi trên cõi đời trần thế ngô bối thường dễ phật ý, hay nghi ngờ.”

“Khách lạ,” Alkinoos khẳng định, “quả nhân không phải hạng người dễ dàng buồn lòng phật ý vì lý do viễn vông! Ở đời bất kể thế nào nên vừa phải thì hơn. Ô, phải rồi, quả nhân cầu mong Cha Chúa tể, Athena và Apollo chứng giám. Thấy khách lạ xử sự tao nhã, suy tư thân tình giống bản thân, quả nhân muôn gâ

tiện nữ và nhận khách lạ làm tể tử! Nếu khách lạ đồng ý ở lại, thì, quả nhân sẽ tặng ngôi nhà cùng của cải. Nếu khách lạ không đồng ý, không người Phaiakian nào níu giữ, ép buộc. Làm thế là phật ý Cha Chúa tể! Để khách lạ khỏi thắc mắc, quả nhân định ngày mai là ngày trở về. Suốt hành trình, tay chèo vượt biển sóng yên gió lặng, khách lạ tha hồ ngon giấc, đến lúc tới quê hương, mái nhà hoặc bất kể chỗ nào mong muốn, dù chỗ đó xa hơn bên kia Euboia cũng không sao. Nhân dịp đưa Rhadamanthys tóc vàng đi thăm Tityos, con trai Gaia, nên nhìn thấy, tay chèo ngô bối bảo chỗ đó là điểm tận cùng thế giới. Họ tới đó, trở về cùng ngày không mỏi mệt. Nhưng qua kinh nghiệm riêng tư khách lạ sẽ thấy, so với

thuyền khác bất kỳ ở đâu, thuyền quả nhân tuyệt vời, tay chèo quả nhân tài ba vượt bậc khi khua chèo chém nước ra đi.”

Quân vương dứt lời. Kiên nhẫn lắng nghe mừng thầm trong bụng, Odysseus cất tiếng cầu nguyện: “Lạy Cha Chúa tể, xin Cha run rủi Alkinoos thực hiện đầy đủ lời hứa. Tên vang dội khắp nơi trên trái đất sản sinh hạt lúa, ông sống mãi với đời, phàm nhân sẽ trở về quê cha đất tổ!”

Hai người nói năng, trò chuyện với nhau như thế. Trong khi đó Arete cánh tay trắng ngần chỉ thị tỳ nữ kê giường trong tiền sảnh, thoát tiên trải nệm đỏ thẫm, tiếp đến trải vải phủ giường, sau cùng

trải chăn đắp mềm mại lên trên. Tỳ nữ rời đại sảnh tay cầm đuốc đi ra. Nhanh nhau làm giường xong xuôi trở lại chỗ Odysseus đang ngồi tỳ nữ vui vẻ cất tiếng: “Thưa, mời khách lạ bình thân sửa soạn an giấc, giường đã làm xong.” Nghe nói thế từng chịu đựng gian khổ triền miên Odysseus thầm nghĩ bây giờ đi nằm thú vị biết bao. Lặng lặng lên giường trồ lỗ buộc đai Odysseus chờ giấc trong tiền sảnh âm vọng lao xao. Alkinoos đón giấc trong phòng cuối ngôi nhà nguy nga; hoàng hậu hiền thê nằm cạnh cùng giường.

Odysseus đâm mù mắt dã nhân Cyclop
(Hình trên chiếc bình tim thấy ở Cerveteri, Ý,
khoảng 520 TCN).

Nâng khúc gỗ mũi nhọn chĩa thẳng con ngươi, đồng hành
thúc mạnh vào mắt. Từ trên cao sử dụng sức mạnh đè xuống
tiện nhân xoay như thợ mộc dùng khoan khoan
ván thuyền (9.382-384).

Khúc 8

Rạng Đông non trẻ, ngón tay ứng hồng
vừa xuất hiện Alkinoos quyền uy thức
giấc. Odysseus dòng dõi Chúa tể, cướp
phá thành phố cũng rời giường. Alkinoos
dẫn Odysseus tới quảng trường gần chỗ
thuyền đậu, nơi người Phaiakian họp hội

đồng. Đến nơi hai người ngồi gần nhau trên ghế đá bóng láng. Trong khi đó theo đuổi kế hoạch đưa Odysseus quả cảm trở về quê hương, giả dạng lệnh sứ của Alkinoos oai phong, Athena đi khắp thành phố. Gặp ai nữ thần cũng mời chào: “Hoàng thân và thủ lĩnh người Phaiakian, xin theo bỉ nhân tới hội nghị, quý vị sē nghe nói về khách lạ vừa đến hoàng cung hôm qua sau khi trôi dạt, lênh đênh trên biển; khách lạ trông lẫm liệt khác thường.”

Nghe nói thế ai nấy đều nôn nóng, tò mò muốn biết. Chẳng mấy chốc không những ghế ngồi mà mọi chỗ trong quảng trường đông nghẹt. Nhiều người trố mắt nhìn công tử Laertes dè dặt, thận trọng.

Athena phả vẻ đẹp kỳ diệu lên đầu, lên vai làm Odysseus trông có vẻ cao lớn, mập mạp, như vậy sẽ khiến dân Phaiakian không những quý mến, e sợ, nể vì, mà còn giúp đỡ đạt thành tích trong các cuộc tranh tài khi họ thử sức. Mọi người an tọa, hội trường đầy người, Alkinoos đứng lên ngỏ lời: “Hoàng thân và thủ lĩnh người Phaiakian, lắng nghe quả nhân có điều muốn nói. Khách lạ ngồi bên cạnh quả nhân không biết quý danh, không biết từ vùng rạng đông hay từ phía hoàng hôn sau khi lang thang trên mặt biển đã tới cung điện. Khách lạ hỏi đường về và xin trợ giúp. Như đã thường làm ngô bối hãy mau mau thu xếp lo giùm đương sự. Bởi từ trước tới giờ chưa có ai đến nhà quả nhân mà phải

than vân lưu lại quá lâu không được giúp đỡ trở về. Do vậy ngô bối hãy đẩy thuyền sơn đen xuống biển, hạ thủy lần đầu trên mặt nước phẳng lặng, đồng thời chọn trong thành phố năm mươi hai tay chèo trẻ trung, khả năng xuất sắc. Tay chèo sau khi gắn máí chèo vào chỗ sẽ rời thuyền lên bờ tới tư thất quả nhân dự tiệc. Quả nhân sẽ thù tiếp mọi người đầy đủ. Đây là lệnh truyền quả nhân muốn tay chèo tuân theo. Còn quý vị quân vương trang bị vương trượng quả nhân mời tới cung điện, quả nhân muốn ngô bối chia vui cùng khách lạ trong đại sảnh. Vậy tất cả đều đến, không ai từ chối! Hãy mời thi sĩ ca công Demodokos tuyệt vời nữ thần phú cho khả năng lôi cuốn vô song, bắt đầu bất kể đề tài nào khi tâm hồn nỗi

hứng.”

Dứt lời Alkinoos bước đi, quân vương mang vương trượng theo sau. Lệnh sứ đi mời thi sĩ ca công. Năm mươi hai thanh niên tuyển chọn theo lệnh quân vương ra bãi biển vô sinh. Tới đây thuyền đậu gần mép biển họ kéo chiếc màu đen xuống nước, đưa cột buồm, cánh buồm lên boong, lấy dây da thắt mái chèo, tất cả đúng chỗ, đúng cách và kéo buồm trắng lên cao. Thả neo cắm thuyền ngoài khơi xong xuôi họ cùng nhau quay về cung điện hùng vĩ quân vương uy tín. Tiền môn, khu sân, sảnh đường đầy người. Đám đông tấp nập kéo tới, cả già lẫn trẻ, trà trộn lẫn lộn. Khoản đai thực khách Alkinoos té sinh mười hai cùu, tám heo

rừng răng trắng, hai bò đực dáng đi nặng nhọc. Tất cả đã lột da lóc thịt, bày sẵn trên bàn chuẩn bị bữa tiệc thân thiện.

Lệnh sứ quay về dẫn theo thi sĩ ca công tài hoa, Thi Thần quý mến rất mực, mặc dù khi ban tặng phẩm pha tốt với xấu, trộn hay với dở, vừa cho tài ca hát tuyệt vời vừa bóc nhãn lực khỏi cặp mắt tinh anh. Lệnh sứ mang ghế hành nạm bạc đặt giữa hội trường mời thi sĩ an tọa, lưng ghế dựa vào trụ cột cao lớn. Lệnh sứ treo cây đàn muôn điệu vào móc ngay trên đầu, đồng thời chỉ cách thi sĩ với tay lấy. Bên cạnh lệnh sứ còn kê chiếc bàn lộng lẫy với rổ bánh mì và cúp rượu vang để thi sĩ nhâm nhi, nhấm nháp khi nào lòng dạ thấy cần. Mọi thứ sửa soạn, bày biện

sẵn sàng mọi người đưa tay với thúc ăn ngon lành trước mặt. Mọi người ăn uống thỏa thuê Thi Thần mới gợi hứng thi sĩ đứng dậy cất tiếng. Thi sĩ chọn chiến công oanh liệt của chiến sĩ anh hùng trong thi hệ trường ca vang danh khắp trời thời đó: ca khúc miêu tả cuộc đấu khẩu giữa Odysseus và công tử Peleus; ca khúc kể hai chiến binh đụng độ gay gắt trong lễ hội thần linh tổ chức linh đình, nguyên soái Agamemnon mừng thầm thấy hai chỉ huy can trường quân Achaian bất hòa, vì cãi lộn như thế là xác nhận tiên tri Phoibos Apollo truyền phán ở Pytho thiêng liêng khi nguyên soái bước qua ngưỡng cửa đền thờ đá hoa xin sấm ngữ. Do ý định của Chúa tể phi thường biến sự mở đường cho hàng

loạt tai họa khủng khiếp dồn đỗ lên đầu cả quân Troian lẫn quân Danaan.

Trong khi thi sĩ tài hoa phô diễn ca khúc, Odysseus đưa tay gân guốc kéo áo choàng màu huyết dụ chùm đầu, che khuôn mặt tuấn tú, vì sợ người Phaiakian nom thấy lệ làm ướt vành mi. Mỗi lần thi sĩ lừng danh ngưng nghỉ, Odysseus lại lau nước mắt. Tiếp đó kéo áo choàng khỏi đầu, Odysseus đưa tay với chiếc cúp hai quai rây rượu lễ dâng thần linh. Lúc thi sĩ tiếp nối tiết mục, do thủ lĩnh Phaiakian khuyển khích sau khi nghe thơ kể chuyện cảm thấy thích thú khôn tả, Odysseus lại che mặt sụt sùi, nức nở. Odysseus tìm đủ cách che giấu không muốn ai hay; chỉ có Alkinoos để ý nom

thầy. Ngồi gần kè quân vương nhận ra người bên cạnh buồn nǎo nuột, hơn thế lại nghe tiếng thở dài thườn thượt. Chẳng chần chừ quân vương lớn tiếng nói với người Phaiakian yêu biển: “Thủ lĩnh và hoàng thân người Phaiakian, xin lắng tai. Ngô bối đã thường thức món ăn thỏa thuê và tiếng đàn phụ họa mê ly. Bây giờ ra ngoài thử tài nghệ thể thao, bộ môn khác nhau, để khách lạ khi về tới quê hương sẽ kể lại cho bằng hữu hay về đấu võ, đồ vật, nhảy cao, chạy bộ không ai trên đời địch nổi ngô bối.”

Nói xong quân vương bước đi, mọi người nối gót. Lệnh sứ treo cây đàn muôn điệu lên móc, cầm tay thi sĩ dắt ra ngoài. Rời cung điện lệnh sứ dẫn thi sĩ

qua đường phố theo thủ lĩnh đi quan sát cuộc đua. Tất cả tới quảng trường, dân chúng lũ lượt ùa theo. Nhiều thanh niên lực lưỡng đứng chờ: Akroneos, Okyalos, Elatreus, Nauteus, Prymneus, Anchialos, Eretmeus, Ponteus, Proreus, Thoon, Anabesineos, Amphialos, con Polyneus, cháu Tekton và Euryalos con Naubolos y hệt thần linh chiến tranh Ares về tầm vóc và nét vẻ không đối thủ, trong số chỉ có Laodamas tuấn tú hơn cả. Laodamas, Klytoneus và Halios cường tráng cũng tham dự. Cả ba đều là quý tử can trường của Alkinoos lỗi lạc.

Môn thi đầu tiên là chạy bộ. Vòng đua bắt đầu từ thanh ngang ghi điểm xuất phát. Tất cả mở hết tốc lực chạy như bay

lao vun vút trên đường làm bụi bốc cao. Người nhanh nhất là Klytoneus vứt lên đầu. Lúc tới mức đến đát đông túm tụm đứng xem chàng bỏ xa tất cả, khoảng cách bằng chiều rộng thửa ruộng huu canh hai la cày một ngày. Tiếp đến là đồ vật, bộ môn thể thao làm thể xác đau đớn. Euryalos quật ngã tất cả. Amphialos đoạt giải nhảy cao; ném đĩa Elatreus giỏi nhất; đấu võ Laodamas đẹp trai con Alkinoos vô địch. Mọi người vui vẻ tham dự, cuộc đua chấm dứt, Laodamas lên tiếng đề nghị: “Quý hưu, bây giờ ngô bối thử hỏi khách lạ hiện diện ở đây có phải lực sĩ bộ môn thể thao nào không. Thân thể đãy đà, vạm vỡ. Hãy nhìn cặp đùi, đôi chân. Để ý cánh tay, cần cỗ nùng nục, bộ ngực nở nang, còn trẻ chưa già,

hốc hác chỉ vì gian truân. Nói quý hữu
hay đánh gục một người dù khỏe đến mấy
không gì bằng biển cả.’

Euryalos hắng giọng chen lời: “Hay quá,
Laodamas, ta tán đồng ý kiến. Người hỏi
thử đương sự xem sao.”

Vừa nghe công tử tuấn tú của Alkinoos
bước ra giữa hội trường nói với
Odysseus: “Khách lạ khả kính, nếu thành
thạo bộ môn nào sao không tham dự cuộc
đua? Nhất định khách lạ là lực sĩ. Trong
đời không gì nổi tiếng lừng danh bằng
thành tích con người sử dụng tay chân
thắng đoạt. Ra thử xem sao, gạt bỏ ưu tư
sang bên! Bởi chẳng mấy nữa khách lạ sẽ
lên đường. Thuyền đã hạ thủy, tay chèo

cũng sẵn sàng.”

“Laodamas,” Odysseus khôn khéo, chín chắn đáp, “vì sao điện hạ và thân hữu lại giễu cợt, thách thức tiện nhân? Lòng buồn rười rượi nên tiện nhân không để ý cuộc đua. Trải qua vô vàn thử thách đắng cay, kinh nghiệm não nề bây giờ tiện nhân chỉ nghĩ tới đường về, bởi thế mới ngồi đây giữa hội trường van xin hoàng thượng cùng thần dân quý đảo giúp đỡ.”

Lúc này Euryalos mới xía vô vừa nói vừa giễu: “Ô, không, khách lạ! Đừng làm ra vẻ lực sĩ thuần thực trong bộ môn thanh niên tham dự! Khách lạ trông như người cả đời tới lui trên thuyền không lồ lang thang bến bờ, điều khiển tay chèo

cũng là con buôn, ưu tư thắc mắc trọng lượng chuyên chở ra đi, mở mắt canh chừng hàng hóa cắp bến trở về mang theo mối lợi bìp bợm trắng trợn. Khách lạ trông chẳng có vẻ gì lực sĩ!"

Đưa mắt nhìn một cách trich thượng Odysseus chín chắn đáp: "Các hạ, nói thế là khiếm nhã; các hạ bối chát tiện nhân chẳng khác tên khùng tự cao tự đại. Sự thực cho thấy thần linh không ban hồng ân giống nhau cho mọi thế nhân với đặc trưng vẻ mặt thanh tú, đầu óc tinh khôn, nói năng hoạt bát. Có người bè ngoài trông tầm thường thế mà thần linh lại ban hồng ân chuyện trò duyên dáng, mọi người ngắm nhìn ưa thích; nói năng thao thao bất tận, như gió thổi mây bay,

tác phong hòa nhã, khiêm tốn nỗi bật
giữa đám đông, đi ra đường phố mọi
người trố mắt nhìn như nhìn thần linh. Có
người bè ngoài trông bánh bao tốt mĩ
vậy mà kém cỏi, mở miệng chẳng chút
dịu dàng. Các hạ là vậy! Nỗi bật nhò
khuôn mặt, thần linh chẳng thể làm hơn,
song khói óc u tối, tinh thần rỗng tuếch.
Lời lẽ thô lỗ, các hạ nhận xét xuẩn động,
vì thế tiện nhân nóng mặt bất bình. Tiện
nhân không phải non dạ trong làng thể
thao như các hạ tưởng, trái lại tự nghĩ
đứng hàng đầu chừng nào tuổi trẻ và
cánh tay còn cho phép tự hào. Tiếc thay
thực tế hiện thời cho thấy, bất hạnh và
gian truân tiện nhân kinh qua, chịu đựng
trên chiến trường, trên sóng nước vẫn đè
nặng cõi lòng. Nhưng không sao, mặc dù

vậy và bắt kể những gì ném mùi, tiễn nhân sẽ thử đủ bộ môn. Bởi ngôn từ châm chọc các hạ tuôn ra là thách đố nghiệt ngã đối với tiễn nhân.”

Dứt lời Odysseus đứng phắt dậy, chẳng bận tâm cởi áo choàng, nhặt ngay chiếc đĩa lớn, nặng, to gấp bội đĩa lực sĩ Phaiakian thường ném. Quay một vòng Odysseus vung mạnh. Chiếc đĩa bằng đá vụn vút bay đi. Lực sĩ Phaiakian, thợ biển lành nghề, tay chèo thượng thặng chuí đầu núp trốn. Xé không khí nhẹ nhàng vượt qua tất cả điểm lực sĩ khác ném tới, đĩa đá tiếp tục phóng nhanh, Odysseus đứng im, cánh tay dũng mãnh giơ cao dang thẳng. Giả bộ là đàn ông đứng xem đo khoảng cách Athena lớn

tiếng kêu to: “Ô, trông kìa, khách lạ, ngay cả người mù, người khiếm thị đưa tay sờ cũng thấy điểm tới. Lực sĩ khác suýt soát bầmt nhau, nhưng khách lạ đứng hàng đầu. Trong bộ môn này dù thế nào đi nữa khách lạ cũng chẳng có gì mà lo. Không lực sĩ Phaiakian nào ném giỏi, khoan nói ném xa hơn.”

Lời nói khiến Odysseus gian khổ bấy lâu mừng thầm. Và vui là có tri âm khả ái ở hội trường, do vậy bình tâm trở lại, Odysseus cất tiếng: “Nào lực sĩ Phaiakian cố lên! Tiện nhân sẽ ném hòn khác cũng xa như vậy, hoặc xa hơn. Bây giờ sang bộ môn khác, nếu các hạ nào muốn và thích, mời bước ra thử sức. Các hạ cố tình thách đố nên tiện nhân nôn

nóng. Đấu võ, đô vật, hoặc chạy bộ tiễn nhân không ngại bộ môn nào với tất cả, trừ Laodamas người duy nhất tiễn nhân không kể. Bởi là khách lạ ai lại so tài với chủ nhân? Chỉ có người dở dần, tối tăm mới thách đố thân hữu chiêu đãi mình trên xứ xa lạ. Làm vậy là tự hại bản thân. Nhưng số còn lại tiễn nhân sẽ không lui bước, song không coi thường. Tiễn nhân sẵn sàng gắp gỡ, ganh đua với tất cả. Mời ra thử sức! Tiễn nhân không thua kém trong bất kỳ bộ môn điền kinh nào. Tiễn nhân có thể sử dụng thuần thực cây cung nhẵn bóng; tiễn nhân sẽ là xạ thủ đầu tiên bắn gục mục tiêu phía trước giữa đám kẻ thù, mặc dù bên cạnh hàng trăm đồng sự nhắm bắn đối tượng. Trong chiến trận thành Troa, khi binh sĩ

Achaian ngô bối sử dụng cây cung, chỉ có Philoktetes là xạ thủ vượt xa tiễn nhân. Nhưng tiễn nhân khẳng định tiễn nhân bỏ xa tất cả sinh linh sống trên mặt đất, ăn bánh mì hằng ngày. Dẫu vậy tiễn nhân không dám thử tài với người ngày xưa, Herakles chẳng hạn hoặc Eurytos đất Oichalia, chỉ cây cung dám thách đấu thần linh. Vì thế Eurytos tài ba chết trẻ, chấm dứt cuộc đời chớp nhoáng, không sống để thấy tuổi già lảng vảng trong cung điện, Apollo hạ sát vì nổi giận dám thách đố bắn cung. Còn thương tiễn nhân có thể lao xa hơn bất kỳ ai phóng tên. Chỉ có chạy bộ tiễn nhân sơ có người trong số các hạ bỏ rơi. Tiễn nhân bị biển cả dữ dằn nhồi dập tàn nhẫn, vì trên thuyền nhiều ngày không còn thức ăn, do

vậy chân căng mắt dẻo dai.”

Odysseus dứt lời, tất cả đứng im, nín thinh, để mặc Alkinoos đáp lời. Quân vương cất tiếng nhỏ nhẹ: “Khách lạ, ngô bối không khó chịu vì những gì khách lạ vừa cho hay, khách lạ muốn chứng tỏ khả năng tự nhiên của mình, khách lạ nóng mặt trước cung cách thanh niên này xấn tới, khích bác giữa quảng trường, coi nhẹ xem thường tinh thần dũng cảm khách lạ biếu lộ, bằng ngôn từ người biết phân biệt phải trái không bao giờ sử dụng. Nhưng thôi bây giờ hãy lắng nghe quả nhân có đôi điều muốn nói. Khi trở về gặp lại hiền thê và quý tử, mời thân hữu tới nhà dự tiệc ăn mừng, trong lúc dùng bữa thân hữu muốn biết khả năng ngô

bối, rất mong nhớ lại, khách lạ nói cho thân hữu hay Chúa tể cũng ban cho ngô bối khả năng nào đó, ngô bối duy trì từ thời cha ông đến ngày nay! Tuy đau vỡ, đỗ vật ngô bối không vượt trội, song chạy bộ, đi biển ngô bối vô địch. Dẫu vậy cái ngô bối vui thích quanh năm ấy là tiệc tùng, khiêu vũ, cây đàn, y phục mới mẻ, tắm nước nóng, ngủ giường êm. Thôi bây giờ vū công điêu luyện đất Phaiakia đâu bước ra bắt đầu cuộc vū để khi trở về quê hương quả nhân muốn khách lạ sẽ kể cho bằng hữu hay về đi biển, chạy bộ, khiêu vũ, ca hát ngô bối vượt xa dân khác. Khanh nào mau mau đi kiểm cây đàn muôn điệu mang lại tức thì cho Demodokos, quả nhân nghĩ chắc hẳn để đâu đó trong cung điện!”

Vừa nghe Alkinoos oai phong phán truyền, lệnh sứ vội vàng đi tìm cây đàn âm thanh dùu dặt từ cung điện mang tới. Chín trọng tài chọn trong dân chúng đứng dậy. Họ là viên chức thông thạo điều khiển cuộc thao diễn. Bây giờ họ san bằng, quét sạch sàn vũ, nói rộng, trang trí vũ đài. Lệnh sứ bước tới đưa Demodokos cây đàn âm thanh thánh thót. Thi sĩ ca công bước ra giữa hội trường; thiếu niên đào luyện kỹ công về khiêu vũ, tuổi mơn mởn như hoa mới nở, đứng xung quanh, bắt đầu vũ điệu, giậm chân thoăn thoắt trên mặt đất thiêng liêng. Odysseus ngắm nhìn, lòng ngây ngất cảm phục.

Thi sĩ ca công bất thình lình trỗi nhạc

khai khúc điệu nghệ khác thường, giọng trong tréo cất thành bài ca kể mối tình giữa Ares thần linh chiến tranh và Aphrodite nữ thần vương miện kiều diễm, hai bên bí mật trao tình lần đầu trong tư thất Hephaistos. Ares tặng người yêu Aphrodite vô số báu vật, làm ô uế giường tân hôn Hephaistos nâng niu. Nom thấy hai bên âu yếm ôm nhau, ân ái trao tình, Helios thần linh mặt trời bèn tới nhà kể cho phu quân hay. Nghe sự thật đắng cay mà đau đớn cõi lòng, Hephaistos ra thăng lò rèn, lòng đầy dự tính đen tối. Ngả đe to lớn trên khối sắt, đánh chuỗi xích bền chắc, dẻo dai, chặt không đứt, phá không tuột, xích hai tinh nhân tại chỗ. Căm giận Ares thôi thúc như thủy triều lên xuồng, hì hục, loay

hoay hết đập lại rèn, lúc ác bẫy hoàn thành, Hephaistos lặng lẽ tới phòng kê giường tân hôn. Dưới chân giăng xích như lưới. Trên trần chằng xích rủ buông đu đưa như mạng nhện lung linh. Bẫy gài hoàn toàn vô hình không ai nhìn thấy, ngay cả thần linh hạnh phúc, vì đó là công trình nghệ thuật cực kỳ xảo diệu.

Quay giường đặt bẫy xong xuôi Hephaistos giả vờ rời nhà đi Lemnos, thành phố ngoạn mục ưa thích hơn hết trên trần gian. Dây cương bằng vàng Ares mắt mờ trùng trùng quan sát. Vừa thấy thợ rèn lùng danh lên đường, Ares hối hả tới tư thất, lòng tràn ngập ước muôn ái ân với Kythereia vương miện yêu kiều. Mới đi thăm thân phụ siêu

phàm, công tử Kronos, vừa trở về nàng đang an tọa, Ares tới cửa. Bước vào nắm tay âu yếm hỏi han Ares thốt lời: “Khanh yêu quý, mình lên giường tìm lạc thú yêu đương, vì Hephaistos không còn quanh quẩn đâu đây. Gã đi Lemnos thăm bằng hữu, đám Sintian tiếng nói man rợ.” Aphrodite không thích gì hơn là ngủ với chàng. Bởi thế hai tình nhân lên giường nằm bên nhau. Mạng lưới Hephaistos giăng gài khéo léo bất thành lình rơi xuống; hai tình nhân không thể nhúc nhích, cựa quậy. Hai tình nhân thấy muộn rồi không tài nào trốn thoát. Thần linh què quặt lừng danh cánh tay gân guốc bước tới đứng gần. Đang trên đường đến Lemnos thần linh quay phắt trở về, vì thần linh Mặt Trời bí mật canh chừng cho

hay sự thật. Thần linh bước vào nhà, uất úc đến trào máu họng. Tới ngưỡng cửa đứng thẳng như trời tròn, phẫn nộ ngùn ngụt dâng cao, hét long trời lở đất, thần linh hô hoán ầm ĩ: “Cha Chúa tể và tất cả thần linh, thần linh bất tử, hạnh phúc, xuống đây mà xem trò khôi hài, cảnh quái quỷ! Vì tiện thần què quặt, ái nũ Chúa tể, Aphrodite thường chế giễu, coi rẻ xem thường, bây giờ cô ả trao thân gửi phận cho đồ tể Ares, chỉ vì y mặt mũi sáng sủa, chân tay lành lặn, còn tiện thần vừa chào đời đã tật nguyền. Tiện thần sẽ oán trách ai vì thế nếu không phải cha mẹ? Uớc gì hai người đừng sinh tiện thần ra đời làm chi! Mời quý vị đến nhìn hai đứa ôm áp âu yếm nằm ngủ với nhau trên giường tiện thần! Cảnh tượng như

mũi kiếm đâm vào ngực, tim tiễn thần nhói đau. Dẫu thế tiễn thần thầm nghĩ hai đứa sẽ không ôm nhau lâu dài, nhất định không, dù một lúc, dù tình yêu réo gọi. Hai đứa chẳng mấy chốc sẽ chán không muốn ngủ với nhau. Lưới xảo diệu giăng mắc sẽ giữ chặt tại chỗ chừng nào thân phụ trả lại đầy đủ mới thôi, phẩm vật tiễn thần cống nộp để lấy ái nữ đồi bại! Rất xinh đẹp, song quá đỗi phóng đãng, lả loi!"

Nghe thấy phu quân nói thế thần linh kéo nhau chạy tới ngôi nhà ngưỡng cửa lát đồng. Thoạt tiên Poseidon rung chuyển trái đất; rồi đến Hermes ân cần giúp đỡ; tiếp theo Apollo xạ thủ cung bạc từ xa; các nữ thần do xấu hổ đều ở nhà. Tới nơi

tất cả dừng bước trước ngưỡng cửa, hàng
bất tử từng ban hồng ân cho thế nhân.
Vừa nom thấy mạng lưới diệu kỳ, tác
phẩm nghệ thuật tuyệt vời Hephaistos
sáng tạo, thần linh nhóm hạnh phúc phá
ra cười ngần ngặt. Liếc nhìn vị bên cạnh
một vị thốt lời: “Gieo gió gấp bão! Rùa
tóm cổ thỏ! Nực cười chau chấu đá xe,
tưởng rằng chầu ngã ai dè xe nghiêng!
Hephaistos di chuyển chậm chạp đuổi
kịp Ares, thần linh nhanh bước hơn hết
trên núi Olympos! Què quặt dùng diệu kế
Hephaistos đưa vào bẫy. Bởi thế thủ
phạm phải trả giá cùa cổ cho việc gian
dâm ngoại tình.”

Lời bàn đại loại là thế. Công tử Chúa tể,
Apollo quay sang nói với Hermes: “Ê,

Hermes, công tử Chúa tể, lệnh sứ truyền điệp, dẫn đường chỉ lối, ban phát điều lành, hiền đệ có e ngại, mặc dù bị xích chặt không tài nào cưa quây, nằm trên giường ngủ với Aphrodite vàng óng không?" Vừa nghe lệnh sứ rạng rõ liền đáp: "Ô! Lạy Trời! Đại huynh Apollo, xa thủ từ xa, tiểu đệ chỉ mong có bấy nhiêu thôi! Cho dù xích nhiều gấp ba lần trói chặt, cho dù nam thần, nữ thần các huynh, các tì đứng nhìn cũng không sao, tiểu đệ sẵn sàng, vui vẻ nằm ngủ với Aphrodite óng vàng!" Lời chưa dứt tiếng cười đã nở như ngô rang lan nhanh trong hàng bát tú. Chỉ có Poseidon không nhέch mép; hải thần tiếp tục năn nỉ nghệ thần thượng thặng Hephaistos kéo lưới thả Ares. Hải thần cao giọng nói lời như có cánh bay

xa: “Thôi tha cho gã, ta hứa với hiền điệt gã sẽ đèn trả đúng cách và đầy đủ như hiền điệt đòi hỏi trước mặt thần linh bất tử.”

Thần linh què quặt lùng danh đáp: “Ô, thúc phụ Poseidon, rung chuyển trái đất, xin đừng ép buộc tiều điệt! Hứa hẹn với kẻ chây nợ khác nào nước đổ lá khoai! Làm sao tiều điệt có thể xích thúc phụ trong khi thần linh bất tử đứng nhìn nếu Ares vẫn vẹo, uốn éo thoát xiềng chạy trốn?”

Poseidon rung chuyển trái đất tiếp lời: “Hephaistos, nếu Ares lẩn trốn, không chịu đèn trả, ta sẽ đích thân thanh toán cho hiền điệt.”

Thần linh chân què tiếp lời: “Thưa, đê
nghị hảo ý như thế tiêu diệt không thể và
không dám từ chối thúc phụ.”

Dứt lời Hephaistos nhanh tay lấy súc mở
lưới. Thoát khỏi chuỗi xích quá cứng,
quá chặt, cặp tình nhân nhảy quẳng, tẩu
thoát, chàng tới Thrace, nàng hay cười
đến Paphos trên đảo Cyprus, nơi nữ thần
có đèn thờ thiêng liêng, bàn thờ hương
thơm ngào ngạt. Tới nơi Mỹ Thần không
những tấm gội lại còn thoa dầu tuyệt diệu
như nụ hoa chớm nở trên tứ chi thần linh
bất tử. Sau đó Mỹ Thần mặc cho xiêm y
lộng lẫy nhìn là mê mẩn tâm thần. Ca
khúc thi sĩ ca công lừng danh biểu diễn
là thế. Lắng nghe Odysseus cảm thấy đê
mê, thích thú trong lòng, khán giả người

Phaiakian, thợ biển lùng danh, tay chèo
dạn dĩ cũng vậy.

Sau ca khúc Alkinoos bảo con trai Halios và Laodamas ra vũ, chỉ hai người với nhau, vì không có ai địch nổi cặp này. Hai người nâng trái banh xinh xắn màu huyết dụ nghệ nhân tài hoa Polybos sáng tạo, người này ngừa về đằng sau tung lên trời mây u ám, người kia nhảy lên cao đưa tay bắt trước khi chân chạm đất. Sau khi biểu diễn tài nghệ qua trò chơi tung ném trái banh lên cao hai người khiêu vũ, bước chân thoăn thoắt tráo đổi trên mặt đất sân sinh hạt lúa nuôi sống thế nhân; thanh niên đứng ven vũ đài đánh nhịp hòa theo, âm thanh dồn dập dâng cao. Đúng lúc đó Odysseus

quay sang nói với Alkinoos: “Bẩm Hoàng thượng, hoa vinh quang trước mắt toàn dân, ngài vừa cho hay vũ nhân quý quốc thuộc hàng tuyệt hảo. Ý kiến quả thật chí lý. Nhìn họ biểu diễn tiện nhân ngạc nhiên vô cùng.”

Lời khen khiến Alkinoos cường tráng, oai nghiêm hả dạ, ông tức thì quay sang nói với bày tôi ham chèo ưa biển: “Hoàng thân và thủ lĩnh người Phaiakian, hãy lắng nghe. Quả nhân thấy khách lạ có nhận xét rất ư thâm thúy, rất đỗi ý nhị. Bởi thế, như thường lệ, ngô bối sửa soạn tặng phẩm chia tay sao cho thích hợp tinh thần hiếu khách! Dân ta có mười hai quân vương lừng danh, mười hai thủ lĩnh quyền uy, kể cả quả nhân số lượng là

mười ba. Rất mong mỗi người biếu
khách lạ áo choàng mới, tu-ních mới và
một ta-lăng vàng ròng. Ngõ bối hãy mau
mau gom góp quà tặng, trao tay lúc khách
lạ đến dự tiệc lòng dạ thư thái, hân hoan.
Riêng Euryalos phải thân chinh xin lỗi
và cũng trao quà tặng, vì nhận xét khiêm
nhã, ngôn từ cộc cằn!”

Tất cả tán đồng ý kiến, đồng thời ra chỉ
thị. Quân vương nào cũng sai lệnh sứ về
nhà lấy tặng phẩm. Euryalos đứng lên
phát biểu: “Kính thưa Thánh thượng, uy
quyền hơn hết đối với nhân dân, hạ thần
xin tạ lỗi với khách lạ như Thánh thượng
phán chỉ. Hạ thần hân hoan tặng khách lạ
kiếm này, kiếm đồng, đúc bạc, bao ngà
mới khắc, quý giá vô cùng.” Dứt lời

thanh niên đặt kiém nạm bạc vào tay Odysseus, rồi ngoé lời như có cánh bay xa: “Tạm biệt, khách lạ khả kính. Lời thô bạo vô tình thoát ra, rất mong phong ba cuốn thổi bay đi. Xin thần linh trợ giúp, bao che khách lạ trở về quê hương, nhìn lại hiền thê, vì đã sống cuộc đời quá u cực nhọc xa cách thân nhân.”

“Quý hữu,” Odysseus đầu óc mẫn duệ đõ lời, “tiện nhân cũng đèn đáp lời lẽ ân tình xin vui lòng đón nhận. Cầu mong thần linh ban hồng ân cho quý hữu. Tiện nhân rất đỗi hy vọng quý hữu sẽ không tiếc nuối kiém báu trao tay cùng lời tạ lỗi.” Vừa nói Odysseus vừa choàng kiém nạm bạc qua vai. Hoàng hôn xuống, mặt trời chìm dần, tăng phẩm lộng lẫy sẵn

sàng, lệnh sứ con nhà quyền quý mang về cung điện. Hoàng tử quân vương bèn thế thay nhau đón nhận đem vào chất đống trước mặt hoàng hậu khả kính. Alkinoos cường tráng, hiên ngang dẫn đường. Tới nơi mọi người vào an vị trên ghế bành. Alkinoos quyền uy cât tiếng gọi Arete: “Ái khanh, đem chiếc rương hết sức lộng lẫy ra đây, bỏ vào đó chiếc áo choàng mới, chiếc tu-ních mới làm quà tặng của riêng khanh. Sau đó lấy vạc đồng đặt lên bếp đun nước để khi tắm xong, nhìn tặng phẩm quân vương Phaiakia mang túi gói bọc chỉnh tề, khách lạ vào bàn thoải mái, vừa thưởng thức món ăn vừa lắng nghe ca khúc thi sĩ ca công biểu diễn. Phần mình quả nhân sẽ tặng chiếc cúp bằng vàng tuyệt mĩ để khách lạ suốt đời tưởng

nhớ mỗi khi rẩy rượu trong đại sảnh dâng
cúng Chúa tể và thần linh.”

Vừa nghe Arete tức thì ra lệnh tỳ nữ để
kièng ba chân trên bếp. Tỳ nữ đặt vạc,
đổ đầy nước, đem củi nhóm đun. Lửa bắt
đầu liếm quanh bụng vạc, nước bốc hơi.
Cùng lúc Arete mang từ phòng trong ra
ngoài chiếc rương xinh xắn thân tặng
khách lạ, bên trong bà để tặng phẩm lộng
lẫy, quần áo, đồ vàng người Phaiakian
kính biếu. Cộng với số này là phần mình,
bà thêm chiếc áo choàng, chiếc tu-ních
phẩm chất tuyệt vời. Sau đó bà cất tiếng
nói với Odysseus lời như có cánh bay
xa: “Nhớ! Để ý nắp rương, buộc dây thật
chặt, kéo trên đường về ngủ li bì, khi
thuyền sơn đen đưa khách lạ ra đi, có kẻ

nắng mắt."

Vừa nghe lời dặn dò Odysseus từng trải bấy lâu liền ấn mạnh nắp rương, buộc chăng gọn gàng, thắt nút cẩn thận đúng như yêu phụ Circe có lần chỉ bí quyết. Sau đó một lát quản gia bảo đi tắm. Vào bồn tắm, nhìn nước bốc hơi Odysseus cảm thấy thích thú, vì bấy lâu không ném mùi tiện nghi kể từ khi rời tư thất Calypso mái tóc diễm lệ, nơi lúc nào cũng được chăm nom, săn sóc như thần linh. Tỳ nữ tắm xong, thoa dầu, mặc cho tu-ních mới, áo choàng mới, Odysseus rời bồn tắm ra ngoài cùng thanh niên đang thưởng thức rượu vang. Đúng lúc đó Nausikaa, sắc đẹp trời ban, dừng bước trước cột lớn nâng đỡ mái nhà vòm cung.

Đưa mắt quan sát khá lâu nom thấy Odysseus nàng ngạc nhiên. Cất tiếng lời như có cánh bay xa nàng thỏ thẻ: “Tạm biệt, khách lạ, thương lộ bình an! Về tới quê hương đừng quên tiện phụ. Bởi nhờ tiện phụ khách lạ không vĩnh biệt cõi đời!”

“Nausikaa, ái nữ quân vương Alkinoos hào hiệp,” Odysseus túc trí đa mưu tiếp lời, “tiện nhân cầu xin Chúa tể thần sấm, phu quân Hera, phù hộ lên đường và nhìn thấy ngày về. Nếu Chúa tể thương tình, về tới đó còn sống ngày nào tiện nhân sẽ nguyện cầu trinh nữ ngày đó như cầu nguyện thần linh! Vì nhờ giai nhân tiện nhân không nhăm mắt giã từ trần thế!”

Dứt lời Odysseus mang ghế ngồi cạnh
quân vương Alkinoos. Mọi người bắt
đầu thưởng thức món ăn và pha rượu
uống. Lệnh sứ dẫn thi sĩ ca công
Demodokos dân chúng ái mộ đi vào.
Lệnh sứ để thi sĩ ca công ngồi giữa thực
khách, lưng quay lại cột cao. Đúng lúc
đó cắt một phần xương sống heo rừng
răng trắng, hai bên dày mỡ, vẫn còn
nhiều chưa ăn hết, Odysseus vừa gọi
lệnh sứ vừa nói: “Ê, đem phần này để
Demodokos thưởng thức, kèm lời chào
hỏi thân tình từ người bất hạnh! Trên đời
khắp nơi ai cũng quý mến, kính trọng thi
sĩ, vì Thi Thần đã truyền dạy thi ca lại
thương yêu hàng ngũ thi nhân khôn kể!”

Lệnh sứ cầm miếng thịt trao Demodokos,

thi sĩ ca công vui vẻ đón nhận. Thực khách đưa tay với món ăn thơm ngon bày trước mặt. Lúc mọi người ăn uống thỏa thuê, Odysseus mưu trí mới ngoảnh lời với thi sĩ ca công: “Demodokos, trong hàng thế nhân tiễn nhân kính mến thi sĩ hơn cả, chắc hẳn nhờ Thi Thần, ái nữ Chúa tể, hoặc Apollo truyền dạy nghệ thuật, nên ca hát, kể chuyện số phận hàng quân Achaian, chiến công họ thực hiện, gian khổ họ chịu đựng hay đến thế, người xem có cảm tưởng thi sĩ đích thân tham dự, chứng kiến tường tận hay nghe người khác thuật lại. Nhưng thôi bây giờ thay đổi đề tài, thi sĩ cất tiếng ca kể cho mọi người nghe chiến thuật ngựa gỗ, Epeios thực hiện nhờ Athena trợ giúp, Odysseus mưu trí tìm cách đem vào mai phục trong

bụng đầy chiến binh sẵn sàng cướp phá thành Troa. Nếu thi sĩ kể lại đúng sự thật, tiện nhân sẽ tuyên bố lập tức ngay đây, trước mặt mọi người thần linh đã ban cho thi sĩ thiên tài ca hát.”

Odysseus dứt lời. Lầm bẩm câu khấn thần linh, thi sĩ khai khúc cất lời kể chuyện. Thi sĩ chọn cảnh sau khi đốt trại xuống thuyền quân Argive rời bờ ra khơi; Odysseus và nhóm chiến binh núp trong bụng ngựa gỗ để ở quảng trường, người Trojan hì hục kéo vào thành. Ngựa gỗ đứng lù lù, người Trojan xúm quanh bàn tán vòng vo. Không biết giải quyết thế nào tất cả đè nghị ba cách: lấy thương bọc đồng đâm thủng thân gỗ; kéo lên đỉnh đáy xuống chân núi; giữ tại chỗ

như phẩm vật tráng lệ dâng cúng để thần linh nguôi giận. Rút cuộc họ chấp nhận cách cuối cùng. Nào ngờ định mệnh run rủi họ sẽ tiêu vong khi thành Troa đón nhận ngựa gỗ khổng lồ chứa trong bụng nhóm quân Argive tinh nhuệ đem chết chóc, chém giết cho người Troian.

Thi sĩ tiếp tục ca hát kể chuyện chiến binh Achaian rời nơi mai phục sâu hoắm nhảy ra khỏi ngựa gỗ làm cỏ thành Troa, phân tán khắp phố phường cướp phá; Odysseus như thần linh chiến tranh Ares cùng Menelaos hung hăng kéo tới nhà Deiphobos; đến nơi Odysseus lâm trận, giao chiến ác liệt, rùng rợn, cuối cùng cũng chiến thắng nhờ Athena bất khuất trợ giúp. Nhưng trong khi thi sĩ lừng

danh ca hát đề cao chiến công, Odysseus xúc động khôn xiết, lòng buồn da diết, lệ tuôn dồn dập. Odysseus khóc như thiếu phụ nức nở quỳ gối, vung tay ôm xác chồng yêu quý vừa gục trước chiến lũy và nhân dân, chiến đấu cứu nguy thành phố cùng con cái thoát khỏi ngày tàn khốc, bi thương. Nàng thấy chồng thở hổn hển, giãy giữa chết dần; nàng ôm chặt vừa rên la vừa than vãn ai oán. Nhưng kẻ thù tiến tới cầm thương phang mạnh trên vai, trên lưng, lôi đi bắt làm nô lệ, bắt lao động nhọc nhằn, cắp má tàn phai vì đau khổ đáng thương. Đáng thương chẳng kém lúc này là lê cũng úa đầy tròng mắt, ướt đẫm làn mi. Odysseus tìm đủ cách che giấu không để ai nhìn. Chỉ có Alkinoos nghi ngờ, nom thấy; ngồi bên

cạnh quân vương nghe tiếng thở dài nãõ nuôt. Ông lập tức nói với người quý chèo yêu biển: “Thủ lĩnh và hoàng thân người Phaiakian, lắng nghe! Thôi đủ rồi, Demodokos ngừng biểu diễn cây đàn muôn điệu; chủ đề ca khúc nhiều người không ưa. Quả nhân thấy từ lúc ngô bối vào tiệc, thi sĩ ca công thiên phú trỗi nhạc, khách lạ ngồi đây bật khóc nức nở, thốn thức khôn ngừng, rên rỉ thảm thiết. Chắc hẳn nỗi buồn cay đắng tràn ngập cõi lòng. Vậy, thi sĩ ca công dừng tay, mọi người mới có thể vui vầy, chủ cũng như khách. Nếu thế thú vị biết bao! Vì khách lạ khả ái, ngô bối hiện diện ở đây tổ chức họp mặt chia tay, tặng phẩm quý báu trao tặng theo tình thân hữu. Với người có chút nhận thức thông thường,

biết phân biệt phải trái, sinh ra mang nặng tâm lòng, chủ và khách gần gũi như anh em.”

“Và bây giờ đến lượt khách lạ, đừng vì lý do khôn khéo mà giữ lời không đáp câu quả nhân ướm hỏi. Thành thật, thăng thắn vẫn hơn. Xin cho biết quý danh ở nhà thân mẫu, thân phụ, bằng hữu trong thành phố, ngoài làng quê thường gọi. Xét cho cùng không ai, dù quý phái hay bình dân, ra đời không có tên; ai chào đời bố mẹ cũng đặt tên để gọi. Cũng mong khách lạ cho hay từ đâu tới, dân nào, thành phố nào để thuyền quả nhân, do lý trí lèo lái, sử dụng khôn ngoan, dự tính hải trình chính xác đưa khách lạ trở về. Vì thuyền Phaiakian không có hoa

tiêu hoặc bánh lái như thuyền nơi khác. Thuyền ngô bối do thiên tính biết tay chèo nghĩ gì, muốn gì. Thuyền ngô bối biết mọi thành phố, mọi miền đất trù phú khắp địa cầu. Lẩn trong mây mù hay sương mù thuyền ngô bối lướt vun vút trên mặt biển bao la, không sợ vỡ, không sợ chìm.”

“Tiện đây quả nhân nói khách lạ hay đe dọa quả nhân biết do thân phụ Nausithoos thường kể: Poseidon căm giận vì ngô bối chuyên chở mọi người đến nơi an toàn, không gây tai nạn cho ai. Hải thần nói thế nào cũng có ngày khi thuyền bèn chắc của người Phaiakian quay về sau chuyến vượt biển mù sương, hải thần sẽ đánh tan, rồi chất núi bịt lối

vào thành phố. Lão vương nói thế. Rất có thể hải thần sẽ ra tay hoặc để đó chưa đúng túi. Khi nào muốn là hải thần quyết định. Nhưng thôi bây giờ hãy nói và kể cho ngô bối hay hết sự thật. Trong khi lệnh đênh trôi dạt vào đâu? Tới vùng đất nào có người ở? Đến thành phố nào, dân trong đó ra sao? Gặp dân dã man, bộ lạc thù nghịch không biết phải trái hay rơi vào chỗ người hiền lành, tử tế, hiếu khách, tôn kính thần linh không? Đồng thời giải thích cho ngô bối biết buồn nào khiến khách lạ ưa lệ khi nghe kể chuyện đau thương về hàng quân Argive, Danaan và thành Troa sụp đổ. Chuyện đó thần linh chịu trách nhiệm: lấy đời con người dệt thảm họa thành thi ca để thế hệ mai sau ca hát, ngâm咏. Biết đâu dưới

chân tường thành Troa, do liên hệ hôn phổi, khách lạ chẳng có thân nhân can trường gục chết, con rể hoặc bố vợ? Thân hữu quý mến sau người cùng máu mủ, cùng gia đình? Hay đồng đội gan dạ hào hiệp, tận tình với khách lạ? Bởi người bạn tâm đầu ý hợp cũng quý mến, thân thương chẳng kém người anh em ruột thịt!”

Odysseus và Elpenor dưới âm phủ

(Hình trên chiếc bình bầu dục hai quai, tác phẩm của họa sĩ vùng Lykaon, tìm thấy khoảng 430 TCN, Boston, U.S.A.)

Vừa thấy đương sự, lè ứa khôn cầm, tiện nhân xúc động
thương hại. Cất tiếng gọi vọng qua tiên nhân nói lời như có
cánh bay xa: "Elpenor, tới đây làm gì, vùng đất sương mù âm
nhà? Đi bộ mà người nhanh hơn ta chèo thuyền!" (11.55-58).

Khúc 9

Odysseus trăm khéo ngàn khôn hắng
giọng đáp lời: “Bẩm quân vương
Alkinoos quyền uy, vinh quang chói lọi
tòn dân tự hào, nghe thi sĩ như thi sĩ
hiện diện ở đây ca hát quả thật thú vị,

giọng như giọng oanh vàng thỏ thẻ, réo rắt, dùi dặt tuyệt vời. Trong thâm tâm tiễn nhân cảm thấy chẳng gì thích thú cho bằng thấy mọi người vui vẻ, tươi cười, thực khách an tọa thoái mái theo hàng trong đại sảnh để tai lắng nghe thi sĩ phô diễn, bàn trước mặt đầy thịt, đầy bánh mì, bồi tửu chạy quanh mang rượu lấy từ bình rót đầy từng cúp. Theo chỗ tiễn nhân nhận xét như vậy là tuyệt hảo, cuộc đời tươi đẹp, sung sướng vô cùng!... Nhưng lòng riêng xúc động Hoàng thượng muốn biết vì sao tiễn nhân buồn đến thở dài, nhở lệ, rên rỉ khôn nguôi. Ôi chao! Nếu kể chuyện đời mình, tiễn nhân bắt đầu, kết thúc chỗ nào bây giờ? Vì buồn rầu, đau khổ thần linh trên trời dành cho nhiều vô kể. Tuy nhiên, bắt đầu xin

kể tên mình, hy vọng Hoàng thượng nhớ
để sau này, nếu thoát khỏi ngày thảm
thương, tiện nhân vẫn là thân hữu, mặc
dù nhà ở cách đây khá xa!"

"Thưa, tiện nhân tên là Odysseus, con
ông Laertes, đâu đâu cũng biết mưu lược
tiện nhân thực hiện, nhờ thế tên tuổi vang
dội trời cao. Nhà tiện nhân ở dưới bầu
trời Ithaka, chan hòa ánh nắng, nhìn thấy
từ xa. Trên có ngọn núi đỉnh nhô cao,
Neritos hiện hình lồ lộ, lá cây rung rinh
theo gió. Xung quanh là đảo quây quần
gần nhau, Doulichion, Samos, Zakynthos
cây cối um tùm. Nhưng Ithaka thấp và xa
hơn cả, mõi tít ngoài khơi nằm chêch
hướng tây, nơi âm u mặt trời chìm lặn,
đảo khác cách xa quay về hướng đông,

chỗ bình minh và vầng dương xuất hiện. Đất khô cằn, sỏi đá, song nuôi sống bầy con gan dạ. Đất đó dẫu vậy tiện nhân thấy không nơi nào thi vị, ngoạn mục cho bằng!”

“Yêu mị Calypso giữ ghịt trong động vòm cung vì muốn lấy làm chồng. Yêu phụ Circe phù thủy đảo Aiaia giam lỏng trong cung điện do cũng muốn lấy làm phu quân! Nhưng cả hai không toại nguyện, lòng riêng tiện nhân không muốn dù chỉ một lúc ngăn ngửi. Bởi thực tình mà nói không gì thú vị bằng quê hương, bằng cha mẹ, bằng thân nhân; sống tha hương trên xứ lạ quê người trong nhà giàu có thử hỏi để làm gì? Nhưng thôi, vì Hoàng thượng muốn biết, tiện nhân xin

kế hải trình thê thảm, hãi hùng Chúa tể
bắt gánh chịu khi rời đất Troad trở về.”

“Vẫn gió đó, ngọn gió đưa tiễn nhân từ thành Troa tới thành Ismaros thuộc dân Kikon. Tiễn nhân cướp thành phố, giết dân trong đó. Chiếm của cải, bắt phụ nữ nhiều vô kể ngô bối chia đều để không người nào thiếu phần thua thiệt, ra đi cắn nhăn, trách móc. Sau đó tiễn nhân nói với đồng đội phải mau mau rút lui, càng sớm càng tốt. Nhưng xuân động quá đồng đội không nghe. Thay vì thế rượu vang thừa, gia súc lăm họ uống tì tì, hạ cùu, giết bò sừng cong, bước đi ập ập ngay trên bãi biển. Trong khi đó người Kikon đi tìm lảng giềng ở sâu trong đảo kể lể nồng nỗi khốn đốn, kêu gọi trợ giúp, vừa

đông vừa giỏi, huấn luyện thuần thục giao chiến trên xe, tác chiến trên bộ khi tình thế đòi hỏi. Sáng sớm tinh mơ kéo tới đông như lá, nhiều như hoa mùa xuân họ tấn công ngô bối. Tai họa định mệnh khủng khiếp đầy đưa, than ôi, Chúa tể bắt gánh chịu như sóng triều dồn đỗ lên đầu lên cổ đồng đội cùng tiễn nhân. Tập trung thành hàng, đội hình san sát, họ khai chiến gần thuyền lướt sóng; thương mũi đồng lao vun vút. Suốt buổi sáng tới lúc ánh nắng ban ngày dần dần trở nên gay gắt, ngô bối gan dạ cầm cự, phỏng thuyền nguyên vẹn, mặc dù họ đông đảo gấp bội; nhưng lúc mặt trời bắt đầu xé bóng, lúc nông phu tháo ách cho bò, quân Kikon thắng thế bẻ gãy đội hình, đẩy lui, áp đảo quân Achaian. Trên mỗi thuyền

sáu đồng đội xà-cạp gọn gàng tử trận; số còn lại lần tránh tử thần và định mệnh tìm đường tẩu thoát.”

“Rời nơi đó ngô bối ra khơi, buồn rười rượi, buồn vì mất đồng đội thân thương, song vui do bản thân thoát chết. Dẫu thế tiện nhân không để thuyền mũi cong lên đường chừng nào chưa có người cất tiếng gọi ba lần từng đồng đội bất hạnh gục chết trên cánh đồng dưới tay quân Kikon. Đúng lúc đó Chúa tể thu thập mây trời xua gió từ hướng bắc ào ào đổ tới; màn tối từ trên trời buông thấp bao chùm mặt đất và biển cả. Vì gió thuyền chòng chành, hết ngoi lên lại ngụp xuống, gió thổi mạnh xé cánh buồm tả tơi. Vì sợ chết ngô bối hạ buồm xuống boong, cố

hết sức khua chèo đưa thuyền trơ trui vào bờ. Ngô bối dừng lại đất liền hai ngày, hai đêm, thân thể rã rời, lòng dạ lo lắng khôn xiết. Sáng ngày thứ ba Rạng Đông mái tóc diễm lệ vừa xuất hiện, ngô bối dựng cột buồm, cảng buồm trăng, ngồi vào chỗ trên boong. Gió và đà thủ giữ thuyền chạy thẳng. Tiện nhân có thể trở về xứ sở bình yên vô sự nếu lúc bọc mũi Maleia, mặt biển, sóng biển, gió bắc không hùa nhau đầy mạnh, dồn thổi lạc hướng đưa qua Kythera.”

“Chín ngày ròng rã luồng gió ác hại xua đuổi tiện nhân lao vun vút trên biển đầy cá. Ngày thứ mười ngô bối tới đất người sống bằng hoa, gọi là dân ăn hạt sen. Ngô bối lên bờ kiếm nước. Tay chèo vội

vàng dùng bữa ngay bên thuyền. Ăn uống xong tiện nhân chỉ định mấy đồng đội vào sâu bên trong xem dân sở tại thế nào, hai người thực hiện nhiệm vụ với người thứ ba làm lệnh sứ. Mới lên đường chẳng bao lâu họ gặp người ăn hạt sen. Lúc chạm mặt không tỏ ý định thủ tiêu đồng đội tiện nhân, thay vì thế họ cho mỗi người chút hạt sen nếm thử. Ăn hạt bùi bùi, ngọt ngọt người đi sẽ không muốn trở về kể tin tức. Họ chỉ muốn ở lại với thỏ dân, ngắt hái hoa sen, quên hẵn đường về. Tiện nhân phải dùng vũ lực ép quay về thuyền rỗng không, suốt đường họ khóc rưng rức, lênh boong tiện nhân trói chặt bỏ nằm dưới ghế. Sau đó tiện nhân ra lệnh số còn lại mau mau lên thuyền sửa soạn ra đi, vì sợ có đứa lại

ăn hạt sen không nghĩ tới trở về. Họ lên boong túc thì, ngồi vào chỗ cầm chèo, cùng lúc khua mái chém sóng bạc đầu.”

“Ngô bối rời đất đó, dong buồm ra đi, lòng buồn hiu hắt. Ngô bối tới đất người Cyclop to lớn, hung dữ, bất trị, không bao giờ khua tay trống trọt, cày cây mà cứ để mọi việc thần linh bất tử lo toan. Không gieo, không trồng họ nghiêm nhiên thụ hưởng mùa màng; lúa mì, lúa mạch, giàn nho trái trồ xum xuê phát triển cùng nước mưa từ trên trời đổ xuống để sản xuất rượu vang. Dân Cyclop không có hội đồng làm luật, và cũng không san định luật pháp. Thay vì thế họ sống trong động sâu hoắm trên núi cao, trong đó mỗi người là một luật gia đặt luật lệ cho

vợ con noi theo, không ai màng tới hàng xóm láng giềng.”

“Không xa và cũng không gần bến đậu đất này có hòn đảo màu mỡ. Bên trong đầy bụi rậm, cây cối trổ mọc um tùm, cơ man nào là dê, toàn dê rừng, sinh sôi nảy nở không ngừng. Vì con người chưa đặt chân đến, thợ săn cũng chưa bước tới băng rừng, leo núi xua đuổi chúng. Không quen với gia súc, cày bùa, hòn đảo năm im triền miên. Không gieo hạt, không trồng cây, bởi thế quanh năm đất này chỉ có dê be be, không có dấu vết, bóng dáng con người. Dân Cyclop không có thuyền mũi đỏ; họ cũng không có thợ đóng thuyền cân bằng làm phương tiện đi xa, hết bến này đến cảng nọ, như thương

nhân vượt biển trao đổi hàng hóa, buôn bán với nhau. Nếu có người như vậy đảo sẽ trù phú vô cùng. Đất này không nghèo, trái lại có thể trồng trọt, cày cấy theo mùa. Dọc bờ biển nước xám xanh nhanh nhẹn đồng cỏ xanh rì, nho trổ tràn trề, cày cuốc dễ dàng, họ có thể gặt lúa mỗi vụ, vì đất cái vô cùng phì nhiêu. Hòn đảo còn có bến đậu an toàn, thuyền vào không cần cột dây, thả neo hoặc kéo cáp; tay chèo chỉ việc đưa thuyền lên bãi cát chờ lúc thuận tiện và gió thổi đúng hướng. Sau hết đầu bến đậu lại có suối nước mát rượi từ hang đá đổ ra chảy vào rừng bạch dương lá rung rinh. Ngô bối đổ bộ ở đó. Chắc hẳn có thần linh đưa lối dẫn đường ngô bối di chuyển dưới màn đêm âm u vì chẳng nhìn thấy gì

trước mặt. Thuyền chìm trong sương mù dày đặc, trên cao vì mây che mặt trăng lờ lửng lờ mờ không tỏa sáng. Không người nào nhìn thấy đảo, và cũng không nom thấy đợt sóng cao ngất đỗ vào bờ đá trước khi thuyền lao lên bãi cát. Thuyền lên hẵn hoi ngô bối mới hạ buồm. Sau đó ngô bối nhảy lên bờ nằm ngủ chờ ánh sáng ban mai.”

“Rạng Đông non trẻ ngón tay ửng hồng vừa xuất hiện, ngô bối rảo quanh quan sát hòn đảo, thích thú đến ngây ngất trước những gì nhìn thấy. Đúng lúc đó dường như muốn cho đồng đội tiện nhân món ăn, nữ thần sơn lâm, ái nữ Chúa tể mang khiên thần, thả dê ăn cỏ khắp dãy núi. Vừa nom thấy, nhanh như chớp, ra

ngay thuyền lấy cung cánh cong, thương cán dài, chia thành ba nhóm, ngô bối bắt đầu bắn hạ. Chỉ một lúc thần linh đã cung cấp cho ngô bối khá nhiều. Chia ra mười hai thuyền mỗi thuyền được chín dê, riêng thuyền tiện nhân họ dành mười dê. Do vậy suốt hôm đó tới lúc mặt trời chìm xuống biển ngô bối ngồi nhâm nhi vang dịu ngọt, nhấm nháp thịt nướng ê hè! Dưới thuyền còn vang ngô bối uống chưa hết. Bởi lúc chiếm thành của dân Kikon, đồng đội nào cũng đổ đầy bình dự trữ để trên giá. Ngồi đó để mắt nhìn đất người Cyclop gần kề ngô bối thấy ánh lửa, khói bếp; ngô bối nghe tiếng người, tiếng cừu, tiếng dê. Mặt trời lặn, màn đêm buông, ngô bối ngả lưng nằm ngủ trên bờ biển sóng vỗ dạt dào. Rạng

Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng vừa
xuất hiện, tiễn nhân tập họp đồng đội.
Tiễn nhân nói với mọi người: ‘Quý hữu,
bây giờ tất cả ở đây, ta xuống thuyền với
máy tay chèo xem dân đằng kia thế nào,
hung dữ, dã man, táo tợn, hiền lành, hiếu
khách hay tôn kính thần linh.’

“Dứt lời tiễn nhân bảo tay chèo lên
boong, tháo cáp, nhổ neo. Họ lên thuyền
túc thì, ngồi vào chỗ cầm chèo, cùng
nhau khua mái chém nước xanh lơ. Đảo
không xa đất liền bao nhiêu. Tới mỏm
cực xa, gần ngay mặt biển, ngô bối thấy
hang cao, cửa vào phía trên treo vòng
nguyệt quế. Chỗ này là chỗ ban đêm
dùng nhốt cùu và dê. Quanh miệng là sân
rộng với tường cao bằng đá tảng to lớn

đào sâu xuống đất, hàng thông đinh chót
vót, dãy sỏi cành rậm rạp. Đó là hang
của tên khổng lồ, một mình thả đàn ăn cỏ,
xa cách đồng loại, không liên hệ với ai,
sống riêng biệt, coi thường luật pháp,
đầu óc chỉ nghĩ tới chuyện bất lương.
Quái vật khủng khiếp! Y không giống
người ăn bánh mì hằng ngày, mà giống
đỉnh núi đầy cây cao, đứng trơ trọi một
mình tách biệt tất cả.”

“Tới đây tiện nhân bảo đồng đội gan dạ
ở lại canh thuyền, không rời bãi cát,
nhưng tiện nhân chọn mười hai tay xuất
sắc tiếp tục hành trình. Tiện nhân mang
theo túi da dê đựng rượu vang đen đậm,
dịu ngọt Maron công tử Euanthes thân
tặng. Lão nhân là tu sĩ thờ phụng Apollo,

thần linh thủ hộ Ismaros, do kính trọng
chức vị, ngô bối tha mạng bản thân, quý
tử và phu nhân. Lão nhân sống giữa rừng
cây um tùm dâng hiến Phoibos Apollo.
Lão nhân cho tiện nhân nhiều phẩm vật
quý giá: bảy ta-lăng vàng ròng, chiếc
liễn pha rượu bằng bạc, và còn chiết ra
mười hai bình rượu vang dịu ngọt,
nguyên chất, uống vào thú vị đáo đẽ. Giữ
kín từ lâu gia nhân, tỳ nữ không biết,
ngay cả người trong nhà, trừ lão nhân,
hiền thê và quản gia. Thường thức vang
đổ pha mật ong lão nhân thường pha một
cúp vang với hai mươi cúp nước, mùi
thơm bốc lên từ liễn đựng tuyệt vời
không sao tả xiết, những lúc như thế
không ai có thể nín lòng nhịn nổi! Tiện
nhân đổ vang đầy túi da dê, đồng thời

mang theo túi thức ăn. Vì lòng nỗi máu
anh hùng tiễn nhân chỉ muốn trực diện
sinh vật man rợ, to lớn, hung dữ, coi
thường luật lệ đối với thế nhân và thần
linh. Chẳng mấy chốc ngô bối tới hang,
nhưng ngô bối không thấy y ở nhà; y chăn
cừu, dê ngoài bãi cỏ. Ngô bối cứ thế đi
vào, nhìn cái gì cũng thấy lạ mắt. Rõ đầy
phô-mai, chuồng đầy cừu, đầy dê, mỗi
nhóm theo tuổi nhốt riêng, nhóm lớn chõ
này, nhóm nhỏ đằng kia, nhóm mới sinh
xa nữa. Bình, chậu, xô lớn nhỏ bằng kim
loại lồng bong sữa tươi. Tay chèo hấp
tấp năn nỉ tiễn nhân trước hết cho phép
lấy ít phô-mai mang đi, tiếp theo trở lại
lùa thật nhanh cừu, dê ra khỏi chuồng
đưa xuống thuyền, sau hết đóng buồm đè
sóng ra đi. Tiễn nhân không đồng ý mặc

dù làm vậy là hay. Tiện nhân muốn thấy chủ hang và hy vọng do hiểu khách y sẽ thân thiện cho ít quà làm duyên. Nào ngờ lúc y xuất hiện, đồng đội tiện nhân thấy ghê tởm quá chừng!"

"Ngô bối nhóm lửa, làm lễ dâng thần linh, nhấm nháp chút phô-mai. Ăn xong ngô bối ngồi trong hang chờ y trở về. Mãi mới thấy y xuất hiện, vừa xua đàn vừa mang bó củi tổ chảng để nấu bữa chiều. Vào trong hang y buông bó củi xuống đất rầm rầm. Nghe hết hồn ngô bối vội vàng lui vào hốc kín. Sau đó y lùa cừu nái, dê nái nùng nục vào khu rộng trong hang, y sẽ vắt sữa, còn cừu đực, dê đực y để ngoài sân tường vây xung quanh. Tiếp theo y nhấc tảng đá khổng lồ

để đứng thẳng chặn cửa. Tảng đá khủng khiếp hai mươi hai xe bốn bánh chắc nịch cũng không thể xê dịch thế mà y bít kín lối vào. Tiếp đến y ngồi vắt sữa hết cùu đến dê thi nhau be be, y vắt có phương pháp, xong con nào trả lại mẹ con nấy. Việc đâu ra đó, y hầm đông một nửa, vớt váng sữa để vào rõ mây đựng phô-mai; phần còn lại y giữ nguyên trong thùng để sẵn sàng tới bữa ăn nếu muốn là uống. Việc hoàn tất chu đáo, thời gian không lâu, dáng vẻ thận trọng y nhóm lửa. Nhìn thấy ngô bối y hét thất thanh: ‘Khách lạ! Các người là ai? Từ đâu theo đường sóng nước tới? Tìm lối buôn bán hay lang thang trên biển rình mò như hải tặc liều mạng hăm hại người khác?’’

“Ngô bối bùn rùn chân tay. Nghe tiếng nói oang oang, nhìn thân hình đồ sộ, ngô bối hoảng hồn. Dẫu vậy tiện nhân vẫn bình tĩnh tìm lời đối đáp: ‘Ngô bối là người Achaian từ đất Troad trở về, gió ngược chiều thổi mạnh, lênh đênh trên biển bao la, muốn hồi hương, song chọn sai hướng, lầm đường tới đây. Nào ngờ Chúa tể muốn vậy. Ngô bối hãnh diện là chiến binh phục vụ Agamemnon, công tử Atreus cướp phá thành Troa vĩ đại, tiêu diệt hàng quân bảo vệ, biến bản thân thành nổi tiếng lừng danh khắp vòm trời. Ngô bối trân trọng ôm đầu gối van xin, hy vọng đại nhân tỏ lòng hiếu khách hoặc cởi dạ bắt thiệp cho phảm vật theo phong tục chủ nhà đãi ngộ khách lạ. Thưa, rất mong đại nhân đừng quên bốn phận đối

với thần linh! Ngô bối là kẻ van xin; Chúa tể bênh vực, bao che khách lạ cùng kẻ van xin. Người là thần linh đè cao lòng hiếu khách; người luôn luôn ở bên khách lạ; với người khách lạ thuộc hàng khả kính!""

"Tiện nhân nói thế, nhưng trái tim tàn nhẫn, y thốt lời không chút đắn đo: 'Khách lạ, chắc hẳn ngươi rõ dại hay tới từ nơi xa xôi héo lánh ra lệnh bắt ta nể sợ, tôn kính thần linh! Nên nhớ người Cyclop không hề sợ Chúa tể mang khiên thần, kẻ cả đám thần linh hạnh phúc, vì bọn ta khỏe hơn chúng nó một trời một vực. Ta không bao giờ, vì sợ làm Chúa tể bất bình, tha mạng sống cho ngươi, đồng hành của ngươi, trừ phi tự mình

thấy thích. Nhưng nói ta hay khi tới đây
ngươi đâu thuyền ở đâu? Mũi đảo hay
gần bờ? Ta muốn biết.””

“Y dùng lời gã gãm, song biết quá tiện
nhân không để y đánh lừa. Tiện nhân trí
trá đáp: ‘Thưa, thuyền bỉ nhân bị
Poseidon rung chuyển trái đất đánh tan,
đẩy vào mũi đất, hất lên mỏm núi phía
ngoài bờ biển quý đảo, nhưng gió thổi ra
khơi; chỉ có đồng hành và bỉ nhân suýt
chết chạy thoát.’””

“Lắng nghe, sinh vật hung ác không nói
một lời. Trái lại, y nhảy quẳng, đưa tay
về phía tay chèo chộp cùng lúc hai mạng,
cầm đầu đập xuống sàn làm như họ là
chó nhỏ. Óc bắn tung tóe ướt sưng mặt

đất. Chặt đứt, xé nhỏ chân tay làm bữa ăn chiêu, y nhai ngấu nghiến như sư tử ngoạm mồi trên núi, không để lại tí gì, ruột, gan, thịt, tuy, xương nhẵn nhụi. Ngô bối than khóc giơ tay van vái Chúa tể, hãi hùng trước cảnh ghê tởm. Ngô bối cảm thấy tuyệt vọng hoàn toàn! Sau khi nhét đầy bụng to như cái trống món ăn thịt người, uống sữa nguyên chất dồn xuống, y nằm thăng cẳng đánh một giấc cùng gia súc trong hang. Đúng lúc đó tiện nhân định vận dụng can đảm, rút kiếm khỏi bao lủng lảng bên đùi, bò tới bên cạnh, đưa tay sờ đúng chỗ, đâm nơi cơ hoành ôm lá gan. Nhưng nghĩ lại tiện nhân ngừng: kẹt lại sẽ chết, và thế nào cũng chết, vì tay không tài nào đẩy nổi tảng đá khổng lồ y lắp kín cửa hang.

Ngô bối cứ thế thở dài, than vãn, ngồi chờ ánh sáng ban mai.”

“Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng
vừa ló rạng, y lại nhóm lửa, vắt sữa cừu,
sữa dê, tuân tự đúng cách, xong con nào
trả lại mẹ con nấy. Hoàn tất việc làm chu
đáo và mau chóng, y lại tóm hai tay chèo
của tiện nhân làm thịt sữa soạn bữa sáng.
Ăn xong xua gia súc mập mạp khỏi hang,
y nhắc tảng đá khổng lồ khỏi cửa chǎng
cần cõ găng, chǎng chút khó khăn. Rồi y
để lại túc thì làm như bỏ mũi tên vào bao
đựng. Sau đó, vừa la hét vừa thổi còi
liên hồi, y lùa gia súc lên núi. Bỏ lại một
mình, lòng chỉ nghĩ trả thù, tiện nhân tìm
cách bắt y đền tội, nếu qua lời cầu xin
Athena sẵn lòng trợ giúp. Dự định hay

nhất tiện nhân nghĩ là thế này.”

“Gần chuồng gia súc y chất đống cây ô-liu cao ngất, y chặt lúc còn xanh, phơi khô rồi ra sẽ dùng. Để mắt nhìn ngô bối thấy cây gỗ trông như cột buồm thuyền sơn đen hai mươi tay chèo, thuyền buôn thân dài, đáy bằng đi biển xa xôi; chiều dài, bè dày gây ấn tượng khiến ngô bối mải miết ngắm tới ngắm lui. Đến gần lấy một cây tiện nhân chặt phăng một khúc dài khoảng sải tay đưa cho tay chèo bảo đeo vỏ, lóc đốt cho nhẵn nhụi. Họ làm xong, tiện nhân vót nhọn một đầu. Tiếp theo tiện nhân hơ lửa cho săn. Sau đó tiện nhân lùi kín trong đống phân nhanh nhản quanh hang. Cuối cùng tiện nhân bảo đồng đội rút thăm thực hiện việc làm

nguy hiểm giúp một tay nhắc khúc gỗ, đâm vào mắt, xoáy thật mạnh khi y nằm ngủ li bì. Thăm rơi trúng tay chèo tiện nhân định chọn, bốn tay tất cả, nếu tính tiện nhân nhóm gồm năm người.”

“Chiều xuống. Đang chăn đàn trên núi y bèn lùa tất cả về hang lớn rộng. Không để con nào ngoài sân tường vây xung quanh, có lẽ y nghi ngờ sao đó, hoặc có lẽ có thần linh bảo làm vậy. Y nâng tảng đá không lồ chặn cửa, đặt đúng thăng, rồi đóng lại. Sau đó y ngồi vắt sữa cừu, dê kêu be be, y vắt có phương pháp, vắt xong tuần tự trả con lại cho mẹ. Hoàn tất việc làm chu đáo và mau chóng, y lại nắm hai tay chèo của tiện nhân làm thịt sữa soạn bữa chiều. Đúng lúc đó hai tay

ôm liễn vang đậm bằng gỗ ô-liu tiện nhân mạnh dạn bước tới ngỏ lời: ‘Thưa Cyclop, dùng chút vang trắng miệng sau khi ăn thịt người, đại nhân sẽ thấy vang ngô bối ủ trên giá trong thuyền thuộc loại ngon thế nào! Bỉ nhân mang rượu lẽ trân trọng mời ném thử, hy vọng đại nhân động lòng trắc ẩn giúp cho đường về. Nhưng nổi cơn thịnh nộ dùng dùng đại nhân khiến bỉ nhân hết hồn! Cư xử kỳ lạ như vậy làm sao đại nhân hy vọng có người hạ gót đến thăm?’’

“Tiện nhân dứt lời. Y cầm liễn vang uống ừng ực. Hương vị thơm tho khiến thích thú khôn xiết y è à hỏi: ‘Vui lòng cho chút nữa, nói ta hay ngay bây giờ, liền ở đây tên là gì, ta sẽ có tặng phẩm khiến

ngươi vui lòng. Người Cyclop cũng có rượu vang chúng ta tự tay chế tạo từ nho chùm trồng trên đất màu mỡ, chín nở dưới mưa Chúa tể ban phát, nhưng vang của các ngươi đúng là thần túru và thực phẩm thần linh.””

“Y nói thế. Tiện nhân đưa liễn nữa đầy vang óng ánh. Tiện nhân đưa ba lần; ba lần như tên cuồng y uống cạn. Cuối cùng lúc vang đã ngấm làm đầu óc mê loạn, tiện nhân mới nói nhỏ nhẹ, dịu dàng: ‘Bẩm Cyclop, đại nhân hỏi bỉ nhân tên là gì, xin thưa. Nhưng đổi lại xin cho bỉ nhân phẩm vật đại nhân đã hứa. Tên bỉ nhân là Vô Danh. Vâng, thưa đó là tên bố mẹ, bạn bè thường gọi.’”

“Nghe nói thế trái tim tàn nhẫn ậm ừ đáp:
‘Ồ! ta sẽ ăn thịt cả bọn trước, xong rồi ta
sẽ ăn thịt Vô Danh sau. Đó là tặng phẩm
ta dành cho ngươi, khách lạ!’”

“Vừa dứt lời lết chân bước đi loạng
choạng ngã ngửa nằm vật xuống sàn, cắn
cỗ nùng nục ngoeo sang bên, y thiếp ngủ
li bì. Cơn say dần vặt, ợ liên hồi, y nôn
thốc nôn tháo, rượu vang đổ ra như suối
trộn với thịt người còn tươi bắn như
pháo nổ khỏi cuồng họng. Tiện nhân túc
tốc đi lấy khúc gỗ ô-liu lùi vào than hồng
ngâm cho đỏ, cùng lúc khuyến khích
đồng đội phải hăng hái, không lẩn tránh,
bỏ đi vì sợ hãi. Khúc gỗ rực đỏ sấp bốc
cháy, mặc dù còn xanh, tiện nhân lại gần
lôi ra. Đồng đội xúm quanh. Lúc này có

thần linh khuyến khích họ can đảm vô cùng. Nâng khúc gỗ mũi nhọn chĩa thẳng con ngươi họ thúc mạnh vào mắt. Từ trên cao sử dụng sức nặng đè xuống tiện nhân xoay như thợ mộc dùng khoan khoan ván thuyền, thợ bạn ở dưới nắm đầu dây xoắn đi xoắn lại cho mũi khoan đứng tại chỗ quay liên hồi. Làm y hệt ngô bối nắm khúc gỗ đầu nhọn đỏ rực, xoáy trong mắt tên khổng lồ. Máu trào quanh đầu gỗ cháy xoẹt xoẹt. Sức nóng sém da cháy thịt đốt lông mi, lông mày xung quanh, con ngươi bốc cháy, chân mắt rạn nứt. Mắt xì hơi xèo xèo quanh khúc đòn như chiếc rìu lưỡi thẳng hay chiếc rìu lưỡi cong thợ rèn nhúng vào nước cho sắt mau nguội, cứng hǎn. Y rú rùng rợn, tiếng kêu vang dội tường đá vây quanh.

Rùng mình khiếp đám ngô bối tấu tán. Y
đẩy khúc gỗ khỏi mắt, máu tuôn lượt lội.
Như điên như cuồng hai tay nắm chặt
khúc gỗ đẫm máu ném phăng ra xa, y lớn
tiếng gọi đám Cyclop sống trong hang
lân cận trên đỉnh đồi lộng gió. Nghe
tiếng hú hét từ tú phía chúng ùn ùn đổ ra,
xổ tới đứng ngoài hang cất tiếng hỏi sự
tình: ‘Trời đất ơi! chuyện gì thế hở
Polyphemos? Tại sao đêm êm ả thế này
lại la hét om sòm khiến mọi người mất
ngủ? Trộm vào lùa cùu hả? Hay có đứa
mánh lới, âm mưu sử dụng vũ lực hạ sát
đại huynh?’’

‘Từ trong hang Polyphemos áp úng lớn
giọng đáp: ‘Anh em, âm mưu, âm mưu!
Không phải vũ lực giết ta... mà thắng Vô

Danh!"

“Ô,” tiếng đáp lời như có cánh bay xa, “nếu chỉ có một mình, không ai bạo hành, như vậy chắc hẳn đại huynh ngã bệnh do Chúa tể siêu phàm quyết định, chẳng ai tài nào tránh khỏi. Điều đại huynh cần làm là cầu xin thân phụ, hải thần Poseidon!”

“Dứt lời tất cả bước đi; tiện nhân cười thầm trong bụng nghĩ tên đưa ra, sử dụng khái niệm vô định khéo léo đã khiến chúng mắc mưu! Vẫn rên rỉ đau đớn quo hai tay mò đường tên Cyclop đầy tảng đá sang bên. Sau đó ngồi phịch trước cửa hang, y đưa hai tay phía trước hăm hăm tóm cổ khi ngô bối luồn ra cùng đàn cừu.

Trong thâm tâm y nghĩ tiễn nhân sẽ ngó ngắn làm vậy. Phần riêng lúc đó tiễn nhân vắt óc tìm phương kế chắc chắn làm thế nào cứu mạng đồng đội và bản thân. Tính toán đủ thứ, tính đi tính lại nhiều lần, tiễn nhân đè ra hết kế này đến kế nọ, hết thuật này đến thuật nọ, vì đây là vấn đề sinh tử, ngô bối ở tình trạng ngàn cân treo sợi tóc.”

“Kế hoạch tiễn nhân thấy hay hơn hết là thế này. Trong hang có số cùu đực nuôi nấng đầy đủ, thân hình cao lớn, xinh xẻo, lông dày đen đậm như đám mây. Lắng lặng, âm thầm làm việc, lấy cành hà liễu quái vật phi nhán dùng làm giường ngủ, tiễn nhân cột lại với nhau. Tiễn nhân buộc ba con làm một. Con đi giữa mang

người dưới bụng, hai con đi hai bên che chở. Như vậy là ba cùu mang một người. Phần mình tiện nhân chọn con lớn nhất, con đầu đàn. Ôm lưng nó tiện nhân ưỡn cong nắm ngửa dưới bụng, im lặng, tay nắm chặt mó lông bùm xùm, lòng kiên trì chịu đựng, nhất định không buông. Cứ thế theo cách buồn thảm hết thở dài đến rên rỉ ngô bối chờ rạng đông.”

“Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng vừa xuất hiện, dê đực, cùu đực bắt đầu chen lấn rời hang ra bãi cỏ, nhưng cùu cái, dê cái chưa vắt sữa, vú căng phồng như muốn nổ tung cứ đứng trong chuồng be be. Chủ nhân mặc dù đau đớn khủng khiếp đưa tay vuốt lưng lúc chúng dừng lại trước mặt. Dẫu thế do ngu xuẩn y

không hay tay chèo của tiên nhân nằm dưới bụng cùru đực lông rậm. Con cuối cùng trong đàn tới cửa hang là cùru đực cao lớn, i ạch cất bước vì bộ lông bù xù và vì tiên nhân mưu meo ở dưới. Trong lúc đưa tay hết xoa lại vuốt, Polyphemos bỗng dung nói lớn: ‘Ô, cùru cưng, tại sao con lại rời hang sau cùng hở? Thông thường con không bao giờ lēo đēo theo bước anh em! Trái lại luôn luôn đầu tiên tất cả dōng đặc xông ra, đầu tiên tất cả ngoạm cổ xanh tươi, đầu tiên tất cả xuống sông uống nước, đầu tiên tất cả muốn về chuồng lúc chiều nhẹ buông. Vậy mà bữa nay con ra sau cùng tất cả! Chắc hẳn con buồn vì mắt ta tên khốn kiếp và đồng bọn đáng ghét đâm mù, khi nó chuốc rượu làm mê mẩn, chẳng biết

gi. Tên nó là Vô Danh; ta thè nó không toàn tính mạng! Ôi, ước chi con có thể xúc động như ta, con có thể tìm tiếng nói nói ta hay nó trốn ở đâu, vì sợ ta thịnh nộ! Ta sẽ lấy búa ghè đầu, đập nát sọ, óc tung tóe khắp nền hang, lòng ta sẽ khuây khỏa, khỏi đau đớn đôi chút thăng chăng ra gì, thăng cha căng chú kiết, thăng Vô Danh cố tình gây nên!””

“Dứt lời y để cùu đực qua cửa ra ngoài. Lúc ngô bối cách khoảnh sân và cửa hang một chút, trước tiên tiện nhân buông tay để cùu đực bước đi, tiếp đến tiện nhân cởi dây buộc cho đồng đội. Liền đó nhanh như chớp, quay lại nhìn tới nhìn lui, ngô bối lùa đám dê, bày cùu mình mập mạp, chân mảnh mai đi lách chách

xuống thuyền. Đồng đội thân thương mừng quýnh khi thấy ngô bối sống sót trở về, song bật khóc thảm thiết không thấy mấy người kia. Gật đầu, trau mày, nhăn mặt tiễn nhân thầm lặng ra dấu ngừng khóc, cấp tốc ôm dê, bế cùu lông rậm lên thuyền ra khơi tức khắc. Họ lèn boong cấp kỳ, ngồi vào chỗ cầm chèo, đồng loạt khua mái chém nước ra đi. Nhưng trước khi ra khỏi tầm tai, tiếng còn nghe rõ, nói oang oang, tiện nhân thốt lời ngạo giễu: ‘Cyclop! Như vậy là người đó không nhút nhát chút nào, người muốn khuất phục mi sử dụng bạo lực ăn thịt đồng đội trong hang! Mi sẽ mang tội ác suốt đời, đồ dã man, không ngần ngại ăn thịt khách lạ trong nhà. Bởi thế Chúa tể và thần linh bắt mi đền tội.’”

“Nghe tiện nhân nói thế y nỗi giận như hóa điên. Vớ ngay tảng đá khổng lồ y vung tay ném. Tảng đá rơi trước mũi thuyền sơn đen, suýt nữa trúng ống nâng bánh lái. Tảng đá rơi nước dèn cao. Như sóng dâng ngoài biển cả, đợt nước dội lại đỗ nhanh vào bờ, hâu như đầy ngô bối lên bãi cát. Hai tay nắm ngay cây sào, tiện nhân đẩy thuyền trở lại, cùng lúc gật đầu lia lịa thúc bách tay chèo khua thật nhanh kéo chết đến nơi. Ngả người về phía trước họ chèo lấy chèo để, thoăn thoắt, hăng hái hết sức. Khi họ đưa thuyền ra khơi, khoảng cách gấp hai lần khoảng cách lúc nãy, tiện nhân định gào to nói nữa với tên Cyclop, nhưng khắp thuyền tay chèo cát tiếng ôn tồn ngăn cản: ‘Trời đất ơi! Tại sao lại cố tình khiêu

khích thẳng dã man hờ người đáng thương? Tảng đá nó vừa ném xuống biển tí nữa đẩy thuyền lên bờ, ngô bối tưởng tới số rồi đó. Nếu nghe tiếng kêu hoặc lời nói, chỉ do một người, thế nào nó cũng vơ tảng khác kềch xù, sắc cạnh đập nát thuyền, nên bẽ sọ tất cả. Ngô bối vẫn ở trong tầm tay nó thừa sức ném tới! ”

“Nhưng để ngoài tai lời họ nói, nóng mặt như lửa đốt, nổi cơn điên, tiện nhân hét to lèn nữa: ‘Cyclop, nếu có ai hỏi tại sao mi mù, nhớ trả lời mi mù vì Odysseus, cướp phá thành phố, công tử Laertes, nhà ở Ithaka.’ ”

“Vừa rên rỉ y vừa đáp lời: ‘Hỡi ôi! Tiên đoán ngày trước bây giờ trở thành sự

thật! Ngày ấy ở đây có người cao lớn, lực lưỡng, thầy đoán lừng danh, Telemos công tử Eurymos, về già là nhà tiên tri sống với người Cyclop. Sự việc thầy đoán bây giờ diễn ra y boong. Thày bảo ta phải canh chừng có đứa tên Odysseus sẽ chọc mù mắt. Ta cứ định ninh đúra đó là đúra bánh trai, to con, khỏe mạnh khác thường. Nào ngờ thằng nhỏ thó, ẻo lả, lùn tịt chuốc rượu, đâm nát con ngươi! Nhưng thôi Odysseus, lại đây ta sẽ tặng vài phẩm vật tỏ lòng hiếu khách, đồng thời cầu khấn Poseidon rung chuyển trái đất phù hộ ngươi trở về an toàn! Vì ta là con hải thần, người tự hào là cha sinh ra ta. Người sẽ chữa ta lành nếu muốn, sự việc không thần linh hạnh phúc hay thế nhân trên cõi đời có thể ra tay.””

“Chợt nghe tiễn nhân quát to đáp lại: ‘Ta chỉ mong chấm dứt đời mi, cắt đứt hơi thở, gửi xuống âm phủ trình diện Diêm Vương, vì ta vững tin ngay cả thần linh rung chuyển trái đất cũng chẳng thể chữa lành mắt mi!’

“Tiễn nhân nói thế. Y tức tốc giơ tay lên trời đầy sao khấn vái hải thần Poseidon: ‘Ô thần linh bao quanh trái đất, ô hải thần mái tóc xanh đậm, ô Poseidon, xin lắng nghe! Nếu quả thực con là con, nếu quả thực nhận là cha, xin vì con người đừng bao giờ để Odysseus cướp phá thành phố công tử Laertes trở về nhà ở Ithaka! Hay ít nhất nếu định mệnh đẩy đưa để nó nhìn thấy thân nhân, ngôi nhà mái cao, quê cha đất tổ, xin người bắt đi

thật lâu, chịu đựng thật nhiều gian khổ, trên thuyền xa lạ, mất hết đồng đội, tới nhà gấp rắc rối, đau thương mới cho về!'"

"Polyphemos khấn vái như thế. Thần linh mái tóc xanh đậm nghe tiếng. Y lại cầm tảng đá, lần này to hơn, dồn sức phi thường vung tay ném mạnh; tảng đá rơi gần đuôi thuyền màu đen, suýt nữa trúng ỗ nâng bánh lái. Nước tung tóe lúc tảng đá chạm mặt biển; sóng dâng cao đưa ngô bối sang bờ bên kia. Ngô bối lên đảo, thuyền ở lại đang chờ, tay chèo ngồi trên ghế hay túm tụm với nhau râu rí, đăm chiêu đợi ngô bối trở về. Tới nơi đưa thuyền lên bãi cát, ngô bối nhảy lên bờ, mang cả dê và cừu của tên Cyclop

giữ trên thuyền rỗng không. Sau đó ngô bối chia đồng đều, không để người nào cự nự, trách móc. Dẫu thế lúc chia phần, đồng đội xà-cạp gọn gàng dành cho tiện nhân vinh dự đặc biệt: cùu đực to lớn. Tiện nhân té sinh ngay trên bờ biển, thái thịt đùi nướng trên lửa hồng dâng Chúa tể sấm sét mây đen, công tử Kronos trị vì tất cả. Nhưng người không thèm để ý, tâm trí chỉ tính chuyện tận diệt đoàn thuyền ngoạn mục cùng tay chèo trung thành với tiện nhân.

‘Suốt hôm đó tới lúc mặt trời chìm dưới đáy biển ngô bối ngồi nhâm nhi vang dịu ngọt, nhấm nháp thịt nướng ê hè. Vầng dương biển dạng, hoàng hôn nhẹ buông, ngô bối ngả lưng nằm ngủ trên bờ biển

sóng vỗ dạt dào. Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng vừa ló rạng, tiễn nhân đánh thức tay chèo hối giục lên boong, tháo cáp, nhổ neo. Họ lên thuyền túc thì, ngồi vào chỗ cầm chèo, cùng nhau khua mái chém nước lên đường. Rời đảo ngũ bối ra khơi, buồn rười rượi, buồn vì mất đồng đội thân thương, song vui do bản thân thoát chết.”

Odysseus và yêu nữ Seiren
(Hình trên chiếc bình tim thấy ở Vulci, Ý,
khoảng 450 TCN, British Museum).

Vào đây, vào đây với chị em tiên thiếp! Odysseus lừng danh

thế nhân ca ngợi! Dùng chèo giây lát, niềm kiêu hãnh, nét
vinh quang đất Achaia tự hào, lắng nghe điệu hát câu hò.

Không thể nhân nào lái thuyền sơn đen qua đường này
không để tai lắng nghe ca khúc dịu dàng bừng nở trên môi
chị em tiên thiếp. Nán lại lắng nghe ai cũng sảng khoái,
đê mê; lắng nghe rồi lên đường tinh thần ai cũng tinh táo,
tinh tường... Giọng ca dịu dặt yêu nữ cứ thế ngân nga. Lòng
 nao nao muốn thưởng thức tiên nhân nhéch mày làm dấu ra
lệnh tay chèo cõi trói (12.184-192).

Khúc 10

“Ngô bối tới đảo Aiolia, lãnh địa của Aiolos, công tử Hippotas, thần linh quý trọng. Xung quanh đảo bồng bềnh là bức tường bằng đồng kiên cố trải dài san sát, phía dưới đá ngầm tua tủa đậm lên. Aiolos sống với gia đình trong cung điện

gồm mười hai con: sáu gái, sáu trai đã khôn lớn; quân vương gả con gái cho con trai làm vợ làm chồng. Bày con tiệc tùng lu bù với cha thân thương và mẹ hiền dịu. Thức ăn cao lương mỹ vị bày la liệt trên bàn trước mặt. Ban ngày trong nhà ngào ngạt mùi thịt nướng, ngoài sân văng văng âm thanh dùi dặt từ trong vọng ra. Ban đêm cùng vợ trong trăng các con ngủ trên giường trổ lỗ chằng dây, chăn đắp dày cộm.”

“Ngô bối tới lãnh địa và cung điện lộng lẫy. Một tháng tròn Aiolos tiếp đai nồng hậu, hỏi han đủ điều vì muốn biết thành Troa, đoàn thuyền Argive, hàng quân Achaian trở về sao, tiện nhân kể cho ông hay đầy đủ, đúng sự thật. Đến lượt,

muốn trở về, tiện nhân ngỏ ý nhò cậy
giúp đỡ, ông không từ chối mà trả lời sẵn
sàng. Thu xếp tiện nhân lên đường ông
cho bao làm bằng da bò chín tuổi bên
trong trữ đủ thứ gió dữ dội. Vì công tử
Kronos trao nhiệm vụ điều khiển gió ông
có thể nỗi hay ngừng tùy ý. Lấy dây bằng
bạc bóng lộn thắt chặt để không gió bất
trị nào lọt ra ngoài ông đem bao da
xuống thuyền chất vào kho chứa. Sau đó
tỏ vẻ ưu đãi ông gọi gió tây nhẹ thổi đưa
thuyền và ngô bối ra khơi. Nhưng than
ôi! ông chưa thực hiện trọn vẹn ý định,
ngô bối vì ngu muội, rồ dại tự hại bản
thân. Chín ngày, chín đêm ngô bối chèo
lái không ngừng. Ngày thứ mười ngô bối
thoáng thấy đồng ruộng quê hương. Đến
gần ngô bối thấy ánh lửa, bóng người.

Đúng lúc đó tiện nhân thiếp ngủ. Mệt quá vì lo phóng nhanh rút ngắn đường về quê cha đất tổ tiện nhân không để ai cầm mà tự tay điều khiển dây lèo không ngưng nghỉ.”

“Tay chèo bắt đầu bàn tán; họ đinh ninh chuyến này tiện nhân mang về khá nhiều vàng bạc do công tử Hippotas, Aiolos hào hiệp trao tặng. Nhìn nhau họ hạ giọng: ‘Như vậy là bất công! Đến bất kể vùng nào, cặp bất kỳ bến nào ông cũng được anh em quý mến, kính trọng! Cuớp phá thành Troa ông mang về hàng đống của cải, toàn thứ quý giá, trong khi cùng đi tham dự từ đầu chí cuối chúng mình trở về tay không. Bây giờ nữa do cảm tình hiếu khách Aiolos thân tặng ông lại

sở đặc vô số! Vậy chúng mình phải mau mau mở ra xem tặng phẩm thế nào? Trong bao da có bao nhiêu vàng, bao nhiêu bạc?"

"Bàn ra tán vào chán chê cuối cùng họ chấp nhận ý kiến rõ đại. Họ mở bao da, gió bay đi hết. Khoảnh khắc phong ba ủn ủn kéo tới đẩy họ ra khơi, xa hẵn quê hương, nước mắt đầm đìa. Thức giấc nhởm dậy, tinh thần tinh táo, tâm hồn lâng lâng, tiện nhân tự hỏi nên nhảy xuống biển chết cho rồi hay im lặng chịu đựng ở lại sống với đời? Im lặng chịu đựng, quyết định ở lại, tiện nhân nằm trên boong kéo áo choàng che mặt. Phong ba dữ dằn thổi ngô bối trở lại đảo Aiolia, tay chèo rên rỉ thảm thiết. Ngô bối lên bờ

kiếm nước. Sau đó tay chèo ngả bừa vội vàng bên thuyền lướt sóng. Ăn uống xong tiện nhân chọn một lệnh sứ và một đồng đội đi theo đến cung điện Aiolas. Tới nơi tráng lệ tiện nhân thấy quân vương đang dùng dạ tiệc với phu nhân và gia đình. Lặng lặng đi vào ngõ bối ngồi thup ngay ngưỡng cửa gần khung cột. Nom thấy ngõ bối, ngạc nhiên hết sức, mọi người hốt hoảng thốt lời: ‘Ô hay Odysseus! Sao lại quay về? Thần linh quái ác nào tác hại? Ngõ bối cố hết sức trợ giúp để trở về quê hương, mái ấm gia đình hoặc bất kỳ bến bờ nào khách lạ muôn cơ mà!’’

“Giọng râu rĩ tiện nhân đáp: ‘Thưa, tay chèo bất tín và giấc ngủ tai hại khiến bi

nhân khôn khổ khôn nạn thế này. Xin vui lòng cứu giúp. Chỉ có quý hữu mới có thể ra tay.' Dùng lời khiêm tốn tiện nhân kêu gọi. Tất cả im lặng, trừ ông bố đáp dứt khoát: 'Cút khỏi đảo, cút ngay lập tức, đồ khỉ ó! Ta không được phép tiếp đón ở đây hay trợ giúp đi đâu kẻ thân linh hạnh phúc ghét bỏ. Quay lại thế này chứng tỏ ngươi là đứa thần linh ghê tởm. Cút!'"

"Cứ thế đuôi khỏi cung điện, mặc dù nghe lời thảm thương, quân vương khiến tiện nhân thất vọng, chán nản tột độ. Rời đảo ngô bối lại ra khơi, tâm trạng bi quan hết sức. Buồn não nè tay chèo uể oải chẳng thèm khua mái đưa thuyền tiến lên. Vì rõ đại nên phải gánh chịu, ngô

bối không còn biết trông cậy vào đâu. Sáu ngày, sáu đêm Ngô bối chèo lái liên tục. Ngày thứ bảy Ngô bối đến Telepylos, thành phố cao ngất của người Laistrigon, quân vương là Lamos. Nơi mục phu lúc chiều buông mang đàn trở về chào hỏi mục phu khi rạng đông dần dần đi ra. Bởi đất này đêm ngày nối gót theo nhau khăng khít, người không ngủ chịu khó làm việc có thể kiểm hai đầu lương, đầu thả bò ăn cỏ, đầu dẫn cừu trăng về chuồng.”

“Ngô bối cập bến lừng danh; hai bên vách đá san sát, cao ngất; trước cửa hai mũi đất nhô ra chau đầu nhìn nhau, lồi vào nhô hẹp. Tay chèo lèo lái đưa thuyền mũi cong lách vào, cắm sào thả neo gần nhau, vì bên trong không có sóng, dù to

hay nhỏ, mặt nước phẳng lặng như tờ. Tiện nhân ở ngoài, cuối bến, cột cáp vào mỏm đá neo thuyền. Sau đó tiện nhân chèo lên mỏm đá cao quan sát. Không thấy dấu vết con người hoặc bóng dáng gia súc; chỉ thấy khói từ dưới đất bốc lên, phía xa xa. Tiện nhân liền phái hai tay chèo và một lệnh sứ đi vào xem dân sống ở đây là người thế nào. Rời thuyền họ men theo đường mòn xe chở gỗ thường dùng đi từ đồi cao về thành phố. Gần tới nơi họ gặp cô gái kín nước, cao lớn, khỏe mạnh, ái nữ quân vương Antiphates, thủ lĩnh dân Lastrigon. Nàng rời nhà tới suối Artacia nổi tiếng nước trong, dân thành phố đến lấy hàng ngày. Tới gần ngỏ lời họ hỏi quân vương đất này là ai, thần dân thế nào. Vừa nghe

nàng quay phắt chỉ ngôi nhà mái cao của thân phụ. Đi vào cung điện họ gặp phu nhân đứng lù lù như trái núi. Thoạt nhìn họ thất kinh. Bà tức thì cất tiếng gọi phu quân, quân vương lừng danh Antiphates đang họp hội đồng. Chỉ nghĩ hạ sát không thương xót, ông tóm cổ một tay chèo sửa soạn bữa tối. Hai tay còn lại vội vã giật lùi, co giò tháo chạy, mò đường trở về thuyền.”

“Antiphates báo động kêu gọi chiến đấu khắp thành phố. Người Lastrigon nghe tiếng. Từ từ phía họ đổ tới đông như kiến, cao lớn, vạm vỡ trông không giống người thường, mà như khổng lồ hung hãn. Đứng trên vách đá cheo leo họ cầm đá ném tới tấp, đá tảng khổng lồ người

thường không tài nào nhắc nỗi. Tiếng ầm
ầm khiếp đâm từ thuyền dội lên, tiếng
người chết rên rỉ vọng qua ván gỗ dập
nát ghê rợn, hãi hùng. Họ đâm người như
xiên cá mang về nhà sửa soạn bữa ăn
góm ghiếc. Trong lúc họ tiếp tục tàn sát
tay chèo trong bến đậu sâu thẳm, tiện
nhân rút kiếm bên đùi chặt cáp cột
thuyền mũi đen, hé tay chèo cáp tốc
khua mái nếu muốn cứu mạng thoát hiểm.
Nghe chết hóa sọ chục người như một họ
đồng loạt khua chèo chém nước bọt bắn
tung. Ngô bối lao nhanh ra khơi, từ biệt
vách đá khiếp đâm, lòng hờn hở, nhẹ
nhõm làm sao! Thuyền tiện nhân bình an
vô sự, nhưng thuyền khác lâm nạn tiêu
tan.”

“Ngô bối tiếp tục lênh đường, buồn rười rượi, buồn vì mất đồng đội thân thương, vui do bản thân thoát chết. Ngô bối tới đảo Aiaia, nơi yêu phụ hoa khôi Circe cư ngụ, nữ thần mái tóc diễm lệ, nói tiếng thế nhân, quyền năng kỳ lạ. Aletes phù thủy tư tưởng ác hiiem là bào huynh, cả hai là con Helios đem ánh sáng cho thế nhân; thân mẫu là Perse, ái nữ Đại Dương. Ngô bối lặng lẽ lái thuyền đi vào. Nhờ thần linh soi đường chỉ lối ngô bối cập bến kín đáo. Không chần chờ ngô bối lên bờ tức khắc. Hai ngày, hai đêm ngô bối nằm trên bãi biển, mệt mỏi, buồn da diết. Sang ngày thứ ba Rạng Đông mái tóc yêu kiều vừa xuất hiện, tiện nhân mang thương đeo kiếm rời thuyền vào nội địa tìm chỗ quan sát dấu

vết lao động hoặc nghe tiếng con người. Trèo lên chỏm núi tiễn nhân thấy khói từ từ vươn lên phía xa xa, tư thất yêu phụ Circe hiện hình giữa khoảng trống xung quanh là hàng sồi um tùm, rừng cây rậm rạp. Thoáng nhìn làn khói đằng sau có ánh lửa, lòng nao nao thắc mắc, tiễn nhân tự hỏi nên hay không nên tiến vào tìm hiểu. Suy đi tính lại một lúc tiễn nhân quyết định hay hơn hết là quay về thuyền trên bãi cát cho tay chèo ăn uống, sau đó phái nhóm ra đi dò thám.”

“Đúng lúc ấy có thần linh xúc động thương hại vì tiễn nhân bơ vơ, tuyệt vọng. Tiễn nhân đang đi sắp tới thuyền, thần linh gửi cho con hươu to lớn đầy gạc; nó rời bãi cỏ trong rừng ra suối

uống nước, do không chịu nỗi trời nắng
như thiêu như đốt. Nó vừa ló khỏi ven
rừng tiện nhân phang ngay giữa sông
lưng. Thương đồng căm sâu; nó rống kêu,
quy gối, gục chết, linh hồn bay đi. Một
chân đẹp sờn tiện nhân rút thương. Để
vũ khí xuống đất tiện nhân vào bụi rậm
hang hà liễu bẻ dây leo cùng cành nhỏ.
Xoắn vặn, đan kết hai đầu cẩn thận thành
sợi dây dài sải tay, tiện nhân buộc chặt
bốn chân. Vác trên cổ, dùng thương làm
gây chống, tiện nhân lèn đường về
thuyền. Vì nó to và nặng quá tiện nhân
không thể vác một tay, một vai! Tới nơi
ngả liền xuống trước thuyền, tiện nhân
đánh thức đồng hành. Lần lượt từng
người, tới đứng bên cạnh, tiện nhân nhở
nhẹ ngỏ lời khích lệ: ‘Quý hữu, mặc dù

đã khốn khổ, khốn nạn, song ngô bối vẫn không xuống âm phủ chầu Diêm Vương, vì định mệnh chưa gio tay vẫy gọi. Tất cả thức dậy! Trên thuyền lướt sóng có đồ ăn, thức uống hãy nghĩ tới chuyện đáp lời bao tử thay vì chết đói, chết khát ở đây.”

“Tiện nhân nói thế, để tai lắng nghe họ sẵn sàng đáp lời. Bỏ ngay khăn chùm đầu, miệng há hốc, vẫn ở trên bãi cát quanh hiu bên bờ biển vô sinh, họ trồ mắt nhìn con hươu to lớn dễ sợ. Quan sát con vật chán chê, họ đi rửa tay sửa soạn bữa ăn ngon lành. Thế là suốt hôm đó tới lúc mặt trời lặn ngô bối ngồi quây quần nhâm nhi rượu vang dịu ngọt, thưởng thức thịt nướng ê hề. Mặt trời lặn, hoàng

hôn buông, ngô bối ngả lưng nằm ngủ
trên bãi biển sóng vỗ dạt dào. Rạng
Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng vừa
xuất hiện, tiện nhân tập hợp đồng hành và
nói với họ: ‘Quý hữu, đồng hành chí thiết
trong cực khổ, gian truân, hãy lắng nghe.
Ngô bối đang ở tình trạng có mắt như
mù, không biết đâu là hướng bình minh
lên, đâu là hướng hoàng hôn xuống, mặt
trời đem ánh sáng cho thế nhân mọc nơi
nao, lặn nơi nào dưới trái đất. Do vậy
phải quyết định sao cho hữu lý càng sớm
càng tốt nếu có thể vẫn tìm ra giải pháp.
Phần riêng ta nghĩ bất khả. Bởi lúc leo
lên chỏm núi quan sát ta thấy đây là hòn
đảo thấp trũng; biển mênh mông bao bọc
bốn bề. Qua hàng cây rậm rạp, cành lá
xanh um, ngay giữa ta thấy khói leo lét

nhẹ nhàng ngoi lên.””

“Nghe tiện nhân nói thế họ rùng mình, thất kinh, chán nản vô cùng. Họ nhớ như in bạo lực, tội ác Antiphates quân vương người Lastrigon đã làm, họ hồi tưởng hành động hung hăn, man rợ tên Cyclop ăn thịt người đã thể hiện. Họ bật khóc nức nở, nước mắt giàn giụa khôn ngừng. Nhưng rên rỉ, thốn thức cũng chẳng dẫn tới đâu. Cuối cùng tiện nhân chia đoàn thành hai nhóm, mỗi nhóm một chỉ huy. Tiện nhân chỉ huy một nhóm; Eurylochos chỉ huy một nhóm. Sau đó ngô bối bốc thăm bỏ vào mõi bằng đồng lắc mạnh, thăm của Eurylochos gân guốc, can trường bắn ra, đương sự bèn dẫn hai mươi hai người lên đường, tất cả sụt sùi

nước mắt. Tạm biệt ngô bối ở lại, tất cả
cũng nước mắt sụt sùi. Họ tới tư thất yêu
phụ Circe bằng đá bóng bonen hiện hình
dưới thung lũng trong khoảng trống giữa
rừng cây. Lởn vởn xung quanh là chó sói
và sư tử yêu phụ sử dụng thần dược chài
cho mê mẩn. Chúng không chòm tới tấn
công, nhưng nhởm chân sau đứng dậy,
vẫy đuôi chào mừng, như chó quẩy đuôi
quắn quít khi chủ nhân rời bàn tiệc về
nhà mang theo thức ăn ngon lành làm dịu
cơn thèm. Cung cách tương tự, móng
vuốt gồ ghề, đuôi cong phe phẩy, chúng
bu quanh tay chèo tiện nhân. Nhìn mấy
thú rừng to lớn lạ kỳ hết rừng mình đến
khiếp đảm, song vẫn tiếp tục cất bước,
cuối cùng tới biệt điện nữ thần mái tóc
diễm lệ họ dừng ngoài cổng. Họ nghe

tiếng yêu phụ bên trong, cất giọng dịu dàng ca hát, bước tới bước lui, đi qua đi lại quanh khung cửi to lớn, vững chắc, dệt tấm vải tuyệt diệu, như tác phẩm óng ánh, mềm mại, mịn màng các nữ thần thường gia công hoàn tất”

“Polites chỉ huy điêu luyện, thanh niênn uy tín trong nhóm tiện nhân quý mến, tin tưởng hơn cả thốt lời: ‘Quý hữu, trong biệt điện có người dệt vải, loay hoay ở khung cửi! Giọng du dương, dùu dặt ngân vang. Chẳng rõ nữ thần hay giai nhân. Ngô bối thử gọi xem sao.’”

“Họ cất tiếng gọi, yêu phụ nhanh nhau đi ra, mở cửa bóng lộn mời tất cả đi vào. Ngày thơ quá đỗi tất cả bước theo. Chỉ

có Eurylochos nghi ngờ mắc bẫy đứng ở ngoài. Yêu phụ đẩy tất cả vào đại sảnh, đem ghé đầu, ghé bành mòi ngồi, sau đó sửa soạn đồ ăn, đồ uống: phô-mai, bánh mì đại mạch, mật ong vàng hòa vang Pramnos. Nhưng yêu phụ pha độc được hiêm ác vào cúp làm họ mất trí nhớ, quên quê hương. Chờ họ uống cạn cúp rượu vừa đưa yêu phụ bắt thình lình cầm que quất mạnh lùa tất cả vào chuồng. Bây giờ hình thù, đầu, lông như heo, họ ủn ỉn như heo, song đầu óc vẫn là người như trước. Bị nhốt vào chuồng họ khóc nức nở. Yêu phụ vất cho dẻ, sòi, thù du, món ăn hằng ngày heo lăn lộn trên đất thường dùng.”

“Eurylochos hối hả về thuyền lướt sóng

sơn đen kẽ tai họa đồng hành trong nhóm vừa gặp. Nhưng xúc động, buồn rầu quá sức, dù cố gắng đến mấy, đương sự cũng không thể thốt lời. Nước mắt đọng trong con ngươi, đương sự cứ nức nở. Tất cả đều ngạc nhiên, ngô bối dồn lời văn hỏi, mãi rồi đương sự mới tìm ra lời nôm na kể số phận thân hữu trong nhóm ra sao: ‘Odysseus khả kính, theo lệnh đại nhân, ngô bối vào rừng. Tới khoảng đất trống giữa lòng thung lũng ngô bối thấy ngôi nhà bằng đá bóng lộn kiến trúc khang trang. Bên trong có người cất tiếng hát, giọng trong trẻo, bước quanh quẩn khung cửi to lớn, không biết giai thần hay giai nhân. Đồng hành tiểu đệ cất tiếng gọi, người đó đi ra, mở cửa tức thì, cánh cửa bóng lộn, mời ngô bối đi vào. Ngày tho

quá đỗi, tất cả bước theo. Nhưng nghi bị mắc bẫy tiêu đê ở ngoài. Bây giờ cả nhóm biến mất. Không người nào xuất hiện, mặc dù tiêu đê ngồi chờ đợi, canh chừng khá lâu.””

“Vừa nghe choàng ngay kiém đồng nạm bạc qua vai, chộp vội cây cung, tiện nhân bảo Eurylochos dẫn trở lại đường đương sự vừa đi. Nhưng đương sự vung hai tay ôm đầu gối van xin, năn nỉ thảm thiết. Đương sự nói lời như có cánh bay xa: ‘Ô, dòng dõi Chúa tể, xin để tiêu đê ở lại; đừng bắt tới đó nữa. Tiêu đê biết chắc đại nhân sẽ không trở về, và đại nhân cũng không thể cứu mạng người nào trong nhóm. Ngô bối nên rút khỏi nơi này tức khắc với số người còn lại. Hy vọng

ngô bối vẫn có thể tránh cảnh bất hạnh, ngày thảm thương.””

“Nghe nói vậy tiện nhân bèn đáp: ‘Ồ, thế cũng được, Eurylochos; ngươi ở lại đây, ăn uống bên thuyền sơn đen; ta phải tới đó; tình thế khẩn trương đòi hỏi, tuyệt đối không còn lựa chọn nào khác.’”

“Dứt lời tiện nhân quay lưng rời thuyền xa biển đi lên tiến vào đất liền. Trong khi mò lối tìm đường qua rừng thưa hoang lạnh, qua thung lũng âm u, lúc sắp tới tư thất yêu phụ, tiện nhân gặp Hermes, thần linh cầm đũa vàng, trông như thanh niên mới lớn tuổi đòi đầy hứa hẹn, râu lún phún bắt đầu xuất hiện trên môi. Đưa tay nắm tay tiện nhân, Hermes

nói giọng thân thiện: ‘Đi đâu vậy hỏi
người đáng thương, lang thang đơn độc
qua dãy đồi xa lạ trong khi bạn bè bị
giam như heo trong chuồng nhà yêu phụ
Circe? Đến để giải thoát hả? Ta nghĩ
người đáng thương sẽ ở lại với họ và sẽ
không bao giờ trở về nhìn mái ấm gia
đình. Nhưng ta sẽ giúp người đáng
thương vượt qua khó khăn. Nhìn này!
Đây là cỏ nhân sinh công hiệu vô cùng
người đáng thương phải mang theo khi
vào biệt điện; cỏ sẽ giúp người đáng
thương vô nhiễm đối với ma lực ác hại.
Ta sẽ giải thích cho người đáng thương
hay yêu phụ chế biến hắc dược ra sao.
Thoạt đầu nàng sửa soạn hợp chất, tiếp
theo nàng kín đáo bỏ thần dược vào cúp.
Dẫu thế dù có thần được trợ giúp, yêu

phụ cũng không thể làm người đáng thương ngây ngất, mê muội, vì cỏ ta cho sẽ chặn đứng, vô hiệu hóa ma lực. Ta sẽ chỉ người đáng thương cách ứng phó. Lúc yêu phụ cầm que dài quất mạnh, người đáng thương phải rút kiếm bên sườn xổ túi làm như muốn đâm chết! Yêu phụ sẽ rùng mình, kinh hãi lui lại, ngo lời mời người đáng thương lên giường ân ái. Người đáng thương không được phép từ chối cảm tình nồng hậu yêu phụ dành cho, nếu muốn yêu phụ thả tay chèo và lo liệu cho bản thân trở về. Dẫu thế nhớ bảo yêu phụ trang trọng thế trước thần linh hạnh phúc là sẽ không tìm cách hăm hại nữa. Nếu không sau khi lột người đáng thương trần như nhộng yêu phụ sẽ tước hết nghị lực và bóc hết khả năng nam

nhi.””

“Dứt lời thần linh ánh sáng rạng rỡ đưa cho tiện nhân cỏ thuốc thần diệu nhô khỏi đất và chỉ cho thấy đặc trưng: rẽ đen, hoa trắng, thần linh gọi là molu. Khó khăn thế nhân mới bứt nỗi, song với thần linh thật dễ dàng. Nói rồi Hermes bỏ đi băng qua hải đảo, lẩn vào hàng cây um tùm tìm đường lên núi Olympos. Đầu óc rối bù vì linh cảm đen tối, tiện nhân tiếp tục tới biệt điện nữ thần mái tóc yêu kiều. Đến cửa tiện nhân dừng lại cất tiếng gọi to. Nghe thấy yêu phụ túc tóc đi ra, mở cửa bóng lộn mòi vào. Lòng buồn hiu hắt tiện nhân bước theo. Nàng mòi ngồi trên ghế bành nạm đinh bạc, ngoạn mục và kiêu cách, dưới kê ghế đâu để

đặt chân. Nàng sửa soạn đồ uống trong chiếc cúp bằng vàng, song tâm địa nham hiểm khôn khéo pha thêm được chất. Nàng đưa cúp mòi, tiện nhân nâng lên môi uống một hơi cạn hết. Thấy thần được không tác dụng, tiện nhân chẳng ngây ngất, nàng cầm que quát mạnh, quát to: ‘Đi xuống chuồng lăn lộn với đồng bọn!’”

“Nàng vừa dứt lời, tiện nhân liền rút kiếm bên đùi xô tới làm như muốn đâm chết. Nàng rú kêu, luồn dưới kiếm, nắm đầu gối, bật khóc nức nở, tuôn lời như có cánh bay xa: ‘Người là ai, từ đâu tới? Thành phố nào, cha mẹ ra sao? Ta lấy làm lạ, lạ hết sức, uống thần được mà người không mê mẩn. Chưa bao giờ,

tuyệt đối chưa bao giờ thấy thế nhân nào cưỡng nổi khi đưa thần được lên môi nhâm nhi uống thử. Chắc hẳn trong lòng người có sức mạnh kiên cường chống lại ma thuật. Chắc hẳn người là Odysseus, thế nhân trăm mưu ngàn chước? Thần linh ánh sáng rạng rõ cầm đũa vàng thường kể ta hay; thần linh bảo trên đường từ thành Troa trở về trên thuyền sơn đen lướt sóng thế nào người cũng ghé thăm. Nhưng thôi! Như vậy đủ rồi. Đút kiếm vào bao, lên giường chung chăn chung gối, ôm áp ái ân, chúng mình tìm hiểu làm thế nào tín nhiệm, tin tưởng lẫn nhau!””

“Nghe nàng nói thế tiện nhân đáp lại tức thì: ‘Ô Circe, làm sao người có thể bảo

ta âu yếm, ái ân trong khi trong nhà này
người biến thân hưu ta thành heo, bây giờ
lại mánh lói nǎm chặt, đem vào phòng,
dụ dỗ lên giường để lúc ta tay không,
trần như nhộng, người sẽ lột hết nghị lực,
bóc nhẵn khả năng nam nhi? Nữ thần,
không gì có thể lôi cuốn ta lên giường
chia tình sẻ ái trừ phi người tự nguyện
trang trọng thề từ rày trở đi sẽ không
định tâm hãm hại ta nữa.””

“Circe thề túc thì đúng như tiện nhân đòi hỏi. Nàng vừa dứt lời trang trọng, tiện nhân lên giường lập túc, giường ngủ lộng lẫy bên nữ thần xinh đẹp. Suốt thời gian đó, chăm lo mọi việc trong biệt điện, nàng có bốn nữ thần cấp dưới sinh ra từ suối nước, rừng cây, dòng sông thiêng

liêng đỗ ra biển túc trực phục dịch. Người trải vải lênh ghế rồi phủ khăn thăm đở, mịn màng; người kéo chiếc bàn bằng bạc lại gần mấy chiếc ghế hành, trên đặt rõ đựng bánh mì bằng vàng; người pha rượu vang thơm phức với mật ong dịu ngọt trong liễn bằng bạc, bày cúp bằng vàng; người mang nước, nhóm lửa đun, lửa cháy rực dưới đáy vạc khổng lồ. Lúc nước bắt đầu ấm, reo trong vạc đồng bóng lộn, nàng bảo tiện nhân vào ngồi trong bồn tắm, lấy nước từ vạc pha nóng với lạnh đúng như tiện nhân muốn, dội lên vai, lên đầu tống hết mệt nhọc, bải hoải khỏi thân thể, tú chi. Tắm xong nàng lấy dầu ô-liu thoa cho tiện nhân, đura tunich, áo choàng lộng lẫy cho mặc, rồi dẫn vào đại sảnh bảo ngồi trên ghế hành

nạm đanh bạc dưới kê ghê đấu để đặt chân. Nữ tỳ mang nước đựng trong bình bằng vàng chói lợi đi vào. Nữ tỳ đổ nước ra chậu bằng bạc để tiện nhân rửa tay, đoạn kéo chiếc bàn bóng lộn lại gần. Quản gia tín cẩn bước tới đem bánh mì đặt bên cạnh cùng nhiều thức ăn cao lương mỹ vị mời tiện nhân thưởng thức. Nhưng lòng dạ không vui, ngồi bất động, tiện nhân nghĩ chuyện khác, tâm hồn linh cảm đủ thứ ương. Thấy tiện nhân ngồi im lặng, tay không đựng miếng ăn, Circe hiểu tiện nhân đang buồn ghê gớm. Nàng bước tới đứng bên cạnh thót lời như có cánh bay xa: ‘Odysseus, tại sao ngồi làm như câm, đăm chiêu suy nghĩ, không động miếng ăn, không màng thức uống? Phải chăng lo bấy giờ? Đừng sợ. Ta đã

trang trọng thè không ám hại.' Tiện nhân đáp: 'Circe, kẻ tự trọng biết suy nghĩ lòng nào có thể muối mặt đưa lên miệng món ăn, miếng uống nếu chưa tận mắt thấy đồng hành bị giam cầm giải thoát? Nếu thực lòng mời ta ăn, nếu chân tình mời ta uống, người hãy thả hết đê ta nhìn tận mắt đồng đội trung thành.'"

" Tay cầm que băng qua đại sảnh tới chuồng heo Circe mở tung cửa, lùa hết ra ngoài, tất cả trông hệt heo chín tuổi. Lúc tất cả nhích tới đứng trước mặt, nàng bước theo hàng, lấy thuốc mới chế thoa tuần tự từng con. Trong nháy mắt lông chân liều thuốc ác hại nàng bôi lần trước mọc tua tua tức thì rụng hết, tất cả trở lại thành người, trông trẻ, đẹp, cao hơn

trước. Tất cả nhận ra tiện nhân, lần lượt
ùa tới nắm tay. Xúc động quá sức ngô
bối bật khóc như cha chết vì vui sướng,
tường xung quanh bỗng dung vang dội
âm thanh ảo não. Nàng cũng mũi lòng
thương hại. Bước tới bên cạnh nàng nói
với tiện nhân: ‘Ô, dòng dõi Chúa tể,
công tử Laertes, Odysseus trăm mưu
ngàn kế, bây giờ về thuyền lướt sóng bên
bờ biển. Trước hết cùng tay chèo kéo tất
cả lên bãi. Tiếp theo đem vật dụng và
thuyền cụ vào để trong hang. Xong xuôi
người trở lại đồng thời dẫn cả đồng hành
chung thủy tới đây.’”

“Tai vừa nghe lòng chịu liền tiện nhân
chẳng muốn gì hơn. Tiện nhân lên đường
về thuyền lướt sóng gần bãi biển. Tới

nơi tiện nhân thấy đồng hành túm túm
trên boong, khóc than thảm thiết, nước
mắt giàn giụa. Cảnh giống cảnh nông trại
khi bò mẹ gặm no nê rời bãi cỏ theo đàn
về sân, bê con tìm cách vượt chuồng,
vừa chạy vừa rống àm ĩ muốn gặp. Đồng
hành tiện nhân cũng vậy, vừa nom thấy
còn đang nức nở họ ùa tới bu quanh, lòng
cảm thấy xúc động như thể đã trở về quê
hương, đứng trong thành phố nơi họ chào
đời, khôn lớn trên Ithaka núi non lởm
chởm. Vẫn nức nở họ nói với tiện nhân
lời như có cánh bay xa: ‘Ô, dòng dõi
Chúa tể, mừng khôn tả thấy đại nhân trở
về, ngô bối có cảm tưởng như đã quay
lại quê hương Ithaka thật sự. Nhưng thôi!
Xin đại nhân cho hay số phận đồng hành
kết thúc ra sao!’”

“Họ nói thê. Tiện nhân bèn ôn tồn an ủi:
‘Trước hết kéo thuyền lên đất liền; tiếp
đến mang vật dụng và thuyền cụ cất trong
hang; sau cùng tất cả mau mau theo ta,
các người sẽ gặp đồng hành đang ăn
uống thỏa thuê, thừa thãi trong đại sảnh
thiêng liêng biệt điện nữ thần Circe.’”

“Nghe tiện nhân nói họ nhanh nhau làm theo. Chỉ có Eurylochos tìm cách ngăn chặn, giữ họ ở lại với mình, lên giọng nói lời như có cánh bay xa: ‘Trời đất ơi, hàng đáng thương! Các người đi đâu vậy? Muốn chết hả? Tại sao dẫn xác tới tư thất Circe? Yêu phụ sẽ biến các người thành heo, thành chó sói, thành sư tử để canh gác biệt điện dù các người muốn hay không; nàng sẽ đối xử y như thẳng

Cyclop nhốt đồng hành ngô bối trong chuồng khi họ cùng Odysseus táo tợn vào sân nhà nó; kiêu ngạo phi lý, khinh suất vô lối người này dẫn tất cả vào chỗ chết!""

"Eurylochos nói thế. Tiện nhân định rút kiếm sắc lùng lăng bên đùi chém đầu cho rơi xuống đất mặc dù đương sự rất gần gũi do liên hệ hôn nhân. Nhưng đồng hành xung quanh can ngăn, thốt lời xoa dịu: 'Ô dòng dõi Chúa tể, thôi, để đương sự ở lại canh thuyền nếu đại nhân muốn. Phần riêng ngô bối xin đại nhân dẫn đường tới biệt điện nữ thần Circe.'"

"Dứt lời quay gót rời thuyền và biến cả họ bắt đầu đi lên tiến vào đất liền. Sợ

tiện nhân bực bội khôn xiết Eurylochos
không ở lại mà sải bước đi theo. Suốt
thời gian đó, trong lòng biệt điện, đối xử
hòa nhã và lịch thiệp, Circe bảo tỳ nữ
tắm cho mấy người, thoa dầu cẩn thận,
đưa tu-ních, áo choàng cho mặc tươm tất.
Vừa tới ngô bối thấy tất cả ngồi trong đại
sảnh ăn uống. Thoáng nom thấy nhau, khi
nhìn tận mặt, hai nhóm bật khóc, ngồi nhà
rền vang tiếng nức nở. Thấy vậy nữ thần
khả ái liền bước tới nói với tiện nhân:
‘Ô dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes,
Odysseus trăm khéo ngàn khôn, thôi
ngừng rên rỉ. Lòng riêng ta hiểu nồng nỗi
đau khổ các người trải qua trên biển đầy
cá cùng cảnh tượng tàn nhẫn các người
gánh chịu trên đất liền trước đám người
man rợ. Thế đủ rồi! Bây giờ hãy ăn uống

lấy lại sức, giữ vững tinh thần như lần đầu khi các người dong buồm rời Ithaka sỏi đá ra đi. Hiện tại các người rã rời, mệt mỏi, đăm chiêu suy ngẫm bất hạnh, tai ương kinh qua suốt thời gian lang thang vô định. Lòng chưa hề thấy vui, vì các người đau khổ cùng cực, bất hạnh triền miên!'''

“Nàng nói thế ngô bối vội vàng chấp nhận. Thế là ngày lại ngày, suốt năm, ngô bối lưu lại đó ăn miếng ngon, uống vang thơm lu bù. Nhưng năm tàn tháng lui, bốn mùa xoay vần thay đổi, ngày dài chấm dứt, mùa xuân trở lại một hôm đồng hành trước sau như một gọi tiện nhân ra chỗ riêng nói nhỏ: ‘Người đáng thương! Bây giờ là lúc nghĩ tới quê hương, nếu quả

thực định mệnh muôn đại nhân trở về an toàn, nhìn ngôi nhà mái cao, thấy quê cha đất tổ.””

“Họ nói thế tiện nhân hối hả chấp nhận. Thế là suốt hôm ấy, tới lúc mặt trời lặn, ngô bối ngồi đó ăn miếng ngon, uống vang thơm lu bù. Mặt trời biến dạng, hoàng hôn nhẹ buông, đồng hành nằm ngủ trong đại sảnh âm u. Trở lại giường ngủ lộng lẫy, tiện nhân nằm đầu gối năn nỉ nữ thần lời như có cánh bay xa: ‘Circe, người hứa giúp ta trở về quê hương, thời gian đã tới mong người thực hiện. Lòng riêng ta muốn lên đường, đồng hành cũng vậy. Họ bu quanh, than vãn i eo khiến ta đau lòng, mỗi lần không thấy bóng dáng người đâu.’”

“Nữ thần khả ái đáp tức thì: ‘Ô dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus trăm kế ngàn phương, nếu lòng riêng thực tình không muốn, người chẳng nên miễn cưỡng ở lại biệt điện làm chi. Trái lại, nếu muốn thế trước hết phải thực hiện chuyến đi, mò đường tới tư thất Diêm Vương và phu nhân Persephone khùng khiếp tìm gặp vong hồn Teiresias thành Thebes hỏi ý kiến. Thầy đoán tuy khiếm thị song tư tưởng lúc nào cũng tinh thông. Chỉ riêng thầy sau khi vĩnh biệt cõi thế Persephone vẫn để cho sáng suốt, tinh tường, người khác chỉ là bóng mờ thấp thoáng, dập dờn.’”

“Nghe nói thế, tiễn nhân bùn rùn chân tay. Ngồi trên giường tiễn nhân bật khóc.

Thất vọng lại vô dụng đối với cuộc đời, tiễn nhân không muốn sống, không muốn nhìn ánh mặt trời nữa. Nhưng nhỏ lệ chán chê, trở mình túi lui trên giường, sau cùng vận dụng đau đớn bản thân, lấy lại giọng nói, tiễn nhân cất tiếng hỏi: ‘Circe, ai dẫn đường chỉ lối cho ta trong chuyến đi này? Từ khai thiên lập địa tới giờ chưa thế nhân nào dong buồm lái thuyền màu đen xuống âm phủ!’ Nàng đáp không chút đắn đo: ‘Ô dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus đa mưu túc trí, đừng nghĩ vì thiếu hoa tiêu mà chần chờ, nán ná trên bờ. Dựng cột buồm, cảng buồm trắng, xuống thuyền ngồi vào chỗ, gió bắc sẽ nổi đưa thuyền đi! Thuyền sẽ băng qua sông Đại Dương. Khi tới mũi đất nhỏ người sẽ thấy trước mặt bờ sông

um tùm, rùng cây rậm rạp của Persephone, bạch dương cao nghều, diệp liễu mảnh mai vung vãi quả non chét yếu. Đậu thuyền ở đó gần bờ Đại Dương, lòng sâu nước xoáy, đi bộ vào vương quốc điêu tàn, nhớp nhúa của Diêm Vương. Băng qua đầm lầy tới chỗ sông Rực Lửa, sông Than Khóc, nhánh sông Căm Hòn, gắp nhau đổ vào sông Đau Buồn, nước dội vách đá ầm ầm. Tới đó người phải làm như ta dặn: đào hố vuông sâu bằng sải tay. Bước đi quanh miệng hố đồ cúng cho người quá cố ba lần, thoát tiên sữa pha mật ong, tiếp đến vang dịu ngọt, sau cùng nước tinh khiết. Rắc bột đại mạch trắng tinh lên trên, sau đó khấn vái thật lâu, cầu nguyện linh hồn tuyệt vọng người quá cố. Hứa khi trở về Ithaka sẽ

hạ bò nái chưa thuần làm lễ tế sinh trong cung điện, chọn con tốt nhất, lập giàn hỏa chất lễ vật rực rỡ, và bắt cừu đen trong đàn, con đẹp nhất, làm lễ tế sinh riêng cúng Teiresias. Gọi hồn người quá cố xong, bắt cừu đực và cừu cái lông đen làm lễ tế sinh, xoay đầu sinh vật về phía âm phủ, bắn thân đừng nhìn chúng mà quay đầu về phía sông Đại Dương. Vong hồn người quá cố, người vĩnh biệt thế gian yên nghỉ đời đời trong cõi chết sẽ kéo tới đông đảo. Lúc đó người phải tức khắc ra lệnh đồng hành lóc thịt hai cừu lưỡi kiếm tàn nhẫn người hạ sát nằm đó, nướng chín làm lễ, cầu khấn thần linh, Diêm Vương uy quyền, Persephone oai phong. Người vẫn ngồi im, tay vẫn cầm kiếm, không để vong hồn cô đơn, lạc

lõng, vật vờ lại gần hố máu nếu chưa gặp Teiresias hỏi ý kiến. Đừng ngại. Thầy đoán sẽ tới tức thì. Thầy sẽ nói cho hay, ô chỉ huy chiến binh anh hùng, đường đi, khoảng cách suốt hành trình, băng qua biển cả đầy cá trở về quê hương như thế nào.”

“Lời vừa dứt, Rạng Đông rời ngai vàng óng mượt xuất hiện. Circe mặc cho tiện nhân tu-ních và áo choàng. Phần mình nàng vận xiêm y trắng như tuyết, mịn màng, mềm mại, thưốt tha, nhìn mà mê. Quanh eo thắt dải lụa băng vàng óng ả, trên đầu choàng voan dài rủ buông. Tiện nhân băng qua biệt điện đánh thức đồng hành, lần lượt từng người, nói lời đầy khích lệ: ‘Đây đi! Năm mươi hả! Vĩnh biệt

giấc ngủ ngon lành. Giờ lên đường đã
điểm. Circe vương giả khẳng định với
ta!'"

"Đồng đội kiên trì của tiện nhân vui vẻ
đồng ý. Dẫu vậy lần này trời không để
tiện nhân dẫn dắt mọi người ra đi an
tòan. Có đồng đội tên Elpenor, trẻ nhất,
chiến đấu không giỏi, cư xử không khéo.
Uống say, thèm gió mát, bỏ bằng hữu, leo
lên nóc biệt điện nằm ngủ. Sáng sớm tinh
mơ nghe tiếng chân dồn dập, tiếng người
ồn ào sửa soạn ra đi, hoảng hốt choàng
tỉnh, quên phải leo thang xuống từ từ,
bỗng dung nhảy quẳng, không biết đang ở
đâu đâm đầu từ trên mái xuống đất. Gãy
cổ, treo xương sống, linh hồn xuống âm
phủ chầu Diêm Vương. Lúc tất cả đã tập

hợp đồng đủ tiện nhân mới nói cho mọi người cùng hay: ‘Chắc hẳn quý hữu nghĩ ngô bối lên đường trở về quê hương và Ithaka yêu dấu. Tiếc thay không phải. Circe bảo ngô bối phải theo lộ trình khác hẳn: xuống vương quốc Diêm Vương và Persephone khủng khiếp gặp vong linh Teiresias thành Thebes hỏi ý kiến.’’

“Nghe tiện nhân nói tất cả chết điếng cõi lòng. Ngồi thừ tại chỗ tất cả vò đầu bứt tóc bật khóc. Nhưng than vãn, xúc động đến mấy cũng vô ích. Ngô bối lần đường ra thuyền trên bãi biển. Ngô bối cất bước, lòng buồn tang tóc, nước mắt giàn giụa. Circe lần đi trước, cột cùu đực và cùu cái lông đen bên sườn thuyền sơn đen. Nữ thần lướt qua dễ dàng, ngô bối

không nom thấy. Khi muốn tàng hình thần linh đến hay thần linh đi mắt nào thấy nổi?”

Charybdis & Skylla (Quần tượng Skylla, thế kỷ I SCN, Sperlonga, Ý).

Sợ chết đến nơi ngô bối chăm chú hướng nhìn Charybdis. Đúng lúc đó Skylla chộp sáu tay chèo cường tráng, kinh nghiệm bứt khỏi lòng thuyền (12.244-246).

Khúc 11

“Tới bờ biển việc đầu tiên ngô bối làm là đẩy thuyền sơn đen xuống nước, tiếp đến dựng cột buồm, cảng cánh buồm, sau đó mang cùu, dê lên boong. Xong đâu đẩy tất cả bước xuống, lòng buồn hiu hắt, nước mắt như mưa. Đúng lúc đó dường

như muốn giúp đỡ Circe mái tóc yêu kiều, nữ thần quyền uy giọng nói thế nhân, gửi cho luồng gió làm đồng hành thân thiết thổi mạnh đằng sau, cánh buồm thuyền mũi sơn xanh căng phồng. Nhờ thế sau khi xếp thuyền cụ chỗ nào vào chỗ này phía trước, phía sau, ngô bối ngồi xuống, ngọn gió và đà thủ giữ thuyền lao bon bon. Buồm căng thuyền lướt sóng vượt biển suốt ngày. Mặt trời lặn, bốn bề tối như bung.”

“Thuyền tới biên thùy sông Đại Dương, lòng sâu nước xoáy, khúc xa hơn hết chìm trong mây mờ và sương mù, nơi người Kimmerian sinh sống. Mặt trời tia sáng chói chang không bao giờ soi tới, dù leo lên bầu trời đầy sao, hay từ bầu

trời đi xuống trở lại trái đất; màn đêm
hãi hùng buông phủ bao trùm số người
bất hạnh.”

“Đến nơi ngô bối đưa thuyền lên bãi cát.
Sau khi mang mấy con vật lên bờ, lẩn
đường men theo bờ sông Đại Dương, ngô
bối tới chỗ Circe miêu tả. Tới đó trong
khi Perimedes và Eurylochos giữ mấy
con vật tế thần, tiện nhân rút đoản kiếm
sắc nhọn bên sườn đào hố dài, rộng bằng
sải tay. Tiện nhân rẩy rượu lẽ xung
quanh, rẩy ba lần cúng người quá cố,
thoạt tiên mật ong pha sữa, tiếp theo
rượu vang dịu ngọt, sau cùng nước lã
tinh khiết. Lấy bột đại mạch trắng tinh
rắc lên trên xong đâu đấy tiện nhân kính
cẩn cầu khấn vong linh người chết hiện

hình mờ ảo, trịnh trọng húra sau khi trở
về Ithaka sẽ bắt bò nái tơ chưa thuần làm
lễ tế sinh trong cung điện, con tốt nhất,
lập giàn hỏa chất đầy đồ cúng rực rỡ, bắt
cừu đen, con mập nhất, làm lễ cúng
Teiresias. Cầu khấn, gọi hồn xong xuôi,
tiện nhân năm con cừu cứa cổ cho máu
đậm chảy xuống hố. Tiện nhân thấy vong
linh người quá cố đang ngủ trong cõi
chết ùn ùn kéo tới: cô dâu trẻ mǎng,
thanh niên chưa vợ, người già đau khổ
quá đỗi, trinh nữ chỉ một lần vui nỗi
buồn hàn đậm trong tim, chiến binh tử
trận do mũi thương đồng xếp hàng dài
dặc, nạn nhân chiến tranh, vết thương
chưa kín miệng, giáp y còn đẫm máu! Tú
bè kéo tới đông nghẹt vong linh dập dờn
trên miệng hố, âm thanh vù vù rùng rợn,

kỳ dị nổi lên. Sợ hết hồn, mặt cắt không còn hột máu, quay lại đồng hành, tiện nhân bảo họ mau mau lóc thịt con cùu tiện nhân đã dùng kiếm cắt tiết nướng chín dâng cúng thần linh, Diêm Vương quyền uy và Persephone khủng khiếp. Tiện nhân ngồi canh, tay cầm trường kiếm tuốt tràn, rút khỏi bao bên vế đùi, không cho vong linh vật vờ tới hố máu trước khi hỏi ý kiến Teiresias.”

“Vong linh đầu tiên tới là vong linh đồng đội Elpenor. Dương sự chưa được mai táng trong lòng đất bao la bên đường lớn rộng. Vì việc cấp bách phải giải quyết tức thời ngô bối để thi thể nằm trong biệt điện Circe, chưa chôn cất, chưa khóc than. Vừa thấy dương sự, lệ úa khôn

cầm, tiễn nhân xúc động, thương hại. Cất tiếng gọi vọng qua tiễn nhân nói lời như có cánh bay xa: ‘Elpenor! Tới đây làm gì, vùng đất sương mù âm u? Đi bộ mà ngươi nhanh hơn ta chèo thuyền!’”

“Tiễn nhân nghe đương sự rên rỉ, rồi nghe đương sự đáp lời: ‘Ô, dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus trăm mưu ngàn kế! Do thần linh hâm hại thì ít, do bản thân say xưa thì nhiều, bỉ phu xấu số thiệt phận! Ngủ trên mái biệt điện Circe, quên dùng thang dài đi xuống từ từ, cứ thế tiến bước, bỉ phu ngã đâm đầu xuống đất phía đối diện. Bỉ phu gãy cổ. Linh hồn lảng lặng xuống âm phủ. Bay giờ bỉ phu van xin đại nhân, do động lòng trắc ẩn đoái thương, hãy nghĩ tới

chiến hữu không hiện diện ở đây, ngô bối
bỏ lại đằng sau, phu nhân, thân phụ từng
chăm lo săn sóc khi đại nhân còn nhỏ,
Telemachos quý tử duy nhất đại nhân để
lại nhà... bỉ phu biết khi rời vương quốc
người quá cố, đại nhân sẽ dừng thuyền
vững chắc trên đảo Aiaia, hải đảo thuộc
quyền yêu phụ Circe. Tới đó, ôi đại
nhân, xin đừng quên bỉ phu, đừng dong
buồm ra đi, đừng quay mặt không nhìn,
để bỉ phu ở lại không mai táng, không
khóc than. Nếu vậy bỉ phu sẽ kêu gọi
thần linh thịnh nộ trừng trị. Hỏa thiêu thi
hở cùng mọi trang bị bỉ phu có bên
mình, lập gò mộ trên bờ biển nước xám
xanh để thế hệ mai sau hiểu chuyện đời
thanh niên bất hạnh. Xin làm thế cho bỉ
phu! Trên mộ phần nhớ cắm mái chèo bỉ

phu thường khua khi còn sống cùng đồng đội.””

“Nghe nói vậy tiện nhân liền đáp: ‘Mọi chuyện yêu cầu, Elpenor đáng thương, ta sẽ lo đầy đủ, nhất định không quên.’”

“Ngồi đối diện bất động qua hố sâu ngô bối cứ thế trao đổi lời nhạt nhẽo, buồn thảm, tiện nhân bên này, kiếm chĩa trên hố máu, vong linh đồng đội bên kia thốt lời năn nỉ. Vong linh tiếp theo là vong linh thân mẫu tiện nhân, Antikleia ái nữ Autolykos lừng danh, hãy còn tại thế khi tiện nhân tạm biệt lên đường trực chỉ thành Troa thiêng liêng. Nom thấy bà, lệ úa che kín con ngươi, tiện nhân mũi lòng thương hại. Nhưng than ôi! Mặc dù xúc

động sâu xa, tiễn nhân không để bà lại gần hố máu, trước khi gặp Teiresias hỏi ý kiến. Đúng lúc đó vong linh thầy đoán thành Thebes xuất hiện, từ từ tiến tới, tay cầm quyền trượng bằng vàng, nhận ra tiễn nhân bèn cất lời: ‘Ô, dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus trăm mưu ngàn chước! Tại sao thế nhân bất hạnh xa lánh ánh sáng mặt trời dẫn xác xuống thăm người quá cố, nơi nhạt nhẽo thế này? Thôi, lui lại phía sau xa hố sâu, gạt kiếm sang bên, lão hủ uống máu, rồi nói cho hay sự thật!’”

“Tiễn nhân lui lại, đút kiếm vào bao nạm bạc. Uống máu đen đậm xong thầy đoán lùng danh thốt lời: ‘Odysseus khả ái, ngài muốn trở về quê hương bình yên vô

sự. Nhưng có thần linh sẽ khiến hành trình trắc trở, khó khăn. Bởi lão hủ nghĩ ngài không tránh nổi thần linh rung chuyển trái đất lòng vẫn mang mối hận theo dõi vì ngài đâm mù mắt con trai yêu quý. Dẫu vậy ngài và đồng đội vẫn có thể trở về Ithaka, song không phải không khốn đốn, gian nan, nếu ngài cương quyết kiềm chế ước muốn trong lòng đồng đội và bản thân sau khi thuyền vượt biển sâu thăm, dũng dǎn tới đảo Thrinakia. Đến nơi đồng đội sẽ thấy trên bãi cỏ lúc nhúc bò, dê nòng nục của thần linh Mặt Trời, mắt thấy tai nghe không thiếu thứ gì trên trần thế! Nếu đừng động đến chúng, nếu chỉ nghĩ trở về quê hương, rất có thể tất cả sẽ trở về Ithaka, nhưng không phải không gian nan, khốn đốn. Trái lại, nếu đồng

đội đụng tới chúng, lão hủ khăng định với ngài, thuyền và tay chèo sẽ đi đời nhà ma. Nếu bắn thân xoay xở thoát hiểm, ngài sẽ trở về muộn màng, tình cảnh đáng thương, trên thuyền xa lạ, mất hết đồng đội. Tới nhà ngài còn gấp trắc trở: đám người ngao man ăn hại gia cư, ve vãn, gạ gẫm phu nhân, dâng của hồi môn tính chuyện hôn phối. Đương nhiên, vì đám đó lô lăng, xăng bậy, ngài sẽ ra tay trừng trị bằng mũi thương đồng khi về tới nơi. Nhưng thanh toán xong xuôi ngay trong cung điện, bằng mưu kế hay bằng trực chiến, ngài lại phải ra đi. Vác trên vai mái chèo đẽo gọt cẩn thận, gọn gàng... đi, đi mãi tới khi gặp dân không biết tí gì biển cả, không hề bao giờ dùng muối trong món ăn, không chút kinh

nghiêm với thuyền mũi sơn màu huyết dụ, mù tịt đối với mái chèo bằng gỗ bóng lộn như cánh chim đối với con thuyền. Và đây là dấu hiệu hết sức rõ ràng nói ngài hay xin đừng quên. Lúc gặp người cũng đi trên đường nhìn vật trên vai hỏi tại sao vác quạt quạt lúa, ngài cầm ngay mái chèo hình thù xinh xắn xuống đất, bắt dê, bò, heo rừng làm lễ sinh đàng Poseidon. Sau đó quay về nhà làm lễ bách sinh đàng thần linh bất tử sống trên trời bao la, tất cả lần này, không trừ một ai, theo thứ tự cấp bậc. Lúc lâm chung ngài sẽ ra đi êm ả. Từ ngoài biển xa xôi Tứ Thần sẽ vào cầm tay nhẹ nhàng dắt đi. Yếu đuối, giàu có, nhắm mắt chấm dứt cuộc đời, vĩnh biệt cõi thế, ngài ở tuổi đã cao. Dân chúng sung túc quây

quần thương xót. Đó là sự thật lão hủ nói ngài hay.””

“Lão công Teiresias,” tiện nhân tiếp lời, “chắc hẳn đó là số phận thần linh kéo chỉ xe sợi dệt cho bản nhân. Dẫu thế nói bản nhân hay, nói thật không che đậy, không giấu giếm. Bản nhân thấy vong linh thân mẫu ở đây. Bà ngồi im bên hố máu, không dám ngẩng mặt nhìn hay mở miệng nói một lời. Lão công, nói bản nhân hay làm thế nào bà nhận ra bản nhân là con đẻ?””

“Không chút chần chừ Teiresias đáp: ‘Thưa, sự thề đơn giản lão hủ giải thích ngài hay. Vong linh ngài để tới gần hố máu sẽ nói sự thật; vong linh ngài không

cho đến gần hố máu sẽ trở lại cõi âm túc thì.””

“Thốt lời tiên tri vén mờ cho hay quyết định của thần linh xong xuôi, vong linh thầy đoán Teiresias rút vào tư thất Diêm Vương. Tiện nhân vẫn đứng tại chỗ bất động chờ thân mẫu xuất hiện uống máu đen đậm. Vừa uống xong nhận ra tiện nhân bà rú kêu, buồn nã nuột, lời như có cánh bay xa: ‘Ói con ơi! Vì sao hãy còn sống lại xuống nơi này, chốn âm u, vùng ám đậm? Mắt tròn không dễ nhìn ra. Sông lớn nước chảy hãi hùng ngăn cách; trước tiên là Đại Dương không thể lội qua, muốn đến phải dùng thuyền bền chắc. Rời đất Troad lang thang, lênh đênh khá lâu trên biển cả con tới đây

cùng đồng đội phải không? Con chưa đặt chân lên Ithaka và cũng chưa thấy mặt vợ hiền trong cung điện chứ gì?””

“Mẹ,” tiện nhân đáp, “con phải xuống âm phủ gặp linh hồn thầy đoán Teiresias thành Thebes hỏi ý kiến. Thưa chưa! Con chưa tới đất Achaia, chưa đặt chân lên quê hương, trái lại lang thang biền biệt, đau khổ triền miên, buồn rầu khôn xiết, kể từ ngày cùng quân vương Agamemnon đóng buồm trực chỉ thành Troa, nổi tiếng ngựa đẹp, giao chiến với người Trojan. Nhưng thôi kể con hay, kể rõ ràng, từng điểm. Làm sao mẹ chết? Ôm đau lâu ngày phải không? Hay Artemis xạ thủ cung bạc tới thăm chấm dứt cuộc đời bằng mũi tên êm dịu? Nói con hay bố

con, cháu nhỏ con đế lại ra sao. Vương quốc yên ổn trong tay hai người, hay có kẻ tiếm đoạt khi nghĩ con sẽ không bao giờ trở về? Vợ con thế nào? Nàng nghĩ gì và định làm gì? Vẫn ở với con con, vẫn trông nom tài sản? Hay lấy quý tộc Achaian rồi?”

“Vợ con vẫn ở nhà,” thân mẫu khả ái tiện nhân đáp, “kiên trì chịu đựng, chịu đựng quá độ, đêm than thở thê thảm, ngày nhở lệ khôn ngừng. Vương quốc mỹ lệ vẫn vô chủ, song chưa qua tay người khác. Telemachos cai quản thái ấp êm á, tham dự tiệc tùng công cộng, sắm vai trọng tài phân xử, vì chỗ nào cũng tha thiết kéo mòn. Trái lại, bố con sống cô đơn ở miềng quê, không bao giờ ra thành phố. Ngủ

không giường, không nệm, không chăn. Mùa đông bô con nằm với gia nhân trên tro tàn gần bếp lửa, manh quần tẩm áo tả voi che thân. Mùa hè về, mùa thu vàng ửng tới, bất kể chỗ nào, trên dốc vườn cây ăn trái, thẵn thờ, lủi thủi vơ vét lá rụng bô con làm giường trên mặt đất. Ông nằm đó, nghèo khổ khốn cùng, tuổi già đè nặng trên vai, ôm áp sầu muộn, mong mỏi con về. Mẹ bất hạnh tương tự; đó cũng là lý do đưa mẹ xuống nấm mồ. Không phải nữ thần xạ thủ cắp mắt sắc sảo vào nhà lôi ra dùng mũi tên êm dịu kết liễu cuộc đời. Và cũng không phải căn bệnh dai dẳng, quái ác thường khiến thân thể hao mòn, tiêu tụy mà vĩnh biệt thế gian. Ô Odysseus vẻ vang, mẹ chết vì nhớ nhung, vì lo lắng, vì yêu thương con,

tất cả đã bứt khỏi tay mẹ cuộc đời thăm
đượm hương vị dịu dàng.”

“Thân mẫu tiện nhân nói thế. Lòng khao
khát khôn ngừng tiện nhân muốn ôm vong
linh. Ba lần định ôm chầm tiện nhân tiến
tới. Ba lần như bóng mờ hoặc như giấc
mơ bà lướt qua tầm tay khiến lòng dạ
tiện nhân nhói đau khôn xiết. Tiện nhân
hét to lời như có cánh bay xa: ‘Mẹ! Sao
chạy đi không đợi? Con muốn ôm mẹ
trong vòng tay để dù ở dưới suối vàng
mẹ con vẫn âu yếm ôm nhau, rùng mình
nhỏ lệ an ủi lẫn nhau trong nức nở lạnh
lùng. Hay phải chẳng chỉ là bóng ma
Persephone oai nghiêm gửi tới bắt con
khóc nữa, than nữa?’ Tiện nhân nói thế,
thân mẫu khả ái liền đáp: ‘Hỡi ôi, con,

kẻ bất hạnh hơn hết trong hàng thế nhân! Sự thế không phải trò chơi Persephone ái nữ Chúa tể bày ra để dụ hoặc dối lừa. Đó là luật nhân sinh khi thế nhân chấm dứt cuộc đời. Gân không giữ nổi xương thịt khi sự sống rời bỏ thân xác, tất cả tiêu tan theo sức nóng hừng hực toát ra từ ngọn lửa bùng bùng, linh hồn vỗ cánh bay đi như giấc mơ. Nhưng bây giờ hãy hăng hái, nhanh nhẹn bước ra ánh sáng, ghi nhớ tất cả những gì đã thấy ở đây để sau này có ngày con sẽ kể lại cho vợ con hay.””

“Trong khi hai mẹ con chuyện trò, do Persephone oai phong hối thúc, phu nhân và ái nữ thủ lĩnh, hoàng thân tiếng tăm đứng túm túm quanh hố máu. Tiện nhân

thầm nghĩ làm thế nào lần lượt hỏi từng người. Cuối cùng tiên nhân quyết định cách hay nhất là rút kiếm sắc bén đùi vung ra ngăn cản không để họ uống máu cùng một lúc, mà lần lượt từng người. Bởi thế họ phải chờ, rồi tuần tự bước tới kề dòng dõi. Tiên nhân hỏi tất cả. Người đầu tiên tiên nhân thấy là Tyro, dòng dõi quý tộc; nàng nói nàng là ái nữ đại nhân Salmoneus, nàng lập gia đình với Kretheus, công tử Aiolos. Nhưng nàng đem lòng yêu thương dòng sông thần linh, Enipeus thiêng liêng, ngoạn mục, dễ thương hơn hết tuôn chảy trên trái đất. Vì thế nàng thường thơ thẩn trên bờ gần mặt nước yêu kiều. Một hôm giả dạng thần linh dòng sông, thần linh rung chuyển, bao quanh trái đất âu yếm nằm cạnh ở

cửa sông nước cuồn cuộn xoáy sâu. Sóng
dâng cao như trái núi uốn cong đỗ ập,
phủ kín thần linh và phụ nữ thế nhân.
Thần linh bèn cởi thắt lưng trinh tiết, phả
giác điệp khép kín làn mi. Trao tình xong
cầm tay nàng thần linh căn dặn: ‘Giai
nhân, hãy vui hưởng tình yêu giữa đôi ta.
Hết năm khanh sẽ sinh con tuấn tú, khôi
ngô, vì vòng tay thần linh không bao giờ
căn cỗi, vô sinh; dùng sūra mình khanh
phải trông nom, nuôi nấng cẩn thận. Bây
giờ ra về, nhớ giữ miệng, không kể tên
ta! Chỉ riêng khanh biết ta là Poseidon,
thần linh rung chuyển trái đất.’ Dứt lời
thần linh lao đầu xuống biển sóng nước
nhấp nhô. Tyro thụ thai, sinh hạ Pelias và
Neleus, cả hai trở thành tông bộc dũng
mạnh phục vụ Chúa tể siêu phàm. Pelias

định cư ở Iolkos ruộng đất bao la, của cải là gia súc đông đảo; bào đệ Neleus lập nghiệp ở Pylos cát bạt ngàn. Sau đó hoàng hậu lừng danh còn sinh hạ với Kretheus mấy mụn con: Aison, Pheres, Amythaon xa phu táo bạo, ham mê luyện ngựa.”

“Người tiếp theo tiện nhân thấy là Antiope, ái nữ Asopos, tự hào đã nằm trong vòng tay, chung chăn chung gối với Chúa tể. Do đó nàng có hai con trai: Amphion và Zethos. Hai người xây dựng Thebes bảy cửa ô, bờ lũy vây quanh, vì nếu không có vành đai và tháp canh, dù cường tráng đến mấy, hai người cũng không thể yên sống trong thành phố trên cánh đồng trống trải, mênh mông. Sau

Antiope tiện nhân thấy Alkmene, phu nhân Amphitryon, đã âu yếm ôm ấp, ăn năn với Chúa tể siêu phàm, sinh hạ Herakles táo bạo, gan dạ khác thường. Tiện nhân cũng thấy Megara, ái nữ Kreion dũng cảm, kết hôn với công tử Amphitryon, Herakles bất khuất, kiên cường.”

“Tiếp theo tiện nhân thấy thân mẫu Oedipus, Epikaste diễm lệ. Do đầu óc tối tăm, tinh thần mê muội bà làm việc đồi bại; bà lấy con trai! Sau khi giết cha Oedipus lấy mẹ. Thần linh liền phanh phui sự thật cho thế nhân hay, đồng thời nhẫn tâm quyết định: làm quân vương trị vì người Kadmeian trong thành phố Thebes ngoạn mục, song Oedipus sẽ

sống trong ân hận vì lương tâm cắn dứt, đay nghiến. Phần mình, ê chè dằn vặt, tuyệt vọng dâng cao, lấy thùng buộc lên xà ngang cung điện treo cổ tự tử, xuống âm phủ tới cổng gấp Diêm Vương hùng dũng đứng canh, Epikaste để Oedipus lại trần gian gánh chịu mọi đau khổ người mẹ phẫn nộ ra tay trừng phạt.”

“Tiếp đến là Chloris, hoa khôi trứ danh, gái út Amphion, công tử Iasos, quân vương quyền uy cai trị người Minyan thành phố Orchomeneus. Neleus lấy làm vợ vì nàng xinh đẹp, nőp của hồi môn khá bôn mới đem női về nhà. Nàng là hoàng hậu thành phố Pylos, sinh hạ với Neleus mấy con vě vang: Nestor, Chromios, Periklymenos chiến binh hào

hung, và Pero xinh đẹp khác thường, thanh niên trong vùng đều muốn kết tóc xe duyên. Nhưng Neleus tuyên bố ông không gả cho bất kể thanh niên nào, trừ người có khả năng đuổi bò trán rộng, sừng cong của Iphikles hống hách ra khỏi bờ cõi Phylake. Chỉ có một người, thày đoán thiên phú, dám liều mạng. Nhưng do quyết định tàn ác của thần linh thù nghịch, đương sự bị mục phu thô lậu xích chặt nhốt tù. Ngày qua tháng lại, năm tới năm đi, bốn mùa xoay vần thay đổi, mùa xuân trở lại Iphikles oai phong mới thả cho ra, vì đã tiết lộ những gì thần linh quyết định. Như vậy là ý định Chúa tể thực thi đầy đủ.”

“Tiếp đến tiễn nhân thầy Leda, phu nhân

Tyndareos, sinh cho phu quân hai trai táo bạo: Castor mā phu và Polydeukes vō sī; đất lành phì nhiêu cung nưng cả hai tiếp tục sống. Dẫu ở dưới đó cả hai vẫn được Chúa tể ban thưởng nhiều ân huệ, mỗi người sống một ngày, chết một ngày, có thể thay phiên lần lượt, cả hai đón nhận vinh dự ngang hàng thần linh. Sau Leda tiện nhân thấy Iphimedia, phu nhân Aloeus. Nàng kể nàng tư tình với Poseidon, nàng là mẹ cặp trai sinh đôi chết yếu: Otos oai phong, Ephialtes lẫm liệt; cả hai cao lớn, tuấn tú vô cùng đất lành phì nhiêu nuôi dưỡng, chỉ kém Orion lừng danh. Mới chín mùa bè ngang đã chín khuỷu, chiều cao đã chín sải. Cặp này lớn tiếng đe dọa sẽ giao chiến với thần linh trên núi Olympos, chiến

trận sē àm àm, sôi sục. Cả hai nuôι tham vọng chất núi Ossa lên núi Olympos, tròng rùng Pelion lá rung rinh lên núi Ossa làm thang leo lên thiên cung. Công việc đάng lē hoàn tất nếu cả hai tới tuổi trưởng thành. Nhưng công tử Leto mái tóc diêm lê có với Chúa tể dùng tên hạ sát trước khi cả hai trồ mā lớn khôn, râu bắt đầu mọc lún phún, má bắt đầu trồ lông to.”

“Tiện nhân thấy Phaidra, Prokris và Ariadne xinh đẹp, ái nữ Minos đầu óc nham hiểm, Theseus mang từ đảo Krete tới đồi Athens thiêng liêng. Nhưng khi sánh bước với nàng, chàng không thấy hương vị tình yêu. Trước khi hai người kết thúc hành trình, do Dionysos tố giác,

Artemis bắn nàng chết trên đảo Dia bốn
bè là biển. Tiện nhân cũng thấy Maira,
Klymene và Eriphyle khả ố đổi mạng
chồng lấy nén vàng. Dẫu thế tiện nhân
không thể nói Hoàng thượng hay hết mọi
chuyện, và không thể kể đầy đủ tên phu
nhân cùng ái nữ người nổi tiếng lừng
danh tiện nhân gặp mặt! Vì trước khi tiện
nhân chấm dứt, đêm kỳ diệu trôi qua.
Bây giờ là lúc lên giường chờ giấc, tiện
nhân không biết nên ra thuyền lướt sóng
với đồng đội hay ở lại cung điện cùng
Hoàng thượng. Hành trình trở về tiện
nhân sẽ thực hiện hoàn toàn do thần linh
và Hoàng thượng quyết định!"

Odysseus ngừng nói. Nghe lời kể lôi
cuốn khác thường mọi người ngồi im,

không cử động trong đại sảnh âm u. Cuối cùng Arete cánh tay trắng ngần phá tan im lặng. Hoàng hậu cất lời: “Ô thần dân Phaiakian, chư khanh nghĩ gì về khách lạ? Vẻ mặt tuấn tú, vóc dáng đường bệ, tác phong đĩnh đạc! Ông là khách lạ của ta, song vinh dự thuộc về chư khanh. Bởi thế đừng để ông ra đi vội vã, và cũng đừng giới hạn lòng mình đối với những gì ông cần có. Vì thần linh đã ban cho chư khanh cơ ngơi khang trang, của cải phong phú!”

Trưởng thượng cao niên Echeneos trong số thủ lĩnh Phaiakian tiếp lời: “Quý hữu, nương nương vừa truyền lời chí lý, hơn thế lại ý nghĩa ngô bối chẳng mong gì hơn. Hãy làm như nương nương phán,

mặc dù dĩ nhiên đắng chí tôn hiện diện ở đây sẽ đưa ý kiến quyết định tối hậu.” Alkinoos bèn lén tiếng: “Chừng nào quả nhân còn sống ở đời, còn cai quản đất nước, còn trị vì nhân dân ưa thích chèo thuyền đi biển, sự thê sẽ như lời Hoàng hậu phán truyền. Tuy nhiên đâu muôn trở về quê hương khách lạ nên nán lại tới ngày mai để quả nhân có thì giờ tặng thêm phẩm vật. Hành trình trở về quê hương của khách lạ sẽ là mối quan tâm của mọi người, đặc biệt quả nhân, vì là vương chủ đất nước, dân tộc này.”

“Báu đại vương Alkinoos vô cùng khả kính, hào quang rực rỡ của quý dân,” Odysseus trăm mưu ngàn kế ôn tồn bày tỏ, “thưa, khi Hoàng thượng ngoý giữ

lại, dù một năm, lại lo cho mau chóng trở về, trao tay nhiều phẩm vật quý giá, tiễn nhân nào dám khước từ? Trở về quê hương yêu dấu mà có nhiều của cải trong tay đổi với tiễn nhân là thắng lợi lớn lao. Tiễn nhân sẽ chiếm được cảm tình dân chúng, họ sẽ kính nể, quý trọng khi thấy xuất hiện trên đất Ithaka.”

“Odysseus,” Alkinoos nhấn mạnh, “nhìn khuôn mặt ngô bối không hề nghĩ khách lạ là kẻ dối trá, tên lừa bịp, tràn thế đen tối sinh ra nhung nhúc, thêu dệt ngôn từ lường gạt không ai có thể kiểm soát, đo lường. Trái lại, nói năng hùng hồn, nhận thức sâu sắc, tài nghệ thâm hậu, sung mãn như thi nhân tuyệt vời, khách lạ đã kể cho ngô bối nghe bất hạnh ghê rợn bản

thân và đồng đội kinh qua. Nhưng thôi, bây giờ tiếp tục kể cho ngô bối hay, kể thành thực, không giấu giếm, những gì khách lạ thấy trong số đồng đội can trường đi với mình tới thành Troa, phơi thây bỏ xác ở đó. Đêm dài chưa hết còn khói thời gian; đi ngủ bây giờ quá sớm. Vậy kể cho quả nhân hay thêm chút nữa phiêu lưu tuyệt vời khách lạ trải qua. Quả nhân có thể ngồi đây tới sáng nếu khách lạ cũng chịu ở lại đại sảnh kể tiếp gian truân, bất hạnh vây bủa đời mình.”

Odysseus đa mưu túc trí tiếp lời: “Bẩm đại vương Alkinoos vô cùng khả kính, hào quang chói lợi của quý dân, kể chuyện cần thời gian, đi ngủ thưa cũng cần thời gian. Tuy nhiên, nếu quả thực

Hoàng thượng muôn nghe nữa, tiễn nhân nào dám thoái thác. Than ôi! Kẻ chuyện bi thảm hơn chuyện vừa kể. Tiễn nhân sẽ kẻ hầu Hoàng thượng số phận buồn thảm đồng đội gục chết không phải khi cướp phá thành Troa trong hỗn chiến dữ dằn, mà khi trở về quê hương vì người đàn bà lòng dạ đen tối!”

“Persephone oai nghiêm vừa bảo vong linh phụ nữ đi nơi khác, họ tản mát khắp ngả, vong linh Agamemnon công tử Atreus xuất hiện. Đương sự bước tới buồn thảm thiết. Xung quanh là linh hồn đồng đội đã gặp số phận bi thương nhắm mắt lìa đời cùng đương sự trong biệt điện Aigisthos. Uống máu đen đậm xong nhận ra tiễn nhân, đương sự hú hét, bật

khóc nức nở, đưa hai tay phia trước hăm hở với năm. Nhưng đương sự không thể, vì khác trước kia, sức lực cũng như nhiệt khí đã vĩnh viễn rời bỏ xác thân, nên tú chí ủ rũ, mềm yếu. Nhìn mà thương hại, tiện nhân úa nước mắt, thốt lời như có cánh bay xa: ‘Công tử Atreus vể vang, ô nguyên soái, Agamemnon, định mệnh khắt khe nào khuất phục khiến năm xuống thảm thương? Phải chăng Poseidon nổi bão hãi hùng, dâng sóng ngút trời phá tan đoàn thuyền? Phải chăng bộ lạc thù nghịch trên đất liền chặn đánh khi nguyên soái ùa vào cướp cùu, lùa bò mang đi? Hay nguyên soái tấn công, chiếm đoạt thành phố, bắt giữ đàn bà con gái?’

Đương sự đáp tức thì: ‘Ô dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus đa mưu túc

trí! Poseidon không đánh chìm đoàn thuyền bằng cuồng phong hãi hùng, phong ba khủng khiếp, và bản nhân cũng không rơi vào tay bộ lạc thù nghịch trên đất liền. Kẻ giết bản nhân là Aigisthos, âm mưu với hiền nội khả ô của bản nhân, y ra tay hạ sát. Mời bản nhân tới cung điện, thết tiệc linh đình, ngồi vào bàn, y giết bản nhân như người ta giết con bò bên máng cỏ. Bản nhân chấm dứt cuộc đời thê thảm! Quanh bản nhân đồng đội cũng lần lượt gục chết thảm thê, như bầy heo răng trắng thọc tiết làm thịt trong tư thất nhà quyền quý, cao sang, tổ chức tiệc đám cưới, tiệc chung vui hay tiệc ăn mừng. Odysseus, từng chứng kiến biết bao thanh niên gục chết khi giao chiến một mình, lúc hỗn chiến cùng đồng đội

trên trận địa, song chiến hữu sẽ không thấy cảnh nào rùng rợn, khiếp đảm như thế nếu nhìn tận mắt ngô bối nằm sóng soài bên cúp vang, gần bàn la liệt món ăn trong đại sảnh mặt sàn thênh thang chan hòa máu đỏ! Dẫu thế cảnh thương tâm hơn hết là bản nhân nghe tiếng Kassandra ái nữ Priam hú hét rùng rợn, Klytaimestra nham hiểm từ phía sau đâm mạnh lúc nàng nhích lại gục chết trên xác bản nhân. Cố giơ hai tay bao che, nhưng hai tay rơi xuống, vì lưỡi kiếm xuyên suốt, bản nhân trút hơi thở cuối cùng. Người đàn bà lòng lang dạ thú quay nhìn nơi khác, không mảy may động lòng, đưa tay vuốt mắt hay khép miệng, lúc bản nhân lên đường xuống âm phủ gặp Diêm Vương. Trên đời không có cảnh nào đê

tiện, bỉ ổi cho bằng cảnh đàn bà âm mưu, thực hiện việc làm ô nhục hạ sát phu quân kết hôn từ thuở đầu xanh tuối trẻ. Bản nhân cứ định ninh về đến nhà thế nào gia nhân, con cái cũng vui vẻ ùa ra nghênh đón. Nào ngờ do tư tưởng đen tối, do hành động đốn mạt, người đàn bà đó đã khoác lên mình tấm biển ô nhục không những cho bản thân mà cho toàn thể nữ giới, cả phụ nữ sắp chào đời lẫn phụ nữ đoan trang, tiết hạnh.' Chợt nghe tiện nhân thốt kêu: 'Ôi chao! mang lòng tị hiềm quá độ với dòng máu nhà Atreus, Chúa tể nhìn xa trông rộng sử dụng mưu kế đàn bà ám hại! Vì Helen biết bao đồng đội ngô bối vùi thây nơi chiến địa! Trong lúc nguyên soái vắng nhà Klytaimestra gài bẫy thanh toán!'

Agamemnon tiếp lời: ‘Đúng thế chiến hữu! Bởi vậy đừng bao giờ dễ tính, ngay cả với nội tướng, và cũng đừng bao giờ nói cho nội tướng hay mình nghĩ gì. Dự định nếu nói chỉ nói chút ít, phần còn lại giữ kín trong lòng. Nhưng Odysseus ơi, nếu có người giết chiến hữu, người đó không phải nội tướng. Ái nữ lão nhân Ikarios quá ư chung thủy trong tư tưởng cũng như trong cảm xúc. Penelope đoan chính, tiết liệt! Nàng còn trẻ lúc ngô bối chia tay lên đường chinh chiến. Nàng ôm trên ngực con mới chào đời. Bản nhân nghĩ bây giờ chắc hẳn nó đã gop mặt trong hội đồng với mọi người. Cầu mong nó sung sướng ở đời! Trở về quê hương thân phụ sẽ nhìn thấy, và theo lẽ tự nhiên nó sẽ ôm chầm thân phụ. Nội tướng của

bản nhân trái lại không để bản nhân nhìn mặt con trai; thì giết bản nhân trước khi bản nhân thấy nó. Bởi thế bản nhân có lời khuyên nhủ, nhớ nằm lòng. Khi tới quê hương xứ sở đừng dong buồm vào thăng bến đậu. Trái lại, bí mật, lặng lẽ lại gần. Bởi đừng bao giờ tin tưởng đàn bà. Nhưng thôi bây giờ cho bản nhân hay và trả lời đầy đủ, không giấu giếm. Chiếu hũu có nghe con trai bản nhân còn sống ở Orchomenos, hoặc Pylos cát bạt ngàn, hay có lẽ với Menelaos trong Sparta bao la không? Bản nhân biết Orestes hiếu thảo chưa chết, chưa xuống dưới này, vẫn ở trên cõi thế.' Tiện nhân đáp: 'Ô, công tử Atreus, sao lại hỏi vậy? Bản nhân không rõ nó còn sống hay chết rồi. Nói vu vơ không nên không phải chút

nào.””

“Ngô bối cứ đứng mặt đối mặt trao đổi câu nói buồn thảm, nước mắt tuôn đậm gò má. Đúng lúc đó bất thình lình xuất hiện vong linh Achilleus, vong linh Patroklos, vong linh Antilochos hào hùng, vong linh Aias vóc dáng phong nhã, khuôn mặt tuấn tú vượt xa mọi người trong hàng quân Danaan, chỉ kém công tử Peleus tuyệt vời. Vong linh Achilleus, bước chân thoăn thoắt, nhận ra tiện nhân. Rên rỉ ảo não đương sự cất tiếng lời như có cánh bay xa: ‘Ô dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus trăm mưu ngàn chước! Còn dự tính phiêu lưu ghê gớm gì nữa hở thế nhân táo bạo? Sao dám dẫn xác tới đây, vương quốc

Diêm Vương, nơi người quá cố sống nhạt
nhẽo như bóng mờ vô hình?’ Tiên nhân
liền đáp: ‘Achilleus, công tử Peleus, ô
tướng quân dũng cảm, tài ba bậc nhất
hàng quân Achaian, ta xuông hỏi ý kiến
Teiresias hy vọng qua lời thầy đoán tìm
ra phương cách trở về Ithaka sỏi đá khô
cằn. Ta vẫn chưa tới gần Achaia và cũng
chưa đặt chân lên quê hương; bất hạnh
theo đuổi, bám sát không rời! Nhưng
Achilleus, ngươi là kẻ đã và sẽ may mắn
hơn biết bao thế nhân! Trước kia lúc còn
sống trên trần thế, tất cả ngô bối, chiến
binh Argive đè cao như thế ngươi là thần
linh; bây giờ ở dưới âm phủ ngươi nắm
quyền lớn lao cai quản hàng quá cố; bởi
thế đừng buồn, đừng tiếc vì ngươi chết,
Achilleus ơi!’ Dương sự đáp túc tốc: ‘Ô,

Odysseus khả ái, đừng tìm cách an ủi mà
tán dương cái chết, ta thà làm lụng như
nông nô cày sâu cuốc bãm cho nông dân
nghèo khó không thước đất cẩm dùi hơn
làm vua trị vì người chết, chẳng là gì mà
chỉ là hình bóng héo tàn, vật vờ. Nhưng
thôi, bây giờ nói ta hay đôi điều về con
ta. Nó có theo ta dấn thân vào cuộc chiến
dự phần chỉ huy hay không? Và cũng cho
ta biết đôi điều người nghe về Peleus
kiệt xuất. Người Myrmidon vẫn kính
trọng ông, hay người ở Hellas, Phthia coi
thường vì ông lụ khụ, chân yếu tay mềm?
Ôi! Ước chi ta còn ở dưới ánh sáng mặt
trời, như thuở trên đất Troad bao la, để
bao che ông như đã bao che hàng quân
Argive, hạ sát lực lượng tinh nhuệ quân
thù dàn trải trên cánh đồng! Và ước gi

nếu có thể trở về dù chỉ một lúc ngôi nhà
thân phụ, ta sẽ sử dụng sức mạnh, cánh
tay vô địch khiến đứa nào cố tình ăn
hiếp, cố tình tước đoạt địa vị vang
của ông khiếp đảm, thất kinh!' Tiện nhân
tiếp lời: 'Không! Ta không hay tin gì về
Peleus siêu quần. Song về quý tử
Neoptolemos ta có thể kể đầy đủ sự thật
như người yêu cầu, vì ta là người mang
nó từ Skyros lên thuyền lướt sóng gia
nhập lực lượng Achaian xà-cạp gọn
gàng. Tới trước thành Troa, trong khi ngô
bối bàn luận kế hoạch, nó là người đầu
tiên phát biểu ý kiến và luôn luôn phát
biểu chính xác. Khi tranh luận ta nghĩ chỉ
có Nestor khả ái và ta hơn nó. Khi quân
Achaian giao chiến dưới chân tường
thành Troa, thương đồng trong tay, nó

không bao giờ chịu ở hàng cuối với hạng nhút nhát. Nó luôn luôn phóng lên hàng đầu, về tinh thần chiến đấu không nhường ai hết. Nó hạ sát nhiều kẻ thù trong đụng độ khủng khiếp. Ta không thể nói ngươi hay hoặc kể tên số kẻ thù nó cho về chín suối trên chiến trường để bảo vệ quân Argive; nhưng ta nhớ rất rõ thắng Eurypylos hung hăng công tử Telephos gục chết trên mũi kiếm, bao nhiêu binh sĩ Keteian nó đâm chết quanh thắng này, tất cả chỉ vì quà biếu trao tay mụ đàn bà. Ta thấy nó đẹp trai lạ lùng, chỉ dưới Memnon tuyệt vời.””

“Lúc chỉ huy quân Argive ngồi trong bụng ngựa gỗ Epeios gia công tạo tác, nhiệm vụ của ta là mở hoặc đóng nắp

cửa chắc nịch, tất cả lau nước mắt, run bần bật! Ta không hề thấy con ngươi tuấn tú như thế tái mặt hay lau lệ trên gò má. Trái lại, nó nhiều lần xin ta nhảy khỏi ngựa gỗ, tay nắm đốc kiếm, tay cầm thương mũi đồng nặng chình chịch, hăm he trút đỗ tai họa lên đầu quân Troian. Khi ngô bối tấn công, thành Troa sụp đổ, phân chia chiến phẩm cùng phần thưởng danh dự, nó tiếp nhận rồi lên thuyền bình an vô sự, không thương tích do thương bay hay mũi kiếm cận chiến. Bị thương như thế là thông thường ngoài mặt trận khi thần linh chiến tranh đênh cuồng tấn công tất cả, không trừ một ai.”

“Tiện nhân dứt lời, vong linh Achilleus cắp chân thoăn thoát hiên ngang sải gót

bước đi, băng qua cánh đồng lan nhật quang, vui vì tin tiễn nhân vừa kể quý tử tỏ ra xuất sắc, anh hùng! Nay giờ vong linh người quá cố còn lại mặt mày ủ rũ tiến tới đứng gần, bu quanh, vong linh nào cũng nói chuyện với tiễn nhân cùng lúc kể buồn riêng găm nhám cõi lòng. Vong linh duy nhất đứng tách biệt cách xa là vong linh Aias công tử Telamon. Dương sự vẫn hậm hực, cay cú vì tiễn nhân đạt thắng lợi trong quyết định tổ chức gần thuyền khi hàng quân tranh luận về giáp y của Achilleus, thân mẫu vương giả trao tặng làm giải thưởng. Con cái người Troian và Pallas Athena làm trọng tài quyết định. Ôi! Ước gì tiễn nhân đừng thắng giải! Bởi giáp y đã đưa Aias mái đầu hiên ngang vào lòng đất xuống dưới

mồ, Aias anh hùng, vóc dáng cùng dũng khí vượt xa đồng đội Danaan trừ công tử Peleus khôi ngô, tuấn tú! Tiện nhân cất tiếng gọi, tìm lời nhẹ nhàng giải hòa: ‘Ê, Aias, lắng nghe, công tử Telamon khả kính! Đến chết ngươi vẫn chưa quên căm giận với ta vì giáp y bất hạnh hay sao! Thần linh đã biến của đó thành nguyên nhân đau khổ đối với hàng quân Argive. Khi ngươi gục chết ngô bối không còn lá chǎn khổng lồ, tháp canh cao ngất nữa! Ngô bối không ngừng nhỏ lệ thương tiếc lúc ngươi vĩnh biệt mọi người, chân tình và thành thật như tiếc thương Achilleus, công tử Peleus. Không ai đáng trách, đáng trách chẳng là Chúa tể, ghét cay ghét đắng hàng quân Danaan, đã quyết định số phận đưa ngươi vào cõi thiêng

thu. Nhưng thôi, lại đây nghe ta nói đôi điều. Ô, đáp lời ta nói! Bớt tức giận, nén tự hào, chỉ huy quý mến, thân thương!""

"Tiện nhân nói thế. Không đáp một lời, đương sự bỏ đi, xuống cõi âm cùng vong linh khác. Tới đó mặc dù còn tức giận, song dường như đương sự vẫn muốn trò chuyện với tiện nhân, và vẫn muốn nghe tiện nhân chuyện trò; nhưng lòng riêng tiện nhân lại muốn gặp vong linh người khác đã qua đời. Tiện nhân thấy quân vương Minos ngồi đó, quý tử vẻ vang của Chúa tể, tay cầm quyền trượng bằng vàng, cát lời phân xử, người quá cố ngồi, đứng xung quanh trong tư thất Diêm Vương cồng vào lớn rộng yêu cầu giải quyết sự việc. Tiếp theo tiện nhân nhận

ra Orion khỗng lồ kết thúc cuộc săn dồn
đuối thú rừng trên cánh đồng lan nhật
quang, sau khi giết chết trên dây đồi hiu
quạnh, tay dũng mãnh nắm chặt cây chùy
bằng đồng không bao giờ sứt mẻ.”

“Tiện nhân thấy Tityos công tử nữ thần
Trái Đất vô cùng vẻ vang nằm trên mặt
đất, thân hình phủ kín chín ác-păng. Cặp
kèn kèn to lớn đứng cạnh, mỗi con một
bên, rúc mổ vào thi thể moi ruột rỉa gan;
hai tay đờ đẫn không thể xua đuổi chúng
đi. Sở dĩ vậy ấy là vì đương sự xúc
phạm thô bạo Leto, người tình nổi tiếng
của Chúa tể, lúc nàng băng qua Panopeus
vườn cỏ rộng lớn, ngoạn mục tới Pytho.
Tiện nhân cũng thấy Tantalos gánh chịu
nhục hình khủng khiếp. Lão đứng dưới

ao, nước lên tới cắm, khát muôn uống, cố
hết sức, cố liên tục, song không bao giờ
động tới nước. Hăm hở định uống hễ lão
cúi xuống nước biến tức thì. Ao khô cạn,
dưới chân chỉ còn đất đen, sức mạnh
huyền bí hút hết. Cây tỏa cành lá rậm rạp
che kín mặt ao, quả lủng lăng trên đầu,
lê, lựu, táo chín mọng, bóng nhạy, và
ngọt lịm, ô-liu xum xuê. Thế mà cứ khi
nào lão giơ tay ngắt, gió lại thổi đưa quả
lên tận tầng mây âm u. Tiếp theo tiện
nhân chứng kiến Sisyphos bị hành hạ cực
hình, đương sự gồng mình đưa hai tay
nâng tảng đá khổng lồ. Lên gân lên cốt,
tay đưa cao, chân ưỡn mạnh, đương sự
đẩy tảng đá lên mỏm núi. Nhưng cứ lần
nào đương sự sắp đưa tới nơi, sức nặng
khủng khiếp bất thình lình dội ngược,

tảng đá tàn nhẫn lăn xuồng đất. Đương sự lại phải gồng mình hì hục ôm chặt, nâng lên, đẩy mạnh, mồ hôi nhễ nhại, chân tay ướt đẫm, bụi đường bốc cao bu quanh mái đầu.”

“Sau Sisyphos tiễn nhân nhận ra Herakles, không phải cường tráng, mà chỉ là bóng ma. Đương sự vui hưởng tiệc tùng cùng thần linh bất tử, kết hôn với Hebe gót chân mảnh mai, ái nữ Chúa tể và Hera đôi dép bằng vàng. Quanh đương sự có tiếng vù vù như chim rùng vỗ cánh bay đi, tiếng ào ào người chết chạy tản mát mọi phía vì hoảng sợ. Đương sự bước tới như đêm tối ảm đạm, tay cầm cung lấy khỏi bao, tên lắp vào ống, dây gài đúng nắc, trố mắt nhìn quanh,

dáng vẻ hung hăn như sắp bắn đến nơi.
Khủng khiếp là dải đeo kiêm bắt tréo qua
ngực và thắt lưng bằng vàng trên mặt
thêu hình thù kỳ diệu miêu tả beo, heo
rừng, sư tử mắt long lanh, giao tranh,
chiến trận, đổ máu, tàn sát. Cầu mong
nghệ sĩ sáng tạo dải đeo sẽ không bao
giờ đem tài sáng tạo tác phẩm tương tự!
Vừa nhìn Herakles nhận ra tiện nhân túc
khắc. Dáng vẻ sâu thẳm đương sự thốt
lời như có cánh bay xa: ‘Ô dòng dõi
Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus trăm
khéo ngàn khôn! Thân hữu đáng thương,
ngươi cũng gánh chịu số phận buồn thảm
như ta khi sống trên đó dưới ánh sáng
mặt trời ư! Là con Chúa tể, cháu Kronos,
ta chịu đựng đau khổ triền miên. Ta phải
hầu hạ thế nhân kém ta một trời một vực,

bắt ta làm việc cực nhọc chưa từng thấy ở đâu. Y sai ta xuống đây kiểm con chó của Diêm Vương, vì nghĩ không việc nào khó bằng việc đó. Thế mà tìm thấy ta mang khỏi tư thất Diêm Vương nhờ có Hermes và Athena mắt xanh lam lục đưa lối chỉ đường.””

“Không nói nữa đương sự quay vào tư thất Diêm Vương. Tiện nhân vẫn nán ná đứng đó hy vọng gặp người quá cố tiếng tăm qua đời từ lâu. Tiện nhân sẽ gặp người ngày xưa tiệm nhân rất muốn: Theseus và Peirithoos, công tử lừng danh của thần linh. Nhưng trước khi họ xuất hiện, vong linh lớp lớp bu quanh, số lượng kể có hàng ngàn, hàng vạn cất tiếng gào rùng rợn. Tiện nhân thát kinh,

mặt mày tái mét. Tiện nhân nghĩ phải
chẳng Persephone phái quái vật từ tư thất
Diêm Vương đi lên, Gorgon khủng
khiếp! Vội vàng trở lại thuyền, tiện nhân
gọi đồng đội đi theo, bảo tháo cáp đằng
đuôi lập tức. Họ lén boong cáp kỳ, ngồi
vào chõ cầm chèo. Lướt nhẹ trên sông
Đại Dương sóng nổi rập rờn thuyền xa
bờ, thoát đầu do chèo gấp, tiếp theo nhò
gió đầy đưa.”

Athena (Hình trên chiếc bình, thế kỷ V TCN,
viện bảo tàng Vatican, Rome).

Athena mắt xanh lam lục mím cười, vỗ tay tỏ vẻ âu yếm. Lúc này nữ thần mang vóc dáng phụ nữ thanh tú, diễm lệ, nghệ sĩ tài hoa sáng tạo tác phẩm nghệ thuật (13.187-190).

Khúc 12

“Vượt sông Đại Dương mặt nước nhấp nhô thuyền ra khơi bao la, sóng nổi cuồn cuộn đưa ngô bối tới đảo Aiaia, nơi Rạng Đông tươi mát sống với đội đồng ca, nơi Mặt Trời xuất hiện. Đến nơi kéo thuyền lên bãi cát, đặt chân xuống bờ

biển, ngô bối lăn ra ngủ tới tận Rạng Đông thiêng liêng.”

“Rời nôi ngủ mờ sương Rạng Đông tươi trẻ, ngón tay ửng hồng vừa ló dạng, tiện nhân sai mấy đồng đội tới tư thất Circe di chuyển thi hài Elpenor. Ngô bối nhanh tay chẻ củi, sau đó nước mắt dòng dòng lăn trên gò má, đốt lửa làm lễ mai táng trên đỉnh mũi đất đậm ra biển. Thi thể và vũ khí hỏa thiêu xong xuôi, ngô bối cất mộ phần cho người quá cố, dựng hòn đá làm mộ bia, cắm mái chèo nhẵn bóng trên mộ phần. Ngô bối thực hiện lễ nghi đầy đủ. Hay tin ngô bối từ cung điện Diêm Vương trở về, Circe phục sức diễm lệ, hối hả cất bước tới gấp, thúc giục nữ tỳ mang bánh mì, vô số thịt, rượu

vang óng ánh màu lửa đậm. Đứng giữa
ngô bối, nữ thần vương giả lên tiếng:
‘Táo bạo thật, xuống âm phủ mà vẫn
sống! Thế nhân ném mùi chết chỉ một
lần, các người ném mùi chết hai lần!
Nhưng thôi, ở lại đây hết ngày, thưởng
thức thực phẩm, nhâm nhi rượu vang.
Sớm mai Rạng Đông xuất hiện các người
sẽ ra khơi. Thiếp sẽ chỉ đường, đầy đủ
chi tiết, không giấu giếm tí nào, giúp các
người tránh tai ương, khổ hạnh trên đất
liền hay biển cả do âm mưu xấu xa gây
nên.’’

“Ngô bối ngoan ngoãn làm theo. Thế là
suốt hôm đó tới lúc hoàng hôn ngô bối ăn
uống bùa phύa, thịt dồi dào, vang dịu
ngọt. Mặt trời lặn, màn đêm buông, tay

chèo ngả lưng nằm ngủ gần dây cáp sau thuyền. Cầm tay dắt đi cách xa đồng đội thân thương, bảo tiện nhân ngồi xuống kể mọi điều, yêu phụ nằm dài bên cạnh. Nghe tiện nhân kể từ đầu chí cuối yêu phụ lại cất lời: ‘Như vậy là du hành vừa rồi kết thúc, bây giờ để tai lắng nghe thiếp kể, sau này chẳng cần tìm kiếm, có thần linh sẽ nhắc nhở chàng hay. Rồi ra chàng sẽ gặp mấy Seirèn. Yêu nữ mê hoặc bất kể thế nhân nào lại gần. Nếu không biết mà tiến tới, lắng nghe tiếng hát, thế nhân sẽ không trở về, không gặp mặt, không nhìn vợ dại con thơ hờn hở mong chờ. Giọng tươi mát, réo rắt sẽ làm mê hồn, yêu nữ ngồi trên bãi cỏ ven bờ biển, xác chết nát rữa chất đống xung quanh, da khô đét dính trên xương trắng

hếu. Chàng phải chèo mau qua đó; cầm tay chèo nghe tiếng hát, lấy sáp ong mềm nhũn nhét kín lỗ tai. Nếu bản thân có ý muốn nghe, chàng phải ra lệnh tay chèo trói cả chân lẫn tay đặt đứng thẳng vào cột buồm, hai đầu dây quần quanh thắt chặt; đứng như thế nghe yêu nữ ca hát chàng sẽ ngây ngất, sững sờ. Nếu chàng năn nỉ, hối thúc cởi trói, tay chèo phải lấy thêm dây cột kỹ hơn nữa.””

“Khi tay chèo vượt qua yêu nữ, chàng sẽ thấy hai đường mở trước mặt. Ở đây không thể khuyên dứt khoát nên chọn đường nào, tới đó chàng tự quyết định, thiếp sẽ nói cho hay cả hai. Một đường dẫn tới vách đá thẳng đứng thần linh hạnh phúc mệnh danh Hòn Di Động

Amphitrite mắt xanh lơ phái sóng lớn dội àm àm. Chỗ này chim không thể sải cánh bay qua, ngay cả bồ câu nhút nhát mang thần được cho Cha Chúa tể. Mỗi chuyến bay mỏm nhẵn thín chộp một, Cha phải tăng một thế vào cho đủ số. Thuyền tới đó không bao giờ qua nỗi. Mỗi lần tay chèo cố thử, biển đầy nhóc xác người, lồn nhồn ván gỗ sóng hất tú tung, gió thổi hỗn loạn. Trong số thuyền vượt biển đường trường chỉ có một thoát thân, Argo lừng danh thi nhân ca ngợi hết lời, rời bờ biển đất nước Aletes trở về. Sóng biển suýt nữa đập nát đáy vào vách đá cao ngất nếu Hera vì cảm tình với Jason không mau tay đáy mạnh vượt qua. Một đường sùng sững hai mỏm đá. Mỏm này đỉnh nhô nhọn hoắt lên bầu trời xanh

thẩm. Mây đen bao quanh không bao giờ tan biến; bầu trời không bao giờ trong sáng về mùa hè cũng như mùa thu. Thế nhân không thể chèo lên, khoan nói chèo tới đỉnh, dù có hai mươi tay, hai mươi chân, bởi tứ bề mỏm nhẵn như đánh bóng. Nửa trên là động âm u, mặt quay về hướng mặt trời lặn, chạy xuống âm phủ. Odysseus lừng danh, chàng sẽ phải lái thuyền rỗng không qua đó. Tay cung tài ba đến mấy từ thuyền phía dưới bắn lên, tên cũng không thể tới cửa động hun hút. Skylla ở trong đó cất tiếng kêu khủng khiếp. Tiếng nhép nhép thực ra không lớn hơn tiếng ăng ăng của chó con mới sinh, song nó là quái vật ghê tởm. Không ai muốn nhìn, ngay cả thần linh, nếu qua đường đó gặp mặt. Lắng nghe cho rõ, nó

có mươi hai chân dị dạng, tất cả lủng lẳng trong không khí, sáu cỗ khẳng khiu, dài thoòng, mỗi cỗ gắn vào chiếc đầu góm ghiếc, mỗi đầu có ba hàng răng chí chít, chằng chịt, chứa đầy bóng mờ chết chóc. Nó ngụp xuống tới thắt lưng, song đầu nhô khỏi vũng sâu khiếp đảm, cứ thế từ nơi cư ngụ riêng tư lần mò tìm mồi quanh mỏm, vồ cá heo, hải cẩu hoặc bất kỳ quái vật nào lớn hơn Amphitrite sinh sản trong biển sóng dội àm àm. Không tay chèo nào dám huênh hoang đã lái thuyền vượt qua chỗ đó không hề hấn. Vì cứ mỗi đầu vồ một tay, nó bứt gọn mang khỏi thuyền mũi xanh đậm. Mỏm kia, Odysseus ơi, chàng sẽ thấy thấp hơn, khoảng cách giữa hai mỏm áng chừng đường tên bắn. Cây vả cao lớn, cành lá

xum xuê mọc trên đỉnh, phía dưới nước đen ngòm Charybdis khiếp đảm hút chún chừ. Một ngày ba lần nó ợ nước lên, ba lần nó nuốt nước xuống, ôi chao nghe sao mà rùng rợn! Cầu mong khi nó nuốt nước, chàng xa nơi này. Bởi lúc đó ngay cả thần linh rung chuyển trái đất cũng bó tay không thể cứu chàng thoát hiểm. Nên chọn Skylla, men theo, chạy dọc, ôm sát, mở hết tốc lực phóng thuyền băng qua! Thà mất sáu tay chèo còn hơn mất tất cả.”

“Ô nữ thần,” tiện nhân liền tiếp lời, “ta muốn hỏi điều này, nói ta hay, đừng giấu giếm. Ta có thể tránh né Charybdis khiếp đảm, song tấn công móm kia khi thấy nó chồm vồ tay chèo được không?”

“Ngoan cỗ, dớ dẫn, thân hữu đáng thương,” nữ thần xinh đẹp đáp, “lại muốn giao chiến, lại muốn kiếm tìm gian nan! Chàng vẫn chưa sẵn lòng cúi đầu, lùi bước, quy thuận thần linh bất tử phải không? Nói cho mà hay, Skylla không sinh ra để chết, nó là thảm họa bất tử, quái vật kinh hoàng, hung dữ, bất trị! Thế nhân không thể chống lại; đường hay nhất là tháo chạy. Vì nếu chàng dùng chèo bên mỏm đá chuẩn bị vũ khí, thiếp sợ nó lại chồm ra vồ sáu mái đầu, tóm cổ thêm sáu tay chèo. Bởi thế hãy sử dụng tối đa sức mạnh vừa lái thuyền vượt qua vừa cầu cứu Kratais, mẹ Skylla, để nó ra đời để trở thành tai họa cho nhân loại; mẹ nó sẽ ngăn ngừa nó chồm ra lần nữa.

“Sau đó chàng sẽ tới đảo Thrinacia, nơi
khá nhiều bò, cừu béo tốt của thần linh
Mặt Trời tung tăng gặm cỏ. Có bảy đàn
bò, có nhiều bầy cừu xinh đẹp, mỗi đàn,
mỗi bầy năm mươi con. Số sinh không
bao giờ tăng, số tử không bao giờ giảm.
Trong nom, chăn dắt có hai nữ thần đồng
nội, mái tóc diễm lệ, Phaithousa và
Lampetia, ái nữ thần linh Mặt Trời
Hyperion và phu nhân Neaira sáng ngời.
Sinh hạ xong xuôi, nuôi nấng một thời,
thân mẫu đem hai ái nữ về sống trên đảo
Thrinacia xa xôi để trông cừu, chăn bò
sừng cong cho thân phụ. Đừng đụng tới
chúng mà chỉ nghĩ đến đường về, thiếp
nghĩ tất cả sẽ có cơ may đặt chân lên
Ithaka, tuy cực nhọc, gian khổ khôn xiết.
Trái lại, nếu chàng đụng tới chúng, thiếp

nói trước cho hay, thuyền và đồng đội sẽ tiêu vong biến dạng. Nếu bản thân may mắn thoát hiểm, chàng sẽ trở về muộn màng, tình trạng thảm thương, đồng đội chết hết!”

“Circe vừa dứt lời, Rạng Đông xiêm y óng ả lên ngự ngai vàng. Nữ thần vương giả rời tiệm nhân đi vào trong đảo. Tiệm nhân trở lại thuyền ra lệnh tay chèo mau mau lên boong, tháo cáp đằng đuôi. Làm theo tức thì, họ tới chỗ ngồi ngay ngắn theo hàng, tất cả cùng nhau khua mái chém sóng nhấp nhô. Đúng lúc đó Circe nữ thần khủng khiếp, mái tóc yêu kiều, giọng nói thế nhân, phái luồng gió thân tình hộ tống, vi vút từng hồi thổi phồng cánh buồm thuyền mũi xanh đậm. Sắp

xếp thuyền cụ trước sau xong xuôi, ngô bối ngồi xuống, gió và đà thủ giữ thuyền đúng hướng theo hải trình thẳng tiến. Lòng dạ băn khoăn tiễn nhân nói với tay chèo: ‘Quý hữu, xem ra không nên không phải chút nào nếu chỉ một hoặc hai người biết điều tiên tri nữ thần Circe vừa nói với ta, bởi thế ta sẽ cho tất cả cùng hay để tất cả cùng hiểu rất có thể ngô bối sẽ mất mạng, ngô bối sẽ thoát hiểm hoặc ngô bối sẽ an toàn. Nữ thần dặn trước hết ngô bối phải tránh xa bày yêu nữ dù hoặc, tiếng hát mê hồn, đồng cỏ hoa nở tung bừng. Nhưng nữ thần bảo chỉ mình ta nên nghe họ hát. Các ngươi phải trói chặt, để đứng ở cột buồm, trói chặt vào cột buồm, ta không thể cựa quậy, nhúc nhích. Nếu ta nài nỉ, ra lệnh cởi trói, các

ngươi phải trói chặt, cuốn dây trói chặt hơn nữa!""

"Tiện nhân giải thích đầy đủ chi tiết, tay chèo lắng nghe. Nhờ gió thuận chiều đầy đưa chặng mấy chốc thuyền tới đảo yêu nữ. Bỗng dừng gió ngừng thổi, thần linh nào đó ghìm sóng, im lặng đến nín thở tràn ngập. Rời chỗ đứng dậy tay chèo cuốn buồm đem cất dưới hầm, sau đó ngồi vào chỗ cầm chèo khua mái gỗ thông bóng lộn đè sóng tiến lên. Tiện nhân lấy kiếm đồng cắt nhỏ cục sáp ong to tròn, lấy ngón tay ép mạnh bóp vụn. Nghiền tới nghiền lui và nhờ tia nắng thần linh Mặt Trời, công tử Đắng Trên Cao, sáp ong mềm nhũn. Đi từng ghé tiện nhân lần lượt nhét vào lỗ tai từng tay

chèo. Sau đó họ lấy dây trói tay, trói chân, dựng đứng ở cột buồm, thắt chặt tiện nhân vào cột buồm. Làm xong trở về chỗ họ lại khua khua chèo chém nước xám xanh. Lướt sóng bon bon, cách bờ khoảng tầm tiếng gọi, tay chèo tăng tốc độ. Nhưng vì quá gần nên nom thấy yêu nữ bèn cất tiếng hát, giọng trầm bổng, dặt dù: ‘Vào đây, vào đây với chị em tiện thiếp, Odysseus lừng danh, thế nhân ca ngợi! Dừng chèo giây lát, niềm kiêu hãnh, nét vinh quang đất Achaia tự hào, lắng nghe điệu hát câu hè! Không thể nhân nào lái thuyền sơn đen qua đường này không để tai lắng nghe ca khúc dịu dàng bừng nở trên môi chị em tiện thiếp. Nán lại lắng nghe tâm hồn ai cũng sảng khoái, đê mê; lắng nghe rồi lên đường,

tinh thần ai cũng tinh táo, tinh tường. Bởi chị em tiễn thiếp thấu hiểu nỗi thống khổ, cảnh đắng cay thanh niên Argive, thanh niên Trojan cam chịu trên đất Troad bao la vì thần linh muốn vậy; và chị em tiễn thiếp cũng am tường những gì diễn ra trên mặt đất chắt chiu nuôi dưỡng nhân sinh.””

“Giọng ca dùu dặt yêu nữ cứ thế ngân nga. Lòng nao nao muốn thưởng thức tiễn nhân nhêch mày làm dấu ra lệnh tay chèo cởi trói. Song khom lưng họ vung tay chèo mạnh tiến lên. Eurylochos sấn tới, Perimedes trợ giúp, lấy dây thắt chặt hơn nữa, và cuốn thêm nhiều vòng. Lúc thuyền băng qua bày yêu nữ, không còn nghe điệu nhạc, tiếng hát, lời ca, tay chèo

gan dạ mau tay moi sáp ong khỏi lỗ tai,
cùng lúc cởi dây trói cho tiễn nhân.”

“Rời đảo chưa xa tiễn nhân thấy phía trước hơi bốc dày đặc, sóng dâng cao ngất, lại nghe tiếng đồ rầm rầm. Tay chèo thất kinh, mái chèo tuột khỏi tay rơi lộp độp xuống biển, nước bắn tung tóe. Thuyền đứng im bất động, vì cánh tay khua mái nhịp nhàng lúc này đờ đẫn. Tiễn nhân đi ngược đi xuôi trên boong đến gần từng người dùng lời nhẹ nhàng khích lệ: ‘Quý hữu, trước kia ngô bối đã gặp nguy nan, bây giờ lại gặp nguy nan song xem ra không ghê gớm như khi tên Cyclop dùng sức mạnh thô bạo nhốt ngô bối vào cuối hang. Dẫu vậy, dù ở đó, vận dụng dũng cảm, mưu trí ta vẫn tìm ra lối

thoát círu mạng tất cả. Ta chắc quý hữu sẽ nhớ suốt đời. Bởi vậy bây giờ tất cả hãy tin tưởng làm đúng như ta nói. Tay chèo, ngồi vào ghế, khua mái thật sâu, chém sóng thật mạnh, hy vọng Chúa tể để ngô bối vượt thoát tai ương, lánh xa cái chết! Đà thủ, lắng nghe, đây là lệnh phải theo. Nhớ thật kỹ, nhớ năm lòng, vì bánh lái trong tay ngươi. Lái xa đám hơi dày đặc và đợt sóng cao ngất, chạy dọc canh chừng móm đá kéo khi ngươi không thể điều khiển thuyền chuyển dòng chêch hướng, ngô bối sẽ chết chìm!””

“Tay chèo răm rắp tuân lệnh. Tiện nhân không nhắc tới Skylla cùng tai họa khủng khiếp nó gây ra, vì sợ do hoảng hốt họ sẽ ngừng chèo, nhảy xuống hàm lẩn trốn. Và

tiện nhân cố tình quên lời dặn khó nghe của Circe: dù thế nào cũng không vũ trang giao chiến. Tiện nhân mặc giáp y lừng danh, năm hai trường thương, đứng trên boong phía trước, hy vọng từ đó nhìn thấy Skylla, quái vật đá ngầm, đang sửa soạn tai ương cho tay chèo. Nhưng tiện nhân không thấy nó đâu, mặc dù để mắt tìm khắp mỏm đá mờ sương, hết phần này đến phần kia, mỗi cả mắt. Vừa rên rỉ lo sợ ngô bối vừa lái thuyền băng qua hải lộ. Phía này là Skylla; phía kia là Charybdis hút nước mặn chát nghe sao mà khiếp thế. Lúc nó nôn ra, mặt biển vắn vẹo, sôi sục như nước trong vạc nấu đặt trên ngọn lửa cháy ngùn ngụt; bọt phun như mưa trên đỉnh mỏm đá, rơi xuống cả hai bên. Nhưng khi nó lại nuốt

nước mặn chát, toàn thể bên trong xoáy tít, hố sâu thăm thẳm trông rõ mồn một; mỏm đá vây quanh gầm rú rùng rợn; cát xanh đậm óng ánh dưới đáy phơi trần.”

“Tay chèo tái mặt vì kinh hoàng! Sợ chết đến nơi ngô bối chăm chú hướng nhìn Charybdis. Đúng lúc đó Skylla chộp sáu tay chèo cường tráng, kinh nghiệm bứt khỏi lòng thuyền. Quay lại nhìn thuyền lướt sóng, tìm kiếm đồng đội, tiện nhân chỉ thấy tay chân họ vẩy vùng, trong không khí ngay trên đầu. Tiếng đau đớn, giọng não nuột họ vừa kêu vừa gọi tên tiện nhân, gọi lần cuối. Như người câu cá ngồi trên mỏm nhô ra phía trước thả mồi dụ cá nhỏ dưới nước, cầm cành câu thả dây câu lưỡi câu che kín bằng ống sừng

bò, thấy cá cắn câu giật mạnh lên bờ, Skylla đã hất đồng đội tiễn nhân giãy giữa vào mỏm đá. Nó ăn sống nuốt tươi ngay cửa hang. Họ la hét, đưa tay về phía tiễn nhân biếu lộ đau đớn, tuyệt vọng! Lệnh đênh, lang thang trên biển chứng kiến nhiều cảnh tượng, song chưa bao giờ tiễn nhân mục kích cảnh tượng khủng khiếp, đáng thương như cảnh tượng ấy!”

“Bỏ hang Skylla ghê rợn và mỏm Charybdis hãi hùng lại đây sau chặng bao lâu ngô bối tới đảo dễ thương của thần linh Mặt Trời, công tử Đáng Trên Cao, nơi Hyperion nuôi giữ bò trán rộng, cừu cao lớn, mập mạp. Vẫn còn ngoài khơi, đứng trên thuyền sơn đen, tiễn nhân

đã nghe từ bāi cỏ tiếng bò rống, tiếng
cùu be be. Bất giác tiễn nhân sực nhớ lời
Teiresias, thầy đoán khiếm thị thành
Thebes, lời Circe yêu phụ cô đảo Aiaia,
cả hai căn dặn phải tránh đảo thần linh
Mặt Trời, thần linh sưởi ấm thế nhân.
Bởi thế lòng lo lắng khôn xiết tiễn nhân
báo tin tay chèo cùng hay: ‘Đồng đội!
Mặc dù đau khổ đã nhiều, song các
người lắng nghe ta nói điều Teiresias và
Circe đảo Aiaia tiên đoán. Cả hai căn
dặn phải tránh đảo thần linh Mặt Trời,
thần linh sưởi ấm thế nhân. Vì trên đó
nguy hiểm rình mò, ngô bối sẽ gánh chịu
tai ương khủng khiếp. Do vậy lái thuyền
cách xa đảo đó.’”

“Lời vừa dứt tay chèo xịu mặt buồn rầu.

Eurylochos phản ứng vội vã, giọng gay gắt: ‘Odysseus, đại nhân là kẻ tàn ác, tinh thần không mệt mỏi, thân thể không rã rời. Chắc hẳn từ chi là sắt nên mới ngăn cấm đồng đội, vì cố gắng mà mệt nhoài, vì thiếu ngủ mà đờ đẫn, đặt chân lên đất liền sửa soạn bữa ăn ngon lành trên đảo bốn bề là nước! Thay vì thế, màn đêm buông đến nơi, đại nhân lại muốn ngô bối cứ xa bờ, lênh đênh trên biển, chìm đắm trong sương mù. Lúc bóng tối bao chùm mới là lúc gió nổi cơn tàn phá đoàn thuyền. Làm thế nào thoát chết lơ lửng trên đầu, nếu bất thình linh cuồng phong đổ tới từ hướng tây hay hướng nam hú rít quất đánh rơi bời? Đập thuyền tan nát không gì bằng gió nam hoặc gió bắc, cả hai không cần xin phép

thần linh. Ngô bối hãy nhường bước cho
màn đêm và bóng tối, sửa soạn bữa ăn,
nghỉ ngơi bên thuyền lướt sóng. Rạng
đông sáng mai ngô bối sẽ lên boong, đầy
thuyền xuống biển mênh mông.””

“Eurylochos nói thế, tay chèo mừng rõ
tán thành. Nhưng đúng lúc đó thâm tâm
định ninh có thần linh hoạch định tai
ương dành cho ngô bối, tiện nhân vội vã
lên giọng lớn tiếng, lời như có cánh bay
xa: ‘Eurylochos, ta phản đối, thiểu số
chống đa số, các ngươi áp đảo bó tay ta.
Song dù thế ít nhất hãy làm như ta kêu
gọi; tất cả trang trọng tuyên thệ. Nếu gặp
đàn bò, bầy cừu đông đảo, không người
nào khinh suất, điên rồ bắt giết làm thịt.
Tất cả bằng lòng với thực phẩm nữ thần

Circe cung cấp.””

“ Tay chèo đồng ý, đoán chắc như tiệm
nhân đòi hỏi. Tất cả tuyên thệ xong xuôi,
ngô bối đưa thuyền hạ neo trong bến đậu
nơi hẻo lánh, gần suối nước ngọt, tay
chèo lên bờ, nhanh nhau sửa soạn bữa
tối. Ăn uống thỏa mãn, không còn đói
khát nữa, họ quay ra nghĩ tới đồng đội
thân thương Skylla vò mất mang khỏi
thuyền rỗng không ăn sống nuốt tươi, họ
bật khóc ngàn ngát, rồi thiếp ngủ.”

“ Khoảng hai phần ba đêm, lúc tinh tú sắp
lặn, Chúa tể thu thập mây đen nổi phong
ba đùng đùng, hú rít ầm ầm, trải kín đất
liền, mặt biển, hạ màn tối từ trên cao
xuống thấp. Rạng Đông non trẻ ngón tay

ứng hồng cũng vừa xuất hiện, ngô bối cắp bờ, kéo thuyền vào vũng nước gần ngôi động, nơi nữ thần thiên nhiên ca hát, hội họp ca đoàn. Tiện nhân hạ lệnh tay chèo tập họp, cảnh cáo tất cả: ‘Quý hữu, vì trên thuyền hãy còn khá nhiều đồ ăn thức uống, ngô bối đừng dụng tới đàn bò, bầy cừu, kéo tai ương sẽ giáng đồ lênh đênh lên cổ. Bởi bò và cừu quý hữu vừa thấy là của thần linh Mặt Trời khủng khiếp, mắt thấy tai nghe không thiếu thứ gì.’”

“Tiện nhân nói thế, tay chèo lòng dạ hung hăng hối hả đồng ý. Suốt tháng gió nam thổi không ngừng. Không có gió nào khác, trừ gió nam và gió đông. Chừng nào còn bánh mì, rượu vang tay chèo

không đụng tới đám gia súc, vì muốn cứu mạng bản thân. Ngược lại, khi thực phẩm trên thuyền cạn hết, do nhu cầu đòi hỏi, lang thang đây đó tìm mồi, họ sử dụng móc câu uốn cong câu cá bắt chim, bắt kể thứ gì vớ được, vì cơn đói giày vò bao tử. Lúc đó tiện nhân vào trong đảo van vái thần linh hy vọng có thần linh chỉ đường ra về. Đi khá xa lọt vào trong đảo cách hẵn đồng hành, tới chỗ kín gió, rửa tay sạch sẽ, tiện nhân cầu khấn toàn thể thần linh trên núi Olympos. Thần linh liền khép vành mi đưa tiện nhân vào giấc ngủ thú vị. Đúng lúc đó bàn bạc với tay chèo, Eurylochos đưa ý kiến tai hại: ‘Quý hữu, mặc dù đau khổ hãy lắng nghe ta nói. Đối với người đáng thương như ngô bối chết dưới bất kể hình thức nào

cũng ghê tởm, song chết đói là hình thức
tửm ghê hơn hết con người bắt gặp khi
nhắm mắt lìa đời, già từ kiếp sống! Do
vậy hãy tóm cổ mấy bò nái béo mập của
Mặt Trời làm lễ tế sinh dâng thần linh
sống trên bầu trời bao la. Nếu trở về đặt
chân lên Ithaka, quê cha đất tổ, việc đầu
tiên ngô bối lập tức thực hiện là xây đèn
thờ tráng lệ thờ thần linh Mặt Trời, công
tử Đấng Trên Cao, chất đầy đồ cúng quý
giá. Nhưng nếu giận dữ vì mất bò sừng
thẳng thần linh này tìm cách đập thuyền,
thần linh khác ra tay ủng hộ, ta sẵn sàng
vĩnh biệt thế gian trước miệng sóng, chui
xuống nước lạnh yên nghỉ đời đời hơn là
chết dần chết mòn trên hải đảo hoang
vu!""

“Eurylochos nói thế, tất cả hoan nghênh. Họ túc tốc đi lùng bò nái xinh đẹp của thần linh Mặt Trời. Họ chẳng phải đi xa, vì bò nái trán rộng, lông mượt thường gặm cỏ gần thuyền mũi xanh đậm. Lùa được bò rồi họ làm lễ khấn vái thần linh. Họ hái lá non cây sồi cao ngất làm đồ cúng, vì trên thuyền không còn bột đại mạch trắng tinh. Khấn vái xong xuôi họ cưa cổ mấy con bò, lột da, lóc thịt, cắt đùi thành miếng mỏng, lấy mỡ bọc lại, trên để thịt sống. Vì không có rượu vang dội lên tế sinh, họ lấy nước lã làm rượu lễ rẩy lên lúc nướng nội tang. Thịt đùi chín rồi, sau khi ném thử nội tang, họ cắt phần còn lại thành miếng nhỏ xiên vào xiên nướng trên lửa. Đúng lúc đó bất thình lình tỉnh giấc, tiễn nhân hối hả trở

lại thuyền và bờ biển. Bước gần tới thuyền mũi cong thấy mùi thịt nướng thơm phức phảng phát xung quanh, tiễn nhân bật khóc. Tiễn nhân lớn tiếng kêu thần linh bất tử: ‘Ôi, Cha Chúa tể và thần linh hạnh phúc! Đưa vào giấc ngủ thảm thương các người có tình làm hại. Trong khi phàm phu vắng mặt, tay chèo âm mưu làm việc bất chính!’’

“Lúc đó Lampetia xiêm y thưốt tha đã chạy đi cấp báo thần linh Mặt Trời, công tử Đấng Trên Cao, ngô bối giết bò của ông. Nỗi cơn lôi đình ông hét to kêu gọi thần linh bất tử: ‘Cha Chúa tể và thần linh hạnh phúc, hãy trừng trị tay chèo Odysseus, con trai Laertes giết bò thần thi. Chúng cả gan, ngạo mạn hạ sát sinh

vật hằng ngày đem lại biết bao nguồn vui khi thần nhi ngoi lên bầu trời đầy sao, cũng như lúc thần nhi từ thiên đinh đi xuống chìm dưới trái đất. Nếu chúng không đèn trả đầy đủ số bò sát hại, thần nhi sẽ xuống vương quốc Diêm Vương soi sáng cho người quá cố.””

“Chúa tể thu thập mây trời phán: ‘Mặt Trời, tiếp tục soi sáng thần linh và thế nhân trên mặt đất màu mỡ sản sinh hạt lúa. Đám thế nhân đó, thuyền lướt sóng của chúng hoàng nhi nói ta sẽ dội sấm sáng lòe đập nát, đốt cháy giữa lòng đại dương trên mặt nước màu mận.’””

“Chuyện vừa kể tiện nhân nghe Calypso mái tóc yêu kiều thuật lại. Yêu mị bảo

nàng nghe sứ giả dẫn đường Hermes nói cho hay. Xuống tới biển, lên thuyền gấp hết tay chèo tiện nhân lần lượt khiển trách từng người. Nhưng hỡi ôi! Ngô bối không tìm ra cách giải quyết vấn đề: Bò chết rồi! Liền đó thần linh cho tay chèo tiện nhân thấy tận mắt điềm gở. Da nhúc nhích lết bò, thịt rống kêu trên bếp lửa, nướng chín cũng như còn sống; tiếng kêu nghe như tiếng bò rống. Sau đó suốt sáu ngày tay chèo đánh chén lu bù, vì vồ được mấy con bò chọn lọc của thần linh Mặt Trời. Nhưng khi Chúa tể, công tử Kronos, đưa ngô bối sang ngày thứ bảy, lúc đó gió nam thổi điên cuồng bắt đầu lảng dịu. Không chần chờ ngô bối lên boong lập tức, dựng cột buồm, căng buồm trắng, đưa thuyền ra khơi. Ngô bối

vừa rời đảo, đất liền xung quanh biển dạng, chỉ còn bầu trời và mặt nước. Chúa tể đem mây đen treo lơ lửng trên thuyền rỗng không, vì thế biển cả phía dưới tối om. Thuyền đi chưa xa bỗng dung gió tây nổi cơn, hú rít àm àm, từng đợt, từng đợt đồ tới quát đậm ngô bối như điện như cuồng. Gió giật đứt hai dây chằng phía trước cùng một lúc. Cột buồm đổ, thuyền cụ rơi xuống hầm. Cột buồm ngả phía đuôi rơi trúng trán đậm vỡ sọ đà thủ. Từ trên boong như thợ lặn đà thủ lặn xuống nước, linh hồn dũng cảm già từ thân xác. Đúng lúc đó và chỉ một lần Chúa tể giáng sét đánh mạnh. Thuyền chòng chành xoay tí, toàn thân sắc mùi lưu huỳnh. Bị hất khỏi boong, bám quanh vỏ đen xì, tay chèo rập rờn như hải âu

nhấp nhô trên sóng. Thần linh từ chối không để họ trở về với gia đình.”

“Tiện nhân đi lại hết phía đầu đến phía đuôi tới lúc đợt sóng cao ngất đập bể sườn thuyền, chỉ còn sống thuyền tro trui nổi trên mặt nước. Đợt sóng bứt cột buồm khỏi sống thuyền, nhưng vì dây chằng phía sau bằng da bò mắc kẹt trên cột buồm, tiện nhân lấy ngay chằng cột buồm vào sống thuyền, sau đó ngồi lên, mặc gió điên cuồng ào ào cuốn đi. Gió tây hung hăn dịu dần, nhưng gió nam trỗi dậy tức thì thay thế, áp đảo dữ dằn khiến vừa lo vừa sợ tiện nhân nghĩ như vậy lại phải băng qua xoáy nước Charybdis nguy hiểm giết người. Suốt đêm gió cứ thế đưa tiện nhân đi; lúc mặt trời lên, tiện

nhân tới trước hang ngầm Skylla và xoáy nước Charybdis khiếp đảm. Charybdis đang há miệng nuốt nước biển mặn chát. Tiện nhân tung người lên cây và cao ngất, ôm chặt bám chắc như con roi, vì không thể thả chân xuống dưới, và cũng không cách nào chèo lên; rẽ bám sâu dưới đất cách xa, cành to dài vươn rộng trên đầu với không tới che kín cả Charybdis. Tiện nhân bám chặt nôn nóng chờ Charybdis dựa ra cột buồm và sống thuyền.”

“Lúc cả hai xuất hiện, tiện nhân mừng hết sức. Đó cũng là lúc, dù đã muộn, người ngồi phân xử cả ngày không muốn nghe thanh niêm kiện tụng tranh cãi dằng dai, rời quảng trường đứng dậy về nhà dùng

bữa. Thấy ván thuyền nổi bên ngoài Charybdis, buông cả tay lẩn chân, tiện nhân rơi tõm xuống nước giữa hai xà gỗ dài thường. Lớp ngóp bò ngồi lên trên tiện nhân đưa hai tay chèo lách ra. Nhờ có Cha thần linh và thế nhân che chở Skylla không nom thấy. Nếu không thế nào tiện nhân cũng đi đời nhà ma, chết đứt đuôi. Tiện nhân trôi dạt chín ngày; ngày thứ mười, ban đêm, nhờ thần linh trợ giúp tiện nhân đến đảo Ogygia, nơi Calypso cư ngụ, nữ thần xinh đẹp, mái tóc diễm lệ, quyền năng kỳ lạ, giọng nói thế nhân. Nàng đón tiếp thân tình, săn sóc chu đáo... Nhưng tại sao kể lại chuyện này? Hôm qua cũng tại nơi đây trong lòng đại sảnh tiện nhân đã thưa Hoàng thượng và Hoàng hậu cao quý hay rồi.

Chuyện đã thuật đầy đủ từ đầu chí cuối
tiên nhân chẳng muốn nhắc lại làm gì.”

Odysseus & Penelope (Tượng đất nung tìm thấy ở đảo Melos, Hy-lạp, khoảng 450 TCN, viện bảo tàng Louvre, Paris, Pháp).

Lắng nghe Penelope giàn giòn nước mắt, mặt buồn rười rượi... Lòng đau như cắt nhìn hiển thê đau khổ, mũi lòng thương hại, song như thể bẳng sừng, bẳng sắt, mi mở chùng chừng, con ngươi bất động tròng tròng, Odysseus kín đáo trấn giữ không để lệ úa (19.204-212).

Khúc 13

Odysseus ngừng. Nghe lời kể lôi cuốn kỳ lạ trong lòng đại sảnh âm u mọi người ngồi im không nói một lời. Mãi rồi Alkinoos mới hắng giọng cất tiếng: “Odysseus, gian khổ trải qua kể đã nhiều, cuối cùng đặt chân lên cung điện

mái cao, sàn lát đồng, quả nhân linh cảm
thế nào khách lạ cũng trở về quê hương
không vất vả, gian nan nữa. Song với quý
hữu hiện diện ở đây, quả nhân muốn nói
đôi điều, đúng ra là yêu cầu, từng người
và tất cả, hằng ngày đến cung điện nhâm
nhi vang óng ánh trưởng thượng mang
lại, trưởng thức ca khúc thi sĩ ca công
biểu diễn. Y phục, vàng nén, phẩm vật
tặng khách lạ thủ lĩnh, hoàng thân
Phaiakian đem tới đã đóng thùng bóng
lộn, bền chắc. Vậy bây giờ thêm vào đó
mỗi vị biểu khách lạ chiếc vạc nấu,
chiếc kiềng ba chân. Sau này ngô bối sẽ
bỏ vào dân chúng bắt góp phần trả lại.
Bởi lẽ quảng đại như thế mà không có
đền đáp quả là thiệt thòi.”

Quân vương dứt lời, tất cả tán đồng. Sau đó mọi người ra về nghỉ ngơi. Rạng Đông tươi mát ngón tay ửng hồng vừa rời nôi ngủ mù sương mọi người đã xô xuống thuyền mang theo phẩm vật bằng đồng. Quân vương hùng dũng, oai phong đi lên đi xuống boong thuyền quan sát chất đồ dưới ghế dài hết sức cẩn thận để khỏi gây trở ngại khi tay chèo khua mái. Công việc xong xuôi mọi người quay lại cung điện dự tiệc. Chuẩn bị đãi khách là quân vương hạ bò làm lễ tế sinh dân công tử Kronos, Chúa tế thu thập mây đen, trị vì tất cả. Mọi người nướng cặp đùi, ngồi xuống cùng nhau vui vẻ thưởng thức bữa tiệc linh đình. Đứng giữa đại sảnh thi sĩ ca công Demodokos dân chúng quý trọng, Thi Thần thương yêu,

nâng đàm dạo nhạc ca hát. Trái lại vì khao khát lên đường Odysseus đăm đăm canh chừng từng lúc, nôn nóng ước mong mặt trời đỏ ửng sớm xuống chân trời. Như nông phu thèm bữa ăn chiều, sau khi hai bò mặt đỏ ửng kéo cà suốt ngày hết đầu này đến đầu kia trên thửa ruộng hưu canh mong mỏi ánh nắng tàn lụi, hai chân mệt dù lần bước về nhà, Odysseus hôm đó sốt ruột chờ đợi mặt trời mau lặn. Vầng dương vừa tắt, cúi chào tạm biệt, chǎng chàn chù Odysseus hờ hở ngo lời với người Phaiakian, dân yêu mái chèo biển cả, đặc biệt Alkinoos: “Hoàng thượng vô cùng khả kính, xin Hoàng thượng rẩy rượu làm lễ, rồi đưa tiện nhân lên đường trở về bình yên, vô sự. Xin kính chào tạm biệt Hoàng thượng!

Bởi mọi ao ước lòng hằng mơ tưởng bấy giờ thể hiện trọn vẹn, đầy đủ. Không những cho người đưa về quê hương Hoàng thượng còn cho phẩm vật quý giá. Cầu mong thần linh trên trời biến tất cả thành nguồn vui dành cho thiện nhân. Cầu mong khi trở về quê hương thiện nhân gặp tiện nội tiết hạnh và thân nhân bình an. Cầu mong, mặc dù ở lại nơi đây, quý vị đem vui mừng, sung sướng cho phu nhân, công tử cùng tiểu thư. Cầu mong thần linh ban đủ thứ tốt đẹp, yên lành cho quý vị, và cầu mong quý dân không gặp tai ương, điêu linh, bất hạnh!"

Odysseus dứt lời, mọi người tán thưởng. Cảm thấy Odysseus nói chí lý nên tất cả đồng ý để khách lạ lên đường. Alkinoos

quyền uy gọi lệnh sứ truyền bão: “Pontonoos, pha liền vang mời mọi người trong đại sảnh để ngô bối rẩy rượu lễ dâng Cha Chúa tể trước khi tiễn đưa khách lạ trở về quê cha đất tổ.” Tuân lệnh Pontonoos nhanh nhau pha vang dịu ngọt, đi vòng mời khách, tất cả đứng tại chỗ rẩy rượu dâng thần linh hạnh phúc sống trên trời bao la. Rời ghế đứng dậy, dáng vẻ đĩnh đạc, Odysseus đặt cúp hai quai vào tay Arete, rồi nói lớn tiếng lời như có cánh bay xa: “Ô nương nương! Cầu mong nương nương hạnh phúc mãi mãi ở đời, tới lúc về già, tới khi lâm chung, số phận tất yếu nhân loại đều gặp. Bây giờ ra đi tiện nhân chân thành cầu mong nương nương ở lại vui hưởng lâu dài cuộc đời trong cung điện với hoàng

tử, công chúa, nhân dân và quân vương!”

Dứt lời Odysseus dáng vẻ đường bệ bước qua ngưỡng cửa. Alkinoos quyền uy sai lệnh sứ tháp tùng dẫn tới thuyền và bờ biển. Arete cũng phái ba tỳ nữ đi theo, người mang áo choàng và tu-ních mới giặt, người vác rương gỗ chắc nịch, người bưng bánh mì, vang đỏ. Tới thuyền và bờ biển thanh niên quý tộc hộ tống nhanh tay chuyển đồ đạc, kể cả đồ ăn thức uống xuống hầm trống không. Họ trải tấm nệm trên boong, tận đằng đuôi, trên trải tấm vải để Odysseus ngủ ngon lành cách xa tiếng động. Odysseus chèo lên boong lăng lặng ngả lưng. Tay chèo tuần tự vào chỗ cầm lái theo hàng, tháo cáp khỏi mốc đá khoét lỗ. Họ tuần tự ngả về phía sau, khua chèo nhịp nhàng chém

nước, bọt biển tung bay. Cảm giác quên
lãng từ từ nhẹ khép vành mi, Odysseus
thiếp ngủ, êm đềm, say sưa như chết.
Như bốn ngựa đóng ách kéo xe trên cánh
đồng vừa nghe roi quất cùng chồm lên,
nhồm cao. phi vun vút trên đường đầy
bụi, thuyền lao thăng, đuôi nhấp nhô,
đằng sau đợt sóng màu chàm rú rit, dâng
cao dội đỗ àm àm. Tốc độ gia tăng
thuyền phóng lên phía trước, ngay cả
chim ưng bay nhanh hơn hết loài lông vũ
cũng không đuổi kịp. Thuyền cứ thế bon
bon đè sóng mà đi, mang theo thế nhân
tinh khôn rất mực, trải qua năm tháng dài
dặc hết chiến tranh trên đất liền đến lang
thang trên biển cả dữ dằn, đắm chìm
trong biết bao cực khổ, gian truân, bây
giờ lặng lặng buông mình vào giấc ngủ

thanh thản, thanh thơi, quên hẵn những gì
đã chịu đựng, kinh qua.

Hoàng hậu hàng tinh tú vừa xuất hiện báo hiệu Rạng Đông rời nôi ngủ mờ sương
đem ánh sáng cho ban mai, thuyền kết thúc hải trình tiến vào Ithaka. Trong đảo
bên bờ có bến đậu nghe nói của Phorkys,
Ông già Biển cả. Bến có hai mũi đất
dựng đứng đối diện tách biệt nhô ra biển,
song phía trong dốc thoai thoải. Mũi đất
ngăn sóng từ ngoài khơi khởi tràn vào khi
gió thổi ác liệt, đồng thời tạo thuận lợi
cho thuyền khi đã vào không cần cột cáp.
Đầu bến có cây ô-liu cành lá vươn dài,
gần đó là cǎn động mờ mờ, ngoạn mục,
thiêng liêng đối với nữ thần biển cả còn
gọi là nữ thần sông nước. Động có một

số bình và hũ hai quai bằng đá, ong trũ
mật trong đó; động cũng có khung cùi to
lớn bằng đá nứ thần biển cả dệt vải kỳ lạ
màu biển tím thẫm, nhìn là mắt mê man,
say đắm, mấy con suối chảy liên miên
nước không bao giờ cạn; động có hai
cửa: một nhìn về hướng gió bắc là đường
đi dành cho thế nhân; một quay về hướng
gió nam là đường đi dành riêng thần linh;
vì hàng bất tử sử dụng lối này nên hàng
tất tử không bao giờ đặt chân lên.

Tay chèo Phaiakian cập bến chỗ này vì
biết từ trước. Vừa lách vào thuyền lao
lên đất liền tức thì, nửa thân nằm trên bãi
cát, tay chèo cù khôi dang tay kéo khỏi
mặt nước rất nhanh! Rời ghế nhảy xuống
đất họ nhanh nhau nâng Odysseus, cùng

lúc mang tấm thảm, tấm vải lóng lánh
nhiễu vân từ đáy thuyền; tránh làm mất
giác họ nhẹ nhàng đặt Odysseus xuống
bãi cát. Tiếp theo họ mang phẩm vật, do
Athena hảo tâm nhắc nhở, quân vương
Phaiakian thân tặng lúc Odysseus rời
đảo lên đường. Họ chất ở gốc cây ô-liu
cách xa đường đi phòng trường hợp
khách qua đường nhìn thấy lấy mất trước
khi Odysseus tỉnh giấc. Làm xong họ lên
thuyền trở về.

Lúc này vẫn chưa quên đe dọa có lần
thốt ra lời sẽ trùng trị Odysseus đích
đáng, thần linh rung chuyển trái đất đến
hỏi ý kiến Chúa tể: “Thưa Cha Chúa tể,
thần linh bất tử sẽ coi thường thần đệ, vì
bây giờ thế nhân không kính trọng nữa,

thần đê muôn nói đám Phaiakian, thần huynh biết chúng là dòng dõi thần đê. Thần đê biết trải qua muôn vàn gian truân Odysseus sẽ trở về; lòng riêng vẫn nhớ có lần thần huynh hứa và gật đầu đồng ý, thần đê chưa hề ngăn cản y thực hiện ý đồ. Nhưng bây giờ đám thế nhân đó đưa qua biển cả trên thuyền chắc nịch, đem vào bờ ở Ithaka vẫn ngủ li bì, hơn thế còn tặng vô số phẩm vật, đồ đồng, đồ vàng, đồ dệt, nhiều gấp bội số lượng chiếm được từ thành Troa, nếu y trở về không hề hấn chia chiến phẩm đồng đều.”

“Thế hả!” Chúa tể thu thập mây đen đáp.
“Nhưng vì sao thần linh rung chuyển trái đất oai nghiêm, hùng mạnh lại nói vậy!

Thần linh không hề coi nhẹ thần đê. Sự thê sê vô cùng trầm trọng nếu quả thực họ tỏ ra không tôn kính bậc bê trên, quyền uy trong hàng thần linh. Hàng thế nhân nếu có kẻ huênh hoang ý lại sức mạnh, quyền thế cư xử bất kính, thần đê cứ thẳng tay trùng trị ngay bây giờ hay mai sau. Thần đê hoàn toàn tự do hành xử theo ý mình.”

“Thần huynh thu thập mây đen,” Poseidon tiếp lời, “từ lâu thần đê đã định làm như thần huynh nói, song vì kính nể sợ thần huynh phật ý nên đành thôi. Nhưng bây giờ thần đê sẽ đập tan chiếc thuyền bền chắc trên biển mò sương khi bọn Phaiakian hoàn thành sứ mạng trên đường trở về, dạy cho chúng

bài học, một lần nhớ mãi, từ bỏ thói quen đón đưa khách lạ. Và thần đê sẽ dựng dãy núi cao ngất vây quanh bít kín thành phố chúng ở.”

“Thần đê yêu thương,” Chúa tể thu thập mây đen tiếp tục, “theo ta cách này hay nhất. Khi dân chúng kéo nhau ra xem thuyền lướt sóng trở về, ngắm nhìn từ đầu đến đuôi, thần đê biến thành mỏm đá sừng sững sát bờ, rồi dựng núi cao bao quanh thành phố, tất cả sẽ sừng sót, sững sờ!”

Nghe lời Chúa tể đáp như thế Poseidon bèn tới Scheria, nơi người Phaiakian sinh sống. Đến nơi hải thần lặng lẽ chờ thuyền lao vun vút vào bờ. Bước tới giơ

tay đập mạnh thần linh rung chuyển trái đất biến thuyền thành mỏm đá cắm sâu dưới biển. Làm xong hải thần trở về. Dân Phaiakian, tay chèo, thợ biển lão luyện nhìn nhau thốt lời như có cánh bay xa: “Ô hay thế này nghĩa là thế nào! Ai chặn ngoài khơi khi thuyền vào bến đậu? Lúc nãy còn thấy rõ mồn một từ đầu đến đuôi.” Họ cất tiếng hỏi vì không hiểu sự việc. Lát sau Alkinoos mới lớn tiếng giải thích: “Hỡi ôi! Bây giờ quả nhân mới hiểu điều thân phụ tiên đoán trước đây! Người nói Poseidon ghét cay ghét đắng vì ngô bối nổi tiếng lão luyện có thói quen đưa đón khách lạ vượt biển an toàn. Hải thần nói thế nào có ngày cũng đập nát trên biển mờ sương khi thuyền dân Phaiakian làm xong nhiệm vụ trở về, rồi

dựng núi cao bao quanh thành phố. Lão nhân nói thế, điều đó bây giờ trở thành sự thật. Dẫu vậy hãy lắng nghe và làm theo điều quả nhân nói. Tương lai bỏ thói quen chuyên chờ bất kể khách lạ nào tới thăm thành phố; hiện tại hạ mười hai bò làm lễ tế sinh dâng Poseidon. Hải thần sẽ nguôi giận thương hại và sẽ không dựng núi vây quanh thành phố.” Khiếp đảm, hoảng hồn dân Phaiakian tức tốc sửa soạn giết bò làm lễ tế sinh...

Trong khi hoàng thân và thủ lĩnh Phaiakian tụ tập quanh bàn thờ khấn vái, cầu xin hải thần Poseidon, Odysseus thức giấc trên quê hương, vắng mặt quá lâu nên không nhận ra, vì Pallas Athena, ái nữ Chúa tể tung sương mù bao phủ

xung quanh. Định tâm biến Odysseus thành không thể nhận ra, nữ thần nói cho Odysseus hay sự việc bên ngoài, ngăn cản hiền thê, bằng hữu, dân chúng nhận ra trước khi đám cầu hôn đèn trả tội ác vi phạm. Bởi thế mọi thú trong Ithaka, lối đi ngoằn ngoèo, vịnh nước với bến đậu xung quanh, mỏm núi nhấp nhô, hàng cây hoa lá um tùm dường như xa lạ với chủ nhân. Odysseus đứng phắt dậy, trố mắt nhìn quê cha đất tổ. Dưa tay vỗ đùi, thở dài thườn thượt, Odysseus thốt lời buồn thảm: “Ô, khốn nạn thân ta! Lần này lạc đến xứ nào? Họ là dân tàn ác, dã man hay người nhân từ, đạo đức, tôn kính thần linh? Để phẩm vật chỗ nào bây giờ và ta sẽ đi đâu? Biết thế cứ ở đó với người Phaiakian! Như vậy rất có thể ta sẽ gặp

quân vương quyền uy khác, ông sẽ tiếp đón chu đáo, sửa soạn cho trở về quê hương. Hiện thời ta không biết cát phảm vật chõ nào, chắc chắn là không thể để đây, có người lấy mất. Và than ôi, lạ lùng chưa, nào ngờ đám hoàng thân, thủ lĩnh Phaiakian không phải người đàng hoàng, tử tế! Họ nói họ sẽ đem xuống thuyền đưa về Ithaka chan hòa ánh nắng, vậy mà họ lại mang tới nơi xa lạ thế này! Hứa hão... bởi thế ta van vái Chúa tể từng bao che kẻ cầu xin, trợ giúp thế nhân, ngăn chặn thủ phạm ra tay trùng trị. Nhưng thôi bây giờ nên kiểm lại phảm vật xem tay chèo có lấy thứ nào đem xuống khoang thuyền không.”

Dứt lời Odysseus kiểm lại phảm vật:

kiềng ba chân xinh đẹp, vạc nấu, vàng
nén, vải dệt tuyệt vời. Odysseus thấy
không thiếu thứ nào. Nhưng buồn lạ lùng,
sức nhớ quê hương, Odysseus vừa bật
khóc vừa lết bước dọc bờ biển sóng vỗ
đạt dào! Đúng lúc đó Athena xuất hiện,
cải trang như mục phu trẻ tuổi, nét vẻ dịu
dàng, xinh đẹp như con trai quân vương.
Vai choàng áo ngoài không tay hai lớp,
xe dệt cầu kỳ, chân óng ả đi dép xinh
xắn, tay cầm cây gậy. Trông thấy vui
mừng khôn tả, bước tới tức thì, Odysseus
ngỏ lời như có cánh bay xa: “Quý hữu,
quý hữu là người đầu tiên tiên nhân gặp
nơi này, xin kính chào! Rất mong đừng tò
ác cảm, vui lòng giữ giùm mấy thứ và
sẵn sàng ra tay tế độ. Tiên nhân van vái
quý hữu như van vái thần linh, tiên nhân

bước tới quỳ trước gối cầu xin. Vui lòng
cho biết đích xác tiện nhân đang ở đâu?
Chỗ này là chỗ nào? Tên gọi là gì? Dân
sở tại ra sao? Phải chăng hòn đảo chan
hòa ánh nắng? Hay mỏm đất phì nhiêu
rời lục địa chạy thoai thoả ra biển?"

"Ô khách lạ," nữ thần mắt xanh lam lục
đáp, "chắc hẳn khách lạ là trẻ nhỏ ngây
thơ hay từ nơi xa xôi mới tới nên hỏi bí
phu xứ này là gì. Xứ này có tên gọi hẳn
hoi. Xứ này ai cũng biết, người sống ở
hướng rạng đông mặt trời xuất hiện,
người sống ở hướng đối diện bờ biển
mạn tây, hoàng hôn tỏa buông. Xứ này
núi non lởm chởm, không tiện cho xe
ngựa qua lại, không bao la lăm, song
không đến nỗi quá nghèo. Xứ này trông

lúa nhiều vô kể, trồng cả nho làm rượu vang. Mưa rơi bốn mùa, sương mai tràn trề; bãi cỏ xanh tươi chăn dê, thả bò rất tốt! Cây đủ loại tinh dầu khác nhau, nước quanh năm không bao giờ cạn. Và hơn thế, khách lạ biết không, tên Ithaka còn bay tới tận thành Troa đất Troad, người ta nói với bỉ phu xa lăm, nơi đó cách đất người Achaian muôn dặm trùng dương!"

Nghe nói thế Odysseus vui khôn xiết, vốn đau khổ bấy lâu lại thấy mình ở trên quê hương, Pallas Athena ái nữ Chúa tể mang khiên thần vừa nói cho hay! Hắng giọng người từng chịu đựng gian truân nói với mục phu lời như có cánh bay xa, song không mang theo sự thật. Tận dụng lợi điểm tâm trí tràn ngập mưu kế, giũ

ghịt không nói ra, Odysseus nhở nhẹ: “Thưa, khi còn ở trên đất Krete bao la, phía bên kia đại dương, tiễn nhân có nghe nói Ithaka. Tới đây một mình mang theo phẩm vật thế này, để khá nhiều lại cho lũ con, tiễn nhân phải lẩn trốn lưu vong, vì giết công tử Idomeneus, Orsilochos lừng danh, chạy bộ nhanh hơn mọi người trên hải đảo rộng lớn. Y muốn tước hết chiến phẩm tiễn nhân chiếm được trên đất Troad, phần thưởng đèn bù nguy hiểm, gian nan dǎng dǎng trong chiến trận, vất vả, nhọc nhăn liên miên trên mặt biển, chỉ vì tiễn nhân từ chối không tuân lệnh thân phụ y, mà muốn chỉ huy quân mình giao chiến trên đất người Trojan. Một hôm có người bạn trợ giúp, tiễn nhân mai phục bên đường chờ

đợi, rút thương đồng đâm thăng lúc y từ cánh đồng đi tới. Đêm đó trời tối như bụng, không ai nom thấy ngô bối. Không ai biết tiễn nhân là người kết liễu cuộc đời cho y về chín suối. Vừa hạ sát xong, mũi thương còn dính máu, vội vàng mò tới thuyền người Phoinician, tiễn nhân phủ phục van xin tay chèo lương thiện thương hại, giúp đỡ. Tiễn nhân lấy ít chiến phẩm trả công thích đáng, xin họ cho lên boong đưa tới Pylos hoặc Elis thiêng liêng, nơi quân vương người Epeian trị vì. Nhưng gió mạnh quá, thuyền chêch hướng, họ cố gắng tuyệt vọng, vì không muốn đánh lừa tiễn nhân. Không tới Pylos họ tới đây ban đêm, nỗ lực khua chèo vào bến đậu. Mặc dù thèm hết sức, không ai nghĩ tới miếng ăn; bụng

đói meo vừa nhảy khỏi thuyền tất cả lăn ra ngủ. Một lữ tiễn nhân thiu thiu lúc nào không hay!... Họ xuống thuyền tìm phẩm vật mang lên để trên bãi cát cạnh chỗ tiễn nhân nằm. Sau đó họ lại xuống thuyền, dong buồm trực chỉ Sidon, thành phố đông dân, ngoạn mục, bỏ tiễn nhân ở lại, lòng lo buồn da diết.”

Odysseus kể vậy. Nữ thần mắt xanh lam lục mỉm cười, đưa tay vỗ nhẹ vẻ âu yếm. Lúc này nữ thần mang vóc dáng phụ nữ thanh tú, diễm lệ, nghệ sĩ tài hoa sáng tạo tác phẩm nghệ thuật. Cất giọng nữ thần nói lời như có cánh bay xa: “Ai gặp ngươi, dù là thần linh, ắt phải thuộc hàng xảo trá, tinh ranh nhất đời mới hy vọng tranh tài mánh lới. Thủ đoạn siêu việt,

xảo diệu vô song, bởi thế ngươi không muốn, dù ở trên quê hương, gạt bỏ mưu mẹo, chấm dứt kể chuyện tào lao tự lòng ưa thích vô cùng!... Nhưng thôi ngừng lại, chấm dứt chuyện như thế! Bởi ngươi và ta đều thâm hậu, thành thạo tay nghề. Trong thế giới thế nhân về mưu chước, ngôn từ ngươi thuộc loại vô địch, trong thế giới thần linh về khả năng, tài trí đạt cái mình ưa thích ta thuộc hàng ưu việt... Vậy mà ngươi không nhận ra ta, Pallas Athena, ái nữ Chúa tể, luôn luôn bao che, trợ giúp vượt qua mọi thử thách, khó khăn. Ta là thần linh đã thúc đẩy ngươi Phaiakian đối xử với ngươi nhân hậu! Và bây giờ ta lại tới đây trù liệu kế hoạch khôn khéo cùng ngươi, cất giấu phẩm vật do ta gợi ý, khuyên nhủ quý tộc

Phaiakian thân tặng khi người rời đảo về nhà, đồng thời tiên báo người hay gian truân sẽ phải đương đầu trong cung điện số phận dành cho. Nhất định kiên trì chịu đựng do sống còn đòi hỏi. Tuyệt đối không nói với ai, đàn ông cũng như đàn bà, người trở về sau khi lưu lạc triền miên. Trái lại im lặng gánh chịu mọi sỉ nhục, cúi đầu đón nhận mọi đối xử thô bạo thế nhân trút đổ lên đầu!”

“Ô nữ thần,” Odysseus trăm khéo ngàn khôn đáp, “thoạt nhìn dù tinh mắt đến đâu thế nhân cũng khó lòng nhận ra. Vì nữ thần thay đổi hình dạng thường xuyên! Dẫu thế tiện nhân hiểu, trước kia khi con cháu người Achaian tham chiến trên đất Troad, nữ thần đã che chở tiện nhân.

Nhưng khi ngô bối cướp phá kinh thành cao ngất của Priam, xuống thuyền hồi hương, có thần linh đánh thuyền tan nát, lúc đó tiễn nhân không thấy nữ thần đâu, và cũng không thấy ái nữ Chúa tể đặt chân lên thuyền trợ giúp vượt khỏi thử thách gay go. Suốt thời gian đó tiễn nhân lang thang, lòng dạ đau đớn khôn xiết, tới ngày thần linh lôi khỏi gian truân. Chỉ khi tiễn nhân đến đất người Phaiakian giàu có, lúc đó nữ thần mới tới dùng lời khuyến khích, dẫn đường chỉ lối về thành phố. Nay giờ nhân danh thân phụ nữ thần, tiễn nhân quỳ trước gối van vái: xin đáp lời! Tiễn nhân không tin đã đặt chân lên Ithaka chan hòa ánh nắng. Trái lại tiễn nhân cảm thấy đang lạc bước trên xứ lạ quê người. Nữ thần nói như có ý trêu

trọc, ngạo giễu nhầm dối lừa tâm trí tiện
nhân. Xin cho hay có thực tiện nhân đã
trở về quê hương yêu dấu hay không?"

"Như vậy chúng tôi người vẫn không hề
thay đổi cảm nghĩ," Athena mắt xanh lam
lục đáp. "Bởi thế ta không thể rời bỏ khi
người gian nan. Người rất ư kín đáo,
chín chắn, thận trọng. Thế nhân nào sau
khi lang bạt gặp bao khó khăn cũng mong
mỗi mau mau trở về vui vẻ nhìn vợ gặp
con. Người ngược lại không hối hả,
không vội vã hỏi han, nghe ngóng tin tức
ngay cả hiền thê! Không hề thay đổi,
nàng chờ đợi trong cung điện, mắt chằng
ráo lệ, ngày đêm lặng lẽ, buồm thảm trôi
qua. Ô! Chuyện người trở về ta không hề
nghi ngờ. Trong thâm tâm ta biết người

sẽ hồi hương sau khi mất hết đồng đội. Nhưng ngươi nên hiểu ta không lòng nào chống đối thúc phụ Poseidon, nỗi giận dùng dùng khi ngươi đâm mù mắt con trai, vì thế nuôi hận trong lòng. Bây giờ để ngươi yên lòng tin tưởng, hãy cùng ta nhìn cảnh trí Ithaka. Đây là bến đậu Phorkys, Ông già Biển cả; kia là cây ô-liu trước cửa vào bến đậu cành lá vươn dài che phủ; gần đó là ngôi động ngoạn mục, âm u, thiêng liêng nữ thần sông nước thế nhân gọi là Naiad cư ngụ; đây là cửa vào vòm cung; kia là đại sảnh thênh thang ngươi thường tới làm lễ tế sinh dâng nữ thần sông nước; đằng sau là núi Neritos sườn đồi thoai thoải, cây cối chen chúc trồ lá um tùm.”

Vừa nói nữ thần vừa xua sương mù, xú sở hiện hình rõ mồn một. Bấy lâu tùng gian truân, tùng khổ cực lúc này Odysseus vương giả mới cảm thấy sung sướng, vui mừng. Nhìn quê hương tận mắt, nguồn vui nỗi mừng dâng cao, cúi hôn mặt đất phì nhiêu sinh sản hạt lúa, Odysseus giơ hai tay triệu gọi: “Ô nữ thần sông nước, ô ái nữ Chúa tể, ô Naiad, tiên nhân cứ tưởng chặng bao giờ lại nhìn thấy các người! Xin đón nhận lời chào hỏi thân thương cùng lời cầu nguyện thành thực! Tiên nhân sẽ dâng phẩm vật ngày sắp tới như trước kia, nếu ái nữ Chúa tể, nữ thần chiến phẩm, vui lòng cho sống, nhìn con trai trưởng thành!”

“Vui lên,” Athena mắt xanh lam lục tiếp lời, “đừng ưu tư nữa. Việc cần làm tức thì là giấu phẩm vật vào góc động thiêng liêng, để đó cho an toàn khỏi ai lấy mất. Sau đó ngô bối phải bàn tính tương lai sẽ làm gì để đạt kết quả mĩ mãn.” Dứt lời nữ thần lần vào động âm u tìm chỗ cất giấu. Odysseus vội vã mang phẩm vật truyền tay - vàng, đồng bóng lộn, quần áo may cắt ngoạn mục người Phaiakian trao tặng. Pallas Athena ái nữ Chúa tể mang khiên thần đem vào xếp cẩn thận, rồi lấy tảng đá bít kín cửa động. Hai người ngồi dưới gốc cây ô-liu thiêng liêng bàn chuyện thanh toán đám cầu hôn xác xược. Athena mắt xanh lam lục lên tiếng trước: “Ô dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus trăm mưu ngàn chước, hãy

nghĩ tới cách làm thế nào người tóm cổ đám cầu hôn tro trên ba năm ròng rã chiếm cứ đại sảnh, ve vãn hiền thê tiết hạnh, dâng của gà gẫm tính chuyện hôn nhân. Suốt thời gian đó nàng mòn mỏi mong chờ người trở về. Tạo điều kiện cho chúng hy vọng, gửi lời nhăn nhủ, hứa hẹn từng tên, song trong thâm tâm nàng dự định khác hẳn.”

“Ôi chao!” Odysseus mưu trí lớn tiếng đáp. “Nếu nữ thần không cho hay sự thật, tiện nhân thế nào cũng chấm dứt cuộc đời thảm thương như quân vương Agamemnon khi bước vào cung điện. Nhưng thôi, xin trù tính kế hoạch trùng trị kẻ phạm tội. Nhớ đúng gần tiện nhân, nâng cao tinh thần bất chấp tất cả, như nữ

thần đã làm ngày ngô bối đánh sập tháp
canh lột bỏ vương miện óng ả trên đầu
thành Troa! Ô, nữ thần mắt xanh lam lục,
nữ thần duyên dáng, nhiệt tình, nếu ở bên
cạnh hăng hái nâng đỡ, trợ giúp như lúc
đó, tiện nhân có thể giao chiến với ba
trăm tên.”

“Tất nhiên ta sẽ đứng bên người bất luận
ở đâu, bất kể lúc nào,” Athena mắt xanh
lam lục tiếp lời, “khi ngô bối ra tay thực
hiện việc này. Đám cầu hôn phá hại gia
cư, a ha! Ta đã thấy máu chúng, óc chúng
vấy đỗ khắp sàn đại sảnh! Nhưng thôi!
Ta sẽ biến người thành không thể nhận ra
trước mắt thế nhân; ta sẽ làm làn da nhẵn
nhụi trên tứ chi mềm dẻo khô héo, quăn
teo, mái tóc vàng hoe trên đầu phai màu;

ta sẽ mặc cho người đồ rách bướp thế nhân nhìn thấy lợm giọng, ta sẽ đổi cặp mắt trước kia trong sáng bây giờ thành lò mò, như vậy người sẽ có vẻ ghê tởm trước đám cầu hôn, trước hiền thê và trước quý tử để lại cung điện. Phần mình trước hết người phải đi gặp nô bộc chăn heo, lòng dạ vẫn trung thành với người, vẫn tận tụy với quý tử và hiền thê Penelope đoan trang, tiết hạnh. Người sẽ thấy nô bộc trông heo ngoài đồng cỏ gần Mỏm Quạ Đen bên suối Arethusa. Ra đó thực phẩm thích hợp, ăn dễ rùng, uống nước ao sâu, heo mập mạp, khỏe mạnh. Ở lại nơi ấy, ngồi với nô bộc, hỏi nô bộc những gì muốn biết. Ta sẽ đi Sparta, thành phố nổi tiếng phụ nữ xinh đẹp, triệu gọi quý tử Telemachos đã tới thung

lũng Lakedaimon bao la viếng thăm Menelaos, nghe ngóng tin tức để biết người còn sống hay không.”

Odysseus trầm khéo ngàn khôn thắc mắc: “Nhưng thưa tại sao vốn toàn tri, toàn thức nữ thần không nói gì cho con tiên nhân hay? Nữ thần có muốn con tiện nhân cũng lang thang trên biển vô sinh khổ sở trầm bè trong khi kẻ lạ mặt ăn hại ở nhà không hở?”

“Ô! Đừng quá lo cho công tử!” Nữ thần mắt xanh lam lục tiếp lời. “Ta thân chinh hộ tống, công tử qua chuyến du hành tới đó sẽ nổi tiếng lừng danh. Công tử không gặp khó khăn, trái lại nghỉ ngơi thoải mái trong cung điện Menelaos giàu có. Ta

biết có đám thanh niên dùng thuyền sơn đen phục kích âm mưu hạ sát trước khi công tử về tới quê cha đất tổ. Nhưng đừng sợ, ta canh chừng. Chẳng bao lâu nữa đất lành sẽ phủ kín đám cầu hôn phá hại của cải nhà ngươi.”

Dứt lời Athena khua đũa thần khẽ chạm thân thể, biến làn da nhẵn nhụi trên tứ chi mềm dẻo thành khô héo, quăn teo; mái tóc vàng hoe trên đầu thành nhợt nhạt, rũ rượi; toàn thân phủ làn da nhăn nheo của ông già lụ khụ. Nữ thần hóa cặp mắt trước kia trong sáng thành kèm nhèm, mặc cho áo choàng rách bướp, tu-ních tả tối, thủng lỗ tứ tung, lem luốc, bẩn thỉu vì dính khói. Sau đó nữ thần phủ lên lưng tấm da hươu rừng lớn rộng trụi lông.

Cuối cùng nữ thần đưa cho cây gậy, chiếc bị sòn rách, nhóp nhúa, quai sần sùi choàng qua vai. Chuẩn bị xong xuôi hai bên chia tay. Nữ thần lên đường tới Lakedaimon vùng đất thiêng liêng tìm con trai Odysseus.

Tàn sát đám cầu hôn

(Hình trên chiếc bình hình quả chuông tìm thấy ở miền nam nước Ý, cuối thế kỷ IV TCN, viện bảo tàng Louvre, Paris, Pháp).

Nâng cung Odysseus nhắm Antinoos, mũi tên độc địa bay vút.... Nhắm kỹ Odysseus bắn trúng cổ, mũi tên xuyên qua cuống họng mềm nhũn, chui ra gáy (22.8-16).

Khúc 14

Rời bến đậu gần vách đá, men theo lối
mòn gồ ghề, lởm chởm, băng rừng lên
đèo xuống dốc tới chỗ Athena chỉ,
Odysseus gặp nô bộc chăn heo cao quý.
Trong số nô bộc Odysseus mua trước
kia, nô bộc này đôn hậu, chung thủy hơn

cả, trông nom tài sản chu đáo, săn sóc ruộng vườn cẩn thận. Odysseus thấy nô bộc ngồi trước cửa ngôi nhà lụp xụp trên khu đất nhìn ra từ phía giữa nông trại, bốn bề trống không, tường cao bao quanh tạo thành khu sân rộng rãi, ngoạn mục. Nô bộc tự ý dựng lên để giữ heo từ khi ông chủ vắng nhà, bà chủ và lão công Laertes không hay. Lấy đá tảng từ ngoài đồng đem về nô bộc làm tường vây quanh trên tròng cây đại đài gai. Bên ngoài hạ cây sồi cao lớn cắt thân lấy phần gỗ đen đậm xẻ thành cọc vuông vắn, cúng chắc ghép lại chặt chẽ, nô bộc cắm hàng thẳng tắp, san sát vây quanh cả hai bờ. Bên trong để giữ heo ban đêm nô bộc làm mười hai chuồng cửa nằm dọc sát nhau, mỗi chuồng nhốt năm mươi heo

nái ngủ trên đất. Heo đực ngủ ngoài sân, số lượng tương đối ít hơn; đám cầu hôn quý tộc ăn thịt nên số lượng giảm dần, mỗi ngày nô bộc phải bắt con mập nhất gửi đi. Bởi thế chỉ còn ba trăm sáu chục con. Ngày đêm bốn chó dữ như thú rừng nằm gần canh gác; số này nô bộc, đầu mục mục phu, ra tay chăn dắt, huấn luyện. Nô bộc hí hoáy xỏ chân vào đôi dép làm bằng da bò nau sậm. Ba mục tử dưới quyền đã dẫn heo ra đồng cỏ theo hướng khác nhau; mục tử thứ tư nô bộc phái ra thành phố mang heo thiến vỗ béo hằng ngày đám cầu hôn cao ngạo đòi hỏi để làm thịt ăn cho sướng miệng.

Đột nhiên thấy Odysseus lù lù đi tới, đàn chó xổ ra đuổi theo sủa inh ỏi. Odysseus

nhanh trí ngồi xuống, cây gậy rơi khỏi tay. Thụp ngay bên chuồng heo của mình Odysseus phải đổi phó vất vả, suýt nữa bị chúng cắn thảm thương. Rời mái che nô bộc vội vàng buông dép đang cầm chạy qua cổng quát to, vơ đá ném vun vút đuổi chạy tú tung. Lát sau nô bộc mới nói: “Lão nhân, thật là đường tơ kẽ tóc! Tí nữa đàn chó xé nát da thịt, lão nhân sẽ chửi rủa phàm phu thậm tệ, mặc dù thần linh đã ban cho đủ buồn rầu, đau đớn tê điếng cõi lòng! Ôi, buồn thay! Trong khi mong chờ, thương khóc chủ nhân quý mến, phàm phu phải dãi dầu nuôi heo cho béo để kẻ khác ăn hộ. Còn ông có lẽ chẳng có gì đút vào bụng, lang thang biền biệt, lê bước lạc lõng trong thành phố hay miền quê nói tiếng xa lạ...

nếu quả thật còn sống và vẫn nhìn ánh sáng mặt trời! Nhưng thôi, lão nhân, theo phàm phu vào tệ xá. Phàm phu hy vọng ăn ít bánh mì, uống chút rượu vang cho ấm bụng, lão nhân sẽ nói cho hay từ đâu tới, kể cả gian nan bản thân kinh qua.” Dứt lời dẫn đường vào nhà tới cửa nô bộc đưa tay khẽ đẩy Odysseus mòi ngồi xuống đống cành cây chặt vụn trên phủ da dê dày rộng, đầy lông từng dùng làm nệm ngủ. Vui mừng được tiếp đón Odysseus thốt lời cảm tạ: “Ô, chủ nhân quý hóa! Cầu mong Chúa tể và thần linh bất tử ban hồng ân bội hậu vì đã đón tiếp bỉ phu quá ư ân cần!”

Nhưng Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc đáp: “Ô, quý khách, theo tập quán

phàm phu không có quyền khinh rẻ người lạ mặt, ngay cả người tồi tệ hơn quý khách; người lạ mặt, người ăn mày đều do Chúa tể bảo trợ, bao che, tặng phẩm từ tay ngô bối dù tầm thường, nhỏ mọn vẫn làm họ ám lòng. Làm hơn thế là ngoài tầm tay nô bộc, lúc nào cũng run rẩy, lén lút bước đi trước mắt chủ nhân đầu còn xanh tuổi còn trẻ. Ôi! Thần linh đã không để người sê chăm lo đầy đủ cho phàm phu trở về, vì ông quý mến, đối xử tử tế với phàm phu; ông sê cho của cải, ngôi nhà, ít ruộng, cô vợ đàn ông nào cũng muốn lấy như chủ nhân đôn hậu đối với nô bộc cần cù xả lưng làm lụng cho ông, công việc thần linh ban phúc như công việc phàm phu cặm cui thực hiện ở đây. Ông sê chăm lo phàm phu

chu đáo hơn nữa nếu sống ở đây đến già. Nhưng phàm phu mất ông rồi... Ôi chao! Uớc gì hạt giống Helen gieo trồng thui chột, tàn lui nhẫn nhụi, vì nàng là nguyên nhân khiến nhiều thanh niên thiệt mạng! Chủ nhân phàm phu ra đi do Agamemnon yêu cầu tới thành Troa nổi tiếng nhiều ngựa, giao chiến với người Trojan trả thù giùm ông ta.”

Dứt lời thắt vội dây lưng quanh tu-ních nô bộc ra chuồng nhốt heo non. Nô bộc chọn hai con đem vào làm thịt. Nô bộc đốt lửa, xé miếng, xiên nướng. Thịt chín lấy ra còn bốc khói, nóng hổi, vẫn đê trên xiên, nô bộc rắc bột đại mạch trắng tinh mời quý khách. Tiếp theo pha vang dịu ngọt vào liễn bằng gỗ ô-liu, ngồi đối

diện hối giục thưởng thức, nô bộc cất lời: ‘Nào! Mời quý khách, dùng tạm heo gầy, bữa ăn thanh đạm nô bộc như bọn phàm phu có thể thết mời. Heo mập đám cầu hôn ngốn hết, chúng chẳng bận tâm thần linh thịnh nộ, và cũng không mảy may thương hại tha nhân. Không! Thần linh hạnh phúc không ưa hành vi xấu xa, thần linh ban phúc cho thế nhân cư xử công bằng, đạo hạnh. Sử dụng bạo lực cướp phá bờ biển xa lạ lấy của mang đi, nom thấy Chúa tể để mặc, kẻ tà tâm, bọn ác ý lên thuyền dong buồm trở về vẫn lo sợ, vẫn áy náy thế nào thần linh cũng trừng phạt. Có lẽ nghe tin đồn từ thiên cung chủ nhân phàm phu thiệt mạng thảm thương, bởi thế lũ này không cư xử phải lẽ, và cũng không về nhà lo việc, mà cứ

đóng đô ăn hại theo lối trích thượng, hoàn toàn ngang nhiên, không thắc mắc, không bận tâm. Nói quý khách hay tôi nào, ngày nào Chúa tể ban cho ngô bối chúng cũng giết heo, mỗi lần không bao giờ một, không bao giờ hai con, và uống rượu chúng uống thả cửa, uống như uống nước lã!... Và cũng nói quý khách rõ chủ nhân phàm phu giàu có khủng khiếp; trên đất liền phì nhiêu bờ biển nổi bật hoặc ở đây Ithaka hải đảo không quân vương nào sánh kịp! Về của cải ông sở hữu hơn hai mươi người gộp lại. Tính nhầm quý khách tường. Trên đất liền mười hai đàn bò nái, vô số đàn cừu, rất nhiều đàn heo, cơ man đàn dê, tất cả do mục tử trong nhà hoặc mục tử bên ngoài thuê mướn trông nom. Ở đây trên Ithaka mười một

đàn dê gậm cỏ dọc bờ biển mục tử khả tín canh giữ. Mỗi ngày mỗi mục tử chọn cừu mập mạp, dê béo tròn nhất đàn lùa về cho đám cầu hôn làm thịt. Phần mình trông nom, canh giữ bầy heo, phàm phu cũng phải lựa con ngon lành hơn hết gửi về cho chúng!”

Nô bộc dứt lời. Dáng vẻ vội vã, quý khách bắt đầu ăn thịt, uống vang ngầu nghiến, không nói một lời, song đầu óc sôi sục ý nghĩ sẽ làm gì với đám cầu hôn. Chờ quý khách dùng bữa xong xuôi, rót vang tới miệng cúp uống từ nãy đến giờ Eumaios đưa mồi. Vui vẻ đón nhận, quý khách nhanh nhau lên giọng đáp lời như có cánh bay xa: “Quý hữu, xin cho bỉ phu hay người bỏ của mua quý hữu,

người quý hưu mô tả giàu có, uy quyền vượt mức là ai? Quý hưu nói ông ta chết do giúp Agamemnon trả thù. Nếu là quân vương lừng danh xin kể tên. Có lẽ bỉ phu biết. Chỉ có Chúa tể và thần linh bất tử hiểu rõ, do đã gặp nên có thể kể cho quý hưu hay về ông ta, bởi bỉ phu chu du khắp bốn phương trời!"

Ô Eumaios, đầu mục mục tử, nô bộc đáp:
"Tin tức, lão nhân! Khoe mẽ tha hương
khắp thiên hạ, song chưa người nào đến
đưa tin có thể nói rõ về Odysseus để
thuyết phục vợ con ông! Tất cả đều tào
lao, vì vật chất thúc đẩy, cần ăn bìa
chuyện, hết người này đến người kia, dẫn
xác tới, song không biết sự thực thế nào!
Vượt biển vừa tới Ithaka người lang

thang ba chân bốn cẳng đến gấp kể chuyện. Bà chủ phàm phu tiếp đón ân cần, đối đãi tử tế, gạn hỏi chi li trong khi lòng buồn rười rượi, nước mắt giàn giụa, cung cách y hệt hiền thê phu quân bỏ mạng trên xứ xa xôi. Lão nhân cũng vậy, lão nhân có thể nhanh trí phía chuyện hy vọng đón nhận quần áo, tu-ních, áo choàng mặc cho ám tấm thân! Còn chủ nhân phàm phu! Thưa, ông chết rồi, biệt tăm biệt tích. Chó ngoài đường, chim trên trời đến bây giờ chắc hẳn đã xé, đã moi hết thịt chỉ còn xương trơ trọi sau khi linh hồn già từ thể xác. Hay cá ngoài biển đã rỉa nhăn thịt, xương nằm đâu đó trên bãi biển chìm sâu dưới cát. Vâng, ông chấm dứt cuộc đời như thế, không biết ở đâu! Với thân hữu và thân nhân

của ông cuộc đời chẳng còn gì trừ buồn rầu, nhất là với phàm phu. Bởi từ đó, dù tới đâu, phàm phu không bao giờ gặp chủ nhân tử tế như ông, ngay cả nếu trở về nhà cha mẹ, nơi phàm phu chào đời, nơi các người nuôi nấng! Ngay cả với các người, phàm phu cũng không buồn lăm, mặc dù vui mừng nếu lại thấy mặt khi trở về quê hương. Nhưng mắt Odysseus phàm phu thấy lòng dạ đau đớn, xót xa vô cùng. Lúc này, dù không có mặt ở đây, quý khách ơi, nhắc tên ông phàm phu cảm thấy bùi ngùi. Ông chăm lo, yêu thương quá chừng. Bởi thế dù ông vắng mặt, gọi ông phàm phu vẫn gọi như gọi người bạn quý mến, người em thương yêu!”

“Quý hữu,” Odysseus từng trải, kiên nhẫn, ôn tồn đáp, “vì quý hữu khăng khăng phủ nhận điều bỉ phu nói, vì quý hữu định ninh ông sẽ không trở về, vì quý hữu nhất định nghi ngờ... Nhưng bỉ phu không nói vu vơ mà khăng định và thè độc Odysseus sẽ trở về. Nếu ông trở về, nếu ông bước vào nhà, bỉ phu sẽ đòi phần thưởng dành cho tin vui, quý hữu sẽ phải cho tu-ních mới, áo choàng mới mặc cho ấm tấm thân. Từ lúc này đến lúc đó, dù nghèo khổ bần cùng, bỉ phu sẽ từ chối không nhận bất kể cái gì. Bỉ phu ghét như ghét cửa địa ngục người nào do nghèo đói thúc đẩy bịa chuyện nói dối. Ngay đây xin Chúa tể, xin thần linh bất tử, xin chiếc bàn hiếu khách, ô quý hữu, xin tư thất Odysseus can trường bỉ phu

vừa tới, xin tất cả chứng giám, bỉ phu thế mọi việc sẽ diễn ra như bỉ phu nói! Odysseus sẽ trở về cuối tháng này, giữa tuần trăng khuyết và tuần trăng đầy. Ông sẽ hiện diện trong cung điện và sẽ trùng trị kẻ xúc phạm hiền thê và quý tử.”

Nhưng Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc đáp: “Lão nhân, phần thưởng dành cho tin vui phàm phu sẽ không bao giờ phải trả, và Odysseus cũng sẽ không bao giờ trở về. Thôi uống đi, thanh thản nhấm nháp, bỏ chuyện này nói chuyện khác. Đừng bắt phàm phu nhớ lại quá khứ, vì nói quý hưu hay phàm phu quên đau cõi lòng khi có người nhắc tới ông chủ quý mến, thân yêu. Và cũng đừng nói chuyện thè bòi trở về, quên đi! Ông trở về là

điều phàm phu mong muốn, Penelope mong muốn, lão công Laertes mong muốn, Telemachos đầy hứa hẹn mong muốn. Nhưng hiện giờ phàm phu lo đến mất ăn mất ngủ, quý tử ông sinh thành, Telemachos! Thần linh phù hộ khôn lớn như cây non mơn mởn. Phàm phu thầm nghĩ công tử sẽ trở thành người tài ba trên cõi đời như thân phụ, khuôn mặt tuấn tú, vóc dáng chững chạc, tác phong đĩnh đạc, bất thình lình mê muội, lú lẫn, không hiểu do thần linh hay thế nhân? Rời nhà ra đi công tử mò đường tới Pylos thiêng liêng nghe ngóng tin tức thân phụ. Bọn cầu hôn cao ngạo con nhà quý phái rủ nhau mai phục chờ trở về, hy vọng quét sạch dòng họ vương giả Arkeisios trên đất Ithaka, tên tuổi sẽ rơi vào quên lãng.

Nhưng thôi đừng nhắc tới nữa, mặc công tử tự liệu số phận, rơi vào tay chúng hay Chúa tể ra tay cứu độ? Thay vì thế bây giờ xin lão nhân vui lòng cho hay buồn khổ bản thân trải qua. Kể thành thực, đừng quanh co; phàm phu muôn biết đầu đuôi. Lão nhân là ai, từ đâu? Thành phố nào, song thân ra sao? Thuyền nào đưa tới? Tay chèo thế nào? Họ là người ra sao? Vì phàm phu nghĩ muôn đến Ithaka lão nhân không thể cuốc bộ.”

Odysseus trăm khéo ngàn khôn đáp:
“Thưa sẵn sàng, bỉ phu sẽ kể quý hữu
hay chuyện quý hữu muôn biết và kể
thành thực, không giấu giếm. Uớc gì đôi
ta có rượu ngọt, thịt ngon thừa mứa, nhởn
nhơ ở đây trong nhà này, ung dung nhấm

nháp, bình thản nhâm nhi mặc kệ khác tối mắt tối mũi chạy theo công việc! Được vậy bỉ phu có thể kể cả năm, kể không dứt nỗi buồn, cảnh khổ đè nặng cõi lòng, buồn rầu, đau khổ đủ thứ bỉ phu nhọc nhăn kinh qua vì thần linh thịnh nộ bắt gánh chịu! Krete bao la là nơi bỉ phu hân hạnh chào đời. Thân phụ là nhân vật giàu có. Ông có nhiều con, để nuôi cùng nhà; tất cả là con vợ cả còn thân mẫu bỉ phu là vợ lẽ ông mua về làm nô lệ. Mặc dù khác biệt vai vế, song thân phụ, Kastor, công tử Hylakos, xếp bỉ phu ngang hàng con chính thức. Khắp Krete ai cũng kính trọng, tôn xung ông như thần linh vì của cải, quyền hành, con cái vẻ vang. Bất hạnh thay tuổi tròn cho chóng hết, tử thần đến tóm cổ mang đi đưa ông xuống âm

phủ gấp Diêm Vương. Bây con cao ngạo bốc thăm chia gia tài. Ngoài ngôi nhà bầy con cho bỉ phu tí của. Vì không phải đúra ngu, tên hèn co giò tháo chạy khi ra chiến trường, nhò can trường, dũng cảm, bỉ phu lấy được con gái gia đình lăm của nhiều ruộng... Nhưng tất cả bây giờ qua rồi, bỉ phu không còn như trước! Dẫu thế bỉ phu nghĩ nếu nhìn kỹ gốc rạ, quý hũu nhận ra cây lúa phát triển ra sao: bỉ phu lặn lội trong bất hạnh triền miên!..."

"Rất may thần linh chiến tranh Ares và nữ thần nhan sắc Athena phú cho táo bạo, bỉ phu có khả năng đập tan quân thù, làm chủ chiến trường. Khi dự định tấn công quân thù, bỉ phu đem binh sĩ thiện chiến mai phục. Dũng cảm, hiên ngang,

không bao giờ sợ chết, rời đồng đội, bỉ phu xông lên hàng đầu dùng thương hạ quân thù chân bước chậm chạp hơn mình. Ra trận thường như thế vậy mà bỉ phu không thích việc ngoài đồng hay việc trong nhà mặc dù làm lụng là gây dựng gia đình, nuôi nấng con cái. Bỉ phu thích, luôn luôn thích chiếc thuyền, mái chèo, giao chiến, cây thương bóng lộn, mũi tên nhọn hoắt, dụng cụ sát nhân người khác rùng mình, bỉ phu vui vẻ. Bỉ phu có xu hướng như vậy ấy là do thần linh truyền phả vào tim. Bởi muốn kiểm sống ở đời mỗi người tìm nguồn vui theo cách mình chọn. Trước khi con cái người Achaian đặt chân lên đất Troad, bỉ phu đã chín lần chỉ huy tay chèo gan dạ và thuyền lướt sóng tiến vào bờ biển xa lạ, nhờ thế

cướp được nhiều của cải; bỉ phu chọn những gì mình thích, sau đó lại được nhiều nữa do rút thăm chia phần. Của cải cứ thế gia tăng dần dần. Vì vậy dân đảo kính trọng nề vì. Nhưng khi Chúa tể thần sấm trù tính phiêu lưu rùng rợn, binh sĩ hàng ngàn run rẩy, khiếp đảm, đúng lúc đó họ hối thúc bỉ phu và Idomeneus lừng danh dẫn thuyền tới thành Troa. Bỉ phu không thể từ chối yêu cầu vì sợ dân chúng chê cười. Tới thành Troa con cái người Achaian giao chiến chín năm. Năm thứ mười, sau khi cướp phá kinh thành của Priam, ngô bối vượt biển trở về, nào ngờ có thần linh đánh tan đoàn thuyền, quân lính Achaian trôi dạt khắp nơi. Riêng bỉ phu, than ôi, Chúa tể khôn ngoan rất mực, sáng tạo đủ thứ dành cho

đoạn trường mới mẻ! Vui thú với vợ trẻ, con thơ, của cải chưa đầy một tháng lại hao hức chuẩn bị phương tiện du hành đường trường, bỉ phu cùng đồng đội gặn dạ dong buồm lái thuyền trực chỉ Ai-cập.”

“Bỉ phu trang bị chín thuyền, tay chèo tập hợp nhanh chóng. Sáu ngày liên tiếp họ ăn uống lu bù. Bỉ phu hạ bò làm lễ tế sinh dâng thần linh, đồng thời cung ứng đầy đủ món ăn. Ngày thứ bảy ngô bối lên thuyền. Rời Krete đồng ruộng bao la ngô bối dong buồm ra khơi. Gió bắc mát mẻ, thuận chiều thổi mạnh. Thuyền lướt nhẹ nhàng như trôi trên sông; không thuyền nào gấp trắc trở. Bên ngoài không nguy hiểm, bên trong không ốm đau; ngô bối

lên boong ngồi an toàn, thư thái; gió và
đà thủ đưa thuyền đi đúng hướng. Sau
năm ngày tới sông lớn ở Ai-cập, nước
hung vĩ, bỉ phu hạ neo cắm thuyền mũi
cong trên sông Egyptos. Bỉ phu ra lệnh
tất cả tay chèo ở lại canh thuyền, không
được rời bờ, chỉ vài người trèo lên gò
đất quan sát. Nào ngờ bạo lực thúc đẩy,
ý lại sức mạnh, hung hăng ra đi, đám này
chớp nhoáng cướp phá đồng quê trù phú,
tàn sát đàn ông, chộp bắt đàn bà, trẻ nhỏ
mang đi. Tiếng kêu la lan tới thành phố.
Rạng đông vừa ló nghe thấy dân chúng
gọi nhau đồ ra như nước chảy. Chạy bộ,
đánh xe, vác thương súng loáng họ tụ tập
kín cánh đồng. Đúng lúc đó Chúa tể thần
sấm dội kinh hoàng bao phủ đồng hành bỉ
phu. Không tay nào dám đứng lại đương

đầu, trực diện đối thủ, vì tú bè sát khí
đằng đằng. Dùng mũi nhọn bọc đồng đối
phương đâm chém hạ sát nhiều người
ngô bối, chộp bắt số còn lại đem đi làm
nô lệ.”

“Riêng bỉ phu Chúa tể xui khiến đầu óc
nảy sinh ý nghĩ... Ô! ước chi trực diện số
phận, gục chết ở đấy trên đất Ai-cập cho
rồi, vì sau đó biết bao gian truân vẫn chờ
đợi!... Bỉ phu nhanh tay tháo mũ gia công
kỳ khu đội trên đầu, tuột khiên khỏi vai
cho rơi xuống đất, ném thương bay đi
thật xa. Tay không, cúi đầu cắm cổ đuôi
theo xe, tới trước mặt ngựa, bỉ phu nắm
chặt, ôm hôn đầu gối quân vương. Xúc
động thương hại đồng ý cứu mạng, gật
đầu bảo ngồi bên cạnh, ông lăng lặng

đánh xe đưa bỉ phu khóc sướt mướt về cung điện. Hăm hở đuổi theo, đông như kiến cỏ, chĩa thương gỗ tàn bì thẳng tắp, dân chúng đòi giết bỉ phu, vì tất cả đều căm giận. Nhưng ông xua đuổi gạt đi, vì sợ xúc phạm Chúa tể bao che khách lạ thịnh nộ trước hành động thô bạo, tàn ác.”

“Bỉ phu ở đó bảy năm, kiếm tiền khá nhiều trong đám dân sở tại, muôn người như một đem cho. Giữa năm thứ tám, chẳng hẹn mà nêu, bỉ phu giao du với tên vô lại người Phoinicia, lưu manh, lừa đảo nổi tiếng đã lường gạt nhiều vụ gây nên biết bao tai họa. Nói như thật y thuyết phục bỉ phu lên thuyền đi Phoinicia, nơi y có nhà cửa, của cải thực

sự. Tới nơi bỉ phu ở nhà y hết năm. Ngày tháng trôi qua, năm sau bắt đầu, mùa xuân trở lại, y đưa bỉ phu lên thuyền ra khơi đi Libya, nói dối là muốn bỉ phu giúp một tay đem hàng tới đó, song thực ra y sẽ bán bỉ phu lấy món tiền kέch sù. Nghi lăm, song làm sao hơn? Bỉ phu theo y lên thuyền! Gió bắc thuận chiều thổi mạnh, thuyền bon bon giữa biển vượt đảo Krete, nhưng Chúa tể dự định đánh chìm. Lúc ngô bối qua đảo đó, không thấy đất liền đâu nữa, chỉ thấy bầu trời và mặt nước! Chúa tể treo đám mây đen kịt lủng lơ trên thuyền, biển phía dưới tối sầm; Chúa tể dội sấm àm àm, cùng lúc đổ chớp sáng lòe. Thuyền chòng chành, quay tí, mùi lưu huỳnh nồng nặc, tay chèo bắn khỏi boong. Theo sóng nhấp

nhô như hải âu họ nỗi lèn bệnh quanh sườn gỗ đen sì. Thần linh quyết định không người nào trở về. Nhưng đúng lúc lo sợ hết sức, Chúa tể hất cột buồm khổng lồ thuyền mũi xanh đậm vào tay, một lần nữa lại giúp bỉ phu thoát chết. Bỉ phu ôm chặt mặc gió tàn ác cuốn đi như đồ chơi. Bỉ phu trôi nổi chín ngày. Ngày thứ mười, ban đêm, trời tối như bung, sóng đánh đầy vào bờ vùng đất Thesprotia, nơi quân vương Pheidon trị vì người Thesprotian cho tá túc, không bắt nộp tiền chuộc mạng. Thấy bỉ phu ngất xỉu vì lạnh và mệt, đưa tay kéo lên, con trai quốc vương đem về cung điện, tới nơi đưa tu-ních và áo choàng cho mặc.”

“Trong khi ở đó bỉ phu nghe quân vương nói về Odysseus. Ông kể ông tiếp đón, đối đãi thân tình, tiễn đưa đương sự trở về quê hương, cùng lúc cho bỉ phu thấy của cải đương sự thu thập đồng, vàng, sắt tôi luyện kỹ càng. Của cải đương sự chất đồng trong tư thất quân vương thửa nuôi bản thân và người thửa hưởng đến mười thế hệ! Ông nói thêm đương sự đi Dodona tìm hiểu ý định Chúa tể thể hiện trên cây sồi cao lớn thiêng liêng để biết chắc phải làm gì lúc tiến vào Ithaka ruộng đất phì nhiêu sau khi vắng mặt lâu dài, phục sức bình thường hay cải trang bí mật? Hơn thế, lúc rẫy rượu lẽ cảm tạ trong cung điện ông thè độc trước mặt bỉ phu thuyền và tay chèo chò ngoài bờ biển sẵn sàng đưa đương sự trở về quê

cha đất tố. Nhưng ông bảo bỉ phu đi trước vì bất đồ có thuyền từ Thesprotia sắp nhổ neo tới đảo Doulichion nổi tiếng nhiều lúa mì. Ông hạ lệnh tay chèo trông nom bỉ phu cẩn thận và hộ tống tới gặp quân vương Akastos. Nhưng muốn thỏa mãn ý đồ đen tối hăm hại chúng đầy bỉ phu chìm đắm hơn nữa xuống bể khổ trầm luân. Thuyền rời đất liền khá xa, ngoài khơi mênh mông, chúng thực hiện mưu đồ đưa bỉ phu vào vòng nô lệ. Lột tu-ních, áo choàng chúng đưa cho quần áo bẩn thỉu, rách bươm, quý hũu thấy tận mắt lúc này. Chúng tới Ithaka lúc đồng ruộng phơi mình dưới trời trong sáng. Lấy thùng bèn chắc chúng trói chặt đặt bỉ phu dưới ghế dài, sau đó lênh bờ hối hả dùng bữa trên bãi biển. Dẫu thế có thần

linh ra tay thánh thiện cởi trói, không chút khó khăn. Quần quần áo như mờ rẽ rách che đầu, ôm tấm gỗ cạp bờ tụt xuống nước, bỉ phu khua hai tay bơi khe khẽ. Chẳng mấy chốc bỉ phu ra khơi, cách chúng khá xa. Lớp ngóp lên bờ bỉ phu mò vào rừng cây cành lá um tùm nằm trốn. Bỉ phu nghe chúng đi tìm khắp nơi, vừa chạy, vừa lùng, vừa lục, vừa quát inh ỏi. Cuối cùng quyết định chẳng nên mất công kéo dài thêm nữa, chúng bảo nhau lên thuyền rỗng không. Thần linh che giấu bỉ phu dễ dàng; thần linh còn hướng dẫn cắp chân cất bước tới nhà quý hữu, chuồng heo người ngay thăng. Bởi số phận còn bắt bỉ phu sống nữa ở đời!”

Ô Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc tiếp lời: “Ôi chao! Quý khách đáng thương! Kẻ chuyện gian truân, lưu lạc bản thân trải qua quý khách làm phàm phu xúc động khôn xiết. Nhưng khi nói đến Odysseus quý khách dường như phóng đại, nhiều lời không bám sát sự thật. Theo chỗ phàm phu nghĩ quý khách khiến phàm phu nghi ngờ. Tại sao người như quý khách phải bịa chuyện kể tào lao? Phàm phu đã nghe nhiều chuyện chủ nhân trở về! Căm giận, thù ghét, thần linh không để ông gốc ngã ngoài trận địa khi giao chiến với quân Troian, không để ông nhắm mắt từ giã cõi đời trong tay đồng đội lúc chiến trận kết thúc. Nếu thế người Achaian sẽ hiệp lực xây dựng mồ dài, ông sẽ đạt vinh dự cho bản thân và

quý tử sau này. Nhưng quý khách thấy, cuồng phong bão táp cuốn phăng mang đi, ông chấm dứt cuộc đời không chút vang...”

“Phàm phu sống âm thầm ở đây với bầy heo xa lánh thế giới, không bao giờ ra thành phố, trừ phi Penelope tiết hạnh vời gọi tới gấp hôm nào bất đồ có tin. Những lúc như thế họ bu quanh người mang tin, dồn dập đặt câu hỏi, cả người đeo mắt chờ đợi chủ nhân biệt tăm biệt tích lẫn người bù khú ăn uống phá hại nhà ông không sợ trả thù. Phàn riêng phàm phu không muốn săn đón, hỏi han tin tức kể từ ngày tên Etolian từ Aitolia kể chuyện đánh lừa. Gã giết người, lang thang khắp nơi, cuối cùng tới gõ cửa. Phàm phu tiếp

đón thân tình, gã nói gã thấy ông đứng gần Idomeneus ở Krete tu sửa thuyền bị hư hại trong trận bão biển. Gã nói Odysseus sẽ trở về cuối hạ hay đầu thu, mang theo tiền của và đồng đội can trường! Bởi thế, lão nhân đáng thương ơi, đến lượt mình, thần linh đưa đường chỉ lối tới ngôi nhà lụp xụp, tuổi đã cao, khổ đã nhiều, xin đừng tìm cách xoa dịu, an ủi bằng lời dối trá. Không phải vì thế phàm phu sẽ kính trọng, quý mến lão nhân, mà vì phàm phu khiếp sợ Chúa tể, thần linh bảo trợ, bao che khách lạ và vì phàm phu thương hại lão nhân.”

Odysseus trăm khôn ngàn khéo đẽ lời: “Sao đa nghi đến thế! Dù thế thốt bỉ phu cũng không thể lay chuyển lòng dạ và

quý hữu cũng chẳng tin nào! Nhưng thôi, hãy đồng ý cam kết. Thần linh trên núi Olympos sẽ làm chứng đôi ta. Nếu chủ nhân quý hữu trở về nhà này, quý hữu phải cho bỉ phu tu-ních, áo choàng để mặc và đưa bỉ phu đi Doulichion, nơi bỉ phu muôn đến. Ngược lại, nếu chủ nhân quý hữu không trở về như bỉ phu nói, quý hữu sai mục tử ném từ đỉnh núi xuống đáy vực, để bắt kẻ ăn mày nào theo chân bỉ phu trước khi mở miệng nói càn cũng phải suy tính kỹ lưỡng.”

Nô bộc chăn heo chân thật lớn tiếng khẳng định: “Đồng ý, quý khách! Thưa, đó là phương cách hữu hiệu để bảo đảm danh thơm và uy tín phàm phu trước mắt mọi người bây giờ cũng như mai sau!...

Mời vào ngôi nhà lụp xụp, tiếp đón ân cần, tiếp theo tấn công, chấm dứt cuộc đời quý báu! Sau đó lòng trong trăng, phàm phu hăm hở cầu khấn, nhiệt tình van xin Chúa tể, công tử Kronos!... Nhưng thôi đã đến giờ dùng bữa, phàm phu hy vọng mục tử mau về để ngô bối sửa soạn bữa ăn đậm đà trong ngôi nhà nhỏ bé tầm thường!”

Hai người đang chuyện trò trao đổi ý kiến, mục tử đánh đàn trở về. Họ lùa từng nhóm vào chuồng quen thuộc, tiếng ủn ỉn lan rộng trong không khí lúc bấy heo nằm xuống nghỉ đêm. Nô bộc khá kinh ngạc to nói với mục tử: “Tóm con khá nhất. Ta muốn làm thịt đãi quý khách mới tới từ nơi xa xôi. Lợi dụng cơ hội

mình cùng nhau đánh chén, bấy lâu gian
khổ chǎn dắt, trông nom bầy heo răng
trắng nhởn, trong khi kẻ khác chẳng làm
gì sống nhởn nhơ trên công lao cực nhọc
tui mình đỗ ra!"

Nói rồi nô bộc cầm rìu mũi đồng sắc
cạnh chẻ củi. Mục tử lôi con heo năm
tuổi béo mập để đứng trước bếp lửa.
Vốn đạo hạnh không quên hàng bất tử,
bắt đầu làm lễ, nô bộc cắt túm lông trên
đầu tế sinh răng trắng nhởn vừa ném vào
lửa vừa cầu xin thần linh trợ giúp
Odysseus mưu trí trở về. Dứt lời đứng
thẳng cầm khúc sồi chưa chẻ để riêng
giơ cao nô bộc phang mạnh. Tế sinh
ngáp thở nằm dài. Mục tử xúm vào cắt
cỗ, cao lông, phanh thịt tức thì. Nô bộc

cắt mỗi chân ít thịt, lấy mỡ sống bọc quanh, rắc bột đại mạch, rồi đặt lên lửa. Tiếp theo mục tử thái nhỏ phần còn lại, xiên vào xiên, nướng cẩn thận. Lấy khỏi bếp lửa, tuốt khỏi xiên, mục tử bày trên đĩa đặt xuống bàn. Nô bộc đứng dậy chia phần. Khéo léo, cẩn thận, nô bộc chia tất cả bảy phần, làm rầm cầu khấn: phần nữ thần sông nước, phần lệnh sứ Hermes, công tử Maia, phần mỗi mục tử. Nô bộc dành phần danh dự cho Odysseus, sống lưng béo ngậy. Lịch sự khiến ấm lòng, Odysseus mưu trí thốt lời: “Eumaios, cầu mong Cha Chúa tể yêu thương quý hữu như quý hữu thương yêu bỉ phu, chẳng quản ngại thực trạng đã ban vinh dự cho kẻ bần cùng!”

Nhưng Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc đáp: “Xin bắt đầu, quý khách bắt hạnh, thưởng thức món ăn ngô bối kính mời. Cho đi hay đòi lại là tùy ý thần linh, quyền năng các người vô hạn vô biên.” Dứt lời lấy thịt heo đầu lứa nô bộc nướng dâng thần linh bắt tử. Sau khi rẩy vang sủi bọt vào lửa đỏ đậm làm lễ, đặt cúp vào tay Odysseus, cướp phá thành phố, nô bộc trở lại ngồi trước phần mình. Mesaulios đem bánh mì phục vụ mọi người; gã là đày tớ trong khi chủ nhân vắng nhà, không hỏi ý kiến bà chủ hay lão công Laertes, bỏ của riêng chỉ mình biết, nô bộc mua từ tay người Taphian đi biển. Mọi người bắt đầu đưa tay thưởng thức món ăn ngon lành bày trước mặt. Khi mọi người ăn uống xong

xuôi Mesaulios thu bánh dọn bàn. Lúc này bánh mì, thịt heo đã thỏa mãn, bụng no rồi, mọi người sửa soạn lên giường.

Đêm xuống, thời tiết tồi tệ, mặt trăng tối đen, Chúa tể đồ mưa tầm tã, gió tây đem theo hơi nước thối ác liệt. Odysseus nói chuyện với mọi người. Mở lời thử lòng nô bộc xem bề ngoài có vẻ quan tâm có cởi áo choàng cho không hay bảo mục tử làm thay: “Xin lắng nghe, Eumaios và các quý hữu. Bỉ phu sắp cất lời bộc lộ ước muốn. Đây là hậu quả của vang. Vang bảo người uống làm điều rõ dại. Ngay cả kẻ trầm tư vang cũng thúc đẩy ca hát, nhảy nhót, cười vui nước mắt. Đôi khi vang ép đứa uống văng lời ra thay vì giữ lời lại đừng nói. Dẫu thế mặc

lòng, vì đã mở miệng tuôn lời phứa phứa, bỉ phu sẽ tiếp tục không ngừng, không giấu giếm. A, ước gì bỉ phu vẫn trẻ, thân thể vẫn cường tráng như khi ngô bối bày binh bố trận, mai phục tấn công thành Troa! Chỉ huy chiến dịch là Odysseus và Menelaos công tử Atreus; bỉ phu là chỉ huy thứ ba vì hai người yêu cầu. Tới thành phố tường lũy cao ngất, xung quanh đồng lầy bãi lội, lau sậy, cỏ dại mọc um tùm, núp dưới giáp y, ngô bối nằm chờ. Gió bắc thổi ác liệt như muốn cắt da xé thịt, đêm giá lạnh bao chùm. Trên đầu tuyết đồn đổ, lạnh khủng khiếp, băng đóng kín mặt khiên. Đồng đội đều có áo choàng, tu-ních; họ ngủ ngon lành, kéo khiên che vai. Riêng bỉ phu lúc xuất quân do khinh suất để áo

choàng lại với đồng đội, cứ nghĩ chẳng bao giờ bị lạnh. Bởi thế gia nhập đoàn quân bỉ phu không có gì, trừ tấm khiên và tấm che thắt lưng bằng đồng.

Khoảng hai phần ba đêm, lúc tinh tú sắp lặn, bỉ phu thích khuỷu tay đánh thức Odysseus ngay bên cạnh; bỉ phu nói nhỏ anh ấy lắng nghe: “Công tử Laertes, ô dòng dõi Chúa tể, Odysseus trăm mưu ngàn chước, ta sẽ không ở lâu với các ngươi mà từ giã cõi đời đến nơi! Giá lạnh giết từ từ, vì ta không có áo choàng. Thần linh xui dại ra đi không mang gì trừ tu-ních. Böyle giờ không cách nào thoát tay tử thần!” Nghe bỉ phu nói thế Odysseus đầu óc mẫn tuệ trong tác chiến cũng như tham mưu nảy sinh kế hoạch tức thì.

Giọng hết sức nhỏ anh ấy thì thầm bên tai: “Im ngay kéo đằng kia có người nghe tiếng!” Dứt lời chống khuỷu tay, ngả đầu trên bàn tay, anh ấy cất tiếng nói lớn: “Lắng nghe, đồng đội! Ta đang thiу thiу thần linh đưa vào giấc mơ. Ngô bối xa thuyền quá đỗi, ta muốn ai đó mang truyền điệp trao nguyên soái Agamemnon hỏi xem ông có thể phái binh sĩ rời doanh trại tới tăng cường cho ngô bối không?” Lời vừa dứt, thanh niên tên Thoas, con Andraimon, chồm dậy tức khắc, cởi phăng áo choàng màu huyết dụ ném xuống đất, cắm cổ chạy ra dây thuyền. Cuộn tròn trong tấm áo đương sự vừa cởi, bỉ phu nằm ngủ, ôi chao thích thú, song cảm kích tới lúc rạng đông xuất hiện lên ngự ngai vàng! Ô, nếu bây giờ bỉ

phu vẫn trẻ, thân thể vẫn cường tráng như ngày nào, trong nhà này chắc hẳn có người chăn heo sẽ cho tấm áo, do cảm tình và quan tâm đặc biệt đối với người can trường! Nhưng thay vì thế người đời khinh rẻ, bởi che làn da nhăn nheo, bỉ phu chỉ có quần áo cũ mèm, rách buồm!"

Ô Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc tiếp lời: "Lão nhân! Chuyện vừa kể tuyệt vời; lời không thừa, ý không sai. Do vậy lão nhân sẽ không thiếu quần áo hoặc bất kề thứ gì cần phải cho khi người cầu xin nghèo khó ngỏ lời. Nhưng chỉ đêm nay. Sáng mai lão nhân lại phải che thân bằng quần áo tả tơi, vì ở đây ngô bối không du tu-ních, không thừa áo choàng thay đổi, mỗi người chỉ có một. Chờ công tử

Odysseus. Khi trở về vốn nhân hậu công tử sẽ cho quần áo, tu-ních, áo choàng, và sẽ đưa lão nhân đi bất kỳ nơi nào lão nhân muốn.”

Dứt lời nô bộc nhồm dậy làm giường cho quý khách bên bếp lửa, trải da cừu, da dê liên tiếp. Odysseus ngả lưng chờ giấc. Nô bộc lấy măng-tô rộng thùng thình đắp cho quý khách, áo dự trữ để trong kho phòng mùa đông ác liệt, phong ba bão táp rùng rợn ập tới sẽ đem ra dùng. Odysseus nằm ở đó, mấy thanh niên nông trại ngả lưng gần kè chờ giấc. Không thích nằm ngủ bên trong xa cách bầy heo, nô bộc sửa soạn ra ngủ bên ngoài. Odysseus mừng thầm nô bộc chịu khó trông nom gia sản khi chủ nhân vắng nhà.

Đầu tiên nô bộc choàng kiếng sắc qua
cặp vai vạm vỡ; tiếp theo nô bộc khoác
áo ngoài dày cộm che gió, kèm tấm da dê
kín lông; tiếp đến nô bộc nâng cây
thương nhọn hoắt để tự vệ, tấn công chó
lảng vảng hoặc trộm rình mò; cuối cùng
ra đi, nô bộc tới đón giấc nơi bầy heo
răng trắng nằm ngủ, trong hốc đá sâu kín,
gió bắc không lọt vào.

Odysseus & Laertes (Phần áo quan bằng đá, giữa thế kỷ II SCN, viện bảo tàng Barraco, Rome, Ý).

Xúc động khôn xiết, cảm thấy lỗ mũi cay cay vì nước mắt, nhìn bố đẻ thương yêu, Odysseus nhào tới, vung tay ôm cổ, hôn lấy hôn để, cất lời: "Bố, con đây, người bố hỏi đã trở về quê hương sau hai mươi năm xa cách" (24.318-322).

Khúc 15

Lúc này Pallas Athena đã tới Lakedaimon bao la nhắc nhở công tử quả cảm của Odysseus dày dạn gió sương đã tới lúc mau mau sửa soạn trở về. Nữ thần thấy Telemachos và công tử vẻ vang của Nestor nằm trong tiền đình cung điện

Menelaos khả kính. Công tử Nestor ngũ li bì. Telemachos trái lại không chớp mắt suốt đêm triền miên thao thức suy nghĩ về thân phụ. Trinh thần mắt xanh lam lục bước tới đứng gần ngỏ lời: “Telemachos, chẳng nên nán ná trên xứ người, bỏ tài sản không trông nom, để cung điện cho lũ cầu hôn xác xược. Chúng sẽ thi nhau chia xác, ăn hết của cải, như vậy cuộc ra đi trở thành vô nghĩa. Hãy cấp tốc ngỏ lời yêu cầu Menelaos lớn tiếng trên chiến trường để ra đi nếu công tử muốn thấy thân mẫu đức hạnh vẫn ở trong cung điện. Bởi thân phụ và bào đệ đang thúc đẩy nương nương kết duyên với Eurymachos. Bỏ xa đám cầu hôn, muốn chiếm bằng được, y tặng nương nương phẩm vật, đồng thời biểu thân nhân hồi

môn càng ngày càng nhiều. Hơn thế cần
để ý trong khi công tử vắng mặt nương
nương sẽ đem của cải khỏi nhà. Công tử
lạ gì lòng dạ đàn bà. Họ thích mang của
về nhà người đàn ông mới lấy mình làm
vợ, không thèm nhớ, không buồn hỏi
người quá vắng trước kia mình yêu
thương, lấy làm chồng, sinh con đẻ cái.
Bởi thế khi về tới nhà nhớ trao mọi thứ
cho nữ tỳ công tử tin tưởng hơn hết
chừng nào thần linh kiêm cho hiền thê
xứng đáng hằng hay. Điều nữa công tử
phải nhớ nằm lòng. Đầu nậu đâm cầu hôn
mai phục tại eo biển giữa Ithaka và
Samos núi non lởm chởm định tâm hạ sát
trước khi công tử nhìn thấy quê cha đất
tổ. Nhưng đừng sợ, ta nghĩ chúng không
thành công. Trước khi chúng ra tay đất

lành đã chôn vùi một số phá hoại tài sản công tử. Lái thuyền bền chắc cách xa mấy đảo, lái cả ban đêm; thần linh bao che, canh phòng sẽ gửi gió thuận chiều theo sau. Tới Ithaka lên bờ mũi đất đầu tiên, bảo tay chèo vòng thuyền trở lại thành phố. Công tử tới thẳng nhà nô bộc chăn heo từ trước tới giờ vẫn tận tụy, chung thủy. Nghỉ đêm lại đó, sai nô bộc ra thành phố báo tin thân mẫu tiết hạnh Penelope công tử đã rời Pylos trở về an toàn.” Truyền điệp trao xong Athena biến dạng trở về núi Olympos. Lấy gót chân khẽ thúc vào người, Telemachos đánh thức công tử Nestor đang ngon giấc: “Dậy, Peisistratos, dậy đi! Đưa ngựa móng guốc chắc nịch vào xe đóng ách, chuẩn bị mình lên đường!”

“Ô, Telemachos,” Peistratos công tử Nestor âm ầm đáp. “Hồi hả ra đi, song làm sao có thể đánh xe khi trời tối nhu bưng! Hơn thế rạng đông sắp tới. Chờ công tử Atreus tay thương lừng danh Menelaos chất tặng phẩm lên xe, ngoảnh lời thân thiện tiễn đưa, ngô bối hãy lên đường. Bởi chừng nào còn sống ở đời khách chăng thể nào quên chủ đã tiếp đón niềm nở, đối đãi tận tình.”

Lời vừa dứt, rạng đông lênh ngự ngai vàng. Rời giường mộng bên Helen mái tóc diễm lệ, Menelaos lớn tiếng trên chiến trường tới gặp quý khách. Vừa nom thấy, quý tử Odysseus vội mặc tunich vân nhiều óng ánh, choàng áo ngoài thùng thình qua cắp vai vạm vỡ. Bước ra

ngoài sân tới đứng cạnh Telemachos nhở nhẹ cất lời: “Thưa công tử Atreus, dòng dõi Chúa tể, thủ lĩnh chiến binh, đã đến lúc thúc phụ cho phép tiêu diệt trở về quê hương yêu dấu, vì lòng dạ mong muốn cấp kỵ.”

Nghe thấy thế Menelaos lớn tiếng trên chiến trường ôn tồn đáp: “Telemachos, ta không giữ ở lại khi hiền diệt muôn trở về. Ta không ưa người, khách tới nhà tiếp đón quá ư vòn vã hoặc hết sức lạnh lùng. Mọi việc ở đời vừa phải vẫn hơn. Giục khách ra về khi khách muôn ở lại, giữ khách ở lại lúc khách muôn ra về đều quá đáng. Tiếp đai ân cần khi khách tới thăm, song sẵn sàng chiêu ý nếu khách muôn ra đi. Dù thế nào cố nán lại để ta

có thì giờ đem phẩm vật lên xe, toàn thú quý giá hiền điệt sẽ thấy. Và để ta bảo nử tỳ sửa soạn bữa ăn trong đại sảnh; thực phẩm để trong kho. Ra đi chu du thiên hạ mênh mông, bao la không những đem lại vinh dự, tự hào mà còn đem lại tĩnh dưỡng, nghỉ ngơi, song trước hết hiền điệt đừng để bụng đói mà phải ăn cho no! Nếu hiền điệt muốn băng qua Hellas, vào giữa lòng Argos, và muốn ta đi cùng, ta sẽ thăng ngựa, dẫn đường. Ngõ bối sẽ tới hết thành phố này đến thành phố nọ, cửa đều rộng mở, ra đi không bao giờ tay không, vì tới đâu cũng có quà cáp, mỗi chủ nhân ít nhất cho một tặng phẩm, kiềng ba chân, vạc nấu đồng ròng, cặp la hoặc cúp băng vàng.”

“Thưa công tử Atreus, Menelaos, dòng dõi Chúa tể, thủ lĩnh chiến binh!” Telemachos dáng vẻ đăm chiêu nhìn rồi nói. “Tiểu điệt muốn trở về túc khắc. Bởi khi rời nhà ra đi, tiểu điệt không bao ai trông nom tài sản. Đi tìm thân phụ tuyệt vời tiểu điệt không muốn bản thân mất mạng và cũng không muốn của cải đáng giá tan biến trong nhà.”

Vừa nghe Menelaos lớn tiếng trên chiến trường liền bảo hiền thê và tỳ nữ lấy thực phẩm dự trữ thừa thãi trong cung điện sửa soạn bữa ăn trong đại sảnh. Đúng lúc đó Eteoneus, công tử Boethoos sống gần đây mới dậy giường vừa tới. Menelaos sai nhóm lửa nướng thịt. Eteoneus vâng lời. Menelaos xuống nhà

kho thơm phúc. Cùng đi có Helen và Megapenthes. Tới chỗ để báu vật Menelaos lấy chiếc cúp hai quai và bảo con trai Megapenthes cầm chiếc bình bằng bạc. Helen bước tới mấy chiếc rương bên trong xếp voan óng ả tự tay thêu thùa. Dáng điệu vương giả, phu nhân rút tấm lót rộng, lộng lẫy hơn hết để dưới đáy óng ánh như vì sao. Sau đó hối hả đi qua cung điện ba người đến gặp Telemachos.

“Telemachos, ta rất đỗi cầu mong,” Menelaos tóc vàng cát tiếng, ‘Chúa tể thần sấm, phu quân Hera hỗ trợ hiền diệt trở về như hiền diệt mong muốn. Tặng phẩm trong số báu vật nghệ thuật để trong kho, ta sẽ tặng hiền diệt thú đẹp

nhất, quý nhất; ta sẽ tặng chiếc cúp pha vang thân bằng bạc, mép viền vàng, nghệ nhân Hephaistos sáng tạo, Phaidimos quân vương Sidon mến tặng khi ta lưu lại cung điện trên đường trở về. Bây giờ ta hân hoan tặng lại hiền điệt.” Dứt lời quân vương công tử Atreus đặt chiếc cúp hai quai vào tay Telemachos. Cùng lúc Megapenthes lực lưỡng mang ra chiếc bình mạ bạc óng ánh để trước mặt. Helen cắp má nõn nà bước tới hai tay nâng tấm voan ngỏ lời: “Hiền điệt quý mến, ta cũng có quà cho hiền điệt, kỷ niệm để nhớ bàn tay Helen, để sử dụng vào ngày vui hôm làm đám cưới. Bữa đó hiền thê sẽ mặc, song bây giờ cất trong phòng thân mẫu. Thôi tạm biệt! Cầu mong hiền điệt trở về ngôi nhà ngoạn mục trên quê

hương xứ sở!" Dứt lời phu nhân đặt tấm voan vào tay, Telemachos vui vẻ đón nhận. Peisistratos mang tặng phẩm bỏ vào thùng đặt lên xe, mắt nhìn với vẻ ham thích. Menelaos tóc vàng dẫn khách trở lại đại sảnh ngồi xuống ghế bành, ghế dài. Tỳ nữ mang bình bằng vàng xinh xắn đựng nước dội ra để mọi người rửa tay, bên dưới kê chiếc chậu bằng bạc. Tiếp theo tỳ nữ kéo chiếc bàn bóng lộn lại gần. Quản gia tín cẩn đem bánh mì, thức ăn cao lương mỹ vị bày la liệt trên bàn. Công tử Boethoos thái thịt, chia phần. Quý tử Menelaos làm bồi tửu rót vang. Thực khách đưa tay lấy thức ăn trước mặt. Ăn uống xong xuôi thăng yên cương đóng ách ngựa, Telemachos và công tử Nestor chèo lên xe sơn màu tươi tắn lái

qua cổng, rồi trụ quan âm vọng lao xao. Menelaos theo sau tiễn đưa, tay phải cầm cúp bằng vàng đựng vang dịu ngọt để trước khi chia tay lên đường khách rầy làm lễ thần linh. Dừng trước cặp ngựa, nâng cúp, dâng điệu nhã nhặn, ngôn từ bất thiệp, quân vương ngỏ lời: “Thanh niên quý mến, thương lộ bình an, tạm biệt! Chuyển lời thăm hỏi, chào mừng ta trân trọng gửi quân vương Nestor đôn hậu, đã đối đãi như người cha thân yêu, suốt thời gian ngô bối con cháu người Achaian lâm chiến trên đất Troad quanh thành Troa.”

Dáng vẻ trầm tư Telemachos nhìn rồi đáp: “Thưa vâng, ô dòng dõi Chúa tể, lúc tới tư thất Nestor, thế nào ngô bối

cũng chuyển đầy đủ lời vừa dặn. Phần riêng, khi đặt chân lên Ithaka, nếu gặp Odysseus tại gia, tiểu diệt cũng sẽ nhắc lại, kể ông hay gặp quân vương tiểu diệt không những được đối đãi thân tình suốt thời gian lưu lại, mà còn mang theo nhiều tặng phẩm quý giá lúc trở về.” Telemachos đang nói chim từ bên phải bay qua, chim ưng sà xuống đưa móng quắp ngỗng trắng, gia súc hiền lành nuôi trong sân. Gia nhân nam nữ vừa đuổi theo vừa la hét inh ỏi. Bay vút tới chiếc xe chim vòng từ trái sang phải trước cặp ngựa, gần chỗ khách và chủ đang đứng. Thấy thế mọi người vui mừng trong lòng, phấn khởi ra mặt. Công tử Nestor, Peisistratos nói trước mọi người: “Ô Menelaos, dòng dõi Chúa tể, chỉ huy

chiến binh, quân vương nghĩ thế nào? Thần linh gửi điềm triều cho ngô bối hay quân vương?”

Menelaos chiến binh tài ba suy nghĩ trả lời thế nào cho phải. Nhưng phu nhân voan buông thướt tha mau lẹ tiếp lời: “Lắng nghe, ta tiên đoán, căn cứ vào sự thế thần linh báo hiệu trong lòng ta nghĩ thế nào điềm triều cũng xảy ra. Cũng như chim ưng rời tổ trên núi sà xuống bắt ngỗng trong nhà, Odysseus sau vô vàn gian truân, biết bao lưu lạc, sẽ trở về quê hương rửa hận báo thù. Có lẽ giờ này Odysseus đã trở về, và đang tìm cách gây họa cho đám cầu hôn!”

“Cầu mong phu quân Hera, Chúa tể thần

sấm,” Telemachos dáng vẻ ưu tư đưa mắt nhìn, lớn tiếng đáp, “biến điều nương nương vừa nói thành sự thật! Lúc đó dù ở trên quê hương xa xôi, tiểu diệt sẽ van vái, cầu xin nương nương như cầu xin, van vái nữ thần.” Dứt lời Telemachos giơ roi quát mạnh. Cặp ngựa chồm lên xả vó băng qua thành phố ra cánh đồng. Suốt ngày ách nhô lên, tụt xuống trên hai cẳng cổ. Mặt trời lặn, bốn bề tối om. Tới Pherai hai người đánh xe đến tư dinh Diokles, công tử Ortilochos, thân phụ là Alpheus. Hai người nghỉ đêm ở đây, quân vương Diokles tiếp đãi ân cần. Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng vừa xuất hiện, thăng yên cương, đóng ách cặp ngựa, hai người lại chèo lên xe lát đồng bóng lộn ra đi, qua trụ quan âm

vọng lao xao, rồi cỗng chính. Roi vừa
quất phi túc thì, hăm hở tung vó như bay
chẳng mấy chốc cắp ngựa tới thành phố
Pylos cao ngất. Lúc đó Telemachos mới
quay sang nói với quý tử Nestor:
“Peisistratos, ta muốn nếu có thể ngươi
giúp việc này. Ngô bối tự hào tình thân
giữa hai thân phụ đã tạo thành sợi dây
bền vững nối buộc hai đứa với nhau.
Ngoài chuyện đó ngô bối lại cùng tuổi,
chuyến đi này sẽ thắt chặt ngô bối hơn
nữa. Ta muốn ngươi, dòng dõi Chúa tể,
đừng đura quá chỗ thuyền đậu, trái lại tới
đó để ta xuống bãi biển. Thân phụ ngươi
cao tuổi, ta sợ muốn tỏ ra hiếu khách, lão
vương sẽ giữ lại cung điện, ta thực sự
không muốn. Ta muốn về nhà càng nhanh
càng quý.”

Quý tử Nestor suy tính làm thế nào giải quyết thỏa đáng yêu cầu. Lưỡng lự một hồi nghĩ cách hay nhất là quay ngựa đánh xe xuống bãi biển gần thuyền, chuyển phấm vật, quần áo, vàng ròng Menelaos trao tặng sang thuyền chất ở đằng đuôi, cuối cùng công tử hối thúc Telemachos lời như có cánh bay xa: “Xuống thuyền mau, ra lệnh tay chèo lên boong trước khi ta về tới nhà nói lại cho lão nhân hay sự thê. Ta biết chắc trong lòng giận lăm ông nhất định không để ngươi đi, mà sẽ thân chinh xuống đây tóm cổ kéo về. Ta nghĩ ông sẽ không trở về một mình. Và ta chắc thê nào ông cũng nỗi đóa!” Dứt lời Peisistratos đánh ngựa bờm dài trở về thành phố Pylos, chẳng mấy chốc tới nhà. Telemachos ra dấu hối thúc tay chèo:

“Quý hũu, chuẩn bị mọi thứ khởi hành, lên thuyền sơn đen là ngô bối đi ngay!”

Nghe nói thế tay chèo vui vẻ tuân theo, leo lên boong ngồi vào chỗ cầm mái. Bản thân cũng hối hả chuẩn bị, Telemachos sửa soạn dâng lễ cầu xin Athena phía đuôi thuyền. Đúng lúc đó có người lạ mặt từ nơi xa xôi bước tới. Vừa trốn khỏi Argos, sau khi giết người, người này là thày đoán thuộc gia đình Melampous có thời sống ở Pylos, đất nhiều cùu, nổi tiếng giàu có, trong thành phố có biệt điện lộng lẫy, đồ sộ. Nhưng bỏ nơi chôn rau cắt rốn Melampous trốn sang xứ khác. Neleus hào hiệp tịch thu, phong tỏa tài sản một năm. Suốt thời gian đó là tù nhân thê thảm giam giữ trong tu

thất Phylakos, âm thầm chịu đựng cực hình vì ái nữ Neleus, đương sự hóa điên do Pháp Thần khủng khiếp trùng trị. Dẫu thế vẫn thoát thảm họa, đương sự tìm cách đánh đòn bò từ Phylake sang Pylos để trả thù quân vương Neleus đã cư xử khiêm nhã, tệ bạc với mình, đồng thời mang trái tim ái nữ quân vương trao tay bào đệ. Đương sự bỏ xứ sang sống ở Argos, đất ngựa nòi. Số phận run rủi đương sự quyết định lập nghiệp, thiết lập quyền uy trị vì đa số dân Argive. Đương sự lập gia đình, xây cất ngôi nhà mái cao. Đương sự có hai con trai cao lớn, khỏe mạnh: Antiphates và Mantios. Antiphates sinh Oikles táo tợn. Oikles sinh Amphiaraos, thủ lĩnh đạo quân hùng mạnh, Chúa tể mang khiên thần và

Apollo yêu quý dành nhiều ân huệ. Dẫu thế gã không bước tới ngưỡng cửa tuổi già, mà từ giã cõi đời ở Thebes vì nhận đút lót của mụ đàn bà, để lại hai con trai Alkmaion và Amphilochos. Em gã là Mantios sinh Polypheides và Kleitos, thanh niên tuấn tú Rạng Đông xiêm y vàng óng mang đi sống với hàng bất tử. Apollo biến Polypheides nhiệt tình thành thầy đoán cù khôi sau khi Amphiaraos qua đời. Cãi nhau với bố, Polypheides bỏ xứ ra đi định cư ở Hyperesia làm nghề thầy đoán tiên tri cho mọi người. Người bắt chọt xuất hiện lù lù tiến lại gần là con Polypheides tên Theoklymenos. Chờ Telemachos khấn vái cầu nguyện, rẩy rượu dâng lễ trên thuyền lướt sóng sơn đen xong xuôi,

đương sự mới hăng giọng nói lời như có cánh bay xa: “Quý hữu, thấy quý hữu dâng lễ nơi đây, bỉ nhán khẩn cầu trước hết nhân danh lễ dâng, vì vong linh quý hữu tôn thờ, tiếp đến vì đời bản thân, đời đồng đội, trả lời câu hỏi, trả lời thành thật, không giấu giếm. Quý hữu là ai, từ đâu tới? Thành phố nào, song thân ra sao?”

Telemachos dáng vẻ thận trọng đưa mắt nhìn rồi đáp: “Khách lạ, bản nhán sẽ trả lời thành thực. Bản nhán chào đời ở Ithaka, thân phụ là Odysseus... Odysseus ngày đó nếu ông còn sống. Nhưng ông đã chấm dứt cuộc đời thê thảm! Vì muốn tìm tông tích vắng mặt từ lâu bản nhán và thân hữu lái thuyền tới đây thăm dò.”

Theoklymenos dáng vẻ chững chạc tiếp lời: “Cũng như quý hữu bỉ nhán phải bỏ xứ ra đi vì vừa giết người cùng bộ tộc. Trên đất Argos đồng cỏ dư thừa cho ngựa, người đó có anh em, bà con quyền thế, đồng đảo, bởi vậy bỉ nhán phải lưu vong, lẩn tránh ngày đen tối, chết thảm thương. Bỉ nhán cam chịu số phận sống lang thang khắp thiên hạ. Bỉ nhán tới quý hữu như kẻ đào tẩu, như kẻ van xin! Cứu giúp cho lên thuyền, đừng để họ giết, bỉ nhán biết họ đang đuổi theo!”

Telemachos dáng vẻ trầm ngâm nhìn rồi đáp: “Khách lạ muốn vậy làm sao từ chối! Thôi, lên với bản nhán. Đến đó ngô bối sẵn sàng thù tiếp theo khả năng của mình.” Dứt lời Telemachos cầm thương

đồng của khách lạ đặt xuống boong thuyền mũi cong, rồi leo lên. Bước tới đầu đuôi ngồi xuống Telemachos dành chỗ bên cạnh cho khách lạ. Cáp tháo tức thì. Telemachos hạ lệnh tay chèo chuẩn bị thuyền cụ. Hăng hái làm theo họ dựng cột buồm gỗ thông đặt vào hố cắm, kéo dây chằng phía trước, kéo dây da bền chắc đưa buồm trắng lên cao. Athena mắt xanh lam lục gửi gió qua bầu trời trong sáng đầy mạnh phía sau, đè sóng thuyền lao vun vút trên mặt biển nhanh chóng kết thúc hải trình. Thuyền cứ thế băng qua Krounoi, Chalkis mặt nước ngoạn mục. Mặt trời lặn, bốn bề tối om. Gió Chúa tể phái tới thổi mạnh đẩy thuyền qua Pheai, men theo Elis đất ruộng phì nhiêu, nơi người Epeian cai quản. Tới

đó Telemachos đổi hướng nhắm Đảo Mũi Nhọn, trong lòng tự hỏi không biết có thể vượt qua thoát thân hay mắc kẹt chết chìm.

Trong ngôi nhà lụp xụp Odysseus và đầu mục chăn heo chân thật đang cùng mục tử dùng bữa chiều. Lúc mọi người ăn đã no, uống đã đủ Odysseus mới thử lòng đầu mục xem còn tiếp tục hiếu khách, giữ ở lại nông trại hay muốn mời ra khỏi nhà tới thành phố: “Bây giờ xin để tai lắng nghe, Eumaios cùng quý hữu. Bi phu định sáng sớm ngày mai tạm biệt tất cả, lê gót ra thành phố ăn xin, vì không muốn là gánh nặng phiền phúc cho đầu mục và quý hữu. Xin đầu mục trước tiên vui lòng cho ý kiến và phái người tín cẩn chỉ

đường. Tới đó, do nhu cầu đòi hỏi, sống còn bắt buộc, bỉ phu sē lang thang khắp nơi, hết cửa nhà này đến cửa nhà kia chìa tay ăn xin, hy vọng người ta thương tình cho mẫu bánh, hớp nước. Nếu tới cung điện Odysseus lùng danh bỉ phu sē đem tin trao Penelope tiết hạnh, trà trộn vào đám cầu hôn cao ngạo, của ngon vật lạ thừa thãi, hỏi xem họ có thí cho miếng nào không. Bỉ phu sẵn sàng làm bất kể việc gì họ muốn, vừa nhanh vừa khéo. Bởi nói đầu mục và quý hữu hay, nói thật tin đi, nhờ cảm tình và đặc ân của Hermes sứ giả dẫn đường đè cao vinh dự việc làm tầm thường, ca ngợi phẩm giá việc làm mang lại, không người nào sánh kịp bỉ phu hoàn tất công việc tôi đòi: nhóm lửa, chè củi, xẻ thịt, nấu bếp,

hầu rượu, tóm lại bắt kể việc gì người hèn mọn nhúng tay để hầu hạ người cao sang.”

Ô Eumaios, nô bộc chăn heo, xúc động, bối rối hết sức, đầu mực thở dài đáp: “Ô, không, quý khách! Sao lại nghĩ vậy? Chắc hẳn muốn chết không kịp ngáp, quý khách định dấn thân dây dưa với đám người thái độ hách dịch, tác phong ngổ ngáo bốc cao tới tận bầu trời băng sắt. Tôi bộc phục vụ chúng không như quý khách; tôi bộc hầu hạ chúng là thanh niên trẻ trung, tu-ních, áo choàng bảnh bao, mày râu nhẵn nhụi, mái tóc bóng lộn vì dầu! Tôi bộc điều đóm, chầu chực chúng chăm chăm hầu bàn, hì hục mang bánh mì, thịt nướng, rượu vang... Không! Ông

lại với ngô bối; không ai nghĩ quý khách là gánh nặng phiền phức. Phàm phu chắc chắn không nghĩ vậy, mục tử dưới quyền nhất định cũng không nghĩ thế. Hãy chờ chừng nào tới, quý tử dễ thương của Odysseus sẽ cho choàng, tu-ních và sẽ đưa đi bắt kẻ nơi nào quý khách muốn.”

“Eumaios,” Odysseus gian khổ chịu đựng tiếp lời, “cầu mong Chúa tể thương yêu đầu mục như đầu mục yêu thương bỉ phu, vì muôn bỉ phu chấm dứt khổ sở, kết thúc ê chè khi phải lang thang hành khất. Lê bước đó đây, chìa tay ăn xin là kéo dài kiếp sống tang thương chỉ vì cái bụng khốn kiếp, vậy mà nhân thế vẫn cam chịu, chấp nhận cơ cực tột cùng! Nhưng thôi, vì đầu mục giữ lại, vì đầu mục

khuyên chờ chủ nhân đầu mục, vậy xin vui lòng cho bỉ phu hay thân mẫu, thân phụ Odysseus cao cả khi quân vương ra đi để lại trên ngưỡng cửa tuổi già. Hai vị vẫn sống trên cõi đời, vẫn nhìn ánh nắng mặt trời? Hay đã vĩnh biệt thế gian xuống âm phủ ở với Diêm Vương?”

“Ôi chao, quý khách,” đầu mục chăn heo đáp, “phàm phu sẽ kể quý khách hay, kể đầy đủ. Laertes còn sống, song hằng ngày cầu xin Chúa tể cho linh hồn già từ thân xác trong ngôi nhà đang sống. Lão nhân buồn khôn xiết, vì quý tử vắng nhà, vì hiền thê quen biết từ lúc còn trẻ qua đời. Vì thương nhớ hiền thê nết na, dịu dàng, lão nhân già trước tuổi! Vì thương nhớ quý tử dũng cảm nên buồn da diết lão bà

đã vĩnh biệt cõi đời buồn thảm. Ôi chao!
Chết thảm thương! Phàm phu cầu mong
không ai phàm phu yêu quý hoặc không
ai ở đây trên đảo Ithaka tử tế với phàm
phu chấm dứt cuộc đời như vậy. Lúc lão
bà còn tại thế mặc dù lão bà râu rẽ, phàm
phu thường hỏi thăm, mang tin, vì lão bà
đã nuôi nấng phàm phu cùng Ktimene
voan dài, xinh đẹp, gái út trong nhà. Ngôi
bối được chăn dắt, lớn lên cùng nơi, thân
mẫu đối xử với phàm phu hầu như ngang
hàng với ái nữ. Nhưng khi hai đứa tới
tuổi dậy thì, tuổi yêu đương, gia đình gả
nàng cho người ở Samos, nghe nói của
hồi môn nhiều lắm! Còn phàm phu thân
mẫu nàng cho chiếc tu-ních, chiếc áo
choàng, quần áo rất đẹp, đôi dép mới xỏ
vào chân, rồi sai về quê ở nông trại làm

lụng. Dẫu thế trong lòng lão bà thương yêu phàm phu khôn xiết. Bây giờ, ôi chao, phàm phu cảm thấy thiếu vắng tình cảm đôn hậu như thế! Rất may thần linh hạnh phúc ban cho công việc phàm phu đỗ mồ hôi hoàn thành. Kết quả phàm phu có cái ăn, cái uống và cái cho người thiếu thốn. Nhưng bà chủ tiết hạnh, Penelope đoan chính, từ ngày nhà gặp hung vận, đám người xấu xa kéo tới, phàm phu tuyệt nhiên không nghe lời nói dịu dàng, không hay việc làm cảm kích khiến lòng vui bao giờ. Gia nhân thương nhớ khủng khiếp khi không được mặt đối mặt chuyện trò, đón nhận tin tức, chia sẻ miếng ăn thức uống, mang chút gì đó về nông trại, những thứ khiến họ ấm lòng.”

“Ôi, thê thảm!” Odysseus trăm khôn ngàn khéo tiếp lời. “Chắc hẳn lúc xa nhà, xa cha mẹ, bỏ xứ ra đi đầu mục còn rất nhỏ. Nhưng thôi, kể cho bỉ phu hay, kể thành thực. Phải chăng kẻ cướp đột nhập thành phố phố xá rộng dài nơi thân phụ, thân mẫu khả kính sinh sống? Phải chăng kẻ cướp bắt cóc lúc đầu mục một mình chăn dê, thả bò đem xuống thuyền chở tới cung điện bán cho chủ nhân trả giá khá cao?”

“Quý khách,” Eumaios đầu mục mục tử chăn heo đáp, “vì muốn biết chuyện quý khách dò hỏi. Thưa, đến lượt im lặng lắng nghe, thoái mái ngồi đây theo dõi câu chuyện trong khi nhâm nhi rượu vang. Đêm về mùa này dài lăm, có khói thời gian ngon giấc, khói thời gian nghe

chuyện, khôi thời gian giải trí. Quý khách không cần đi ngủ sớm. Ngủ nhiều không tốt. Còn mấy người, nếu lòng dạ thèm quá, cứ việc ra ngoài ngon giấc! Ngày mai rạng đông vừa xuất hiện, tất cả phải lo ăn lót dạ, rồi đưa heo ra đồng... Ngồi đây trong ngôi nhà lụp xụp đôi ta tha hồ vừa ăn uống vừa gợi lại kỷ niệm đau thương! Bởi người đã trải qua kinh nghiệm đắng cay, đã gánh chịu đau khổ não nề, đã lang thang biền biệt nhiều nơi đến lúc nào đó có quyền vui hưởng ngay cả đau khổ ngày trước của mình. Muốn biết chuyện quý khách gạn hỏi, phàm phu xin kể đầu đuôi. Có hòn đảo gọi là Syria, chắc hẳn quý khách nghe tên, nằm trên Ortygia, nơi mặt trời bắt đầu xé bóng. Dân cư không đông đúc, song ruộng đất

phì nhiêu, rất tốt để chăn bò, thả dê, trồng nho, cây lúa. Nơi đó không biết nghèo đói, dân chúng không hay bệnh tật khủng khiếp tác hại. Tuy thế khi dân thành phố đến tuổi về già, thế hệ này nối thế hệ kia, Apollo cung bạc hoặc Artemis thường tới thăm dùng tên êm nhẹ, dịu dàng kết liễu cuộc đời. Nơi đó có hai thành phố, mỗi thành phố chiếm nửa đảo. Thân phụ phàm phu là quân vương cai trị cả hai, Ktesios quý tử Ormenos, thế nhân y hệt thần linh.”

“Bọn Phoinician kéo tới, tay chèo nổi tiếng, song lái buôn tham lam, trên thuyền sơn đen chở đủ thứ hàng hóa lòe loẹt. Trong tư thất thân phụ có phụ nữ Phoinician, cao lớn, xinh đẹp, khéo tay

làm đồ mỹ nghệ. Bọn Phoenician xảo trá lập tâm quyết rũ! Muốn ra tay bǔa nàng đem quần áo đi giặt gần thuyền, một tên trong bọn mon men tới gần tán tỉnh, bày tỏ tình yêu, giở trò dụ dụ hoặc lôi cuốn, ngay cả phụ nữ đức hạnh cũng làm đường. Y hỏi nàng là ai, từ đâu tới. Giơ tay chỉ ngôi nhà mái cao của thân phụ phàm phu, nàng đáp: ‘Thưa, tiện thiếp từ Sidon tới, thành phố nhiều đồng. Tiện thiếp là con phú ông Arybas, vàng như nước chảy, giàu nứt đố đổ vách. Rời miềng quê ra thành phố tiện thiếp bị tay chèo Taphos, cướp biển chặn bắt; chúng mang tới đây đem vào nhà kia bán giá khá cao!’ Tên cướp bí mật dụ dỗ tò ý đắn đo: ‘Bây giờ nữ tỳ có muốn cùng ngô bối trở về xứ sở, nhìn ngôi nhà mái cao, gấp

mặt song thân trong đó không? Ta nói nũ tỳ hay hai người vẫn sống, vẫn giàu có.’ Đáp lời gã gẫm nàng nhỏ nhẹ: ‘Thưa, tiện thiếp muốn lăm, nếu tay chèo trên thuyền trang trọng thè đưa về nhà an toàn.’”

“Chúng thè sẽ làm như nàng yêu cầu và thè vô cùng trang trọng. Nàng tiếp lời: ‘Giữ mồm giữ miệng! Im lặng. Không người nào trong nhóm nói một lời khi gặp tiện thiếp ngoài phố hoặc giếng nước. Kéo có kẻ sẽ tới nhà mách chuyện, ông già nghi ngờ sẽ trói chặt nhốt ngay tiện thiếp vào phòng, sau đó tìm cách giết hết quý nhân. Nhớ kỹ điều đó, mua hàng đem về thật mau. Đưa hàng lên thuyền xong xuôi, tới nhà nhắn tin gấp

cho tiện thiếp hay. Tiện thiếp sẽ giặt vàng, vơ được bao nhiêu đem đi bấy nhiêu. Lên thuyền ra đi tiện thiếp sẽ đèn bù quý nhân thêm nữa. Tiện thiếp là vú em trông nom con ông chủ trong biệt điện, thằng bé lát lỉnh thường lẩn quẩn bên cạnh khi tiện thiếp và nó ra phố. Tiện thiếp sẵn sàng mang lên boong, nó sẽ đem lại mối lợi hết sức to lớn khi tới bến cảng quý nhân bán cho người xa lạ.’ Nói rồi chia tay tất cả nàng quay về biệt điện nguy nga.”

“Lái buôn ở với ngô bối hết năm. Suốt thời gian đó qua đổi chác chúng vớ được vô số hàng hóa. Khi thuyền rỗng không đầy hàng sẵn sàng rời bến ra khơi chúng sai người mang tin cho nàng hay. Tên lưu

manh láu cá tới tư thất thân phu phàm
phu mang theo sợi dây chuyền bằng vàng
gắn đày ngọc hổ phách. Túm tụm trong
đại sảnh thân mẫu phàm phu và nữ tỳ
mân mê sợi dây chuyền, hết măc cả đến
trố nhìn, tên này không nói một lời, gật
đầu với nàng. Ra dấu xong tên này trở về
thuyền. Nàng cầm tay phàm phu dắt qua
cửa ra ngoài. Tới tiền đình nàng thấy cúp
uống vang để trên bàn thực khách vừa
rời bỏ, hôm đó thân phụ phàm phu làm
tiệc mời thủ lĩnh. Tan tiệc ra về thực
khách tới quảng trường tham dự hội đồng
nhân dân. Nhanh tay vơ ba cúp nàng
vạch áo nhét vào ngực mang đi; phàm
phu ngày thơ chặng hiểu gì bước theo.
Mặt trời lặn, bốn bề tối om. Ngô bối rảo
bước tới bến đậu nổi tiếng, nơi thuyền

lướt sóng của bọn Phoenician đã sẵn sàng. Chúng đưa ngô bối lên boong tức khắc, rồi chúng lênh theo, sau đó ra khơi, Chúa tể gửi gió thuận chiều. Sáu ngày sáu đêm ngô bối chèo liên tiếp. Nhưng khi Chúa tể công tử Kronos mở ra ngày thứ bảy, nữ thần xạ thủ Artemis dương cung bắn thiêu nữ. Như chim bói cá lao tõm xuống nước nàng ngã lăn rời bôp đâm đầu xuống đáy thuyền. Chúng quăng thi thể xuống biển làm mồi cho cá và hải cẩu. Còn có một mình phàm phu buồn khôn xiết. Gió thổi, sóng đánh đưa ngô bối tới Ithaka. Laertes bỏ cửa ra mua... Mắt phàm phu nhìn thấy đất này như thế.”

“Eumaios,” Odysseus dòng dõi Chúa tể tiếp lời, “chuyện đầy đau thương đâu

mục âm thầm chịu đựng khiến bỉ phu xúc động sâu xa. Tuy nhiên, bên cạnh xui xẻo, Chúa tể cũng ban may mắn, vì sau phiêu lưu trắc trở đầu mục tới nhà chủ nhân độ lượng, chăm lo cái ăn, cái uống, bởi thế cuộc đời đầu mục sống là cuộc đời sung sướng trong khi trước lúc tới đây bỉ phu đã lang thang qua biết bao thành phố đầy người!” Hai người kể chuyện cho nhau nghe như thế, cuối cùng đi ngủ, song không lâu, mà chỉ một lúc, vì liền đó Rạng Đông xuất hiện lên ngự ngai vàng óng ả. Telemachos tới bờ biển, tay chèo cuốn buồm. Hạ cột buồm họ đưa thuyền vào bến, thả đá bỏ neo, nhanh tay chăng cáp. Sau đó họ nhảy lên bờ, sửa soạn bữa ăn, pha vang màu lửa đậm. Chờ mọi người ăn uống xong xuôi,

Telemachos dáng vẻ phấn khởi mới dặn dò: “Quý hữu đưa thuyền về thành phố, ta về đồng quê gặp mục tử. Đêm nay, sau khi quan sát nông trại, ta sẽ ra thành phố. Rạng đông sáng mai để cảm tạ đã chia sẻ hải trình gian khổ ta sẽ tổ chức tiệc, thịt nướng, rượu vang dịu ngọt mừng ngày trở về.”

“Còn bỉ nhẫn đi đâu hở công tử yêu quý?” Khách lạ quá giang Theoklymenos vẻ mặt thần bí lên tiếng. “Bỉ nhẫn sẽ đến nhà quân vương, thủ lĩnh nào trên đất Ithaka gö ghè, lởm chởm, hay tới thăng thân mẫu, ngay nhà công tử?”

“Khi khác,” Telemachos lạnh trí đáp, “bản nhẫn sẽ mời quý hữu tới té xá, nơi

hương vị hiếu khách lan tỏa trăm bờ.
Hiện nay không tiện cho quý hữu, vì bản
nhân không cùng đi, và lại thân mẫn cũng
tránh gặp. Bà ít xuống đại sảnh trực diện
đám cầu hôn, bà lánh mặt ở trên gác
trong phòng dệt cửi. Nhưng bản nhân xin
chỉ người quý hữu có thể tới,
Eurymachos, công tử lừng danh Polybos
khôn ngoan, lúc này dân Ithaka coi chẳng
khác thần linh. Trong số cầu hôn đương
sự nổi bật, hăm hở hơn hết muốn lấy thân
mẫn và chiếm quyền thân phụ bản nhân.
Được hay không chỉ có Chúa tể trên núi
Olympos biết! Trước khi đám cưới diễn
ra có lẽ Chúa tể tận diệt chúng!"

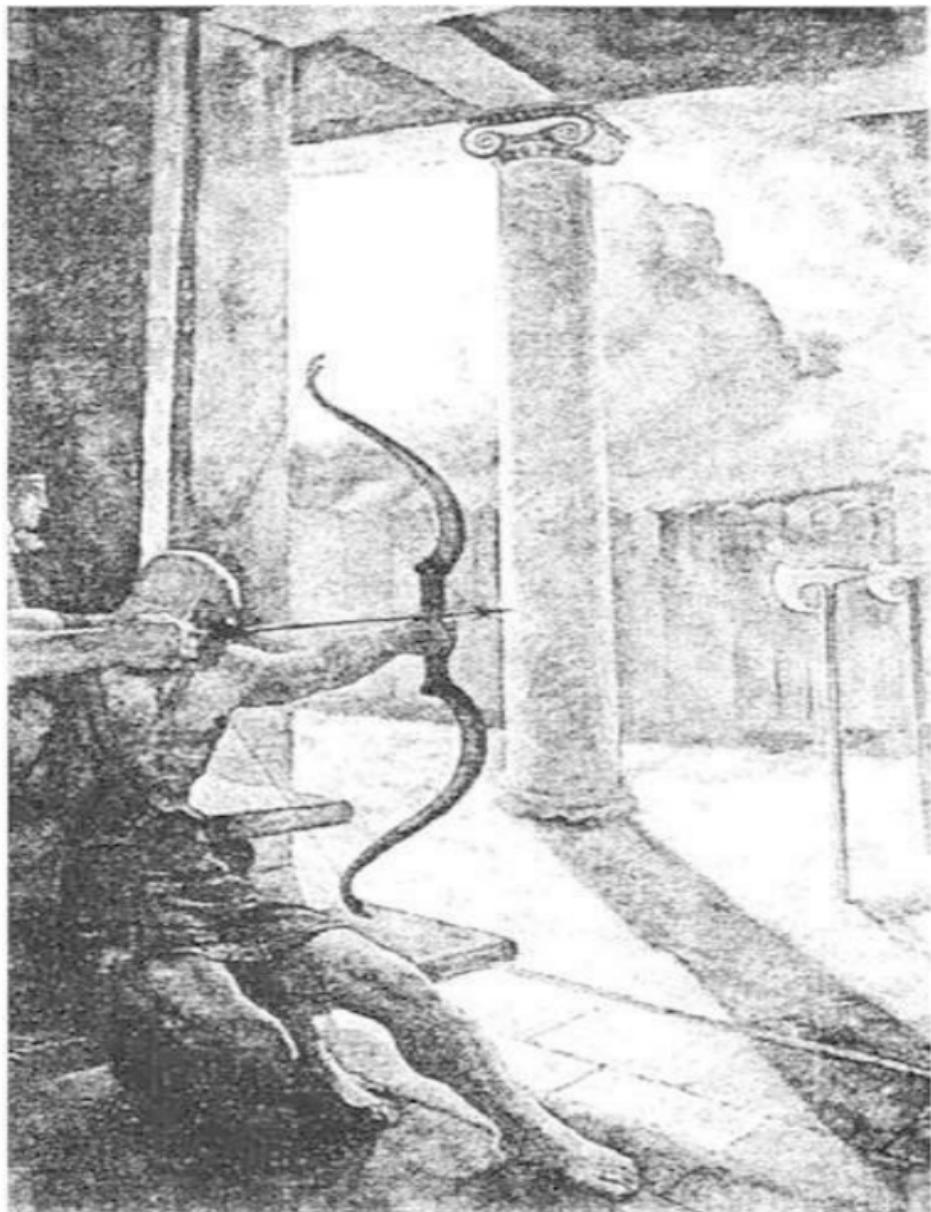
Telemachos vừa ngừng con chim từ bên
phải bay qua. Chim ưng, sứ giả lông vũ

Apollo sai đi, móng quắc bồ câu, lông rời lá tả giữa thuyền và Telemachos. Ngoắc Telemachos rời tay chèo ra một chỗ, Theoklymenos nắm tay, thốt lời: “Telemachos, không phải vô tình thần linh để chim bay qua công tử từ bên phải. Chăm chú nhìn bỉ nhẫn hiếu đó là điềm triệu. Khắp Ithaka không còn gia đình nào vương giả như gia đình công tử; vương quyền sẽ vĩnh viễn trong tay.” Telemachos dáng vẻ thận trọng đáp: “Ô quý hữu! Cầu mong điều vừa nói sẽ là sự thật! Nếu quả vậy quý hữu sẽ thấy tình bằng hữu, vật hiến tặng từ bản nhân sẽ mãn tiệp, nồng hậu nhường nào khiến ai gặp cũng nói quý hữu là người may mắn nhất đời.” Dứt lời Telemachos quay sang nói với bạn chí thiết: “Peiraios, công tử

Klytios, trong số người theo ta tới Pylos
chuyến này người là người lúc nào cũng
sẵn sàng chiêu ý. Vậy bây giờ lo việc
đưa quý hữu về nhà, cư xử tử tế, trông
nom cẩn thận, chờ ta về được không?"

Tay thương lùng danh Peiraios đáp:
"Được chứ, Telemachos. Dù người ở lại
đấy lâu, ta sẽ trông nom chu đáo và chiêu
đãi tận tình." Dứt lời Peiraios lên boong,
ra lệnh tay chèo lên thuyền, tháo cáp
đằng đuôi. Họ làm theo tức thì, ngồi vào
chỗ cầm mái. Telemachos xỏ chân vào
đôi dép óng ả, buộc dây, nhặt thương mũi
bọc đồng nhọn hoắt để trên boong. Tay
chèo tháo cáp, đẩy thuyền khỏi bờ, chèo
về thành phố như quý tử Odysseus chỉ
định. Cuốc bộ mỗi lúc một nhanh chăng
mấy chốc Telemachos tới nông trại, nơi

giữ heo hàng ngàn, nơi đâu mục nầm ngủ
ngay bên, nô bộc trung thành, lòng dạ gắn
bó khăng khít với chủ nhân.

Bắn cung - từ họa phẩm của N. C.Wyeth.

Khúc 16

Trong ngôi nhà lụp xụp, rạng đông vừa đến, đầu mục chăn heo khả ái và Odysseus sửa soạn bữa sáng, sau khi đốt lửa nhóm bếp và bảo mục tử đưa heo ra đồng. Telemachos tới mỗi lúc một gần; đàn chó không sửa, thay vì thế quẩy đuôi

quần quýt. Odysseus trông thấy, cùng lúc nghe cả tiếng chân người. Quay phắt sang Eumaios, Odysseus nói lời như có cánh bay xa: “Đầu mục có khách tới chơi! Chắc hẳn thân hữu hay thân nhân, vì chó không sửa mà quẫy đuôi rối rít; bỉ phu nghe tiếng chân người rõ ràng.”

Lời vừa dứt quý tử đã đến trước cửa. Eumaios đứng dậy ngạc nhiên, liễn pha vang màu lửa đậm đang cầm tuột khỏi tay. Chạy ra gặp chủ nhân, đầu mục hôn hết trán đến mắt, rồi hai tay, lệ úa giàn giụa trên má. Như người cha âu yếm ôm con từ nơi xa xôi mới trở về, mười năm đằng đẵng cách biệt, con duy nhất, con yêu thương vì nó mình chịu đựng khá nhiều đau khổ, đầu mục khả ái ôm chầm,

hôn lấy hôn để làm như Telemachos dáng vẻ hiên ngang vừa thoát chết. Nức nở đến nghẹn ngào đầu mục áp úng lời như có cánh bay xa: “Ô, Telemachos yêu quý, yêu quý nhất đời, con trở về! Ta cứ tưởng sẽ không bao giờ gặp nữa, sau khi con lên thuyền qua Pylos! Vào, vào đi, con yêu thương, để ta nhìn cho đã mắt người từ đất lạ mới tới tệ xá tiêu tụy! Ở đây đồng quê mục tử ít có dịp thấy mặt, vì con ở ghịt thành phố, làm như thích nhìn đám cầu hôn trâng tráo, xác xược.”

“Chắc vậy, thưa bố!” Telemachos dáng vẻ suy tư tiếp lời. “Nhưng con tới đây vì bố. Con muốn gặp bố tận mặt và qua bố hỏi xem mẫu thân vẫn ở trong cung điện hay đã tái giá, giường Odysseus bỏ

không, mạng nhện bám đầy.”

“Thân mẫu vẫn ở nhà,” đầu mục chăn heo khăng định. “Kiên nhẫn chờ đợi, mắt không ráo lệ, ngày đêm theo nhau lặng lẽ, buồn thảm trôi qua!”

Dứt lời đầu mục đưa tay cầm thương đồng. Telemachos bước qua ngưỡng cửa bằng đá đi vào. Vừa nom thấy Odysseus đứng dậy rời ghế nhường chỗ. Nhưng phía đối diện để mắt nhìn Telemachos ra dấu bảo ngừng: “Cứ tự nhiên, quý khách, đừng đứng dậy. Nông trại thế này ngô bối tìm chỗ nào an tọa chẳng được! Người kia sẽ lo giùm.”

Nghe nói thế Odysseus lui lại, ngồi xuống. Đầu mục trải cành cây còn tươi,

lấy da cùu phủ lên mòi quý tử Odysseus nghỉ ngơi. Sau đó đầu mục mang thịt nướng bữa qua ăn không hết để trong đĩa đặt bên cạnh hai người, tỏ ra ân cần hăm hở bỏ bánh mì đầy rỗ, pha vang dịu ngọt vào liền bằng gỗ ô-liu. Mọi thứ xong xuôi đầu mục ngồi đối diện Odysseus. Mọi người lấy món ăn ngon lành theo sở thích bày trước mặt. Ăn no uống đủ Telemachos mới quay sang nói với đầu mục trung thành: “Bố ơi, quý khách từ đâu tới vậy? Chắc hẳn tay chèo đưa đến. Họ là người xứ nào? Con nghĩ đương nhiên quý khách không cuốc bộ tới đây.”

Nhưng Eumaios, nô bộc chăn heo, đầu mục đáp: “Con yêu quý, ta sẽ kể đầy đủ sự thật. Khách nói khách chào đời trên

đảo Krete bao la; khách kẽ khách lưu lạc, lang thang qua nhiều thành phố; sở dĩ vậy ấy là vì định mệnh kéo chි dệt tơ kết thành số phận. Vừa trốn khỏi thuyền bọn Thesprotian, khách mò tới nông trại. Bây giờ ta trao con; xử sự tùy ý! Khách nói khách quỳ gối van xin con mở lòng trắc ẩn thương hại.”

“Ô bố, lời nghe nãy nuột, đau đớn cõi lòng,” Telemachos dáng vẻ ưu tư đưa mắt nhìn rồi nói. “Làm sao con có thể đón tiếp, đãi đãng khách ở nhà? Trước hết con còn quá trẻ, không đủ sức lực bảo vệ bản thân, nếu có ai sinh sự cãi lộn với mình. Thứ đến thân mẫu lòng dạ chia sẻ, tiến thoái lưỡng nan, không biết ở lại trông cửa giữ nhà, do nể nang chiếc

giường phu quân, e ngại dư luận dân chúng, hay muốn kết thúc cho rồi, ra đi với tên cầu hôn lựa chọn, hào phóng biếu xén quà cáp cưới xin. Tuy nhiên, vì khách xin tá túc trong nhà bố, con sẽ biếu quần áo tươm tất, tu-ních, áo choàng, đôi dép, kiêm hai lưỡi, và sẽ đưa đi bắt kê nơi nào khách muốn. Trái lại, nếu muốn bố giữ khách ở lại nông trại, trông nom cẩn thận, con sẽ gửi quần áo, thực phẩm để khách không là gánh nặng đối với bố và mục tử. Dù sao con không muốn khách ra đó gặp bọn cầu hôn. Nhất định không! Chúng ngổ ngáo, ấu tả ngoài sức tưởng tượng. Nếu chúng sỉ nhục khách, con sợ sự thể có thể xảy ra, con cảm thấy đau lòng ghê gớm. Một người dù khỏe đến đâu chẳng tài nào địch lại đám đông;

chúng ở thế áp đảo khủng khiếp.”

“Ô quý hữu, bỉ phu hy vọng,” Odysseus từng trải, gian truân chen lời, “quý hữu cho phép hân hạnh góp ý. Bỉ phu bất bình khôn tả nghe hai quý hữu kể tác phong ngạo mạn đâm cầu hôn xử sự trong nhà, quý hữu tao nhã như thế phải gánh chịu bấy lâu. Xin cho bỉ phu hay quý hữu tự ý cúi đầu chấp nhận tai ách, hay do lảng nghe tiếng nói thần linh, dân chúng tỏ ý khinh thường, thù nghịch? Hoặc quý hữu bị anh em ruồng bỏ, người quý hữu tin tưởng thế nào cũng sát cánh kề vai chiến đấu, dù cuộc chiến cam go một mất một còn? Ôi chao! Ước gì bỉ phu trẻ như quý hữu hoặc trẻ như bản thân mong muốn. Ước chi bỉ phu là quý tử Odysseus lừng

danh hoặc Odysseus đích thân lưu lạc trở về! Vì dù sao vẫn còn hy vọng! Bỉ phu săn sàng ngay đây, bây giờ để bất kỳ ai chặt đầu, nếu không xuống thăng cung điện Odysseus, công tử Laertes tiêu diệt chúng. Nếu do số đông chúng áp đảo, dù một mình, bỉ phu thà chết tại nhà do lười kiểm đâm chém còn hơn hằng ngày chứng kiến cảnh bỉ ổi, tớm lợm lặp đi lặp lại – cư xử thô bạo đối với quý khách, lôi kéo nữ tỳ vào ngôi nhà ngoạn mục nhằm mục đích xấu xa, uống vang như uống nước lã, ăn ngốn bừa phứa, chỉ để vui thú, tiếp tục hoài hoài, không bao giờ biết chán.”

“Ô! quý khách,” Telemachos vẻ mặt suy tư tiếp lời, “bản nhân sẽ kể sự thật. Dân chúng nói chung không buồn phiền hay

thù nghịch, huynh đệ cũng không ruồng bỏ bản nhân, người quý hưu tin tưởng thế nào cũng kè vai sát cánh chiến đấu, dù cuộc chiến cam go một mất một còn. Bởi công tử Kronos đã định dòng họ bản nhân chỉ một con năm quyền cai trị. Laertes con duy nhất của Arkeisios, Odysseus con duy nhất của Laertes, bản nhân con duy nhất của Odysseus, để lại nhà ra đi lòng không vui chút nào. Bởi thế bây giờ nhà đầy kẻ thù. Khắp đảo Doulichion, Samos, Zakynthos rùng cây um tùm, khắp đảo Ithaka núi non lởm chởm, không thủ lĩnh, hoàng thân nào không muốn lấy thân mâu, phá hại gia sản bản nhân. Phần mình, mặc dù không muốn nghĩ tới tái giá, thân mâu không dám dứt khoát từ chối tất cả hoặc chấp

nhận một trong đám cầu hôn. Trong khi đó chúng ăn uống phí phạm của cải, và chẳng bao lâu sẽ tàn phá cơ nghiệp bản nhân. Dẫu thế xét cho cùng mọi chuyện sẽ do thần linh quyết định!... Bố ơi, bây giờ con muốn bố ra đi cấp kỳ tới gấp nói cho thân mẫu hay con đã rời Pylos trở về bình an vô sự. Chỉ cho mình bà biết, rồi trở về, con ở đây đợi. Đừng để bất kỳ người Achaian nào hay, vì nhiều kẻ tìm cách thủ tiêu con.”

Ô Eumaios, nô bộc chăn heo, đầu mục đáp: “Hiểu rồi, không cần dặn nữa, ta sẽ như con muốn! Nhưng thôi, nói ta hay, rành mạch, đừng giấu giếm. Cùng chuyến đi mang tin ta rẽ vào nói cho lão công Laertes hay nữa chứ? Đáng thương, buồn

rười rượi vì Odysseus, lão công cứ quanh quẩn nông trại, cùng ăn, cùng uống với mục tử khi nào thấy thích. Nhưng từ khi con dong buồm tới Pylos, họ kể lão công lười ăn, biếng uống, dứng dung đối với việc nông trại, cứ ngồi ở nhà rên rỉ, thở dài, than khóc, da thịt càng ngày càng nhăn nheo, thân hình càng lúc càng lụ khụ.”

“Nghe càng đau đớn cõi lòng,” Telemachos thận trọng nhìn rồi đáp, “mặc dù buồn khôn xiết, song ngô bối chẳng thể làm gì giúp lão công bây giờ. Nếu được phép bày tỏ ước mong, ước mong đầu tiên con tò bày là thân phụ trở về. Trao tin xong bố quay về tức khắc. Dừng cất công xuống quê gấp lão công.

Thay vì thế nói nhỏ với thân mẫu con sai nǚ tỳ kín đáo, nhanh chân tới đó. Nǚ tỳ sē nói cho lão công hay.”

Lời dặn khiến hối hả, đầu mục vơ đôi dép xỏ vào chân, buộc dây đi ra thành phố. Đầu mục vừa rời nông trại Athena theo dõi khít khao xuất hiện. Giả dạng phụ nữ cao lớn, nhan sắc, khéo tay sáng tạo tác phẩm nghệ thuật, nữ thần bước tới dừng trước cửa ngôi nhà lụp xụp. Chỉ Odysseus thấy. Telemachos không thấy. Vì mắt trần không thấy thần linh xuất hiện. Mấy con chó cũng thấy, chúng không sửa mà vừa rú rít vừa hoảng hốt chạy qua sân. Athena chau mày làm dấu. Nhận ra bèn rời nhà băng qua sân tường vây xung quanh, Odysseus tiến tới đứng

trước mặt. Nữ thần cất tiếng: “Công tử Laertes, dòng dõi Chúa tể, Odysseus trăm mưu ngàn chước, lắng nghe! Bây giờ là lúc nói sự thật cho Telemachos hay, đừng giấu giếm, để hai người bàn tính việc hạ sát đám cầu hôn, sau đó tìm đường ra thành phố. Ta sẽ không xa người lâu, ta sẽ ở bên cạnh, vì nóng lòng lâm trận.”

Vừa nói nữ thần vừa gi đưa thần bằng vàng vào người Odysseus. Đầu tiên mặc cho tu-ních mới, áo choàng mới; tiếp đến phục hồi vóc dáng, thân hình cường tráng, nét mặt trẻ trung. Da trở lại nâu sậm, má đầy đặn, râu quanh cầm đen đậm óng ánh. Biến đổi xong xuôi nữ thần biến dạng. Odysseus trở lại ngôi nhà lụp

xụp. Nhìn mà ngỡ ngàng, vội vàng quay đi, hoảng sợ thần linh trước mặt, quý tử cất giọng nói lời như có cánh bay xa: “Quý khách, lúc này quý khách không như lúc nãy. Quần áo khác hẳn; nước da thay đổi. Phải chăng quý khách là thần linh sống trên trời bao la? Xin ban phúc lành, ngô bối sē làm lễ tế sinh, dâng vàng ròng cúng hiến. Xin thương hại!”

“Ta không phải thần linh,” Odysseus nhẫn nhục, kiên trì đáp. “Tại sao nghĩ ta là bất tử? Ta là bố con, người vì người đó con đã buồn, đã khổ, đã hận kẻ thô bạo đối xử tàn tệ!” Dứt lời Odysseus vung tay ôm con, hôn lấy hôn để, lệ tuôn ướt má rơi xuống đất; lúc lâu Odysseus mới trấn tĩnh không để xúc động dâng

cao. Dẫu vậy vẫn chưa nghĩ Odysseus là bố, Telemachos lại thốt lời: “Quý khách không phải thân phụ bản nhân; quý khách không phải Odysseus. Thần linh nhử mồi để bản nhân nhỏ lệ, rên xiết, tuyệt vọng hơn nữa. Thế nhân bình thường không tài nào thay đổi kỳ lạ như thế, nếu không có thần linh trợ giúp, biến người trẻ thành già theo ý định ngông cuồng. Lúc nãy quý khách là ông già quần áo tả tơi, bây giờ quý khách trông như thần linh sống trên trời bao la.”

“Telemachos,” Odysseus trãi khéo ngàn khôn tiếp lời, “con chẳng nên ngạc nhiên quá đáng và cũng đừng ngỡ ngàng hết sức khi thấy ta trở về. Không có Odysseus nào khác xuất hiện ở đây. Chỉ

có ta, ta là bố con, Odysseus con thấy trước mắt! Đau khổ triền miên, lang thang vô định, sau hai mươi năm ròng rã, ta trở về quê cha đất tổ. Ta thay đổi như vậy là do Athena ban trao chiến phẩm, nữ thần có thể làm đủ thứ, biến ta thế nào tùy ý, lúc này như ăn mày quần áo rách bướm, lát nữa như thanh niên phục sức bánh bao. Biến thế nhân thành xấu, thành đẹp đối với thần linh trên trời dễ như trở bàn tay!"

Dứt lời Odysseus ngồi xuống. Telemachos vung tay ôm cổ thân phụ quý mến rên rỉ, nghẹn ngào. Xúc động khôn xiết, lệ úa giàn giụa, hai người bật khóc; tiếng nghe thảm thiết, tiếng rung từng cơn lớn hơn tiếng ác điếu, điếu hâu hay kèn

kennen móng sắc nhọn khi nông dân phá tỗ
bắt con chưa ra ràng, chưa biết bay. Hai
người cứ thế nức nở, thốn thúc, giọt lệ
thương tâm tuôn rơi già từ tròng mắt! Hai
người sẽ khóc đến lúc mặt trời chìm lặn,
nếu quý tử không bắt thình lình hỏi thân
phụ: “Bố yêu thương, thuyền nào đưa bố
tới Ithaka? Tay chèo nói họ là người xú
nào? Bởi con nghĩ bố không thể cuốc bộ
đến đây.”

“Con,” Odysseus gian khổ quá nhiều
đáp, “ta sẽ kể con hay đầy đủ sự thật.
Người Phaiopian đưa ta tới đây. Tay chèo
lừng danh hễ thấy người lạ đặt vào bờ là
chở giùm về quê hương. Họ lái thuyền
lướt sóng mang ta vượt đại dương đỗ bộ
lên Ithaka. Suốt thời gian đó ta ngủ li bì.

Họ còn cho phấm vật quý giá, nhiều đồng, nhiều vàng, nhiều quần áo thêu thùa, tất cả nhờ thần linh trợ giúp ta giữ kín trong động. Cuối cùng do Athena thôi thúc ta tới đây để bố con bàn định tiêu diệt kẻ thù. Nhưng trước hết con đếm, kể tên lần lượt để ta biết chúng thế nào, bao nhiêu tất cả. Sau đó ta sẽ suy tính rồi quyết định, chỉ hai bố con đương đầu, hay phải nhờ người khác tăng cường trợ sức.”

“Bố,” Telemachos dáng vẻ thận trọng nhìn rồi nói, “con thường nghe bố nổi tiếng chiến đấu giỏi, tham mưu tài. Nhưng bố vừa nói cái kỳ lạ, cái bất khả, con rất đỗi ngạc nhiên! Hai người không thể nào đương đầu với kẻ thù đông đảo,

hung hăng như thế. Bọn cầu hôn không phải chỉ có mười hoặc hai mươi, mà nhiều hơn nữa. Ngay đây và bây giờ con nói bố hay sức mạnh của chúng. Từ Doulichion năm mươi hai tên, thanh niên thành phần chọn lọc, sáu hầu cận; từ Samos hai mươi bốn tên; từ Zakynthos hai mươi tên; từ Ithaka mười hai tên; tất cả thuộc hàng quý tộc, lệnh sứ Medon, thi sĩ ca công tài hoa đi cùng và hai gia nhân xéo thịt, lóc thịt lành nghè. Nếu bố con mình gặp chúng đầy đủ trong cung điện, con sợ bố sẽ phải trả giá rùng rợn và khủng khiếp vì phẫn nộ bố tới để trả thù. Vậy bố nghĩ cho kỹ, kiêm người chiến đấu quyết liệt với mình.”

“Ta sẽ nói con hay,” Odysseus dáng vẻ

chịu đựng tiếp lời. “Lắng nghe và hiểu cho kỹ! Theo con nếu Athena và Chúa tể trợ giúp như vậy có đủ không hay ta phải kiếm người phụ giúp?”

“Đĩ nhiên cặp chiến binh bố vừa kể là vô địch,” Telemachos dâng vẻ thận trọng đồng ý, “mặc dù ngồi trên cao, song sắp xếp, điều khiển cả thế nhân lẩn thẩn linh.”

“Bởi thế,” Odysseus kiên nhẫn, bình tĩnh giải thích, “khi giao chiến gay go, sinh tử diễn ra trong cung điện giữa ngô bối và bọn cầu hôn, thế nào hai vị cũng tham chiến chứ không đứng ngoài. Ngày mai rạng đông mới ló, con về nhà trà trộn với chúng. Sau đó, nô bộc chăn heo sẽ dẫn

bố xuống thành phố giả dạng ăn mày già nua, tiêu tụy. Nếu vào nhà bố bị lăng nhục, đói xử thô bạo, con phải nhẫn nhịn dẫu bầm gan tím ruột đến đâu! Dù chúng kéo chân qua đại sảnh quẳng ra ngoài, dù chúng giơ tay từ xa ném bom bôp, con phải đứng nhìn, nín thinh, chịu đựng. Nếu muốn yêu cầu chúng thôi hung hăng, đừng nóng giận quá sức, con dùng lời hòa nhã, dịu dàng. Dĩ nhiên chúng không nghe, nhưng ngày tận số đã tới! Và điều này cũng nên nhớ nằm lòng. Lúc Athena mưu lược thôi thúc, ta sẽ gật đầu. Nom thấy dấu hiệu con cấp tốc thu thập vũ khí để trong đại sảnh đem lên lâu, đem hết xếp vào một góc. Nếu cần không thấy chúng vặn hỏi con trả lời nhẹ nhàng đánh lạc hướng: ‘Thấy khói bốc, bản nhân vội

mang đi, vì tất cả trông khác hẳn lúc Odysseus để lại lên thuyền tới đất Troad. Lửa bén cháy xạm. Hơn thế Chúa tể còn khiến bản nhân suy nghĩ: bằng mọi giá phải tránh, vì sau khi quá chén quý ông có thể cãi lộn, đánh nhau, thương tích, như vậy bữa tiệc mất vui, hôn nhân bẽ bàng. Sắt có sức mạnh lôi cuốn bám chặt con người.' Nhưng để lại cho bố và con, mỗi người một kiếm, một thương, một khiên da bò khi cần nhảy tới cầm ngay, sử dụng túc thì; sau đó Pallas Athena và Chúa tể tinh tường sẽ có mặt biến đầu óc chúng thành mê muội. Còn điều nữa hết sức chú ý. Nếu thực sự là con ta, nếu trong huyết quản mang dòng máu của ta, tuyệt đối không để ai hay Odysseus trở về. Không nói với ông nội Laertes,

không nói với đầu mục Eumaios, không nói với gia nhân trong nhà, kể cả thân mẫu Penelope. Chỉ có ta và con quan sát nữ tỳ xem tư cách chúng thế nào. Mình cũng có thể quan sát nô bộc xem đứa nào chung thủy, khiêm tốn, đứa nào tráo trở, xác xược, như đối với con bầy giờ.”

“Bố,” Telemachos thận trọng khẳng định, “lúc đó bố sẽ thấy con thế nào, nhất định không dại dột, ngu đần. Dẫu vậy con thấy mình sẽ chẳng đạt kết quả nếu làm như bố nói, bởi thế con đè nghị bố nghỉ lại. Nếu thăm dò từng mục tử, bố sẽ phải bỏ thì giờ đi quanh nông trại tìm hiểu, trong khi bọn cầu hôn thoái mái, thảnh thoơi ở trong cung điện ngốn nuốt của cải nhà mình, không chừa thứ gì. Nhưng con đè

nghị bố thăm dò bọn nữ tỳ xem đứa nào
cố ý hoặc vô tình trơ mặt với bố. Còn
mục tử con không tán thành đi hết đồng
này đến đồng nọ tìm hiểu từng người.
Việc đó nên để sau này nếu quả thực bố
biết ý định Chúa tể mang khiên thần.”

Hai cha con cứ thế trao đổi ý kiến. Đúng
lúc đó thuyền bèn chắc chở Telemachos
và đồng hành rời Pylos tiến vào Ithaka.
Tới bến đậu chỗ nước sâu họ kéo ngay
lên đất liền khô ráo. Gia nhân phấn khởi
hối hả đem trang bị, tặng phẩm quý giá
tới nhà Klytios. Sau đó họ phái lệnh sứ
đi trước tới cung điện Odysseus nói cho
Penelope chín chắn hay Telemachos đã
về đồng quê, hạ lệnh tay chèo dong buồm
trở lại thành phố trấn an kéo nương

nương hoảng hốt, khóc lóc. Chẳng hẹn mà nêu, cùng mang tin cho phu nhân chủ nhân, lệnh sứ và đầu mục gặp nhau trên đường. Nhưng vừa bước vào cung điện đứng giữa nữ tỳ lệnh sứ lớn tiếng báo tin: “Bẩm nương nương, quý tử yêu quý đã trở về!” Trái lại, đầu mục tới bên cạnh ghé sát tai nói nhỏ cho Penelope hay mọi điều quý tử chỉ định. Truyền điệp trao trọn vẹn, đầu mục rời đại sảnh, sân ngoài cung điện, trở về với đàn heo.

Hay tin đám cầu hôn hoảng hốt, bức tức ra mặt. Rời đại sảnh ra ngoài băng qua sân tường vây cao kéo tới cổng trước tất cả dừng lại họp bàn. Eurymachos công tử Polybos lên tiếng đầu tiên: “Quý hữu, Telemachos táo bạo thực hiện chuyến đi

đã trở về! Ngô bối cứ định ninh nó thất bại. Nay giờ phải hạ thuyền sơn đen xuống nước, chiếc tốt nhất, gọi tay chèo mau mau báo tin cho thân hữu ngoài đó quay về cấp kỵ.” Y chưa dứt lời Amphinomos đang ngồi bỗng dung quay đầu nom thấy thuyền tiên vào bến đậu, tay chèo hạ buồm, gác mái. Dương sự cười toe toét, lớn tiếng nói với đồng bọn: “Không cần nhẫn tin nữa! Họ về rồi, trong bến kia kia. Chắc hẳn thần linh cho biết sự thật hay nom thấy thuyền Telemachos lướt qua họ đuổi không kịp.” Nghe thấy thế tất cả rời ghế đứng dậy đi ra bờ biển. Tay chèo hối hả kéo thuyền sơn đen lên bãi cát; gia nhân háo hức tháo gỡ thuyền cụ. Đám cầu hôn bảo nhau lũ lượt kéo tới quảng trường, không cho

ai tham dự, cả già lẫn trẻ. Antinoos công tử Eupeithes cất tiếng: “Lạ thật! Tại sao thần linh cứu nó thoát hiềm? Suốt ngày ngô bối có người liên tục mai phục trên vách đá lộng gió. Ban đêm ngô bối không ngủ trên bờ. Mặt trời vừa lặn, ngô bối lên boong ra khơi, ở ngoài biển tối rạng đông, rình rập bắt sống, thanh toán tại chỗ. Trong khi đó thần linh đưa nó về nhà. Ngô bối ở đây phải chuẩn bị đưa nó tới cái chết thảm, không để nó thoát tay lần nữa. Bản nhân tin chắc nếu nó sống ngô bối sẽ chẳng bao giờ đạt mục đích mong muốn. Nó là đứa khôn ngoan, lanh lợi, biết suy nghĩ, biết tính toán, trong khi ngược lại dân chúng không nhìn ngô bối với cặp mắt thiện cảm nữa. Bản nhân đề nghị ra tay trước khi nó triêu tập

hội nghị toàn dân. Bản nhân nghĩ nó không dừng ở đó để chuyện trôi qua. Nó sẽ phẫn nộ, nó sẽ tố cáo trước dân chúng ngô bối âm mưu hạ sát, nhưng thất bại. Khi nghe ngô bối tàn ác, dân chúng sẽ không tha thứ. Bản nhân sợ họ sẽ dùng bạo lực đuổi khỏi xứ, bắt lưu vong. Vậy ngô bối ra tay trước, thủ tiêu kẻ thù chỗ nào đó ngoài cánh đồng, xa thành phố, bên vệ đường; sau đó chiếm tài sản, của cải, chia đồng đều, song cung điện để cho mẹ nó và chồng tương lai. Trái lại, nếu ý kiến không khiến quý hữu hài lòng, nếu quý hữu muốn nó tiếp tục sống tận hưởng gia tài, bản nhân đề nghị ngô bối ngừng tụ tập ở đây, thôi ăn no, uống say phá hại của cải nhà nó. Ai về nhà nấy. Nếu muốn theo đuổi mục đích chiếm

bằng được trái tim, đem của từ nhà tặng
mẹ nó ngỏ tình, đề nghị hôn nhân. Nàng
sẽ lấy cầu hôn nào mang nhiều tặng
phẩm, cầu hôn nào đến với nàng như phu
quân định mệnh an bài.”

Hắn nói, mọi người nín thinh. Sau một
lúc im lặng Amphinomos, công tử nổi
tiếng quân vương Nisos, đích tôn quân
vương Aretias góp lời. Gã nổi bật trong
số cầu hôn xuất thân từ Doulichion hải
đảo lúa, cỏ tốt tươi. Penelope thấy gã
nói năng dẽ nghe hơn cả vì ý thức và
thận trọng. Bây giờ với ý định hòa nhã,
cảm tình chân thật gã bắt đầu: “Quý hữu,
bản nhán không đồng ý thủ tiêu
Telemachos; hạ sát dòng máu hoàng tộc
là việc làm kinh tởm. Trước hết ngô bối

phải tìm hiểu ý định thần linh. Nếu qua sấm ngũ Chúa tể siêu phàm chấp nhận hành động, bản nhân sẽ là người đầu tiên hành quyết nó và kêu gọi tất cả quý hữu làm theo. Ngược lại, nếu thần linh bảo không, bản nhân đề nghị quý hữu đừng tay!” Hội trường đồng ý. Tất cả vội vã đứng dậy, kéo đến cung điện. Tới nơi tất cả an tọa trên ghế bành bóng lộn.

Đúng lúc đó bỗng dung Penelope kín đáo muôn gấp tốp cầu hôn hung hăng cao độ. Bởi nương nương biết chúng âm mưu hạ sát quý tử trong cung điện, vì lệnh sứ Medon cấp báo sau khi nghe chúng bàn bạc. Nương nương gọi tỳ nữ bảo đi cùng xuống đại sảnh. Lúc tới gần đám cầu hôn, người phụ nữ thánh thiện kéo voan bóng

mượt che má. Đứng bên cây cột vững chắc nâng mái nhà đồ sộ quay nhìn Antinoos nương nương nặng lời: “Antinoos, ngươi là kẻ hung ác, xảo quyết, thế mà người Ithaka lại bảo về nhận xét, nói năng sáng giá hơn bằng hữu cùng lứa tuổi! Ta thấy ngươi không phải vậy. Ôi kẻ rõ đại! Vì sao âm mưu hạ sát Telemachos? Tại sao không mảy may thương hại người cầu xin Chúa tể lúc nào cũng động lòng trắc ẩn? Đón nhận tình thương mà rắp tâm hãm hại người cần tình thương là đắm mình vào tội ác trời không dung đất không tha! Người quên thân phụ có lần tới đây lần trốn vì sợ dân chúng. Họ nổi xung cao độ, do thân phụ theo bọn Taphian quấy nhiễu, cướp phá người Thesprotian sinh sống hòa bình

với ngô bối. Họ muốn phanh thây, moi gan, móc ruột, chia nhau tài sản. Nhưng Odysseus can thiệp, ngăn cản dấu họ điên tiết. Thế mà bây giờ của cải Odysseus người ăn thả cửa, phu nhân người ve vãn, quý tử người tìm cách thủ tiêu, riêng ta người khiến phẫn nộ không nói nên lời. Ta nói người hay nên chấm dứt mọi chuyện và bảo đồng bọn làm theo!"

Eurymachos công tử Polybos đáp lời:
"Penelope khôn ngoan, ái nữ lão nhân Ikarios, đừng sợ, đừng lo chuyện hãi hùng như thế. Chừng nào còn sống ở đời, còn nhìn ánh nắng hằng ngày, bản nhân không để bất kể kẻ nào do mẹ sinh ra, đã sinh ra và sẽ sinh ra giơ tay động trời quý

tử Telemachos. Khẳng định với nương nương, thời gian sẽ minh chứng. Máu kẽ đó sẽ tuôn chảy nhuộm đỏ thương đồng. Vì bản nhân nhớ trước kia ôm gối Odysseus, chiến binh hạ thành Troa thường đặt thịt nướng vào tay, rót vang vào cúp cho ăn cho uống. Bởi vậy Telemachos là người thân thiết nhất đời! Bản nhân khẳng định công tử đừng lo, đừng sợ bọn cầu hôn sát hại. Trừ phi nếu thần linh ra tay, thế nhân không tài nào thoát khỏi.” Ngoài miệng thốt lời trấn an, song trong lòng y dự tính hạ sát. Penelope lui gót lên lầu. Trong tư phòng lặng lẽ nương nương bật khóc thương nhớ Odysseus, phu quân yêu quý, Athena mắt xanh lam lục nhẹ khép vành mi đưa vào giấc điệp êm đềm lúc nào không

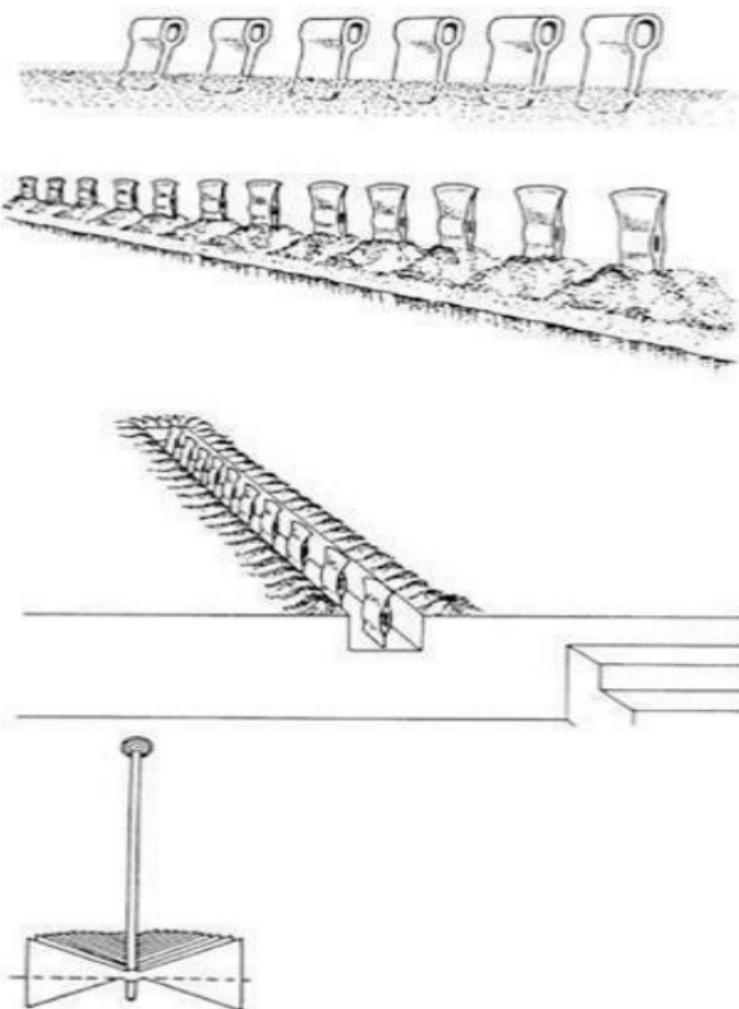
hay.

Tối đó trở về với Odysseus và quý tử, đầu mục thấy ở nhà đã làm thịt heo một tuổi sửa soạn chu đáo bữa ăn. Nhưng đến bên cạnh Odysseus, công tử Laertes, gio đưa thần gõ khe khẽ, Athena lại biến đương sự thành già, quần áo xơ xác, tả tơi. Nữ thần sợ nếu bước thẳng tới thấy Odysseus không thay hình đổi dạng, đầu mục sẽ nhận ra chủ nhân, và vì không thể nén lòng sẽ quay lại thành phố báo tin. Ngỏ lời chào hỏi Telemachos nói trước: “A, bố tuyệt vời đã về! Tin ngoài đó lúc này thế nào? Nhóm cầu hôn cao ngạo phục kích về chưa? Hay chúng vẫn năm đó chờ con trở về?”

Nhưng Eumaios, nô bộc chăn heo, đầu mục đáp: “Ta không hơi đâu ra thành phố dọ hỏi chuyện đó; chỉ vội vã cất bước trao tin rồi trở về. Trên đường ta gặp lệnh sứ tay chèo của con sai mang tin tới cung điện; lệnh sứ nhanh chân trao tin thân mẫu đầu tiên. Phàn riêng ta biết chuyện khác, vì thấy tận mắt. Trên đường về leo lên thành phố tới Gò Đất Hermes ta thấy thuyền lướt sóng vào bến đậu. Trên boong có nhiều người và chất đầy khiên, thương hai mũi. Ta nghĩ chắc hẳn bọn chúng, song không thể khẳng định.”

Nghe nói thế Telemachos lực lưỡng, hăng hái mỉm cười đưa mắt nhìn thân phụ, ánh mắt tinh khôn, song tránh không để đầu mục nom thấy. Bữa ăn chuẩn bị

xong xuôi, mọi người ngồi xuống cùng nhau bắt đầu, phần chia đồng đều, tất cả đều vui vẻ. Ăn no uống đủ mọi người mới nghỉ tối chuyện lên giường nghỉ đêm, hân hoan chờ đón giấc ngủ êm đềm.

Dụng lại hàng riu theo giả thuyết nxb Lorenzo Valla (a-c)
và D. L. Page Folktales in Homer's Odyssey (d)

Khúc 17

Rạng Đông tươi trẻ, ngón tay ửng hồng
vừa xuất hiện, công tử yêu quý của
Odysseus, Telemachos hăm hở ra thành
phố. Xỏ chân vào đôi dép óng á, cầm
cây thương chắc nịch vừa nắm tay cất
bước ra đi, quý tử nói với đầu mục chăn

heo: “Bố ơi, bây giờ con ra thành phố
gặp thân mẫu; con chắc bà vẫn không
ngừng nghẹn ngào, than khóc thảm thiết
nếu chưa nhìn thấy mặt. Do vậy con
muốn bố lo giùm việc này. Đưa quý
khách bất hạnh ra ngoài đó ăn xin. Người
qua đường sẽ cho mẫu bánh, hớp nước.
Phần riêng con không thể trợ giúp hết
mọi người, vì tâm trí vướng mắc nhiều
chuyện đau lòng. Nếu hay ý định mà bất
bình kệ quý khách! Vốn chân phương con
chỉ muốn nói thẳng và nói thật.”

“Quý hưu,” Odysseus chín chắn, kín đáo
đỡ lời, “xin đừng bạn tâm nghĩ bỉ phu
muốn nắn ná ở lại. Ăn xin ngoài thành
phố tốt hơn trong miền quê; dân có lòng
sẽ bồ thí. Bây giờ bỉ phu không còn ở

tuổi gắn chặt cuộc đời với ruộng vườn, chạy việc chủ nhân sai bảo. Không! Quý hữu cứ việc lên đường. Sau khi sưởi ấm bên bếp lửa và mặt trời soi sáng mọi nơi bỉ phu sẽ theo người quý hữu chỉ định. Vì quần áo che thân mỏng dính, sὸn bạc bỉ phu sợ không chịu nổi băng giá ban mai. Quý hữu lại cho biết từ đây ra đó đường xa không gần.”

Vừa rảo bước qua ngôi nhà nhỏ hẹp Telemachos vừa suy nghĩ trả thù đám cầu hôn. Tới cung điện nguy nga, dựa thương vào cột cao, bước qua ngưỡng cửa băng đá Telemachos đi vào. Người đầu tiên nom thấy là vú già Eurykleia đang há hoác trải da thú phủ ghế bành trang trí công phu. Nước mắt giàn giụa vú già

chạy ra nhìn mặt. Lát sau nữ tỳ bu quanh, tút tít âu yếm hôn đầu, hôn vai. Đúng lúc đó dáng vẻ kín đáo chẳng khác Artemis hoặc Aphrodite vàng óng rời phòng bước ra Penelope bật khóc, vung tay ôm cổ con, âu yếm hôn vàng trán, cặp mắt. Penelope vừa nghẹn ngào vừa thốt lời như có cánh bay xa: “Ô, con trở về! Telemachos yêu quý nhất đời! Mẹ cứ nghĩ sẽ không bao giờ gặp nữa sau khi con dong buồm đi Pylos nghe ngóng tin tức bố thương yêu, bí mật đến thế mẹ chẳng muốn tí nào. Nhưng thôi, nói mẹ hay, nói đầy đủ con có gặp, có thấy bố không?”

“Mẹ,” Telemachos điềm đạm đưa mắt nhìn rồi đáp, “xin đừng làm con ưa lê và

cũng đừng khiến con xúc động vì con vừa thoát chết, chết bất chợt, chết thảm khốc. Mẹ nên lên lầu cùng tỳ nữ, tắm rửa xong xuôi, quần áo mới mẻ, cầu nguyện thần linh hứa dâng lễ bách sinh vô cùng trọng thể hy vọng rồi ra Chúa tể định ngày mình rửa hận. Con ra quảng trường tìm khách lạ đi theo từ Pylos tới đây. Con gửi đi trước cùng tay chèo thân tín và dặn Peiraios đưa về nhà anh ấy, tiếp đón cẩn thận, đối đãi tử tế chờ con về.”

Nghe con nói vậy, không đáp một lời, Penelope lặng lẽ lên lầu tắm rửa thay quần áo mới tinh, tâm nguyện sẽ trình trọng làm lễ bách sinh dâng thần linh, cầu xin Chúa tể định ngày gia đình trả thù kẻ gây tội ác. Telemachos dỗng dạc

băng qua đại sảnh, vừa cất bước vừa cầm thương, hai chó săn thoăn thoắt theo sau. Athena vung trại vẻ uyển chuyển kỳ diệu khiến mọi mắt dán nhìn đầy vẻ thán phục lúc Telemachos tới gần. Đám cầu hôn hung hăng tung nhóm bu quanh, miệng ngoẻ lời ngọt ngào, tử tế, dạ áp ủ ý đồ tàn ác, xấu xa. Nhưng tránh mặt đám đông ồn ào, àm ī Telemachos tới ngồi với Mentor, Antiphos và Halitherses, bạn thân phụ thời thơ ấu. Ba người vốn vã hỏi chuyện chuyến đi. Đúng lúc đó Peiraios tay thương lừng danh cùng khách lạ dẫn qua thành phố đến quảng trường bước tới. Nhận ra khách lạ Telemachos đứng dậy tức thì chào hỏi. Nhưng Peiraios lên tiếng trước: “Telemachos, phái ngay tỳ nữ đến nhà ta

lấy tặng phẩm Menelaos cho người mang về.” Telemachos dâng vẻ thận trọng đáp: “Khoan, ngô bối hãy đợi! Ta chưa biết sự thê kết liễu ra sao. Nếu đâm cầu hôn táo tợn âm mưu hạ sát ta trong cung điện, chia nhau tài sản thân phụ, thay vì để cho đứa nào đó trong bọn, ta muốn người thừa hưởng tặng phẩm. Trái lại, nếu ta đưa chúng về cháu ông bà ông vải, lúc đó người sẽ hoan hỉ mang tặng phẩm tới nhà, ta sẽ vui mừng tiếp nhận.”

Dứt lời Telemachos dẫn đường đưa khách lạ mệt mỏi tới cung điện quang cảnh ngoạn mục. Đến nơi quăng áo choàng xuống ghế dài, ghế hành trong đại sảnh hai người vào bồn tắm nhẵn thín, bóng lộn. Tắm xong, nữ tỳ thoa dầu, đưa

tu-ních, áo choàng lông thú cho mặc, hai người rời bồn tắm ra ngoài ngồi xuống ghế. Nữ tỳ mang nước đựng trong bình thon thả bằng vàng dội ra chậu bằng bạc cho hai người rửa tay. Sau đó nữ tỳ kéo chiếc bàn nhẵn bóng lại phía trước. Quản gia tín cẩn mang bánh mì để bên cạnh, cùng thúc ăn cao lương mỹ vị, phục vụ tận tình. Thân mẫu Telemachos ngồi đối diện gần cây cột cao lớn trong đại sảnh, ngả lưng trên ghế bành, nhẹ nhàng cuốn chỉ vào cuộn. Hai người đưa tay với món ăn ngon lành bày trước mặt. Chờ hai người ăn uống xong xuôi Penelope kín đáo, thận trọng mới cắt lời phá tan im lặng: “Telemachos, thôi mẹ lên lầu nằm nghỉ trên giường buồn thảm, đầy nước mắt từ ngày Odysseus rời nhà tới thành

Troa cùng công tử Atreus, vì con chưa sẵn lòng kể cho hay đã nghe tin bố trở về trước khi đám cầu hôn hung hăng kéo tới cung điện.”

“Ây mẹ!” Telemachos dáng vẻ thận trọng đưa mắt nhìn rồi đáp, “con sẽ kể sự thật. Con đi Pylos, tới đó thăm quân vương Nestor trị vì muôn dân, ngài tiếp đón trong cung điện đồ sộ và tỏ ra bất thiệp, hiếu khách vô cùng như bố đẻ đón tiếp con cưng vắng nhà lâu ngày trở về. Ngài và các hoàng tử săn sóc hết sức chu đáo. Còn Odysseus bất hạnh sống hay chết ngài nói ngài không hề nghe ai nói một lời. Dẫu vậy ngài vẫn cho ngựa và xe gắn tấm che mạ vàng óng ánh chờ con tới thăm Menelaos, tay thương lừng danh,

công tử Atreus. Đến đó con gặp Helen
đất Argos, vì phu nhân và do thần linh
quyết định, người Argive và người
Troian chịu đựng biết bao gian lao, khổ
cực! Menelaos lớn tiếng hô hào chiến
đấu hỏi con cần gì mà tới đất
Lakedaimon dễ thương. Nghe con giải
thích từng điểm, đầu đuôi sự thật ông thốt
lời: ‘Ôi! đau đớn thay! Bọn hèn nhát
muốn ngủ trên giường người dũng cảm!
Sư tử dũng mãnh rời hang, hươu mẹ đem
hai con mới ra đời để trong đó, lên dốc
đồi um tùm, xuống thung lũng xanh ròn
găm cỏ, sư tử trở về, hươu non chết
thảm, đám cầu hôn sẽ chết tương tự dưới
tay Odysseus. Ô Cha Chúa tể, ô Athena,
ô Apollo! Cầu mong như ngày trước trên
đảo Lesbos, đừng dậy đáp lời

Philomeleides thách đố thi vật, cánh tay
dũng mãnh quật ngã đối thủ, người
Achaian đứng xem khoái trí, Odysseus
trở về, đương đầu với đám cầu hôn!
Chúng sẽ chết đú đù, tất cả không chừa
đứa nào; đám cưới chúng hy vọng sẽ
tang thương, bi thảm! Điều hiền điệt gạn
hở, kêu gọi da diết, ta không muốn nói
dối đánh lừa hoặc trả lời ẫm ờ, bâng
quơ. Ta sẽ nhắc lại hiền điệt hay, không
quanh co, không che đậy, từng lời ta nghe
từ cửa miệng Ông già Biển cả. Lão nhân
kể lão nhân thấy thân phụ hiền điệt khốn
khổ vô cùng trên hải đảo trong biệt điện
yêu mị Calypso, nữ thần bắt ở lại; không
thuyền, không tay chèo vượt biển bao la,
thân phụ hiền điệt không cách nào trở
về.' Con nghe công tử Atreus, chiến binh

lừng danh Menelaos kể lại như thế. Dọ hỏi xong xuôi con trở về. Thần linh bắt tử gửi gió thuận chiều đưa mau chóng tới quê cha đất tổ mến yêu.”

Nghe Telemachos kể Penelope xúc động khôn xiết. Theoklymenos dáng vẻ nghiêm túc lên tiếng trước mặt hai người: “Ô phu nhân Odysseus khả kính, công tử Laertes, người kề không hiểu tường tận; xin lắng nghe điều bỉ nhẫn sắp nói. Bỉ nhẫn tiên đoán đúng sự thật, không giấu giếm. Xin Chúa tể chứng giám, bỉ nhẫn trang trọng thè trước thần linh, trước chiếc bàn hiếu khách, ô chủ nhân, trước tư thất Odysseus dũng cảm bỉ nhẫn vừa tới! Xin thưa Odysseus đã về xứ sở, đang nghỉ ngơi hoặc đi dò la tin tức, tìm

cách kết liễu số phận đám cầu hôn tác họa trong nhà. Điểm triệu nom thấy như thế lúc ngồi trên thuyền lướt sóng, bỉ nhân chỉ cho Telemachos cùng hay.”

“Ô quý khách,” Penelope dâng vẻ thận trọng tiếp lời, “cầu mong điều vừa nói sẽ là sự thật! Nếu quả vậy quý khách sẽ thấy tình bằng hữu, vật hiến tặng từ tiện phụ sẽ mãn tiệp, nồng hậu thế nào khiến ai gặp cũng nói quý khách là người may mắn nhất đời.”

Trong lúc ba người trò chuyện trong đại sảnh đám cầu hôn hung hăng chơi ném đĩa, phóng lao vẫn chỗ thường giải trí trên khu đất bằng phẳng ngoài cung điện. Giờ ăn tối. Như thường lệ mục phu dẫn

cùu khắp nơi từ ngoài đồng trở về, Medon lệnh sứ tín cẩn túc trực bữa ăn ra mời: “Giờ này thể thao toại nguyện mời quý ông vào cung điện để ngô bối phục vụ bữa chiều. Dùng bữa đúng lúc tuyệt diệu khôn tả.” Tất cả cầu hôn làm theo, ngừng chơi, kéo vào cung điện. Tới nơi tất cả vứt áo choàng xuống ghế bàn, ghế dài, sau đó bắt tay sửa soạn dạ tiệc bắt cùu lớn, dê mập, heo béo, bò đãy làm thịt. Đúng lúc đó Odysseus và đầu mục tín cẩn sửa soạn rời đồng quê ra thành phố. Đầu mục khơi chuyện: “Quý khách, vì quý khách nhất định ra thành phố bữa nay, phàm phu sẽ tuân lệnh chủ nhân. Quý khách biết phần riêng phàm phu muốn quý khách ở lại trông nom nông trại. Nhưng chủ nhân muốn, phàm phu

phải tôn trọng... lo sợ rồi ra chủ nhân sẽ
khiến trách, chủ nhân khiến trách khốn
khổ vô cùng... Bởi thế ngô bối lên
đường. Quý khách thấy khoảng ngày tốt
đẹp đã qua, chẳng mấy nỗi đêm xuống,
trời đỡ lạnh.”

“Thưa, hiểu rồi, không cần dặn nữa,”
Odysseus trăm phương ngàn chước tiếp
lời, “bỉ phu sẽ làm như quý hữu muốn.
Vậy khởi hành, thăng tiến! Quý hữu dẫn
đường, song làm ơn cho chiếc gậy đeo
gọt sẵn sàng để chống bước đi; quý hữu
nói đường trọn khùng khiếp.”

Vừa nói Odysseus vừa quàng dây đeo
chiếc bị dơ bẩn, sὸn rách qua vai.
Eumaios đưa cây gậy vừa hỏi. Hai người

cắt bước đế bầy chó và mục tử ở lại trông ngôi nhà tầm thường. Eumaios cứ thế đưa chủ nhân ra thành phố. Chủ nhân khom lưng chống gậy khập khẽnh nhích bước giống hệt ăn mày già tiêu tụy trong manh quần tấm áo thảm thương. Tiếp tục men theo đường gồ ghề, gập ghềnh tới gần thành phố, hai người gặp giếng nước đá xếp chắc nịch, nước trong vắt, dân sở tại thường ra lấy, Ithakos xây, Neritos và Polyktor trợ giúp. Hàng bạch dương trên đất ẩm út phát triển tươi tốt bao quanh; nước mát lạnh từ tảng đá trên cao đổ liên tục; dưới chân dựng đèn thờ nữ thần sông nước, khách qua đường thường dừng lại dâng lễ. Tới chỗ này hai người bắt đờ gặp Melanthios, con Dolios, cùng hai mục phu trợ giúp lùa dê đẹp nhất đàn về

làm thịt phục vụ đám cầu hôn. Vừa nom thấy hai người, giọng giễu cợt, vẻ ngô ngáo gã thốt lời thỏa mạ khiến Odysseus nóng mặt, nổi giận. Gã lớn tiếng: “A, thát thểu dắt lang thang, chiêu manh bị gậy đôi bên một phường! Nói ta hay, nô bộc chăn heo đáng thương, mi đưa tên háu ăn, thằng hành khất tóm lợm, kẻ liếm đĩa tàn bạo đi đâu vậy? Chỉ là đứa cà lơ thát thểu, lông bông, lang bang hết nhà này đến nhà nọ, cọ lung vào cửa giơ tay xin miếng dư thừa, không bao giờ mở miệng đòi kiếm đồng, hỏi vạc nấu. Đưa nó cho ta, để trông đàn, để quét cứt dọn chuồng, để mang cỏ tươi cho dê nhỏ, nhờ váng sữa thân hình sẽ béo tốt, cặp đùi sẽ nở nang. Nhưng không biết gì trừ lười biếng, nó đã quen đường tồi tệ, không

bao giờ chịu mó tay vào việc! Thay vì thế để lấp đầy cái bụng thèm ăn nó thích lêu lêu quỳ gối ăn xin hết cửa này đến cửa nọ suốt ngày. Nghe ta nói, rồi ra mi thấy ta nói không sai. Nếu nó mò tới cung điện Odysseus, ghé để chân sē thi nhau bay trúng đầu, quý tộc ở đó sē đập vụn xương sườn!"

Dứt lời gã bước đi, vừa nhắc chân làm như nỗi điên đá phốc vào mông, song không hất khỏi mặt đường, vì Odysseus đứng vững. Odysseus thầm nghĩ chồm tới dùng gậy nện chết tên này hay nǎm hai tai nháć bồng đập đầu xuống đất. Cuối cùng trán tĩnh Odysseus không để cảm giác đột dấy chi phối. Nhưng nhìn thằng mặt Melanthios nặng lời trách mắng, đầu mục

vừa hét to vừa giơ tay khấn cầu: “Ô nǚ thần giếng nước, ô ái nǚ Chúa tể, trước kia trên bàn thờ Odysseus đã từng nướng đùi cừu, đùi dê cuốn kín mỡ béo làm lễ dâng hiến các người, xin ban phúc cho lời phàm phu khấn cầu: để ông trở về, có thần linh dắt lối chỉ đường!... Rồi ông sẽ đập tan điệu bộ hống hách, dáng vẻ huênh hoang mi khoác lên mình hằng ngày, khệnh khạng cất bước, thơ thẩn quanh thành phố, trong khi thuộc hạ cầu thả để cừu, dê rơi vào cảnh bầy đàn tan nát!”

Mục phu chăn dê Melanthios lớn tiếng: “A! khiếp chưa! Chó dại hóa điên hả? Có ngày đưa lên thuyền sơn đen ghé bền chắc chở khỏi Ithaka đem bán thật xa, ta

sẽ kiếm khôi của. Ước chi bữa nay Apollo cung bạc bắn chết Telemachos trong đại sảnh, hoặc quý vị cầu hôn ra tay cho về chín suối, và ước gì Odysseus lang thang trên xứ lạ xa xôi không bao giờ trở về quê hương!” Dứt lời để mặc hai người lặng lẽ bước đi, gã sải gót tiến thẳng chẳng mấy chốc tới cung điện chủ nhân. Gã đi vào ngồi cùng đám cầu hôn, đối diện Eurymachos, có cảm tình đặc biệt với gã. Gia nhân đem thịt nướng, quản gia tín cẩn mang bánh mì bày trước mặt. Đúng lúc ấy Odysseus và đầu mục tới nơi. Dừng bước bên ngoài hai người nghe tiếng đàn cy-tha văng vẳng bên tai. Phemios vừa dạo ca khúc. Năm cánh tay đầu mục Odysseus nói nhỏ: “Ê, Eumaios, chắc hẳn đây là cung

điện Odysseus! Thoáng nhìn nhận ra tức thì dù ở lỗn ngôi khác. Lầu nối lầu! Sân sướng khuôn vuông ngoạn mục! Lung tường, gờ viền lạ chưa! Cửa hai cánh chắc nịch! Không ai có thể phá thủng chui vào. Bỉ phu đoán bên trong người ta đang sửa soạn đại tiệc: mùi thịt nướng thơm phức, tiếng đàn dìu dặt, thần linh ban cho để sánh bước cùng tiệc tùng.”

Ô Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc nói: “Đúng rồi, con mắt tinh đời, quý khách nhận ra tức thì. Nhưng thôi bây giờ nogô bối hãy tính xem bước tới làm gì. Quý khách vào cung điện thênh thang, trà trộn với đám cầu hôn, phàm phu đứng ở ngoài. Hay nếu muốn, quý khách ở ngoài, phàm phu vào bên trong? Nhưng dù thế

nào cũng làm ngay đừng chần chờ! Nếu nom thấy quý khách ở ngoài chúng sẽ ném đá đuổi đi. Vậy quyết định."

"Thưa, hiểu rồi, không cần dặn nữa," Odysseus gian truân nhiều, đau khổ lắm đáp, "bỉ phu sẽ làm như quý hữu muốn! Quý hữu vào trong; bỉ phu ở ngoài vì đã quen đấm đá, xua đuổi. Bỉ phu trở nên dày dạn, chai đá do những gì đã chịu đựng trên biển cả, ngoài chiến trường. Nay giờ thêm chút nữa cũng không sao! Vấn đề là làm thế nào đáp lời cái bụng khả ố, gây ra biết bao tai họa cho con người! Vì nó con người vác thuyền cân băng vượt biển vô sinh mang chết chóc, tàn phá tấn công kẻ thù!"

Trong lúc hai người trao đổi ý kiến con chó nằm gần đó ngẩng đầu, vểnh tai. Đó là con Argos, Odysseus tự tay nuôi dạy từ lâu, song chưa thấy kết quả, vì rời nhà tới thành Troa quá sớm. Ngày trước mục phu hay mang lên rừng săn dê, hươu, thỏ dại; nhưng sau này từ ngày chủ nhân ra đi, bị bỏ rơi, nó thường nằm trên đống phân bò, phân la lù lù trước cổng chò gia nhん hoàng cung hốt đi đem bón cho nông trại bao la tốt tươi. Nó nằm đó, bọ lúc nhúc. Odysseus đến gần. Nó nhận ra, quẫy đuôi, rủ tai, song không còn sức nhích tới. Odysseus nhìn thấy, quay đi, lau nước mắt. Không muôn Eumaios nom thấy Odysseus vội hỏi: “Eumaios, lạ thật, chó thế này mà nằm trên đống phân bò! Giống tốt đẹp ghê, song bỉ phu không

biết mĩ vẻ là vậy, chân cẳng ra sao, chạy nhanh hay chỉ là hạng chủ nhân nuông chiều vỗ cho ăn, giữ làm cảnh?"

Ô Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc đáp: "Thưa, chó này có chủ, nhưng chủ qua đời trên đất xa xôi. Nếu bây giờ vẽ mặt, hình thù như thời vàng son lúc Odysseus rời nhà tới đất Troad, quý khách sẽ ngạc nhiên sao nó tinh khôn và chạy nhanh như thế! Không thú nào trong cuộc săn vào tận rừng sâu rậm rạp trốn thoát khi nó đuổi theo. Nó đánh hơi, dò mồi tài lầm! Nhưng bây giờ bại liệt nó thật đáng thương; chủ chết xa quê hương, nữ tỳ bỏ mặc, không thèm nhὸm ngó trông nom. Vắng chủ không ai ra lệnh, gia nhân đâm ra biếng nhác, bỏ bê công

việc. Chúa tể nhìn xa trông rộng bứt bỏ nửa phần giá trị từ lúc thế nhân rơi vào vòng nô lệ.”

Dứt lời Eumaios vào cung điện, bước thẳng tới đại sảnh, nơi đám cầu hôn đang tụ tập. Sau hai mươi năm lại thấy chủ, con Argos chấm dứt cuộc đời, đúng lúc đó tử thần buông màn tối che mắt bế nhẹ mang đi. Nom thấy đầu mục đi xuống đại sảnh trước tiên Telemachos gật đầu ra dấu bảo lại ngồi gần tức thì. Nhìn quanh thấy chiếc ghế bóng loáng già nhân thường ngồi xé thịt phục vụ đám cầu hôn, đầu mục bèn mang qua đặt ở bàn đối diện Telemachos, đoạn ngồi xuống. Lệnh sứ mang phần thịt đặt trước mặt, lấy bánh mì từ rổ bày ra. Theo ngay sau đầu mục

Odysseus đi vào cung điện, giả dạng ăn mày già tiêu túy, chồng gậy, quần áo do bẩn, rách bươm! Odysseus ngồi bên trong cửa, ngưỡng băng gỗ tàn bì bóng lộn, lưng dựa cột gỗ trắc bá thợ mộc lành nghèè ngày trước bào nhẵn thín, xέ đúng đường mực. Telemachos gọi đầu mục (đang cầm ổ bánh mì to tướng lấy từ rõ đựng hết sức ngoạn mục, hai tay cố ôm nhiều thịt), nói nhỏ: “Mang chỗ đó cho quý khách, bảo quý khách tới từng bàn hỏi xin từng cầu hôn. Người khốn khó khi cần chẳng nên e thẹn, ngượng nghịu.”

Vừa nghe Eumaios bước đi liền. Tới gần Odysseus nô bộc chuyền lời như có cánh bay xa: “Quý khách, Telemachos cho chỗ này, song dặn quý khách nên tới từng cầu

hôn hỏi xin. Công tử nói người khốn khó
khi cần chẳng nên ngượng nghịu, e thẹn.”

Odysseus tể nhị đáp lời: “Ô Chúa tể, con
cầu xin người ban phúc lành cho
Telemachos trong hàng thế nhân, chấp
thuận cho công tử ước gì được nấy!” Dứt
lời đưa hai tay nhận bánh mì và thịt
nướng để xuống phía trước ngay chân
trên chiếc bị dơ bẩn Odysseus bắt đầu
vừa nhấm nháp vừa lắng nghe thi sĩ ca
công cát tiếng hát. Odysseus ăn xong
cũng là lúc thi sĩ ca công ngừng biểu
diễn. Đám cầu hôn reo hò àm ī trong đại
sảnh. Đúng lúc đó Athena xuất hiện đứng
gần Odysseus, công tử Laertes, hối thúc
đi vòng quanh xin từng cầu hôn bánh mì,
quan sát, phân biệt người tốt với kẻ xấu;

dẫu thế nữ thần không định tâm cứu mạng bất kỳ tên nào. Odysseus đi xin, lần lượt hết đám cầu hôn, từ trái qua phải, chìa tay chõ này, cúi đầu chõ nọ, không chừa chõ nào, làm như trong đời đã là ăn mày lành nghề. Do thương hại họ bố thí; họ cũng thắc mắc, họ hỏi nhau ăn mày là ai, từ đâu tới. Một lúc khá lâu Melanthios mục phu chăn dê lên tiếng: “Ô quý vị cầu hôn hoàng hậu tuyệt trần, xin lắng nghe bỉ phu nói về khách lạ. Bỉ phu gấp sáng nay, đầu mục chăn heo dẫn xuống đây. Nhưng bỉ phu thực tình không rõ đương sự là người thế nào và từ đâu tới.” Nghe nói thế Antinoos nóng mặt quay sang xăng giọng nặng lời hỏi đầu mục: “Mục phu chăn heo nổi tiếng lừng danh, tại sao mang tên này vào thành phố? Ngoài ăn

mày, liếm đĩa ghê tởm ngô bối còn thiếu hành khát hay sao? Số lượng tụ tập ở đây ngốn nuốt thực phẩm của chủ nhân vẫn chưa thỏa mãn, người phải rước thêm thực khách tới nữa phải không?"

Nhưng Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc đáp: "Antinoos, quý ông thuộc gia đình quý phái, song ngôn từ chẳng quý phái tí nào. Ai hơi đâu tự nhiên đi mời người lạ không biết từ đâu vào nhà, trừ phi người đó là nghệ nhân phục vụ cộng đồng, thầy đoán, thầy lang, thợ mộc hoặc thi sĩ thiên phú qua bài ca khúc hát đem lại nguồn vui? Người như thế là người đáng vời khắp nơi trên tràn gian bao la. Không ai bỗng dung rước ăn mày vào nhà ăn cho hết của cải! Nhưng so với cầu

hôn khác ngô bối thấy quý ông sốt sắng hơn hết đối với gia nhân Odysseus, nhất là phàm phu. Dẫu vậy phàm phu chẳng bận tâm chừng nào Penelope chung thủy, Telemachos chũng chắc vẫn ở trong đại sảnh cùng ngô bối.”

Nghe nói thế Telemachos dâng vẻ ung dung trầm tĩnh nhìn rồi nói: “Đủ rồi, Eumaios! Không cần trả lời dài dòng. Antinoos vẫn mang cố tật nặng lời khích bác, sau đó thúc đẩy người khác làm theo.” Quay sang Antinoos, Telemachos nói lời như có cánh bay xa: “Bản nhân biết quý ông có nhã ý lo giúp như người cha đối với đứa con. Quý ông muốn bản nhân xăng lời xua đuổi khách lạ ra khỏi đại sảnh. Ôi chao! Trời cao không cho

phép bản nhân làm vậy! Không! Quý ông cứ lấy của cho khách lạ bản nhân không trách cứ, bản nhân khuyến khích! Và cũng đừng ngại xúc phạm thân mẫu hoặc gia nhân phục vụ thân phụ bản nhân. Tiếc thay trong lòng quý ông nào nghĩ như thế. Quý ông chỉ nghĩ đến mình, không nghĩ đến người, miếng ăn quý ông giữ cho bản thân, không cho tha nhân!”

“Chà, Telemachos, ngôn từ văn hoa, cảm nghĩ phóng túng!” Antinoos đáp lời.
“Công tử nói gì vậy? Nếu các cầu hôn cho đồ như ta, trong vòng ba tháng nhà này sẽ vắng bóng tên này!” Dứt lời năm ngay chiếc ghế thường đặt cặp chân bóng lộn mỗi khi ăn hăn lôi khỏi gầm bàn. Cầu hôn khác cho thịt, bánh mì, bị đầy ắp.

Không gặp khó khăn khi hỏi xin, Odysseus có vẻ như định quay lại ngưỡng cửa ngồi xuống thưởng thức. Nhưng vừa đến chỗ Antinoos, Odysseus dừng lại ngoảnh lời: “Quý ông, làm ơn bố thí chút đỉnh; bỉ phu thấy trong số quý vị hiện diện ở đây, quý ông không có vẻ hẹp lòng, trái lại rộng lượng hơn hết, vì dáng vẻ y hệt quân vương. Do vậy quý ông hẳn phải bố thí phần ăn nhiều hơn người khác. Bỉ phu sẽ ca ngợi khắp trái đất bao la. Trước kia may mắn bỉ phu cũng sống trong ngôi nhà giàu có, bỉ phu thường bố thí hành khất lang thang, bất kì là ai, bất kể cần gì. Bỉ phu có gia nhân nhiều vô kể, đủ thứ dư thừa để sống cuộc đời sung sướng, người đời gọi là đài các phong lưu. Nhưng Chúa tể, công tử

Kronos, chắc hẳn ý định là vậy, lấy hết, phá tan, đập nát cuộc đời khi lôi cuốn bỉ phu dong buồm theo bọn cướp biển tới Ai-cập; chuyến đi lâu dài, cơ nghiệp tan hoang. Bỉ phu hạ neo cắm thuyền mũi cong trên sông Egyptos. Bỉ phu ra lệnh tất cả tay chèo ở lại canh thuyền, không được rời bờ, chỉ vài người trèo lên mõ đất quan sát. Nào ngờ bạo lực thúc đẩy, ý lại sức mạnh, hung hăng ra đi, đám này chớp nhoáng cướp phá đồng quê trù phú, tàn sát đàn ông, chộp bắt đàn bà, trẻ nhỏ mang đi. Tiếng kêu la lan nhanh tới thành phố. Rạng đông vừa ló nghe thấy dân chúng gọi nhau đồ ra như nước chảy. Chạy bộ, đánh xe, vác thương súng loáng họ tụ tập kín cánh đồng. Đúng lúc đó Chúa tể thần sấm dội kinh hoàng bao phủ

đồng hành bỉ phu. Không tay nào dám đứng lại đương đầu, trực diện đối thủ, vì tú bè sát khí đằng đằng. Dùng mũi nhọn bọc đồng đối phương đâm chém hạ sát nhiều người ngô bối, bắt số còn lại đem đi làm nô lệ, khổ sai nhọc nhằn. Riêng bỉ phu họ cho thân hữu họ gấp trên đường mang về Cyprus, người đó tên là Dmetor, con Iasos, cai trị hải đảo bằng vũ lực. Bởi thế bỉ phu từ đó đến đây, như quý hữu thấy, trải qua muôn vàn đau khổ.”

“Thần linh nào,” Antinoos lớn tiếng đáp, “phái đồ khốn kiếp tới quấy nhiễu, phá hỏng bữa ăn? Lui lại đằng kia đứng ở giữa, cách xa bàn ta, nếu không ngươi sẽ thấy đất Ai-cập đắng cay, đảo Cyprus cay đắng. Người là tên ăn mày tro trên,

táo tợn! Đi một vòng, tới từng người, ai cũng cho dư dả, không đắn đo, không do dự, không từ chối, vì không phải của của mình, bởi ngay bên ai cũng dư thừa.”

Odysseus lanh trí lui lại, song tiếp lời: “Trời đất ơi! Bè ngoài bảnh bao không đi đôi với lòng dạ bàn tiện! Ở nhà so đo với kẻ hầu người hạ cả düm muối để trong chạn, ngồi đây bàn nhà người, thế mà quý ông không thèm bẻ mẩu bánh bố thí cho bỉ phu, mặc dù đây trước mặt!”

Odysseus ngừng. Antinoos nổi giận. Vừa đưa mắt lườm hắn vừa thốt lời như có cánh bay xa: “Thỏa mạ hả? Ta lo khi rời nơi này ngươi không toàn thân.” Dứt lời hắn cầm ghế đầu ném trúng lưng dưới vai phải. Odysseus đứng im vững như

tảng đá, không loạng choạng, không nói một lời, chỉ lắc đầu, nghĩ trả thù. Quay lại ngưỡng cửa vừa ngồi vừa đặt chiếc bị căng phòng xuống đất, Odysseus nói lớn: “Xin lắng nghe, quý vị cầu hôn hoàng hậu tuyệt vời! Bỉ phu có điều ám úc trong lòng muôn nói. Khi bảo vệ của cải, đàn bò, bầy cừu lông trắng, ăn đấm ăn đá cũng không có gì buồn bức hay tức tối. Nhưng chỉ vì cái bụng đáng thương, cái bụng khổ ố, nguyên nhân gây nên biết bao đau khổ cho nhân loại, bỉ phu bị Antinoos đánh đập! Nếu có thần linh bênh vực, nếu có Pháp Thần báo thù, dù là ăn mày, bỉ phu cầu mong hăn chết trước ngày cưới vợ!” Antinoos công tử Eupeithes đáp: “Ngồi im mà ăn, khách lạ, hoặc đi chỗ khác. Nếu không nói năng

như vậy coi chừng các công tử sẽ nắm chân, nắm tay lôi qua đại sảnh lột hết da, nện nhừ tử.” Vừa nghe sững sốt ra mặt tất cả tỏ vẻ khó chịu. Trong bọn có thanh niên khen kiêu lên tiếng: “Antinoos, đánh hành khát đáng thương người bậy quá chừng! Người sẽ ân hận nếu hành khát là thần linh từ trên trời giáng thế. Thần linh thường đội lốt như khách lạ từ nơi xa xôi, giả dạng dưới nhiều hình thù đi từ thành phố này tới thành phố nọ quan sát thế nhân đối xử với nhau nhân từ hay tàn ác.”

Đám cầu hôn cảnh cáo như thế, song Antinoos không thèm để ý. Thấy thân phụ bị đánh đập, Telemachos đau lòng khôn xiết, song không nhỏ lệ, không nói một

lời, chỉ lắc đầu, suy nghĩ trả thù. Khi hay khách lạ bị hành hung trong đại sảnh, Penelope ý nhị lớn tiếng nói với tỳ nữ ngồi xung quanh: “Ta cầu mong Apollo xạ thủ lùng danh đánh kẻ đánh người!” Quản gia Eurynome liền phụ họa: “Thưa, nếu được phép mong ước, ngô bối sẽ ước mong không đứa nào trong bọn sống để thấy Rạng Đông lên ngự ngai vàng ngoạn mục sáng mai.”

“Nhũ mẫu quý mến,” Penelope dáng vẻ trầm ngâm tiếp lời, “con ghét cả bọn, vì âm mưu xấu xa áp ủ trong lòng. Đặc biệt Antinoos hệt bóng ma hắc ám gieo rắc chết chóc. Khách lạ bất hạnh, vì nghèo khổ, đi khắp đại sảnh xin bố thí. Tất cả đều rộng lượng cho đầy bị, trừ hắn cầm

ghế đâu ném trúng lưng dưới vai phải.” Penelope nói thế với mấy tý nữ ở trong phòng trong khi Odysseus hiên ngang giờ đồ ra ăn. Gọi nô bộc chăn heo tín cẩn tới gần Penelope nói: “Eumaios quý mến, đâu mục xuống vời khách lạ lên đây. Ta muốn tiếp đón và hỏi chuyện xem khách lạ có nghe tin hoặc nhìn tận mắt phu quân dũng cảm của ta không. Vẻ mặt cho thấy khách lạ thăm thú nhiều nơi.”

Ô Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc đáp: “Bẩm nương nương, ước chi đám cầu hôn im lặng, ngừng ồn ào! Nếu kể chuyện, khách lạ sẽ khiến nương nương say mê. Ba đêm ba ngày giữ ở trong nhà, vì phàm phu là người đầu tiên bắt gặp sau khi khách lạ trốn khỏi thuyền. Đầu

vậy khách lạ vẫn chưa kể hết chuyện chìm nổi gian truân. Ngoài bên cạnh trong ngôi nhà lụp xụp khách lạ khiến phàm phu ngây ngất. Sự thè chẳng khác dán mắt nhìn thi sĩ ca công, thần linh chỉ bảo, cất giọng ca hát đem nguồn vui cho thế nhân, và bất kỳ lúc nào thi sĩ bắt đầu thế nhân cũng mê mẩn lắng nghe. Khách lạ kể khách lạ là bạn gia đình Odysseus, nhà ở đảo Krete, quê hương dòng dõi quân vương Minos. Bắt đầu từ đó, như hòn đá lăn không ngừng, sau nhiều trôi dạt nǎo nè, chìm nổi khổ cực trên sóng nước, khách lạ tới đây. Khách lạ khẳng định có nghe nói Odysseus ở không xa đây trên xứ người Thesprotian, còn sống và mang về nhà vô số của cải.”

Penelope dáng vẻ ý nhị tiếp lời: “Vậy
xuống mời lên đây để mặt đối mặt khách
lạ kề ta hay. Mặc đám cầu hôn ngồi bên
ngoài hay trong đại sảnh, ăn uống vui
chơi vì đang hăng say. Của cải, thức ăn,
ruou ngọt chúng để ở nhà, không ai đụng
tới, trừ gia nhân. Trái lại, kéo tới đây,
hết ngày này sang ngày khác, giết cừu,
giết bò, giết dê mập ú, chúng thi nhau vui
hưởng, uống vang óng ánh thả cửa, phí
phạm biết bao của cải, chẳng mảy may
bận lòng. Sở dĩ vậy ấy chỉ vì không có
người nào ở đây thay thế Odysseus tống
khứ bất hạnh khỏi nhà. Nếu trở về quê
hương... Odysseus và con trai sẽ bắt bọn
này đến trả tội ác!”

Penelope vừa dứt lời Telemachos hắt

hơi dữ dội, dư âm vang dội dữ dằn. Penelope vừa cười vừa quay sang Eumaios nói lời như có cánh bay xa: “Xuống dãñ khách lạ lên đây, ta muốn gặp. Đầu mục không thấy quý tử của ta hắt hơi là điềm lành đối với những gì ta nói hay sao? Cầu mong đó là dấu hiệu thế nào lũ cầu hôn cũng gặp tử thần! Không đứa nào thoát thân. Còn điều nữa ta muốn nói nhớ kỹ đừng quên. Khi nghe kể chuyện, nếu thấy kể thành thật, ta sẽ biểu quần áo đẹp đẽ, tu-ních mới, áo choàng mới để khách lạ mặc cho bảnh bao.” Nhận chỉ thị đầu mục bước đi. Đến gần khách lạ đầu mục nói lời như có cánh bay xa: “Quý khách khả kính, Penelope đoan trang rất mực triệu gọi. Thân mẫu Telemachos buồn não nè, song

xúc động, nương nương muối hỏi quý khách vài câu về số phận phu quân. Khi nghe kể nếu thấy thành thật, nương nương sẽ cho tu-ních, áo choàng quý khách cần hơn bất kể thứ gì lúc này. Sau đó muối thỏa mãn bao tử quý khách tha hồ đi khắp thành phố xin bánh mì. Ai có lòng sẽ cho.”

Odysseus kiên trì chịu đựng đáp: “Ô Eumaios, bỉ phu sẵn lòng kể hầu ái nữ Ikarios, Penelope đoan trang, đầy đủ sự thật. Bởi bỉ phu biết tường tận về Odysseus và từng chia sẻ bất hạnh! Nhưng bỉ phu sợ đám cầu hôn nóng nảy, thái độ các lắc, thô bạo bốc cao tới tận bầu trời băng sắt. Lúc nãy đầu mục thấy rõ ràng bỉ phu đi qua đại sảnh chẳng làm

phiền ai, tên kia ném đau điếng, thế mà chẳng vị nào kể cả Telemachos buồn lên tiếng bênh vực. Do vậy bây giờ xin đầu mục bẩm lại với nương nương chờ trong đại sảnh, dù nôn nóng hãy kiên nhẫn đợi tới lúc mặt trời lặn, lúc đó tha hồ hỏi chuyện phu quân trở về, bỉ phu săn sàng đáp lời. Đầu mục nhớ thưa với nương nương cho bỉ phu ngồi gần ngọn lửa, vì quần áo tả toi, như đầu mục thấy, bởi đầu mục là người đầu tiên bỉ phu tới xin cứu giúp.”

Odysseus dứt lời. Nghe xong đầu mục bước đi. Đầu mục vừa qua ngưỡng cửa tư phòng Penelope ngạc nhiên cất tiếng: “Sao! Đầu mục chưa dẫn lên à? Khách lạ làm vậy nghĩa là thế nào? Khiếp sợ ai

hay vì lý do khác nên rụt rè? Bẽn lẽn làm sao trở thành hành khất!”

Ô, Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc đáp: “Bẩm, khách lạ nói chí phải. Ai cũng nghĩ vậy vì muốn tránh thái độ thô bạo của đám cầu hôn. Khách lạ xin nương nương vui lòng chờ tới lúc mặt trời lặn. Thưa, lúc đó xem ra cũng thuận tiện, nếu nương nương muốn lắng nghe khách lạ, đồng thời trò chuyện riêng tư.”

“Khách lạ chín chắn,” Penelope dáng vẻ thận trọng tiếp lời, “biết đê phòng bất trắc. Ta chắc trên cõi đời không có đám nào tàn ác, tồi tệ như đám này đâu.”

Chuyển lời xong xuôi đầu mục lại đến chỗ đám cầu hôn. Tới nơi tìm ra

Telemachos, ghé sát tai sợ người khác nghe thấy, đầu mục thì thầm lời như có cánh bay xa: “Con ơi, bây giờ ta đi, về đó trông heo và mọi thú, nguồn sống của ngô bối. Ở đây con lo mọi chuyện. Trước hết đè phòng bản thân cẩn thận; canh chừng tránh né gian nguy. Vì đa số đám này nuôi dưỡng ý tưởng xấu xa. Cầu mong Chúa tể tiêu diệt trước khi chúng tác hại ngô bối!”

Telemachos dáng vẻ bình thản đưa mắt nhìn rồi nói: “Đương nhiên là vậy, bố ơi! Thôi lên đường! Tôi rồi. Sáng mai trở lại mang mấy tế sinh đẹp mắt để làm lễ. Con và thần linh bất tử sẽ lo mọi chuyện ở đây.”

Lời dứt, đầu mục ngồi xuống ghế bóng lộn. Ăn uống no nê đầu mục trở về với đàn heo, bỏ lại đại sảnh, khu sân. Bên trong cung điện thực khách lúc này quay ra tìm thú vui ca hát, khiêu vũ, vì đêm xuống, màn tối từ từ nhẹ buông.

Chữ viết theo mẫu tự Hy-lạp thời xưa khắc trên bình đồ gốm,
hình vẽ trên cổ bình theo lối kỹ hà: quy củ, chính xác.

Khúc 18

Ăn mày quen thuộc xuất hiện, gã thường lang thang hành khát hết cửa nhà này đến cửa nhà kia trong thành phố, nổi tiếng khắp Ithaka bụng lúc nào cũng đói, thèm ăn, thèm uống liên miên. Trông cao lớn,

đãy đà, song bêu rêu, đờ đẫn tên là Arnaios, mẹ khả kính đặt cho lúc chào đời, song đám trẻ gọi là Iros, vì mỗi khi có người nhò vả là co giò chạy việc mang tin. Vừa bước vào gã có ý muốn đuổi Odysseus không cho ngồi ở nhà ông. Gã nói xách mé, lời như có cánh bay xa: “Già kia, rời ngưỡng cửa đi chỗ khác, nếu không ta tóm chân kéo cẳng quẳng ra ngoài! Không thấy quý ông ở đây nháy mắt liên hồi bảo ta điệu ra ư? Dẫu vậy ta không nỡ. Đứng dậy đi đi kéo già và ta sẽ thương cẳng chân hạ cẳng tay!”

Odysseus mưu trí đưa mắt lườm đáp lại: “Làm rồi quý nhân! Lão hủ không làm gì, không nói gì động tới quý nhân; lão hủ

không ganh ty phần ăn có người cho quý nhân dù nhiều đến mấy. Ngưỡng cửa đủ chỗ cho hai người! Quý nhân chẳng nên kèn cựa nếu có ai cho lão hủ. Vì xem ra quý nhân cũng nghèo như lão hủ, mình đều là ăn mày, nhờ thằn linh kiếm miếng sống. Nghĩ cho kỹ, đừng dọa đấm, đừng khiêu khích, đừng chọc giận, kéo vì quý nhân sinh sự, dù già lão hủ cũng lấy máu quý nhân nhuộm kín miệng, kín ngực. Như vậy ngày mai lão hủ sẽ sống yên ổn, yên ổn hết sức, vì chắc chắn quý nhân sẽ không trở lại nơi này, cung điện Odysseus, công tử Laertes!”

Nghe thấy thế nỗi đóa tức thì ăn mày Iros quát: “Chà, phàm ăn dơ bẩn xổ nho trôi chảy chẳng khác mụ bán cá rao hàng! Ờ

chờ đây! Ta sẽ cho ném mùi, đầm cả hai tay, giăng gãy bật khỏi hàm rơi xuống đất như heo bị bắt cắn hại mùa màng. Vén quần! Mau lên! Quý ông ở đây sẽ làm trọng tài đôi bên giao chiến. Già đọ sức với trẻ!”

Đôi bên cứ thế tuôn lời kinh địch, khích bác ngay ngưỡng cửa bóng lộn trước khung cửa to cao. Nghe hai người cãi lộn gay gắt, Antinoos oai phong, bệ vệ phá ra cười, cười hả hê, cao giọng nói với đồng bọn cầu hôn: “Quý hữu, thú bất ngờ, không mong mà được, từ trước tới giờ chưa hề thấy giải trí nào vui bằng giải trí này thần linh tổ chức ngay trong cung điện! Khách lạ và Iros đang gây gỗ, hai bên sắp sử dụng tay chân. Mau lên ra

xem bên nào thắng!”

Nghe nói thế tất cả nhảy tâng tâng, cười ha ha. Rồi chỗ đang ngồi tất cả bu quanh hai ăn mày rách rưới. Antinoos công tử Eupeithes lớn tiếng tiếp lời: “Quý hữu cầu hôn khả kính, bản nhân có điều muốn nói. Trên bếp lửa đằng kia ngô bối nướng bao tử dê phết mỡ nhòi tiết định để dùng bữa tối. Trong cuộc độ sức, để tưởng thưởng, tên nào thắng và tỏ ra sung sức sẽ được quyền tới chọn phần ưa thích. Không những thế tên đó còn thường xuyên được ngồi cùng bàn dùng bữa, và kể từ đây ngô bối sẽ không cho ăn mày khác bén mảng tới bàn ăn xin.”

Antinoos nói thế, tất cả tán đồng. Thấy

vậy khôn khéo gợi ý Odysseus mưu trí
cất lời: “Thưa quý vị, quý vị thừa biết
người già dạn dày khổ sở không tài nào
đương đầu với người trẻ. Dẫu vậy vì cái
bung khốn kiếp thô thiển, bỉ phu chấp
nhận đấm đá. Nhưng bỉ phu yêu cầu quý
vị trang trọng thè không ai về phe Iros.
Bỉ phu không muốn thua đương sự vì có
người trong quý vị vào hùa đánh hôi.”

Đáp ứng yêu cầu tất cả thè. Mọi người
thè xong Telemachos lên tiếng: “Quý
khách, nếu có can đảm và nghị lực đọ
sức với người này, đừng sợ. Cầu hôn nào
đánh hôi quý khách sẽ phải đương đầu
với tất cả. Bản nhân là chủ nhân tiếp đón
quý khách, hai hoàng thân hiện diện ở
đây đồng ý ủng hộ. Antinoos và

Eurymachos đều là quý ông cương trực, thăng thắn.”

Mọi người tán đồng. Odysseus vén quần rách khỏi bẹn để hở cặp đùi nở nang, săn rón. Bờ vai nở rộng, lồng ngực căng phồng, cánh tay gân guốc bắt đầu xuất hiện. Athena đến gần bồi đắp sinh lực tú chi quân vương. Đám cầu hôn ngỡ ngàng hết sức. Tất cả nhìn nhau trao đổi ý kiến: “Dưới manh quần như thế tên già có cặp đùi ghê chưa! Iros sẽ không còn mảnh giáp! Gieo gió nào ngờ gặt bão!”

Nghe lời nhận định lòng dạ Iros bấn loạn. Nhưng vô ích, gia nhân vén ngay quần, điệu phăng ra phía trước, mặc dù gã hoảng hốt, tay chân run bần bật. Thấy

vậy Antinoos nghiêm khắc nhiếc mắng: “Đồ hèn nhát! Nên chết cho rồi hoặc đừng ra đời làm chi, nếu đứng đó run như cày sấy, mặt cắt không còn hột máu, khiếp sợ tên già dạn dày khô cằn cực! Ta nói cho hay, điều ta nói sẽ là sự thật. Nếu tên già thắng, nếu người thua, ta sẽ quăng người xuống thuyền sơn đen chở tới đất quân vương Echetos. Ông nổi tiếng tàn nhẫn với mọi người; với người ông sẽ lấy dao đồng xẻo tai, cắt mũi không thương xót, ông sẽ thiến của quý vứt cho chó ăn sống nuốt tươi.”

Nghe thấy thế tay chân Iros run dữ dội. Dẫu vậy gia nhân vẫn đẩy ra vòng đấu. Hai bên nắm tay chĩa thẳng đối thủ, chuẩn bị sẵn sàng. Suy tính cẩn thận

Odysseus vốn kiên nhẫn tự hỏi nên giáng một quả chí tử gã tắt thở tức khắc, hay đấm một cú nhân đức gã quay lơ phủ phục trên sàn? Cuối cùng Odysseus quyết định thoi nhẹ, như vậy đám cầu hôn sẽ không nghi ngờ. Hai đối thủ giờ nắm đấm tiến lại gần nhau. Chăm chăm nhìn Iros đấm trúng vai phải Odysseus, nhưng Odysseus thốc trúng cổ Iros dưới tai. Xương trong yết hầu gãy, máu úa ra miệng. Iros rú kêu lăn xuống đất, nghiến răng, nhăn mặt, chân giãy đành đạch. Nom thấy thế đám cầu hôn vung tay cười như nắc nẻ. Odysseus nắm chân Iros kéo qua ngưỡng cửa ra sân tới cổng trụ quan. Đến nơi Odysseus dựng lưng vào hàng rào khu sân, nhét chiếc gậy vào tay, lên giọng nói lời như có cánh bay xa: “Bây

giờ ngồi đây canh heo đuối chó. Mi là tên vô dụng, đừng ở vị thế ti tiện mà lén mặt ra vẻ ta đây với khách lạ hay ăn mày kéo thịt nát xương tan.” Dứt lời choàng dây bị sὸn rách, dơ bẩn qua vai Odysseus quay lại ngưỡng cửa ngồi xuống. Cầu hôn cao ngạo kéo vào đại sảnh, dáng vẻ hí hửng vừa cười vừa khen: “Chà! Khách lạ! Cầu mong Chúa tể và thần linh ban điều khách lạ mơ ước! Cầu mong khách lạ cầu gì được nấy, vì đã ra tay chặn đứng tên háu ăn thôii lang thang khắp xứ sở! Nếu không ngô bối sẽ phải đưa vào đất liền gấp quân vương Echetos nổi tiếng tàn ngược.”

Đám cầu hôn nói thế. Nghe lời bộc lộ đượm vẻ tiên đoán Odysseus mừng thầm.

Antinoos đem cho bao tử dê to tướng nhồi đầy mỡ và tiết; Amphinomos lấy hai ổ bánh mì khỏi rổ để trước mặt, rồi nâng cúp bằng vàng vừa nhấp vừa nói: “Khách lạ khả kính, xin có lời chúc mừng. Cầu mong tương lai sung sướng! Hiện thời cực khô, gian truân!”

“Amphinomos,” Odysseus khôn khéo bắt nhịp, “bỉ phu thấy quý ông có vẻ chín chắn, đĩnh đạc như thân phụ trên đảo Doulichion, bỉ phu thường nghe ca ngợi, ngài Nisos đã giàu có lại tử tế! Người ta nói quý ông là công tử quân vương, quý ông sở đặc mọi nét vẻ phong nhã, lịch sự. Bởi thế bỉ phu có điều quan trọng muốn thưa; xin lắng nghe, giữ kín trong lòng. Mọi sinh vật hít thở, bước đi trên

mặt đất tạo hóa sinh ra không sinh vật nào hèn kém, yếu ớt như con người. Chừng nào thần linh còn cho ăn nên làm ra, chân cẳng còn cứng cáp dẻo dai, con người cứ tưởng mình sẽ không gặp bất hạnh trong tương lai. Nhưng khi thần linh hạnh phúc đem cho bất hạnh, đau khổ, con người chỉ cúi đầu nhẫn nhục miễn cưỡng chịu đựng. Vì thế quan niệm của con người về cuộc đời tùy thuộc những gì Cha thần linh và thế nhân ban cho hằng ngày, hôm nay khác hôm qua, không ngày nào giống ngày nào. Có thời được coi là người sung sướng, nhưng để mặc bản thân nghiêng theo hĩnh diện, tự hào bỉ phu làm nhiều điều rò rỉ, lòng dạ đinh ninh thân phụ, huynh đệ thế nào cũng giúp đỡ. Bởi thế bỉ phu ước ao mọi

người đừng bao giờ sống cuộc đời phóng
đãng, mà thầm lặng vui hưởng những gì
thần linh trao ban! Böyle giờ ở đây ngay
trước mắt bỉ phu chứng kiến quý vị cầu
hôn thực hiện việc làm bất chính, phí
phạm của cải, cư xử khiếm nhã với vợ
người, bỉ phu nói quý ông hay, sẽ không
xa thân nhân, xứ sở lâu nũa. Bỉ phu tin
chắc người đó đã ở rất gần. Bỉ phu hy
vọng thần linh sẽ dẫn đường chỉ lối quý
ông rời đây lặng lẽ về nhà, quý ông sẽ
không phải trực diện khi người đó nhìn
thấy quê cha đất tổ. Nếu người đó đừng
dưới mái nhà của mình, bỉ phu nghĩ máu
sẽ chan hòa, giao chiến sẽ quyết liệt
trước khi người đó và quý vị cầu hôn
chia tay!"

Dứt lời Odysseus rẩy rượu làm lễ, uống phần vang dịu ngọt, rồi đặt chiếc cúp vào tay thủ lĩnh đám cầu hôn. Amphinomos quay lại đại sảnh, lòng buồn rười rượi, lắc đầu lia lịa, vì linh cảm thảm họa. Dẫu thế đương sự cũng không thoát khỏi số phận hẩm hiu, vì Athena đã quăng lưới bó chặt dự định đương sự sẽ chết đau đớn dưới tay và thương đồng Telemachos. Đương sự ngồi xuống ghế vừa rời đứng dậy. Đúng lúc đó nữ thần mắt xanh lam lục xui khiến ái nữ Ikarios nảy sinh ý định xuất hiện trước mắt đám cầu hôn, nhằm mở rộng lòng họ, đồng thời nâng cao giá trị bản thân trước mắt quý tử và phu quân. Bởi thế Penelope gượng cười nói với quản gia cao niên: “Eurynome, bây giờ lòng

thôi thúc, mặc dù trước kia chưa hề bao giờ, con muốn xuất hiện trước đám cầu hôn con ghê tởm quá chừng. Con muốn nhẫn nუ Telemachos, biết đâu chẳng giúp quý tử, đừng trà trộn liên miên với đám người tự thị hợm hĩnh; miệng thon thót nói cười, lòng nham hiểm giết người không dao.”

Quản gia Eurynome đáp: “Con yêu thương, con nói chí phải. Vậy cứ việc! Nói thẳng cho quý tử hay ý định, không giấu giếm. Nhưng trước khi làm vậy phải tắm rửa, thoa dầu trên má. Đừng đi xuống mặt đẫm lệ, sướt mướt triền miên không tốt. Hơn thế cũng phải để ý bây giờ quý tử đã khôn lớn, con thường van vái cầu xin thần linh cho sống để thấy

quý tử trỗ mānên người.”

Penelope khôn ngoan tiếp lời:
“Eurynome, con hiêu quản gia có ý săn sóc, song đừng vì yêu quý mà thúc giục đi tǎm, thoa dầu. Hỡi ơi! Nhan sắc con phôi pha, tàn tạ, thần linh trên núi Olympos hủy diệt từ ngày Odysseus rời nhà lên thuyền rỗng không dong buồm vượt biển ra đi. Nhưng quản gia bảo Autonoe và Hippodameia đi cùng, đứng cạnh trong đại sảnh, con không muôn một mình gặp lũ cầu hôn; đoan trang không cho phép làm vậy!”

Quản gia cao niên đi qua đại sảnh gọi tỳ nữ bảo lên gấp nương nương cấp kỵ. Trái lại lúc này nữ thần mắt xanh lam lục lại

này sinh ý định nhẹ rót ngây ngất dù dịu
lên mí mắt ái nữ Ikarios. Penelope lén
giường nằm nghỉ, đầu ngả sang bên, thiếp
ngủ từ từ, toàn thân thoải mái. Nữ thần
lắng lặng ban cho nét vẻ bất tử khiến
đám cầu hôn nhìn là ngây ngất. Thoạt tiên
nữ thần tẩy rửa cặp má yêu kiều bằng
dược chất thiêng liêng, Kythereia vương
miện mỹ miều thường sử dụng trước khi
gia nhập ca đoàn Mỹ Thần khả ái. Tiếp
đến nữ thần biến thân hình cao hơn, vẻ
mặt đẹp hơn, làn da trắng hơn ngà voi
mới cưa. Công việc hoàn tất nữ thần biến
dạng. Đúng lúc đó từ dưới đại sảnh đi
lên tỳ nữ tay trắng ngần vừa dồn bước
vừa chuyện trò ríu rít. Penelope tỉnh
giấc, đưa tay sờ má thốt lời: “Ôi giấc
ngủ tuyệt vời, mặc dù buồn vô hạn! Uớc

gì lúc này trinh thần Artemis đế mình
nhắm mắt ra đi êm á! Nếu vậy círu mình
khỏi phí phạm cuộc đời trong đau khổ
đãm lê, thương tiếc phu quân yêu quý,
đạo đức, tài ba nổi tiếng khắp Achaia!"

Dứt lời Penelope rời tư phòng sáng
trung xuống đại sảnh, không đi một mình
mà có hai tỳ nữ theo hầu. Lúc đến gần
đám cầu hôn, Penelope bước tới đứng
bên cây cột to cao đỡ mái nhà đồ sộ, đưa
tay kéo voan óng ánh che mặt, tỳ nữ tín
cẩn đứng hai bên. Vừa nom thấy, hương
vị tình yêu lôi cuốn, chân gối run rẩy,
lòng dạt dào ước muốn, tất cả thầm mong
lên giường chia sẻ ái ân. Nhưng
Penelope quay sang nói với quý tử:
"Telemachos, cảm nghĩ và nhận thức

không như trước. Lúc còn nhỏ thường tỏ ra khôn ngoan, chín chắn; bây giờ khôn lớn tới tuổi trưởng thành, người ngoài thấy thân hình cao lớn, vẻ mặt xinh xắn đều nghĩ là công tử nhà giàu, con trai lại không còn cảm nghĩ và nhận thức tương tự. Hãy nhìn sự việc diễn ra trong đại sảnh, sao con đế khách lạ bị đối xử khiếm nhã như thế! Nếu ngồi hiền hòa trong đại sảnh, khách lạ bị hành hung thô bạo, ngô bối biết ăn nói làm sao? Con sẽ mang tiếng, mọi người sẽ chê cười!"

"Mẹ," Telemachos dâng vẻ suy nghĩ nhìn rồi đáp, "con đồng ý mẹ bức bối vì sự việc diễn ra. Con theo dõi, con để ý mọi chuyện, cả tốt lẫn xấu, bởi không còn thơ dai, song đôi khi con không chịu nổi đám

người này. Họ kéo tới đây mang theo ý đồ xấu xa, chỉ nghĩ quấy nhiễu, làm hại, con không biết bám víu vào đâu! Cuộc ẩu đả giữa Iros và khách lạ không diễn ra như họ mong muốn. Vì khỏe hơn khách lạ đã thắng. Ô Chúa tể, ô Athena, ô Apollo! Cầu trời bữa nay giữa lòng cung điện đám này, dù ở ngoài sân hay trong đại sảnh, nhù tử, thân nát, đầu rơi, tay chân đờ đẫn như Iros ở cổng ngoài sân, ngồi đó, đầu lắc lư tựa người say rượu, không thể đứng dậy, không thể về nhà – toàn thân không còn sức sống!”

Trong khi hai người trò chuyện, Eurymachos hăng giọng nói với Penelope: “Ái nữ Ikarios, ô giai nhân đoan trang bội phần trong hàng nữ giới!

Nếu người Achaian đất Argos Iad thấy
dung nhan, dám chắc hàng ngàn cầu hôn
sẽ tranh nhau vào đại sảnh dự tiệc ngay
từ sáng sớm! Vì khuôn mặt diễm lệ, vì
vóc dáng yêu kiều, vì đầu óc ý nhị, gai
nhân vượt xa mọi phụ nữ.”

“Eurymachos,” Penelope dáng vẻ thận
trọng đáp, “nhan sắc diễm lệ, vóc dáng
yêu kiều, tiếng thơm lan rộng thần linh đã
tước đoạt khi người Argive cùng
Odysseus, phu quân tiện phụ lên thuyền
trực chỉ đất Troad. Nếu phu quân trở về
chăm lo, săn sóc đời tiện phụ, tiếng thơm
sẽ tươi đẹp, gia tăng! Hiện giờ tiện phụ
sống trong sâu muộn, bởi thần linh trên
cao bắt gánh chịu muôn vàn đau khổ!
Hôm rời quê hương ra đi, nhẹ nhàng nắm

cỗ tay, cỗ tay bên phải, phu quân dặn dò:
‘Hiền thê yêu quý, ta không nghĩ tất cả
binh sĩ Achaian xà-cạp gọn gàng sẽ rời
thành Troa trở về lành lặn, an toàn.
Người ta nói quân lính Troian chiến đấu
ngoan cường, lao thương, bắn tên, điều
xe vun vút thừa thê đem lại chiến thắng
trên chiến trường bất định. Bởi thế ta
không biết thần linh sẽ để trở về quê
hương hay bắt bỏ mạng trên đất Troad.
Hiền thê ở lại trông nom tất cả. Săn sóc
thân phụ, thân mẫu ta như hiền thê làm
hiện nay, hoặc chăm lo chu đáo gấp bội
khi con hai người vắng mặt xa nhà.
Nhưng khi thấy quý tử ngô bối bắt đầu
trở mã lớn khôn, hiền thê muốn lấy ai tùy
ý, rồi rời cung điện.’ Phu quân nói thế,
điều đó bây giờ đang trở thành sự thật.

Tiên phụ nhìn đêm tối lại gần, khi hôn nhân khả ố diễn ra, tiên phụ trắng tay mất sạch chẳng còn gì, vì Chúa tể lấy hết hạnh phúc. Nhưng hiện giờ ở đây có điều khiến tâm trí tiên phụ đau buồn khôn tả! Phong cách các cầu hôn bùa nay kỳ lạ. Khi muốn lấy giai nhân con nhà giàu có, quý phái họ ganh đua cật lực tỏ ra hào phóng. Họ đem bò, cừu béo mập làm tiệc đãi đằng thân hữu, gia đình giai nhân, biếu tặng phẩm vật quý giá. Họ không ăn của cải của giai nhân nếu không đèn bù xứng đáng!"

Nghe nói thế Odysseus nhẫn nhục vui mừng bởi Penelope khôn khéo moi của đám cầu hôn, dùng lời ngon ngọt lôi cuốn trong khi tâm hồn ôm áp ý định khác hẳn.

Antinoos công tử Eupeithes góp lời: “Ái nǚ Ikarios, Penelope, ô giai nhân đoan trang trong hàng phụ nữ, cứ để bất kỳ ai trong ngô bối mong muốn đem phẩm vật đến nhà, cứ đón nhận, vì từ chối tặng phẩm là cố ý coi rẻ xem thường. Nhưng ngô bối sẽ không về nhà hay đi đâu mà nhất định chờ tới lúc giai nhân kết duyên với người cầu hôn xem ra xứng đáng hơn hết.”

Antinoos ngừng. Tỏ vẻ hưởng ứng tất cả sai lệnh sứ về nhà lấy tặng phẩm. Phần Antinoos lệnh sứ mang tấm voan lớn rộng, chất liệu tuyệt vời, thêu thùa mỹ thuật, mười hai móc gài bằng vàng, mỗi móc có kim găm vừa khít ống bọc cong cong rất nghệ thuật; phần Eurymachos

lệnh sứ đem dây chuyền bằng vàng gia công kỳ khu hạt hổ phách móc xen kẽ đu đưa như tia sáng mặt trời; phần Eurydamas lệnh sứ đem đôi bông tai cụm hoa ba cánh lắp lánh hết sức ngoạn mục; từ nhà Peisandros, công tử Polyktor, lệnh sứ mang sợi dây chuyền, trang sức quý giá; số còn lại mỗi người đem phẩm vật xinh xắn.

Penelope lui về tư phòng trên lầu, hai tỳ nữ đi theo, bưng phẩm vật tráng lệ. Dưới nhà từ lúc đó đến lúc mặt trời lặn đám cầu hôn tìm thú vui trong ca hát, khiêu vũ rộn ràng. Màn đêm buông, trời tối, họ vẫn vui chơi ồn ào. Muốn có ánh sáng họ đem ba chậu đồng đặt giữa đại sảnh, mỗi chậu chất cùi khô phơi qua mùa, mới

chẻ, giữa chậu này với chậu kia để gỗ thông chặt thành khúc, vứt mồi đốt lửa. Tỳ nữ trong nhà thay nhau tiếp mồi giữ lửa. Thấy vậy dòng dõi Chúa tể Odysseus trăm phương ngàn kế thót lời: “Ô tỳ nữ chủ nhân vắng nhà lâu ngày, lên phòng ngơi nghỉ, cuốn sợi, chải len, ngồi cạnh chuyện trò cho nương nương khuây khỏa. Lửa đёđ đó bỉ phu trông cho. Quý vị cầu hôn muốn thức đến lúc Rạng Đông xiêm y óng ả lên ngự ngai vàng cũng chẳng ăn nói bỉ phu, bởi về chịu đựng dẻo dai vô cùng!”

Tỳ nữ phá ra cười, đưa mắt nhìn nhau. Melantho cặp má nõn nà liền giẽu cợt. À là con gái Dolios, Penelope nuôi nấng, trông nom như con đẻ, chiều chuộng cho

đủ thứ đồ chơi. Thế mà thấy Penelope đau khổ và không mấy may động lòng thương hại; và thầm kín tìnhtot, đi lại, ăn năm với Eurymachos. Ả nặng lời thỏa mạ Odysseus: “Khách lạ đáng thương, chắc hẳn đầu óc rối loạn nên không mò tới lò rèn hay chỗ công cộng ngủ qua đêm, thay vì thế dẫn xác đến đây khoác lác trước mặt quý ông chẳng nể chẳng sợ! Chắc hẳn rượu làm chênh choáng, nói năng lảm nhảm, vì luôn luôn là vậy. Phải chẳng đánh gục ăn mày Iros nên ngây ngất coi trời bằng vung? Coi chừng kéo người khá hơn Iros sẽ ra tay, cú đấm thôi sơn đập bể sọ dùa, tống cổ khỏi cung điện, máu me đầm đìa!”

Vừa lườm Odysseus lanh trí vừa đáp:

“Nặc nô! Ta sẽ tới đây đó kể lại cho Telemachos hay mặc nô nói gì, công tử sẽ ché xác nhỏ tùng sợi.” Odysseus dứt lời, tỳ nữ thất kinh. Tất cả rời đại sảnh, chân cẳng run rẩy, hoảng hốt vì đinh ninh Odysseus không nói đùa. Nhưng Odysseus tới đứng gần chậu lửa, giữ lửa cháy, mắt đăm đăm nhìn lửa bốc, song tâm trí ở nơi khác, dự tính hoàn thành kế hoạch.

Athena không để đám cầu hôn các lác ngừng khích bác, giễu cợt; nữ thần muốn bức tức ngấm sâu hơn nữa vào đáy lòng Odysseus, công tử Laertes. Người đầu tiên lên tiếng là Eurymachos, công tử Polybos châm chọc Odysseus khiến thân hữu phá ra cười: “Lắng nghe, ô quý hữu

cầu hôn theo đuổi hoàng hậu tuyệt vời! Bản nhân muốn nói điều nung nấu trong lòng. Chắc hẳn thế nhân tới nhà Odysseus là thiên sứ thần linh sai đi. Bản nhân thấy bô đưức dâng kia hình như từ đâu đương sự chui ra! Chà cái đầu! Nhìn mãi chẳng thấy sợi tóc!” Dứt lời quay sang Odysseus, cướp phá thành phố, y tuôn lời dồn dập: “Khách lạ, bản nhân không biết nếu bản nhân mướn khách lạ có đồng ý tới nông trại cuối cánh đồng nhặt đá làm tường, trồng cây cao lớn hay không? Công xá sẽ đích đáng. Bản nhân sẽ cho đồ ăn đầy đủ, quần áo che thân, dép đi kín chân. Tiếc chẳng là đã học thói xấu khách lạ sẽ không muốn mó tay vào việc, thay vì thế chỉ thích lang thang khắp thành phố chìa

tay ăn xin để lắp đầy cái bụng chặng bao giờ no!"

Odysseus mưu trí đáp: "Eurymachos, bỉ phu hy vọng ngô bối có thể làm thi ở nông trại nào đó, khi xuân về ngày dài, cắt cỏ khô ngoài đồng; tay bỉ phu cầm liềm lưỡi cong, tay quý ông cũng cầm liềm cong lưỡi, ngô bối sẽ cùng trổ tài làm việc suốt ngày, cả hai nhìn đói tới chiều muộn, vô số cỏ khô để cắt. Hoặc đem bò cày ruộng, một cặp hạng tốt, thuần giống, lông hung, cả hai ăn rơm khô no bụng, tuổi bằng nhau, sức bằng nhau, cày bằng nhau, thừa ruộng bốn mảnh, lưỡi cày cắm sâu cày đất, quý ông sẽ thấy bỉ phu có khả năng cày luống thẳng từ đầu chí cuối hay không! Hoặc

giả dụ bữa nay công tử Kronos khuấy động chiến tranh ở đâu đó, bỉ phu có chiếc khiên, cặp thương, chiếc mũ bằng đồng che kín thái dương, quý ông sẽ thấy bỉ phu đứng hàng đầu sẵn sàng xung trận, quý ông sẽ không chê bai, châm chọc cái bụng bỉ phu nữa! Tự cao tự đại, lòng dạ tàn ác, quý ông nghĩ mình ghê gớm, quyền uy vì đối thủ quý ông gấp không nhiều và toàn đồ vô dụng. Nếu quý ông thấy Odysseus, nếu Odysseus đặt chân trên quê cha đất tổ, cửa đằng kia, rộng thật đấy, song rất hép lúc quý ông chui qua chạy tháo thân ra ngoài!”

Odysseus nói thế. Không sao dằn cơn giận, mặt hầm hầm, Eurymachos thốt lời như có cánh bay xa: “Đồ khốn kiếp, ta sẽ

làm người đau đớn, ê chề vì nói năng tro
trên, sỗ sàng giữa chốn đông người, chǎng nể sợ! Chắc hǎn rượu vào chénh
choáng lời ra lảm nhảm! Phải chǎng thói
lè là vậy nói mà chǎng nói gì? Hay là
đánh gục ăn mày Iros nên ngây ngất coi
trời băng vung?" Dứt lời y chộp ngay
ghế đầu. Nhưng tránh né Odysseus thụp
nấp gần đầu gối Amphynomos từ đảo
Doulichion. Y ném trúng tay phải, chiếc
cúp rơi vỡ tan tành, bồi tửu rên rỉ, ngã
ngửa nằm vật xuống đất. Khắp đại sảnh
âm u đát cầu hôn thi nhau la hét. Nhìn
tên bên cạnh một cầu hôn thốt lời: "Uớc
chi khách lạ lang thang chết đâu đó trước
khi vác mặt tới đây! Nếu vậy nó sẽ không
làm hỗn loạn thế này! Hiện giờ chỉ vì
đám ăn mày ngô bối lời qua tiếng lại om

sòn! Bữa tiệc ngon lành không đem lại nguồn vui, vì cái tưởng hay nào ngờ hóa dở.”

Telemachos dáng vẻ tự tin, hăng hái lên tiếng: “Quý ông kỳ lạ! Nóng nẩy quý ông không còn giữ kín trong lòng những gì đã ăn, đã uống! Chắc hẳn có thần linh trùng phật? Thôi, ăn uống đã no say, bây giờ về nhà đi ngủ, bất kể lúc nào quý ông muốn, bản nhân không xua đuổi bất kỳ ai!”

Telemachos dứt lời; tất cả cầu hôn nghiêm rắng, ngạc nhiên sao công tử dám nói năng táo bạo đến thế! Đúng lúc đó Amphinomos công tử quân vương Nisos, đích tôn Aretias lên tiếng: “Quý hữu, khi

lời thích đáng thốt ra, làm sao đáp lại, chẳng nên nổi nóng, phản đối om sòm. Quý hữu không nên sử dụng bạo lực với khách lạ hay bất kỳ gia nhân nào trong cung điện Odysseus. Thôi, bồi tửu đâu rót rượu vào cúp, lần lượt, ngô bối rẩy lẽ, sau đó về nhà ngon giấc, để Telemachos trông nom khách lạ trong đại sảnh, vì khách lạ đến nhà công tử.”

Nghe nói thế mọi người đồng ý. Moulios lệnh sứ từ Douchilion, hầu cận chủ nhân Amphinomos, pha vang vào liễn, đến từng cầu hôn lần lượt rót đầy cúp. Tất cả rẩy làm lễ dâng thần linh hạnh phúc, rồi cùng nhau uống thỏa thuê. Lễ xong uống đủ tất cả ra về lên giường chờ giấc.

Khúc 19

Odysseus ở lại đại sảnh có Athena trợ giúp nghĩ cách thanh toán đám cầu hôn. Đột nhiên Odysseus nói với Telemachos lời như có cánh bay xa: “Telemachos, mình phải đưa vũ khí đi chỗ khác. Khi

không thấy chúng hỏi con phải trả lời khôn khéo đánh lạc hướng: ‘Vì sợ khói, vũ khí trông không như ngày Odysseus lên thuyền tới thành Troa, bản nhân cất đi. Lửa cháy khói bám xám xịt, tất cả han gỉ hư hại! Và còn lý do này nữa hệ trọng gấp bội thần linh khiến phải suy ngẫm. Bản nhân sợ khi rượu vào lời ra, cãi lộn, ẩu đả, bữa tiệc mất vui, quý ông mất tư cách, bởi sắt có sức mạnh lôi cuốn con người.’’’

Làm theo lời thân phụ, Telemachos gọi nhũ mẫu Eurykleia tới bên dặn dò: “Nhũ nương quý mến, con muốn nhũ nương giữ chặt tỳ nữ trong phòng đằng đó khi con chuyển hết vũ khí vào kho, vũ khí ngoạn mục chẳng trông nom từ khi thân phụ

vắng nhà khói bám xám xịt. Ông ra đi lúc con còn nhỏ, bây giờ con muốn đưa vào kho tránh lửa, tránh khói.”

“A! con,” nhũ mẫu cao niên thảng thốt đáp lời, “già muốn ngày nào đó con sẽ đứng ra trông nom nhà cửa, bảo vệ của cải! Vậy cứ việc! Nhưng thôi nói già hay ai sẽ cùng đi với con cầm đuốc dẫn đường? Tỳ nữ lo việc đó con lại không muốn chúng ra bên ngoài!”

“Khách lạ đằng kia sẽ lo giùm,” Telemachos dáng vẻ tự tin tiếp lời. “Con không muốn người con giúp đỡ hàng ngày dù từ nơi xa xôi đến đây ăn không ngồi rồi.”

Không nói một lời, nhũ mẫu lặng lẽ đi

khóa cửa dẫn vào đại sảnh thênh thang. Odysseus cùng con trai đầy hứa hẹn đứng dậy gấp rút mang mũ đội, khiên lồi, thương nhọn sang nhà kho, Pallas Athena đi trước cầm đuốc bằng vàng tỏa sáng rực rõ. Nom thấy thế Telemachos bất giác thốt lời: “Bố, con thấy phía trước có cái gì kỳ lạ hết sức! Khắp đại sảnh, từ trên xuống dưới, mặt tường, hốc tường ngoạn mục, xà ngang, đà chính gỗ thông, hàng cột vươn cao, tất cả dưới mắt con sáng trưng như thể lửa cháy rùng rực. Chắc hẳn thần linh sống trên trời bao la hiện diện ở đây.”

Odysseus ý nhị ngăn chặn: “Im! đừng nói, đừng hỏi. Thần linh trên núi Olympos vẫn làm vậy. Thôi bây giờ

mình quay lại, con đi ngủ, ta sẽ ở đây thử lòng tỳ nữ và mẹ con thêm chút nữa. Buồn rầu đè nặng cõi lòng, nước mắt như mưa, thế nào mẹ con cũng hỏi đủ chuyện!"

Telemachos rời đại sảnh theo ánh đuốc lèn đường về phòng nghỉ ngơi. Tới nơi buồn ngủ công tử lăn kềnh xuống giường đánh một giấc tới tận rạng đông. Odysseus ở lại đại sảnh một mình, có Athena trợ giúp, toan tính hạ sát đám cầu hôn. Đúng lúc đó Penelope doan trang, ý tú rời tư phòng đi xuống trông chằng khác Artemis hoặc Aphrodite vàng óng, tỳ nữ đi theo kéo ghế mời ngồi chỗ quen thuộc gần ngọn lửa. Ghế trang trí nghệ thuật, khảm bạc, nạm ngà, đường nét uốn

éo do nghệ nhân tài ba Ikmalios gia công sáng tạo. Phần đế chân gắn liền khung ghế trên phủ tấm lông cừu lớn rộng. Penelope an tọa. Tỳ nữ tay trắng ngần từ khu gia nhâm đi ra bắt đầu dọn đồ ăn, bánh mì, lau bàn, nhặt cúp đám người ngoạn mạn uống xong để đó. Họ còn đời than khỏi chậu lửa đặt trên sàn, bỏ thêm củi đốt cho sáng sủa, ấm áp.

Melanthro lại nặng lời mắng nhiếc Odysseus. Ả lớn tiếng: “Khách lạ! Vẫn ở đây ám quẻ, suốt đêm thám thính ngôi nhà, rình mò phụ nữ phải không? Cuốn xéo đi mau, đồ khôn kiếp, ăn uống như vậy đủ rồi. Đi ngay, nếu không mẫu cùi đỏ hòn nhắm trúng đầu, ta sẽ tống khỏi cửa ngay lập tức!” Quay đầu nhìn đưa

mắt khẽ lườm Odysseus lanh trí đáp:
“Nanh ác, việc gì khiến gái nóng máu nổi
đIÊN? Tại sao hắn học với ta? Phải chăng
vì ta bẩn thỉu, rách rưới, ăn xin khắp phố
phường? Vì sinh tồn phải vậy; đó là số
phận dành cho bọn lang thang, đám ăn
mày. Trước kia nhờ may mắn ta cũng ở
nhà giàu có, ta thường bố thí hành khất
thất thểu, nghèo khổ, bất kỳ là ai, bất kể
cần gì. Ta có gia nhân nhiều vô kể, đủ
thú dư thừa để sống cuộc đời sung
sướng, người đời gọi là đài các phong
lưu. Nhưng Chúa tể công tử Kronos,
chắc hẳn ý định là vậy, lấy hết, phá tan,
đập nát đời ta. Bởi thế phải thận trọng,
gái ơi, kéo cõi ngày đi đời nước da tươi
mát, vai vế óng ả xếp gái trên hàng các tỳ
nữ! Nên nhớ khi nóng giận bà chủ có thể

ghét bỏ, và đừng quên Odysseus sẽ trở về. Sự thề chưa đến nỗi nào mà vẫn còn hy vọng! Nếu chết thực sự, nếu ra đi vĩnh viễn, ông còn con trai. Gái biết nhờ Apollo ban ân Telemachos bây giờ thế nào; tỳ nữ trong cung điện đừng nghĩ có thể bịt mắt mà cư xử xấu xa vì công tử lớn rồi.”

Để tai lắng nghe Penelope hạ lời trách mắng tỳ nữ: “Gớm thật, lớn mật to gan, ăn ở khiêm nhã, ngươi sẽ phải cúi đầu gánh chịu tội lỗi. Bởi ngươi biết khá rõ, ngươi nghe ta nói, ta muốn hỏi khách lạ trong đại sảnh tin tức phu quân vì ta đau khổ quá chừng!” Rồi quay sang Eurynome, Penelope nói: “Quản gia mang chiếc ghế tới đây trên trải da cừu

để khách lạ an tọa, khách lạ nói, con nghe, con muốn hỏi chuyện.” Eurynome hối hả bước đi, lát sau quay lại mang theo chiếc ghế bóng lộn trên trải da cừu. Dáng vẻ đĩnh đạc, điềm đạm Odysseus ngồi xuống. Penelope vẻ mặt trầm mặc bắt đầu: “Chào quý khách, trước hết tiện phụ muốn hỏi quý khách là ai, từ đâu tới? Thành phố nào, song thân ra sao?”

“Thưa phu nhân,” Odysseus ý tú, khôn khéo đáp, “trên thế giới bao la chăng thế nhân nào có thể chê trách phu nhân. Không! Tiếng thơm lan tỏa tới bầu trời cao rộng, như tiếng thơm quân vương anh minh trị vì xứ sở đông dân, can đảm, lòng dạ kính sợ thần linh, tôn trọng luật pháp. Nhờ tài dẫn dắt khôn ngoan, đất

phì nhiêu sản xuất lúa mì, lúa mạch, cây nảy nở trái chín, cùu sinh đẻ không ngừng, biển cung cấp vô số cá; thịnh vượng như thế là nhờ chính quyền tốt đẹp, dân chúng sung sướng là nhờ quân vương sáng suốt, luật pháp công minh. Bởi thế nơi đây trong quý tư thất phu nhân muốn hỏi gì thì hỏi, song xin đừng hỏi gia đình, xứ sở. Nếu làm vậy phu nhân sẽ khiến bỉ phu lại buồn vì hồi tưởng quá khứ; bỉ phu đã đau khổ quá nhiều! Dẫu thế bỉ phu không ngồi thở vắn than dài trong nhà người khác! Vì nức nở, rên rỉ liên miên sẽ làm bức mình, khó chịu. Bỉ phu sợ tỳ nữ hoặc phu nhân sút ruột sẽ nghĩ khóc như thế là tại rượu làm bỉ phu chênh choáng, say sura.”

“Quý khách,” Penelope tiếp lời, “nhan sắc diễm lệ, vóc dáng yêu kiều, tiếng thơm lan rộng thần linh đã tước đoạt khi người Argive cùng Odysseus, phu quân tiện phụ lên thuyền trực chỉ đất Troad. Nếu phu quân trở về, chăm lo săn sóc đời tiện phụ, tiếng thơm sẽ tươi đẹp, gia tăng. Hiện giờ tiện phụ sống trong sầu muộn: thần linh trên cao bắt gánh chịu vô vàn đau khổ. Thủ lĩnh quyền thế cai trị đảo Doulichion, Samos, Zakynthos cây cối um tùm, cả con nhà thế lực trên đảo Ithaka núi non trùng điệp, ánh nắng chan hòa mò tới ve vãn, cầu hôn tiện phụ chẳng muộn, cùng lúc phá hại gia cư, tài sản. Vì thế tiện phụ lơ là, lãnh đạm với khách lạ, bỏ mặc hành khát đến cửa cầu xin, thậm chí hờ hững với lệnh sứ lo việc

cộng đồng. Tiện phụ thương nhớ Odysseus khôn nguôi. Họ nằng nặc đòi làm đám cưới, tiện phụ phải bày kế che mắt đánh lừa. Ngay từ đầu, do thần linh run rủi, đặt khung cùi to lớn trên lầu tiện phụ dệt tấm vải dài rộng hoa mĩ; tiện phụ đôi lần nói với họ: ‘Cầu hôn trai trẻ, quý vị hối thúc hôn nhân, Odysseus chết rồi, vậy đừng nôn nóng, hãy chờ tấm vải dệt xong, như vậy sợi chỉ tiện phụ kết lại sẽ không phí phạm, vô ích. Tấm vải dùng để liệm Laertes khi lão công cúi đầu theo bước tử thần, lòng dạ vốn tàn nhẫn, bàn tay hăng khiếp đám, phút chót chìa ra vẫy gọi mọi người; tiện phụ không muốn phụ nữ Achaia chê trách để người làm ăn giàu có như thế nằm xuống không vải liệm phủ thi hài!’”

“Tiện phụ nói vậy, họ nín lòng nhất loạt đồng ý. Thế là từ đó ban ngày tiện phụ vào khung cùi ngồi dệt, nhưng ban đêm tiện phụ rút chỉ tháo sợi dưới ánh đèn để bên cạnh. Ba năm liền sử dụng mưu kế tiện phụ đánh lừa. Năm thứ tư bắt đầu, tháng trôi qua, mùa thay đổi, ngày dài trở lại, do tỳ nữ phản phúc thông mưu, họ bắt quả tang. Họ la hét, trách móc! Họ ép buộc phải làm cho xong, nhưng trong lòng tiện phụ không muốn! Bây giờ tiện phụ không biết làm thế nào né tránh cầu hôn và cũng chẳng nghĩ ra cách tránh né hôn nhân. Cha mẹ hối thúc lấy chồng, con trai bức tức vì thấy của cải tiêu tan. Thuộc loại thanh niên Chúa tể ban ân, quý tử hiểu sự thế, vì bây giờ khôn lớn và có thể trông nom nhà cửa, ruộng

vườn. Nhưng dù thế nào quý khách cũng
cho hay về gia đình, xứ sở, vì đương
nhiên quý khách không thể từ ngọn cây
huyền thoại hay tảng đá chui ra!"

"Ô phu nhân Odysseus khả kính, công tử
Laertes!" Odysseus khôn ngoan, ý nhị đõ
lời, "bẩm như vậy là phu nhân nhất định
muốn biết gia đình bỉ phu? Thưa, xin kể
phu nhân hay, kể thành thực, mặc dù phu
nhân sẽ khiến bỉ phu đau khổ hơn bây
giờ. Bởi đó là số phận đáng thương của
người xa quê hương lâu ngày như bỉ phu,
lang thang qua biết bao thành phố sầm
uất, chịu đựng vô vàn cực khổ, gian
truân. Dẫu vậy vẫn xin kể và sẵn sàng trả
lời từng câu phu nhân hỏi. Bẩm ngoài
khơi giữa đại dương màu rượu chát có

vùng đất mang tên Krete, đã phì nhiêu lại ngoạn mục, cô đơn giữa sóng biển chập chùng, dân cư đông đúc, khó lòng đếm xuể, sống trong chín mươi thành phố, nói nhiều tiếng nói khác biệt. San sát bên nhau là người Achaian, người Kydonian, người Eteokretan tự hào về nguồn gốc, người Dorian chia thành ba bộ lạc, người Pelasgian cao cả, đại lượng. Trong số chín mươi thành phố có thành phố trù phú mang tên Knossos, người trị vì là quân vương Minos suốt chín năm thường hay tỉ tê chuyện trò với Chúa tể siêu phàm. Ông là ông nội bỉ phu, bố đẻ Deukalion hào hiệp. Deukalion sinh hạ hai con trai: bỉ phu và Idomeneus. Nhưng Idomeneus lên thuyền mũi công cùng công tử Atreus tới thành Troa tham

chiến. Ít tuổi hơn, không tài cán bằng Idomeneus, bỉ phu tên là Aithon. Bỉ phu gặp Odysseus ở Krete. Muốn tỏ lòng hiếu khách bỉ phu biểu phẩm vật. Trên đường tới thành Troa đến mũi Maleia gặp bão, gió thổi ác liệt, mất hướng lạc đường, Odysseus hạ neo trong vũng Amnisos, gần hang Eileithyia. Bến đậu khó vào hì hục mãi mới thoát nanh vuốt cuồng phong. Sau đó lên bờ đi vào thành phố tìm gặp Idomeneus, Odysseus miêu tả là bạn chí thiết, khả ái. Nhưng hiền huynh bỉ phu đã lên thuyền mũi cong dong buồm trực chỉ thành Troa, mười hoặc mười một ngày trước đó. Vì thế bỉ phu mời Odysseus về nhà tiếp đón ân cần, cư xử tận tình. Nhờ của cải dư dả bỉ phu đãi đẳng bất thiệp. Hơn thế, thu thập

của dân trong vùng, bỉ phu còn cho đồng
đội cùng đi với Odysseus lúa mạch,
ruou vang, gia súc để làm thịt khi nào
muốn. Họ ở với bỉ phu mười hai ngày,
lưu lại vì luồng gió từ hướng bắc, do
thần linh thù nghịch bắt ngò trỗi dậy, thổi
như điên như cuồng, ác liệt đến độ trên
đất liền không thể đứng, không thể bước
đi. Ngày thứ mười ba gió dịu, họ ra
khơi." Odysseus bịa chuyện kể như thật,
chuyện lôi cuốn khiến Penelope lắng
nghe mà nước mắt giàn giụa, mặt buồn
rười rượi. Như trên đỉnh núi gió tây thổi
tuyết đỗ, gió đông xua tuyết tan, sông
chảy ầm ầm, nước mắt Penelope trào
tuôn phủ kín cặp má nõn nà thương khóc
phu quân đang ngồi bên cạnh! Lòng đau
như cắt, nhìn hiền thê đau khổ, mũi lòng

thương hại, song như thế bằng sừng, bằng sắt, mi mở trùng trùng, con người bất động trong tròng, muốn mưu kế thành công, Odysseus kín đáo trấn giữ không để lê úa. Rên khóc hồn như thỏa thuê Penelope tiếp lời: “Quý khách, bây giờ tiện phụ muôn biết quý khách có thực sự tiếp đón, đãi đằng phu quân cùng đồng đội trong tư thất như quý khách nói hay không. Cho hay y phục ra sao, diện mạo thế nào, và miêu tả đồng đội cùng đi với phu quân.”

“Ô phu nhân,” Odysseus khôn khéo đáp, “rất tiếc bỉ phu chẳng thể làm đẹp lòng vừa ý, vì chia tay đã lâu. Tính đến nay Odysseus rời đảo ra đi kể đã hai mươi năm. Dẫu thế bỉ phu xin miêu tả hình ảnh

còn giữ trong trí nhớ. Odysseus tuyệt vời mặc mǎng-tô dày cộm, hai lớp, mềm mại, màu huyết dụ, kẹp gài bằng vàng thủng hai lỗ. Trên mặt là hình chó săn hai chân trước đè nai rừng lông lốm đốm, chó săn trố nhìn, nai rừng giãy giữa. Nghệ phẩm tuyệt vời, ai nhìn cũng ngạc nhiên, chó săn gồng chân chặc cổ, nai rừng đập cẳng quờ quạo cố gắng thoát thân, cả hai đều bằng vàng. Bỉ phu cũng để ý tu-ních. Ông ánh trên thân thể như màng mỏng bọc nhánh hành khô, tu-ních mịn mượt, long lanh tỏa sáng chẳng khác tia nắng mặt trời, phụ nữ nào nom thấy cùng ngất ngây si mê. Bỉ phu nói thêm điều nữa để phu nhân suy ngẫm. Bỉ phu không rõ ở nhà Odysseus có mặc quần áo như thế hay không, và bỉ phu cũng chẳng hay

quần áo là đồng đội cho lúc Odysseus xuống thuyền ra đi hay thân hữu tặng khi Odysseus quá bộ tới thăm. Vì Odysseus có bằng hữu khắp nơi, ít người Achaian sánh kịp. Phần riêng bỉ phu tặng kiém đồng, mǎng-tô hai lớp, mềm mại, màu đỏ trót, tu-ních tua viền dài tới gót chân, chia tay bỉ phu trang trọng tiễn đưa Odysseus lên thuyền chắc nịch ra khơi. Và thura còn điều này nữa. Odysseus có lệnh sứ bên cạnh hơn tuổi một chút. Bỉ phu cũng xin miêu tả hầu phu nhân. Lung gù, da ngăm, tóc quăn, tên là Eurybates, Odysseus đặc biệt để ý trong số đồng hành, vì hai bên tâm đầu ý hợp.”

Miêu tả khiến Penelope càng muốn bật khóc, vì nhận ra chứng liệu đích thực

Odysseus trình bày. Cảm thấy an ủi phần nào, nước mắt đã cạn, nước nở đã nguôi, Penelope tiếp lời: “Ô quý khách, từ trước đến giờ chỉ là người đáng thương, nhưng từ giờ trở đi quý khách là quý hữu khả ái, khả kính trong nhà. Nghe quý khách kể, tiện phụ biết đó là y phục tiện phụ đích thân lấy trong kho, gấp lại, trao tay. Kẹp gài óng ánh tiện phụ đính bên ngoài vì muốn Odysseus bảnh bao, diêm dúa! Dẫu thế tiện phụ sẽ chẳng bao giờ gặp trở về quê hương Odysseus yêu quý vô ngần! Ngày Odysseus lên thuyền rỗng không dong buồm tới thành Troa là ngày oan trái, thành phố kinh tỤm, tiện phụ căm giận không muốn nhắc tên!”

“Ô phu nhân Odysseus khả ái, công tử

Laertes!” Odysseus té nhị đõ lời, “xin đừng hủy hoại khuôn mặt tươi đẹp, và cũng đừng xé nát cõi lòng khóc thương phu quân! Bỉ phu không vì thế mà khiến trách, chê bai. Khi mất chồng đã thương yêu, đã sinh con đẻ cái, dù kém cỏi không bằng Odysseus, dân chúng coi như thần linh, không riêng gì phu nhân, phụ nữ nào cũng khóc, cũng than. Xin lau lệ, ngừng rên rỉ, lắng nghe bỉ phu. Bỉ phu thưa sự thật, không giấu giếm. Cách nay không lâu, cách đây không xa, bỉ phu nghe tin Odysseus trở về trên đất Thesprotia trù phú. Odysseus còn sống, mang về khá nhiều của cải dân chúng ở đó trợ giúp. Nhưng Odysseus mất hết đồng hành chung thủy và thuyền rỗng không trên biển cả màu rượu chát lúc rời

đảo Thrinacia trở về. Chúa tể và thần linh Mặt Trời nổi đóa vì đồng hành Odysseus giết bò của thần linh. Tất cả chết chìm trên biển phong ba sóng lừng cuồn cuộn. Nhưng Odysseus bám chặt sống thuyền, sóng đánh dạt vào bờ đất người Phaiakian, liên hệ gần gũi với thần linh. Vốn từ tâm dân này đón tiếp nồng hậu, dành vinh dự thiêng liêng, tặng nhiều phẩm vật và nôn nóng muốn thấy Odysseus trở về quê hương bình yên vô sự. Đáng lẽ về đây bên phu nhân từ lâu, nếu đừng nghĩ đi nữa mưu tìm của cải, về tích lũy, mưu mô Odysseus bỏ xa mọi người, trong thực tế không ai sánh kịp. Bỉ phu nghe điều vừa kể từ Pheidon, quân vương người Thesprotian, không những thế ông còn thè trước mặt bỉ phu

lúc đãi rượu trong cung điện rằng thuyền đã xuống biển, tay chèo đang chờ trên bãi cát sẵn sàng đưa Odysseus trở về quê hương. Nhưng ông gửi bỉ phu đi trước vì bất ngờ có thuyền người Thesprotian sắp lên đường tới đảo Doulichion nổi tiếng lúa mì. Ông còn chỉ cho bỉ phu thấy của cải Odysseus thu nhặt chồng chất trong kho. Của cải có thể nuôi người sở hữu và con cháu mười thế hệ kế tiếp. Ông nói Odysseus đi Dodona tìm hiểu ý định, lắng nghe tiếng nói Chúa tể thể hiện trên cây sồi cao lớn thiêng liêng làm thế nào trở về quê hương sau thời gian vắng mặt lâu dài, ngang nhiên hay bí mật. Như vậy tức là Odysseus an toàn và sẽ sớm trở về. Thực ra Odysseus đã ở rất gần, không xa thân hữu và quê

hương lâu nữa. Bỉ phu xin thề trước Chúa tể tối thượng, tuyệt luân và tư thất Odysseus bỉ phu vừa tới: điều bỉ phu nói sẽ là sự thật. Tháng này giữa tuần trăng tròn khuyết dần và tuần trăng khuyết tròn dần Odysseus sẽ có mặt trên quê hương.”

“Ô, quý khách,” vừa nghe Penelope vốn thận trọng liền đáp, “cầu mong điều quý khách vừa nói sẽ là sự thật! Nếu quả vậy quý khách sẽ thấy tình bằng hữu và vật hiến tặng từ thiện phụ sẽ mãn tiệp, nồng hậu nhường nào khiến ai gặp cũng nói quý khách là người may mắn nhất đời. Nhưng lòng riêng thiện phụ linh cảm và linh cảm sẽ là sự thật. Odysseus sẽ không trở về nơi này, và quý khách cũng không có ai đưa đường chỉ lối trở về quê

hương. Vì trong nhà hiện giờ không có chủ nhân tầm vóc Odysseus, như đã thấy, để tiếp đón, để tiễn đưa quý khách khả kính. Nhưng thôi, tỳ nữ đâu, dẫn quý khách đi tắm rửa và sửa soạn giường ngủ, nệm, khăn trải, chăn đắp óng ánh đủ ám để quý khách ngon giấc tới lúc rạng đông xiêm y vàng ửng lên ngự ngai vàng. Sáng ra việc đầu tiên cần làm là tắm gội sạch sẽ, thoa dầu cẩn thận để quý khách thoải mái an tọa bên cạnh Telemachos dùng bữa trong đại sảnh. Nếu xách nhiễu, quấy rầy quý khách, bọn cầu hôn sẽ gánh chịu hậu quả, chầu chực chờ đợi chắc chắn sẽ không dẫn tới đâu, cứ mặc họ nổi khùng, la hét. Bởi, quý khách khả ái, làm sao quý khách có thể nghĩ về nhận thức và xử sự tiện phụ hơn phụ nữ khác gấp

bội, nếu để quý khách ngồi dùng bữa
trong đại sảnh da thịt bẩn thỉu, quần áo tả
toi? Đời người ngắn ngủi! Sống độc ác,
cư xử độc ác, sẽ gặp độc ác suốt đời,
chết rồi đời vẫn chê cười. Trái lại, sống
tử tế, ăn ở tử tế với khách lạ mới quen,
tiếng thơm sẽ bay xa lan rộng, đời sẽ ca
ngợi hết lời.”

“Ô phu nhân Odysseus khả phục, công tử
Laertes!” Odysseus khôn khéo đón lời,
“thưa bỉ phu không ưa khăn trải, chăn
đắp óng ánh kể từ ngày lên thuyền chèo
dài ra đi, tạm biệt dãy núi tuyết phủ trên
đảo Krete. Đêm nay bỉ phu sẽ nằm dưới
đất như bao đêm trước không chợp mắt.
Bỉ phu đã nằm nhiều đêm trên giường
đáng thương chờ Rạng Đông xiêm y tha

thuорт, óng ả lên ngự ngai vàng. Hơn thế bỉ phu cũng không thích rửa chân. Bỉ phu không muốn tỳ nữ trẻ trung ở đây động tới, trừ tỳ nữ cao niêん tín cẩn từng gian khổ như bỉ phu. Nếu có người như thế bỉ phu đồng ý để người đó rửa chân.”

“Quý khách quý mến,” Penelope ý nhị tiếp lời, “từ trước tới giờ, trong số khách lạ từ nơi xa xôi đến nhà này, tiện phu chưa thấy người nào suy tư chín chắn, nói năng ý nhị như quý khách. Ờ phải rồi, trong số tỳ nữ tiện phu quả có tỳ nữ cao niêん, tín cẩn từng trông nom, săn sóc phu quân bất hạnh, đưa tay đỡ khi thân mẫu sinh ra đời, bây giờ lụ khụ, yếu đuối, song sẽ rửa chân cho quý khách. Eurykleia đâu, nhũ mẫu già nua, sửa soạn

rửa chân cho người cùng tuổi chủ nhân.
Có lẽ tay chân Odysseus bây giờ cũng
giống tay chân quý khách! Ôi chao!
Người bất hạnh thường già trước tuổi!"

Nghe thấy thế vú già đưa hai tay ôm mặt,
bật khóc, gào nỗi nuột, lời đượm vẻ
thảm thương: "Ôi trời ơi! Ôi đất ơi! Ôi
con ơi, bây giờ bất lực làm sao già có
thể săn sóc! Chắc hẳn Chúa tể ghét bỏ
hơn mọi người, mặc dù con kính sợ. Vì
chưa thế nhân nào nướng đùi bò, tế sinh
chọn lọc dâng cúng thần linh ưa sấm sét
như con khi cầu xin sống tới tuổi già
thanh thản, nuôi dạy quý tử vang vang. Vậy
mà con là người duy nhất Chúa tể từ chối
không cho trở về... Ôi! chắc hẳn khi tới
ngôi nhà sang trọng trên đất lạ xa xôi nó

cũng bị tỳ nũ giễu cợt y hệt quý khách bị mấy con nanh ác ở đây cợt giễu! Vì muốn tránh xúc phạm, nhục mạ quý khách từ chối không để chúng rửa chân. Nhưng Penelope đeoan trang ái nữ Ikarios giao việc già săn lòng làm tròn. Vì nương nương, vì quý khách, già sẽ rửa chân quý khách. Bởi bất hạnh của quý khách khiến già xúc động đến se lòng. Biết tại sao không? Nghe già nói. Từ trước tới giờ ngô bối tiếp đón nhiều khách lạ, lang thang, thất thểu đến đây, song không người nào già gặp lại giống Odysseus, giống khủng khiếp, như quý khách, vẻ mặt, giọng nói, cắp chân.”

“Thưa, ai để mắt nhìn người này rồi người kia,” Odysseus lanh trí chen lời,

“cũng nói ngô bối giống nhau hết sức, song chẳng ai nói rành mạch, ô, như lão bà nhận xét.”

Vú già đi kiểm chiếc chậu bóng lộn thường dùng rửa chân khách lạ, đồ đầy nước lạnh, pha thêm nước nóng. Đang ngồi gần bếp lò Odysseus quay phắt xoay lưng về phía lửa sáng, mặt về phía bóng tối, vì sức nghĩ sờ chân vú già sẽ thấy chiếc sẹo, như vậy bí mật bại lộ. Eurykleia bước tới, rửa chân cho khách lạ, trong nháy mắt nhận ra vết sẹo, Odysseus bị heo rừng răng trắng vồ khi tới Parnassos thăm Autolykos và mấy con trai. Autolykos bố đẻ thân mẫu là tay trộm tài tình, tay thè nổi tiếng một thời. Lão công lừng danh là nhò thần linh

Hermes. Giết cừu lớn, dê non làm lễ tế sinh lão công van vái thần linh trợ giúp và săn lòng đồng lõa. Tới thăm Ithaka, hải đảo trù phú, lão công thấy ái nữ vừa sinh con trai. Đặt hài nhi lên vế đùi lúc ông ngoại vừa ăn xong bữa tối, Eurykleia nhanh miệng nói: “Autolykos, nghĩ tên đặt cho con trai ái nữ, cháu ngoại, vì lão công cầu xin mãi mới ra đời!”

Autolykos hắng giọng đáp: “Rẻ và gái, ta sẽ nghĩ tên, hai con đặt cho nó. Tới đây thăm hai con, qua cọ xát ghê tởm, ta phẫn nộ với nhiều người, trái đất trù phú thừa thãi thế nhân khả ô, đàn ông cũng nhu đàn bà. Vậy lấy nghĩa đó đặt tên Odysseus cho nó. Khi khôn lớn tới Parnassos thăm ngôi nhà cũ kỹ, nơi mẹ

nó chào đời, nơi ta giữ của cải, ta sẽ cho
một phần đem về, nó sẽ là người sung
sướng.”

Sau này lúc đến tuổi Odysseus tới đó,
ông ngoại cho khá nhiều của cải.
Autolykos và mấy con trai dang tay tiếp
đón niềm nở, ngoảnh lời thăm hỏi thân tình,
bà ngoại Amphithea ôm chầm, hôn lấy
hôn để, hết đầu đến mắt, cặp mắt sáng
ngời. Autolykos bảo sửa soạn bữa ăn
xôm tụ, con trai răm rắp nghe lời. Bắt bò
năm tuổi họ nhanh nhau làm thịt, chia cắt,
xẻ miếng khéo léo, xiên nướng, chia
phần cẩn thận. Cả nhà ăn uống suốt ngày
tới sẩm tối. Phần ăn đồng đều tất cả thỏa
mãn. Mặt trời lặn, màn đêm buông, tất cả
nghỉ ngơi, vui vẻ lên giường chờ giấc.

Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng
vừa ló, mọi người sửa soạn đi săn, chó
săn đi trước, con trai Autolykos theo
sau, Odysseus nối gót đi cùng. Băng
rừng, tất cả leo núi Parnassos đã cao lại
dốc, cây cối um tùm, chặng mấy chục tời
thung lũng lộng gió. Đúng lúc mặt trời
nhô khỏi đại dương bắt đầu tỏa sáng
khắp đồng quê, mặt nước phảng lặng,
đòng nước sâu thẳm, họ tới đáy thung
lũng cây cối rậm rạp. Chó săn chạy trước
lùng sục đánh hơi. Con Autolykos theo
sau. Odysseus bám sát vừa cất bước vừa
khua trường thương. Heo rừng hung dữ
làm ổ chổ này giữa lòng khu rừng dày
đặc gió thổi không tới, hơi nước không
lọt, tia nắng không qua, nước mưa không
thấm, mặt đất đầy lá khô. Hồi hakk săn

đuối thợ săn, chó săn tới mỗi lúc một gần, tiếng chân người, tiếng chân chó dồn dập. Nghe thấy heo rừng rời ồ nhô ra, lung xù lông, mắt rực lửa, đứng im nhìn. Odysseus nhào tới trước, tay dũng mãnh nâng trường thương lao mạnh. Nhưng nhanh như cắt heo rừng né sang bên đớp trúng đùi, trên đầu gối, răng nanh đâm mạnh xé thịt rách vết dài, song không chạm xương. Dẫu thế Odysseus nhanh tay phóng trúng vai phải, mũi thương xuyên suốt, cú lao đạt kết quả, heo rừng rú kêu lăn lộn trên mặt đất, giãy giụa chấm dứt cuộc đời. Con Autolykos hối hả bu quanh xác heo rừng. Họ cũng khéo léo vừa dít vết thương cầm máu cho Odysseus khôi ngô, dũng cảm vừa đọc thần chú, rồi mau lẹ trở về tư thất thân

phụ. Săn sóc chữa lành vết thương, ông ngoại và các cậu cho vô số phẩm vật quý giá. Odysseus vui vẻ đón nhận, sau đó cấp tốc quay lại Ithaka. Thấy con về quê hương bồ mẹ mừng rỡ thay nhau hỏi đủ chuyện, nhất là vết thương vì sao mà bị. Odysseus kể đầy đủ sự thê trong cuộc đi săn lên núi Parnassos cùng các cậu bị heo rừng răng nanh bóng lộn chộp vồ.

Vừa cầm chân chạm vết sẹo nhện ra sự thê vú già đột ngột buông tay. Chân rơi, chậu đồng chòng chành, nghiêng ngả, nước đổ ra sàn. Vừa vui vừa buồn, nước mắt trào tuôn, giọng nói tắc nghẽn, đưa tay sờ cằm, vú già áp úng: “Ô! Odysseus yêu quý, thôi đúng rồi, đúng là con, nhất định là con, không còn nghi ngờ gì nữa,

vậy mà không biết, đưa tay sờ già mới nhận ra chủ nhân!” Vừa thốt lời vú già vừa đưa mắt nhìn Penelope, hăm hở muốn cho thấy phu quân đang ở trong phòng. Nhưng Penelope không thấy hoặc không để ý vì Athena hướng nhìn nơi khác. Đưa tay phải nắm cổ, thò tay trái kéo nhũ mẫu lại gần, Odysseus thì thầm: “Nhũ nương, muốn hại con hả? Cho bú sữa mình nhũ nương chẵn dắt từ tấm cám, bây giờ qua biết bao cực khổ, gian truân, sau hai mươi năm đằng đẵng, biền biệt, con thực sự trở về quê hương! Nhưng cẩn thận! Vì nhũ nương nhận ra, vì thần linh hé lộ sự thật cho nhũ nương thấy, vậy giữ mồm giữ miệng không nói một lời; không để ai trong nhà hay sự thế. Nếu không con nói thẳng cho mà biết,

nhữ nương hiếu con không đe dọa hão huyền. Nếu thần linh trao bọn cầu hôn để quyết định số phận, con sẽ không tha mạng nhữ nương, mặc dù là nhữ mẫu nuôi nấng chắt chiu, khi con hạ sát tỳ nữ trong đại sảnh.”

“Con ơi,” Eurykleia vô cùng khôn khéo giãy nảy, “con nói gì vậy! Con thừa biết già lòng dạ cương quyết, tinh thần kiên cường. Già sẽ nín thinh như tảng đá hoặc khói sắt. Tuy thế nhớ điều này chôn sâu trong dạ. Nếu thần linh trao lũ cầu hôn để quyết định số phận, già sẽ nói đầy đủ con hay trong nhà tỳ nữ nào trung thành, tỳ nữ nào phản phúc.”

Odysseus mưu trí tiếp lời: “Ô, nhữ

nương quý mến, tại sao nói chuyện đó? Không cần. Con sẽ tự làm, theo dõi, quan sát từng đúra. Thôi, im lặng, không nói một lời, chuyện đó để thần linh quyết định.”

Lời vừa dứt vú già rời đại sảnh đi lấy nước rửa chân vì chậu trước đỗ hết. Đợi vú già rửa sạch, thoa dầu xong xuôi, Odysseus lại kéo ghế gần bếp lửa ngồi sưởi, nhẹ nâng quần rách bướm che vết sẹo. Lúc này lại khơi chuyện Penelope ý nhị cất tiếng: ‘Quý khách, còn điều nữa tiện phụ muốn hỏi, vì sắp tới giờ đi ngủ, dù buồn rầu, con người vẫn có quyền nghỉ ngơi. Trái lại, riêng với tiện phụ, thần linh dường như bắt đau khổ triền miên. Ban ngày an ủi duy nhất là nhở lệ,

là thở dài, muốn khuây khỏa tiện phụ lẩn
quẩn chăm lo việc này việc nọ, trông
nom tỳ nữ chạy việc trong nhà. Ban đêm,
khi mọi người ngon giấc, tiện phụ nằm
trên giường, thắc mắc, lo âu dồn dập kéo
tới, lòng nghẹn ngào, lệ trào tuôn... Như
ái nữ Pandareos, họa mi rừng xanh, đậu
trên vòm lá rậm rạp, cất tiếng hót dịu
dàng lúc xuân mới về, đổi giọng dùu đặt
thốt ra ca khúc nãy nuột thương khóc quý
tử Itylos, quý tử quân vương Zethos một
hôm do vô tình vung kiếm giết chết....
Lòng tiện phụ cũng nao núng, do ý nghĩ
trái ngược, ngả bên này, nghiêng bên kia,
tự hỏi nên ở lại cùng con, giữ nguyên tất
cả, của cải, gia nhân, ngôi nhà mái cao,
chung thủy với chiếc giường phu quân,
tôn trọng quan niệm xã hội, hay đi theo

bất kỳ cầu hôn nào hiện diện trong cung điện dâng biếu nhiều hồi môn. Lúc con còn nhỏ, chưa biết suy nghĩ, tiện phụ không thể tái giá, không thể rời nhà phu quân; nhưng bây giờ khôn lớn, tới tuổi trưởng thành, con cầu mong tiện phụ ra đi, bức bối vì thấy đám cầu hôn phá hại tài sản. Nhưng thôi, lắng nghe giấc mơ tiện phụ sẽ kể, rồi cho biết tôn ý... Ngoài sân tiện phụ nuôi hai mươi con ngỗng; tiện phụ thích nhìn chúng rời ao lên ăn lúa. Trong giấc mơ tiện phụ thấy chim ưng to lớn mỏ quắp từ triền núi sà xuống bẻ cổ giết hết. Ngỗng nằm ngắn ngang, chim ưng bay vút lên trời. Tiện phụ khóc, tiện phụ than, phụ nữ Achaian phục sức thướt tha kéo tới bu quanh, tiện phụ cứ nức nở, rên la vì chim ưng sát hại đàn

ngỗng. Đúng lúc đó chim ưng quay lại, đậu trên xà ngang dưới mái nhà, nói giọng thế nhân an ủi tiện phụ đừng buồn: “Bình tâm, ái nữ Ikarios lừng danh, đừng sợ! Sự thế không phải giấc mơ mà là hình ảnh sống động, hình ảnh tươi đẹp phu nhân sẽ thấy diễn ra đầy đủ! Đàm ngỗng là đám cầu hôn; ta là chim ưng, lúc nãy bay đi, bây giờ trở lại. Ta là phu quân phu nhân, ta sẽ kết liễu đời tất cả cầu hôn, chúng sẽ nhận cái chết thảm thương.” Chim ưng nói thế, giấc ngủ êm đềm như mây trôi qua, tiện phụ choàng tỉnh. Quay nhìn xung quanh tiện phụ thấy đàn ngỗng rúc đầu mổ lúa để trong chậu đặt ở chỗ quen thuộc ngoài sân.

“Phu nhân,” Odysseus kín đáo đáp,

“thưa, ý nghĩa rõ ràng, không thể giải thích khác được. Phu nhân đã nghe từ cửa miệng Odysseus nói Odysseus sẽ biến giấc mơ thành sự thật. Như vậy tất cả cầu hôn sẽ chết, không đứa nào thoát số phận hẩm hiu.”

“Quý khách,” Penelope đáp vẻ trầm mặc tiếp lời, “giấc mơ là chuyện vớ vẩn, hão huyền, không ai ở đời nhìn thấy là sự thật. Hình ảnh hư không đến với chúng ta qua hai cửa: cửa băng sừng, cửa băng ngà. Chui qua cửa băng ngà hình ảnh đánh lừa chúng ta, hứa hão, không bao giờ thực hiện; phát xuất từ cửa băng sừng bóng lộn hình ảnh ngầm chưa sự thật đằng sau, thầm nhủ người nằm mơ sự thật sẽ xảy ra. Dẫu thế phần riêng tiện phụ sợ

giấc mơ kỳ lạ không phát xuất từ đó. Nếu quả thực là vậy tiện phụ và con trai sẽ vui sướng vô ngần! Còn điều nũa tiện phụ muốn nói quý khách suy ngẫm. Ngày mở màn đau khổ đang lại, ngày quá ư khổ bứt tiện phụ khỏi mái nhà Odysseus. Bởi thế tiện phụ định thử tài đâm cầu hôn với số rìu phu quân Odysseus xếp thành hàng trong đại sảnh như cọc chống đỡ sống thuyền, mười hai chiếc tất cả. Odysseus thường đứng khá xa nhắm bắn, mũi tên xuyên suốt. Nay giờ tiện phụ muốn chúng ganh nhau; tên nào đưa tay kéo dây dễ dàng nhắm bắn, mũi tên bay qua mười hai chiếc rìu, tiện phụ sẽ theo tên đó, vĩnh biệt nhà này đã đón tiện phụ về làm dâu, ngôi nhà dễ thương, giàu có, ngôi nhà đôi khi tiện phụ sẽ nhớ, song

không bao giờ quên, dù trong giấc mơ!”

“Ô phu nhân Odysseus, công tử cao cả Laertes sinh hạ!” Odysseus mưu trí hối hả lên giọng, “đừng trì hoãn cuộc thử tài trong cung điện! Vì Odysseus khôn khéo sẽ tới nhà này trước khi lũ cầu hôn nâng cung bóng lộn, kéo dây bắn tên chui qua cán sắt.”

“Ô quý khách,’ Penelope thận trọng tiếp lời, ‘nếu nán lại trong đại sảnh ngồi gần găn kẽ chuyện cho nghe tiện phụ sẽ không bao giờ buồn ngủ. Tiếc thay chẳng ai có thể thức mãi không chợp mắt. Vì thần linh bất tử áp đặt quy luật giới hạn cuộc đời thế nhân sống trên mặt đất phì nhiêu sản sinh hạt lúa. Bây giờ tiện phụ sẽ lên

phòng ngả lưng, nằm trên chiếc giường đầy đau khổ, đẫm nước mắt kể từ ngày Odysseus dong buồm ra đi tới đó, thành Troa đáng ghét, căm giận tiện phụ không muốn gọi tên. Tiện phụ sẽ nằm chờ giấc. Phần mình quý khách tạm nghỉ qua đêm bất kể chỗ nào trong nhà, trải nệm trên sàn hay để tỳ nữ dọn giường đàng hoàng.”

Dứt lời Penelope lên phòng sáng trưng, không đi một mình mà có hai tỳ nữ hộ tống. Vừa bước vào Penelope bật khóc, thương nhớ Odysseus, phu quân yêu quý, rên rỉ, nức nở tới lúc Athena mắt xanh lam lục nhẹ phả giấc điệp mơ màng lên mí mắt vành mi.

Khúc 20

Sửa soạn đón giấc trong tiền sảnh
Odysseus trải miếng da bò chưa thuộc
xuống nền trên phủ tấm lông cừu dày cộm
đám cầu hôn giết làm thịt hằng ngày.
Odysseus vừa ngả lưng Eurynome ném

cho chiếc chăn. Năm đó song chưa chợp mắt Odysseus thầm nghĩ cách trùng tri đám cầu hôn. Odysseus thấy mấy tý nũ rời đại sảnh lén đi ái ân với chúng, cười đùa ồng eo, chuyện trò toe toét. Odysseus nổi giận đúng đùng. Tâm trí phân vân nghĩ ngợi khá lâu: chồm ra giết chết tức khắc hay để chúng nằm êm ám trong cánh tay lũ cầu hôn hơm hĩnh lần chót, đêm cuối cùng? Tim gào thét như chó mẹ gầm gừ đứng canh con nhỏ yếu đuối, sẵn sàng giao chiến khi thấy người lạ mặt đến gần, Odysseus bức tức trước hành động đốn mạt. Nhưng đấm ngực bảo tim bình tĩnh lắng nghe Odysseus tự nhủ: “Kiên nhẫn, tim ơi! Mi đã im lặng đón nhận nhục nhã gấp bội thế này ngày tên Cyclop hùng hổ ăn thịt đồng đội dũng

cảm của ta! Dẫu vậy mi vẫn kiên trì nín nhịn tới lúc nhò mưu trí ta thoát khỏi hang sâu, nơi ta tưởng chầm dứt cuộc đời!"

Tự nhủ để kìm giữ nóng giận dâng lên trong lòng, ép buộc trái tim im lặng chịu đựng, Odysseus không ngừng vặn vẹo, trở mình. Như người nướng bao tử nhét đầy mỡ, đầy tiết muối chóng chín lật phía này, trở phia kia trên ngọn lửa cháy hừng hực, liên tục thay đổi thế nằm, Odysseus tự hỏi một mình trước nghịch cảnh làm thế nào ra tay trừ khử đám cầu hôn tro trên. Đúng lúc đó Athena từ trên trời đi xuống giả dạng người đàn bà lại gần. Đứng trên đầu nữ thần cất tiếng: ‘Vẫn thức hả, ô thế nhân bất hạnh nhất

đời? Tại sao? Nhà này là nhà ngươi, vợ
ngươi ở trong đó, con ngươi cũng ở trong
đó, thằng con mà người bố nào cũng ước
ao nhận là hòn máu của mình.”

“Thưa,” Odysseus mưu trí tiếp lời, “điếc
nữ thần vừa nói quả thực là vậy. Nhưng
trong lòng tiễn nhân thắc mắc, làm thế
nào đương cự đám cầu hôn vô liêm sỉ
hằng ngày kéo tới ở lì trong nhà, tiễn
nhân đơn độc chúng đong đảo? Và điếc
nữa quan trọng gấp bội cũng khiến tâm
trí lo âu. Nếu được nữ thần và Chúa tể
trợ giúp giết chúng xong tiễn nhân sẽ trốn
đi đâu? Xin nữ thần suy ngẫm sự thê!”

“Ngươi quả thực đáng thương!” Nữ thần
mắt xanh lam lục tỏ vẻ ngạc nhiên thốt

lời. “Phần lớn thế nhân đặt tin tưởng vào bằng hữu tâm thường không khôn ngoan, lanh lợi như ta. Nhưng ta là nữ thần thường xuyên theo dõi, bao che người trong mọi thử thách, gian nguy. Ta nói người hay, không giấu giếm. Người và ta có thể bị năm chục tên vũ khí đằng đằng mai phục, bao vây, quyết tâm tấn công hạ sát, dẫu vậy người vẫn chiến thắng đánh bò, đoạt cùu của chúng dẫn đi. Thôi ngủ đi. Thức nhìn đêm tối trôi qua không chợp mắt khốn khổ vô cùng. Chẳng mấy chốc người sẽ hết thắc mắc, lo âu.” Dứt lời khẽ khép vành mi nhẹ đưa vào giấc điệp, nữ thần trở về núi Olympos.

Odysseus vừa thiếp ngủ, chân tay duỗi thẳng thảm thơi, lòng dạ bình thản phơi

phói, hiền thê chung thủy thức giấc trên lầu, bồn chồn, thao thức, nhởm dậy ngồi trên giường êm á bật khóc. Một lúc khá lâu mới ngừng thút thít, hiền thê đặc biệt cất lời cầu xin Artemis: “Ô Artemis, nữ thần khả ái, ái nữ Chúa tể, ước chi nữ thần giường cung bắn mạnh, mũi tên trúng ngực xuyên tim kết liễu đời tiện phụ ngay lúc này! Ước gì cuồng phong chộp bắt đem qua đường mờ mịt quẳng tiện phụ xuống chỗ sông Đại Dương lượn vòng cuồn cuộn như ái nữ Pandareos bị phong ba cuốn phăng mang đi! Thần linh giết chết song thân để chị em cõi cút trong tư thất; nhưng giai thần Aphrodite lấy phô-mai, mật ong, vang ngọt nuôi sống; Hera biến chị em thành xinh đẹp, khôn ngoan vượt xa thiếu nữ cùng trang

lúa; trinh thần Artemis nâng chị em lên hàng cao lớn; Athena dạy chị em sáng tạo tác phẩm nghệ thuật tuyệt vời. Thế rồi một hôm giai thần Aphrodite lên núi Olympos chót vót xin Chúa tể thần sấm biết hết điều lành, điều dữ dành cho thế nhân, cho phép chị em đến tuổi lấy chồng, hưởng nguồn vui hôn nhân. Đúng hôm đó ác quỷ cuồng phong bão táp lôi tất cả mang đi trao cho Pháp Thần báo thù, nữ thần khủng khiếp trông nom. Xin thần linh trên núi Olympos để tiên phụ biến dạng như thế. Xin Artemis mái tóc yêu kiều bắn mũi tên kết liễu cuộc đời để tiên phụ đi vào lòng đất sâu thẳm, để tiên phụ ôm chặt trong tim hình bóng Odysseus, để tiên phụ chẳng bao giờ phải thỏa mãn ước muốn của tên đàn ông

kém cỏi, tầm thường! Ban ngày nhỏ lệ khóc than buồn đến mấy vẫn có thể chịu đựng, song ban đêm phải lên giường chò giắc, bởi khép vành mi thiếp ngủ là quên hết mọi chuyện ở đời, cả chuyện buồn lẫn như chuyện vui. Dẫu thế thần linh vẫn đưa tiện phụ vào ác mộng. Đêm nay tiện phụ thấy người nằm bên cạnh y hệt Odysseus lúc phu quân lên thuyền ra đi cùng đồng đội. Lòng mừng khôn xiết, tiện phụ nghĩ không phải giấc mơ mà là sự thật.”

Lời vừa dứt Rạng Đông xiêm y vàng rực xuất hiện lên ngự ngai vàng. Nghe tiếng nức nở, trầm ngâm suy nghĩ, trong thâm tâm Odysseus dường như cảm thấy Penelope nhận ra mình và đang đứng ở

đầu giường. Gấp chăn, cuốn da cùu để lên ghế trong đại sảnh, đem da bò ra ngoài sân, sau đó giơ hai tay lên cao Odysseus khấn cầu: “Ô Cha Chúa tể, nếu quả thực sau biết bao hành hạ nay bắt đầu thương hại đưa qua đất liền, biển cả, thần linh muôn đem phàm nhân về quê hương, xin Cha cho người nào đó trong cung điện lúc này còn thức thốt lời tiên báo điềm lành, cùng lúc để dấu hiệu xuất hiện bên ngoài.” Odysseus cầu xin như thế. Từ đỉnh núi Olympos trong sáng, chót vót trên mây, nghe tiếng Chúa tể nhìn xa trông rộng tức khắc dội sấm ầm ầm. Odysseus mừng khôn xiết. Đúng lúc đó trong cung điện ngân vang tiếng đàn bà. Khoảng cách không xa mà gần nơi chủ nhân đặt cối xay bột. Mười hai phụ

nữ khom lưng cặm cui làm việc, xay lúa mì, lúa mạch lấy bột làm thực phẩm huyết mạch cho con người. Lúc này đã xay đủ phần bột cần dùng mười một người đi ngủ, trừ một người yếu đuối hơn hết vẫn lui hui ra tay, vì chưa làm xong phần mình. Ngừng quay người này thốt lời điềm báo đối với chủ nhân: “Ô Chúa tể, ô Cha thần linh và thế nhân, bầu trời đầy sao, chẳng một đám mây, sao Cha dội sấm dữ dằn thế! Chắc hẳn Cha muốn báo hiệu cho ai đó. Xin lắng nghe con, người đàn bà khốn khổ, đáng thương cầu xin: Hôm nay là hôm cuối cùng lũ cầu hôn ăn uống linh đình trong cung điện! Lưng đau, gối mỏi, thân dù, vì phải xay bột hầu hạ, phục vụ, con cầu mong bữa nay là bữa chót chúng nhồi nhét, nhất

định không hơn!” Lời cầu khấn hòa với tiếng sấm khiến vui mừng, Odysseus thầm hiểu thế nào cuộc trả thù đè bếp, nghiền nát đám người gây tội ác cũng diễn ra!

Lúc này đã thức giấc tỳ nữ tụ tập trong ngôi nhà ngoạn mục đốt bếp, lửa cháy bùng bùng. Telemachos dậy giường phục sức trông oai vệ khác thường. Công tử choàng kiém sắc qua vai, xỏ chân sạch bóng vào đôi dép xinh đẹp, cầm thương dài nhọn hoắt, cất bước tới ngưỡng cửa đại sảnh. Đến nơi dừng lại công tử nói với Eurykleia: “Nhữ nương quý mến, phục dịch quý khách tươm tất chứ? Ăn uống, giường ngủ đầy đủ hả? Hay quý khách nằm không ai nhòm ngó? Nếu vậy

chẳng khác hiền mẫu, dẫu ý tú, thận trọng, song tiếp đài người tiều tụy đến mủi lòng, để mặc người lành lặn khän gói ra đi không thương tiếc.”

“Con ơi,” Eurykleia vốn kín đáo tiếp lời, “chẳng nên trách người không đáng trách. Quý khách ăn uống đầy đủ, khè khà tùy ý. Hiền mẫu hỏi muôn nữa không quý khách nói đủ rồi. Sau đó lúc quý khách ngoái muôn đi ngủ, hiền mẫu bảo tỳ nữ làm giường. Nhưng như người cực khổ trăm bè, số kiếp thảm thương, quý khách không muôn đắp chăn nằm ngủ trên giường, thay vì thế trải da bò chưa thuộc phủ lông cừu dày cộm đón giấc ngoài tiền sảnh. Ngô bối đem chăn đắp cho.”

Nhữ mẫu dứt lời. Telemachos, tay cầm thương, hai chó săn theo sau, rời đại sảnh tới quảng trường nơi người Achaian xà-cạp gọn gàng tụ họp. Tiếp đó nhữ mẫu đám đang, ái nữ Ops, công tử Peisenor, lên tiếng sai bảo tỳ nữ: “Mau mau bắt tay vào việc! Máy đúra đằng đó quét nhà, rây nước. Để ý cẩn thận, lấy nệm màu tím phủ ghé bành đặc biệt. Máy đúra đằng này cầm bọt biển lau bàn, rửa liền đựng vang, cả cúp hai tay cầm quý giá bằng kim loại. Máy đúra còn lại ra suối kín nước mang về thật nhanh! Đám cầu hôn thế nào cũng đến; chúng sẽ tới từ sáng sớm, bữa nay là ngày lễ tổ chức khắp thành phố mọi người tham dự.”

Nghe tiếng sai bảo tỳ nữ vâng lời răm

rắp. Hai mươi người ra suối lấy nước, số còn lại nhanh nhau chạy việc trong nhà. Lúc đó đày tớ cũng kéo tới. Dáng vẻ quan trọng họ chě củi thoăn thoắt, thành thạo. Tỷ nữ ra suối trở về, theo sau là nô bộc chăn heo dẫn ba heo mập női nhất đàn. Đě heo quanh quẩn tìm cái ăn trong khu sân rào ngoạn mục, bước tới gần Odysseus, nô bộc nhũn nhặn ngỏ lời: “Chào quý khách, chẳng hay đám cầu hôn cư xử khá hơn hay vẫn đối đãi thô bạo như trước?”

“Ô, Eumaios,” Odysseus mưu trí đáp, “hy vọng rồi ra thần linh sẽ bắt đám vô lại đền tội vì các lắc nhục mạ, cư xử tệ bạc trong nhà người khác! Chúng chẳng biết sượng mặt, xấu hổ là gì!”

Hai người đang nói chuyện nô bộc chăn dê Melanthios tới gần đánh theo ba con chọn lọc trong đàn làm thịt cho đám cầu hôn dùng bữa. Cùng đi có hai nô bộc chăn dê nữa. Buộc dê trong trụ quan âm vang lao xao, xăm xăm bước tới, Melanthios lại cất tiếng nhiếc móc Odysseus: “Ủa, vẫn ở đây à? Tiếp tục chìa tay ăn xin thực khách, quấy rầy ngôi nhà, chưa chịu khăn gói ra đi ư? Ta nghĩ trước khi tạm biệt chia tay, ngươi và ta sẽ phải đấu võ một trận; vì ngươi ăn mày quá lố; nhà này đâu phải nơi duy nhất thực khách dùng bữa!” Nghe nói vậy Odysseus muru kẽ không đáp một lời, chỉ im lặng lắc đầu, lòng suy ngẫm cách phục thù. Người thứ ba vừa tới là Philoitios, đầu mục chăn bò, dắt bê nái

và mấy dê mập phục vụ đám cầu hôn. Số này lái đò qua lại eo biển vừa cho đi cùng chuyến với khách. Buộc mấy con vật trong trụ quan âm vang lao xao Philoitos bước tới hỏi chuyện nô bộc chăn heo: “Người mới tới nhà ngô bối là ai vậy? Gốc gác, cha mẹ thế nào? Gia đình, xứ sở ra sao? Trông có vẻ tiêu tụy, song dáng dấp như quân vương! Khi dệt số phận buồn thảm cho thế nhân, thần linh không những nhận chìm ăn mày lang thang trong khổ cực, mà còn bắt cả quân vương ngụp lặn trong gian truân!”

Dứt lời đâu mục bước tới chỗ Odysseus, chìa tay phải tỏ ý thân thiện, nói lời như có cánh bay xa: “Xin có lời chào quý khách cao niên! Chắc hẳn bữa nay gấp

khó khăn ghê gớm, dẫu vậy cầu mong sẽ
sung sướng trong tương lai! Ô Cha Chúa
tể, chưa thần linh nào tàn ác như Cha.
Đem thế nhân vào đời, không mấy may
thương hại, Cha tha hồ, mặc sức nhẫn
chìm trong bất hạnh, gian nan triền miên.
Quý khách ơi, vừa chợt nhìn bỉ phu toát
mồ hôi, mắt mờ lè, vì quý khách khiến
sức nhớ Odysseus! Bỉ phu linh cảm ông
cũng quần áo tả tơi che thân như quý
khách, lang thang hành khất khắp nơi...
nếu quả thực còn sống và vẫn nhìn ánh
sáng mặt trời. Nếu không phải vậy, nếu
ông chết rồi, nếu ông xuống âm phủ trình
diện Diêm Vương, than ôi, bỉ phu xin
nhỏ lệ thương tiếc Odysseus tuyệt vời,
giao việc trông bò trên xứ người
Kephallenian lúc bỉ phu còn nhỏ dại.

Hiện nay số bò sinh sôi nảy nở, không
đếm xuể, nhiều như lúa chín ngoài đồng.
Về giống không bò trán rộng nào trên trái
đất sánh kịp! Thế mà bây giờ bì phu phải
mang từ đó tới Ithaka theo lệnh đám
người không mời mà đến, để chúng ăn
thịt, không tỏ ý ngại ngùng quý tử quân
vương hiện diện trong đại sảnh, không sợ
thần linh nổi giận trùng phạt. Quân
vương vắng nhà khá lâu, chúng chỉ nghĩ
cách chia nhau của cải. Hoàn cảnh khó
khăn, tiến thoái lưỡng nan, trong lòng bì
phu thắc mắc, giằng co. Quý tử quân
vương còn đó, bỏ nơi này ra đi mang hết
bò sang xứ khác, sống với người xa lạ là
sai trái hoàn toàn. Nhưng nếu nấn ná ở
lại, sống cuộc đời cực khổ, trông bò bây
giờ sang tay người khác, thử hỏi không

đau buồn hay sao? Ồ, phải rồi, từ lâu
đáng lẽ lần sang lãnh địa khác xin quân
vương quyền thế bao che, vì sự thế ở đây
bây giờ xuống tới mức không thể chịu
đựng! Dẫu thế bỉ phu vẫn kỳ vọng chủ
nhân bất hạnh: ông sẽ từ đâu đó trở về
quét sạch, tống cỏ lũ cầu hôn khỏi đại
sảnh!”

“Nô bộc chăn bò,” Odysseus nhanh trí
đáp, “quý nhân rõ ràng là người chín
chăn, đáng kính. Tiện nhân thấy quý nhân
là người khả tín. Bởi thế đây là điều xin
nói quý nhân hay, tiện nhân trang trọng
thề: tiện nhân thề trước Chúa tể, thần
linh, chiếc bàn hiếu khách, mái nhà
Odysseus tuyệt trần tiện nhân tới ăn xin.
Nếu còn ở đây quý nhân sẽ thấy

Odysseus trở về. Hơn thế, nếu muốn quý nhân sẽ chứng kiến tận mắt cuộc tàn sát đám cầu hôn lúc này đang đóng vai chủ nhân trong đại sảnh.”

“Quý khách,” nô bộc chăn bò đáp, “cầu mong Chúa tể chấp thuận điều quý khách vừa nói! Lúc đó quý khách sẽ thấy bỉ phu can đảm ra sao, và bỉ phu sẽ làm gì với cánh tay dũng mãnh!” Cung cách tương tự, Eumaios cũng cầu xin thần linh trợ giúp Odysseus mưu trí trở về. Trong khi hai người trò chuyện đám cầu hôn nghĩ cách hạ sát Telemachos. Đúng lúc đó chim mang điềm báo xuất hiện bên trái, chim ưng bay vút lên cao móng quắp bồ câu run rẩy. Nom thấy Amphinomos đứng phắt dây lớn tiếng: “Quý hữu, âm

mưu hạ sát Telemachos sẽ không đạt kết quả. Ngô bối nên nghĩ tới bữa tiệc.” Ý kiến vừa nêu mọi người tán thành tức thì. Tất cả kéo vào đại sảnh cung điện Odysseus. Bỏ áo choàng trên ghế dài, ghế hành, tất cả bắt đầu làm thịt cừu to lớn, dê mập mạp, giết cả heo và bò bắt trong đàn. Nướng nội tạng tất cả chia đều, đồng thời pha vang vào liễn. Nô bộc chăn heo đưa mỗi cầu hôn chiếc cúp, đầu mục chăn bò Philoitios lấy bánh mì từ rổ xinh xắn phân chia, Melanthios làm bồi tửu rót vang mời mọc. Đám cầu hôn đưa tay lấy thức ăn ngon lành bày trước mặt.

Âm thầm tính toán, Telemachos chỉ Odysseus ngồi gần ngưỡng cửa bằng đá

sát đại sảnh, chỗ kê chiếc ghê xộc xê, chiếc bàn rệu rạo. Bày chút nội tạng trước mặt, rót ít vang vào cúp bằng vàng Telemachos vừa mời vừa nói: “Quý khách cứ tự nhiên, bây giờ ngồi đây uống rượu cùng mọi người. Bản nhân sẽ thân chinh bao che không để cầu hôn xúc phạm hoặc hành hung. Chỗ này không phải nơi công cộng, chỗ này là tư thất quân vương Odysseus bản nhân thừa hưởng. Bởi thế quý vị cầu hôn, tất cả cần tự chế, không đe dọa, không khiêu khích, không sử dụng bạo lực. Bản nhân không muốn giễu cợt, châm chọc, kéo cãi lộn, ẩu đả diễn ra!”

Lời nói khiến đám cầu hôn ngạc nhiên làm sao Telemachos dám mở miệng thốt

lời như vậy. Tất cả cẩn mōi, nghiên răng. Chỉ có Antinoos công tử Eupeithes lēn tiếng: “Quý hūu, táo tợn rõ ràng, dẫu thê ngô bối bỏ qua, Telemachos ngang nhiên đe dọa! Vì Chúa tể không muốn, nếu không ngô bối bịt miệng, dập tắt tiếng nói ngay đây, dù lưu loát, trôi chảy đến mấy!” Antinoos tuôn lời, song Telemachos không thèm để ý.

Hôm đó lệnh sứ dẫn vật tế thần qua thành phố tới rừng Apollo, nơi làm lễ dâng thần linh xạ thủ từ xa, người Achaian tóc dài tu tập dưới bóng hàng cây um tùm. Khi thịt nướng đã chín, rút khỏi xiên, chia phần đồng đều, mọi người vui vẻ bắt đầu bữa tiệc linh đình. Người phục dịch đặt trước mặt Odysseus phần thịt

như phần thịt mọi người theo đúng chỉ thị của Telemachos, quý tử quân vương. Tuy thế Athena để mặc đám cầu hôn hung hăng tha hồ châm chọc, chế nhạo; nữ thần muôn cảm giận thấm sâu hơn nữa xuống tận đáy lòng công tử Laertes. Trong đám cầu hôn có thanh niên tràng tráo tên Ktesippos sống ở Samos; ý thế nhà giàu nứt đố đổ vách giả tìm đủ cách quyến rũ hiền thê quân vương vắng nhà lâu ngày. Giả lớn tiếng nói với đám cầu hôn khen kiêu: “Ô quý vị cầu hôn khả kính, xin lắng nghe, bản nhân có điều muốn nói. Khách lạ từ nay tới giờ đã nhận phần như mọi người, đương nhiên phải vậy. Bởi chẳng nên cư xử thiếu sót, lỗ mang với khách lạ Telemachos đãi đằng trong đại sảnh! Phần riêng bản nhân cũng hân hạnh

tặng phẩm vật xứng đáng, tặng phẩm giá trị khách lạ muốn trao tay tỳ nỡ lo việc tắm rửa hoặc bắt kẽ nô lệ nào phục vụ trong tư thất Odysseus.” Dứt lời đưa bàn tay nùng nực nắm móng bò để trong rõ giả ném. Đầu hơi ngả sang bên Odysseus tránh thoát, móng bò bay phốc vào tường chắc nịch; Odysseus mỉm cười, nụ cười chua chát tiết ra từ tim người căm giận. Telemachos liền nặng lời cảnh cáo: ‘Ktesippos, may cho quý ông vô cùng, khách lạ tránh thoát, quý ông ném không trúng! Vì nếu quý ông ném trúng, bản nhân sẽ dùng thương đồng đâm nát thây, thân phụ quý ông sẽ tổ chức bữa tiệc dành cho đám tang thay vì đám cưới. Bản nhân không muốn bất kỳ ai cư xử khiếm nhã trong nhà này! Böyle giờ bản

nhân đã đến tuổi quan sát; bản nhân am tường sự việc, phân biệt phải trái, hay dở, bản nhân không còn trẻ dại như trước. Dẫu vậy bản nhân vẫn phải cắn răng chịu đựng! Nhìn cảnh cừu làm thịt, vang uống nhẫn, bánh mì ăn sạch, một mình không thể chống lại số đông! Nhưng thôi, quý vị đừng tìm cách hăm hại bản nhân nữa; hãy tự chế, từ bỏ hành vi thù hận với bản nhân. Nếu quý vị muốn hạ sát bằng mũi đồng sắc nhọn, ừ, xin cứ việc! Bản nhân nghĩ thà chết còn hơn hằng ngày chứng kiến cảnh thô bỉ liên tục diễn ra, quý khách bị đối xử tàn tệ, tỳ nũ điệu đi trong ngôi nhà nguy nga vì mục đích đồi bại.”

Không ai nhúc nhích; im lặng kéo dài khá

lâu. Mãi rồi Agelaos công tử Damastor mới lên tiếng: “Quý hữu, khi điều hợp lý phát biểu chẳng nên bức túc hoặc đáp ứng thô bạo. Ngừng ngay đừng ai đối xấu với khách lạ hoặc bất kỳ gia nhân nào trong tư thất Odysseus. Tuy nhiên, phần riêng bản nhân có ý kiến thân tình đề nghị với Telemachos và thân mẫu, hy vọng cả hai chấp nhận. Telemachos, chừng nào công tử và thân mẫu còn ôm áp hy vọng Odysseus cao cả trở về, chẳng ai có quyền trách cứ công tử chờ đợi thân phụ và chỉ trích thân mẫu kéo dài thời gian các cầu hôn đợi chờ trong cung điện, vì đó là điều nên làm nếu quả thực Odysseus tìm thấy đường về. Nhưng bây giờ rõ ràng Odysseus sẽ không bao giờ quay lại quê cha đất tổ. Vậy công tử

nên ngồi cạnh thúc giục thân mẫu kết hôn với người cầu hôn khá nhất, dâng hồi môn nhiều nhất. Như vậy công tử sẽ hoan hỉ thừa hưởng tất cả của cải thân phụ để lại, cứ việc ăn, cứ việc uống trong khi thân mẫu trông nom, săn sóc nhà người khác.” Nghe thấy thế Telemachos dâng vẻ ưu tư lạnh lùng đáp: “Agelaos, thế trước Chúa tể, trước nỗi đau thương của thân phụ có lẽ đã nhắm mắt lià đời xa cách Ithaka hoặc vẫn còn lang thang đâu đó, bần nhân không hề ngăn cản thân mẫu lập gia đình. Trái lại, bần nhân hối thúc bà lấy ai bà ưng ý, bần nhân sẵn sàng biểu vô số của cải. Nhưng bần nhân chẳng mặt mũi nào dùng lời thắc bõ xua đuổi, ép buộc rời bỏ ngôi nhà bà không muốn. Cầu mong thần linh ngăn cản đừng

để chuyện như thế xảy ra!"

Telemachos nói thế. Đúng lúc đó Pallas Athena biến đầu óc bọn cầu hôn thành cuồng loạn. Tất cả rú cười, cười rũ rượi, cười sằng sặc, cười liên miên, lúc cười hàm dường như không phải của mình, thịt đang ăn hình như đầm máu. Nước mắt giàn giụa, lòng buồn rười rượi, tất cả nghẹn ngào muôn nức nở. Thấy vậy, tò vè linh cảm, thày đoán Theoklymenos thốt lời: “Ôi chao! lũ người tuyệt vọng, vì sao khiếp đám đến thế? Màn đêm phủ kín mái đầu, khuôn mặt, cặp gối; không gian ngập tiếng rên la thảm thiết; má đầm nước mắt. Lưng tường, hốc tường, khoảng cách ngoạn mục giữa hàng cột lênh láng máu đỏ; cồng ra vào đầy nhóc

hồn ma; khu sân cũng vậy, hồn ma hối hả
lần vào bóng tối hun hút, lũ lượt chạy
xuống âm ty; trên cao mặt trời không xuất
hiện, sương mù ghê rợn bao phủ khắp
nơi!”

Đáp lời tất cả phá ra cười, cười hả hê,
cười đồng điệu. Eurymachos công tử Polybos đứng dậy quát to: “Khách lạ
mới tới từ nơi xa xôi là kẻ mất trí! Quý
hữu, mau mau tống cổ, chỉ đường đi ra,
chỉ lối mò tới quảng trường, đương sự
tưởng đêm tối đang bao phủ chỗ này.”

“Eurymachos,” Theoklymenos thản nhiên
đáp, “bỉ nhẫn không cần quý ông chỉ
đường. Bỉ nhẫn có mắt, có tai, có chân,
trên vai lại có cái đầu tinh táo đủ dẫn tới

các cửa bỉ nhân sẽ qua bây giờ. Bởi bỉ nhân thấy thảm họa đang tiến lại gần, lơ lửng trên đầu, quý ông không thể tránh né, lẩn trốn, không người nào trong quý ông do hành động tàn ác, âm mưu xấu xa trong tư thất Odysseus oai hùng sống sót.” Nói rồi rời đại sảnh tráng lệ thày đoán dōng đặc bước tới chỗ Peiraios, công tử niềm nở tiếp chuyện. Đám cầu hôn nhìn nhau, tìm lời châm chích Telemachos bằng cách chế giễu quý khách của công tử. Một tên dáng vẻ hóm hỉnh vừa bước đi vừa lải nhải: “Ê, Telemachos, với thú quý khách như vậy ám quẻ trong nhà công tử không còn may mắn nữa đâu! Đã có tên ăn mày dơ bẩn thất thểu, lang thang lăm le chìa tay xin mẫu bánh, hớp vang, không làm nổi việc

gì, chỉ là gánh nặng dư thừa trên trái đất, lại thêm đúra đóng vai thầy đoán. Nếu công tử hỏi ý kiến xin thưa đây là giải pháp hay hơn hết. Ngô bối đưa cả hai xuống thuyền chở tới đảo Sicile, giá bán sẽ lớn lao vô cùng!” Đám cầu hôn nói thế. Nhưng Telemachos làm ngơ, lặng lẽ theo dõi thân phụ, kiên nhẫn chờ đợi ông ra tay với đám người trāng tráo, xác xược.

Lúc này Penelope kín đáo ái nữ Ikarios đã đặt ghế lộng lẫy ngoài cửa chăm chú lắng nghe từng lời đám cầu hôn nói trong đại sảnh. Vừa cười rộn rã tất cả vừa hối hả sửa soạn bữa trưa thịnh soạn, ngon lành với nhiều gia súc cắt tiết làm thịt. Nhưng bữa tối nữ thần và thế nhân

dũng mãnh chuẩn bị cho tất cả so ra
không ngon lành, thịnh soạn chút nào, vì
tất cả bắt đầu dần thân vào đường xấu xa,
vòng tội lỗi.

Khúc 21

Lúc này Athena nữ thần mắt xanh lam lục
mới hối thúc Penelope ái nữ Ikarios đi
gặp đám cầu hôn trong đại sảnh đem cây
cung và sắt xám thử tài, đồng thời là
dụng cụ kết liễu đời chúng. Ra cầu thang
lên lầu nương nương tới phòng riêng lấy
chiếc chìa khóa xinh xắn bằng đồng thân

cong, chuôi ngà, luyện đúc cẩn thận. Sau đó cùng tỳ nữ nương nương xuống phòng khuất kín phía xa cuối cung điện, nơi phu quân để báu vật: đồng, vàng, sắt tôi kỵ. Nơi này cũng là nơi để cây cung cánh cong và chiếc ống đầy tên độc thân hữu Iphitos oai phong, công tử Eurytos thân tặng Odysseus khi hai người gặp mặt ở Lakedaimon.

Hai người biết nhau tại tư thất Ortilochos lừng danh ở Messene. Odysseus qua đó đòi nợ cả xứ phải trả. Vì người Messene đem thuyền nhiều chèo đến Ithaka bắt trộm ba trăm cùu cùng mục phu mang về xứ. Bởi thế Odysseus phải đi xa đòi lại mặc dù còn trẻ. Thân phụ và trưởng thượng thành phố

trao nhiệm vụ sứ giả. Iphitos cũng tới vùng này tìm gia súc bị mất, mười hai ngựa nái với bầy la cứng cáp còn bú. Số ngựa nái sau đó là nguyên nhân gây nên cái chết thê thảm khi Iphitos tới nhà Herakles, công tử lì lợm của Chúa tể, thế nhân trái tim kiên cường, hoàn thành việc làm vĩ đại! Herakles nhẫn tâm hạ sát quý khách ngay trong nhà mình, không sợ thần linh trùng trị, không sợ xúc phạm phong tục hiếu khách: mời quý khách dùng bữa, giết quý khách tại bàn, sau đó giữ ghị trong chuồng ngựa nái móng vỏ vững vàng. Đang tìm ngựa gặp Odysseus, Iphitos tặng cây cung, quân vương Eurytos trước kia lúc nào cũng mang kè kè bên cạnh. Khi nhắm mắt trong cung điện cao chót vót thân phụ để lại cho quý

tử. Đáp lại Odysseus biếu Iphitos kiếm sắc và thương nhọn để ghi nhận tình thân thăm thiết. Hai người chưa hề gặp mặt tại nhà đế thù tiép, đãi đằng, công tử Chúa tể đã giết chết Iphitos, thanh niên hào phóng cho hoàng tử trẻ tuổi cây cung. Khi lên thuyền sơn đen ra đi tham chiến, không mang theo mà để kỷ niệm của bạn quý ở nhà Odysseus chỉ sử dụng trên xú sờ.

Tới phòng chứa đồ khoảng cách khá xa nương nương bước qua ngưỡng cửa gỗ sồi, thợ mộc lành nghề trước kia bào nhẵn, ghép kín, gắn khung, gài mộng, lắp cánh cửa bóng lộn. Nương nương nhanh tay cởi dây tròng vào móc, đút chìa khóa vào lỗ, xoáy đúng nấc, gạt then gài trở

lại. Do chìa khóa đè mạnh, kêu như bò rống ngoài bãi cỏ, cánh cửa mở toang. Nương nương bước vào sàn lát ván nâng cao. Trước mặt là hàng rương đựng quần áo trong để cỏ thơm. Với tay lên cao nương nương nhấc cây cung khỏi móc, vẫn nằm im trong bao bóng lộn. Ngồi xuống tại chỗ đặt bao trên đầu gối, lệ úa, nghẹn ngào, vừa lôi cây cung ra nương nương vừa bật khóc nức nở. Dứt cơn rên rỉ nương nương trở lại đại sảnh gấp đám cầu hôn cao ngạo, tay cầm cây cung cánh mềm, tay mang ống tên độc, tỳ nữ theo sau bung thùng đầy đồ sắt, đồ đồng, trước kia chủ nhân đoạt giải bảy giờ trở thành dụng cụ thi đua. Tới gần đám cầu hôn nương nương dừng bước bên cây cột gỗ to cao đỡ mái nhà đồ sộ, đưa tay kéo

voan óng ánh che mặt, tỳ nũ tin cẩn đứng sát hai bên. Chẳng chút đắn đo nương nương cât tiếng: “Quý vị cầu hôn khen kiêu, hãy để tai lắng nghe. Quý vị sử dụng ngôi nhà, suốt thời gian chủ nhân vắng mặt, làm nơi ăn uống lu bù, hết ngày này qua ngày khác, không đưa lý do thỏa đáng giải thích, mà chỉ ngỏ ý muốn tiến tới hôn nhân lấy tiện phụ làm vợ! Vậy nếu thực sự tài ba, hãy bước ra, bây giờ là lúc quý vị tranh tài đoạt giải. Tiện phụ đặt cây cung vĩ đại của Odysseus lẫm liệt trước mặt. Vị nào đưa tay kéo dây dễ dàng nhắm bắn, mũi tên bay qua mười hai chiếc rìu tiện phụ sẽ theo vị đó, vĩnh biệt nhà này đã đón về làm dâu, ngôi nhà dễ thương, giàu có, ngôi nhà đỗi khi tiện phụ sẽ nhớ, song không bao giờ

quên, dù trong giấc mơ.”

Dứt lời nương nương quay sang bảo Eumaios mang cung và rìu xám lợt để đâm cầu hôn sử dụng. Đưa tay đón nhận đem đi đặt xuống đất trước mặt đâm cầu hôn nô bộc chăn heo bật khóc. Nô bộc chăn bò đứng gần cung nức nở khi nhìn cây cung của chủ nhân. Thấy vậy Antinoos nặng lời mắng mỏ: “Ôi chao! Đồ nhà quê ngu muội, không biết suy nghĩ! Quân khôn kiếp, tại sao khóc lóc, khuấy động tâm tư nương nương trái tim từng đau khổ vì mất phu quân yêu dấu? Ngoài xuống, im lặng mà ăn. Nếu không ra ngoài mà khóc. Nhưng để cây cung ở đây, cây cung khủng khiếp sẽ quyết định số phận ngô bối trong cuộc tranh tài gay

go, quyết liệt, vì ta nghĩ không dễ gì kéo nỗi cây cung bóng lộn! Trong số thực khách hiện diện không tay nào thuộc loại như Odysseus. Ta nhìn tận mắt, ta nhớ đương sự rõ ràng, dù lúc đó ta còn nhỏ dại.” Nói thế song trong lòng Antinoos thầm kín nuôi hy vọng có thể nâng cung kéo dây bắn tên qua hàng rìu bằng sắt. Nhưng nào ngờ hắn là kẻ đầu tiên đón nhận mũi tên từ tay Odysseus tuyệt vời, đang ngồi thoái mái trong đại sảnh, hắn nhục mạ, đồng thời khuyến khích đồng bọn làm điều tương tự. Đúng lúc đó Telemachos dáng vẻ hùng dũng, nghiêm chỉnh cất lời: “Ô lạ chưa! Chắc hắn Chúa tể biến bản nhân thành ngớ ngẩn. Thân mẫu yêu thương vô ngần, phụ nữ kín đáo, nền nã, cho hay bà sẽ tái giá, già

từ nhà này đi theo chồng khác. Bản nhân cười, lòng lâng lâng, bản nhân vui làm như chẳng có chuyện gì xảy ra. Nào, quý vị, bước ra! Giải thưởng trước mặt: phụ nữ tuyệt vời tìm mỏi mắt khắp Achaia, Pylos thiêng liêng, Argos, Mycenaean, ngay cả Ithaka yêu dấu và đất liền âm u cũng không thấy! Quý vị thừa biết sự thật. Bản nhân hà tất phải cất lời ca ngợi thân mẫu? Vậy bước ra! Đừng do dự, thoái thác hoặc chần chờ! Kéo dây cung để ngô bối xem thế nào. Bản nhân cũng sẽ thử. Nếu nâng cung kéo dây bắn tên qua hàng rìu, bản nhân sẽ không buồn phiền nhìn thân mẫu vuơng giả giả từ ngôi nhà đi theo người khác để lại thằng con dù sao đã đủ khả năng như thân phụ đoạt giải trong cuộc tranh tài ngoạn

mục.”

Dứt lời, Telemachos đứng dậy, rời chỗ, cởi áo choàng màu huyết dụ, tháo kiếm đang đeo. Công tử bắt đầu để rìu vào vị trí, tiến hành đào hố dài trên mặt đất, cắm rìu thẳng tắp theo dây chằng, chân mỗi rìu đắp đất, rồi nén cho vững. Đám cầu hôn đứng quan sát rùng mình thán phục cung cách gọn gàng cắm hàng rìu công tử chưa hề nhìn thấy! Sau đó đứng trên ngưỡng cửa công tử thử cây cung. Ba lần gắng sức kéo dây, cánh cung rung rinh. Ba lần công tử không đủ sức, mặc dù vẫn hy vọng kéo nỗi bắn qua hàng rìu. Lần thứ tư cố gắng hết sức hầu như kéo được đến nơi công tử thấy Odysseus gật đầu bảo ngừng, thôi đừng thử nữa.

Telemachos thốt kêu: ‘Hỡi ôi, buồn quá! Chắc hẳn suốt đời bản nhân chỉ là kẻ nhút nhát, yếu đuối hoặc còn quá trẻ không đủ sức lực bảo vệ bản thân, nếu có ai sinh sự cãi lộn với mình. Nhưng thôi quý vị, vì khỏe hơn bản nhân, bây giờ đến lượt, ngô bối bắt đầu thử cung tranh tài!’

Dứt lời Telemachos đặt cung xuống đất, để mũi dựa vào cánh cửa mặt gỗ nhẵn thín, gài tên vào tay cầm mở cửa xinh xắn, rồi quay lại chỗ ngồi như cũ. Antinoos công tử Eupeithes cất tiếng: “Quý hữu, đứng dậy theo hàng, bước tới tuần tự từ trái qua phải, bắt đầu từ chỗ bồi tưu rót vang.” Tất cả tán đồng. Người đầu tiên nhởm dậy là con trai

Oinops, Leodes thấy đoán luôn luôn ngồi cuối đại sảnh gần liền vang to tướng. Khác tất cả, đương sự ghê tởm thái độ khinh suất của đám cầu hôn, cung cách cư xử khiến phẫn nộ. Nhóm dậy trước tiên, cúi cầm cung và tên, đứng ở ngưỡng cửa đương sự thủ vận dụng. Cố hết sức không kéo nỗi, thử mãi chẳng ăn thua, hai tay trắng bóc, mảnh mai mỏi rời. Quay nhìn các cầu hôn đương sự nói: “Quý hữu, bản nhân bất lực, vị nào thử xem. Cung này sẽ khiến vô số hoàng tử, hoàng thân tan nát cuộc đời, nát bấy trái tim. Bởi hiển nhiên thà chết còn hơn sống mà không đoạt giải hằng ngày lôi cuốn ngô bối tới đây, giữ ghịt hết trông chờ đến hy vọng. Sự thể cho thấy lúc này có nhiều người trong quý hữu nóng lòng sốt ruột

hăm hở muốn lấy Penelope làm vợ. Nhưng sau khi thử mới hay sự thật, lúc đó người đó sẽ đi tìm phụ nữ Achaian khác xiêm y thuорт tha ngỏ tình, dâng của hồi môn, tính chuyện trăm năm. Penelope sẽ lấy người định mệnh chọn lựa, người dâng nhiều của hồi môn.”

Leodes buông cung để mũi dựa vào cánh cửa mặt gỗ nhẵn thín, gài tên vào tay cầm mở cửa xinh xắn quay lại chồ ngồi như cũ. Thấy vậy liền gọi đích danh Antinoos nặng lời: “Leodes! Nói gì vậy? Lời đe dọa tóm lợm ta cực lực không ưa. Cung này sẽ khiến vô số hoàng tử, hoàng thân tan nát cuộc đời, nát bấy trái tim. Tại sao? Chỉ vì người không giương nổi! Hiển nhiên thân mẫu khả kính không đem

ngươi vào đời để kéo cung bắn tên. Nhưng chờ một lát! Có nhiều người trong hàng quý tộc sẽ ra tay bây giờ.” Dứt lời quay sang Melanthios đầu mục chăn dê hắng hối thúc: “Melanthios, mau tay nhóm lửa trong đại sảnh, bên cạnh để ghé dài trên phủ da cừu, vào kho lấy khoanh mỡ to, thanh niên bọn ta hơ cung cho nóng, lấy mỡ bôi dây, làm vậy mới có thể kéo cung hoàn tất cuộc thi tài.”

Melanthios nhanh chân đi nhóm lửa, vẫn âm ỉ, mang ghé dài trên phủ da cừu, vào kho lấy khoanh mỡ to. Hơ cung cho nóng đám thanh niên lấy mỡ bôi dây. Cố hết sức, không sao kéo nổi, tất cả hầu như chưa đủ lực, khoảng cách quá lớn! Suốt thời gian đó Antinoos thử tới thử lui,

Eurymachos vẻ mặt rạng rỡ cũng làm tương tự; sáng giá hơn cả, về hăng hái, hai tên cầu hôn không chịu kém ai.

Muốn bàn tính người chăn bò và chăn heo đứng dậy, rời đại sảnh cùng lén ra ngoài. Odysseus cũng rời chỗ đi ra. Lúc ba người qua cửa ra sân, Odysseus cất tiếng gọi nhỏ khéo léo thử lòng: “Chăn bò! Chăn heo! Bỉ phu có điều muốn nói!... Hay là thôi?... Nhưng lòng dạ thoi thúc... đành phải... Nếu phải giao chiến vì Odysseus, quý hữu sẽ đứng về phe nào, giả dụ từ đâu đó ông xuất hiện, hay bất thình linh thần linh đem về? Quý hữu theo bên cầu hôn hay bên ông? Xin cho bỉ phu hay cảm nghĩ chân thực.”

“Ô Cha Chúa tể!” chăn bò đáp không
nghĩ ngợi “nghe con cầu xin. Cầu mong
thần linh dẫn người đó trở về! Lúc ấy
Cha sẽ thấy con cường tráng thế nào,
cánh tay dũng mãnh ra sao.” Cung cách
tương tự, Eumaios van vái tất cả thần
linh đưa Odysseus trở về quê hương.

Biết chắc cảm nghĩ chân thực của hai
người Odysseus tiếp lời: “Ô! Người đó
đây này! Người đó là ta bằng xương
bằng thịt ngay trước mắt các ngươi! Sau
hai mươi năm biết bao gian khổ ta trở về
quê cha đất tổ. Trong số gia nhân ta biết
chỉ có hai người muốn ta trở về! Những
đứa khác ta không thấy đứa nào mong ta
quay lại xứ sở! Bởi thế ta sẽ cho hai
người hay trong tương lai ta sẽ làm gì.

Nếu thần linh trợ giúp trả thù đám cầu hôn cao ngạo, ta sẽ kiểm cho mỗi người cô vợ, ban cho mỗi người của cải, làm cho mỗi người ngôi nhà gần nhà ta, và kể từ bữa đó ta sẽ coi hai người như bạn, như anh Telemachos!... Bây giờ ta cho hai người thấy dấu vết cụ thể để hai người nhận ra không chút nghi ngờ ta là ai. Vết thương heo rừng vồ khi đi với quý tử Autolykos qua Parnassos.” Vừa nói Odysseus vừa vén mạnh quần tǎ tơi để hở vết seо dài. Nhìn đi nhìn lại, xem tới xem lui, hai người nhận ra kỷ niệm với chủ nhân. Bất giác bật khóc hai người vung tay ôm cổ Odysseus, hôn lấy hôn để lên đầu, lên vai. Đáp lại Odysseus hôn đầu, hôn tay hai người. Hai người dường như muốn khóc đến lúc

mặt trời lặn nếu Odysseus không mau lời bảo ngừng: “Thôi đừng khóc nữa kéo có đứa đi ra thấy ngô bối sẽ quay vào kể lại cho cả bọn cùng hay. Nay giờ đi vào, từng người, không cùng một lúc. Ta sẽ đi trước, các ngươi theo sau. Cần để ý dấu hiệu! Thế nào bọn cầu hôn cũng ngăn cản không muốn ta động tới cây cung, ống tên. Lúc đó Eumaios tự tay mang xuống cuối đại sảnh đưa cho ta, bảo tỳ nữ khóa chặt cửa gỗ kín mít dẫn về khu chúng ở, đồng thời dặn nếu nghe tiếng rên rỉ, tiếng la hét từ khu đám cầu hôn, chúng không được nhúc nhích, không được lên tiếng, mà phải im lặng, ngồi tại chỗ tiếp tục công việc. Còn ngươi, Philoitios tháo vát, lanh lẹ, ta giao việc gác cổng ra vào khu sân: đóng chốt, gài then cẩn thận, lấy

dây buộc thật chặt!” Chỉ thị xong xuôi Odysseus quay lại ngôi nhà nguy nga ngồi xuống ghế vừa rời bỏ. Hai nô bộc lần lượt theo sau bước vào.

Lúc này cầm cung trong tay Eurymachos xoay tới xoay lui, hơ đi hơ lại trên ngọn lửa bùng bùng. Dù làm vậy vẫn không kéo nổi, y rên hù hù, lòng dạ cao ngạo, song chán nản cùng cực. Giận dữ y hét: “Ôi buồn quá đỗi! Buồn ghê gớm, không phải cho bản thân mà cho tất cả cầu hôn. Ta không chỉ buồn vì cuộc hôn nhân, ta biết mặc dù thất bại chua cay trong thành phố, trên đảo Ithaka biển bao bọc bốn bề thiếu gì phụ nữ. Nhưng ta buồn vì nghĩ về sức lực kém xa Odysseus, không người nào trong ngõ bối kéo nổi cây cung!

Nhục nhã sẽ bám chặt cuộc đời, lưu truyền hậu thế.”

Antinoos công tử Eupeithes tiếp lời:
“Eurymachos, sự thề sẽ không như vậy!
Ngươi quên hôm nay là ngày lễ dân chúng cúng dường ngươi biết thần linh nào rồi! Có phải thời gian bắn cung không? Xếp chuyện ấy lại, ngừng việc ganh đua. Hàng rìu cứ để nguyên tại chỗ. Ta chắc không ai lẩn vào đại sảnh công tử Laertes lấy trộm mang đi đâu. Thôi để bồi tửu đi quanh rót chút rượu vào cúp mọi người. Ngô bối sẽ rẩy rượu làm lễ gặt chuyện bắn cung sang bên. Ngày mai bảo đầu mục chăn dê Melanthios mang dê ngon nhất đàn tới, ngô bối sẽ hiến sinh tế thần lấy đùi dâng Apollo xạ thủ

tuyệt vời, sau đó sẽ bắn cung chấm dứt cuộc thi tài."

Ý kiến khiến tất cả bằng lòng. Lệnh sứ bước tới dội nước để thực khách rửa tay, gia nhân pha vang đầy liễn, rót một chút vào ly từng người, sau đó rót đầy phục vụ tất cả. Đám cầu hôn rấy xong xuôi và uống thỏa thuê, Odysseus khôn khéo bước tới ngoảnh lời ý nhị: "Xin quý vị cầu hôn tính chuyện kết tóc xe tơ với hoàng hậu lừng danh lắng nghe, tiện nhân có điều lòng dạ hối thúc buộc phải nói ra. Tiện nhân đặc biệt muốn nói với Eurymachos và Antinoos vừa thốt lời rất ư rành rẽ, rất đỗi ý nghĩa: hôm nay xếp chuyện cây cung sang bên, mọi việc để thần linh quyết định. Ngày mai thần linh

xạ thủ sẽ ban thắng lợi cho xạ thủ thần linh yêu thương. Trong khi chờ đợi xin vui lòng trao cung bóng lộn, tiện nhân muốn thử, quý vị quan sát, xem đôi tay có còn cường tráng như ngày nào hay do lang thang, thiếu thốn, cực khổ bây giờ mất hết khả năng.”

Yêu cầu khiến tất cả bất bình hết sức, bởi trong lòng đều sợ hành khát già nua có thể kéo cây cung bóng lộn! Quay nhìn tức giận khôn xiết Antinoos nặng lời: “Ê, ăn mày đáng thương, đầu óc thế nào mà chẳng hề ý tứ! Ngồi ăn thoải mái với người cao sang hơn mình, phần ăn đủ món, nghe thủ lĩnh, hoàng thân chuyện trò, không khách lạ hay hành khát nào như người được phép, thế mà vẫn chưa

bằng lòng hay sao? Vang dịu ngọt, thơm tho thấm vào lòng làm chênh choáng. Không chừa ai kể cả người, vang quật ngã tất cả người uống quá độ thay vì từ tốn. Vang khiến Eurytion dã nhân lừng danh ngây呆 trong dinh thự Peirithoos hào hiệp khi tới thăm người Lapithai. U mê vì uống quá độ dã nhân làm điều đòi bại trong tư thất Peirithoos. Phẫn nộ thân nhân khổ chủ chồm tới điệu qua tiền phòng ném ra ngoài cửa sau khi thăng tay, chǎng mảy may thương xót lấy dao cắt tai, xẻo mũi. Đầu óc hỗn loạn, tâm tư rối bời, loạng choạng bước đi, dã nhân chỉ mơ báo thù. Sự thể mở màn khai sinh thù hận giữa dã nhân và con người. Nhưng dã nhân là kẻ đầu tiên gánh chịu đau khổ, tự mình tạo ra phiền lụy do quá

chén say sưa. Còn hành khát, ta nói trước cho hay, nếu kéo cung này, người sẽ gặp đại họa. Đừng trông chờ trợ giúp, dân xứ này sẽ không khoan dung! Ngô bối sẽ tức khắc đura xuống tận đáy thuyền sơn đen rồi trao tay quân vương Echetos tàn ngược, người sẽ không cách nào thoát khỏi nanh vuốt! Bởi thế ngồi im mà uống, đừng giở trò ganh đua với người đang tuổi thanh xuân!”

Đúng lúc đó Penelope thận trọng, dè dặt cất tiếng: “Antinoos, cư xử cộc cằn với khách lạ Telemachos mời vào nhà là khiếm nhã, thô lậu. Quý ông có nghĩ khách lạ, nếu tin tưởng cánh tay dũng mãnh, khả năng điêu luyện, có thể kéo uốn cây cung vĩ đại của Odysseus, sẽ

đưa tiện phụ về nhà, rồi lấy làm vợ hay không? Trong lòng khách lạ không hề nghĩ vậy! Đừng ai trong quý ông tiệc tùng ở đây nơm nớp lo sợ; bởi chuyện đó chẳng, chẳng bao giờ xảy ra!”

Chợt nghe Eurymachos công tử Polybos bèn đáp: “Không! Ái nữ Ikarios, ô Penelope khả kính, ngô bối không hề sợ đương sự sẽ dẫn nương nương về nhà! Chuyện đó chẳng, chẳng bao giờ xảy ra. Song ngô bối sẽ mất mặt khi nghe không những đàn ông, đàn bà mà cả phường hạ lưu Achaian có ngày sẽ nói: ‘Trông kìa! đám kém cỏi muốn lấy vợ người tài ba, so ra không cắn gót! Cố gắng bở hơi tai, chẳng anh nào kéo nổi dây cung! Thế mà người từ đâu không rõ, hành khát lang

thang, bất ngờ xuất hiện kéo dẽ như chơi, bắn tên xuyên qua lỗ cán hàng rìu!' Họ sẽ tỉ tê chuyện phiếm, bàn ra tán vào, ngô bối nhục nhã vô cùng."

"Eurymachos," Penelope thận trọng dồn lời đáp lại, "kẻ ăn hại vô lối gia cư người nổi tiếng lừng danh dù thế nào dân chúng cũng không ca ngợi! Tại sao nhận xét như thế lại khiến quý ông mất mặt, nhục nhã? Khách lạ hiện diện ở đây là người cao lớn, khỏe mạnh, hơn thế lại khẳng định thuộc dòng dõi quý tộc. Vậy hãy trao cung bóng lộn, ngô bối chờ xem kết quả thế nào. Tiện phụ nói trước quý ông sẽ thấy. Nếu khách lạ kéo nỗi dây cung, nếu Apollo ban vinh dự, tiện phụ sẽ tặng áo choàng mới, tu-nich đẹp,

thương sắc phòng thân chống chó dữ,
quân gian, kiếm hai lưỡi, cả dép đi nữa.
Và tiện phụ sē cho người tiễn đưa lên
đường ra đi an toàn tới bất kể nơi nào
khách lạ muốn.”

“Mẹ,” Telemachos khôn khéo chen lời,
“không người Achaian nào có quyền đối
với cây cung, cho hay giữ là quyền của
con. Tất cả thủ lĩnh, hoàng thân hiện diện
ở đây, trên đất Ithaka lởm chởm hay đảo
Elis ngoài khơi nơi ngựa tung tăng gặm
cỏ, không ai có quyền ép buộc, phủ nhận
quyết định, ngay cả nếu con cho cung này
khách lạ có quyền mang đi. Vậy bây giờ
mẹ về phòng lo chuyện của mình, dệt vải,
cuốn tơ, sai bảo tỳ nữ chạy việc trong
nhà. Cung tên là việc đàn ông sē lo, nhất

là con, vì là chủ nhà này!”

Penelope về phòng, sưng sốt đến ngạc nhiên, tâm trí nao nao, thấp thỏm vì lời nói đanh thép con trai biểu lộ. Nương nương lên cầu thang, tỳ nữ theo sau. Vừa bước vào nương nương bật khóc tưởng nhớ Odysseus, phu quân yêu quý, nức nở khôn nguôi, thốn thức khôn ngừng tới lúc Athena mắt xanh lam lục nhẹ khép vành mi đưa vào giấc điệp êm đềm. Nô bộc chăn heo vừa cầm cung cánh cong mang đi, đám cầu hôn trong đại sảnh nom thấy nhao nhao phản đối. Một cầu hôn trẻ tuổi vênh váo vừa biểu lộ cảm nghĩ vừa hét to: “Mang cung đi đâu hở chăn heo khốn kiếp, hóa điên hả? Nếu Apollo và thần linh bất tử lắng nghe tiếng ngô bối cầu

xin, chó mi nuôi sẽ tức tốc ăn thịt giữa bầy heo, mi chết cô đơn, xa cách mọi người!” Nghe tiếng la hét om sòm đang đi hoảng hồn liền dừng bước, đặt cung xuống đất, Eumaios đứng lại. Thấy vậy từ phía bên kia Telemachos quát to đe dọa: “Ây, bố, cứ mang cung đi! Bố sẽ hối hận nếu vâng lời chiều ý tất cả. Coi chừng kéo con sẽ ném đá tống cổ ra ngoài đồng. Mặc dù tuổi không bằng, song con khỏe hơn bố. Ô, ước chi sức lực cường tráng, cánh tay dũng mãnh gấp bội đám cầu hôn trong đại sảnh, con sẽ đuổi tất cả khỏi nhà, bởi kéo tới chúng chỉ tính chuyện xâu xa!”

Nghe nói thế đám cầu hôn rú cười sằng sặc biếu lộ tức giận ấm ức trong lòng đối

với Telemachos. Nô bộc chăn heo cúi nhặt cây cung, ống tên mang xuống cuối đại sảnh trao tay Odysseus mưu trí. Sau đó cất tiếng gọi Eurykleia từ khu gia nhân nô bộc nói: “Ô, nhũ nương vô cùng thận trọng, công tử ra lệnh đóng hết cửa gỗ dẫn vào khu tỳ nữ. Nếu nghe tiếng rên rỉ, tiếng la hét từ khu bọn cầu hôn, đừng để chúng đi ra, bắt ở trong đó im lặng làm việc.”

Chẳng nói chăng rằng Eurykleia bước đi đóng hết cửa đại sảnh và khu tỳ nữ. Nô bộc chăn bò Philoitios cũng nhanh nhau, lặng lặng lén ra ngoài giài then cửa dẫn vào khu sân, lấy dây cáp neo thuyền bện bằng sợi sây để dưới chân hàng cột trụ quan chằng chặt hai cánh. Làm xong nô

bôc đi vào ngồi xuống ghế rồi bỏ lúc nãy, mắt đăm đăm nhìn Odysseus. Cung trong tay Odysseus nâng lên quay tới quay lui, thử phía này, thử phía kia, hết xoắn lại vặn, uốn nắn hai đầu xem suốt thời gian chủ nhân vắng mặt có đục móc sừng hay không. Đưa mắt nhìn cầu hôn bên cạnh, một cầu hôn thốt lời: “Chà! sành điệu, thành thạo cung tên! Chắc hẳn ở nhà cũng có cây tương tự để trong bao hoặc đang nghĩ muốn làm cây y hệt dùng riêng! Cứ nhìn cách xoắn vặn đủ biết, nội công thâm hậu, hành khát thảm thương không phải tay thường!” Tiếp theo cầu hôn trẻ tuổi khác dáng vẻ vênh vang hét to: “Ta cầu mong đương sự gấp nhiều may mắn trong đời như lúc kéo dây giương cung!”

Trong lúc đám cầu hôn chuyện trò trao đổi ý kiến Odysseus mưu lược nâng cây cung rà soát tới lui. Như ca công thiện nghệ với cây đàn và ca khúc, căng dây dễ dàng quanh chốt mới, gài chặt ruột mèo xoắn vặn hai đầu, Odysseus kéo cung đồ sộ dễ dàng, thoải mái. Tiếp theo dùng tay phải thử dây Odysseus khẽ búng, dây ngân trong trẻo, dìu dặt như tiếng chim én líu lo. Đám cầu hôn hết hồn; mặt tái mét. Đúng lúc đó như thể tiên báo quyết định Chúa tể đội sấm àm àm. Đau khổ bấy lâu Odysseus cảm thấy lòng rộn rã vui mừng công tử Kronos đầu óc quanh co truyền gửi điềm lành... Odysseus nhặt mũi tên bắn khỏi ống nằm bơ vơ trên mặt bàn, số còn lại chẳng mấy chốc đám cầu hôn sê ném mùi vẫn ở

trong ống sâu hoắm. Cầm mũi tên nhét vào nòng cung, kéo dây, chỉnh khắc, vẫn ngồi trên ghế, nhắm đích thăng tắp, Odysseus bắn. Odysseus bắn không sai rìu nào. Từ vòng cán đầu tiên qua tất cả tới vòng cán cuối cùng mũi tên bọc đồng vút bay xuyên suốt.

Odysseus quay sang nói với con trai: “Telemachos, khách lạ con bảo ngồi trong đại sảnh thênh thang không khiến con thất vọng! Ta bắn không sai mục tiêu, ta chưa cần cố sức căng dây, sức mạnh vẫn duy trì, không như đám cầu hôn chê bai, dè bỉu. Nay giờ trời còn sáng, đêm chưa xuống, sửa soạn bữa chiều ngon lành phục vụ chúng, sau đó giải trí tìm vui qua khiêu vũ, ca hát để bữa tiệc thêm

phần vui vẻ, thú vị.”

Dứt lời Odysseus nháy mắt, chau mày, gật đầu ra hiệu. Choàng ngay kiém sắc qua vai, nắm chặt trường thương trong tay, vũ khí bằng đồng bóng loáng, quý tử yêu thương Telemachos đứng thăng sát ghế, bên cạnh thân phụ.

Khúc 22

Cởi phăng tấm áo tả tơi, bạc thêch, cầm cung, nhấc ống đầy tên nhọn đổ xuống chân, Odysseus mưu trí nhảy lên ngưỡng cửa, lớn tiếng nói với đám cầu hôn: “Cuộc tranh tài quyết liệt đã qua. Còn mục tiêu nữa chưa xạ thủ nào bắn trúng.

Bây giờ tiện nhân muôn thử có thể nhắm bắn hay không nếu Apollo ban vinh dự!" Dứt lời nâng cung Odysseus nhắm Antinoos, mũi tên độc địa bay vút. Hắn vừa cầm cúp nâng lên môi định nhảm nháp, chiếc cúp xinh xắn hai quai bằng vàng rung rinh trong tay. Hắn nghĩ tới rượu, hắn không nghĩ tới chết! Bởi ai có thể ngờ, đơn thương độc mã giữa chốn nhanh nhản thực khách, dù khỏe đến đâu, một người lại liều mạng dấn thân vào chỗ chết giết hắn? Nhảm kỹ Odysseus bắn trúng cổ, mũi tên xuyên qua cuống họng mềm nhũn chui ra gáy. Chiếc cúp rơi khỏi tay, hắn ngã ngửa lăn xuống đất. Máu xối xả trào ra lỗ mũi! Hai chân giẫy giụa hắn đập đổ chiếc bàn, thức ăn rơi xuống sàn, thịt nướng, bánh mì thấm máu.

Thấy Antinoos gục chết, đám cầu hôn nhốn nháo. Nhảy qua ghế, chạy hỗn loạn khắp đại sảnh, tất cả đưa mắt hốt hoảng nhìn vách tường chắc nịch hết phía này đến phía kia, song không thấy khiên, thương treo trên đó để chộp tức thì. Phẫn nộ cao độ tất cả nặng lời thóa mạ: “Khách lạ, đại gian đại ác, mi bắn người! Mi sẽ không tham dự cuộc tranh tài nào nữa! Thế nào mi cũng nát thây. Mi vừa giết thủ lĩnh, thanh niên cao quý bậc nhất Ithaka. Bởi thế kên kên sẽ ăn thịt mi ngay đây.” Vì không hiểu sự thật tất cả cứ tưởng Odysseus giết người của mình do sơ suất, không phải cố ý. Và dó dẫn đến độ không tên nào nghĩ tử thần đã quyết định kết thúc số phận tất cả!

Odysseus mưu trí cau mày trừng mắt hét to: “A! Lũ chó má! Các ngươi nghĩ ta sẽ không bao giờ rời thành Troa trở về. Do vậy các ngươi kéo tới phá hại gia cư, cưỡng hiếp nữ tỳ, lén lút ve vãn vợ ta trong khi ta vắng nhà mặc dù ta còn sống, không sợ thần linh trên cao trừng trị, thế nhân dưới đất có ngày trả thù. Bây giờ tất cả sẽ đền mạng xuống âm ti.”

Hoảng sợ mặt tái mét tất cả nhìn quanh tìm chỗ núp tránh cái chết hãi hùng. Chỉ có Eurymachos áp úng thốt lời: “Ô! hóa ra ngươi là Odysseus, quân vương Ithaka mới trở về! Tôi ác ghê tởm các câu hôn gây ra trong đại sảnh, trong trang trại ngươi kể đúng sự thật. Nhưng kẻ chịu trách nhiệm mọi việc chết rồi, Antinoos

năm đó, chủ chốt gây nên việc làm sai trái. Không những mong mỏi kết hôn mà hắn còn mơ ước lớn lao, mưu định mục đích công tử Kronos không bằng lòng ban cho. Hắn muốn là quân vương cai trị Ithaka ngoạn mục, ruộng đất phì nhiêu, sau khi mai phục hạ sát con người. Hắn xứng đáng đón nhận cái chết. Vậy tha mạng cho thần dân của ngươi. Sau này để cải quá ngô bối sẽ đi khắp nơi quyên góp của cải đèn bù xứng đáng đồ ăn, thức uống đã sử dụng bừa bãi trong cung điện. Mỗi người góp phần trị giá hai mươi bò. Ngô bối sẽ trả bằng đồng và vàng để ngươi hài lòng. Từ đây đến đó không ai lên tiếng phàn nàn vì sao ngươi nóng giận.”

Odysseus mưu trí liếc nhìn rồi lớn tiếng:
“Eurymachos, đừng tưởng dâng tài sản
thùa hưởng, biếu của cải sở đặc, và thêm
những gì sẽ có là ta ngừng tay không giết
lũ cầu hôn xác xược đã phạm tội ác tỳ
trời. Nay giờ mi có thể lựa chọn, đương
đầu giao chiến hay tìm đường chạy trốn.
Dẫu vậy ta tin chắc không đứa nào trong
bọn thoát chết.”

Nghe thấy thế tất cả bấn loạn, tim đập
thình thịch, gối run bần bật. Dẫu vậy
Eurymachos lại cất tiếng: “Quý hữu, thấy
chưa! Tên này nhất định sử dụng cánh tay
tàn ác. Cung tên bóng lộn trong tay đừng
ở ngưỡng cửa nó sẽ bắn ngô bối chết hết
mới thôi. Vậy hãy đồng lòng đứng dậy
chiến đấu! Rút kiếm, nâng bàn đỡ mũi

tên nguy hiểm, cùng nhào tới tấn công. Ngô bối sē đầy nó khỏi ngưỡng cửa và cửa ra vào, sau đó rút lui qua thành phố, cùng lúc kêu gọi cấp cứu! Tên khốn kiếp sē nhận ra tức thì nó nâng cung nhắm bắn lần cuối!” Dứt lời rút kiếm đồng hai lưỡi sắc bén Eurymachos vừa chồm tới ngưỡng cửa vừa hét man rợ. Nhưng đối thủ Odysseus nhắm bắn, mũi tên bay vút trúng ngực dưới vú đâm sâu chọc thủng gan. Kiếm buột khỏi tay, ngả phía trước, gục trên bàn, y văn veo, thức ăn, cúp hai quai rơi xuống nền đại sảnh. Trong lúc hấp hối y đập trán xuống đất, đá chân lung tung, chiếc ghế nghiêng ngả, màn tối mênh mông nhẹ nhàng phủ che cặp mắt.

Đúng lúc đó Amphinomos nhào tới tấn

công trực diện Odysseus. Kiếm sắc trong tay tiến thẳng hăm he đương sự hy vọng đuổi địch thủ khỏi cửa đại sảnh. Nhưng từ phía sau Telemachos lao mạnh, thương trúng lưng giữa hai vai xuyên qua ngực. Đương sự ngã như cây đổ, trán đập xuống đất. Telemachos nhảy lại phía sau để thương cắm trên người đối thủ, vì sợ nếu ở lại rút ra hoặc cúi khom trên xác chết kẻ thù có thể xô tới dùng kiếm vừa đâm vừa chém. Nhanh chân chạy, nhảy hai bước, công tử tới trợ lực thân phụ, đứng trên ngưỡng cửa cất lời như có cánh bay xa: “Bố, bây giờ con đi kiếm tấm khiên, cặp thương, chiếc mũ bằng đồng để bố che thái dương. Khi trở lại con cũng trang bị cho bản thân, cho cả nô bộc chăn heo lẩn nô bộc chăn bò, vì vũ

khí sẽ bảo đảm an toàn gấp bội.”

“Chạy đi,” Odysseus trãi phương ngàn
kế hối giục, “lấy vũ khí trong khi ta còn
tên để tự vệ; ta sợ chúng đánh bật khỏi
cửa vì ta ở đây một mình.”

Nghe lời thân phụ Telemachos ba chân
bốn cẳng chạy tới phòng chứa đồ nơi để
vũ khí. Nhanh như chớp công tử nhặt bốn
tấm khiên, tám cây thương, bốn chiếc mũ
bằng đồng trên đỉnh đinh lông đuôi ngựa,
hối hả mang về để bên cạnh thân phụ.
Đến nơi công tử tiến hành trang bị ngay
bản thân. Hai nô bộc cũng làm tương tự,
xong rồi đứng bên Odysseus đa mưu túc
trí. Trong khi còn tên để giao chiến
Odysseus tiếp tục bắn đám cầu hôn, hết

tên này đến tên kia, xác chết chăng mấy
chốc nằm ngổn ngang trong đại sảnh.
Nhưng bắn mãi hết tên Odysseus dựa
cung vào thành cửa và chân tường bóng
lộn, choàng tấm khiên da bò bốn lớp qua
vai, đội chiếc mũ kim loại lên đầu đinh
đính lông đuôi ngựa gật gù dễ sợ, cầm
hai cây thương chắc nịch mũi bịt đồng
óng ánh. Tường đại sảnh xây vững vàng
có cửa hậu tôn cao cùng mức ngưỡng
cửa, hai cánh dày cộm thông ra lối đi
nhỏ hẹp thường đóng kín. Odysseus bảo
nô bộc chăn heo đứng trán cửa này, canh
thật kỹ, vì là lối đi duy nhất. Đúng lúc đó
Agelaos héto: “Quý hữu, không ai trèo
qua cửa hậu lén ra ngoài nói cho dân
chúng hay sự thê, báo động cấp kỳ kêu
gọi cầu cứu ư? Bản nhân tin chắc tên này

bắn, song đây là lần cuối!”

“Không được, công tử Agelaos, dòng dõi thần linh,” đầu mục chăn dê Melanthios đáp, “vì cửa ra khu sân gần khủng khiếp, cửa vào lối nhỏ hẹp vô cùng. Chỉ cần người gan dạ một chút là có thể chặn đứng ngô bối. Nhưng khoan! Để bỉ phu tới phòng chứa đồ lấy ít vũ khí đem lại công tử trang bị. Bỉ phu chắc Odysseus và quý tử giấu trong nhà chứ không để nơi khác.” Dứt lời theo lối đi quanh co qua đại sảnh trèo vào phòng chứa đồ nô bộc lấy mười hai khiên, nhiều thương, nhiều mũ bằng đồng đinh đính lông đuôi ngựa, cấp tốc quay lại trao đám cầu hôn. Nom thấy địch thủ trang bị vũ khí, tay mút trường thương vun vút, Odysseus

bủn rủn, gối run bần bật, tim đập như trống làng, trực cảm đối phó quả thật khó khăn. Nhận ra tình thế nguy nan, Odysseus nói với con lời như có cánh bay xa: “Chiến đấu cam go lại chờ đợi ngô bối, Telemachos; ta chắc trong cung điện có nữ tỳ toa rập hoặc Melanthios tiếp tay.”

“Bố,” Telemachos nhìn rồi đáp, “lỗi tại con, không phải tại ai. Rời phòng chưa đồ sơ ý con quên đóng cửa; chắc có tên cầu hôn theo dõi nom thấy. Nô bộc chăn heo, tới mau đóng lại, để ý quan sát có phải nữ tỳ làm chuyện đó hay Melanthios con Dolios nhúng tay.”

Trong lúc bố con trao đổi ý kiến, nô bộc

chăn dê Melanthios lại tới phòng chứa đồ lấy thêm vũ khí. Nô bộc chăn heo theo dõi nhìn ra vội vàng nói với Odysseus đang đứng sát bên: “Ô, dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes trùm sinh, Odysseus mưu trí, tên khốn kiếp ngô bối nghi ngờ lại mò tới phòng chứa đồ. Xin cho lệnh dứt khoát. Nếu có thể trấn áp giết tại chỗ, hay nô bộc đem về đây để ngài bắt đền tội ác đã làm trong cung điện?”

Vừa nghe Odysseus mưu trí liền đáp: “Telemachos và ta sẽ cố gắng chống trả đám cầu hôn cao ngạo trong đại sảnh dù chúng phản công như điên như cuồng. Hai ngươi tới ngay phòng chứa đồ quật nó ngã ngửa, trói cả tay lẩn chân kéo ra

đằng sau, ném vào trong, buộc lưng sát
tấm ván, lấy dây quần chặt, kéo lên nóc
cột gần xà ngang hành hạ cho đau đớn
thật lâu!"

Lời vừa dứt làm theo tức thì hai nô bộc
tức tốc tới phòng chứa đồ. Melanthios đã
ở đó, lúi húi trong góc lục tìm vũ khí,
không nom thấy. Đứng sát cánh cửa, mỗi
người một bên, hai người chờ. Đầu mục
chăn dê bước qua ngưỡng cửa, tay cầm
chiếc mũ xinh xắn, tay nâng tấm khiên to
lớn, cù kỵ lấm tấm vết mốc, Laertes sử
dụng lúc trai trẻ, song để năm đó từ đấy
đến nay nên dây đeo hư giãn. Hai mục
phu chồm tới đè xuống, nắm tóc điệu vào
trong, quăng trên sàn, kinh hãi hết hồn.
Lấy dây trói chặt tay chân kéo quặt về

đằng sau như Odysseus kiên nhẫn, chịu đựng triền miên, công tử Laertes chỉ thị, hai mục phu quấn dây quanh thân thể kéo lên nóc cột gần xà ngang.

Sau đó, ô Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc ngao giỗ: “Bây giờ tha hồ đứng canh, Melanthios, suốt đêm ngả lưng trên giường êm ái xứng đáng tấm thân. Thế nào người cũng nhìn thấy Rạng Đông xiêm y thướt tha từ sông Đại Dương nhô lên ngự ngai vàng lúc người thường dẫn dê tới đại sảnh làm tiệc cho đám cầu hôn.” Để Melanthios treo toòng teng trên đó, đau đớn trong mó dây khủng khiếp quấn kẽ trói chặt, lại choàng vũ khí, kéo cánh cửa bóng lộn đóng kín, hai mục phu quay về với Odysseus mưu lược. Hai

bên hầm hầm nhìn nhau, ánh mắt tiết ra táo bạo, bốn người biếu lộ dũng khí trên ngưỡng cửa đối diện, đám đông bộc lộ can trường cuối đại sảnh. Đúng lúc đó giả giọng nói và hình dáng Mentor, Athena ái nữ Chúa tể lại gần. Nom thấy vui mừng ra mặt, Odysseus vừa đón chào vừa ngoẻ lời: “Giúp ngô bối thoát cảnh nguy khốn, lúc sinh tử, Mentor! Đừng quên thân hữu chí thiết, hãy nhớ tình thân ta dành cho ngươi. Chúng mình cùng tuổi!”

Nói thế song trong lòng Odysseus nghĩ lời đó nói với Athena nữ thần xách động chiến tranh. Đám cầu hôn phía đối diện hăm he àm ī. Từ cuối đại sảnh Agelaos công tử Damastor đầu tiên lớn tiếng đe

dọa: “Mentor, đừng nghe Odysseus nài
nỉ đánh giùm chồng lại các cầu hôn. Ta
nói ngươi hay ngô bối dự tính kết thúc vụ
này ra sao. Sau khi hạ sát cả cha lẫn con,
ngô bối sẽ giết ngươi vì việc ngươi hăm
hở định làm trong đại sảnh. Ngươi sẽ
đem mạng sống đèn tội. Và khi dùng
kiếm sắt đánh tan cuộc tấn công vũ bão
của các ngươi, ngô bối sẽ tịch thu những
gì ngươi sở hữu, nhà cửa, ruộng vườn,
gom lại cùng tài sản Odysseus. Ngô bối
sẽ không để con trai ngươi sống trong
nhà, vợ ngươi, con gái ngươi không
được vác mặt ra đường phố Ithaka.”

Lời đe dọa khiến Athena nổi giận đừng
đừng. Quay nhìn Odysseus nữ thần gay
gắt chỉ trích: “Tinh thần để đâu,

Odysseus? Dũng cảm mắt rồi sao?
Ngươi không còn là ngươi ngày trước,
chín năm ròng rã, vào sinh ra tử, hạ sát
biết bao quân thù vì Helen vương giả
cánh tay trắng ngần, dự tính chiến thuật
xảo diệu chiếm đoạt thành Troa phố xá
rộng dài. Sao bây giờ không như ngày
đó, khi ở trong nhà mình, giữa tài sản của
mình, trước mặt quân thù, ngươi run rẩy,
rên rỉ làm như không còn can đảm? Thôi,
quý hữu thân tình, lại đây đứng bên cạnh
nhìn ta ra tay giữa lòng cuộc chiến rùng
rợn để thấy Mentor, công tử Alkimos,
chiến đấu can trường đèn đáp ân tình
ngày trước.” Dù nói vậy song Athena
chưa cho Odysseus sức mạnh để thay đổi
thế trận; nữ thần vẫn muốn thử khả năng
và quyết tâm của Odysseus cùng quý tử

xem thế nào. Biến dạng thành chim én bay vút lên cao nữ thần hạ cánh đậu đói diện trên xà ngang đại sảnh âm u.

Agelaos công tử Damastor vẫn hối thúc đám cầu hôn chiến đấu. Eurynomos, Amphimedon, Demoptolemos, Peisandros công tử Polyktor và Polybos lanh tay hỗ trợ. Số này là số gan dạ hơn hết trong bọn may mắn còn sống chiến đấu bảo vệ bản thân; số còn lại đã gục chết dưới đường cung làn tên. Agelaos lớn tiếng nói với tất cả: “Quý hữu, cánh tay kiên cường của tên này yếu rồi! Để ý mà xem Mentor đã từ giã sau khi thốt lời huênh hoang; chỉ còn bốn đứa ở trước cửa. Vậy bây giờ lao thương, đừng lao cùng lúc, chỉ sáu người hàng đầu. Nếu

Chúa tể trợ giúp, ngô bối sẽ chiến thắng.
Khi tên này gục ngã, ngô bối khỏi cần để ý mấy tên kia.”

Làm như Agelaos mách nước sáu cầu hôn nhắm kỹ lấy sức lao mạnh. Nhưng Athena khiến thương bay không trúng đích. Một trúng cột cửa đại sảnh, một trúng cánh cửa dày chắc, một trúng lưng tường, thương thứ ba gỗ tần bì mũi bọc đồng nhọn hoắt. Thấy bên mình không hề hấn khi thương bay tới Odysseus kiên cường cất tiếng: “Quý hữu, nghe ta nói. Bây giờ đến lượt ngô bối lao thương. Nhắm thắng đám đông! Chúng chỉ muốn điên cuồng tàn sát ngô bối, gia tăng tội ác!”

Tất cả nhắm kẽm, bốn thương súng nhọn rời tay. Odysseus giết chết Demoptolemos; Telemachos giết chết Euryades; nô bộc chăn heo giết chết Elatos; nô bộc chăn bò giết chết Peisandros. Thấy bốn đồng bọn cùng từ già cỗi đói trên nền đại sảnh rộng lớn, đám cầu hôn rút về phía cuối. Bên Odysseus nhào tới rút thương khỏi xác chết. Đám cầu hôn lại phản công, gắng hết sức lao thật mạnh, song Athena làm thương bay không trúng đích. Một trúng cột cửa đại sảnh, một trúng cánh cửa dày chắc, một trúng lưng tường, thương thứ ba gỗ tần bì mũi bịt đồng nhọn hoắt. Dẫu thế Amphimedon cũng ném trúng đích, làm xước cổ tay Telemachos, thương vứt qua, mũi đồng vừa chạm mặt da. Ktesippos cũng vậy.

Vút trên khiên Eumaios đang cầm chạm bả vai, trường thương bay qua cắm pháp xuống đất. Odysseus đa mưu túc trí và mấy người lại lao thương vào đối thủ. Lần này Eurydamas gục dưới thương Odysseus cướp phá thành Troa, Amphimedon dưới thương Telemachos, Polybos dưới thương nô bộc chăn heo, Ktesippos dưới thương nô bộc chăn bò. Trúng ngực khiến hả dạ nô bộc chăn bò sừng cong tự hào cất tiếng: “Ô, quý tử Polytheros, ưa thích thỏa mạ, bây giờ mi hết huênh hoang, khoác lác, múa lưỡi lớn tiếng, mở miệng bừa bãi. Nói năng để thần linh, vì các người mãnh liệt hơn mi gấp bội. Giữ thương này làm kỷ niệm, tặng phẩm biểu lộ lịch sự, hiếu khách đáp lại móng bò mi trao lúc Odysseus ăn

xin trong cung điện.”

Nô bộc chăn bò sừng cong nói thế. Đúng lúc đó Odysseus xông tới nâng trường thương đâm Agelaos công tử Damastor đứng trong tầm tay. Telemachos đâm Leokritos công tử Euenor trúng giữa bụng, mũi thương xuyên qua lưng, đối thủ ngã sấp, trán đập bòm bôp xuống đất. Chót vót trên mái nhà Athena giơ khiên thần báo hiệu tai ương. Đám cầu hôn khiếp đảm. Tất cả chạy tán loạn khắp đại sảnh như đàn bò bị ruồi trâu vun vút châm đốt, tấn công khi xuân về ngày càng lúc càng dài. Như kên kên móng cong, mỏ quắp từ núi cao sà xuống, lao thẳng bầy chim nhỏ, rời bỏ không trung, tản mác trên cánh đồng, hoảng hốt chạy trốn

khỏi tầng mây, không tìm thấy trợ giúp, không thể chống trả, không kiếm ra lối thoát, bốn người dồn dập tấn công, hạ sát, hăng hái đuổi theo. Chạy qua đại sảnh họ chồm tới đám cầu hôn, đánh gục hết tên này đến tên kia. Tiếng kêu rùng rợn vừa thốt, đâu vỡ tức thì, sàn sảnh lênh láng máu đỏ.

Leodes chạy tới nắm đầu gối Odysseus, hối hả van xin lời như có cánh bay xa: “Ô, Odysseus, bỉ phu ôm gối khẩn cầu xin tha mạng và thương hại. Bỉ phu trang trọng thè bỉ phu chưa bao giờ bằng lời nói hay việc làm xúc phạm phu nữ trong cung điện. Không những thế bỉ phu còn cố sức ngăn cản các cầu hôn đừng làm vậy. Nhưng không thèm nghe họ cứ nhúng

tay vào sai trái. Cư xử xấu xa đã dẫn họ
tới số phận ghê tởm. Dù sao bỉ phu cũng
chỉ là thầy đoán giúp họ; bỉ phu chẳng
làm gì đáng trách, thế mà bây giờ gánh
chiếu số phận đắng cay! Phải chăng cư xử
lương thiện để đón nhận cảm tạ tri ân
như thế?"

Odysseus trừng mắt dằn giọng: "Mi nói
mi chỉ là thầy đoán giúp chúng, vậy tại
sao nhiều lần trong đại sảnh mi cầu khấn
ta đừng trở về dù muốn đến mấy, vợ ta
theo mi, sinh con đẻ cái với mi. Vì thế
không gì cứu mi khỏi chết thảm thương."

Dứt lời đưa cánh tay dũng mãnh nhặt
thanh kiếm Agelaos ném sóng sượt đánh
rơi trên mặt đất, Odysseus chém ngay cổ.
Đầu lìa khỏi gáy, Leodes rú kêu, miệng

vẫn lài hải. Phemios, con trai Terpias, miễn cưỡng làm thi sĩ ca công cho đám cầu hôn hy vọng thoát tay tử thần. Lúc này ca công đang đứng gần cửa hậu, tay cầm cây đàn muôn điệu, tâm trí giằng co: lén khỏi đại sảnh đến ngồi trước bàn thờ Chúa tể siêu phàm, bảo vệ khu sân, xây cất kĩ lưỡng Laertes và Odysseus trước kia thường nướng đùi bò dâng lễ tế sinh, hay chạy tới năm đầu gối Odysseus năn nỉ van xin? Cân nhắc tới lui cuối cùng ca công quyết định năm đầu gối công tử Laertes. Thế là đặt ngay cây đàn khum phình xuống đất giữa chiếc liễn pha vang và chiếc ghế nạm đanh bạc, chạy ngược lại ôm gối Odysseus, ca công khẩn cầu lời như có cánh bay xa: “Ô, Odysseus, bỉ nhân ôm gối người. Đừng xua đuổi kẻ

van xin, hãy thương hại bỉ nhân. Nếu giết ca công như bỉ nhân, ca hát dâng hiến thần linh và thế nhân, sau này người sẽ ân hận. Bỉ nhân không có thày dạy, bỉ nhân tự học một mình. Thần linh gieo rắc, vun trồng đủ loại thi ca trong tâm hồn. Là thi sĩ bỉ nhân có thể ca hát dâng người như dâng thần linh. Vậy dù nóng giận xin đừng cắt cổ bỉ nhân. Xin hỏi quý tử! Telemachos là nhân chứng nói người hay bỉ nhân chưa bao giờ tự ý hay định tâm tới tư thất người ca hát mua vui cho đám cầu hôn trong lúc tiệc tùng, mà bị số đông quyền thế ép buộc bắt phải tới.”

Nghe thấy thế Telemachos liền chạy tới đứng trước mặt vội nói với thân phụ: “Khoan! Đừng giết người vô tội, bố ơi.

Ngừng tay với cả Medon nữa! Trông nom săn sóc tận tình trong cung điện lúc con còn nhỏ, lệnh sứ là người ngô bối phải tha, nếu chưa mất mạng dưới tay Philoitos hay nô bộc chăn heo hoặc bố lúc bố tấn công vũ bão qua đại sảnh.” Lời nói lan tới tai lệnh sứ. Vì muốn khỏi chết thảm Medon vốn thận trọng cuồn mình trong miếng da bò mới làm thịt, chui dưới ghế nằm im. Nhóm dậy tức thì, chui khỏi gầm ghế, quẳng phắt da bò sang bên, lao thẳng tới Telemachos, lệnh sứ nắm gối hối hả năn nỉ, lời như có cánh bay xa: “Công tử quý mến, tha Medon đây. Công tử tha mạng sống cho bỉ phu. Và bẩm giùm thân phụ đừng giết bỉ phu bằng lưỡi kiếm tàn ác, dẫu tức giận, bức bối vì lũ cầu hôn rõ đại phá hại của cải,

cư xử với công tử chǎng chút nế vì!"

Odysseus mưu trí mỉm cười trấn an: "Đừng sợ. Con ta cứu mạng như vậy tự lòng người hiếu, người nói cho người khác cùng hay. Sống ở đời nên làm điều phải, đừng làm điều trái. Bây giờ ngươi và thi sĩ ca công lùng danh rời đại sảnh ra ngoài sân lánh xa nơi tàn sát, ngoài đó, ta vào bên trong giải quyết cho xong việc phải làm."

Vội vàng rời đại sảnh hai người tới ngồi trước bàn thờ Chúa tể vạn năng, vẻ mặt lo âu, chốc chốc lại liếc nhìn hết phía này đến phía kia, chờ chết bất kể lúc nào. Odysseus đi hết ngôi nhà xem có tên cầu hôn nào lẩn trốn hay không. Nhưng

Odysseus thấy tất cả nằm ngỗng ngang trên mặt đất đẫm máu như đàn cá trong mẻ lưới ngư phủ kéo khỏi mặt nước xám xanh ngầu bợt lên bờ biển thoai thoải, cong cong, nằm thành đống trên bãi cát chò nước mặn và tia nắng mặt trời kết liễu cuộc đời. Đám cầu hôn cũng thế, nằm chồng chất lên nhau, tên này đè tên kia. Sau đó Odysseus nói với con trai: “Telemachos, nghe ta nói, đi gọi nhũ mẫu Eurykleia ra đây, ta dặn điều cần thiết.”

Vâng lệnh đi ngay, tới khu nữ tỳ gõ cửa, Telemachos lớn tiếng gọi: “Thức dậy, nhũ nương khả ái, ra đây, bao năm làm lụng nơi này lo việc sai bảo nữ tỳ, mau lên! Thân phụ con gọi. Người có điều muôn nói.” Không đáp nửa lời, mở ngay

cửa khu gia nhân đi ra đại sảnh, Eurykleia rảo bước theo sau Telemachos. Nhữ mẫu thấy Odysseus giữa đống xác chết, mình mẩy lấm láp, bết máu, như sư tử vừa rời nồng trại sau khi làm thịt con bò, lồng ngực, hai mép máu còn nhỏ giọt, mặt hàn vẻ dữ dằn, ghê sợ. Odysseus trông hết thế, tay chân, lưng bụng vấy máu. Nhưng thấy xác người, máu lênh láng, nhữ mẫu dường như muốn cất tiếng vui mừng ca ngợi thành công khủng khiếp diễn ra trước mắt. Ngăn chặn cảm xúc bột phát Odysseus nói lời như có cánh bay xa: ‘Nhữ nương cao niê, hãy tự chế, đừng rối rít, vui mừng trong im lặng. Bộc lộ hân hoan trên xác chết là xử sự báng bổ, bất kính. Số người này chết thảm là do

thần linh quyết định, và do việc làm xấu xa chúng lao đầu vào. Chúng không kính nể ai gặp gỡ trên cõi đời, bất kể sang hay hèn. Do lỗ mäng quá độ chúng tự đưa thân gấp số phận bi đát. Nhưng thôi, nói con hay nữ tỳ trong cung điện đứa nào trung thành, đứa nào phản phúc với con.”

“Ồ, con,” nhũ mẫu Eurykleia thân thương đáp, “già sẽ kể con hay đầy đủ sự thật. Cung điện có năm mươi nữ tỳ, ngô bối chỉ dẫn cung cách làm việc trong nhà, chải len thế nào, kiên nhẫn hầu hạ ra sao. Trong số có mười hai đứa cư xử vô lễ, trác tráo coi già và Penelope chẳng ra gì. Telemachos mới lớn nên thân mẫu không cho phép ra lệnh sai bảo gia nhân. Nhưng thôi, để già lên lâu tới tư phòng

sáng trưng nói cho hiền thê hay sự thê, thần linh vừa đưa vào giấc điệp êm đềm.”

“Đừng đánh thức vội,” Odysseus ý nhị thốt lời. “Thay vì thế gọi nữ tỳ trong khi con vắng nhà ăn ở tráo trở ra đây.”

Vú già rời đại sảnh đi gọi nữ tỳ thúc giục ra mau. Lúc đó Odysseus cũng gọi Telemachos, nô bộc chăn bò, nô bộc chăn heo tới bên cạnh dặn dò, lời như có cánh bay xa: ‘Trước hết mang xác chết ra ngoài, bắt nữ tỳ giúp một tay. Sau đó lấy bọt biển nhúng nước lau bàn, ghế bành sang trọng cho sạch. Khi mọi việc trong cung điện sắp xếp đâu vào đấy, điệu nữ tỳ khỏi đại sảnh ra giữa nhà tròn và

tường cao khu sân, dùng trường kiếm chém chết, cho chúng quên ái ân lén lút ăn nầm với bọn cầu hôn!'

Rên rỉ thảm thiết, nước mắt ròng ròng, gò má ướt đẫm, nữ tỳ bắt trung cùng nhau đi ra. Trước hết khuân xác chết mang để dưới trụ quan khu sân vây tường, xác này đặt lên xác kia. Odysseus đứng trông thân chinh giục giã, tất cả lùng khùng đem xác chết đi ra. Tiếp đến lấy bọt biển nhúng nước lau bàn, ghế bành lộng lẫy. Sau đó Telemachos và hai mục phu lấy xêng nạo sàn đại sảnh, nữ tỳ hết nhặt đến quét mảnh vụn, rác rưởi đem ra ngoài. Cuối cùng khi mọi việc trong cung điện giải quyết xong xuôi, họ lôi nữ tỳ khỏi đại sảnh, dồn vào giữa nhà tròn và tường

cao khu sân, chõ chật hẹp không lối thoát. Lúc đó Telemachos dáng vẻ nghiêm nghị mới cất lời: “Ta sẽ không để nữ tỳ từng thỏa mạ, lăng nhục ta và thân mẫu, đêm đến lén lút ăn nằm, ái ân với bầy cầu hôn chết êm ả, thanh thản chấm dứt cuộc đời.”

Dứt lời cầm dây cáp sử dụng trên thuyền mũi xanh, công tử buộc một đầu vào cột trong trụ quan, một đầu vào nhà tròn, thắt chặt kéo cao để chân nữ tỳ không chạm đất. Như chim thốt nhạc cánh dài hoặc bồ câu mắc lưới chăng trong rừng, hối hả về tổ, không ngờ gặp ổ bi thảm, nữ tỳ bước thành hàng, đầu nâng cao, thòng lọng tròng vào cổ, sẽ đưa tất cả tới kết thúc bi thương! Chân co giật một lúc,

song không lâu. Tiếp theo mấy người điệu Melanthios qua đại sảnh ra sân. Tới nơi dùng dao tàn nhẫn mấy người cắt mũi, xéo tai, thiến dương vật lấy thịt tươi máu đầm đìa vất cho chó nhá, rồi trong cơn thịnh nộ điên cuồng chặt tay, chặt chân. Sau đó, rửa tay cọ chân sạch sẽ, mấy người trở lại đại sảnh gặp Odysseus, công việc hoàn tất. Quay sang vú già Odysseus nói: “Nhū nương, lấy lưu huỳnh tẩy cho khỏi hôi, rồi nhóm lửa để con xông nhà, sau đó mời Penelope xuống đây cùng tỳ nữ và hối tất cả gia nhân cũng tới.”

“Ồ, con,” nhū mẫu yêu quý đáp, “con nói chí phải. Nhưng để già mang áo choàng, tu-ních cho con mặc, đừng đứng như vậy

trong đại sảnh chỉ có tấm vải sòn rách
che bờ vai lớn rộng trông không được,
người ta chê cười.”

“Điều con muốn trước tiên,” Odysseus
có vẻ tính toán tiếp lời, “là nhóm lửa
trong đại sảnh.” Nhũ mẫu dễ thương làm
theo tức khắc. Nhũ mẫu mang lửa, lưu
huỳnh. Odysseus dùng tẩy uế đại sảnh,
ngôi nhà, khu sân cẩn thận. Nhũ mẫu đi
khắp cung điện báo tin, giục nữ tỳ, gia
nhân mau tới. Ủn ủn rời phòng, tay cầm
đuốc, họ bu quanh Odysseus, hân hoan
chào đón, ôm chầm, âu yếm hôn vai, hôn
đầu, hôn tay. Cảm giác ước muối nhẹ
nhàng xâm chiếm cõi lòng, muối bật
khóc, muối nức nở vì trong thâm tâm
Odysseus nhận ra từng người.

Khúc 23

Vừa cười vừa bước vú già hí hửng lên
lâu nói cho nương nương hay phu quân
đã ở trong nhà. Đầu gối thoăn thoắt, bàn
chân chênh choạng, vú già đi như chạy.
Tới bên giường vú già cất tiếng: “Dậy,

Penelope, con yêu thương, dậy mà xem, nhìn tận mắt cảnh tượng hằng ngày mong đợi, bấy lâu ngóng chờ! Odysseus đã về, đang ở trong nhà sau bao nhiêu năm lưu lạc. Mau lên! Odysseus còn thanh toán đám cầu hôn hung hăng từng quấy phá ngôi nhà, ăn hết của cải, ức hiếp quý tử.”

Penelope dâng vẻ thận trọng àm ừ: “Nhữ nương quý mến, chắc hẳn thần linh làm tâm thần rối loạn! Thần linh có thể biến người khôn ngoan thành đần độn, hóa kẻ đần độn thành khôn ngoan. Trước kia đầu óc nhữ nương tinh tường, bây giờ thần linh khiến thành ngó ngắn. Tại sao nỡ lòng bỡn cợt lúc con buồn rầu, đánh thức khi con nhắm mắt thiu thiu, đắm chìm trong giấc điệp thú vị, chỉ để nói điều

viễn vông, phi lý? Chưa bao giờ con ngủ
ngon như thế kể từ ngày Odysseus lên
thuyền tới thành Troa đầy đau khổ, tên
gọi ghê tởm, con không muốn nhắc lại
làm gì. Nhưng thôi, đi xuống, về phòng!
Nhữ nương chừ nỡ tỳ tới đánh thức để
nghe thưa gửi như thế, quấy rầy giấc ngủ,
con tống cổ lập tức về khu gia nhân tha
hỏ mà ân hận; tuổi tác đã cùu nhữ nương
khỏi cảnh ê chè!”

Dẫu thế vú già vẫn tiếp lời: “Con yêu
quý, già không lòng nào đùa bỡn lúc con
buồn rầu. Sự thật Odysseus đã về, đang
ở trong nhà, đúng như già nói. Odysseus
là khách lạ bị hạ nhục trong đại sảnh.
Telemachos biết trước Odysseus đã trở
về, song khôn ngoan giữ kín kế hoạch để

thân phụ có thì giờ trùng trị bọn cầu hôn
các lắc cùng tội ác chúng gây ra.” Vú già
ngừng nói. Penelope mừng khôn tả. Hồi
hả rời giường Penelope ôm chầm vú già,
nước mắt đầm đìa, lắp bắp lời như có
cánh bay xa: “Nhũ nương quý hóa, thật
hả, không đánh lừa con chút! Có thực
Odysseus đã trở về như nhũ nương nói,
nhưng làm sao một mình có thể đánh bại
đám cầu hôn lỗ mang tụ tập đông như
kiến trong đại sảnh?”

“Già không nhìn thấy, già không hay
biết,” vú già ôn tồn đáp, “già chỉ nghe
tiếng người chết rên hù hù. Sợ hết hồn,
run bần bật, bọn già rúc vào góc phòng
ngủ, đóng chặt cửa, núp sau tường chắc
nich. Tới lúc thân phụ sai đi tìm, quý tử

Telemachos rời đại sảnh lớn tiếng gọi bảo đến gấp, già mới lóp ngóp bò ra. Đến nơi già thấy Odysseus đứng giữa đống xác chết. Xung quanh trên nền đất nện kẽ càng đầy xác người, xác này đè lên xác kia. Nếu nhìn thấy con sẽ hả lòng hả dạ! Odysseus vẩy máu, lâm bẩn như sư tử! Bây giờ đám cầu hôn nằm chất đống ở cổng khu sân, Odysseus bảo nhóm lửa, đốt lưu huỳnh xông nhà cho sạch. Odysseus sai già đi vời con. Vậy theo già đi xuống để sau biết bao đau khổ hai người lại vui sướng sánh bước trên đường hạnh phúc. Mong ước ôm áp bấy lâu bây giờ trở thành sự thật. Odysseus còn sống, Odysseus trở về, Odysseus ở nhà. Odysseus gấp con và quý tử. Odysseus trả thù bọn cầu hôn cu

xử sai trái, phá hại của cải trong cung điện của mình.”

“Nhữ nương thương yêu, đừng vội cười, đừng sớm vui!” Penelope thận trọng tiếp lời. “Nhữ nương biết nhiều người ở đây mong muốn thấy mặt Odysseus, song không ai mong muốn bằng con và quý tử chúng con sinh ra đời. Dẫu thế làm sao tin nổi chuyện nhữ nương vừa nói? Chắc hẳn thần linh bất tử đã hạ sát đám cầu hôn, phẫn nộ vì xác xược, ngang tàng đến lوم giọng. Chúng không kính nể bất kể ai chúng gặp; người sang kẻ hèn, người tốt kẻ xấu chúng coi như nhau. Rồ dại xúc phạm vì thế chúng gánh chịu số phận ghê tởm. Xa cách quê hương mất ngày trở về Odysseus mất luôn cả cuộc đời.”

“Con yêu quý,” vú già dẽ thương tở vể
ngõ ngàng, “sao lại nói thế! Phu quân ở
đây, bên bếp lửa, trong nhà mình, con lại
bảo sẽ không bao giờ trở về! Nghi ngờ
quá sức con chẳng tin ai. Cần chứng có
cụ thể mới hết ngờ vực phải không? Vết
sẹo heo rừng răng trắng nhởn vồ ngày
trước làm Odysseus bị thương! Lúc tăm
cho đẽ ý nhìn nhận ra già hăm hở muối
nói con hay sự thật, nhưng Odysseus vì
mục đích thầm kín đưa hai tay bịt miệng
không đẽ kêu thành tiếng... Thôi theo già
đi xuống. Già lấy mạng mình bảo đảm.
Nếu già nói dối đánh lừa, con cứ việc
giết chết theo cách tàn ác, lối thảm
thương hơn hết ở đời.”

“Nhữ nương thân thương,” Penelope

dáng vẻ thận trọng giải thích, “dù kinh nghiệm, sáng suốt, tinh khôn, nhũ nương không thể phát hiện hay am tường ý định thần linh bất tử. Nhưng thôi xếp chuyện đó lại ngô bối xuống gấp Telemachos. Con muốn nhìn lũ cầu hôn nằm chết và người hạ sát chúng.”

Dứt lời rời phòng đi ra Penelope lần bước xuống cầu thang, dáng vẻ xúc động và lưỡng lự! Penelope tự hỏi nên đứng cách xa hỏi phu quân, hay tới gần ôm chầm bàng tò âu yếm? Đi vào bước qua ngưỡng cửa bằng đá Penelope đến ngồi gần bếp lửa, sát bức tường, phía đối diện. Odysseus ngồi bên cột cao lớn, cúi đầu nhìn xuống, chờ phu nhân yêu quý cất tiếng khi thấy mình. Penelope ngồi

khá lâu không nói một lời, im lặng, sững sờ, bối rối. Đăm đăm nhìn khuôn mặt có lúc nhận ra giống Odysseus, có lúc nhận ra không giống Odysseus, vì quần áo tả tơi khoác trên thân hình tiêu tụy. Thấy vậy Telemachos lên tiếng nói thẳng trách khéo: “Mẹ, lòng dạ tro tro, thản nhiên đến lạnh lùng, tại sao đứng xa bố như thế? Vì sao không ngồi gần chuyện trò, hỏi han? Trên đời chẳng có phụ nữ nào đang tâm làm vậy đối với phu quân vừa trở về quê hương sau hai mươi năm cực khổ, gian nan! Chắc hẳn trái tim trong lòng mẹ rắn hơn sỏi đá!”

“Con, xúc động khiến tim se thắt, lòng tái tái,” Penelope kín đáo chống chế. “Mẹ không thể nói một lời; mẹ không thể hỏi

một câu; mẹ cũng không thể nhìn thấy khuôn mặt! Tuy nhiên, nếu quả thực Odysseus đã trở về, chắc chắn bố mẹ sẽ thế nào cũng nhận ra nhau, bởi giữa hai người có dấu tích thầm kín, chỉ hai người biết mà thôi, người ngoài không ai hay.”

Nghe nói thế Odysseus kiên nhẫn, độ lượng mỉm cười. Cất tiếng lời như có cánh bay xa Odysseus nói với quý tử: “Telemachos, để mẹ quan sát, tìm hiểu bố ngay đây trong nhà mình. Mẹ sẽ nhìn bố ánh mắt khác hẳn. Lúc này, vì bối bối thiểu, con thấy, rách rưới nên coi thường, mẹ không nghĩ bố là Odysseus! Phần mình ngược lại con và bố phải nghĩ làm thế nào sự việc diễn ra mát mái xuôi chèo. Thông thường ở bất kể vùng nào

sau khi giết người, không có ai thay mặt
bệnh vực, trả thù, thủ phạm sẽ chạy trốn
lưu vong, bỏ gia đình, bỏ xứ sở! Ngô bối
đã hạ sát đám thanh niên quý tộc, giường
cột hải đảo Ithaka. Đó là tình huống ta
muốn con suy ngẫm.”

“Bố yêu quý,” Telemachos vẻ mặt ưu tư
tiếp lời, “bố tự nghĩ xem sao. Người ta
nói bố nổi tiếng đa mưu túc trí; không ai
trên đời có thể sánh kịp. Chúng con chỉ
biết cúi đầu răm rắp noi theo. Con nghĩ
chừng nào còn khả năng và nghị lực
chúng con sẽ làm hết sức đỡ đần, trợ
giúp.”

“Ồ, được,” Odysseus mưu trí tiếp tục,
“ta sẽ nói con hay kế hoạch hữu hiệu.

Các con đi tắm, thay quần áo, mặc tunich, bảo nữ tỳ trong nhà phục sức tươm tất, óng ả. Sau đó mời thi sĩ ca công mang cây đàn âm thanh trong trèo dẫn đường trỗi nhạc khiêu vũ tung bừng. Bên ngoài nghe thấy, người qua đường hay người lối xóm sẽ nghĩ nhà làm đám cưới. Như vậy tin bọn cầu hôn bị giết sẽ không lọt ra thành phố trước khi ngô bối về miền quê vườn cây ăn trái um tùm. Tới đó ngô bối chờ xem Chúa tể quyết định nên làm cái gì.”

Tất cả rầm rắp làm theo chỉ thị. Thanh niên đi tắm, thay quần áo, thiếu nữ trang điểm. Đúng lúc đó thi sĩ ca công thiên phú nâng cây đàn khum phình trỗi khúc, tất cả nô nức muốn hòa mình vào điệu

nhạc tươi vui, điệu vũ đặt dùn. Đại sảnh khoảnh khắc dập dềnh tiếng chân thanh niên, tiếng chân thiếu nữ xiêm y lộng lẫy khiêu vũ. Bên ngoài chợt nghe âm thanh rộn rã người qua đường thốt lời: “A, đúng rồi, theo đuổi bấy lâu bấy giờ chắc hẳn có đáng râu mà làm đám cưới lấy hoàng hậu! Đàn bà nhẫn tâm! Không chịu khó, kiên trì bền gan, trông nom cung điện nguy nga chờ chồng hôn phối chính thức trở về!”

Họ nói thế, song không biết chuyện gì thực sự xảy ra. Trái lại bên trong ngôi nhà quản gia Eurynome tăm gội, thoa dầu, đưa áo choàng, tu-ních hoa mỹ để Odysseus phục sức cho chỉnh tề. Athena cũng trang điểm từ đầu tới chân. Nữ thần

biến thân hình cao lớn, mạnh khỏe, mái tóc bù xù trên đầu quấn xõa tựa cánh hoa dạ hương đang nở. Như nghệ nhân, do Hephaistos và nữ thần đào luyện bí quyết nghệ thuật, nhẫn耐 trau chuốt nghệ phẩm, trải vàng trên bạc chà cho chiếc bình óng ả, nữ thần làm mái đầu, bờ vai thêm rực rõ, thanh tao. Rời phòng tắm đi ra trông bánh chọe, oai phong Odysseus lại tới ngồi trên ghế đã rời bỏ đồi điện phu nhân.

“Phụ nhân kỳ lạ!” Odysseus thốt lời.
“Chắc hẳn thần linh trên núi Olympos đã biến trái tim thành chai lì hơn bất kể phụ nữ nào trên trần gian. Không phu nhân nào lại sắt đá giữ mình xa cách vòng tay phu quân mới trở về quê hương sau hai

mươi năm gian truân, cực khổ như thế. Thôi được! Nhũ nương, sửa soạn giường con ngủ một mình. Vì hiền thê mang trong lòng trái tim sắt đá.”

“Phu quân kỳ lạ,” Penelope dâng vẻ thận trọng đáp lời. “Không, tiện phụ không khen kiệu, tiện phụ không khinh khỉnh; tiện phụ không ngỡ ngàng như phu quân tưởng. Trái lại, thâm tâm còn ghi đậm, tiện phụ không quên hình bóng lúc phu quân lên thuyền chèo dài giã từ Ithaka dong buồm vượt biển ra đi. Ờ, nhũ nương, vào phòng ngủ tường kiên cố mang chiếc giường vững chắc ra ngoài, chiếc giường tự tay phu quân hoàn thành, nhớ trải mền, chăn, nệm màu rực rỡ.”

Penelope thử lòng phu quân như thế.
Nhưng nóng mặt trời mắt nhìn hiền thê tận
tuy Odysseus lớn tiếng: “Ô, phụ nhân, lời
vừa thốt như lưỡi dao đâm nát tim ta! Ai
di chuyển chiếc giường đi chỗ khác?
Ngay cả nghệ nhân lành nghề, trừ phi
thần linh thân chinh trợ giúp, cũng không
thể nhúc nhích. Không ai dù khỏe đến
đâu có thể nhắc nổi mang đi. Hoàn thành
chiếc giường phúc tạp là công phu bí
mật, ta làm một mình, không ai giúp đỡ.
Trong sân có cây ô-liu lá dài rậm rạp,
xanh tươi, cao lớn, thân to như cây cột.
Xung quanh dùng đá xếp chặt ta xây căn
phòng. Tường lên xong ta lợp mái cẩn
thận, lắp cửa chắc nịch, hai cánh gỗ dày
khít khao. Tiếp theo ta chặt hết cành lá
ruồm rà, cưa thân xù xì từ gốc trở lên.

Dùng rìu ta đẽo vuông, gọt nhẵn, bào
đúng đường mực làm chân. Khoan lỗ
xung quanh, dùng như chân thứ nhất, ta
làm nốt chiếc giường. Sau đó hoàn tất
công trình ta nạm vàng, bít bạc, phủ ngà,
chẳng da bò đỏ tía qua khung. Bí mật
công trình là vậy. Phụ nhân, ta không biết
chiếc giường có còn ở đó, hay người đàn
ông nào đến chặt gốc cây ô-liu mang đi!"

Lời vừa dứt, gối run rẩy, tim đập rộn rã,
Penelope hiêu Odysseus đã nêu chứng
cớ hiển nhiên. Bật khóc chạy tới vung tay
ôm cổ hôn lấy hôn để lên đầu Penelope
nghẹn ngào thốt lời: "Odysseus, xin rộng
lòng tha thứ, đừng trách cứ tiện thiếp,
phu quân trước sau là người sáng suốt,
tinh tường. Đôi ta đau khổ vì thần linh đố

ky không muốn chúng mình gần nhau, vui hưởng cuộc đời lúc trẻ trung, chia sẻ đắng cay, ngọt bùi khi già nua. Bữa nay xin đừng giận dữ hoặc bức bối vì tiễn thiếp không âu yếm dang tay tiếp đón lúc mới nom thấy phu quân. Bởi từ lâu trong thâm tâm tiễn thiếp cứ nơm nớp lo sợ có người tới dùng lời kể chuyện đánh lừa; người bịa chuyện nhằm mục đích xấu xa nhiều vô kể. Nếu biết thanh niên can trường con cái người Achaian lâm chiến nhằm đem mình về nhà, về quê hương yêu dấu, Helen đất Argos, dòng dõi Chúa tể sẽ chẳng bao giờ âu yếm, ăn nằm với người xa lạ. Chắc hẳn có thần linh xúi giục nên nàng nhúng tay vào việc làm đáng tiếc; tới lúc đó nàng vẫn chưa nhận ra mình rõ dại, rõ dại đáng thương mờ

đường dẫn vào đau khổ không những cho riêng nàng mà cho cả đôi ta. Nhưng thôi, vì đã cho tiện thiếp hay rành mạch bí mật, miêu tả chiếc giường chưa ai nhìn thấy, trừ phu quân, tiện thiếp và nữ tỳ duy nhất Aktoris thân phụ ban cho khi tiện thiếp mới về đây làm dâu, trông nom cửa phòng chúng mình tường xây vững chắc, phu quân đã khuất phục trái tim ương bướng, đa nghi.”

Lời nói khuấy động tâm linh Odysseus muôn ứa lệ. Odysseus bật khóc ôm chầm hiền thê chung thủy, yêu thương. Cảm giác như lúc tay chèo cõ găng thấy đất liền yêu quý khi thuyền kiên cường bị hải thần Poseidon dập vùi, đập nát trên biển cả sóng to gió lớn. Men theo sóng nhào

đầy bọt vài người bơi vào bờ an toàn, thân thể ướt sũng nước mặn, họ sung sướng cất bước trên đất liền, chạy thoát tai họa, giãn từ bất hạnh. Penelope cũng sung sướng tương tự khi gặp lại phu quân. Đăm đăm nhìn khuôn mặt, cánh tay trắng ngàn ôm cổ như không muốn rời buông. Lúc lên ngự ngai vàng Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng sẽ thấy hai người vẫn thốn thức, nếu Athena mắt xanh lam lục không quyết định. Phương tây nữ thần níu đêm tối nấn ná ở chân trời, phương đông nữ thần giữ rạng đông xiêm y lộng lẫy bảng lảng trên sông Đại Dương, không cho đóng ách Lampos và Phaethon, tuấn mã phi nhanh đem ánh sáng cho thế nhân trên trần thế. Hồi lâu Odysseus mưu trí mới nói với phu nhân:

“Hiền thê yêu quý, đừng tưởng ngô bối
đã vượt hết thử thách gian nan! Còn việc
cam go vẫn chờ đợi, vô cùng lớn lao, hết
sức khó khăn đòi hỏi thời gian ta phải
hoàn tất trọn vẹn. Vong linh Teiresias
tiên đoán như thế hôm ta xuống âm phủ,
đến tư thất Diêm Vương hỏi ý tìm đường
cùng đồng đội trở về quê hương...
Nhưng thôi hiền thê, bây giờ ngô bối lên
giường nghỉ ngơi, tìm nguồn vui trong
giấc ngủ êm đềm!”

Penelope dâng vẻ tư lự đõi lời: “Thưa,
giường sẽ sẵn sàng như phu quân mong
muốn, bởi thần linh đã ưu ái đưa về quê
hương và ngôi nhà nguy nga, ngoạn mục.
Nhưng vì phu quân vừa ngỏ ý, vì thần
linh nhắc nhở, xin cho tiện thiếp hay thử

thách sắp tới. Phần riêng tiễn thiếp muốn biết. Nếu tiễn thiếp biết bây giờ, thưa có tai hại gì đâu?”

“Phụ nhân kỳ lạ!” Odysseus trầm khôn ngàn khéo đáp, “tại sao thúc ép, nài nỉ ghê thê? Dẫu vậy ta sẽ nói cho hay, không che đậy, mặc dù cũng như ta hiền thê sẽ không ưa thích thử thách đó! Teiresias bảo đi qua nhiều thành phố thế nhân đông đúc ta phải vác trên vai mái chèo đeo gót cẩn thận, gọn gàng... đi, đi mãi đến khi gặp sắc dân không biết tí gì về biển cả, không hề bao giờ dùng muối trong thức ăn, không chút kinh nghiệm với thuyền mũi sơn màu huyết dụ, mù tịt với mái chèo bằng gỗ bóng lộn như cánh chim đối với con thuyền. Ông cho ta hay

dấu hiệu hết sức rõ ràng. Ta sẽ cho hiền thê biết, không giấu giếm. Lúc gặp người cùng đi trên đường nhìn vật trên vai hỏi tại sao vác quạt quạt lúa, ta phải cắm ngay mái chèo hình thù xinh xắn xuống đất, bắt cừu, bò, heo rừng làm lễ tế sinh dâng hải thần Poseidon. Sau đó quay về nhà ta lại làm lễ bách sinh cúng thần linh bất tử sống trên trời bao la, tất cả lần này, không trừ vị nào, theo thứ tự cấp bậc. Ông còn nói lúc ta lâm chung Tử thần từ ngoài biển xa xôi sẽ vào cầm tay nhẹ nhàng dẫn đi. Tuổi già thư thái, ta nhắm mắt chấm dứt cuộc đời, vĩnh biệt cõi thế êm ả. Dân chúng sung túc quây quần thương xót... Và ông khẳng định đó là số phận tương lai dành riêng cho ta.”

“Nếu quả thực thần linh phù hộ về già phu quân sung sướng,” Penelope khôn khéo tiếp lời, “thưa như vậy hy vọng từ rày về sau đôi ta không còn khổ cực.”

Trong lúc hai người trò chuyện quản gia Eurynome, nhũ mẫu Eurykleia trợ giúp, đốt đuốc trải giường trên phủ vải mịn. Việc làm hoàn tất, giường ngủ chu đáo, nhũ mẫu cao niên về khu gia nhân nghỉ đêm; quản gia Eurynome tay cầm đuốc dẫn về phòng, cúi đầu cáo biệt lúc hai người lên giường. Vui vẻ sau thời gian dài như thế hai người cùng ngả lưng trên chiếc giường quen thuộc.

Telemachos, nô bộc chăn bò, nô bộc chăn heo cũng ngừng khiêu vũ, giải tán

nữ tỳ, sau đó nằm ngủ qua đêm trong đại sảnh âm u. Odysseus và Penelope, sau khi tận hưởng nguồn vui tình yêu mang lại, quay ra tìm niềm vui trong chuyện trò, tâm sự. Phu nhân kể cho phu quân hay ở nhà bản thân phải chứng kiến đám cầu hôn phá hại của cải, giết bò cừu béo mập ăn thịt, uống rượu vang hết hũ này đến hũ nọ, ve vãn, ngỏ tình, tính chuyện chăn gối vợ chồng. Phu quân dòng dõi thần linh kể cho phu nhân biết tổn hại bản thân gây cho kẻ thù, cực khổ, gian nan bản thân gánh chịu. Phu nhân lắng nghe ngây ngất, mắt mờ trùng trùng, chuyện chấm dứt vành mi mới từ từ khép lại. Bắt đầu phu quân kể phu quân khuất phục người Kikon, tới thăm đất trù phú nơi người ăn hạt sen sinh sống; người

Cyclop gây tội ác sau đó phu quân trả thù vì tay chèo lực luõng bị tên Cyclop ăn thịt không chút xót thương; gặp quân vương Aiolos, tiếp đón thân tình, tiễn đưa niềm nở lúc ra đi; nhưng hỡi ôi, vì số phận đưa đẩy chưa đến lúc trở về, lại gặp bão biển hãi hùng, tiếng kêu xé ruột cắt lòng vang trên biển đầy cá; tới Telepylos, nơi người Laistrygon phá tan đoàn thuyền, giết chết tay chèo xà-cạp gọn gàng, thuyền sơn đen chở phu quân là chiếc duy nhất chạy thoát. Phu quân kể Circe muru mô, mánh lói sử dụng bí thuật phù thủy mồi chài; lái thuyền nhiều chèo vượt biển phu quân xuống cung điện lạnh lẽo, âm u vương quốc Diêm Vương gặp vong linh thầy đoán Teiresias hỏi ý, gặp đồng đội ngày trước, thân mẫu đã sinh ra

đời, đã nuôi nấng từ thuở áu thơ. Phu quân kể lắng nghe tiếng hát dặt dù yêu nữ Seirèn phô diễn, lái thuyền vượt Hòn Di Động, xoáy nước Charybdis ghê rợn, hang ngầm Skylla khủng khiếp không tay chèo nào thoát thân; tới đảo thần linh Mặt Trời tay chèo giết bò; Chúa tể dội sấm phóng chớp sáng lòe đánh trúng thuyền, đồng hành chết hết, bản thân thoát khỏi số phận đen tối. Phu quân miêu tả tới đảo Ogygia, Calypso đón tiếp, yêu mị muôn lấy làm chồng, giữ ghịt trong động vòm cung, nâng niu, chiều chuộng, ngoý muôn biến thành bất tử, trẻ trung muôn đời, song không thể lôi cuốn, thuyết phục. Cuối cùng sau biết bao thử thách, gian nguy, phu quân tới Scheria nơi người Phaiakian đón tiếp nhiệt tình, quý

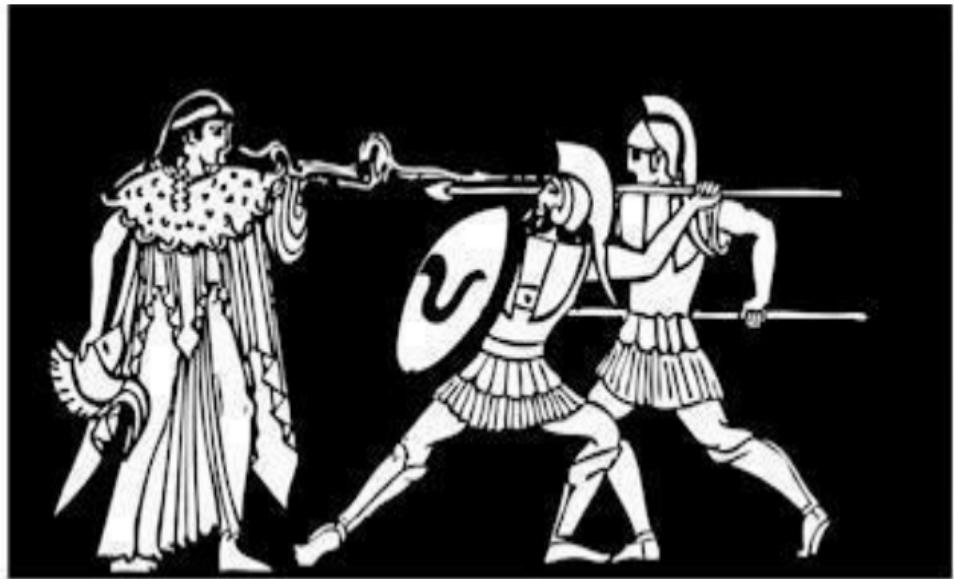
trọng như thần linh, cấp thuyền trở về quê hương, cho quần áo, tặng phẩm vật bằng đồng, bằng vàng. Vừa kể xong chuyện cuối cùng bất chợt cảm giác ngái lan nhanh, chân tay thoái mái, lòng dạ thảnh thơi, chẳng còn ưu tư, thắc mắc, phu quân thiếp ngủ.

Lúc này Pallas Athena mắt xanh lam lục lại dự tính. Mãn nguyện thấy Odysseus đã tận hưởng tình yêu, âu yếm ngon giấc trong tay hiền thê, nữ thần giục Rạng Đông an ngự ngai vàng tươi mát rời sông nước Đại Dương đem ánh sáng cho thế nhân và trần gian. Vừa dậy giường êm ám Odysseus nói với phu nhân: “Hiền thê yêu quý, đôi ta đã chia sẻ đầy đủ mọi đau khổ, hiền thê ở đây lệ nhỏ khôn

người vì ta vắng nhà biền biệt, ta ở đó khao khát trở về nhìn lại quê hương, nhưng Chúa tể và thần linh tàn nhẫn bắt phải lưu vong. Dẫu thế ngô bối đã đoàn tụ trên chiếc giường hằng mong muốn, bây giờ hiền thê phải trông nom mọi thú trong ngôi nhà ngô bối vẫn còn sở hữu. Gia súc đám cầu hôn xác xược phá hại ta sẽ bồ sung, một là bố ráp, hai là dân chúng đóng góp, chừng nào chuồng đầy đủ mới thôi. Ta phải về vườn cây ăn trái miền quê thăm thân phụ thương yêu, lo lắng, đau khổ quá nhiều vì ta. Và điều này nữa, hiền thê yêu quý, ta muốn hiền thê thực hiện, hiền thê thừa biết chẳng cần giải thích. Vì ta hạ sát bọn cầu hôn trong cung điện, nên mặt trời vừa mọc, tin thế nào cũng lan ra ngoài. Vậy hiền

thê cùng tỳ nữ lên phòng trên lầu, im lặng ở đó, không gặp ai, không hỏi gì!"

Dứt lời Odysseus choàng giáp y rực rõ qua vai, đánh thức Telemachos, nô bộc chăn bò, nô bộc chăn heo, bảo chuẩn bị vũ khí. Tuân lệnh túc thì tất cả trang bị giáp y lát đồng. Mở cửa đi ra tất cả bước theo Odysseus dẫn đầu. Lúc này trời đã sáng, song Athena buông màn đêm che phủ, nhanh nhẹn dẫn bốn người rời thành phố.

Khúc 24

Hermes thần linh núi Kyllene triệu gọi vong linh đám cầu hôn tập họp. Tay cầm đũa vàng ngoạn mục thần linh sử dụng theo sở thích, rẩy mê man khép mắt ru ngủ hay mở mắt đánh thức thế nhân. Khua đũa thần linh đi trước ra hiệu lên đường,

tất cả lăng lặng bước theo, thốt tiếng chít chít khe khẽ. Như dơi bám thành chùm chổng ngược dưới vách đá, nếu một tuột khỏi chỗ đậu, cả đàn ríu rít bay xuống động huyền bí thăm thăm, vong linh đám cầu hôn vừa nhích bước vừa chít chít. Hermes thần linh nhân từ dần xuống lối đi ẩm ướt, tối om. Tất cả băng qua Sông Đại Dương, Mỏm Đá Trắng, Cổng Mặt Trời, Vùng Cõi Mộng, cuối cùng tới cánh đồng lan nhật quang, nơi vong linh thế nhân hồn lìa khỏi xác cư ngụ. Tới nơi họ gặp vong linh Achilleus, vong linh Patroklos, vong linh Antilochos hào hùng, vong linh Aias vóc dáng thanh tao, khuôn mặt tuấn tú trong hàng quân Danaan, chỉ kém công tử Peleus tuyệt vời. Họ xúm quanh vong linh Achilleus

lúc vong linh Agamemnon buồn ủ rũ
bước tới dẫn đầu đoàn vong linh cùng
gục chết, cùng chịu chung số phận với
nguyên soái trong dinh thự Aigisthos.
Vong linh Achilleus cất tiếng trước tiên:
“Ô, công tử Atreus, ngô bối cứ tưởng
trong hàng ngũ chiến binh nguyên soái là
thế nhân Chúa tể thần sấm yêu thương
hơn cả, vì chỉ huy binh sĩ gan dạ, can
trường trên đất Troad bao la, nơi người
Achaian ngô bối chịu đựng lâu dài, tồn
thất nặng nề. Nào ngờ nguyên soái cũng
bị số phận tàn ác, không ai ra đời thoát
khỏi vòng tay, tới thăm giữa tuổi thanh
xuân phơi phói. Bản nhân ước mơ, vinh
quang lừng lẫy đã đạt, điều bình khiêm
tướng đã nhuyễn, nguyên soái đón nhận
số phận, gục chết trước thành Troa! Quân

lính Achaian sẽ hiệp lực xây gò mộ, nguyên soái sẽ để lại danh thơm cho con cháu mãi mãi về sau. Nhưng than ôi, thay vì thế số phận run rủi, đầy đura, nguyên soái chết cái chết vô cùng thảm thương!"

"Ô tướng quân, ô công tử Peleus, ô Achilleus oai phong," vong linh Agamemnon đõ lời, "ô chiến binh sung sướng, hy sinh trên đất Troad, xa cách Argos muôn trùng, nơi hoa tươi sắc ngát hương, hàng quân Troian, hàng quân Achaian thay nhau gục ngã giao chiến quyết liệt bảo vệ thi hài. Đã oai hùng, vẫn oai hùng, thi thể nằm sóng sượt, bụi đường bốc cao, tướng quân không màng điều xa dụng mã. Ngô bối giao chiến suốt ngày. Ngô bối không ngừng nếu

Chúa tể không nỗi bão ngăn chặn. Chiều đó lúc trận chiến tàn lui ngô bối mang tướng quân xuống thuyền, lấy nước nóng lau sạch thi hài, thoa thuốc xong xuôi đặt trên giá quan tài. Đồng đội Danaan xúm quanh nhỏ lệ, cắt tóc thương tiếc. Vừa hay tin thân mẫu tướng quân cùng nữ thần biển cả đội sóng nhô lên; tiếng khóc thần bí dập dờn, văng văng trên mặt nước mênh mông; quân lính Achaian bùn rùn tay chân. Hoảng hốt, nhốn nháo họ chạy xuống đáy thuyền lẩn trốn, trừ một người, Nestor kinh nghiệm già dặn, suy tư sâu sắc. Quan tâm tới tất cả, giọng điệu nhân từ, lão công ôn tồn thốt lời ngăn chặn: “Ngừng ngay, quân lính Argive! Bình sĩ Achaian đứng lại! Thân mẫu Achilleus đó! Nữ thần vừa ngoi khỏi mặt nước

cùng nữ thần biển cả tới nhìn thi hài quý tử lần cuối!' Nghe nói thế liền hết sợ quân lính Achaian dừng lại. Bu quanh tướng quân ái nữ Ông già Biển cả bật khóc thảm thiết, trải vải liệm bắt diệt phủ kín thi thể. Tiếp theo chín Thi Thần giọng thánh thót hát văn ca tiễn biệt, đoạn khúc xen kẽ trầm bổng, dặt dù, lúc đó tướng quân thấy không binh sĩ Argive nào ngừng úa lệ, ca khúc ảo não quấn quyện tiếng nấc nức nở Thi Thần nghẹn ngào khiến lòng dạ tất cả tê tái, quằn quại. Mười bảy ngày, mười bảy đêm Ngô bối than khóc tướng quân, cả thần linh bất tử lẫn thế nhân tất tử. Ngày thứ mười tám Ngô bối đưa tướng quân lên dàn hỏa, hiến sinh phong phú gồm cùu béo mập, bò sừng cong bày xung quanh. Mặc y

phục thần linh, tắm dầu thơm ngát, thoa mật ong dịu ngọt, tướng quân theo lửa ra đi. Quân lính Achaian vũ trang đầy đủ, lính bộ, phu xa diễn hành quanh dàn hỏa, thi thể tướng quân bốc cháy, âm thanh đồn dập dâng cao! Sáng sớm hôm sau, ô Achilleus, hỏa thần thiêu hủy nhục thể xong xuôi, nhặt xương tướng quân ngô bối lấy rượu vang tinh khiết rửa sạch, thoa dầu thơm ngát. Thân mẫu tướng quân đưa cho ngô bối chiếc bình hai quai bằng vàng, bà nói tưu thần Dionysos thân tặng, thợ rèn lừng danh Hephaistos gia công. Hài cốt tướng quân nằm trong đó, ô Achilleus lừng danh, trộn với hài cốt Patroklos công tử Menoitios, hy sinh tính mạng trước tướng quân. Hài cốt Antilochos nằm trong bình khác, bạn chí

thiết tướng quân coi trọng hơn cả sau khi Patroklos qua đời. Mai táng hài cốt họ và hài cốt tướng quân, chiến binh Argive lập mộ phần hùng vĩ, uy nghi trên mui đất nhô ra eo biển Hellespont để từ ngoài khơi bao la, xa xôi người hôm nay và thế hệ mai sau nhìn thấy. Sau đó thân mẫu tướng quân đem ra giữa hội trường, nơi lực sĩ Achaian tranh tài, giải thưởng vô giá bà hỏi xin thần linh ban cho. Trong đời từng dự biết bao đám tang chiến binh anh hùng, khi thanh niên cởi áo sẵn sàng tham dự cuộc đua vinh danh quân vương qua đời, song nếu nhìn giải thưởng rực rỡ nữ thần Thetis chân bạc trao tặng vinh danh tướng quân, tướng quân sẽ ngạc nhiên trước giải thưởng kỳ diệu, vì thần linh rất đỗi quý mến tướng quân. Bởi thế,

ô Achilleus, chết không hủy hoại tên tuổi, tên tuổi vẹ vang tướng quân sẽ sống mãi với đời. Ngược lại, sau khi kết thúc cuộc chiến, bản chúc đón nhận cái gì? Nào ngờ trên đường trở về Chúa tể dành cho kết thúc thê thảm, chấm dứt cuộc đời qua tay Aigisthos và người vợ đốn mạt!"

Trong khi hai vong linh chuyện trò Hermes sứ giả rạng rỡ dẫn vong linh đám cầu hôn gục chết dưới tay Odysseus bất chợt đi tới. Trông thấy ngạc nhiên hết sức hai vong linh bước thăng về phía họ. Vong linh Agamemnon nhận ra Amphimedon công tử Melaneus ngày trước đã tiếp đón trong tư thất ở Ithaka. Vong linh công tử Atreus nói trước: "Amphimedon, bất hạnh nào đưa các

ngươi xuống lòng đất tối tăm, thanh niên quý tộc, tất cả cùng lứa tuổi? Vào thành phố kén chiến binh xuất sắc thế nào người ta cũng chọn. Phải chăng Poseidon nổi bão hãi hùng, dâng sóng ngút trời phá tan, nhấn chìm đoàn thuyền? Hay bộ lạc thù nghịch chặn đánh trên đất liền khi các ngươi ùa vào cướp cùu, lùa bò đánh đi, hoặc tấn công, áp đảo để chiếm đoạt thành phố, bắt giữ đàn bà con gái? Nói ta hay vì ta và ngươi là chỗ quen biết. Người không nhớ có lần cùng Menelaos ta tới nhà ngươi ở Ithaka thuyết phục Odysseus gia nhập hàng quân theo thuyền nhiều chèo trực chỉ thành Troa hay sao? Một tháng ròng rã ngô bối vượt biển bao la; khó khăn khôn tả mới thuyết phục nổi Odysseus cướp phá thành phố!”

Vong linh Amphimedon đáp: “Công tử Atreus vè vang, ô nguyên soái hàng quân, Agamemnon, ô dòng dõi Chúa tể, ta nhớ tất cả những gì ngươi nói, ta kể ngươi hay, thành thực và đầy đủ, không giấu giếm, che đậy, kết thúc bi thảm chấm dứt cuộc đời ngô bối. Odysseus vắng nhà khá lâu, ngô bối tìm cách ve vãn vợ đương sự. Nàng không khước từ thẳng thừng đề nghị hôn nhân chẳng hề mong muốn, nàng cũng không đồng ý dứt khoát, song suốt thời gian đó âm thầm tìm cách sát hại ngô bối. Người có biết trong thâm tâm nàng chuẩn bị mưu kế gì không? Đặt khung cùi to lớn trong phòng nàng bắt đầu dệt vải, tấm vải lớn rộng. Nàng nói với ngô bối: “Quý vị cầu hôn trai trẻ, Odysseus không còn nữa, quý vị tới đây

ngô tình và hăm hở muốn kết duyên, xin
kiên nhẫn chờ tiễn phụ dệt xong tấm vải.
Như vậy công lao đưa thoi đạp cò không
phí phạm hay vô ích. Vải dệt sẽ liệm
Laertes khi lão nhân theo tử thần tàn nhẫn
vào cõi thiên thu ảm đạm. Tiễn phụ sơ
phụ nữ Achaian trong vùng chê trách đê
người xây dựng cơ đồ lớn lao như vậy
năm xuống vĩnh biệt cõi đời không vải
liệm che thân!” Nàng nói thế, ngô bối tin
lời đồng ý mặc dù lòng riêng chẳng
muốn tí nào. Từ đó ban ngày đạp củi
nàng dệt tấm vải, ban đêm đốt đuốc bên
cạnh nàng tháo gỡ chỉ ra. Ba năm liền
nàng dùng mưu kế đánh lừa bọn cầu hôn
cả tin. Sang năm thứ tư, ngày tháng xoay
vần, bốn mùa qua lại, mùa xuân vừa rồi,
có nữ tỳ biết hành tung bí mật bèn nói sự

thật. Vớ quả tang đang tháo gỡ ngô bối bắt, dù muốn hay không, nàng phải dệt cho xong tấm vải. Dệt xong giặt sạch nàng đưa cho ngô bối xem, tấm vải óng ánh như mặt trời, lung linh như mặt trăng. Đúng lúc đó thần linh quái ác đưa Odysseus trở về, không biết từ đâu, địa điểm mút đầu hòn đảo, trong ngôi nhà lụp xụp nô bộc chăn heo sinh sống. Dương sự gấp con trai vừa ngồi thuyền sơn đen từ Pylos cát bạt ngàn trở về cũng tới đó. Bày mưu tính kế hạ sát ngô bối cha con lên đường tới thành phố lừng danh. Telemachos đi trước. Dương sự đi sau. Nô bộc chăn heo đưa quần áo rách bướm cho mặc. Dương sự hóa trang như ăn mày già nua, tiêu tụy chống gậy lết bước trên đường. Nhìn mạnh quần tấm

áo thảm thương, không ai trong ngô bối, ngay cả người lớn tuổi, nhận ra Odysseus bất thình linh xuất hiện! Ngô bối giễu cợt, thỏa mạ, lấy đồ ném đuổi đi. Dương sự nhẫn nhục nín thinh chịu đựng ngay trong cung điện của mình.

“Nhưng khi Chúa tể mang khiên thần thay đổi ý định, tinh thần phấn khởi, Telemachos trợ giúp, đương sự chuyển vũ khí xuống phòng chứa đồ, rồi khóa chặt cửa. Sau đó sử dụng mưu mẹo đương sự bảo hiền thê đặt trước mặt đám cầu hôn cây cung, hàng rìu sắt xám, than ôi! Để thử tài đồng thời hạ sát ngô bối. Cung nặng, dây căng không ai trong ngô bối kéo nổi! Tất cả đều quá yếu không đủ sức. Lúc đương sự nâng cây cung không

lồ, ngô bối lớn tiếng phản đối không cho sử dụng bất kể nại cớ thế nào. Chỉ có Telemachos khuyết khích, thúc giục cứ để đương sự thử xem sao. Tay phải cầm cung đưa lên, kéo dây chằng chút khó khăn, dáng vẻ bình thản, thành thạo đương sự nhắm bắn, mũi tên bay qua vòng sắt dễ dàng. Liền đó nhảy phốc lên ngưỡng cửa, đỗ tên xuống đất, đống tên độc địa, đưa mắt nhìn quanh, ánh nhìn dũ dàn, đương sự bắn hoàng thân Antinoos trước tiên. Tiếp theo nhắm kỹ càng đương sự bắn ngô bối, mũi tên sát hại bay vun vút, ngô bối gục ngã bên nhau. Rõ ràng có thần linh trợ giúp đương sự và mấy tên bên cạnh. Ngay lúc đầu như điên như cuồng chúng hùng hục chạy suốt đại sảnh hạ sát ngô bối hết bên phải đến

bên trái. Đầu rơi rùng rợn, tiếng rú hãi hùng, máu chảy chan hòa... Ô Agamemnon, ngô bối chét như thế đấy! Lúc này xác nằm trong cung điện Odysseus không mộ phần; gia đình chưa hay tin, thân nhân chưa tới lau máu đọng trên vết thương, nhở lê than khóc thi thể, lo việc mai táng đúng nghi thức đối với người quá cố!"

"Ô công tử Laertes, Odysseus đa mưu túc trí!" Vong linh Agamemnon tiếp lời. "Chiến hữu là người may mắn có hiền thê đoan trang! Tấm lòng đôn hậu chứng tỏ Penelope tuyệt vời, ái nữ Ikarios, tiết liệt, thủy chung! Phu nhân kiên trì gìn giữ hình bóng phu quân hôn phối! Tiết hạnh vẻ vang sẽ không phai mờ theo năm

tháng, thần linh bắt tử sē gợi húng, thế nhân sē dệt vẻ dẽ thương thành ca khúc ý nhị ngợi khen Penelope nét na. Tương phản rõ rệt với ái nữ Tyndareos chuẩn bị ngấm ngầm tội ác xấu xa, hạ sát phu quân chính thức. Bài thơ, ca khúc thể nhân ca hát, ngân nga sē là bài thơ, ca khúc khả ố. Ấ làm ô danh nữ giới, kể cả phụ nữ đức hạnh.” Hai vong linh chuyện trò như thế khi đứng trong tư dinh Diêm Vương dưới lòng đất sâu thẳm.

Rời thành phố mấy người tới nông trại ngoạn mục, trù phú Laertes bỏ công khai phá trước kia. Nhà lão công ở đây, xung quanh là nhà chái, nhà phụ, nơi nô bộc cần cù làm lụng, ăn ở, nghỉ ngơi, ngủ nghê. Bà già khú đế người đảo Sicile

sống trong đó, trông nom, săn sóc lão công sống ở miền quê cách xa thành phố. Tới nơi Odysseus nói với con trai và nô bộc: “Các ngươi vào thăng nhà xây cất vững vàng bắt heo ngon lành làm thịt để ăn bữa trưa. Ta sẽ đi thử thân phụ xem khi nhìn thấy có nhận ra không sau thời gian vắng mặt lâu dài đến thế.”

Dứt lời Odysseus đưa vũ khí cho nô bộc. Nô bộc và con trai đi thăng vào nhà, Odysseus rẽ về hướng vườn cây ăn trái quả trổ xum xuê. Men theo lối mòn nhỏ hép vào khu đất lớn rộng rào kín, Odysseus không gặp nông nô Dolios hoặc các con, tất cả theo bố già ra đồng nhặt đá đem về làm hàng rào khu vườn trồng trọt khéo léo. Odysseus thấy thân

phụ một mình đang hí hoáy đào quanh gốc cây. Lão công mặc tu-ních sờn rách, vá víu, bẩn thỉu; ghêt da bò chằng chịt cuốn chặt ống chân để khỏi chày da; tay đeo bao để tránh gai đâm; đầu đội mũ da dê chống lạnh; lão công trông thiểu nǎo hết sức. Nom thấy thân phụ già nua, cὸm cỏi, nhận ra lão công âu sầu, buồn bã, bước tới cây lê cao lớn Odysseus từng trải, mưu trí dừng lại, không sao cầm nổi nước mắt. Tâm trí suy nghĩ, đắn đo không biết làm thế nào bây giờ: ôm hôn thân phụ, kể chuyện trở về quê hương hay ướm hỏi, thử lòng. Suy nghĩ đăm chiêu cuối cùng quyết định nên thử lão công bằng lời trêu chọc. Nghĩ vậy Odysseus bước tới. Laertes vẫn cúi đào quanh gốc cây. Odysseus lại gần cất tiếng: “Kính

chào lão công, lão công giữ gìn mọi thứ
chỗ này chu đáo quá, tiện phu nghỉ về
vườn tược không việc nào lão công
không hay; không cây nào khắp khu
vườn, cây vả, cây nho, cây lê, cây ô-liu,
hàng rau không được săn sóc cẩn thận.
Nhưng tiện phu lại thấy, xin bỏ qua đừng
chấp nhất, lão công không trông nom bản
thân chu đáo tí nào. Lụ khụ, gầy guộc lão
công ăn mặc lôi thôi, xốc xêch, quần áo
nhếch nhác, lem luốc. Chắc hẳn lão công
không phải nô bộc chủ nhân không thèm
để ý vì lười lĩnh, biếng nhác! Dáng dấp,
thân hình cho thấy lão công không phải
nô lệ; lão công trông như người mang
dòng máu hoàng tộc hay người cổ lai hi
trong đời chẳng phải làm gì mà chỉ tắm
rửa thỏa thuê, ăn uống ngon lành, lên

giường chờ giấc êm á. Nhưng thôi xin
cho tiện phu hay sự thật. Lão công làm
nông nô trong nom khu vườn cho ai? Và
cũng cho tiện phu hay, đừng giàu giément,
tiện phu muốn biết chắc chắn có thực tiện
phu đang ở Ithaka không? Trên đường tới
đây bất đồ gặp một người tiện phu hỏi
người đó khăng định đúng rồi. Nhưng
xem ra người đó có vẻ không tận tình,
chẳng thèm trả lời chi tiết tiện phu muốn
biết, chẳng buồn để tai lắng nghe ý kiến
tiện phu định thăm dò tin tức người bạn
mới quen chẳng hay còn sống trên cõi
đời hay đã chết vĩnh biệt thế gian.”

“Tiện phu sẽ kể lão công hay người bạn,
xin bình tâm lắng nghe. Trước đây, khi
còn ở trên quê hương thân yêu, tiện phu

có tiếp người bạn như bao người khác
đến từ nơi xa xôi, song trong số chưa
thấy người nào thân tình, lôi cuốn như
thế. Người bạn nói người bạn là người
đảo Ithaka, thân phụ là Laertes công tử
Arkeisios. Tiện phu mời vào nhà, tiếp
đón ân cần, nhờ giàu có đãi đằng chu
đáo, kể cả biểu phẩm vật xứng đáng lúc
chia tay lên đường. Tiện phu trao bảy ta-
lăng vàng ròng, chiếc liền bằng bạc khắc
hình hoa, mười hai mǎng-tô, mười hai
tấm voan, mười hai áo choàng, mười hai
tu-ních lộng lẫy, ngoài ra lại thêm bốn nǔ
tỳ khéo tay về mỹ nghệ, nhan sắc mặn
mà. Tiện phu để người bạn tự ý lựa
chọn.”

“Thưa quý khách,” Laertes vừa thốt lời

vừa úra lê, “vâng đúng rồi, quý khách đã
tới vùng đất đang tìm; nhưng vùng đất đã
rơi vào tay đám người hung hăng, xác
xược. Quà biếu quý khách trao người
bạn trở thành vô ích, dù trao không tiếc
tay! Ôi chao! Nếu quý khách gặp lại trên
đất Ithaka, nếu còn sống, người bạn sẽ
đèn đáp bội hậu, không để ra đi tay
không mà trao tặng vô số phẩm vật trước
khi quý khách lên đường, bởi theo lẽ
công bằng cho đi ăn phải nhận lại. Nhưng
thôi, làm ơn cho hay đích xác quý khách
tiếp đón người bạn bao lâu rồi? Với quý
khách người bạn là kẻ bất hạnh, nhưng
với lão hủ, xin cao xanh che chở, người
bạn là đứa con bạc mệnh. Nay giờ lão hủ
sợ xa gia đình, xa xứ sở người bạn đã
làm mồi cho cá trên biển cả, thú dữ trong

rừng, chim muông ngoài đồng. Hiền mẫu và lão hủ, song thân sinh ra đời, không có may mắn liệm thi hài, nhỏ lệ than khóc, ngay cả hiền thê nhiều của hồi môn Penelope tiết liệt cũng không có dịp vuốt mắt, thương khóc lúc lâm chung, nghi thức cần có với người quá cố. Nhưng thôi, lão hủ tò mò muốn biết, xin cho hay quý khách là ai, từ đâu tới? Thành phố nào, song thân ra sao? Thuyền vững chắc, tay chèo tài giỏi chở tới đây đậu chỗ nào? Hay quý khách quá giang thuyền người? Quý khách lên bờ, họ dong buồm ra khơi?"

"Thưa, tiện phu sē nói mọi điều lão công muốn biết," Odysseus ý nhị tiếp lời.
"Tiện phu tới từ Alybas; tiện phu sống

trong cung điện nguy nga, thân phụ là
quân vương Apheidas, quý tử hoàng thân
Polypemon; tiên phu tên là Eperitos. Ra
đi từ Sikania, thần linh đưa đẩy, dù
chẳng muốn, tiên phu lạc hướng trôi dạt
tới đây. Thuyền đậu không xa, song xa
đồng quê, xa thành phố. Còn Odysseus,
người xấu số bạc mệnh, tính ra đã năm
năm kể từ lúc anh ấy lên đường từ biệt
xứ sở tiên phu. Dẫu thế lúc anh ấy ra đi,
điếc triệu đều tốt lành, chim xuất hiện
bên phải, tiên phu an tâm ngoảnh lời tạm
biệt, anh ấy yên chí bắt đầu hành trình.
Hai bên hy vọng sẽ gặp lại, kẻ là khách,
người là chủ trao nhau phẩm vật quý
giá!"

Vừa nghe nói thế Laertes sa sầm nét mặt,

đau khổ tột cùng. Rên rỉ nãy nuốt, lão công đưa hai tay bốc bụi đất đen ngòm vã lên mái đầu bạc phơ, nức nở, nghẹn ngào. Xúc động khôn xiết, cảm thấy lỗ mũi cay cay vì nước mắt, nhìn bồ đẻ thương yêu, Odysseus nhào tới, vung tay ôm cổ, hôn lấy hôn đẻ, thốt lời: “Bố, con đây, người bố hỏi đã trở về quê hương sau hai mươi năm xa cách! Thôi đừng khóc, đừng than, đừng thốn thức nữa. Con nói bồ hay, và cần làm gấp không chậm trễ. Con đã tiêu diệt đám cầu hôn trong nhà mình, trả thù xúc phạm đau đớn, tội ác ghê tởm chúng gây nên.”

Nhưng Laertes cất tiếng: “Nếu quả thực là Odysseus, con lão hủ trở về, xin vui lòng cho hay chúng cớ cụ thể lão hủ mới

tin.”

“Thưa trước hết,” Odysseus nhanh trí đáp lời, “nhìn vết sẹo con bị heo rừng răng trắng nhởn cắn khi qua Parnassos. Bố mẹ bảo con đến ông ngoại Autolykos lấy quà khi tới thăm ngô bối ông ngoại hứa cho con. Tiếp đến con có thể kể bố hay số cây bố nói cho con hôm ở trong vườn. Lúc đó con còn nhỏ, theo bố lần quẩn giữa hàng cây ăn trái, hỏi hết cây này đến cây kia. Lúc hai bố con dò bước qua hàng cây bố nói cho con hay lần lượt từng tên. Bố cho con mười ba cây lê, mười cây táo, bốn mươi cây vả, cùng lúc lại chỉ năm mươi hàng nho bố hứa cho con. Mỗi hàng ra quả theo thời, bởi thế chùm chín theo đợt như các mùa Chúa tể

trên cao bồi sinh lực làm sống lại trên nhánh, trên cành.”

Nghe thấy thế đang đứng đầu gối run bần bật, tim đập rộn ràng vì lão công nhận ra chứng có xác thực Odysseus trung nêu. Lão công vung tay ôm cổ con trai yêu quý, Odysseus từng trải gian khổ ôm chặt thân phụ vào lòng ngực. Lấy hơi tinh lại lão công nói liên hồi: “Ô Cha Chúa tể, như vậy là thần linh vẫn ngự trị núi Olympos hùng vĩ, bởi thế đám cầu hôn đèn mạng vì hung hăng, xác xược! Nhưng bây giờ trong lòng rất lo sợ, bố linh cảm dân Ithaka sẽ kéo tới bao vây tấn công ngô bối, và tin thế nào cũng lọt tới tai đám Kephallenian.”

“Đừng sợ,” Odysseus mưu trí đáp, “và cũng đừng lo chuyện đó, bố ơi! Thay vì thế theo con qua vườn cây ăn trái về nhà nông trại. Con đã bảo Telemachos đi trước cùng nô bộc chăn heo và nô bộc chăn bò mau mau sửa soạn bữa ăn.”

Dứt lời bố con đi về nhà nông trại xây cất vững chắc, ngoạn mục. Đến nơi bố con thấy Telemachos và hai mục phu đang lóc thịt, pha vang óng ánh. Lão công vui vẻ bước vào. Nữ tỳ cao niên người Sicile dẫn đi tắm, thoa dầu, mặc cho áo choàng. Athena đến bên cạnh truyền sinh lực, chân tay nảy nở, thân hình cao lớn, mạnh khỏe hơn trước. Lão công rời bồn tắm bước ra, con trai ngỡ ngàng, vì trông đường bệ, oai nghiêm

khác thường. Odysseus thốt kêu, lời như có cánh bay xa: “Ô, bố, con chắc thần linh bất tử đã biến bố thành trẻ hơn, cao hơn bao giờ!”

Nghe nói thế Laertes đưa mắt nhìn, trầm tĩnh nói: “Ô Cha Chúa tể, ô Athena, ô Apollo, ước chi ta là người ngày trước, khi là quân vương cai quản người Kephallenian, tiến chiếm Nerikos, thành quách kiên cố trên mũi đất đâm ra biển! Và ước gì bữa qua đứng bên con trong cung điện, vũ khí trên vai, chống trả đám cầu hôn, ta bẽ gãy nhiều cặp gối trong đại sảnh, lòng riêng con vui mừng khôn tả!”

Trong khi bố con trò chuyện, nô bộc

chuẩn bị xong xuôi bữa ăn. Mọi người lần lượt vào chỗ, ngồi gần nhau trên ghế bành hay ghế dài. Mọi người vừa bắt đầu ăn uống nô bộc cao niên Dolios bước vào, bầy con mệt lử theo sau, tất cả mải mê làm việc ngoài đồng mẹ ra gọi mời về, bà già người Sicile cặm cui chăm lo bầy con, cùng lúc nhiệt tình săn sóc lão công năm tháng đè nặng vai gầy. Nom thấy Odysseus và nhận ra tất cả sững sờ, đứng như trời trồng, ngạc nhiên. Nhưng vừa ngó lời dịu dàng chào đón, Odysseus vừa vui vẻ phân bua: “Lão bộc, ngồi xuống dùng bữa. Tất cả đừng ngỡ ngàng! Chờ khá lâu, bụng đói thèm ăn, ngô bối định đưa tay với bánh mì, song ráng đợi các người!”

Nghe nói thế Dolios liền sấn tới dang tay
năm cổ tay Odysseus hôn lấy hôn đẻ, cất
giọng nói lời như có cánh bay xa: “Ôi
chao, quý nhân! Bấy lâu ước ao gặp mặt,
nô bộc cứ nghĩ chẳng còn hy vọng, nào
ngờ thần linh dẫn lối chỉ đường trở về!...
Trân trọng chào mừng, hân hoan nghênh
đón, cầu mong thần linh ban hồng ân bội
hậu cho quý nhân! Nhưng xin cho nô bộc
hay vì lòng dạ bồn chồn muốn rõ.
Penelope kín đáo, tiết hạnh đã biết quý
nhân vê chưa, nếu không ngô bối cắp
báo?”

“Nương nương biết rồi, lão bộc,”
Odysseus mưu trí đáp. “Lão bộc chẳng
cần thắc mắc!” Dolios quay lại ghé bóng
lộn. Bây giờ đến lượt bầy con bu quanh

Odysseus, ngỏ lời mong ước năm chặt bàn tay. Sau đó tất cả ngồi xuống ghế gần thân phụ. Mọi người dùng bữa trong nhà nông trại. Trong khi đó Tin Đồn, sứ giả lừng danh, lan nhanh khắp thành phố, kể chuyện số phận đám cầu hôn cùng kết thúc thảm. Vừa hay thân nhân khắp nơi bảo nhau kéo tới trước cung điện Odysseus, rên la, khóc lóc. Mỗi nhóm mang xác chết khỏi ngôi nhà hối hả đem đi mai táng; xác chết từ thành phố khác đưa lên thuyền nhờ ngư phủ chở về cho gia đình. Buồn rười rượi họ bảo nhau kéo tới quảng trường. Họ tụ tập mau lẹ, quảng trường đông nghịt, Eupeithes đứng lên kêu gọi, lòng buồn vô cùng, vì quý tử Antinoos nhận mũi tên đầu tiên gục chết dưới tay Odysseus. Dương sự vừa bắt

đầu vừa thương khóc con trai: “Quý hữu, tác oai tác quái tên này dự tính chống lại ngô bối quyết liệt! Dong buồm ra đi nó mang theo biết bao thanh niên tuấn tú trên thuyền rỗng không. Mất thuyền nó mất cả đồng đội! Trở về nó lại giết thanh niên xuất sắc hải đảo Kephallenia. Vậy mau lên! Ngay bây giờ! Đừng để nó trốn sang Pylos hoặc Elis thiêng liêng, nơi quân vương người Epeian trị vì. Ngô bối phải ra tay kéo nhục nhã suốt đời. Ngô bối sẽ hổ thẹn ngay cả với thế hệ chưa chào đời nếu không trả thù kẻ giết con em mình. Phần riêng bản nhân không muốn sống, mà muốn chết cho rồi, đi theo người quá cố. Hùng dũng tiến bước, ngô bối phải tóm cổ không để chúng vượt biển thoát thân!”

Lời nói quyết nước mắt khiến dân Achaian xúc động thương hại. Nhưng đúng lúc ấy lệnh sứ và thi sĩ ca công thiên phú bất đồ xuất hiện. Vừa thúc dậy rời ngay cung điện hai người đến hội trường. Mọi người nom thấy đều ngạc nhiên. Dẫu thế Medon dáng vẻ ung dung trầm tĩnh lên tiếng: “Dân đảo Ithaka, xin để tai lắng nghe. Thực hiện kế hoạch Odysseus không làm trái ý định thần linh bất tử. Bỉ nhẫn nhìn tận mắt thần linh bất tử trông hết Mentor đứng cạnh đương sự. Và thần linh bất tử lúc đứng trước đương sự hối thúc quyết liệt, lúc chạy như bay qua đại sảnh gieo kinh hoàng cho đám cầu hôn gục chết chồng chất lên nhau.”

Nghe nói thế tất cả xanh mặt khiếp đảm.

Thấy vậy Halitherses, chiến binh cao niên, công tử Mastor cất lời. Người duy nhất trong đám đông biết tương lai, hiểu quá khứ, lão nhân đứng dậy ôn tồn phát biểu: “Hỡi dân đảo Ithaka! Xin lắng nghe lão hủ có đôi lời muốn nói. Quý hữu biết chăng tai họa hiện tại bắt nguồn từ thái độ trì độn, tác phong thờ ơ. Quý hữu không nghe lão hủ, quý hữu không nghe Mentor, khi ngô bối hối thúc ngăn cản con cái chấm dứt việc làm rõ đại. Chúng phạm tội vì làm điều sai trái ghê tởm, rắp tâm coi thường đạo đức, phá hại tài sản, hạ nhục hiền thê người nổi tiếng lừng danh chúng nghĩ không bao giờ trở về! Bởi thế dù gì bây giờ hãy nghe lão hủ. Đừng dại dột giờ trò kéo nhau tấn công. Làm vậy quý hữu mang họa vào

thân!"

Lão nhân dứt lời. Có người đứng im tại chỗ, song nhiều người nhảy chồm chồm, vừa lớn tiếng hô hào quyết chiến, vừa bắc bỏ ý kiến khuyên can lão nhân đưa ra. Nhắm mắt nghe theo Eupeithes, họ hối hả chạy đi lấy vũ khí, trang bị đồ đồng bóng loáng, tập trung đông đảo trước cửa ô thành phố. Eupeithes hùng hổ, hung hăng dẫn đầu. Đương sự ra đi trả thù cái chết của con trai, song không trở về, mà bỏ xác ở đó. Đúng lúc ấy Athena lên tiếng nói với Chúa tể công tử Kronos: "Cha Chúa tể, quý tử Kronos, quân vương quyền uy tối thượng! Xin trả lời và cho thần nhi hay Cha nghĩ gì trong bụng? Cha muốn kéo dài xung đột thảm

khốc và hỗn chiến kinh hoàng nữa không? Hay Cha muốn tái lập hòa bình giữa hai phe thù địch?”

Chúa tể thu thập mây trời đáp: “Thần nhi, tại sao hỏi chuyện này và đặt vấn đề như vậy? Thế thần nhi đã chẳng quyết định Odysseus trở về, trả thù bản thân, chống lại đám cầu hôn hay sao? Cứ làm như thần nhi dự định, song đây là ý kiến của ta. Vì Odysseus đã từng trị đám cầu hôn, vậy chuẩn bị hiệp ước hòa bình, long trọng tuyên thệ, đương sự lên ngôi vương chủ, ngô bối tìm cách tẩy xóa khỏi ký ức hình ảnh tàn sát con em. Đôi bên sẽ là thân hữu như trước, hòa bình và cuộc sống ấm no ngự trị khắp nơi!” Nghe lời Chúa tể khuyến khích, thâm tâm bội

phần háo hức, rời đỉnh núi Olympos, Athena bay vút xuống trần gian...

Trong nhà nông trại, sau khi dùng bữa thỏa thuê, Odysseus gian truân, mưu trí lên tiếng: “Có người nào trong các ngươi ra ngoài xem chúng đã tới gần ngô bối hay chưa!” Lời vừa dứt, một trong mấy con Dolios nhởm dậy bước qua ngưỡng cửa. Đúng đó nhìn thấy đôi phuơng tới mỗi lúc một gần, thanh niên lớn tiếng gọi với Odysseus lời như có cánh bay xa: “Chúng kéo đến kia kia! Đó! Vũ trang! Mau lên!” Nghe thấy thế tất cả đứng phắt dậy cầm vũ khí. Odysseus cùng ba người xung quanh; Dolios với sáu con; Laertes và Dolios, dù tóc trắng như tuyết, cũng vũ trang chiến đấu do sống còn đòi hỏi.

Choàng giáp y lát đồng óng ánh tất cả mở cỗng đi ra. Odysseus dẫn đầu. Nhưng Athena, ái nữ Chúa tể lại gần, hình dáng, giọng nói giống hệt Mentor. Nom thấy nữ thần, Odysseus vui khôn tả. Quay sang con trai Odysseus kiên nhẫn chịu đựng dặn dò: “Telemachos, nhớ điều này, lúc lao vào cuộc chiến, nơi thanh niên biếu lộ can trường, con không được làm ô danh tổ tiên, bởi từ xưa tới giờ, về sức lực và dũng cảm, gia đình nổi tiếng lừng danh khắp nơi.”

Telemachos dáng vẻ thận trọng đáp lại: “Thưa, nếu muốn vậy, bố sẽ thấy trái tim trong con không làm ô danh dòng họ như bố nói.”

Chợt nghe mừng rõ Laertes la to: “Ô thần linh yêu quý! Ngày tươi đẹp lão hủ sung sướng làm sao! Con, cháu thi đua dũng cảm!”

Athena mắt xanh lam lục bước tới chen lời: “Công tử Arkeisios, thân hữu quý mến vô cùng! Hãy cầu xin trinh thần mắt xanh lam lục và Chúa tể vạn năng, rồi nâng trường thương lao thăng.” Vừa nói Athena vừa truyền phả sinh lực, lão nhân túc thì nâng trường thương, cầu xin ái nữ Chúa tể siêu phàm, đoạn phóng mạnh. Thương trúng vành mũ bọc đồng, mũ không ngăn nỗi, mũi nhọn xuyên qua, Eupeithes ngã văng xuống đất, giáp y kêu lèng xéng. Đúng lúc đó Odysseus và con trai hùng dũng chồm tới vung kiếm, múa

thương hai mũi ào ạt tấn công hàng đầu. Cha con sẽ tiêu diệt tất cả và không để địch thủ trở về toàn mạng nếu Athena ái nữ Chúa tể mang khiên thần không quát to ngăn chặn: “Dân Ithaka, chấm dứt giao chiến, tách xa tức thì, không để máu đổ.”

Nghe tiếng hét tất cả biến đổi sắc mặt. Kinh hãi tất cả buông vũ khí xuống đất. Nghe giọng nói trong lòng nảy sinh ước ao muốn sống tất cả xây lưng quay về thành phố. Trái lại, Odysseus kiên trì chịu đựng lớn tiếng hô rùng rợn, tập trung toàn lực như chim ưng nhào tới tấn công quân thù. Nhưng đúng lúc đó Chúa tể dội sấm sáng lòe trước mặt ái nữ mắt xanh lam lục. Quay lại, ái nữ Chúa tể siêu phàm, Athena lớn tiếng ra lệnh:

“Công tử Laertes, dòng dõi Chúa tể, Odysseus trăm phương nghìn kế! Ngừng tay! Chấm dứt cuộc chiến bất phân thắng bại, kéo công tử Kronos, Chúa tể thần sấm bất bình!”

Nghe tiếng nữ thần, Odysseus tuân lệnh, lòng vui khôn xiết. Phần mình vẫn cài trang, vẫn sử dụng hình thù, giọng nói Mentor, yêu cầu thề nguyện cam kết từ rày về sau, Pallas Athena ái nữ Chúa tể mang khiên thần thiết lập hòa bình giữa đôi bên.

Chú thích danh xưng

Để tiện theo dõi dữ kiện kể trong trường ca phần này không nhằm lập danh sách đầy đủ, song nhắc tới danh xưng (thần danh, nhân danh, địa danh, sự danh) ít nhất một lần. Số thứ nhất chỉ khúc, số thứ hai chỉ câu thơ. Tên đều viết theo lối Hy-lạp, không theo lối La-mã chuyển dạng thành lối Pháp hay lối Anh. Tên đọc như tiếng Việt, trừ ba âm cuối: -es [iz], -eus [ius], -os [os].

Achaian: (Argive, Danaan) Chữ dùng chỉ tổng quát người Hy-lạp từ nhiều vùng khác nhau trên đất Hy-lạp, gồm cả người

đảo Ithaka. Theo từ nguyên, Achaian là dân Achaia (bắc Peloponnesos), Argive là dân Argos (đông bắc Peloponnesos) và Danaan là con cháu Danaos, quân vương huyền thoại sáng lập Argos, 1.90; 2.7; v.v...

Acheron: Đau Buồn, dòng sông xứ người quá cố, 10.513.

Achilleus: Con Thetis và Peleus, chỉ huy đoàn quân Myrmidon (trong cuộc chiến thành Troa, bị Paris hạ sát), tên gọi dân vùng Phthia, một phần Thessaly. Trong thời gian lưu lại cung đình Lykomedes trên đảo Skyros bí mật lấy Deidamia, con gái quân vương, sinh Neoptolemos (Tây Âu quen gọi là Pyrrhus), nhân vật

chính trong Iliad, hồn ma nói chuyện với Odysseus, 11.467; v.v...

Adreste: Tỳ nữ của Helen, 4.122.

Agamemnon: Con Atreus và Aerope, anh Menelaos, quân vương Argos và Mycenea, lấy Klytaimestra, sinh ba gái và một trai, Orestes; nguyên soái chỉ huy đoàn quân viễn chinh tấn công thành Troa trở về bị Agisthos mời dự tiệc rồi hạ sát, 1.30; 3.143; v.v...

Agelaos: Con Damastor, kẻ cầu hôn, 20.321; v.v...; Odysseus hạ sát, 22.293.

Aiaia: Hải đảo huyền thoại nơi yêu phu Circe cư ngụ, 10.135.

Aiakos: Bố Peleus, ông Achilleus, 11.471, 538.

Aias: (1) Con Telamon và Perioboea, còn gọi là Aias to con, quân vương đảo Salamis ngoài khơi Athens, cãi nhau với Odysseus, vì không được giáp y của Achilleus, hóa điên dùng kiếm cắt cổ cùu tướng là cắt cổ quân Hy-lạp để rửa hận, nhận ra làm lỗi, xấu hổ lấy kiếm đâm bụng tự sát, 11.469, v.v...; (2) con Oileus và Eriopes, còn gọi là Aias nhỏ thó, quân vương người Lokrian nổi tiếng báng bổ, sau khi cướp phá thành Troa bắt Kassandra con vua Priam đem vào đền thờ Athena cưỡng hiếp. Phẫn nộ nữ thần nổi bão đánh tan đoàn thuyền đang trên đường trở về quê hương, thoát chết dạt

vào mỏm đá, ở đó vẫn báng bổ thần linh, hải thần Poseidon bèn đánh chìm mỏm đá, sóng cuốn xác mang đi mất tích, 4.499-510.

Ai-cập: Tên nước, 3.300; 4.351, v.v...

Aietes: Quân vương Colchis, bố Medea, anh yêu phụ Circe, 10.137; 12.70.

Aigai: Thành phố đất Achaia, hải thần Poseidon thương yêu, 5.381.

Aigisthos: Con Thyestes và Pelopia, em họ Agamemnon, người tình của Klytaimestra, ám sát Agamemnon lên làm vua Mycenaean, Orestes giết chết, 1.29; 3.194, v.v...

Aigyptios: Trưởng thượng Ithaka, bồ Eurynomos, 2.15.

Aigyptos: Sông ở Ai-cập, sông Nil, 14.257.

Aiolia: Đảo của quân vương Aiolos, 10.1.

Aiolos: (1) Quân vương thế nhân làm chủ nhiều gió, 10.1; (2) bồ Kretheus, 11.237.

Aison: Con Tyro và Kretheus, 11.259.

Aithiopian: Người Ethiopi, người da xạm nắng, người Da Đen, người Phi Châu, dân vùng xa xôi Poseidon tới thăm, 1.22; 5.282, v.v...

Aithon: Tên Odysseus giả dạng ăn mày tự nhận khi nói chuyện với Penelope, 19.183.

Aitolia: Vùng đất mạn trung Hy-lạp, 14.379.

Akastos: Quân vương mạn Tây Hy-lạp, 14.336.

Akroneos: Người Phaiakian, 8.111.

Aktoris: Tỳ nữ của Penelope, 23.228.

Alektor: Người thủ phủ Sparta, con gái lấy Megapenthes, 4.10.

Alkandre: Phụ nữ Ai-cập sống ở Thebes, vợ Polybos (2), 4.126.

Alkimos: Bố Mentor, 22.234.

Alkinoos: Cháu Poseidon, quân vương người Phaiakian, chồng Arete, bố Nausikaa, 6.12; 7.185, v.v...

Alkippe: Tỳ nữ của Helen, 4.124.

Alkmaion: Con Amphiaraos, 15.248.

Alkmene: Vợ Amphitryon, mẹ Herakles (do Chúa tể), 2.120; 11.266.

Aloeus: Chồng Iphimedea, xem như cha chính thức của Otos và Ephialtes, 11.305.

Alpheios: Dòng sông mạn Tây Peloponnesos, 3.489.

Alybas: Thành phố không biết ở đâu Odysseus khoe đã tới, 24.304.

Amnisos: Một nơi trên đảo Krete, 19.188.

Amphialos: Người Phaiakian, đoạt giải thi nhảy, 8.114; 128.

Amphiaraos: Con Oikles, ông nội Theoklymenos, một trong bảy dũng sĩ tấn công thành Thebes, 15.244-247.

Amphilochos: Con Amphiaraos, 15.248.

Amphimedon: Cầu hôn, 22.242; Telemachos hạ sát, 22.284; hồn ma kề cho hồn ma Agamemnon hay cuộc thảm sát đám cầu hôn, 24.103.

Amphinomos: Cầu hôn, 16.351; con Nisos, từ Doulichion, sáng giá hơn hết, Penelope có cảm tình, 16.394; ngỏ ý thân thiện với Odysseus, bị Odysseus cảnh cáo, 18.119-150; Telemachos hạ sát, 22.89-94.

Amphion: (1) Con Antiope làm nghề xây cát với em Zethos ở Thebes, 11.262; (2) quân vương người Myrian trị vì thành Orchomenos, 11.283.

Amphithea: Vợ Autolykos, bà ngoại Odysseus, 19.416.

Amphitrite: Hoàng hậu biển cả, 3.91, v.v...

Amphitryon: Quân vương Tiryns, chồng

Alkmene, xem như cha chính thức của Herakles, 11.266.

Amythaon: Con Kretheus và Tyro, 11.259.

Anabasineos: Người Phaiakian, 8.113.

Anchialos: (1) Bố Mentes, 1.180; (2) Người Phaiakian, 8.112.

Andraimon: Bố Thoas, 14.499.

Antikleia: Con gái Autolykos, vợ Laertes, mẹ Odysseus, 11.85.

Antiklos: Chiến binh Achaian trong bụng ngựa gỗ, 4.286.

Antilochos: Con Nestor, Mennon giết ở thành Troa, 3.112; 4.187; v.v...

Antinoos: Con Eupeithes, một trong hai cầu hôn hy vọng thành công, 1.383; 2.84; v.v..., cầm ghế ném Odysseus, 17.462; bị Odysseus bắn chết trước tiên, 22.8.

Antiope: Con gái Asopos, mẹ Amphion và Zethos, 11.260.

Antiphates: (1) Quân vương người Lastrigon, 10.107; (2) bố Oikles, 15.242.

Antiphos: (1) Đồng hành của Odysseus, bị Cyclop giết, 2.17; (2) bô lão Ithaka, 17.68.

Apeire: Nơi ở của Eurymedousa, 7.8.

Apheidas: Tên người Odysseus nhận là bô khi nói chuyện với Laertes, 24.305.

Aphrodite: Con gái Chúa tể, nữ thần tình yêu và sắc đẹp, 4.14, v.v... trong Odyssêy (không phải trong Iliad) là vợ Hephaistos, 8.267, v.v... luôn luôn có ba Mỹ Thần (Charites) tháp tùng, tranh vẽ vẻ mặt lúc nào cũng tươi cười, tay trong tay thân thiết.

Apollo: Hay Phoibos Apollo, con Chúa tể và Leto, 3.279, v.v... Không giữ vai trò quan trọng trong Odyssêy, nhưng ngày đám cầu hôn bị giết là ngày lễ Apollo, 20.278. Cũng như mũi tên Artemis, mũi tên Apollo bắn đi giết chết tức thì, không

gây đau đớn, 3.280, v.v...

Ares: Con Chúa tể, thần linh chiến tranh, người yêu của Aphrodite, 8.267, v.v...

Arete: Vợ Alkinoos, hoàng hậu người Phaiakian, 7.54, v.v...

Arethousa: Suối nước ở Ithaka, 13.408.

Aretias: Bố Nisos, ông Amphinomos, 16.395; 18.414.

Aretos: Con Nestor, 3.414.

Argeiphontes: ‘Người hạ sát Khổng Lồ Argus’, phẩm từ chỉ Hermes, 1.38; 5.43, v.v...

Argive: Người Hy-lạp đi tấn công thành Troa, 1.61, v.v...; người sống ở Mykene hoặc Sparta, 3.309, v.v...

Argo: Thuyền chở đoàn Argonaut, dũng sĩ Hy-lạp đi tìm bộ lông cừu kỳ lạ, 12.69.

Argos: Chó già của Odysseus, 17.292.

Argos: Thành phố hay quận lỵ đông bắc Peloponnesos, hoặc ‘Hy-lạp’, 1.344; 3.251, v.v...

Ariadne: Con gái Minos, bị Artemis giết chết. Hồn ma Odysseus nhìn thấy dưới quê hương người quá cố, 11.321.

Arkeisios: Bố Laertes, 16.118; 24.270,

V.V...

Arnaios: Tên thực của Iros, 18.5.

Artakie: Suối nước ở Lamos, 10.108.

Artemis: Con gái Chúa tể và Leto, em sinh đôi Apollo ra đời ở Delos, trinh thần săn bắn, 6.102, v.v... Cũng như mũi tên Apollo, mũi tên Artemis giết chết êm nhẹ, tức thì, không gây đau đớn, 15.410, V.V...

Asopos: Dòng sông và dòng sông thần linh ở Boiotia, bố Antiope, 11.260.

Arybas: Phú ông ở Sidon, bố vú nuôi Eumaios, 15.426.

Asphalion: Gia nhân của Menelaos, 4.216.

Asteris: Đảo nhỏ ngoài khơi Ithaka, 4.846.

Athena: Hay Pallas Athena, con gái Chúa tể, bao che, bảo vệ người Achaian. Nữ thần bảo trợ sáng tạo của thế nhân thể hiện trong mỹ nghệ, quay chỉ, dệt sợi hay khả năng thích nghi, giao tế của con người tiêu biểu qua Odysseus, nữ thần yêu thương hơn hết trong hàng hà sa số người Hy-lạp, 1.44, v.v...

Athens: Thành phố nổi tiếng mạn trung đông Hy-lạp, 3.278.

Atlas: Khổng Lồ, bố Calypso, 1.52.

Atreus: Bố Agamemnon và Menelaos, 1.35, v.v...

Atrytone: Phảm từ chỉ Athena, 4.762.

Autolykos: Bố Antikleia, ông ngoại Odysseus, 11.85; 19.394, v.v...

Autonoe: Tỳ nữ của Penelope, 18.182.

Boethoos: Bố Eteoneus, 4.31.

Calypso: Nữ thần sông nước, con Atlas, sống trên đảo Ogygia, 1.14; 52; kết thân, chung sống với Odysseus, 5.14-268, v.v...

Centaur: Quái vật, nửa người nửa ngựa sống gần núi Pelion, 21.303. Quân

vương Peirithoos tổ chức đám cưới công chúa Hippodameia, quái vật đột nhập bắt công chúa mang đi, nhưng bị người Lapith đánh đuổi phải bỏ xứ chạy tan tác khắp nơi.

Chalkis: Một nơi trên bờ biển tây Hy lạp, đối diện Ithaka, 15.295.

Charis, Charites: Mỹ Thần, nữ thần xinh đẹp, duyên dáng ‘đem hoa cho đời’ sống trên núi Olympos với chín chị em Thi Thần ham thích, yêu chuông nghệ thuật và văn chương, 6.18; 8.364; 18.194.

Charybdis: Quái vật ngoài khơi dưới dạng xoáy nước khổng lồ, 12.104, v.v...

Chios: Đảo lớn ngoài khơi Tiểu Á,

3.170.

Chloris: Vợ Neleus, mẹ Nestor, hồn ma Odysseus gặp dưới âm phủ. 11.281.

Chromios: Con Neleus và Chloris, em Nestor, 11.286.

Circe: nữ thần, yêu phụ ở Aiaia, 8.448; 9.31; khúc 10, v.v...

Cực lạc tinh thồ: (Elýsion) Tiên cảnh, thiên đường, 4.563.

Cyclop: sắc dân khổng lồ độc nhãn, man rợ Odysseus và đồng hành gặp, 9.106, v.v... Nếu chỉ một, Cyclop là Polyphemos, 1.69; 2.19, v.v... Người xưa phân biệt ba loại Cyclop: Cyclop

‘ouran’, con Trời và Đất; Cyclop xây cất và Cyclop đảo Sicile, đồng bọn của Polyphemos.

Cyprus: Đảo lớn cực đông Địa trung hải, 4.83, v.v...

Damastor: Bố Agelaos, 20.321.

Danaan: Người Hy-lạp đi tấn công thành Troa, 1.350, v.v...

Deiphobos: Con vua Priam, chồng Helen lúc thành Troa thất thủ, 4.276; 8.518.

Delos: Đảo trong biển Aegean, thiêng liêng đối với Apollo, 6.162.

Demeter: Em gái Chúa tể, người yêu của Iasion, 5.125.

Demodokos: Thi sĩ ca công khiêm thị người Phaiakian, 8.44, v.v...

Demoptolemos: Cầu hôn Odysseus hạ sát, 22.242; 266.

Deukalion: Quân vương đảo Krete, bố Idomeneus, 19.180.

Dia: Đảo trong biển Aegean, 11.325.

Diokles: Con Ortilochos, quân vương Pherai, 3.448; 15.186.

Diomedes: Con Tydeus, chiến binh xuất sắc trong Iliad, 3.180.

Dionysos: Con Chúa tể và Semele, tửu thần, 24.75; chỉ trích Ariadne, 11.325.

Dmetor: (1) Con Iasos, (2) quân vương Cyprus, 17.443.

Dodona: Địa điểm tây bắc Hy-lạp nơi Chúa tể ban sấm, 14.327; 19.296.

Dolios: Lão nô Penelope đặc biệt quý mến, 4.735; trông nom nông trại của Laertes, 24.222; bố Melanthios, 17.212; và Melanthon, 18.322.

Dorian: ‘thực dân’ Odysseus kể định cư ở Krete, 19.177.

Doulichion: Đảo lớn rộng, song không xác định, thuộc lãnh địa Odysseus,

1.246; v.v... (Trong Iliad, thuộc lãnh địa Meges, 2.625).

Dymas: Người Phaiakian, bố bạn thân của Nausikaa, 6.22.

Echeneos: Trưởng thượng người Phaiakian, 7.155; 11.342.

Echepron: Con Nestor, 3.413.

Echetos: Quân vương tàn ác mạn tây Hy-lạp, 18.85; 21.308.

Eidothea: Nữ thần biển cả, con Proteus, 4.365.

Eileithyia: Nữ thần sinh nở, 19.188.

Elatos: Cầu hôn, Eumaios hạ sát,
22.267.

Elatreus: Người Phaiakian, 8.111.

Elis: Thành phố, vùng đất mạn tây Peloponnesos, đối diện Ithaka, 4.635, v.v...

Elpenor: Đồng hành của Odysseus chết vì ngã từ trên mái nhà xuống đất, 10.552; Odysseus nói chuyện với hồn ma, 11.51.

Enipeus: Dòng sông thuộc Thessaly, Tyro đem lòng yêu 11.238.

Epeian: Dân Elis, 13.275, v.v...

Epeios: Người làm Ngựa Gỗ, 8.493;

12.524.

Eperitos: Tên Odysseus sử dụng khi nói chuyện với Laertes, 24.306.

Ephialtes: Khổng Lồ, con Poseidon và Iphimedea, anh Otos, Apollo bắn chết, 11.308.

Ephyre: Địa danh không biết ở chỗ nào, dường như mạn tây Hy-lạp, 1.259; 2.328.

Epikaste: Thường gọi là Iokaste, vợ và mẹ Oedipus, 11.271.

Erebos: Âm phủ, âm ti, cõi âm, xứ người chết, 10.528.

Erechtheus: Quân vương đầu tiên trị vì Athens do Athena nuôi dạy, 7.81.

Erembi: Dân vô danh Menelaos tới thăm trong khi lang thang, 4.84.

Eretmeus: Người Phaiakian, 8.112.

Eriphyle: Vợ Amphiaraos, gây nên cái chết của chồng, 11.326.

Erymanthos: Ngọn núi ở tây bắc Peloponnesos, 6.104.

Erinyes: Pháp Thần, nữ thần địa ngục, ‘bước đi trong bóng tối’, vẻ mặt dữ dằn, mặc đồ đen đẫm máu, trùng trị kẻ phạm tội dưới âm phủ, đôi khi trên trần gian, khe khắt song công bằng, gồm ba chị em

Tisiphone, Megaira, Alecto, 2.135;
11.280; 15.234; 20.78.

Eteoneus: Gia nhân của Menelaos, 4.22.

Eteokretan: Dân đảo Krete, tưởng là dân
Krete chính cống, 19.176.

Euanthes: Bô Maron, 9.197.

Euboia: Đảo lớn phía đông trung Hy-
lạp, 3.175; 7.321.

Euenor: Bô Leokritos, 2.242, v.v...

Eumaios: Nô bộc chăn heo của
Odysseus, 14.55, v.v...

Eumelos: Quân vương Pherai chồng

Iphthime, em rể Penelope, 4.798.

Eupeithes: Bố Antinoos, 1.383, v.v...; Laertes giết chết trong đụng độ cuối cùng, 24.523.

Euryades: Cầu hôn, Telemachos hạ sát, 22.267.

Euryalos: Thanh niên Phaiakian thô bạo đối với Odysseus, 8.158, v.v...

Eurybates: Lệnh sứ của Odysseus, 19.247.

Eurydamas: Cầu hôn, 18.297; Odysseus hạ sát, 22.283.

Eurydike: Con gái Klymenos, vợ Nestor,

3.451.

Eurykleia: Vú già nuôi Odysseus và Telemachos, 1.428, v.v...

Eurylochos: Chỉ huy phó đoàn thuyền, 10.205, v.v...; thân nhân Odysseus, đôi khi hực hặc với Odysseus, 10.441.

Eurymachos: Con Polybos (1). Một trong hai cầu hôn sáng giá, 1.399; 2.177, v.v... tấn công Odysseus, 18.394; bị Odysseus hạ sát, 22.79.

Eurymedon: Quân vương sắc tộc Khồng Lồ, bố Periboia, 7.58.

Eurymedousa: Nhũ mẫu nuôi nấng Nausikaa, 7.8.

Eurymos: Bố Telemos, thầy đoán của đám Cyclop, 9.509.

Eury nome: Quản gia và nhũ mẫu của Penelope, 17.495, v.v...

Eurynomos: Cầu hôn, con Aigyptios, 2.21; 22.242.

Eury pylos: Thủ lĩnh người Keteian, Neoptolemos giết chết ở thành Troa, 11.520.

Eurytion: Dã nhân say rượu (Centaur), 21.295.

Eurytos: Bố Iphitos, xạ thủ, quân vương Oichalia, bị Apollo bắn chết, 8.224, v.v...

Gaia: Mẹ Tityos, 7.324.

Geraistos: Mũi đất cực nam đảo Euboia, 3.178.

Gerénios: Phẩm từ chỉ Nestor, 3.68, v.v...

Gorgon: Có nhiều Gorgon, Homer chỉ kê có một. Nữ quái vật độc nhẫn, xấu xí, dũng tợn nhìn ai là người đó sẽ biến thành đá, 11.635.

Gortys: Một nơi trên đảo Krete, 3.294.

Gyrai: Hòn đảo núi non lởm chởm trong biển Aegean, 4.501.

Hades: Diêm Vương, em Chúa tể Zeus,

Hải thần Poseidon, Hera và Demeter. Từ khi phân chia vũ trụ, Diêm Vương được thế giới âm ti, do vậy tên chỉ Địa Ngục, còn gọi là âm phủ, cõi âm. Dưới đó có bốn dòng sông: Acheron (Đau Buồn), Kokytos (Than Khóc), Styx (Căm Hờn), Phlegethon (Rực Lửa). Diêm vương trị vì vương quốc người quá cố. Là quân vương tàn nhẫn, Diêm Vương không cho phép bất kỳ bày tôi nào trở về cõi trần với người sống. Diêm Vương sống với Hoàng hậu Persephone, tàn nhẫn chẳng kém. Diêm Vương có ba quan tòa phụ tá: Minos. Rhadamanthus và Eeacus, cả ba đều là con Chúa tể 4.834; 11.47, v.v...

Halios: Người Phaiakian, con Alkinoos và Arete, 8.119.

Halitherses: Người đảo Ithaka có tài tiên đoán, Odysseus có cảm tình, 2.157; 24.451, v.v...

Harpyia: Cuồng phong bão táp, 1.241; 4.727-728; 14.371; 20.77.

Hebe: Nữ thần tuổi trẻ, con gái Chúa tể và Hera, phục vụ thần linh, vợ Herakles sau khi đương sự trở thành bất tử, 11.604.

Helen: Vợ Menelaos, gai nhân nhan sắc nghiêng nước nghiêng thành, nguyên nhân gây ra cuộc chiến thành Troa, 4.12, v.v...

Helios: Thần linh Mặt Trời, 1.8, v.v... Đồng hành của Odysseus giết bò ăn thịt, 12.260-390.

Hellas: Tên chỉ quê hương Achilleus sau gọi là Thessaly (như trong Iliad) 11.496; thông thường chỉ Hy-lạp, 1.344, v.v...

Hellespont: Eo biển gần thành Troa nằm giữa Troad và Thrace, nối biển Aegean với biển Marmara, tách Châu Âu khỏi Tiểu Á, tên mới là Dardanelles, dài 64km, rộng 1.6-8 km, 24.82.

Hephaistos: Thần linh nghệ nhân, 4.617, v.v...; trong Odyssêy (không phải trong Iliad) là chồng Aphrodite, nhưng bị nữ thần bỏ rơi đi tư tình với Ares, thần linh chiến tranh (theo lời bài ca Demodokos ngân nga trước khán giả), 8.266-366.

Hera: Vợ Chúa tể, hoàng hậu các thần linh, 4.513.

Herakles: Tây Âu gọi là Hercules, con Alkmene và Chúa tể, anh hùng lao động, sau khi chết chia thời gian khi ở dưới âm phủ, khi ở trên núi Olympos, 11.268; xã thủ tài ba, 13.224; hạ sát Iphitos, 21.26; trở thành bất tử kết hôn với Hebe, 11.601-604.

Hermes: Còn gọi là Argeiphontes, con Chúa tể và Maia, lệnh sứ của Chúa tể, hạ sát khổng lồ, hướng đạo dẫn đường đưa linh hồn người chết xuống âm phủ, 1.38, v.v...

Hermione: Con gái Menelaos và Helen, 4.14.

Hippodameia: Tỳ nữ của Penelope, 18.182.

Hippotas: Bố Aiolos (1), 10.2.

Hòn Di Động: Núi giữa biển gần chỗ ở
yêu nữ, 12.61; 23.327.

Hylakos: Bố Kastor (2), 14.204.

Hypereia: Quê hương trước của người
Phaiakian gần dân Cyclop, 6.4.

Hyperesia: Thành phố trên đất Achaia,
nơi Polyphides cư ngụ, 15.254.

Hyperion: (1) Phẩm từ chỉ Helios (Thần
linh Mặt Trời), 1.24; (2) bố Helios,
12.176.

Iardanos: Dòng sông trên đảo Krete,
3.292.

Iasion: Con Chúa tể và Electra, người yêu của Demeter, 5.126.

Iasos: (1) Bố Amphion (2), 11.283; (2) bố Dmeter, 17.443.

Idomeneus: Người Achaian, con Deucalion, chỉ huy đoàn quân đảo Krete vây hãm thành Troa, chỉ huy xuất sắc trong Iliad, 3.191; 13. 259, v.v.

Ikarios: Bố Penelope, 1.328, v.v.

Ikmalios: Nghệ nhân đóng ghế cho Penelope, 19.57.

Ilion: Thành Troa, 2.18, v.v.

Ilos: Con Mermeros, quân vương

Ephyra, 1.259.

Ino: Còn gọi là Leukothea, con Kadmos, trước kia là thế nhân, bây giờ là nữ thần biển cả, 5.333; 461.

Iolkos: Địa điểm thuộc Thessaly, quê hương Pelias, nơi Jason dẫn đoàn hào kiệt Argonauts đi tìm bộ lông cừu kỳ diệu, 11.257.

Iphikles: Quân vương Phylake, người bắt Melampus cầm tù, 11. 290.

Imphimedea: Vợ Aloeos, mẹ Otos và Ephialtes qua ân ái với hải thần Poseidon, 11.305.

Iphitos: Con Eurytos, bạn Odysseus lúc

còn trẻ, bị Herakles hạ sát, cho Odysseus cây cung lừng danh, 21.11-41.

Iphitime: Vợ Eumeos, em Penelope, xuất hiện trong giấc mơ nói chuyện với chị, 4.797.

Iros: Tên tục của Arnaios; ăn mày đánh nhau với Odysseus, 18.1-107; gọi như vậy là theo tên nữ thần Iris không xuất hiện ở chỗ khác trong Odyssêy, 18.6.

Ismaros: Thành phố thuộc Thrace, quê hương người Kikon, 9. 40.

Ithaka: Đảo ngoài khơi phía tây Hy-lạp, 1.18, v.v... quê hương Odysseus; vị trí miêu tả, 9.21-26. Trong Odyssêy vương quốc của Odysseus gồm bốn đảo:

Zakynthos (bây giờ là Zante), Samos (bây giờ là Kephallenia), Doulichion (bây giờ là Leucas) và Ithaka (bây giờ là Thiaki). Giữa Ithaka và lục địa trên bờ biển Hy-lạp là thành phố cổ mang tên Nericos. Đảo nổi tiếng có hai ngọn núi cây cối um tùm: Neion, Nerite và bên cảng lộng gió Rheithron.

Ithakos: Người xây giếng nước ở Ithaka, 17.207.

Itylos: Con trai Zethos (2) và con gái Pandareos, biến thành chim họa mi, bị mẹ giết chết, 19.523.

Jason: Thủ lĩnh đoàn hào kiệt Argonaut trên thuyền Argo, 12.72.

Kadmeian: Dân thành phố Thebes (2), 11.276.

Kadmos: Người sáng lập thành phố Thebes, bố Ino, 5.333.

Kalypso: Cách viết khác chỉ yêu mì Calypso, con gái Atlas, 1.14; 52; kết thân, chung sống với Odysseus, 5.14-268. v.v...

Kassandra: Công chúa, con gái quân vương Priam, bị Agamemnon bắt làm nô lệ, tỳ thiếp, bị mưu sát cùng nguyên soái, 11.422.

Kastor: (1) Con Chúa tể và Leda, em Polydeukes (= Pollux), 11.298-304; (2) con Hylakos, bố tướng tượng của

Odysseus trong chuyện kể cho Eumaios nghe, 14.204.

Kaukon hay Kaukanian: Bộ lạc tây nam Pylos. Giả dạng là Mentor, Athena nói sẽ tới thăm, 3.336. Đường như không phải cùng sắc dân kể trong Iliad 10.429 và 20.329.

Kephallenian: Dân đảo Kephallenia hoặc đặc biệt trong khúc 24, toàn thể cộng đồng hải đảo, 20.210; 24.355; 377;429.

Keteian: Dân quân vương Eurypylos, 11.520.

Kikon: Người vùng Thrace sống trong thành phố Ismaros, Odysseus vào cướp

phá, 9.39-61.

Kimmerian: Sắc dân sống gần xứ sở người chết, 11.14. Thời xưa tên gọi dùng chỉ người vùng Hắc Hải không phải Hy-lạp thường sang Tiều Á cướp phá vào thế kỷ VII TCN.

Kleitos: Con Mantios, bị Rạng Đông bắt mang đi, 15.250.

Klymene: Mệnh phụ Odysseus gặp dưới âm phủ, 11.326.

Klymenos: Bố Eurydike, 3.452.

Klytaimestra: Vợ Agamemnon đem lòng yêu Aigisthos, 3.265-272; thông đồng hạ sát Agamemnon và Kassandra, 11.421-

Klytios: Bố Peiraios, 15.540.

Klytoneos: Con Alkinoos, 8.119.

Knossos: Thành phố trên đảo Krete, 19.178.

Kokytos: Than Khốc, dòng sông dưới âm phủ, 10.514.

Kratais: Mẹ Skylla, 12.124.

Kreion: Bố Megara, 11.269.

Krete: Đảo lớn phía nam Peloponnesos trong Địa trung hải, vương quốc của Idomeneus, nơi diễn ra nhiều chuyện

Odysseus bịa đắt, 3.191, 291; 11.323; 13.256, 260; 14.199-301; 16.62; 17.523; 19.172-338. Homer cho ta hay dân đảo là người Eteokretan, nghĩa là người Kretan chính công, người Kretan bản địa, khác người nhập cư. Người Kydonian là một chi người Kretan sở tại trong khi người Dorian, người Pelasgian là người ngoại nhập. Thi sĩ kể tên ba thành phố: bến cảng Amnisos, Gortyne xây cất trên triền sông Jardanos và Phaestos phía tây nam Knossos. Một trong ba quân vương là Idomeneus, cháu Minos II.

Kretheus: Con Aiolos (2), chồng Tyro, bố Aison, Pheres và Amytha-on, 11.258, v.v...

Knossos: Bố Zeus, Hades, Poseidon, Hera, Demeter, 1.45; 386, v.v...

Krounoi: Nơi trên bờ biển mạn tây Hy-lạp đối diện Ithaka, 15.295.

Ktesios: Bố Eumaios, 15.414.

Ktesippos: Câu hôn hung hăn cầm chân bò ném Odysseus, 20.288-303; Philoitios giết chết, 22.285.

Ktimene: Em gái Odysseus, 15.363.

Kydonian: Dân đảo Krete, 3.292; 19.176.

Kyllene: Ngọn núi trong vùng Arkadia, quê hương Hermes, 24.1.

Kythera: Đảo ngoài khơi mũi biển mạn nam Hy-lạp, 9.81.

Kythereia: Aphrodite, giai thần Kythera, 8.288; 18.193.

Laerkes: Thợ rèn ở Pylos, 3.425.

Laertes: Con Arkeisios, bố Odysseus, 1.189, v.v... Athena làm trẻ lại, chiến đấu trong trận cuối cùng, 24.513-525.

Laistrygon: Dã nhân cao lớn Odysseus và đồng hành gặp, 10.80-132.

Lakedaimon: Thành phố thuộc Sparta, vương quốc của Menelaos, mạn nam Peloponnesos, 3.326, v.v...

Lamos: Thành phố của người Laistrygon, 10.81.

Lampetia: Nữ thần sông nước, con Helios và Neaira, chăn bò cho bố, 12.132; 374.

Lampos: Một trong mấy ngựa của Rạng Đông, 23.246.

Laodamas: Người Phaiakian, con cung của Alkinoos và Arete, 7.170; 8.117, V.V...

Lapithai: Bộ lạc trong vùng Thessaly, thủ lĩnh là Peirithoos, 21.297.

Leda: Vợ Tyndareos, mẹ Kastor và Polydeukes, 11.298.

Lemnos: Đảo mạn bắc biển Aegean, Hephaistos ưa thích, 8.283, v.v...

Leodes: Cầu hôn yêu đuối, hiền lành có tài tiên đoán, 21.144, v.v...; Odysseus hạ sát trong khi van xin tha tội, 22.310-329.

Leokritos: Cầu hôn, 2.242; Telemachos giết chết, 22.294.

Lesbos: Đảo ngoài khơi Tiểu Á, nơi Odysseus đấu vật với Philome-leides, 4.342, v.v...

Leto: Nữ thần, mẹ (qua Chúa tể) Artemis và Apollo, 6.106, v.v...; Tityos hối hận sau khi chết vì xúc phạm nữ thần, 11.580.

Leukothea: Tên Ino sau khi trở thành thần linh, 5.333.

Libya: Tên người Hy-lạp gọi Phi Châu, 4.85; 14.295.

Maia: Mẹ Hermes, 14.436, v.v...

Maira: Mệnh phụ Odysseus gặp dưới âm phủ, 11.326.

Maleia: Mũi biển lộng gió đông nam Peloponnesos, 3.288, v.v...

Mantios: Thầy đoán, con Melampous, ông Theoklymenos, 15.242.

Marathon: Vùng đất ở Attica gần Athens, Athena ưa thích (cũng là nơi

diễn ra chiến trận quyết liệt), 7.80.

Maron: Con Euanthes, tu sĩ phục vụ Apollo ở Ismaros, 9.197.

Mastor: Bố Halitherses, 2.157; 24.451.

Medon: Lệnh sứ của Odysseus ở Ithaka, trung thành với Penelope và Telemachos, 4.677, v.v... Odysseus tha mạng sau cuộc tàn sát, 22.361.

Megapenthes: Con Menelaos và phụ nữ nô lệ, 4.11; 15.100, v.v...

Megara: Con Kreion, vợ Herakles, 11.269.

Melampous: Thầy đoán nổi tiếng,

11.291; 15.256.

Melaneus: Bố Amphimedon, 24.103.

Melanthios: Con Dolios, nô bộc chăn dê, về bè với đám cầu hôn, thỏa mạ, đánh đập Odysseus, 17.212, v.v...; trợ giúp đám cầu hôn trong lúc giao tranh, 22.135; bị Telemachos và mục phu hành hình, 22.474.

Melantho: Con gái Dolios, nữ tỳ tin tưởng song phản bội Penelope, 18.321; 19.65.

Memnon: Con Tithonus và Rạng Đông, xem 3.112 (song không nêu tên); thanh niên đẹp trai khác thường, 11.522.

Menelaos: Con Atreus, quân vương Lakedaimon, em Agamemnon, chồng Helen, chiến binh lừng danh trong Iliad, 4.2, v.v...

Menoitios: Bố Patroklos, 24.77.

Mentes: Con Anchialos, quân vương người Taphian, tên Athena mạo nhận lần đầu tới thăm Telemachos, 1.105, v.v...

Mentor: Con Alkimos, người Ithaka, bạn thân Odysseus nhờ trông nom nhà cửa khi Odysseus lên đường đi viễn chinh, 2.225, v.v...; Athena thường hóa thân mạo nhận, 2.268; 22.206; 24.548, v.v...

Mermeros: Bố Ilos, 1.259.

Mesaulios: Nô bộc của Eumaios, 14.449.

Messene: Lãnh địa thuộc Lakedaimon tây nam Hy-lạp, 21.15.

Mimas: Mũi núi hiểm trở ở Tiêu Á, đối diện đảo Chios, 3.172.

Minos: Con Chúa tể và Europa, quân vương Krete, bố Deukalion, 19.178; quan tòa âm phủ, 11.568; bố Ariadne, 11.322.

Minyan: Dân Orchomenos trung đông Hy-lạp, tên xác định Orchomenos, 11.284.

Moerae: Mệnh Thần, ba chị em định

mệnh, 1.17; 2.100; 7.197.

Moulios: Lệnh sứ đảo Doulichion theo

Mousa: Thi Thần, Nàng Thơ, chín chị em, con Zeus (Chúa tể) và Mnemosyne (Ký Úc). Tất cả là suối nghệ thuật, nguồn cảm hứng, 1.1; 8.63; 488; 24.60.

Mykene: (1) mệnh phụ huyền thoại thời xưa, người Argive lấy tên Mycenae đặt tên thành phố, 2.120; (2) thành phố thuộc Argolid, kinh đô của Agamemnon, phía bắc thành phố Argos, 3.304.

Myrmidon: Dân Phthia, nam Thessaly, dưới quyền cai trị của Peleus, Achilleus, Neoptolemos, 3.188, v.v...

Naiad: nữ thần sông nước, 13.104, v.v...

Naubolos: Bố Eurylaos, 8.115.

Nausikaa: Con gái Alkinoos và Arete, có cảm tình với Odysseus, 6.17, v.v...

Nausithoos: Người đem dân Phaiakian tới định cư ở Scheria, 6.7; con Poseidon, bố Alkinoos và Rhexenor, 7.56-63.

Nauteus: Người Phaiakian, 8.112.

Neaira: Vợ Helios, mẹ Phaethousa và Lampetia, 12.133.

Neleus: Bố Nestor, cựu vương Pylos, 3.409, v.v...

Neoptolemos: Con Achilleus, 11.506.

Nerikos: Địa điểm (ở Leukas) có lần Laertes chiếm đoạt, 24.378.

Neritos: (1) Ngọn núi ở Ithaka, 13.351; (2) người xây giếng nước ở Ithaka, 17.207.

Nestor: Con Neleus, quân vương Pylos cát bạt ngàn, sống lâu với vợ Eurydike và sáu con trai. Giữ vai trò quan trọng trong cuộc đụng độ giữa người Pylian và người Epeian. Cũng tham dự cuộc chiến thành Troa (Iliad), nổi tiếng suy nghĩ chín chắn, nói năng lưu loát, 1.284; 3.17, v.v...

Nisos: Quân vương Doulichion, bố

Amphinomos, 18.127, v.v...

Noemon: Người Ithaka, bạn thân cho Telemachos mượn thuyền, 2.386; 4.630.

Okeanos: Sông Đại Dương, nước bao quanh trái đất, thần linh nước đó, 4.567; 10.139; 11.639, v.v...

Odisseus: Nhân vật kể tên lần đầu, 1.21; con Laertes và Antikleia, 4.555, 11.85; cháu Arkesios (nội) và Autolykos (ngoại), chồng Penelope, bố Telemachos, quân vương Ithaka và mấy đảo xung quanh.

Ogygia: Đảo của Calypso, 1.85, v.v...

Oedipus: Con Laios và Jocasta

(Epicaste), mẹ đồng thời là vợ, quân vương Thebes (1), 11.271 (trong trường ca Homer).

Oikles: Bố Amphiaraos, 15.243.

Oinops: Bố Leodes, 21.144.

Okyalos: Người Phaiakian, 8.111.

Olympos: Dãy núi nơi thần linh sống, 1.102, v.v...; miêu tả, 6.42.

Onetor: Bố Phrontis, 3.282.

Ops: Bố Eurykleia, 1.429.

Orchemenos: Thành phố của người Minyan trung đông Hy-lạp thuộc Boiotia,

11.284.

Orestes: Con Agamemnon và Klytaimestra, trả thù cho bố, l. 30;298; 3.306, v.v...

Orion: Thợ săn huyền thoại, con Poseidon, đẹp trai, khỏe mạnh ngoại khổ, Rạng Đông đem lòng yêu, đem về Delos, bị Artemis bắn chết, 5.121; hồn ma Odysseus gặp dưới âm phủ, 11.572; chòm sao mang tên Lạp Hộ, 5.274.

Ormenos: Bố Ktesios, 15.414.

Orsilochos: Con Idomeneus, Odysseus kê trong chuyện, 13.260.

Ortilochos: Bố Diokles, 3.489; đón tiếp

Odysseus ở Messene, 21.16.

Ortygia: Địa danh không rõ ở đâu, tên nghĩa là ‘đảo chim cút’, nơi Artemis hạ sát Orion, 5.123; nơi (cùng chỗ?) ‘mặt trời xoay hướng’, nơi là hải đảo Delos, nơi gần Syria, 15.404.

Ossa: Ngọn núi thuộc Thessaly, 11.315.

Otos: Con Poseidon và Iphimedea, anh Ephialtes, to lớn khác thường bị Apollo bắn chết, 11.308.

Paieon: Thần linh y khoa, 4.232.

Pallas: Phẩm từ chỉ Athena, 1.125, v.v...

Pandareos: Bô ‘chim họa mi’, 19.518;

con gái bị cuồng phong cuốn mang đi,
20.66.

Panopeus: Thành phố thuộc Phokis,
11.581.

Paphos: Thành phố trên đảo Cyprus, nơi
Aphrodite ưa thích, 8.362.

Parnassos: Ngọn núi trung bộ Hy-lạp,
19.394, v.v...

Patroklos: Chiến hữu của Achilleus, anh
hùng trong Iliad, 3.110, v.v...

Peiraios: Người Ithaka, thân hữu, đồng
hành của Telemachos, đón tiếp
Theoklymenos, 15.540, v.v...

Peirithoos: Danh nhân thời xưa, bạn Theseus, 11.631; quân vương người Lapith, trừng phạt quái vật Eurytion (Centaur), 21.296.

Peisandros: Con Polyktor, cầu hôn, 18.299; Philoitios hạ sát, 22.268.

Peisenor: (1) Lệnh sứ ở Ithaka, 2.37; (2) bố Ops, ông Eurykleia, 1.429, v.v...

Peisistratos: Con Nestor, tiếp đón Odysseus và Athena, 3.36; theo Telemachos đi Sparta, 3.482, v.v...

Pelasgian: Sắc dân bí hiểm, xuất hiện trong Tiêu Á, xuất hiện khác nhau trong Iliad; xuất hiện trên đảo Krete trong Odyssêy, đồng minh của thành Troa,

19.177.

Peleus: Bố Achilleus, 5.310, v.v...

Pelias: Con Tyro và Poseidon, quân vương Iolkos, 11.256.

Pelion: Ngọn núi ở Thessaly, quê hương quái vật Centaur, 11.316.

Penelope: Con gái Ikarios, vợ Odysseus, mẹ Telemachos, hoàng hậu Ithaka, 1.223, v.v...

Periboia: Con gái Eurymedon, mẹ Nausithoos, do liên hệ với Poseidon, 7.57.

Periklymenos: Con Neleus và Chloris,

em Nestor, 11.286.

Perimedes: Đồng hành của Odysseus, 11.23, v.v...

Pero: Con gái Neleus và Chloris, hoa khôi, 11.287.

Perse: Nữ thần sông nước, con gái Đại Dương, vợ Helios, mẹ Aietes và Circe, 10.139.

Persephone: Nữ thần, con Demeter, vợ Hades (Diêm Vương), hoàng hậu trị vì người chết, 10.491; 11.47, v.v...

Perseus: Con Nestor, 3.414; 444 (đừng lầm với Perseus, con Zeus và Danae, hạ sát Medusa, quái vật Gorgon, cứu

Andromeda khỏi mắt mặng với thủy quái).

Phaethon: Một trong mây ngựa của Rạng Đông, 23.246.

Phaethousa: Nữ thần sông nước, con gái Helios và Neaira, chăn bò cho bố, 12.132.

Phaiakia: Vương quốc tên gọi khác là Scheria, 5.34.

Phaiakian: Thần dân của Alkinoos và Arete, dân đảo Phaiakia, 5.35, v.v...

Phaidimos: Quân vương người Sidonian, bạn Menelaos, 4.617.

Phaidra: Mệnh phụ Odysseus gặp dưới âm phủ, 11.321.

Phaistos: Thành phố trên đảo Krete, 3.296.

Pharos: Hải đảo ngoài khơi Ai-cập, cửa sông Nil, nơi Menelaos khuất phục Proteus, 4.355.

Pheai: Địa điểm trên đất liền đối diện Ithaka, 15.297.

Pheidon: Quân vương Thesprotia, 14.316.

Phemios: Con Terpias, thi sĩ ca công hát mua vui cho đám cầu hôn, 1.154, v.v...; Odysseus tha mạng sống, 22.331.

Pherai: (1) Địa điểm trong Thessaly, quê hương Eumelos, 4.798; (2) địa điểm giữa Pylos và Sparta, quê hương Diokles, 3.488.

Pheres: Con Kretheus và Tyro, 11.259.

Philoitios: Nô bộc chăn bò trung thành với Odysseus, 20.185, v.v...

Philoktetes: Dũng sĩ, xạ thủ lừng danh trong cuộc chiến thành Troa, chỉ huy lực lượng Thessaly, ở lại đảo Lemnos vì bị rắn cắn, 3.190; 8.219.

Philomeleides: Lực sĩ đô vật đảo Lesbos, Odysseus quật ngã, 4.343.

Phlegethon: Rực Lửa, dòng sông dưới

âm phủ, 10.513.

Phoinicia, Phoinician: Nước và dân nổi tiếng đi biển, buôn bán hàng hóa, nô lệ sống trên bờ biển Syria, 4.83; 14.288, v.v...

Phoibos: Phẩm từ chỉ Apollo, 3.279, v.v...

Phorkys: Ông già Biển cả, 13.345; bố Thoosa, 1.72.

Phronios: Bố Noemon, 2.386, v.v...

Phrontis: Con Onetor, đà thủ của Menelaos, 3.282.

Phthia: Nam Thessaly, quê hương

Achilleus, 11.496.

Phylake: Quê hương Iphikles, 11.290; 15.236.

Phylakos: Anh hùng đất Phylake, bỏ tù thầy đoán Melampos, 15.231.

Phylo: Tỷ nữ của Helen, 4.125.

Pieria: Vùng đồi núi phía bắc núi Olympos trong Thessaly, 5.50.

Pleiades: Chòm sao, 5.272.

Poias: Bố Philoktetes, 3.190.

Polites: Đồng hành của Odysseus, 10.224.

Polybos: (1) Bố Eurymachos, 1.399; (2) người thành Thebes Ai-cập, Menelaos và Helen tới thăm, 4.126; (3) nghệ nhân làm trái banh người Phaiakian sử dụng, 8.373; (4) cầu hôn, 22.243 Eumaios giết chết, 22.284.

Polydamna: Mệnh phụ Ai-cập, vợ Thon, cho Helen thuốc an thần, 4.228.

Polydeukes: Con Leda và Tyndareos, em Kastor (1) Chúa tể cho bán phần bất tử, 11.298-304.

Polykaste: Gái út Nestor, dẫn Telemachos đi tắm, 3.464.

Polyktor: (1) Người xây giếng nước ở Ithaka, 17.207; (2) bố Peisandros,

18.299.

Polyneos: Bố Amphilaos, 8.114.

Polypemon: Bố Apheidas, 24.305.

Polypheides: Con Mantios, thầy đoán,
bố Theoklymenos, 15.249-256.

Polyphemos: Tên cao lớn, vạm vỡ hơn
hết trong đám Cyclop, con Po-seidon,
Odysseus đâm mù mắt, 1.70; 9.403, v.v...

Polytheroses: Bố Ktesippos, 22.287.

Ponteus: Người Phaiakian, 8.113.

Pontonoos: Lệnh sứ của Alkinoos,
7.182, v.v...

Poseidon: Hải thần, em Chúa tể, anh Hades (Diêm Vương) kẻ thù của Odysseus, 1.20, v.v...; bô Polyphemos, 1.68-73, v.v...

Pramneian: Rượu vang dùng như thuốc, nguồn gốc không rõ, 10.235.

Priam: Quân vương thành Troa, 3.107, v.v...

Prokris: Mệnh phụ Odysseus gặp dưới âm phủ, 11.321.

Proreus: Người Phaiakian, 8.113.

Proteus: Ông già Biển cả, 4.365-570.

Prymneus: Người Phaiakian, 1.112.

Psyriots: Đảo ngoài khơi Chios, 3.171.

Pylos: Thành phố của Nestor gần bờ biển tây nam Hy-lạp, 1.93. v.v...

Pytho: Đền thờ Apollo trên sườn núi Parnassos, 8.80; 11.581.

Rạng Đông: Tên thật Eos, con Hyperion và Theia, em Selene (Mặt Trăng) và Helios (Mặt Trời). Người tình của Tithonos, Rạng Đông xin cho bất tử, song quên không xin cho trẻ mãi khỏi già, khô héo dần dần biến thành ve sầu. Nữ thần xuất hiện đem ngày cho thế gian, 2.1; 5.1, v.v... Vợ Tithonos sinh con trai Memnon, 5.1; mẹ người giết Antilochos, con Nestor (có lẽ Memnon), 4.188; đem lòng yêu Orion (Lạp Hộ), 5.121; cuốn Kleitos

mang đi, 15.250. Theo huyền thoại giọt sương mai là giọt nước mắt Rạng Đông nhỏ khóc con trai.

Rhadamanthys: Con Zeus và Europa, em Minos, quan tòa trị vì cực lạc tinh thô, 4.564.

Rheithron: Bên cảng Ithaka, 1.186.

Rhexenor: Con Nausithoos, bố Arete, 7.63.

Salmoneus: Bố Tyro, 11.236.

Samos: Đảo lớn (sau là Kephallenia) gần Ithaka thuộc lãnh địa của Odysseus, 1.246, v.v...

Scheria: Đất người Phaiakian, 5.34, v.v...

Seirênen: Yêu nữ ca hát, sinh vật nguy hiểm trên biển cả, 12.39, v.v.

Sicile: Đảo mạn nam Ý. Sicilian dùng chỉ người buôn bán nô lệ, 20.383; xuất xứ người phụ nữ nô lệ của Laertes, 24.211, v.v... (đúng ra là chữ Sikelos, tiếng Hy-lạp dùng chỉ dân đảo Sicile)

Sidon, Sidonia: Thành phố của người Phoinician, 13.286, v.v...

Sikania: Địa điểm Odysseus kể trong chuyện có lẽ đảo Sicile, 24.307.

Sinitian: Thân hữu của Hephaistos ở

Lemnos, ăn nói cộc cằn , 8.294.

Sisyphos: Nhân vật huyền thoại bị hành hạ dưới âm phủ, vác tảng đá lên đỉnh núi, gần tới nơi tảng đá lại rơi xuống chân núi, 11.593.

Skylla: Quái vật ăn thịt người rình vồ tay chèo của Odysseus, 12.85; 245, v.v...

Skyros: Hải đảo từ đó Odysseus đưa Neoptolemos tới thành Troa, 11.509.

Solyme: Ngọn núi ở Tiêu Á, 5.283.

Solymoi: Sắc dân Poseidon tới thăm, 5.283.

Sounion: Mũi đất nhô ra biển ở Attica

gần Athens, 3.278.

Sparta: Thành phố thuộc Menelaos, 1.93, v.v...

Stratios: Con Nestor, 3.413.

Styx: Căm Hòn, dòng sông, nơi thần linh thè bòi, 5.185, dưới âm phủ, 10.514.

Syria: Địa điểm không rõ, có lẽ hòn đảo, có lẽ đồng quê, quê hương Eumaios, 15.403.

Tantalos: Nhân vật huyền thoại bị hành hạ dưới âm ti, đói khát triền miên, 11.582.

Taphian: Dân Taphos, thương nhân,

không biết ở chỗ nào, trên hay gần bờ biển tây Hy-lạp, 1.105; 14.452.

Taygetos: Dãy núi ở Lakedaimon, 6.103.

Teiresias: Thầy đoán người thành Thebes, vẫn có khả năng tiên đoán ngay cả khi ở dưới âm phủ, 10.492. v.v...; Odysseus xuống hỏi ý kiến bèn tiên đoán tương lai, 11.90-137.

Tekton: Bô Polyneos, 8.114.

Telamon: Bô Aias to con (1), 11.553.

Telemachos: Con Odysseus và Penelope, 1.113, v.v...

Telemos: Thầy đoán của bọn Cyclop,

9.509.

Telephos: Bố Eurypylos, 11.519.

Telepylos: Thành phố của người Lastrigon, 10.82.

Temese: Địa điểm không rõ, có lẽ Cyprus hoặc Athena bịa ra khi giả dạng là Mentes, 1.184, v.v...

Tenedos: Hải đảo ngoài khơi Tiêu Á, gần thành Troa, 3.159.

Terpias hay *Terpis*: Bố Phemios, 22.330.

Thebes: (1) Thành phố ở Ai-cập, nổi tiếng giàu, trăm cửa ô, 4.127; (2) thành

phố bảy cửa ô của người Kadmeian ở Boiotia, 15.247, v.v...

Themis: Nữ thần duy trì luật pháp và phong tục, trông nom hội nghị thế nhân, 2.68.

Theoklymenos: Thầy đoán người Argive thuộc gia đình tiên tri, con Polyphides, trốn khỏi Argos, làm quen với Telemachos, 15.223, v.v...

Theseus: Con Aegeus, quân vương Athens, bắt cóc Ariadne mang ra khỏi Krete, 11.322, v.v...

Thesprotian: Dân Thesprotia, vùng tây bắc Hy-lạp, 14.315, v.v...

Thetis: Nereid, nữ thần biển cả, lấy Peleus, mẹ Achilleus, 24.91.

Thoas: Người Achaian, con Andraimon, chỉ huy lực lượng Aitolian tấn công thành Troa, 14.499.

Thon: Người Ai-cập, chồng Polydamna, 4.228.

Thoon: Người Phaiakian, 8.113.

Thoosa: Nữ thần sông nước, con gái Phorkys, mẹ Polyphemos, 1.71.

Thrace: Lãnh thổ bắc Hy-lạp, quê hương yêu dấu của Ares, 8.361.

Thrasymedes: Con Nestor, 3.39, v.v...

Thrinakia: Đảo của Thần Linh Mặt Trời (Helios), nơi bò của thần linh thả cho ăn cỏ, 11.107; 12.127, v.v...

Thyestes: Bố Aigisthos, 4.517.

Tithonos: Chồng Rạng Đông, 5.1.

Tityos: Nhân vật huyền thoại bị đày đọa triền miên dưới âm phủ vì cưỡng hiếp Leto, mẹ Artemis và Apollo, 11.576; kể tên, 7.324.

Tritogeneia: Tên gọi Athena, 3.378.

Troian: Người thành Troa, 1.237, v.v...

Tydeus: Bố Diomedes, 3.167, v.v...

Tyndareos: Bố Kastor và Polydeukes, 11.298; Klytaimestra, 24.199.

Tyro: Nữ hoàng huyền thoại, 2.120; hồn ma nói chuyện với Odysseus ở dưới âm phủ, 11.235.

Zakynthos: Đảo lớn, tây Hy-lạp, nam Ithaka, một phần vương quốc của Odysseus, 1.246, v.v...

Zethos: (1) Con Chúa tể và Antiope, cùng em Amphion xây cất thành Thebes, 11.262; (2) bố Itylos, 19.523.

Zeus: Quân vương thần linh, con Kronos và Rhea, anh và chồng Hera, bố nhiều thần linh trên núi Olympos và thế nhân dưới trần gian, Chúa tể, quyền uy tuyệt

đối. Biên cương bao gồm bầu trời, thời tiết, chủ trương hiếu khách, bảo vệ khách lạ, bao che hành khát, trùng phạt bất công, truyền gửi điềm triệu, cai trị vũ trụ, 1.10, v.v...

Mời các bạn ghé thăm Đào Tiếu Vũ's eBook để tải thêm nhiều ebook hơn nữa.

Table of Contents

Odyssey

Đọc Iliad và Odyssêy của đại thi hào Homer

Thế giới Homer và Odyssêy

Khái lược về tác giả Homer và trường ca Odyssêy

Khúc 1

Khúc 2

Khúc 3

Khúc 4

Khúc 5

Khúc 6

Khúc 7

Khúc 8

Khúc 9

Khúc 10

Khúc 11

Khúc 12

Khúc 13

Khúc 14

Khúc 15

Khúc 16

Khúc 17

Khúc 18

Khúc 19

Khúc 20

Khúc 21

Khúc 22

Khúc 23

Khúc 24

Chú thích danh xưng